SVERIGEDEMOKRATERNAS VITBOK

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord

Ett antal personer har varit behjälpliga i vitboksprojektets genomförande. De har kommit med tips och uppslag, tillhandahållit källmaterial eller bidragit genom granskningar av manus eller delar därav. Dessa personer är:

Jonathan Aspeqvist
Henrik Brändén
Klas Gustavsson
Johan Gärdebo
Arvid Hallén
Tobias Hübinette
Martin Jansson
Torbjörn Jerlerup
Anders Kalat
Joakim Larsson
Hans Niklasson
Mattias Wåg

Stort tack för era insatser! Sammantaget har ni gjort det min gamla handledare hävdade vara det akademiska seminariets grunduppgift: ”att samlas för att göra en bra text bättre”.

Utöver detta vill jag även rikta ett tack till personerna bakom webbsidan SD-Arkivet för deras outtröttliga arbete med att digitalisera och tillgängliggöra svårtillgängligt källmaterial som underlättat skrivandet av detta stycke samtidshistoria.

Slutligen ett tack till Sverigedemokraternas partistyrelse för deras beslut att producera en vitbok och ge mig förtroendet att skriva denna. Ett särskilt tack till Martin Kinnunen, ansvarig för vitboksprojektets genomförande, samt de personer på partikansliet som varit mig behälpliga med praktiska göromål i anslutning till projektet.

Tony Gustafsson
Norrköping, den 20 maj 2024

KAPITEL 1. INLEDNING

BAKGRUND

Under politikerveckan i Almedalen 2017 meddelade Sverigedemokraterna att man hade för avsikt att ta fram en vitbok över partiets förflutna. Varför en sådan var nödvändig framgick inte, åtminstone inte att döma av de intervjuer som ledande partiföreträdare gav efteråt. Jimmie Åkesson svarade på en direkt fråga om vad som motiverade beslutet att ta fram en vitbok: ”Jag är inte säker på att vi kanske egentligen behöver det.”[1] Partistyrelseledamoten Mattias Karlsson kommenterade däremot vitboksbeslutet i TV4 på följande sätt: ”Jag hoppas att det här ska bli ett bevis på att vi är ett annat parti i dag, att vi är beredda att erkänna misstag och att vi vill gå vidare på ett annat sätt.”[2]

I det beslut som Sverigedemokraternas verkställande utskott fattade samma år, och som formellt innebar vitboksprojektets inledning, angavs dock en tentativ inriktning på projektet:

> Vitboken ska erbjuda en grundlig utvärdering av akademisk kvalitet kring partiets bildande och ideologiska utveckling under perioden 1988–2010. Utvärderingen bör utgå från hela den historiska utvecklingen i partiet och bör inrikta sig på partiets idéutveckling, praktik och samverkan med andra organisationer inom och utanför Sverige. Särskilt fokus ska riktas åt partiets bildande och vilka individer som var inblandade och deras bevekelsegrunder. Partiets fokus på demonstrationer under 90-talet bör genomlysas.[3]

Det var sålunda redan inledningsvis ett brett formulerat projekt. Det innefattade historiska processer av organisatorisk och idémässig karaktär, inkluderade personhistoriska inslag, omfattade partiets relationer till såväl svenska som utländska organisationer samt skulle inkludera ett fokus på partiets politiska praktik.

I september 2021 fick jag en formell förfrågan från Sverigedemokraterna om jag ville åta mig uppdraget att genomföra vitboksprojektet. De inledande projektdiskussionerna resulterade i att jag åtog mig uppgiften att bestämma vitbokens innehållsliga inriktning, tidsmässiga avgränsning och allmänna utformning efter eget huvud, med det ursprungliga VU-beslutet som tentativ utgångspunkt. Detta val betyder att jag ensam är ansvarig för realiserandet av vitboksprojektet, dess utformning, innehåll, brister och – förhoppningsvis – förtjänster.

---

[1] Se intervju med Jimmie Åkesson i Nyhetsmorgon i TV 4 den 7 juli 2017, klippet ”Nu gör SD vitbok om partiets historia”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=GxtKul_-PY0 Tid: 00.45. (Hämtad: 2023-12-01).

[2] Citat av Mattias Karlsson i intervju med TV 4, återgiven i ”SD gör vitbok om partiets förflutna”, publicerad den 7 juli 2017 i Dagens Industri: https://www.di.se/nyheter/sd-gor-vitbok-om-partiets-forflutna/ (Hämtad: 2023-11-18).

[3] Beslut taget av Sverigedemokraternas verkställande utskott, återgivet i pressmeddelande från Sverigedemokraterna, den 28 januari 2021: https://via.tt.se/pressmeddelande/3315528/information-om-sverigedemokraternas-vitbok?publisherId=3236128 (Hämtad: 2023-11-15).

SYFTE

Den projektplan som därefter utformades har haft som grundidé att låta den kritik som har riktats mot Sverigedemokraterna utgöra utgångspunkten. Fokus ligger alltså på de aspekter av partiets historia som har uppmärksammats i offentligheten och framhållits som särskilt kontroversiella, men även omstridda. Denna kritik har utgjort den övergripande strukturerande principen för projektet och har ytterst bestämt de områden som vitboken behandlar.[4]

Ett av dessa områden rör partiets bakgrund, särskilt vad gäller kopplingar till och ideologiska inflytanden ifrån organisationer och idémiljöer som omväxlande har betecknats som nationalsocialistiska, högerextrema eller rasistiska.

Ett annat område omfattar de relationer och kopplingar som Sverigedemokraterna har haft till partier, organisationer och enskilda aktörer med ovanstående ideologiska hemvist, såväl svenska som utländska.

Det tredje området handlar om Sverigedemokraternas ideologi, politik och praktik när det kommer till uttryck såsom främlingsfientlighet, rasism och antisemitism.

Denna mer övergripande inriktning har operationaliserats och fått sin konkreta utformning i vitbokens disposition, vilken belyser dessa områden i form av elva tematiska kapitel. Tidsperioden omfattar åren från partiets grundande fram till riksdagsinträdet, det vill säga 1988–2010.

Vitboken är avsedd att fungera både som ett kunskapsunderlag för uppdragsgivaren Sverigedemokraterna och en offentlig redovisning av de kontroversiella och omstridda aspekterna av partiets historia under den behandlade tidsperioden. Inför de rent normativa aspekterna av ett vitboksprojekt – det vill säga hur Sverigedemokraterna som parti väljer att förhålla sig till innehållet i vitboken – gör jag halt. Endast den aktör som initierat ett vitboksprojekt har möjligheten, och kanske skyldigheten, att förhålla sig till vad som därigenom har framkommit.

METOD OCH FRAMSTÄLLNING

Betraktad som historiografisk genre uppvisar vitboksgenren en påtaglig bredd.[5] I grunden representerar en vitbok dock alltid en ambition att aktivt förhålla sig till och göra upp med det

[4] I den presenterade projektplanen identifierades initialt följande övergripande områden som relevanta att inkludera i ett vitbokssammanhang: ”Partiets *grundande och det omedelbara historiska sammanhanget*: grundarna, deras *ideologiska hemvist och bevekelsegrunder*. Partiets *ideologiska innehåll* i programmatisk form, samt *idéutvecklingen* under den berörda tidsperioden. Partiets *positioneringar och utspel i den offentliga debatten*: pressmaterial, skrifter, valmaterial. Partiets *agerande i offentligheten*: manifestationer, demonstrationer, torgmöten. Partiets *relationer* till svenska politiska grupper och organisationer, som uppfattats som särskilt kontroversiella då de har betecknats som rasistiska, högerextrema eller nationalsocialistiska. Partiets *relationer till utländska politiska organisationer.* Partiets *representationsbruk*: språk-, bild- och retorikanvändning i offentligheten.

[5] För en uttömmande beskrivning av vitboksgenren och dess historia, se David Sjögren, ”Att göra upp med det förflutna: Sanningskommissioner, officiella ursäkter och vitböcker i ett svenskt och internationellt perspektiv”, Daniel Lindmark & Olle Sundström (red.), *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna: En vetenskaplig antologi*, band 1 (Skellefteå, 2016).

förflutna, även om de sätt på vilket detta sker, motiven och formerna varierar.[6] En fundamental utgångspunkt för en vitbok är att den ska dokumentera historiska sakförhållanden och skeenden. Hur dessa sedan redovisas följer ingen given mall. Vitböcker kan anta formen av allt från faksimiltryck och dokumentsamlingar och renodlat deskriptiva redogörelser, till mer analytiskt orienterade framställningar som nära ansluter till historisk-vetenskapliga undersökningar av normaltypen.

Såväl metoden som den framställning som valts för projektet ligger nära denna dokumentariska funktion. Den grundläggande utgångspunkten för projektet är att utifrån summan av tillgängliga och tillförlitliga källor och bearbetningar, så långt som det är möjligt, redovisa de historiska sakförhållandena och skeendena, och därefter framlägga dessa offentligt. Detta utgör en utfästelse, vilken i vetenskapliga sammanhang tas för given, men som i just detta sammanhang behöver inskärpas. Utfästelsen finner sitt mest kärnfulla uttryck i den svenska rättegångsbalkens vittnesed, att återge ”hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra”.[7] Som alla utfästelser är denna förpliktigande och – i dess förlängning – ligger också ansvarsutkrävande, ifrågasättande och kritik.

Ett metodval för projektet är direkt inspirerat av Raul Hilberg, amerikansk statsvetare, som genom publiceringen av *The Destruction of the European Jews* från 1961 i praktiken grundlade det akademiska forskningsfältet om Förintelsen. I Claude Lanzmanns filmdokumentär *Shoa* från 1985 beskriver Hilberg det tillvägagångssätt han tillämpade i sin forskning:

> Jag började inte med de stora frågorna, för jag var rädd att svaren skulle bli väl tunna. Istället valde jag att ta upp preciseringar och detaljer, för att på så sätt få till stånd en ”form” som skulle göra det möjligt att om inte förklara, så åtminstone få en mer uttömmande beskrivning av vad som hände.[8]

Hilbergs ansats har format vitboksprojektet metodologiskt. En anledning till detta val är att en betydande del av den befintliga litteraturen om Sverigedemokraterna – särskilt den icke-akademiska och framförallt den del som behandlar partiets äldsta historia – antingen varit påtagligt tesdrivande eller präglats av en strävan efter att kritisera, definiera, klassificera och förklara partiet på ett mer övergripande sätt. Tillvägagångssättet i vitboken är snarare det motsatta: att utgå ifrån och systematiskt försöka besvara en rad fundamentala frågor som nära ansluter till det empiriska

---

[6] David Sjögren, ”Att göra upp med det förflutna: Sanningskommissioner, officiella ursäkter och vitböcker i ett svenskt och internationellt perspektiv”, Daniel Lindmark & Olle Sundström (red.), *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna: En vetenskaplig antologi*, band 1 (Skellefteå, 2016) s. 144.

[7] Rättegångsbalk (1942:740), 36 kap. 11 §.

[8] Raul Hilberg, intervjuad av Claude Lanzmann i filmen Shoa, återgiven transkription i Claude Lanzmann, *Shoa: De överlevande berättar* (Eslöv, 1988), s. 96.

materialet, exempelvis: Vad sades? Vad gjordes? Vad beslutades? Hur resonerade man?

Svaren på dessa frågor har sedan satts i ett tidssammanhang, med sammanhängande kontextualisering. Anledningen till detta är ett återkommande drag i den befintliga litteraturen, där uppgifter sällan ges ett sammanhang. Att sätta källor och deras innehåll i sitt omedelbara historiska sammanhang är dock en väsentlig uppgift i varje historievetenskaplig framställning: att kontextualisera är också att förklara. Metoden är alltså av en inventerande, dokumenterande och redovisande karaktär.

Det har inte alltid varit möjligt att följa en rak redovisande linje. Detta på grund av det bristfälliga källmaterialläget (se materialdiskussion). I dessa fall har istället en mer rekonstruerande metod och redovisning varit nödvändig. Vid dessa tillfällen har uppgifter från skilda källor och bearbetningar sammanställts i syfte att utifrån delarna rekonstruera en helhet. Dessa partier i vitboken saknar därför den tydlighet, detaljrikedom och grad av säkerhet som annars har eftersträvats – och som också skulle ha varit optimalt i ett vitbokssammanhang. Ambitionen i dessa fall har varit att åtminstone skissera konturerna av ett givet skeende i Sverigedemokraternas historia.

Utöver detta har det vid ett antal tillfällen varit nödvändigt att inkludera mer renodlade analytiska inslag. Detta gäller framförallt då betydelsen av vissa sakförhållanden eller skeenden inte omedelbart framträder genom en direkt redogörelse. Dessa mer analytiskt orienterade inslag återfinns exempelvis i anslutning till Sverigedemokraternas visuella representationer (kap. 4), i redogörelsen för innehållet i skönlitterära verk (kap. 5) och när det gäller den historiska betydelsen av vissa offentliga manifestationer (kap. 6). På ett mer generellt plan återfinns de analytiska inslagen i de enskilda kapitlens avslutande diskussioner. Dessa består inte enbart av sammanfattningar av respektive kapitels innehåll, utan inkluderar även analyser av de mer övergripande mönster och teman som har kunnat urskiljas.

Mellan vitbokens huvudsakliga dokumenterande och redovisande karaktär – de historiska sakförhållandenas och skeendenas nivå – och den nivå på vilken mer övergripande och sammanfattande historiska och ideologiska kategoriseringar av Sverigedemokraterna som parti sker, uppenbarar sig ett betydligt utrymme. Detta består av förförståelse, definitioner, analytiska resonemang och tolkningar. Detta utrymme – som vanligtvis betecknas som ”det offentliga samtalet” – överlämnas åt Sverigedemokraterna, akademiker, politiker, journalister, opinionsbildare, politiska aktivister och den läsande allmänheten att fylla.

KÄLLMATERIAL

Det underlag som vitboken vilar på är mer omfattande och har dessutom hämtats från fler områden än vad som tidigare har varit fallet när det gäller den litteratur som, antingen direkt eller indirekt, behandlat Sverigedemokraternas tidiga historia.

En rad källmaterialkategorier har tagits i anspråk. De två primära utgörs av innehållet i Sverigedemokraternas partiarkiv och i de partipublikationer – såväl centrala som lokala – som jag har haft tillgång till. En annan källmaterialkategori består av foton samt film- och ljudupptagningar som härrör från Sverigedemokraterna. I viss mån har material tillhörande partiets yttre kommunikation använts: klistermärken, flygblad, affischer och pressmeddelanden. Detta material har sedan kompletterats med källor som inte är samtida: memoarlitteratur, jubileumsskrifter och publicerade intervjuer knutna till Sverigedemokraterna som parti eller till dess företrädare.

Utöver dessa källmaterialkategorier har material som inte härrör från Sverigedemokraterna som parti använts: pressmaterial samt film- och tv-upptagningar. Pressmaterialet fördelar sig på två områden: å ena sidan svensk dagspress, å andra sidan publikationer utgivna av organisationer som generellt kan beskrivas som tillhörande den svenska extremhögern.

Vid några tillfällen har detta material kompletterats med muntliga uppgifter från personer som antingen har befunnit sig i anslutning till Sverigedemokraterna eller som har varit eller fortfarande är aktiva i partiet.

Utöver detta har jag i vitboken gjort bruk av den flora av litteratur av varierande karaktär som behandlar Sverigedemokraterna under den berörda tidsperioden. I dessa fall har enskilda sakuppgifter – snarare än begreppsanvändning, tolkningar eller slutsatser – använts efter en prövning av litteraturens tillförlitlighet.

Undantaget utgörs av den litteratur som behandlar de organisationer – framförallt, men inte uteslutande utländska organisationer – som Sverigedemokraterna antingen uppvisade kopplingar till, refererade till eller ingick i samma ideologiska miljö som. I redogörelsen för dessa organisationer har jag i hög grad varit tvungen att förlita mig på beskrivningar och kategoriseringar som återfinns inom den befintliga litteraturen. I detta sammanhang har jag aktivt sökt efter den litteratur som bäst kan beskrivas som pionjär- eller standardverk på området. Dessa har vid vissa tillfällen kompletterats med organisationsbeskrivningar som bygger på primärt källmaterial, såsom exempelvis partiprogram och partiernas webbsidor, samt inte sällan rapporter från rättsvårdande myndigheter.

De två primära källmaterialkategorierna kräver en närmare beskrivning eftersom betydelsen av dessa källor har varit centrala i vitboksprojektet.

Vad gäller Sverigedemokraternas egna publikationer är det uppenbart att det svenska systemet med pliktexemplar för trycksaker antingen har undvikits eller fallerat. Beståndet vid Kungliga biblioteket och vid svenska universitetsbibliotek är följaktligen långt ifrån komplett. De luckor i materialet som finns uppskattar jag till 10–20 procent av de centrala partipublikationerna och närmare 50 procent av de lokala. Denna uppskattning gäller trots det privata initiativ som tagits

för att sammanställa och digitalisera tryckt material från Sverigedemokraterna under perioden 1988–2001 och därefter tillgängliggöra materialet på webbsidan SD-Arkivet.[9]

När det gäller Sverigedemokraternas partiarkiv är tillståndet än mer bristfälligt. Arkivhållningen har varit högst bristfällig och arkivets integritet har inte bevarats sedan partiets grundande 1988. Det finns starka skäl att tro att arkivbeståndet har gallrats vid åtminstone ett tillfälle.

I början av 1994 valde partiledningen att komplettera och organisera partiarkivet. Inför detta gick partiet ut med följande efterlysning i medlemsbulletinen:

> Sverigedemokraterna har beslutat att allt som tryckts av partiet sedan starten 1988 skall arkiveras och registreras. Tyvärr innehar inte riksorganisationen allt material som utgivits och ber därför alla kommunföreningar och medlemmar om hjälp. Om Du innehar protokoll, medlemsbulletiner, tidiga nummer av Sverigekuriren, flygblad, klistermärken, foton, märken, ja allt som har med SD att göra så vore vi tacksamma om Du vill skicka in materialet.[10]

Detta initiativ togs i samband med flytten av Sverigedemokraternas partikansli i Stockholm som skedde på våren 1994.[11] Det första partikansliet hade legat på Gotlandsgatan 56 på Södermalm och bestod av två rum.[12] Det nya partikansliet låg på Magnus Ladulåsgatan 42, som inrymde betydligt större lokaler. Av allt att döma var partiarkivet omfattande vid denna tid. Jimmy Windeskog beskriver hur han som nybliven partiaktiv sommaren 1995 arbetade på det nya kansliet och tillbringade ”varje ledig stund” med att gå igenom partiarkivet.[13] Enligt Windeskog gick han igenom ”pärm efter pärm med gamla handlingar”; ett flertal av dem hade enligt Windeskog legat orörda i minst fem år.[14]

Att partiarkivet var tämligen omfattande vid mitten av 1990-talet bekräftas av en filmupptagning gjord av partimedlemmen Reine Wikström våren 1997, i vilken han dokumenterade det nya kansliets utformning och inventarier. Arkivet återfanns då i ena änden av den korridor som löpte genom partilokalen. Det som Wikström beskrev var sex bokhyllor med sammanlagt 30 hyllplan, motsvarande uppskattningsvis 24–30 hyllmeter material. Av filmupptagningen att döma tillhörde dock långt ifrån allt detta själva arkivet; av filmen framgår nämligen att det i hyllorna även fanns tryckt litteratur som upptog ett betydande utrymme. Wikström beskrev innehållet på följande

[9] Se webbsidan SD-Arkivet: www.sdarkivet.com
[10] Osign., ”SD startar arkiv!”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1994, s. 5.
[11] Anders Klarström, *Prima Victoria* (Göteborg, 2018), s. 305.
[12] Ibid., s. 108.
[13] Jimmy Windeskog, *Non, je ne regrette rien: Ett decennium i Sverigedemokraternas ledning* (Ostara, 2011), s. 14.
[14] Ibid., s. 62.

sätt: ”Tillbaka i den långa korridoren ser vi hyllorna där partiets olika original till protokoll, *SD-Bulletinen*, *SD-Kuriren* och så vidare lagrades.”[15]

Även om det inte går att göra en uppskattning av hur stor del av innehållet på dessa hyllor som utgjordes av partiinternt arkivmaterial är det dock ställt utom tvivel – utifrån Windeskogs beskrivning och Wikströms filmupptagning – att partiarkivet 1997 måste ha varit betydligt mer omfattande än det som finns bevarat i dagsläget: materialet för åren 1988–1998 ryms i tre normalstora pärmar. Genom en enkel arkivforensisk undersökning av det bevarade arkivbeståndet har det varit möjligt att göra en kvalificerad kvantitativ uppskattning av hur stor del av arkivmaterialet som i dagsläget saknas. Under loppet av sjutton månader under åren 1990–1991 beslutade någon på partikansliet att förse de dokument som arkiverades med löpnummer. Från tidsperioden mellan den 11 februari 1990 och den 20 juli 1991 finns 18 löpnummerförsedda dokument bevarade. Det äldsta har löpnummer 27, det yngsta nummer 381. Av seriens 354 löpnumrerade dokument från denna tidsperiod har alltså 18 bevarats, vilket motsvarar 5 procent av dokumenten.[16] Det betyder att 95 procent av det historiska källmaterialet saknas.

Partiarkivet har kommenterats av tre personer, varav två tidigare ingick i partiledningen och en har haft en framskjuten position på regional nivå inom partiet. Samtliga har det gemensamt att de antingen uteslutits ur Sverigedemokraterna eller självmant lämnat partiet efter konflikter. En av dessa är Jimmy Windeskog. I sin självbiografi – författad 2008, men utgiven 2011 – skriver Windeskog;

> Flera personer inom dagens ledning 2008 har förresten vid flera tillfällen försökt samla ihop alla gamla protokoll, handlingsprogram, aktivitetsrapporter, original av SD-Bulletinen och SD-Kuriren, minnesanteckningar, inspelningar från möten och tal från alla gömmor och små guldgruvor som finns i partiets ägo, för att sedan bränna allt. En liten, men inte helt betydelselös, del av svensk politisk historia kan alltså stå inför att utplånas för alltid.[17]

Patrik Ehn, som var förtroendevald och lokalt engagerad i SD-Göteborg under åren 2004–2013 beskriver i en artikel från 2016 följande:

> Efter partiledarstriden 2005 avgick Mikael Jansson och Jimmie Åkesson tog över som ny partiordförande. Sedan dess har Åkesson varit mycket noga med att ta avstånd från partiets

[15] Se filmklippet ”En rundtur på SD-kansliet ’Bunkern’ 1997”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=kahB1z57WLY Tid: 03.30. (Hämtad: 2023-09-23).
[16] Det äldsta löpnumrerade dokumentet (nr 27) utgörs av ett protokoll från SD-Göteborgs årsmöte den 11 februari 1990, det yngsta dokumentet (381) av ett flygblad om partiets framträdande i Almedalen 1991, med handskriven datering den 20 juli 1991; Pärm 1.
[17] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 15.

historia. Åkesson som tog kontakt med SD redan under Anders Klarströms tid var så rädd för det förflutna att han personligen slängde partiets arkiverade material i en sopcontainer. Visst arkivmaterial lyckades räddas undan av en medarbetare på kansliet. Annat material har samlats och sammanställts av SD-Arkivet som ironiskt nog drivs av en utesluten SD-medlem.[18]

Den tredje personen som har uttalat sig är Tommy Funebo, som var aktiv i partistyrelsen från 2000 och fram till slutet av 2003, då han lämnade partiet under uteslutningshot och efter en konflikt med delar av partiledningen. I februari 2007 kommenterade han TV 4-dokumentären *Sverigedemokraterna* på sin blogg: ”Flera arkivklipp imponerade. Jag hade sett stillbilder på torgmötet i Stockholm 1995, men aldrig sett rörliga bilder – arkivkopian på partikansliet åkte sannolikt i soporna när [partiordförande Mikael] Jansson ’städade’ efter kanslikrisen mot slutet av 2000. Då skulle allt skadligt bort.”[19]

Det som samtliga tre personer beskriver är alltså att en gallring av partiarkivet har genomförts av partiledningen, varav två explicit anger att detta skedde i syfte att avlägsna material som skulle vara komprometterande för partiet om det blev offentligt. Av dessa tre redogörelser förefaller Funebos som mer tillförlitlig. Detta av flera skäl. För det första var han aktiv inom partiledningen vid tidpunkten då gallringen uppges ha skett och hade därigenom direkt insyn. För det andra nämner han händelsen endast i förbigående, då han kommenterar en dokumentär; detta till skillnad mot Windeskog och Ehn, som tar upp gallringen specifikt. Det tredje skälet är att Funebo sätter gallringen i direkt förbindelse med en mycket specifik händelse (”kanslikrisen”) och med en tidsangivelse (”slutet av 2000”).

Av de bevarade källorna framgår nämligen att hösten 2000 präglades av en konflikt inom partiet, mellan partiledningen och en Stockholmsbaserad falang ledd av Tor Paulsson, en falang som senare skulle uteslutas ur partiet och gå vidare till att grunda det konkurrerande partiet *Nationaldemokraterna*. Konflikten gällde specifikt vem som skulle ha kontroll över partikansliet, där Paulssonfalangen, som stod för kanslipersonalen, hotade med att ”tömma kansliet”.[20] I detta

[18] Patrik Ehn, ”Att ta avstånd från sig själv – Tre SD-exempel”, publicerad den 28 mars 2016 på Motpol: https://motpol.nu/patrikehn/2016/03/28/att-ta-avstand-fran-sig-sjalv-tre-sd-exempel/ (Hämtad: 2023-09-19). I en intervju med författaren dementerar Jimmie Åkesson ”kategoriskt” att han skulle ha varit delaktig i att rensa arkivet på komprometterande material som Ehn hävdar. Tvärtom säger sig Åkesson ha varit mån om att bevara allt gammalt arkivmaterial, inte minst eftersom han förusåg att detta skulle kunna komma till användning i framtiden, vid en granskning av partiets historia, och att en rensning av arkivet i sig skulle ge upphov till kritik mot partiet; Intervju med Jimmie Åkesson den 24 maj 2024.

[19] Se Tommy Funebos inlägg med rubriken ”Bra research inför TV 4-dokumentär”, daterat den 7 februari 2007 på Objektiv SD-blogg: http://sverigedemokraterna.blogspot.com/2007/02/bra-research-infr-tv4-dokumentr.html (Hämtad: 2023-09-21). Egen kurs.

[20] Se dokument märkt ”Kanslikrisens hävande”, författad av Mikael Jansson, daterad den 10 december 2000, rubriken ”Bakgrund”; Pärm 4.

läge kände det verkställande utskottet en ”oro för vad Tor åsyftade”.[21] Det ligger åtminstone inom det möjligas ram att det var detta som föranledde partiledningen – efter att kanslikrisen hade lösts i början av december 2000 – att avlägsna material ur partiarkivet som skulle kunna vara komprometterade för partiet, särskilt i händerna på en fientligt inställd falang som vid denna tidpunkt övervägde att bilda ett konkurrerande parti.

Funebos beskrivning stöds också av intrycket att den absoluta huvudparten av det avlägsnade källmaterialet omfattar tidsperioden från partiets grundande 1988 och fram till 1995, då Mikael Jansson övertog ordförandeskapet för Sverigedemokraterna. Som kommer att visas i denna vitbok skulle alltså det utgallrade källmaterialet ha omfattat just den tidsperiod i partiets historia som uppvisar de mest kontroversiella, och för partiet mest komprometterande, inslagen.

Detta utesluter dock inte att ytterligare gallringar har gjorts efter denna tidpunkt, något som Windeskog och Ehn faktiskt hävdar har skett. Från 1995 och framåt är arkivbeståndet visserligen relativt intakt, men även här finns uppseendeväckande luckor. Under tidsperioden från 1995 och fram till 2005 saknas exempelvis protokollen från fyra årsmöten.[22] På åtminstone två av dessa årsmöten behandlades känsliga ämnen, såsom reaktionen på partiets inriktning under Anders Klarströms period som partiordförande (årsmötet 1995) samt den interna konflikt som ytterst ledde fram till bildandet av *Nationaldemokraterna* (årsmötet 2001).

Joakim Larsson – som var partistyrelseledamot åren kring millenieskiftet och också kanslichef under några år under 00-talet – säger sig inte ha någon minnesbild av att en gallring av ”partiinternt material” skedde vid den tidpunkt som Funebo uppger, det vill säga december 2000. Däremot utesluter han inte att arkivet vid denna tid gallrades på externt material. Larsson beskriver att arkivet vid denna tid också innehöll alltifrån donationer från medlemmar och dödsbon till tidskrifter och trycksaker från utländska organisationer, varav en del var av ett sådant slag att partiet inte ville ha det kvar. Vad gäller partiarkivets tillstånd med stora luckor i beståndet beskriver han det som resultatet av en ”dåligt strukturerad verksamhet” under tidsperioden fram till 1995, då Mikael Jansson införde en arkivhållning värd namnet. Enligt vad Larsson bedömer upprättade exempelvis partistyrelsen under de tidiga åren protokoll och annat verksamhetsmaterial endast när det var nödvändigt, mest av formella skäl eller när sådant material behövdes i kontakten med myndigheter. Vidare beskriver han att det var kutym att arkivmaterialet förvarades hemma hos partiordföranden och olika partifunktionärer, och att detta material inte nödvändigtvis lämnades över vid skifte på förtroendeposterna på grund av ”bristande vilja” eller ”bristande rutiner”.[23] Larssons beskrivning framstår som rimlig mot bakgrund av att partistyrelsen i januari 1994 *i SD-bulletinen* uppmande

[21] Ibid.
[22] Detta gäller Sverigedemokraternas ordinarie årsmöten den 4–5 mars 1995, den 5 maj 2001, den 12–13 maj 2002, samt det extra årsmötet den 27 november 2004.
[23] Intervju med Joakim Larsson den 10 maj 2024.

medlemmarna att skicka in verksamhetsmaterial som inte ens riksorganisationen hade tillgång till, och att tanken med detta var att skapa ett riktigt arkiv.[24] Däremot rimmar beskrivningen mindre väl med Windeskogs beskrivning av det omfattande innehållet i arkivet 1994 och filmupptagningen 1997.

Utifrån dessa uppgifter görs följande bedömning: den bristande arkivhållningen, konstaterandet att endast en bråkdel av verksamhetsmaterialet från partiets första år har bevarats, tillsammans med uppgifterna om att arkivet *kan* ha gallrats i syfte att undanröja för partiet komprometterande material (framförallt under en i vitbokssammanhang helt central tidsperiod i Sverigedemokraternas historia) gör att vitbokens räckvidd måste ses som begränsad. Vitboken och dess resultat bygger alltså, när det gäller källor från partiarkivet, på det källmaterial som under dessa omständigheter har varit tillgängligt för författaren.

BEGREPP

Som framgått av ovanstående metodavsnitt är vitboken huvudsakligen av inventerande, dokumenterande och redovisande karaktär, medan de analytiska inslagen är relativt begränsade. Detta – i kombination med att vitboken inte heller innefattar några mer övergripande klassifikatoriska ambitioner – gör att behovet av en mer utvecklad analytisk begreppsapparat inte är lika central som i historievetenskapliga undersökningar av normaltypen. Två begrepp måste dock ges en närmare bestämning i syfte att klargöra deras användning i vitboken.

Det första begreppet är rasism. Begreppet uppträder i olika former på olika arenor: det förekommer som ett vetenskapligt begrepp, och uppvisar enbart på detta område numera en betydande innehållslig bredd. Samtidigt används det i vardagsspråkliga sammanhang, och inom ramen för det offentliga samtalet, och uppträder i dessa sammanhang ofta som synonymt med främlingsfientlighet, något som konstaterades redan för över 30 år sedan.[25] Det är sålunda ett undflyende begrepp vars innehåll måste preciseras.

I detta sammanhang kommer rasismbegreppet att användas i strikt lexikalisk mening som tar fasta på begreppets kärnbetydelse. I den svenska *Nationalencyklopedin* beskrivs exempelvis rasism som ”en ideologi som grundas på kombinationen av fem förutsättningar”:

1) uppfattningen att det är möjligt att indela människosläktet i ett antal distinkta raser utifrån fenotypiska skillnader (yttre kännemärken);

---

[24] Osign., ”SD startar arkiv!”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1994, s. 5.

[25] Mångfald mot enfald: Slutrapport mot kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet (SOU 1989:13) (Stockholm, 1989), del 1, s. 19.

2) antagandet att det finns ett samband mellan å ena sidan sådana fenotypiska skillnader och å andra sidan nedärvda mentala och intellektuella anlag, beteendemönster, samt lynne och moralisk karaktär;
3) antagandet att dessa nedärvda drag är gemensamma för alla medlemmar av resp. raser;
4) övertygelsen att raserna låter sig klassificeras i en hierarki, beroende på kvaliteten av de nedärvda dragen;
5) föreställningen att denna hierarkiska klassifikation berättigar medlemmar av förment överlägsna raser att dominera, exploatera och t.o.m. förinta medlemmar av förment underlägsna raser.[26]

Samma grundbetydelse återfinns även i andra auktoritativa uppslagsverk från skilda europeiska språkområden.[27] Detta rasismbegrepp ligger även i linje med den huvudsakliga begreppsanvändningen inom den svenska historievetenskapliga forskningen.[28] Även inom statliga utredningssammanhang finns exempel på att man valt att ansluta till en huvudsakligen likartad definition:

> *Rasism* kan beskrivas som en föreställning om den egna folkgruppens överlägsenhet och en uppfattning om att det finns biologiska skillnader mellan folkgrupper som gör det motiverat att dela in dessa i mer eller mindre värda. Vidare innebär det att en folkgrupp som betraktar sig som en mervärdig ”ras” anser sig ha rätt att förtrycka, utnyttja eller kontrollera de andra eller tvinga dem att leva åtskilda från andra folkgrupper.[29]

---

[26] Uppslagsordet ”Rasism”, *Nationalencyklopedin*, bd 15 (Höganäs, 1994), s. 431.
[27] I brittiska *Encyclopædia Britannica* definieras rasism som ”[T]he theory or idea that there is a casual link between inherited physical traits and certain traits of personality, intellect, or culture and, combined with it, the notion that some races are inherently superior to others”, se uppslagsordet ”Racism”, *The New Encyclopædia Britannica*, 15:e utgåvan, vol. 9 (Chicago, 1993), s. 880.
I tyska *Brockhaus Enzyklopädie* definieras rasism som ”attityder (föreställningar, känslor, fördomar) såväl som handlingar som legitimerar alltifrån förakt, diskriminering, utanförskap och förtryck till fysisk förintelse av människor genom att sammanställa ett urval av befintliga fysiska egenskaper till rasegenskaper och utvärdera dem mestadels negativt.” (Ty. ”*R[assismus] bezeichnet sowohl Einstellungen (Vorstellungen, Gefühle, Vorurteile) als auch Handlungen, die die Verachtung, Benachteiligung, Ausgrenzung und Unterdrückung bis hin zur phys. Vernichtung von Menschen dadurch legitimieren bzw. in die Tat umsetzen, daß, sie eine Auswahl vorhandener körperl. Merkmale zu ”Rassenmerkmalen” zusammenstellen und diese meist negativ bewerten.*”); se uppslagsordet ”Rassismus”, *Brockhaus Enzyklopädie*, 19:e uppl., bd 18 (Mannheim, 1992), s. 69.
I franska *Encyclopaedia unversalis* anges sammanfattningsvis att rasism innebär ”en värdering, generaliserad och definitiv, av biologiska skillnader, verkliga eller inbillande” i syfte att motivera ett angrepp på den underordnade parten (Fr. *Il résulte de tout cela que le racisme est la valorisation, généralisée et définitive, de différances biologiques, réelles ou imaginaires, au profit de l'accusateur et au détriment de sa victime, afin de justifier une agression*.); se Albert Memmi, uppslagsordet ”Racisme”, *Encyclopædia Universalis* (Paris, 1985), bd 15, s. 580.
[28] I en systematisk översikt av den svenska historievetenskapliga forskningen kring rasism och främlingsfientlighet, en rapport beställd av Forum för levande historia, sammanfattar Martin Ericsson svenska historikers användning av rasismbegreppet på följande sätt: ”Men det går att urskilja ett tydligt mönster. Svenska historiskt inriktade forskare har, så gott som utan undantag, betraktat rasism som ett fenomen som förutsätter att människor indelas i mer eller mindre klart avgränsade biologiska raser, och flera forskare har lagt till att detta måste ske på ett sätt som innebär att de olika ”raserna” värderas olika eller tilldelas olika positioner i en hierarkisk värdeskala.”; Martin Ericsson, ”Historisk forskning om rasism och främlingsfientlighet: En analyserande kunskapsöversikt” (Stockholm, 2016), s. 14. För en mer utförlig diskussion om begreppet, dess tillämpning och begränsningar, se ibid., s. 14–18.
[29] Mångfald mot enfald, s. 19. Kurs. i orig.

När det gäller det andra begreppet – främlingsfientlighet – har statsvetaren Marie Demker i en studie av svenskt motstånd mot invandring och invandrare, *Sverige åt svenskarna*, gjort en begreppslig distinktion mellan rasism, främlingsfientlighet och invandringsmotstånd/kritik. Det relevanta i detta sammanhang är hennes definition av främlingsfientlighet, vilken jag ansluter mig till: ”Termen främlingsfientlighet använder jag när jag syftar på en attityd som innebär fientlighet, ovilja eller motstånd mot den eller dem som upplevs som just främmande.”[30] Återigen är detta en definition som ligger nära den som har använts i utredningssammanhang: ”Främlingsfientlighet (invandrarfientlighet, främlingsovilja) betecknar känslor som, i varierande styrka, innebär ovilja, rädsla inför eller hat gentemot andra etniska grupper.”[31]

DISPOSITION

Operationaliseringen av Sverigedemokraternas beslut att ge ut en vitbok – tillsammans med konkretiseringen av den generella uppdragsbeskrivningen, samt rent pedagogiska överväganden – har gett vitboken en disposition som sammanför en huvudsakligen kronologisk framställning med tematiska fördjupningar.

Kapitel 2 utgör det första av elva tematiska kapitel. I detta ställs Sverigedemokraternas grundande 1988 i centrum. Kapitlet motiveras av frågan om partiets organisatoriska bakgrund, och då särskilt dess kopplingar till organisationen *Bevara Sverige Svenskt*.

Kapitel 3 har som ambition att rekonstruera det som jag har valt att benämna Sverigedemokraternas ”grundargeneration”. Denna generation inkluderar de personer som utifrån det befintliga källmaterialläget har identifieras som närvarande vid partiets konstituerande möten i Stockholm, Göteborg och Malmö, samt de personer som valdes till partistyrelsen 1988 eller vid partiets första årsmöte som ägde rum sommaren 1989. Fokus kommer att ligga på dessa personers ideologisk-politiska bakgrund.

Kapitel 4 behandlar den ideologi som formulerades av och kom till uttryck inom Sverigedemokraterna åren efter partiets grundande. Kapitlet representerar inte ett försök till en mer uttömmande ideologianalys av statsvetenskaplig eller idéhistorisk karaktär. Kapitlet är istället utformat för att belysa vissa särdrag i ideologin i syfte att besvara en i vitbokssammanhang relevant fråga: hur ideologiska föreställningar relaterade till sakpolitiska ställningstaganden på flyktings- och invandringspolitikens område, men framförallt hur dessa gav upphov till främlingsfientliga attityder. I kapitlet skisseras inledningsvis grunddragen i ideologin. Därefter urskiljs en rad centrala teman.

[30] Marie Demker, *Sverige åt svenskarna: Motstånd och mobilisering mot invandring och invandrare* (Stockholm, 2014), s. 35–39, spec. s. 38.
[31] Mångfald mot enfald, s. 19.

Dessa teman var centrerade kring begrepp som nation, etnicitet och homogenitet, men inkluderade också de konfliktorienterade teman som gav den sverigedemokratiska ideologin dess särprägel – närvaron av ett existentiellt hot, politiken artikulerad i termer av kamp, krig och befrielse, samt en uppsättning motståndarkategorier. Den avslutade delen av kapitlet upprätthåller sig specifikt vid frågan om främlingsfientlighetens uttrycksformer.

Kapitel 5 består av tre tematiska delkapitel som sammantagna och till sitt innehåll representerar de mest kontroversiella inslagen i Sverigedemokraternas historia. I det första delkapitlet redogörs för de nationalsocialistiska inslagen i Sverigedemokraterna. Kapitlet uppehåller sig vid närvaron av, kopplingar till och publiceringar av personer med nationalsocialistisk bakgrund, förekomsten av dubbelorganisering, samt de kontakter och samarbeten som går att belägga mellan Sverigedemokraterna och nationalsocialistiska organisationer. Andra exempel på denna typ av kopplingar ges i anslutning till efterföljande kapitel, exempelvis de som behandlar Sverigedemokraternas ungdomsförbund (kap. 8), partiets internationella kontakter (kap. 9) och partiets uteslutningspraktik (kap. 12). Det andra delkapitlet behandlar de exempel på diskussioner centrerade kring rasbegreppet samt de rasföreställningar som har återfunnits inom Sverigedemokraterna. Dessa inslag handlade huvudsakligen om föreställningar om rasskillnader och uppfattningen om farorna med rasblandning, och återfanns huvudsakligen, men inte uteslutande, under tidsperioden 1988–1993. Det tredje delkapitlet behandlar de antisemitiska inslag som har identifieras i det genomgångna källmaterialet. Dessa inslag tar sig i huvudsak uttryck inom två områden, dels föreställningar om en judisk konspiration, dels den typ av förintelseförnekande som kallas ”historierevisionism”.

De tre efterföljande kapitlen, kapitel 6–8, omfattar en relativt tydligt avgränsad tidsperiod i Sverigedemokraternas historia. Även innehållsligt relaterar kapitlen till varandra, då de teman som tas upp – partiets skapande av ett ungdomsförbund, arrangerandet av offentliga manifestationer och ett engagemang på vit makt-musikens område – har visat sig stå i nära förbindelse med varandra.

Kapitel 6 behandlar de viktigaste av de offentliga manifestationer som Sverigedemokraterna anordnade under 1990-talet. Kapitlet motiveras av att dessa arrangemang innehöll inslag som både då och senare har framhållits som särskilt kontroversiella på grund av närvaron av naziskinheads och militanta nynazistiska grupper, samt att vissa arrangemang urartade i våldsamheter. I centrum står framförallt partiets högtidlighållande av Karl XII:s dödsdag den 30 november och Engelbrektsmarschen, som årligen anordnades till Engelbrekt Engelbrektssons minne och som var tänkt att utgöra Sverigedemokraternas egen högtidsdag. I detta kapitel inkluderas också en manifestation som partiet anordnade i Göteborg hösten 1993. Detta motiveras av att manifestationen kastar ytterligare ljus över de nationalsocialistiska inslagen i Sverigedemokraterna

under denna tidsperiod.

Kapitel 7 behandlar Sverigedemokraternas engagemang på vit makt-musikens område under åren 1991–1997. I kapitlet redogörs inledningsvis för hur detta engagemang växte fram utifrån ett intresse av att befrämja nationalistisk musik, en ambition som var knuten särskilt till musikbandet Ultima Thule. Tyngdpunkten ligger dock på en redogörelse för de former som det efterföljande engagemanget på vit makt-musikens område antog: marknadsföring, försäljning och arrangerandet av spelningar med musikband som uppvisade denna ideologiska profil.

Kapitel 8 behandlar Sverigedemokraternas första ungdomsförbund: Sverigedemokratisk Ungdom (SDU). Framställningen omfattar åren 1992–1995. Tidsperioden inramas å ena sidan av beslutet att bilda ett ungdomsförbund, å andra sidan av ett beslut som togs efter årsmötet 1995 att kringskära förbundets självständighet genom att integrera det med moderpartiet. I kapitlet belyses framförallt ungdomsförbundets radikala profil och förbundsledningens kopplingar till nationalsocialistiska miljöer.

Kapitel 9 behandlar Sverigedemokraternas internationella relationer, kontakter och samarbeten. Kapitlet är speciellt såtillvida att det behandlar hela den tidsperiod som vitboken omfattar, det vill säga åren 1988–2010. Framställningen är huvudsakligen kronologisk. Kapitlet behandlar två olika aspekter av de internationella relationerna. Den första utgörs av de referenser till utländska partier och tidskrifter som förekom i framförallt den sverigedemokratiska partipressen. Denna del belyser vilka partier som Sverigedemokraterna explicit relaterade till, valde att lyfta fram och som därigenom avspeglade ideologisk närhet eller identifikation. Den andra delen handlar om de högst konkreta kontakter, utbyten och – i vissa fall – samarbeten som Sverigedemokraterna valde att etablera och upprätthålla med utländska partier, organisationer och individer.[32]

De tre följande kapitlen förenas i att de behandlar förändringsprocesser inom partiet. Kapitlen belyser å ena sidan de åtgärder som vidtogs och de ansträngningar som gjordes för att förändra partiet: dess ideologiska grundhållning, dess politik samt dess relation till mer extrema organisationer och rörelser. Å andra sidan fungerar dessa kapitel som ytterligare en belysning av – och bekräftelse på – de kontroversiella inslagen i Sverigedemokraternas historia och påvisar därigenom kontinuiteten i dessa inslag.

Kapitel 10 behandlar en kortare tidsperiod i Sverigedemokraternas historia, åren efter 1995. Periodens inledning sammanfaller med bytet av partiordförande och partiledning. Perioden kännetecknades av en uttrycklig ambition från partiledningens sida att fjärma sig från partiets

---

[32] Detta kapitel ligger till sin utformning och innehåll nära Vänsterpartiets vitboksprojekt, påbörjat 1991 och slutfört året därpå, som var tänkt att utgöra ”en grundlig utvärdering av partiets internationella arbete och förbindelser”; se Lars-Arne Norborg, Sven-Eric Liedman & Ulf Nymark, ”Lik i garderoben? En rapport om SKP/VPK:s internationella förbindelser (Stockholm, 1992), rubriken ”Uppdrag och uppläggning”.

bakgrund inom den nationella rörelsen, dra en gräns gentemot den nationalsocialistiska miljön och artikulera en egen ideologisk identitet. De åtgärder som vidtogs bör delvis, men inte uteslutande, ses som en reaktion på den radikalisering som partiet hade genomgått under första halvan av 1990-talet, vilken behandlas i andra kapitel av vitboken.

Kapitel 11 behandlar den för vitboksprojektet relevanta idé- och programutvecklingen inom Sverigedemokraterna från tidigt 1990-tal och fram till 2007. Kapitlet tar upp förändringar i partiets ideologiska grunduppfattning och i dess politiska ställningstaganden på invandrings- och flyktingpolitikens område. I ett separat delkapitel redogörs för Sverigedemokraternas inställning till internationella adoptioner. Delkapitlet innefattar en redogörelse för adoptionsfrågans bakgrund, dess utveckling inom partiet och dess relation till idé- och programutvecklingen i stort.

Kapitel 12 behandlar Sverigedemokraternas användning av uteslutningsinstrumentet under tidsperioden 1992–2010. Tyngdpunkten ligger huvudsakligen på de uteslutningsärenden som rörde ideologiska avvikelser. Kapitlet fyller den dubbla funktionen av att beskriva de kontroversiella inslag – uttryck för rasism, nationalsocialism och antisemitism – som återfanns inom Sverigedemokraterna under perioden, och samtidigt belysa partiledningens förhållningssätt och reaktioner på dessa inslag.

De elva tematiska kapitel jag beskrivit ovan är tänkta att kunna läsas var för sig. Det vill säga, de kan läsas enskilt eller såsom delar ingående i en större redogörelse för de kontroversiella aspekterna av Sverigedemokraternas historia under den berörda tidsperioden. Varje kapitel avslutas med en avslutande diskussion. Dessa består av kortare innehållsliga sammanfattningar av kapitlet, men inkluderar även diskussioner om de mer övergripande mönster som har framträtt.

Eftersom vitboksprojektet inte har ambitionen att behandla Sverigedemokraternas historia under tidsperioden som en sammanhängande helhet – eller gör anspråk på att presentera en mer övergripande analys – har inget avslutande kapitel med sådant innehåll inkluderats i vitboken.

KAPITEL 2. GRUNDANDET

I vanliga fall innebär det inte någon större utmaning att fastställa när, under vilka omedelbara omständigheter och av vilka personer ett politiskt parti bildades. Tvärtom brukar partier var tydliga i detta avseende. Inte minst eftersom själva grundandet av ett parti är en konstituerande handling och dessutom utgör den naturliga utgångspunkten för partiets historieskrivning.

När det gäller Sverigedemokraterna är uppgiften inte lika enkel. Det finns flera versioner av hur grundandet gick till och dessa tycks dessutom ömsesidigt uteslutande. I den första jubileumsskrift som partiet gav ut 1993 beskrivs grundandet på följande sätt:

> Missnöjet med den flyktingpolitik som förts över huvudet på svenska folket, internationaliseringen av vårt land, miljöförstöringen och urhålkningen [sic] av vår demokrati. Ja, det var frågor som sysselsatte grundarna av SD. Folkligt missnöje som manifesterats i lokala kampanjer, som t ex flyktingmotståndet i Sjöbo eller i enfrågerörelser som BSS eller miljörörelsen har under många år visat sig oförmögna att med kraft skapa förändringar av vårt samhälle. […] Det var mot bakgrund av detta som ett tjugotal personer samlades februari 1988 i en lokal i Stockholm och bildade Sverigedemokraterna.[33]

Ovanstående citat förmedlar en beskrivning av partiets bildande som ett slags spontan organisering av en grupp medborgare som tidigare inte hade haft någon kontakt med varandra, utan endast förenades i sitt gemensamma engagemang i vissa politiska frågor. Som kommer att visas är detta en bild som är dåligt överensstämmande med sanningen.

I den skrift som partiet gav ut till sitt tioårsjubileum har beskrivningen av grundandet förändrats. Inte ens författaren tycks säker på tidpunkten för partiets tillblivelse:

> Det råder delade meningar om exakt när Sverigedemokraterna bildades. Vissa hänvisar till sammanslagningen av Framstegspartiets Stockholmsavdelning och BSS (Bevara Sverige Svenskt) till Sverigepartiet. Visst fanns det människor som var med och bildade Sverigedemokraterna som tidigare varit aktiva inom andra organisationer, där ibland de nyss nämnda, men partibildningen Sverigedemokraterna var ett nytt parti. Den 8:e februari samlades ett 20-tal människor i en lägenhet i Stockholm och diskuterade utformningen, ett annat

---

[33] *Sverigedemokraterna 1988–1991: Ett partis framväxt* (Stockholm, 1993), rubriken ”1988, partibildande och val”.

> namnförslag var t.ex. Svenska Fosterlandspartiet. Det bestämdes också att partiet skulle ha två talesmän istället för en partiledare, en konstruktion som påminde om miljöpartiets modell. Partiets två första talesmän blev Leif (Zeilon) Ericsson och Jonny Berg.[34]

Skeendet blir knappast klarare av att mötet i Stockholm tycks ha skett under två dagar: antingen den 6 februari eller också den 8 februari. Över det förstnämnda mötet existerar ett mötesprotokoll.[35] Det andra mötet och det datum det hölls på framgår av Sverigedemokraternas stadgar från 1988, där det anges att dessa träder i kraft den 8 februari.[36]

Långt senare skulle en av partiets grundare, Jerker Magnusson, i en intervju beskriva skeendet på följande sätt:

> Vi hade två möten. Vi samlades den 6:e februari -88 hemma hos mig i en lägenhet här i Stockholm, det var uppehåll den 7:e, och den 8:e samlades vi återigen i en lokal på Södermalm och då gjorde vi klart. Så att SD bildades under två dagar. Vissa påstår datumet den 6:e och vissa den 8:e men egentligen är det två dagar då.[37]

En annan av grundarna, Jonny Berg, som valdes till en av partiets två talesmän enligt protokollet daterat den 6 februari 1988, presenterar en annan version av skeendet.[38] Enligt honom hölls inget regelrätt möte på det sätt som partiet beskriver det: ”Allt gick ju så fort och det enda man egentligen visste var att det skulle fortsätta och ske någon form av verksamhet. Det var ju mycket en skrivbordskonstruktion för att man ganska fort behövde få saker och ting på papper.”[39]

En tredje version återfinns i den före detta partiordföranden Anders Klarströms självbiografi från 2018. I denna beskriver även han hur partiet bildades vid två möten, med den skillnaden att han uppger att det ena mötet hölls i Malmö och det andra i Stockholm.[40] Detta bekräftas av en uppgift om att det existerar ett protokoll från mötet i Malmö; det ska ha hållits redan den 30 oktober 1987 och innehålla partinamnet ”Sverigedemokraterna”.[41]

---

[34] *Sverigedemokraterna 10 år!!!: 1988–1998* (Stockholm, 1998), s. 3.
[35] Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988; Pärm 1.
[36] *Stadgar för Sverigedemokraterna: Kommunförening, Länsförbund, Riksorganisation* (Stockholm, 1988), s. 16.
[37] Osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2018 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-14).
[38] Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1.
[39] Intervju med Jonny Berg, återgiven i Mikael Ekman & Daniel Poohl, *Ut ur skuggan: En kritisk granskning av Sverigedemokraterna* (Stockholm, 2010), s. 75.
[40] Klarström, *Prima Victoria*, s. 66.
[41] Tobias Hübinette, ”Idag för 30 år sedan grundades världens största parti som har ett direkt nazistiskt förflutet och på ett av 30-årsjubiléeerna sjunger den gamle nazisten Bruno Hansen från Ultima Thule”, blogginlägg den 6 februari

Men när det kommer till mötet i Stockholm i februari 1988 återfinns inte detta partinamn i protokollsrubriken. Där står istället ”Protokoll från extra årsmöte med Sverigepartiet den 6 februari 1988”.[42] Förklaringen till detta framgår av punkt 9 i protokollet: ”Mötet beslöt att anta ett nytt partinamn. Det nya namnet blev **Sverigedemokraterna**.”[43]

För att summera: Sverigedemokraterna existerade som en kommunförening i Malmö tre månader innan det fanns en riksorganisation. När den senare väl bildades så skedde detta genom ett namnbyte av ett redan existerande parti: *Sverigepartiet*. Vid en första anblick kan dessa frågor om datum, plats och de omedelbara omständigheterna kring partiets grundande framstå som perifera i förhållande till det faktum att partiet faktiskt bildades. Dessa frågor är dock av allra högsta relevans. De skilda beskrivningarna av partiets grundande representerar olika sätt att forma uppfattningarna om partiets ursprung. Enligt den officiella bilden i den första jubileumsskriften uppstår partiet spontant, närmast ur intet och framträder som en helt ny partibildning som saknar historia. Bortom denna bild antyds istället att partiets tillblivelse utgör ett mer komplext skeende och där en redogörelse för dess historia måste utsträckas bakåt i tiden.

För att närma sig en mer fullödig beskrivning av partiets grundande – och även kunna besvara frågor som handlar om organisatorisk kontinuitet – måste utgångspunkten vara en annan än februari 1988. Redogörelsen måste istället ta sin början i det sena 1970-talet.

BEVARA SVERIGE SVENSKT

Kampanjen *Bevara Sverige Svenskt* (BSS) har sin upprinnelse sensommaren 1979, då en liten grupp personer började sprida invandringskritiska flygblad i Stockholmsområdet. Omständigheterna kring hur gruppen uppstod och vilka som ingick från början är fortfarande inte helt utredda. Vissa uppgifter har framkommit genom åren och sammanställer man dessa framträder följande bild. Leif Zeilon[44] var initiativtagare och i augusti 1979 spreds de första flygbladen.[45] Jerker Magnusson anslöt sig till gruppen i november samma år. Då bestod den av Zeilon, Lars Hultén samt en tredje person vars namn fortfarande inte är känt.[46] Eftersom gruppen ville verka anonymt så erbjöd sig Gösta Bergquist i Malmö att upplåta sin postbox till BSS.[47] Efter bara något år kontaktades

---

2018: https://tobiashubinette.wordpress.com/2018/02/06/sverigedemokraterna-extremhogern-ultima-thule-musik/ (Hämtad: 2022-06-06). Namnändringen styrks också av det faktum att när föreningen samlas för sitt årsmöte den 21 februari 1988 så var namnet just Sverigedemokraterna: Protokoll från SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988; Pärm: Övrigt material.

[42] Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988; Pärm 1.

[43] Ibid., 9 §; Pärm 1. Fetstil i orig.

[44] Leif Zeilon bytte i slutet av 1980-talet efternamn till Ericsson. För enkelhetens skull kommer Zeilon att användas genomgående i vitboken.

[45] Leif Ericsson [Zeilon], *BSS – ett försök att väcka debatt* (Long Beach, 1990), s. 33.

[46] Jerker Magnusson intervjuad i Mattias From, ”BSS – en tillbakablick”, del 5, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 47 2012; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=129 (Hämtad: 2022-05-25).

[47] Ingegerd Ekstrand, ”Vem står bakom flygbladet med invandrarhatet?”, *Aftonbladet*, den 5 oktober 1979, s. 12.

Bergquist av Magnusson som bad honom omdirigera posten till Niels Mandell.[48] Någon gång i slutet av 1980 eller möjligtvis i början av 1981 anslöt sig Sven Davidson till gruppen.[49] Dessa namn kommer att återkomma i vitboken.

Gruppens aktiviteter kom tidigt att uppmärksammas i media, inte minst på grund av att vissa av flygbladen hade ett mycket provokativt innehåll. Särskilt intresserade var journalisterna av att identifiera vem eller vilka som låg bakom beteckningen BSS och ”invandrarhatet” i flygbladen.[50] I slutet av 1980 avslöjades i ett tv-program att det var Zeilon som var gruppens ledare, vilket ledde till att han förlorade sitt jobb. Enligt vad Magnusson senare har uppgett blev resultatet av avskedandet snarast att gruppen fick förnyad kraft att fortsätta med sina aktiviteter.[51] Uppmärksamheten ledde också till att fler personer anslöt sig och under det tidiga 1980-talet blev ”bokstavskombinationen BSS synonymt med invandrar- och flyktingmotståndet”.[52]

I slutet av 1981 väcktes tanken på att ombilda BSS till ett politiskt parti, men med bara ett år kvar till valet avfärdades detta som orealistiskt, man skulle istället fortsätta med de opinionsbildande aktiviteterna.[53]

Däremot kom BSS att utvecklas snabbt i andra avseenden. Från att ha varit en mindre grupp likasinnade aktivister växte BSS till att bli ett större informellt nätverk, för att sedan bli en formell organisation med egen medlemsbulletin och tidskrift: *BSS-Nytt* som senare bytte namn till *Patrioten*. Ytterligare ett steg togs våren 1983 då en interimsstyrelse valdes; BSS första ordförande blev Sven Davidson.[54] 1984 hölls det första ordinarie årsmötet.[55] Man hade vid denna tidpunkt kommit så pass långt att organisationens ombildande till politiskt parti låg inom det möjligas gräns. I medlemsbulletinen började man under loppet av 1985 publicera ”förslag till programpunkter för ett nytt parti”.[56] Vid det årsmöte som hölls våren 1986 förelåg också ett fullständigt förslag till partiprogram, och frågan om eventuell partibildning utgjorde årsmötets viktigaste diskussionspunkt. Inför mötet hade en omröstning hållits som visade att 86 procent av medlemmarna ställde sig bakom förslaget att bilda parti. [57]

Resultatet blev dock inte en ombildning av BSS till ett politiskt parti. Tanken hade redan tidigare funnits att ett alternativ till partibildning var att ”kontakter knyts med andra närstående

---

[48] Stieg Larsson & Mikael Ekman, *Sverigedemokraterna: Den nationella rörelsen* (Stockholm, 2001), s. 66.
[49] Se intervju med Jerker Magnusson i Mattias From, ”BSS – en tillbakablick”, del 5, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 47 2012; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=129 (Hämtad: 2022-05-25).
[50] Ingegerd Ekstrand, ”Vem står bakom flygbladet med invandrarhatet?”, *Aftonbladet*, den 5 oktober 1979, s. 12.
[51] Ibid.
[52] Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1997: Den rasistiska undergroundrörelsen: Musiken, myterna, riterna* (Stockholm, 1998), s. 26.
[53] Anna-Lena Lodenius & Stieg Larsson, *Extremhögern* 2 uppl. (Stockholm, 1994), s. 24.
[54] Osign., ”BSS årsmöte visar att viljan finns”, *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 2.
[55] Osign., ”Bästa årsmötet”, *Patrioten*, nr 2 1984, s. 7.
[56] Se exempelvis programförslagen i *BSS medlemsbulletin*, nr 10 1985, s. 4–5.
[57] Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 204.

grupper så att det blir en bredare front inför 1988 års val”.[58] Ett samgående med ett redan existerande parti var en möjlighet. Det var också den väg som BSS kom att välja.

FRAMSTEGSPARTIET

Framstegspartiets historia går tillbaka till 1960-talet.[59] I 1964 års val ställde bland annat den centerpartistiske politikern Bertil Rubin upp med partilistan *Medborgerlig samling*. Listan bestod av personer från Högerpartiet, Folkpartiet och Centerpartiet som var missnöjda med den ideologiska utveckling som de etablerade borgerliga partierna tagit. Genom lokala framgångar i Skåne valdes Rubin till riksdagens andra kammare. Han marginaliserades dock inom det egna partiet, uteslöts och tillbringade den resterande mandatperioden som politisk vilde. Inför 1968 års val kandiderade återigen Rubin, denna gång tillsammans med en ny grupp: Samling 68. Gruppen hade vissa framgångar i riksdagsvalet, den tog två mandat, men Rubin förlorade sin riksdagsplats och senare under hösten 1968 valde han att lansera ett eget parti: *Framstegspartiet.*

Vid tiden för grundandet framstod *Framstegspartiet* som ett ”seriöst borgerligt alternativ som kunde överbrygga traditionella motsättningar mellan Centerpartiet, Moderaterna och Folkpartiet”.[60] Snart kom partiet att utvecklas i en annan riktning. Dels skedde en tillströmning från den nationella rörelsen, dels föll partiet sönder i fraktioner och lokalavdelningar runt om i landet. Några av de viktigaste var lokalavdelningarna i Skåne, Östergötland och Älvkarleby, medan Stockholm under större delen av 1970-talet stod utan egen avdelning eftersom dess medlemmar hade beslutat att gå upp i Centerpartiet. Under intryck av de norska och danska partierna med samma namn kom *Framstegspartiet* under 1970-talet att utvecklas i riktning mot att bli ett mer traditionellt missnöjesparti med krav på sänkt skatt och slopat alkoholmonopol som typiska profilfrågor. Särskilt stort intryck gjorde danska *Fremskridtspartiet*, vars partiledare Mogens Glistrup besökte Sverige och talade på *Framstegspartiets* möten 1979 och 1980.[61] Vid det här laget hade partiet ”helt fjärmat sig från den etablerade borgerligheten och var en renodlad tummelplats för lokala hobbypolitiker”.[62]

1982 startade civilekonomen Stefan Herrmann upp en ny Stockholmsavdelning av *Framstegspartiet*. I dess program återfanns en rad klassiska missnöjesfrågor, exempelvis avskaffat tidningsstöd, slopandet av bidrag till trossamfund, avskaffad hemspråksundervisning, införandet av

---

58 Osign., ”Årsmötet”, *Patrioten,* nr 6 (1985), s. 19.
59 Den historiska översikten bygger om inget annat anges på Anna-Lena Lodenius & Stieg Larsson, *Extremhögern* 2 uppl. (1994), s. 58–63.
60 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 90.
61 Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 44.
62 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s, 91.

en skattefri zon i Norden och omskolning av lapplisor.[63]

Denna avdelning kom dock snart att skilja ut sig från de andra delarna av *Framstegspartiet*. Missnöjespartierna hade under loppet av 1970- och det tidiga 1980-talet inkorporerat kritik mot invandringen i sina program. Under ledning av Herrmann fick Stockholmsavdelningen en alltmer främlingsfientlig framtoning, exempelvis i närradiosändningarna, och Herrmann blev föremål för utredning om hets mot folkgrupp. Även i andra sammanhang framstod Stockholmsavdelningens extremism. Ett exempel är att *Framstegspartiet* dagen efter mordet på Olof Palme gick ut med ett pressmeddelande där Palme jämfördes med Jean-Claude Duvalier på Haiti och Ferdinand Marcos i Filippinerna, två diktatorer som hade avlidit respektive tvingats i landsflykt i början av samma år. Pressmeddelandet inleddes med orden ”Världen har i snabb takt blivit av med tre tyranner” och konstaterade: ”Det är bra för Sverige, att vi slipper Palme fortsättningsvis”.[64]

SVERIGEPARTIET

Under första hälften av 1986 sonderade BSS det partipolitiska landskapet efter ett lämpligt parti att gå samman med och valet föll på *Framstegspartiet*. Anledningen till detta har aldrig blivit klarlagt på ett tillfredsställande sätt, trots att samgåendet utförligt har skildrats av två av de centrala aktörerna inom BSS. Det har senare föreslagits att *Framstegspartiet* både erbjöd erfarenhet av att bedriva partipolitiskt arbete, något som BSS saknade, och att partiets relativt stora framgångar i valet 1985 (ca 1600 röster) imponerade på BSS-ledningen.[65]

Ett annat motiv kan stå att finna i de idéer som Leif Zeilon hade gett uttryck för så tidigt som 1982. Av SÄPO:s övervakning av Zeilon under denna tid framgår att det fanns planer på att ”omorganisera” BSS: ”Därefter skulle man påbörja uppbyggandet av en nationell paraplyorganisation under vilken alla nationalister skulle samlas. Sympatisörer skulle infiltreras i partier och organisationer där de kunde göra nytta för BSS:s räkning.”[66] Vid ungefär samma tidpunkt sade Zeilon att ”ett bra sätt skulle vara att gå in i ex Svenska Framstegspartiet och sedan ta över det”.[67] Samgåendet med *Framstegspartiet* fyra år senare kan alltså ha haft som syfte att infiltrera partiet och ta över ledningen, vilket också kom att ske.

Samtidigt är det tydligt att det fanns en affinitet mellan BSS och *Framstegspartiet* i kritiken mot invandringen, något som styrks av att BSS-ledningen inför 1985 års val hade rekommenderat

[63] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999* (Stockholm, 2000), not 12, s. 486 f.
[64] Se Framstegspartiets pressmeddelande i faksimiltryck; Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 62.
[65] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 93.
[66] Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i Övervakningen av nazister och högerextremister (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 159.
[67] Ibid., s. 160.

sina medlemmar att rösta på partiet.[68]

Under sommaren 1986 fördes direkta samtal om samgåendet. En av frågorna som behövde lösas gällde sammansättningen av den nya partistyrelsen och inte minst vem som skulle bli partiledare. Enligt vad Zeilon senare har uppgivit framstod det som ett krav från Hermanns sida att det var Herrmann själv som skulle besätta denna post.[69] Exakt hur resonemangen gick inom BSS är komplicerat att avgöra då källmaterialet är bristfälligt, men resultatet blev att de godtog Herrmann som partiledare. I utbyte mot denna eftergift, och som en försäkring utifall det skulle uppstå några problem efter samgåendet, utsågs BSS ordförande Sven Davidson till vice partiledare. Än viktigare var dock att BSS-falangen fick majoritet i den nya partistyrelsen, något som senare skulle visa sig betydelsefullt.[70]

Den 16 november 1986 höll de båda organisationerna varsitt årsmöte i Medborgarhuset där de beslutade att gå samman till ett parti. Därefter samlades mötesdeltagarna till *Sverigepartiets* konstituerande möte.[71] Den första styrelsens sammansättning blev som planerad. Det framstegspartiska inslaget utgjordes, utöver partiledaren Stefan Herrmann, av de ordinarie ledamöterna Pether Pedersen, Eva Liverfalk och Veikko Saarnijoki. Från BSS blev Sven Davidson vice partiledare och till ordinarie styrelseledamöter valdes Leif Zeilon, Jerker Magnusson, Richard Meyer och Olle Engwall.[72]

Partibildningen blev inom kort en besvikelse för BSS-falangen. Vid samgåendet hade respektive organisationer öppnat sina böcker och redovisat medlemsantal och ekonomi. *Framstegspartiet* hade inte en särskilt god ekonomi, vilket BSS förmodat. Exempelvis var det enbart *Framstegspartiets* Stockholmsavdelning som anslöt sig till det nya partiet, även om förhoppningen funnits att Östgötaavdelningen skulle ansluta sig.[73] Antalet betalande medlemmar i *Framstegspartiet* uppgick endast till 80, två av de tunga namnen hade hoppat av innan samgåendet och i praktiken var det endast två medlemmar som kunde räknas som aktiva: Herrmann och hans närmaste medarbetare Lasse Lindh.[74] När det gällde de materiella bidragen var situationen likartad. Det var BSS som uppvisade den bättre ekonomin och dessutom fick bidra med lokal och inventarier.

Det tycks dock inte ha varit dessa omständigheter som gav upphov till den konflikt som senare skulle resultera i partisplittring. Istället finns två versioner av förloppet.

---

[68] Mattias From, ”BSS – en tillbakablick”, del 4, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 45 2012; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=128 (Hämtad: 2022-06-07).
[69] Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 209.
[70] Ibid., s. 210.
[71] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 94 f.
[72] Notis i *Sverigepartiets medlemsbulletin*, nr 1 1987, s. 5.
[73] Jerker Magnusson intervjuad i Mattias From, ”Berättelsen om ett partis uppkomst och dess undergång”, del 3. Ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 31 2013, återgiven på SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=201 (Hämtad: 2022-04-27).
[74] Ibid.

BSS-falangen hävdade att konflikten i stor utsträckning handlade om Hermanns person och hans sätt att leda partiet.[75] Han skulle ha uppträtt ”diktatoriskt och sett Sverigepartiet som sin egen privatangelägenhet”.[76] Han tycks heller inte ha varit särskilt intresserad av att engagera sig i det konkreta partiarbetet, utan tillbringade istället mycket tid i närradiosändningar där han främst uppehöll sig vid olika privata oförrätter och de rättsprocesser han var involverad i. Ett särskilt problem för BSS-falangens vidkommande utgjorde Herrmanns medarbetare: ”Det stora problemet var att i stort sett dygnet runt, mer eller mindre, så befann sig FRP:s ende aktive medlem inne på kansliet. Hans uppgift var att ’övervaka’ vad vi andra sa eller gjorde och sedan berätta detta för ’chefen’. Det var hela tiden en massa bråk och tjafs, och alla började förstå att så här gick det inte att ha det.”[77] Spänningarna stegrades under sensommaren 1987. Enligt Magnusson var det en händelse då Herrmanns medarbetare sommaren/hösten 1987 självsvåldigt bytte lås på BSS-falangens postbox, som falangen valt att behålla efter partibildningen, som fick dem att inse att de var tvungna att göra något åt situationen.[78]

Herrmann verkar dock ha misstänkt att något var i görningen och utlyste ett styrelsemöte till den 27 oktober 1987 för att ta itu med BSS-falangen, men de förekom honom. Till styrelsemötet anlände BSS-falangen med en egen dagordning som de tack vare styrelsemajoriteten lyckades rösta igenom. Dagordningens viktigaste punkt utgjordes av uteslutningen av Herrmann-falangen, vilket också skedde.[79]

Hermann-falangens uppfattning om konflikten var en helt annan. Enligt Hermann handlade den om att BSS-falangen i grunden utgjordes av ”konspiratörer”.[80] Efter uteslutningen av Hermann-falangen valde de uteslutna att sammankalla ett årsmöte den 22 november 1987 – på vilket Leif Zeilon, Sven Davidson, Jerker Magnusson, Richard Meyer och Lars Ljungh uteslöts. Efteråt förklarade Hermann att man därigenom ”rensat ut de nazistiska infiltratörerna som försökt ansluta Sverigepartiet till nynazistiska organisationer”.[81]

ÖVERGÅNGSPERIODEN

Den situation som det av BSS-falangen nu styrda *Sverigepartiet* befann sig i var alltså långt ifrån

---

[75] För beskrivningar av konflikten, se Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 242–244, samt det utskick som BSS-falangen satte samman efter partisplittringen: ”Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet”, november 1987.
[76] Se utskicket ”Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet”, november 1987, s. 6.
[77] Jerker Magnusson intervjuad i Mattias From, ”Berättelsen om ett partis uppkomst och dess undergång”, del 3. Ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 31 2013, återgiven på SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=201 (Hämtad: 2022-04-27).
[78] Ibid. I intervjun anger Magnusson felaktigt att detta skulle ha skett på sommaren/hösten 1986, men det faller på sin egen orimlighet eftersom Sverigepartiet inte existerade vid denna tidpunkt.
[79] Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 36.
[80] Se utskicket ”Sverigepartiet: Extra årsmöte”, odaterat, men tillkommet i november 1987.
[81] Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 36.

säker. Som framgått visade det sig att Herrmann och hans allierande inte hade en tanke på att ge upp makten över partiet utan framhärdade i att *de* representerade det verkliga *Sverigepartiet*.[82]

Det var detta läge, med två konkurrerande falanger, där båda gjorde anspråk på att utgöra det legitima *Sverigepartiet*, som utgjorde starten på den process som kom att resultera i bildandet av Sverigedemokraterna i februari 1988. Övergångsperioden har beskrivits av ett flertal av de aktörer som var med. Magnusson beskriver den på följande sätt: ”[U]nder tiden oktober -87 till februari -88, så var allting väldigt flytande. Det gällde att hålla igång vilket var ett hästjobb”.[83]

Under november och december 1987 rådde full aktivitet, vilket framgår av BSS-falangens utskick och medlemsbulletiner. Det gällde att hålla kontakt med sympatisörer och helst erhålla ”bidrag och hjälp” från dem.[84] Man engagerade de kvarvarande medlemmarna i en omröstning om det nya partinamnet.[85] Även det organisatoriska arbetet behövde komma igång, särskilt när det gällde att aktivera de gamla BSS-sympatisörerna som fanns ute i landet. Det är utifrån detta perspektiv som grundandet av Malmöföreningen den 30 oktober, bara tre dagar efter splittringen av Sverigepartiet, bör betraktas. Det gällde att agera snabbt. Inför bildandet av föreningen flög Magnusson och Jonny Berg (som hade rekryterats in i BSS-falangen av Zeilon) ner till Malmö, mötte upp två forna BSS-medlemmar och var med och bildade den första kommunföreningen.[86] Planer på att bilda femton nya kommunföreningar utannonserades.[87]

En del av de frågor kring när, var och hur Sverigedemokraterna bildades kan förklaras av den situation som rådde efter *Sverigepartiets* splittring. Två grupper gjorde anspråk på att representera det verkliga *Sverigepartiet*. Det gällde därför för BSS-falangen att bygga upp en ny organisation, behålla kontakten med gamla medlemmar och sympatisörer, och kunna visa att verksamheten skulle fortsätta. Samtidigt var formaliteterna inte oväsentliga. Hotet om att splittringen skulle få rättsligt efterspel var överhängande. I händelse av en rättsprocess var det viktigt att exempelvis kunna visa upp att årsmöten hade hållits och protokoll skrivits.[88] Det var i detta sammanhang som en del genvägar togs. Ett exempel är att kommunföreningen i Malmö bildades och tog namnet Sverigedemokraterna tre månader innan partiet existerade som riksorganisation. Ett annat exempel är att mötet då Sverigedemokraterna konstituerades egentligen skedde under två dagar, den 6 och 8 februari, men att detta endast resulterade i ett mötesprotokoll. Det är rimligt att ta Johnny Berg – som var involverad i detta skeende och ingick i

---

[82] Se ”Information från partistyrelsen till Sverigepartiets medlemmar och sympatisörer”, daterad den 23 november 1987.
[83] Osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2918 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-14).
[84] Broschyr ”Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet”, november 1987, s. 9.
[85] Osign., ”Namnbyte”, *Sverigepartiets medlemsbulletin*, december 1987, s. 2.
[86] Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 75.
[87] Osign., ”Nu är det full fart igen” i broschyren ”Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet”, november 1987, s. 14.
[88] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 107.

Sverigedemokraternas första styrelse – på orden när han beskrev partiets tillblivelse: ”Det var ju mycket en skrivbordskonstruktion för att man ganska fort behövde få saker och ting på papper.”[89] En uppgift – lämnad av Mattias Karlsson, ledamot av Sverigedemokraternas nuvarande partistyrelse – kan kasta ytterligare ljus på skeendet. Enligt Karlsson hölls inget egentligt möte i Malmö; däremot upprättade man mötesprotokoll. Anledningen var kravet på att organisationer var tvungna att ha existerat en viss tid för att tillstånd att börja sända närradio. Idén var alltså att fabricera ett mötesprotokoll innan Sverigedemokraterna bildades så att närradiosändningarna skulle komma kunna komma igång omedelbart efter bildandet.[90]

Det var under denna övergångsperiod som kulturföreningen Gjallarhornet framstår som betydelsefull. Stieg Larsson och Mikael Ekman var de som först, i boken *Ut ur skuggan* från 2001, lade fram hypotesen att Gjallarhornet fungerande som ett slags förmedlande länk mellan BSS och Sverigedemokraterna under åren 1986–1988.[91] Kortfattat så kan hypotesen beskrivas på följande sätt. I sin skrift över BSS historia som utgavs 1990 skrev Leif Zeilon att det inför samgåendet med *Framstegspartiet* fanns vissa tveksamheter och att BSS-falangen därför lade upp ”en enkel alternativ strategi” utifall det hela skulle misslyckas.[92] Enligt Larsson och Ekman skulle strategin ha bestått i skapandet av föreningen Gjallarhornet som bildades i anslutning till *Sverigepartiets* grundande.[93] Till denna förening knöts en rad personer från BSS-falangen som inte hade haft några positioner vare sig inom BSS eller *Sverigepartiet*, men som blev betydelsefulla vid bildandet av Sverigedemokraterna.

Jonny Berg valdes till sekreterare i Gjallarhornet vid dess grundande 1986; han kom i februari 1988 att väljas till talesman i Sverigedemokraternas första styrelse.[94] Johan Rinderheim var redaktionssekreterare för Gjallarhornets tidskrift med samma namn; även han kom att ingå i den första partistyrelsen.[95]

I maj 1987 hade en lokalavdelning av Gjallarhornet bildats i Göteborg. Ordförande blev Anders Klarström, sekreterare Reine Wikström och ledamot Ulf Ekberg. Samtliga dessa tre kom att vara drivande i processen med att grunda SD-Göteborg i mars 1988 och utgöra kärnan i kommunföreningens första styrelse.[96] Året därpå valdes Klarström till talesman för

---

[89] Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 75.
[90] Muntlig uppgift lämnad av Mattias Karlsson till författaren den 26 november 2022.
[91] För deras beskrivning, se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 109–113. Om inget annat anges bygger min framställning på deras beskrivning.
[92] Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 209.
[93] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 110.
[94] Ibid., resp. Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1.
[95] Se *Gjallarhornet*, nr 1 (1987), s. 2, resp. Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1.
[96] Detta framgår av ett partiellt bevarat protokoll från SD-Göteborgs styrelsemöte. Det är visserligen är odaterat, men måste ha tillkommit under våren 1988, eftersom det innehåller beslut om vilka som ska sättas upp på kandidatlistorna inför det kommande kommunalvalet; Protokoll från SD-Göteborg [odaterat, våren 1988], s. 2; Pärm

Sverigedemokraterna.

I Malmö existerade redan en förening från BSS-tiden som man kunde bygga vidare på. Ändå knöts en av dess mest framträdande medlemmar, Mikael Jonasson, till tidskriften *Gjallarhornet* och fick rollen som ansvarig utgivare.[97]

Efter bildandet av Sverigedemokraterna kom Gjallarhornet att förlora i betydelse. Föreningen höll visserligen närradiosändningar, men efter november 1987 utkom inga fler nummer av tidskriften. Enligt Klarström var Gjallarhornet bara ett projekt för att ”hålla ihop kontakten med de sympatisörer som fanns kvar efter att Sverigepartiet hade splittrats” men enbart ”i väntan på en ny partibildning”.[98] Detta kan dock inte förklara varför föreningen hade grundats ett år före splittringen. Det som styrker tesen att Gjallarhornet inte var något senkommet sidoprojekt är det faktum att Sverigedemokraterna så sent som 1993 i civilrättsligt mål påtog sig betalningsansvaret för Gjallarhornets närradiosändningar under åren 1986–1987, det vill säga långt innan Sverigedemokraterna hade bildats.[99] De skulder som partiet därigenom ådrog sig – som innefattade kostnader för närradiosändningar för både Gjallarhornet och Öppet Forum – kom att tynga partiets ekonomi under flera år.[100] Partikassören uppskattade att skulderna skulle vara betalda först till årsskiftet 1995/1996.[101] Klarström, som var partiordförande under den första halvan av 1990-talet, kommenterar skulderna i sin självbiografi: ”Framförallt var det skulder som partiet hade haft till Leif och Jerker på grund av strategiska investeringar som varit nödvändiga för att få igång verksamheten som återbetalats.”[102]

Det finns alltså mycket som talar för att Gjallarhornet faktiskt fungerade som parallell organisation till *Sverigepartiet* under perioden från november 1986 och fram till Sverigedemokraternas bildande i februari 1988. På så sätt kunde föreningen fungera som ett slags uppsamlingsplats för den yngre generationen – Berg, Rinderheim, Klarström, Wikström, Ekberg och Jonasson – som inte hade några poster inom *Sverigepartiet*, men som kom att tillhöra Sverigedemokraternas grundare eller ta plats i partiets första styrelse. Den avsatte partiledaren Stefan Herrmann uppfattade också, om än något senkommet, att föreningen hade haft en sådan funktion. I ett brev till Stockholms närradionämnd sommaren 1988 beskrev han Gjallarhornet som en ”täckorganisationen för en nynazistisk sekt”.[103]

---

1. Se även Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 111.

[97] *Gjallarhornet*, nr 1 (1987), s. 2.

[98] Klarström, *Prima Victoria*, s. 100.

[99] Se dom från Stockholms tingsrätt, avd. 10:7, i målet mellan Pensionärsradioföreningen och Sverigedemokraterna, avkunnad den 27 maj 1993 (Mål nr. 10-11-92), spec. s. 3, samt faktura, nr 250 och 251 som finns bilagda domen; Pärm 1.

[100] För en beskrivning av Öppet Forum, se Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 2000–2014* (Stockholm, 2015), s. 183 f.

[101] Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 16; Pärm 2.

[102] Klarström, *Prima Victoria*, s. 273.

[103] Brev från Stefan Herrmann, citerat i Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 113.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Den ovan redovisade utvecklingen fram till Sverigedemokraternas grundande 1988 ger vid handen att det existerar en *organisatorisk kontinuitet* mellan BSS, *Sverigepartiet* och Sverigedemokraterna. Det allra starkaste belägget är att Sverigedemokraterna bildades genom ett namnbyte på *Sverigepartiet* – detta utgjorde partiets konstituerande handling – och att de personer som tog detta beslut var samma personer som hade utgjort BSS-falangen inom *Sverigepartiet*. Kontinuiteten stärks också om man ser till Gjallarhornets funktion.

Det finns dock fler belägg för denna kontinuitet. Den går även att påvisa *efter* det att Sverigedemokraterna hade bildats. Ett exempel på detta har redan nämnts: hur partiet påtog sig ekonomiskt ansvar för föreningen Gjallarhornet, som hade grundats av det som kom att bli BSS-falangen inom *Sverigepartiet*, och som därigenom existerade före Sverigedemokraterna ens var påtänkt som parti.

Ett liknande exempel är att Sverigedemokraterna 1990 gav ut skriften *BSS – ett försök att väcka debatt* författad av Zeilon. Skriften är huvudsakligen kronologiskt utformad. Den tar sin början med Zeilons politiska reflektioner under 1970-talet, beskriver uppkomsten av BSS 1979 och utvecklingen mot en mer formell organisation under första halvan av 1980-talet. Därefter beskrivs hur planerarna på partibildning tar allt fastare form, samgåendet med *Framstegspartiet* 1986, splittringen av *Sverigepartiet* 1987 innan skriften avslutas med bildandet av Sverigedemokraterna 1988.[104] Det handlar alltså om en historiografisk framställning som explicit beskriver Sverigedemokraterna som arvtagare till BSS. I Klarströms självbiografi från 2018 hävdar han att beslutet att utge skriften mer eller mindre självsvåldigt togs av Zeilon och Magnusson, utan ”någon som helst intern debatt”.[105] Detta tycks dock inte förändrat Sverigedemokraternas inställning till skriften eftersom partiet valde att både göra reklam för och sälja den åtminstone fram till hösten 2000.[106] Skriften beskrevs 1994 som ”nationalistens ’bibel’”.[107] I den jubileumsskrift som Sverigedemokraterna gav ut 1998 sägs att BSS-skriften ”fungerar som ett ypperligt komplement till denna skrift”, något som understryker en historiografisk kontinuitet mellan BSS och Sverigedemokraterna.[108]

Att Sverigedemokraterna vid denna tid själva identifierade sig som direkta arvtagare till BSS framgår dessutom av hur de valde att presentera sin nya partistyrelse 1989. I presentationen angavs

---

[104] Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, passim.

[105] Klarström, *Prima Victoria*, s. 168.

[106] Se Sverigedemokraternas webbsida, rubriken ”Shoppen”, arkiverad version från den 17 september 2000: https://web.archive.org/web/19991013170835/http://www.sverigedemokraterna.se/sd/ (Hämtad: 2023-10-28).

[107] Osign., ”Kommentar till beställningslistan...”, *SDU-Bulletin*, Valbulletin 1994, s. 8.

[108] Detta framgår av Sverigedemokraternas jubileumsskrift från 1998, där det även sägs att boken ”fungerar som ett ypperligt komplement till denna skrift”; *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 8.

när de valda representanterna aktiverade sig politiskt, och i den mån det har kunnat kontrolleras sammanfaller de angivna årtalen med starten på personernas engagemang i BSS.[109] Detta förfaringssätt återkom sporadiskt under hela 1990-talet. När den före detta partikassören Henrik Enmark undertecknade ett internt upprop år 2001 tillade han: ”Medlem sedan 1982/83”.[110]

Samma identifikation återfinns i ett brev som Sven Davidson författade i Sverigedemokraternas namn. Davidson hade redan under BSS-tiden haft som vana att skicka brev till Sveriges kommunföreträdare för att informera dem om BSS ståndpunkter när det gällde invandringspolitiken, brev som ibland återgavs i organisationens publikationer.

Den 11 augusti 1986 skrev Davidson i egenskap av BSS-ordförande ett brev till samtliga svenska kommuner och förde fram krav på kommunala omröstningar om flyktingmottagandet. Han tillade: ”BSS kommer att ombildas till parti och delta i valen kommunalt och på riksdagsplanet. Våra första åtgärder varhelst inflytande uppnås blir att kräva bestraffning av alla skyldiga för denna vansinniga utveckling.”[111] I början av 1989 skrev han ytterligare ett brev, denna gång i egenskap av ledamot av Sverigedemokraternas partistyrelse. Brevet inleddes med orden: ”Som vi lovade i brev till er kommun den 10 augusti 1986 har den tvärpolitiska informationsgruppen Bevara Sverige Svenskt ombildats till parti och kommer i framtiden att delta i kommunal- och riksdagsvalen.”[112] Davidson hade inga problem med att med betrakta och omtala det parti han hade varit med om att grunda som en direkt arvtagare till BSS.

Väger man samman de tre teman som behandlats ovan – de organisatoriska kopplingarna mellan BSS, *Sverigepartiet* och Sverigedemokraterna under 1980-talet, det mer omedelbara skeendet under den tremånadersperiod som föregick partiets grundande, samt Gjallarhornets funktion som ”alternativ strategi” – så framträder en bild som visar på en mycket stark organisatorisk kontinuitet.

Det är inte överord att säga att Sverigedemokraterna bör betraktas som en ombildning av BSS till politiskt parti. Att det första försöket till partibildning, *Sverigepartiet*, misslyckades påverkar inte denna slutsats. Det var i efterdyningarna av *Sverigepartiets* sönderfall 1987 som Sverigedemokraterna bildades 1988.

---

109 Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 (juli) 1989, s. 1.

110 Se Enmarks underskrift i ett upprop till stöd för Tor Paulsson i den interna konflikten inom Sverigedemokraterna våren 2001, daterad den 2 april 2001, s. 1; Pärm 6.

111 Se brev från Sven Davidson till företrädare för de svenska kommunerna daterat den 11 augusti 1986, återgivet i Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 207 f; citat, s. 208.

112 Osign., ”Invandringen måste stoppas! Nu går Sverigedemokraterna till offensiv mot myndigheter och politiker!”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 1 (januari) 1989, s. 1.

KAPITEL 3. GRUNDARNA

I detta kapitel kommer de personer som var involverade i grundandet av Sverigedemokraterna och som valdes till centrala poster under partiets första år att stå i centrum. Denna ”grundargeneration” omfattar fyra grupper.[113] De första tre består av personerna som valdes till partistyrelsen vid mötet i Stockholm i februari 1988, de som står upptagna som närvarande eller valdes till poster vid SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988, samt styrelsen i SD-Göteborg, vilken grundades den 12 mars 1988. Den fjärde gruppen utgörs av personer som valdes in i partistyrelsen sommaren 1989. På så sätt inkluderas samtliga personer som är identifierade genom mötesprotokoll och som ingick i Sverigedemokraternas partistyrelse under tidsperioden från februari 1988 fram till oktober 1990, samt de personer som utgjorde styrelseledamöter i partiets tre största kommunföreningar. Sammanlagt ingår 30 personer i grundargenerationen.[114]

Redogörelsen har formen av 30 minibiografier som är av varierande längd och utförlighet eftersom kunskapen om de berörda personerna skiftar betydligt. Vissa personer är exempelvis enbart kända till namn. Samtidigt finns en samvariation mellan den befintliga kunskapen om de enskilda personerna och graden av deras engagemang och betydelse inom Sverigedemokraterna. Fokus är på *personernas politiska och ideologiska bakgrund*, och särskilt då denna bakgrund betraktas som kontroversiell och är omdiskuterad. Det rör sig alltså framförallt om personer som hade sin bakgrund i det som utgör ”den nationella rörelselsen”, vilken innefattar extremnationalistiska, fascistiska eller nationalsocialistiska organisationer.

Utöver personernas bakgrund inkluderar redogörelsen två andra aspekter. Den första är *hur personernas engagemang inom Sverigedemokraterna gestaltade sig*: vilka poster de valdes till, hur pass aktiva de var och på vilka områden. Därigenom blir det möjligt att närma sig frågan om personernas relativa betydelse inom partiet under denna tid och urskilja vilka individer, alternativt grupper, som hade ett inflytande på partiet och bidrog till att forma det under dess första år. Den andra aspekten handlar om personernas *fortsatta politiska engagemang*. Vissa stannade kvar inom Sverigedemokraterna medan andra tycks ha lagt det politiska engagemanget bakom sig efter bara något eller några år. Ytterligare några personer engagerade sig politiskt på annat håll. Det senare är

[113] Jag väljer alltså att i detta sammanhang tala om en ”grundargeneration”, snarare än en grupp ”grundare”. Detta av flera skäl. Som visats i föregående kapitel är omständigheterna kring partiets bildande så pass oklara att enbart detta motiverar att man inte tar partiets ”officiella” grundande den 6 februari 1988 som ensam utgångspunkt för framställningen. Dessutom finns uppgifter på att betydligt fler personer var närvarande vid de två mötena som hölls i februari 1988 än de som står uppsatta med namn i protokollet. Enligt en uppgift var det ”ett tjugotal” personer, varav de flesta är oidentifierade; se *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”1988, partibildande och val”.

[114] Ytterligare två personer – som visserligen inte innehade formella poster inom Sverigedemokraterna, men där det råder samstämmighet om deras stora betydelse för partiet – kommer att beröras senare i vitboken: Niels Mandell och Lars Kärnestam.

relevant i detta sammanhang, eftersom detta engagemang kan belysa en ideologisk affinitet mellan Sverigedemokraterna och andra grupper och partier.

De biografiska redogörelserna kan beskrivas som trettio individuella trajektorier av politiskt engagemang. Det som förenar trajektorierna är att de korsades vid en given tidpunkt och i ett specifikt sammanhang: Sverigedemokraternas partiledning åren 1988–1990.

PARTISTYRELSEN 1988–1989

Redogörelsen i denna del utgår ifrån det mötesprotokoll som upprättades i samband med de två möten som hölls i Stockholm den 6 och 8 februari 1988 och som är daterat den 6 februari. I protokollet omnämns nio personer, varav sju anges som närvarande vid mötet. Samtliga personer valdes in i Sverigedemokraternas första partistyrelse. Först sommaren 1989 kom en ny partistyrelse att utses.

Leif Zeilon

Leif Zeilon framstår som den centrala aktören i den process som ledde fram till Sverigedemokraternas bildande. Han tillhörde den lilla grupp av personer som utgjorde drivkraften bakom BSS, *Sverigepartiet* och Sverigedemokraterna.

Som tidigare nämnts kan BSS sägas ha bildats just av Zeilon och några av hans bekanta då de började sprida flygblad i Stockholmsområdet 1979.[115] I den skrift över BSS historia som Zeilon långt senare författade hävdade han att flygbladsutdelningen var en reaktion på de många insändare och debattartiklar han hade försökt få publicerade i slutet av 1970-talet, men som hade blivit refuserade på grund av sitt invandringskritiska innehåll.[116] Gruppens aktiviteter kom snart att uppmärksammas i media. I december 1980 avslöjade tv-programmet Magasinet att det var Zeilon som var gruppens ledare.[117] I ett slag blev Zeilon till en mycket omskriven person.[118] Avslöjandet i ”Magasinet” ledde till att Zeilon förlorade sitt jobb på byggbolaget BPA där han arbetade som datatekniker.[119] Enligt vad Jerker Magnusson, som hade anslutit sig till den ursprungliga gruppen i november 1979, senare har uppgett blev resultatet av avskedandet snarast att Zeilon och BSS fick ny kraft att fortsätta med sina aktiviteter.[120] Det som enligt Zeilon endast hade varit ett försök att

[115] Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 33.
[116] Ibid., s. 31 f.
[117] För själva inslaget, se klippet ”Magasinet om BSS 1980 (Bevara Sverige svenskt)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=PSpivQLoct4 (Hämtad: 2022-05-05).
[118] Se exempelvis Sune Olofson, ”’Han ångrar ingenting’”, *Expressen*, den 10 december 1980, s. 17, Marianne Hühne, ”Sparkad efter nazistprogrammet: ’Allt är TV:s fel’”, *Aftonbladet*, den 10 december 1980, s. 6, samt Håkan Bergström, ”Sparkade datamannen tänker ta rättslig strid”, *Svenska Dagbladet*, den 11 december 1980, s. 7.
[119] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 26.
[120] Se intervju med Jerker Magnusson i Mattias From, ”BSS – en tillbakablick”, del 5, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 47 2012; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=129 (Hämtad: 2022-

väcka debatt genom anonyma flygblad blev fröet till ”folkkampanjen” BSS.
I den process genom vilken BSS gick från att vara en liten grupp flygbladsspridare, till att bli ett större nätverk, för att slutligen 1983 bilda en formell organisation spelade Zeilon en central roll. I BSS första ordinarie styrelse 1984 valdes han in som ledamot.[121] När planerna på att bilda ett parti tog konkret form sommaren 1986 var det Zeilon som var ansvarig för förhandlingarna med *Framstegspartiet.*[122] Han ingick därefter i *Sverigepartiets* styrelse och i dess särskilda arbetsutskott.[123] Efter partisplittringen kom Zeilon att ägna sig åt att rekonstruera BSS-falangen i syfte att bilda Sverigedemokraterna.[124]

Inom Sverigedemokraterna återfanns Zeilon på en rad poster. Han var en av partiets talesmän från februari 1988 till juni 1989 då han lämnade denna post. Från 1989 var han istället ansvarig för valberedningen.[125] 1992 valdes han till posten som revisor.[126] Under åren 1988–1991 ingick han i *Sverige-Kurirens* redaktion.[127] Zeilons insatser på det konkreta partiarbetets område var dock större än så. Enligt Anders Klarström, som arbetade tillsammans med honom under denna tidsperiod, var det Zeilon och Magnusson som ”drev partiet på daglig basis”: de utvecklade Sverigedemokraternas partiprogram, tillverkade de flesta tidiga flygbladen och var involverade i uppstarten av SD:s närradiosändningar.[128] Bilden bekräftas av en annan aktivist inom partiet som var verksam under samma tid: ”Zeilon är pappa till ideologin. Det är han som har byggt upp det hela. Han och Jerker Magnusson är de mest aktiva. De satsar 24 timmar om dygnet”.[129]

Någon gång efter valet 1991 började Zeilon trappa ner på sitt partiengagemang. Själv beskriver han att brytpunkten kom något senare: ”1992–1993 orkade jag inte längre. Efter 13–14 års arbete nästan dygnet runt med konstant demonisering som gav andra svåra följdproblem gav jag upp. Min hälsa orkade inte med mer och jag gick ur partiet vid årsskiftet 1992–1993 även av en rad andra skäl.”[130] Det finns indikationer på att det hade funnits en konflikt mellan Zeilon och Klarström under de sista åren som kan ha bidragit till Zeilons beslut att lämna det aktiva partiarbetet.[131]

I slutet av 1994 återupptog Zeilon kontakten med partiet. Denna gång låg konflikten i öppen

---

05-25).
121 Osign., ”BSS årsmöte visar att viljan finns”, *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 2.
122 Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 208.
123 Se notis om nya styrelsen i *Sverigepartiets medlemsbulletin*, nr 1 1987, s. 5.
124 Se utskicket ”Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet”, november 1987.
125 Se presentationen av partiets styrelse; osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 1989 (juli), s. 1.
126 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 juni 1992, 12 §; Pärm 1.
127 Se redaktionsrutorna i *Sverige-Kuriren*, nr 1–12 (1988–1991).
128 Klarström, *Prima Victoria*, s. 68; citat, s. 62.
129 Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 47 f. Citatet är hämtat från en intervju som genomfördes med en anonym SD-aktivist i Vårgårda kommunförening i mars 1989.
130 Intervju med Leif Ericsson den 20 augusti 2019: https://kulturbilder.wordpress.com/2019/08/20/intervju-med-leif-ericsson/ (Hämtad: 2022-05-03).
131 Se redogörelsen över Anders Klarström nedan.

dager. Under namnet ”Nationella gruppen” kritiserade bland annat Zeilon den sverigedemokratiska partiledningen.[132] Konflikten har beskrivits som en uppgörelse mellan den gamla generationen med bakgrund inom BSS och den nya partiledning som vuxit fram under de föregående åren.[133] Konflikten pågick fram till 1996. Enligt Jimmy Windeskog, som tillhörde partiledningen under dessa år, gavs konflikten ytterligare näring av den nazistiska organisationen *Riksfrontens* idé om att bilda ett nytt nationalistiskt parti, i konkurrens till Sverigedemokraterna, vilket skulle överta Sverigedemokraternas årliga manifestation Engelbrektsmarschen. Vidare skulle detta nya parti ledas av Zeilon.[134] Resultatet blev att ett nytt parti, *Hembygdspartiet*, bildades 1995. I partiet återfanns även Leif Larsson och Torulf Magnusson från *Riksfronten* och Tommy Rydén från *Kreativistens kyrka*, båda nationalsocialistiska organisationer.[135] Zeilon förnekar att han var en av grundarna till *Hembygdspartiet*, och hävdar att han endast ”blev tillfrågad om att hjälpa dem efter att partiets bildats med en del praktiska saker, vilket jag gjorde”.[136]

Efter denna konflikt tycks Zeilon helt ha lämnat Sverigedemokraterna bakom sig, även om kontakter mellan honom och enskilda sverigedemokrater finns belagda så sent som 2019.[137]

Om Zeilons politiska bakgrund i bemärkelsen medlemskap eller formell organisationstillhörighet är inte mycket känt utöver BSS, *Sverigepartiet* och Sverigedemokraterna. Hans första politiska kontakt var med *Demokratisk allians* – en antikommunistisk organisation – i början av 1970-talet, men enligt egen utsago var han aldrig medlem i denna.[138] Däremot står det klart att han framförallt under det tidiga 1980-talet rörde sig obehindrat mellan organisationer och personer som ingick i den nationella rörelsen.

En av dessa organisationer var *Nordiska rikspartiet* (NRP). Enligt Göran Oredsson, grundare av NRP, hade Zeilon haft kontakt med partiet så tidigt som 1977, då Zeilon befann sig på resa till Rhodesia och korresponderade med hans hustru Vera Oredsson, som var partiledare 1975–1978. Enligt Göran Oredsson var Zeilon då en ”än ivrigare förkämpe för NRP än mången annan”.[139] Enligt en annan uppgift besökte Zeilon 1982 ett möte anordnat av NRP:s Riksaktionsgrupp i Stockholm.[140] Zeilon själv har förnekat alla kontakter med NRP och hävdat att breven ifråga är

---

[132] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 149–151.
[133] Ibid., s. 150.
[134] Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 66.
[135] Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 109 f.
[136] Intervju med Leif Ericsson, publicerad den 20 augusti 2019: https://kulturbilder.wordpress.com/2019/08/20/intervju-med-leif-ericsson/ (Hämtad: 2022-05-03).
[137] David Baas, ”Ledande vit makt-män ställde upp för SD i valet”, *Expressen*, den 18 april 2019: https://www.expressen.se/nyheter/ledande-vit-makt-man-stallde-upp-for-sd-i-valet-/ (Hämtad: 2022-06-07).
[138] Intervju med Leif Ericsson, publicerad den 20 augusti 2019 på bloggen Kulturbilder: https://kulturbilder.wordpress.com/2019/08/20/intervju-med-leif-ericsson/ (Hämtad: 2022-05-03).
[139] Osign., ”Visste du att...”, *Nordisk kamp*, nr 1 1983, s. 13.
[140] Osign., ”RAG:s möte i Stockholm den 17/1 1982”, *Nordisk kamp*, nr 1 1982, s. 10.

falsarier.[141] Att Oredsson inte bara skulle ljuga om Zeilons kontakter med NRP, utan även förfalska brev i komprometterande syfte, framstår vid en första anblick som tämligen märkligt. Alternativet är att det är Zeilon som ljuger om sina kontakter. Om Zeilon talar sanning kan dock Oredssons agerande stå att finna i att relationen mellan BSS och NRP minst sagt var ansträngd vid just denna tidpunkt: NRP betraktade BSS som ett organ för ”judar och demokrater”.[142] Göran Oredsson misstänkte att BSS var en ”drängtjänstorganisation åt demokratins makthavare”, och att organisationens ”vulgära hetspropaganda” syftade till att motivera hårdare lagstiftning som, underförstått, skulle komma att drabba NRP.[143] Vad som faktiskt är sant när det kommer till Oredssons påståenden om Zeilons kontakter med NRP i slutet av 1970-talet kan inte avgöras.

Däremot framgår av SÄPO:s telefonövervakning under åren 1982–1986 att Zeilon kunde uppvisa ett flertal kontakter med NRP och personer verksamma inom detta parti. Enligt SÄPO hade Zeilon kopplingar till NRP:s Stockholmsavdelning och till två personer som hade samröre med NRP:s ledare Oredsson, samt kontakter med en ”framträdande person inom NRP ” i Södertälje.[144]

Två andra organisationer som Zeilon hade kontakt med vid ungefär samma tid var fascistiska *Nysvenska rörelsen* och *Sveriges Nationella Förbund*, vars möten han besökte med materiel från BSS.[145]

Bland Zeilons internationella kontakter kan nämnas Tor Petter Hadland och Erik Blücher från det norska partiet *Nasjonalt Folkeparti*.[146] Möjligtvis var det dessa två personer som SÄPO avsåg då de i början av 1982 konstaterade att Zeilon upprätthöll telefonkontakter med två personer ”aktiva inom ett utländskt nazistparti”.[147]

Genom BSS fanns kontakter med brittiska *National Front*, och två av deras ledare – Nick Griffin och Joe Pearce – besökte Sverige 1984 och 1985 och höll tal vid BSS årsmöte.[148]

Vidare, så hade Zeilon även kontakt med 1980-talets naziskinheadsmiljö i Stockholm.[149] Han kom att spela en avgörande roll för Ultima Thules utveckling från punkbandet Ugly spots till ett nationalistiskt vikingarockband.[150]

---

141 Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 19 f.

142 För en beskrivning av denna relation, se Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 27–29; citat, s. 29.

143 Osign., ”RAG:s möte i Stockholm den 17/1 1982”, *Nordisk kamp*, nr 1 1982, s. 10.

144 För dessa uppgifter, se Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i *Övervakningen av nazister och högerextremister* (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 158, 161 f, samt 167.

145 Madeleine Gedin, ”Mötena med de svenska nazisterna”, *Aftonbladet*, den 10 augusti 1981, s. 14. Se även Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 25.

146 Se Madeleine Gedin, ”Han kan bli den svenske führern”, *Aftonbladet*, den 14 augusti 1981, s. 12 och ”Varför smet han till Sverige?”, *Aftonbladet*, den 13 augusti 1981, s. 14, samt Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 25–26.

147 För dessa uppgifter, se Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i Övervakningen av nazister och högerextremister (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 158.

148 Se osign., ”Sverigepartiet: Vi jobbar inte med britterna”, *Dagens Nyheter*, den 23 juli 1987, s. 14, samt Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 28.

149 Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 56.

150 Intervju med bandmedlemmen Lars-Erik Hansen i radiodokumentären om Ultima Thule, del 1: ”Ultima Thule – så skapas Sveriges mest kontroversiella band”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-

Sammantaget visar detta att Zeilon var väl förankrad i det som har benämnts ”den nationella rörelsen”, en självkaraktäristik från 1930-talet och framåt som bestod av ”en kärna som är relativt lätt att definiera och som omfattar organiserade nazister, fascister och högerextremister”.[151] Kärnan i rörelsen utgjordes från 1950-talet och framåt just av *Nordiska rikspartiet*, *Nysvenska rörelsen* och *Sveriges Nationella Förbund*.

Jerker Magnusson

Vid sidan av Zeilon framstår Magnusson som den mest centrala aktören i den process genom vilken Sverigedemokraterna grundades. Magnusson hade varit med sedan BSS första år och intog en central roll i det organisatoriska arbetet, först i BSS, sedan i *Sverigepartiet* och slutligen i Sverigedemokraterna.

Enligt egen utsago introducerades Magnusson till Zeilon, och två av de andra grundarna, av BSS i november 1979, några månader efter att gruppen hade börjat sprida sina första flygblad.[152] Huruvida Magnusson tidigare hade varit politiskt aktiv har inte kunnat fastställas, men han har i två senare intervjuer beskrivit den politiska bakgrunden som traditionellt socialdemokratisk: ”Men egentligen var jag ju som barn under 60-talet socialdemokrat. Politik var ingenting man pratade om. Alla som jag umgicks med kom från socialdemokratin. Du var född i ett socialdemokratiskt hem och du skulle rösta på dom. Det var givet och inget att tjata om.”[153] Skiftet mellan Tage Erlander och Olof Palme var dock ett slags vattendelare: ”Jag var ju inte positiv till det bytet precis och inte blev jag mer positiv under de följande åren.”[154] Det som väckte hans politiska intresse och ledde honom till BSS beskriver han på följande sätt:

> Det väcktes redan i slutet på 1970-talet när man var ute och rörde sig på pubar,

thule-sa-skapas-sveriges-mest-kontroversiella-band-del-1-3 Tid: 32.00–38.00.

151 Se historikern Lena Berggrens projektbeskrivning ”Mellan konservatism och nationalsocialism – Sveriges nationella förbund 1930–1990”, publicerad på Docplayer: https://docplayer.se/amp/5173939-Mellan-konservatism-och-nationalsocialism-sveriges-nationella-forbund-1930-1990.html (Hämtad: 2023-12-01). I denna beskrivs ”den nationella rörelsen” på följande sätt: ”Den politiska plattform som utgör grunden för den nationella rörelsen är för det första extremnationalistisk. För det andra hyser man inom rörelsen tydligt antiparlamentariska och antidemokratiska värderingar, vilket innebär att den traditionella politiska högern som sådan inte kan räknas till den nationella rörelsen, trots att vissa av högerns anhängare periodvis kunde visa nationella sympatier. För det tredje förfäktar den nationella rörelsen en elitistisk syn på samhälle och politik, något som är nära sammanknippat med den antidemokratiska hållningen. För det fjärde finns det inom rörelsen en skarp kritik av det samtida samhället såväl politiskt som socialt och kulturellt. I de allra flesta fall är denna samtidskritik antimodernistiskt färgad, men det finns undantag från detta hos vissa grupperingar. Rastänkande, rasideologi och antisemitism är mycket vanliga inslag i den nationella rörelsen, men de är inte nödvändiga karaktäristika”.

152 Se intervju med Jerker Magnusson i Mattias From, ”BSS – en tillbakablick”, del 5, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 47 2012; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=129 (Hämtad: 2022-03-29).

153 Osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2018 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-27).

154 Ibid.

dansställen och var ute på stan allmänt. Man frågade sig: ”vad gör alla dessa människor [icke-svenskar] här?”, och då pratar vi om Stockholm. Det var ju kanske inte riktigt något problem men man tänkte ju såhär: ”tänk om det fortsätter?”[155]

Till skillnad från de personer som tidigt identifierades som aktiva inom BSS – Zeilon, Davidson, Bergquist – var Magnussons engagemang i organisationen länge okänt i massmedia. Han innehade inga formella poster inom BSS och spelade heller inte någon framträdande roll i den utåtriktade verksamheten, utöver deltagandet i organisationens manifestationer. Huruvida Magnusson även medverkade i BSS publikationer är inte känt, åtminstone har inga alster återfunnits under hans eget namn.[156]

Möjligtvis hängde Magnussons önskan om anonymitet samman med att han, som arbetade som vårdare vid Allmänna häktet i Stockholm, låg i konflikt med arbetsgivaren under större delen av 1980-talet. Kritik mot vårdarna på häktet hade förekommit sedan 1970-talet, bland annat för behandlingen av utländska häktade. Efter att ha uppmärksammats i nyhetsprogrammet Rapport i september 1982 omplacerades först Magnusson och tvingades sedan ta tjänstledigt på obestämd tid.[157] Detta gav upphov till flera rättsprocesser, både i Tingsrätten och i Arbetsdomstolen, men fram till 1990 hade Magnusson kvar sin anställning på häktet trots att han inte arbetat där på flera år.[158] Magnusson själv menar att problemen med arbetsgivaren handlade om att han hade deltagit vid en BSS-manifestation mot invandrarministern Karin Andersson som valtalade i Rinkeby i augusti 1982. I nyhetsinslaget i Rapport syntes Magnusson i bild, och när detta kom till hans chefers kännedom så valde dessa att omplacera honom, underförstått av politiska skäl.[159]

Inför grundandet av *Sverigepartiet* spelade Magnusson en viktig roll. Han var den enda person inom BSS som hade haft en mer omfattande kontakt med *Framstegspartiets* ordförande Herrmann. Magnussons intryck var inte särskilt positivt och han tycks varit den som tidigast varnade för att Herrmanns person skulle kunna komma att bli ett problem.[160] Till skillnad från engagemanget i BSS, där han inte haft någon formell position, kom Magnusson att ingå i

---

155 Ibid.

156 Den enda publikation av Magnusson som har kunnat identifieras är en insändare i *Göteborgsposten*, där han kritiserar stereotypa bilder av norrmän i ett tv-program; Staffan Kjellin, ”Polisanmälde TV-program”, *Göteborgsposten*, den 1 april 1982, s. 5.

157 Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 23.

158 Ibid., s. 24.

159 För en beskrivning av manifestationen, se Mikael Hvinlund, ”Rasisterna slår till mot invandrarministern”, *Expressen* den 29 augusti 1982, s. 14. För Magnussons perspektiv, se osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2018 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-27).

160 Mattias From, ”Berättelsen om ett politiskt partis uppkomst och dess undergång”, del 3, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 31 2013; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=201 (Hämtad: 2022-04-27).

Sverigepartiets första styrelse som ordinarie ledamot.[161] Han utsågs också till vice ekonomichef i det nya partiet.[162] Just ekonomin kom att tillhöra hans ansvarsområde även inom Sverigedemokraterna där han verkade som kassör från 1988 och fram till 1992.[163]

Magnusson spelade en viss roll i den process som ledde fram till splittringen av *Sverigepartiet*. Han var själv närvarande vid det som har beskrivits som den avgörande händelsen då BSS-falangen insåg att de var tvungna att göra någonting åt Stefan Herrmann.[164] Magnusson kom i stor utsträckning att bli föremål för kritik efter själva brytningen.[165]

Magnusson intog även en nyckelroll i den process som ledde fram till Sverigedemokraternas bildande. Redan i november 1987, en månad efter splittringen, var han sysselsatt med att planera för grundandet av femton nya kommunföreningar.[166] Som tidigare nämnts var han närvarande vid partiets grundande i Stockholm i början av februari 1988. Senare samma månad flög han ner till Malmö för att närvara vid kommunföreningens första årsmöte.[167] När SD-Göteborg bildades mitten av mars så var det resultatet av ett planeringsarbete som skett över telefon mellan Magnusson i Stockholm och Anders Klarström och Reine Wikström i Göteborg.[168] Det intensiva organisatoriska arbetet med att etablera nya kommunavdelningar fortsatte under de kommande 2–3 åren.[169] Hösten 1990 kunde Magnusson meddela att den 34:e kommunföreningen hade grundats.[170] I en jubileumsskrift över partiets tre första år beskrivs Magnussons insatser på följande sätt: ”Jerker Magnusson var aktiv under många år, fler än de flesta. Kassör fram till 1992 och har tillbringat åtskilliga timmar på SDs partikansli med inköp och expediering av varor, och telefontjänst. Var 1988–89 ansvarig för etablering av kommunföreningar.”[171] Vid sidan av detta var Magnusson delaktig i utvecklingen av det första partiprogrammet.[172]

Som tidigare nämnts hade Magnusson under en längre tid valt att inte framträda offentligt inom ramen för de organisationer han var engagerad i, exempelvis har inga artiklar signerade

---

[161] Se notis om nya styrelsen i *Sverigepartiets medlemsbulletin*, nr 1 1987, s. 5.
[162] Ibid.
[163] Se Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 12 §; Pärm 1, resp. presentationen av Jerker Magnusson i *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”Vem är vem i SD?”.
[164] Denna händelse inträffade sensommaren 1987, då Herrmanns närmsta man självsvåldigt lät byta ut låset på den postbox som Magnusson hade valt att ha kvar sedan BSS-tiden; se intervju med Jerker Magnusson i Mattias From, ”Berättelsen om ett politiskt partis uppkomst och dess undergång”, del 3, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 31 2013; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=201 (Hämtad: 2022-04-27). I intervjun anger Magnusson att händelsen inträffade sensommaren 1986, vilket måste vara fel eftersom Sverigepartiet inte hade grundats då.
[165] ”Skumraskfigurer” och ”stenåldersmänniskor” var bara några av invektiven som förekom bland annat mot Magnusson; Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 39.
[166] Osign., ”Nu är det full fart igen!” i broschyren ”Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet”, november 1987, s. 14.
[167] Intervju med Jonny Berg, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 75.
[168] Klarström, *Prima Victoria*, s. 67.
[169] Se presentationen av Jerker Magnusson i *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”Vem är vem i SD?”.
[170] Pressmeddelande, daterat den 23 oktober 1990; Pärm 1.
[171] Se presentationen av Jerker Magnusson i *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”Vem är vem i SD?”.
[172] Klarström, *Prima Victoria*, s. 103.

Magnusson återfunnits i dessa organisationers publikationer.[173] Först i augusti 1989 blev Magnussons engagemang i Sverigedemokraterna offentligt. Vid detta tillfälle var partiets talesmän Anders Klarström och Ola Sundberg inbjudna till Siewert Öholms debattprogram ”Nattkafé”. På en direkt fråga från Öholm om vilka som ingick i partiets styrelse nämnde Sundberg bland annat Magnussons namn. Enligt vad Klarström senare har beskrivit hade styrelseledamoten N-ikl-as Krantz sett programmet tillsammans med Magnusson och beskrivit dennes reaktion. Magnusson skulle ha varit i ”upplösningstillstånd” och skrikit ”Den djäveln, den djäveln, den förbannade jättebabyn, han nämner mitt namn!!!”[174] Händelsen styrks av det faktum att ”Ola Sundbergs insats i Nattcafé och rent allmänt politiskt uppträdande” diskuterades vid ett efterföljande styrelsemöte i Stockholm.[175] Denna händelse illustrerar ett särdrag inom Sverigedemokraterna under partiets tidiga år: hur vissa personer valde att agera i bakgrunden, även om deras insatser för partiet var betydelsefulla. Partiordförande Klarström skriver i sin självbiografi angående det system med två talespersoner som partiet hade under sina första år:

> Jag misstänkte att detta var ett system som Leif och Jerker infört för att behålla kontrollen över partiet men inte själva vara de som skulle behöva synas i media. De var beroende av att få fram personer som ville framträda och sköta sig i mediesammanhang. Personer som kunde agera utåt men ändå inte få särskilt mycket makt internt. Jerker brukade ofta säga lite hånfullt till mig under min period som talesman: – Det är ändå inte du som är chefen. Han förklarade ofta för mig, att det var det ”Leffe” som var.[176]

Man bör visserligen vara försiktig med att använda självbiografier som källor, speciellt när det kommer till konflikter eller där det kan finns ett intresse hos författaren att förmedla en viss bild av de egna insatserna. Men Klarströms beskrivning pekar ändå på ett mönster som framträder under partiets första år: att det ibland fanns en diskrepans mellan de formella positioner inom partiet som man intog och det reella inflytande man utövade på partiarbetet.

Enligt Klarströms självbiografi gick både Magnusson och Zeilon ”in i väggen” efter 1991 års val.[177] Att åtminstone en trötthet över partiarbetet infann sig vid denna tidpunkt bekräftas i en intervju med Magnusson:

---

[173] Som exempel på denna anonymitet kan nämnas den lista som 1984 publicerades i BSS-tidningen *Patrioten* över personer som hade förlorat anställningen eller råkat illa ut på grund av sitt engagemang inom BSS och andra organisationer. I denna omnämndes Magnusson inte med namn, utan beskrevs endast som ”en vårdare på Allmänna häktet”; osign., ”Några som förföljs”, *Patrioten,* nr 1 (1984), s. 11.
[174] Klarström, *Prima Victoria*, s. 117.
[175] Protokoll märkt ”Sverigedemokraternas styrelsemöte 900901”, punkt 22; Pärm 1.
[176] Klarström, *Prima Victoria*, s. 103.
[177] Ibid., s. 232.

> [E]gentligen kan man säga att jag var aktiv fram till –92. Jag tröttnade och tänkte att jag hade varit aktiv i 13–14 år. Jag tyckte att det räckte. Sen dess har jag aldrig varit aktiv i något politiskt parti eller organisation och jag har ej heller aldrig någonsin varit medlem. Jag kommer heller inte att bli. Jag har gjort mitt, anser jag.[178]

Klart är i alla fall att Magnusson lämnade posten som partikassör 1992 och att han därefter inte kom att inneha någon formell position i partiet.[179]

Några år senare hamnade Magnusson i konflikt med partistyrelsen. I egenskap av partimedlem skickade han in en motion till årsmötet 1995 i vilken han ställde tre kritiska frågor till partiledningen som särskilt riktades till Henrik Enmark, som i november 1993 utsetts till partikassör.[180] Den första frågan gällde varför vissa ”kända personer” i partiet inte getts tillträde till kansliet under valrörelsen 1994. Den andra frågan handlade om Klarström. Enligt Magnusson hade Klarström varit firmatecknare för partiets valfond fram till september 1994, men hade sedan fråntagits denna uppgift; här krävde Magnusson att få veta varför detta skett och dessutom se ett styrelsebeslut på åtgärden. Den tredje frågan var mer perifer: Magnusson ifrågasatte varför partiet hade förlagt årsmötet till Norrköping, istället för i Stockholm.[181] Till årsmötet 1995 skickades även en kopierad skrift som innehöll ytterligare 24 kritiska frågor, och Magnusson var också närvarande under detta årsmöte.[182]

Ur ett perspektiv handlade Magnussons frågor om en konflikt mellan honom och Enmark. När Sverigedemokraterna flyttade till en ny lokal 1994 fick inte partiveteranerna veta detta i förväg. Magnussons son, som tidigare hade arbetat på kansliet, hade inte längre tillträde dit eftersom han enligt Enmark utgjorde en ”säkerhetsrisk”.[183] Ur ett annat perspektiv framstår Magnussons agerande som startpunkten för en större konflikt som utspelade sig under åren 1995–1996 som ledde fram till att han och Zeilon slutligen bröt med det parti som de varit med att grunda.[184]

Hur diskussionen vid årsmötet 1995 gick har inte kunnat rekonstrueras eftersom

---

[178] Osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2018 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-27).

[179] Se presentationen av Jerker Magnusson i *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”Vem är vem i SD?”.

[180] Protokoll märkt ”Sverigedemokraternas årsmöte 1993”, punkt 7; Pärm 2. Observera det felaktiga årtalet i rubriken till detta dokument; protokollet gäller det årsmöte som hölls 1994, inte 1993.

[181] Motion av Jerker Magnusson inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte den 4–5 mars 1995, daterad den 13 februari 1995; Pärm 2.

[182] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 151, samt dokument märkt ”Övernattande/betalande årsmötesdeltagare”; Pärm 2.

[183] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 151.

[184] För en beskrivning av detta skeende, se ibid, s. 150–160. För ett exempel på hur pass infekterad denna konflikt var och de anklagelser som framfördes, se Leif Ericsson, Jerker Magnusson & Lars Kärnestam m.fl., ”Varning för Sverigedemokraterna!”, ingår som bilaga i nya utgåvan av Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt* (1996).

årsmötesprotokollet detta år saknas i partiarkivet. Konfliktens efterspel är dock känt. I juli 1995 öppnade partistyrelsen ett uteslutningsärende mot Magnusson. Han anklagades för att ha kopierat partiets medlemsregister som sedan, via Zeilon, hade hamnat i händerna på en ”nynazistisk krets som skickat nazistpropaganda till alla i detta register”.[185] Utöver detta anklagades Magnusson för att det saknades bokföring från hans tid som partikassör, något som därigenom hade orsakat partiet en skuld till den tidigare nämnda närradioföreningen, en skuld som vid denna tid sades uppgå till femtio tusen kronor.[186] Ärendet drog ut på tiden. Först sommaren 1996 delgavs Magnusson besked om uteslutning ur partiet.[187] Huruvida han senare kom att engagera sig politiskt på något annat håll har inte kunnat utrönas; enligt vad han själv uppgivit upphörde det partipolitiska engagemanget 1992.[188]

Sven Davidson

Bland Sverigedemokraternas grundare tillhör Sven Davidson (1931–2005) den grupp som inte var med om att starta BSS men som mycket tidigt, någon gång 1980–1981, anslöt sig till den ursprungliga gruppen.[189] Vid denna tidpunkt hade Davidson en lång historia av politiskt engagemang.

I ett nummer av Sverigedemokraternas medlemsbulletin sägs att han hade varit ”politiskt aktiv” sedan 1950-talet, men det anges inte inom vilken organisation.[190] Från 1960-talet och framåt återfinns han dock i den fascistiska organisationen *Nysvenska rörelsen.* Där framträdde han både som ledare för organisationens Stockholmsavdelning och som offentlig talare.[191] Per Engdahl beskrev Davidson inte bara som en aktiv och uppskattad medlem, utan som en ”eldsjäl”.[192] Enligt uppgift ska han ha lämnat rörelsen i slutet av 1970-talet.[193]

När BSS 1982 höll sitt första riktiga möte och beslöt att anta en mer formell organisation utsågs Davidson, tillsammans med Zeilon, till att utgöra interimsstyrelsen.[194] Året därpå valdes han

---

185 Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 9; Pärm 2. Utskicket till medlemmarna kom från den nystartade tidskriften Nordland och skedde i samband med dess andra nummer 1995; se ”Ordförandebrev, nr 3 (Juni 1995), s. 1; Pärm 3.

186 Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 9; Pärm 2.

187 Protokoll från partistyrelsens möte, nr 2/1996, punkt 8, s. 2; Pärm 3. Av ovanstående protokoll framgår även att beslutet ska ha fattats vid Sverigedemokraternas styrelsemöte, nr 3/1995, men detta protokoll saknas i partiarkivet.

188 Osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2018 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-27).

189 Se intervju med Jerker Magnusson i Mattias From, ”BSS – En tillbakablick”, del 5, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 47 2012; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=129 (Hämtad: 2022-03-29).

190 Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 1989 (juli), s. 1.

191 Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 27 f.

192 Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 22; citat: Gun Fäldt, ”Roten till allt ont enligt Sverigepartiet: ’Massinvandringen’”, *Dagens Nyheter*, den 15 juni 1987, s. 7.

193 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 63.

194 Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 27.

till ordförande i BSS första ordinarie styrelse.[195] När BSS och *Framstegspartiets* Stockholmsavdelning slogs samman i oktober 1986 valdes Davidson till *Sverigepartiets* vice ordförande.[196] Han intog därigenom den högsta post som tillföll BSS-falangen inom det nybildade partiet.

Enbart utifrån denna korta skiss är det tydligt att Davidson hade en förmåga att hamna på centrala poster inom de organisationer han var verksam i. Däremot går åsikterna isär när det gäller hans lämplighet. Niels Mandell beskriver hans insatser som ordförande i BSS i förklenande ordalag: ”Han var en skyltdocka för Leif [Zeilon] hade ju barn och fästmö. Davidson var en koalabjörn. Långsam och träaktig. En trädocka som det inte går att prata med riktigt. En fossil. Han spärrade all utveckling.”[197] Magnusson beskriver honom i betydligt mer uppskattande ordalag: ”Det var en tystlåten man som ingav aktning och respekt. Han var inte lätt att komma inpå livet men när han pratade, då lyssnade man.”[198]

När *Sverigepartiet* splittrades hösten 1987 gick Davidson vidare och var med att grunda Sverigedemokraterna. Han valdes till ordinarie ledamot av partistyrelsen 1988, 1989 och till suppleant 1990.[199] De två efterföljande åren ingick han inte i partistyrelsen och det finns inte heller några tecken på att han var särskilt engagerad i den övriga partiverksamheten. Dock stod han uppsatt på Sverigedemokraternas riksdagslista inför valet 1991.[200] 1993 återkom han kort som ordinarie partistyrelseledamot.[201] Samma år höll han sitt sista offentliga tal i samband med firandet av nationaldagen.[202] Detta år tycks han helt ha avslutat sitt aktiva engagemang. När partiet firade sitt tioårsjubileum 1998 var Davidson inbjuden till festligheterna. Tillsammans med Johan Rinderheim (se nedan) fick Davidson representera ”[d]en ’gamla’ generationen” och båda ”höll uppskattade tal med anekdoter från partiets första tid”.[203] I den jubileumsskrift som gavs ut samma år sades att Davidson vid denna tidpunkt nöjde sig med att vara passiv medlem.[204] Någon gång efter 2001, oklart när, anslöt sig Davidson till *Nationaldemokraterna*.[205]

Lars Ljung

---

195 Osign., ”BSS årsmöte visar att viljan finns”, *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 2.
196 Sign. ”Praetor”, ”Notiser om nonkonformism”, *Aktinform*, nr 4 (december) 1986, s. 9.
197 Se intervju med Niels Mandell, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 31.
198 Osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2018 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-27).
199 Se Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1, Pressmeddelande daterat den 11 juni 1989, s. 1; Pärm 1, samt Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 6 oktober 1990, 9 §; Pärm 1.
200 Osign., ”Sverigedemokraternas kandidater till riksdagen 1991”, *SD-Bulletinen*, nr 2 (februari) 1991, s. 8.
201 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 27 januari 1993, punkt 13; Pärm 2.
202 Osign., ”Sommarkampanjen”, *SD-Kuriren*, nr 21 (1993), s. 8.
203 Torbjörn Kastell, ”Tioårsfesten”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 14.
204 *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 6.
205 Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 134.

I gruppen av Sverigedemokraternas grundare intar Ljung[206] ett slags mellanställning. Han tillhörde visserligen den skara som varit med sedan BSS-tiden, närmare bestämt från och med 1980.[207] Samtidigt tycks han inte ha tillhört de mer drivande i denna grupp. Inte heller hade han någon framskjuten position i offentligheten.[208]

Han var suppleant i BSS-styrelsen från 1984 och i *Sverigepartiets* styrelse från och med 1986.[209] Vid Sverigedemokraternas grundande i februari 1988 valdes han till ordinarie ledamot.[210] Engagemanget inom partiet kom dock att bli kortvarigt. När ny partistyrelse valdes 1989 återfinns inte hans namn i rullorna.[211] Förklaringen står att finna i en notis i Sverigedemokraternas medlemsbulletin. Av den framgår att Ljung ”har minskat sin arbetsinsats något efter tillökning i familjen och en bilolycka i dec 1988”.[212]

Ljungs aktiva insatser inom först BSS och senare Sverigedemokraterna framstår som begränsade till ett område. Han stod som ansvarig utgivare för dess publikationer: *BSS-Nytt* (från 1982), *Patrioten* (1984–1986) och *Sverige-Kuriren* (1988–1991).[213] Från åtminstone november 1982 fram till maj 1991, med ett uppehåll under åren 1986–1987, var alltså Ljung exklusivt juridiskt ansvarig för allt material som publicerades i tidskrifterna.[214] Betraktat ur detta perspektiv var Ljung en central person inom Sverigedemokraterna under partiets tre första år. Han skulle – åtminstone formellt – godkänna allt som publicerades i dess tidskrift.

Från och med 1991 har inte några tecken återfunnits på att Ljung skulle ha varit aktiv inom partiet, åtminstone inte på central nivå, eller arbetat med dess publikationer. Han tycks dock ha kvarstått som medlem eftersom han kandiderade till kommunalfullmäktige i Enköping 2018.[215]

Johan Rinderheim

En av de nio personer som omnämns vid mötet i februari 1988 var Johan Rinderheim. Vid detta möte valdes han till ordinarie ledamot av partistyrelsen.[216]

Huruvida Rinderheim haft något djupare engagemang inom några av de organisationer som

---

[206] Efternamnet förekommer med olika stavningar: Ljung och Ljungh.
[207] Osign., ”Sverigedemokraternas årtsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 1989 (juli), s. 1.
[208] Han skrev endast ett fåtal, signerade, artiklar i *Patrioten*. Han omnämns heller inte i de jubileumsskrifter som Sverigedemokraterna utgav 1993 och 1998.
[209] Osign., ”Bästa årsmötet”, *Patrioten*, nr 2 (1984), s. 7, resp. notis om SvP:s nya styrelse i *Sverigepartiets medlemsbulletin*, nr 1 1987, s. 5.
[210] Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1.
[211] Se pressmeddelande, daterat den 11 juni 1989; Pärm 1.
[212] Osign., ”Sverigedemokraternas årtsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 1989 (juli), s. 1.
[213] Se osign., ”Bli medlem i BSS”, *BSS-Nytt*, nr 2 (1982), s. 8, redaktionsrutan i *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 2, samt redaktionsrutorna i *Sverige-Kuriren*, nr 1–13 (1988–1991).
[214] I det första numret av *BSS-Nytt* saknades angiven ansvarig utgivare.
[215] David Baas, ”Ledande vitmakt-män ställde upp för SD i valet”, *Expressen*, den 18 april 2019: https://www.expressen.se/nyheter/ledande-vit-makt-man-stallde-upp-for-sd-i-valet-/ (Hämtad: 2022-05-19).
[216] Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1.

flera av de andra grundarna hade varit verksamma inom – i första hand BSS, *Framstegspartiet* eller *Sverigepartiet* – är inte känt. Hans namn förekommer inte i det BSS-material som har genomgåtts, vare sig i publikationer eller i medlemsbulletiner. Långt senare, 2008, skulle han bemöta påståenden om att han hade varit aktiv i BSS på 1980-talet på följande sätt: ”Jag var inte aktiv i BSS, inte ens medlem. Även om jag gick på ett par infomöten så kan jag knappast lastas för vad deras företrädare påstås ha sagt. Det är allmänt känt att jag aktiverade mig på allvar först 1988 då Sverigedemokraterna bildades.”[217]

Däremot är det uppenbart att han rörde sig i samma kretsar. Han var exempelvis närvarande vid de flygbladsutdelningar som *Sverigepartiet* genomförde i Stockholm under våren-sommaren 1987.[218] Även hans engagemang i kulturföreningen Gjallarhornet, som bildades i Stockholm hösten 1986, pekar i samma riktning.[219] Av föreningstidningens första och enda nummer som utkom 1987 finns Rinderheim angiven som redaktionssekreterare. Ansvarig utgivare för tidningen var Mikael Jonasson, som varit ”aktiv medlem” i BSS sedan 1985.[220] Chefredaktör var Jonny Berg, som beskrivits som ”framträdande vid Sverigepartiets gatudemonstrationer”.[221]

Från partibildningen i februari och fram till hösten 1988 kom Rinderheim att spela en inte oväsentlig roll i partiarbetet. Till att börja med ingick han i *Sverige-Kurirens* redaktion och bidrog själv med två artiklar i de första numren.[222] En av artiklarna kan beskrivas som programmatisk för Sverigedemokraternas uppfattning om den svenska invandringspolitiken.[223] Det är uppenbart att Rinderheim både hade fallenhet och intresse av denna typ av politiskt arbete för under samma tidsperiod utarbetade han Sverigedemokraternas allra första handlingsprogram, ”Ansvar för Sverige”, som antogs vid partiets extra årsmöte den 17 juli 1988.[224] Utöver detta representerade han partiet vid en internationell kongress som hölls Strasbourg i april 1988. Inbjudan kom från *Mouvement de la Jeunesse de Europe* (”Rörelsen för Europas ungdom”), som hade bildats på initiativ av franska *Front National*.[225]

Enbart utifrån denna korta skiss framgår att Rinderheim hade en framskjuten position inom det nybildade partiet under dess första år, såsom styrelseledamot, redaktionsmedlem, programförfattare och partirepresentant i internationella sammanhang, men hans sejour blev

[217] Niklas Orrenius, ”Sd-veteran lämnar partiet i protest”, *Sydsvenskan*, den 17 augusti 2008: https://www.sydsvenskan.se/2008-08-17/sd-veteran-lamnar-partiet-i-protest (Hämtad: 2022-05-05).
[218] Se fotografi återgivet i Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 98.
[219] Ibid., s. 110.
[220] För Jonassons bakgrund inom BSS, se sign. ”Ulf Ranshede och vännerna i Malmö”, ”Patriot offer för våldet”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 10.
[221] *Gjallarhornet*, nr 1 (1987), s. 2. Citat: Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 109.
[222] Se redaktionsrutorna i *Sverige-Kuriren*, nr 1 och 2 (1988), s. 2.
[223] Johan Rinderheim, ”Svenskarna först!”, *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 15.
[224] Protokoll från Sverigedemokraterna extra årsmöte den 17 juli 1988, 8 och 10 §§; Pärm 1.
[225] Osign., ”Sverigedemokraterna på sameuropeisk kongress”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 6–7 (juni-juli) 1988, s. 3.

kortvarig. Hösten 1988 lämnade han alla partiuppdrag efter vad som har beskrivits som en konflikt mellan honom och Leif Zeilon och några av de andra grundarna.[226] Tjugo år senare skulle Rinderheim närmare beskriva anledningen till att han lämnade partiet. Konflikten hade sin upprinnelse i att Ulf Ranshede, som var partiets talesperson i Malmö, i september 1988 hade dömts för misshandel av en fjortonårig invandrarpojke (se nedan). Rinderheim ansåg att Ranshede skulle uteslutas medan styrelsen ville avvakta och vidta eventuella åtgärder först efter valet.[227]

Efter att ha lämnat Sverigedemokraterna kom Rinderheim att bedriva studier vid Uppsala universitet. Hans politiska och publicistiska intresse hade dock inte svalnat. 1989 tog han och några vänner initiativ till att bilda Högerliberala Studentförbundet.[228] I december 1993 grundade han Studentföreningen Virtus, som under åren 1994–1998 utgav en huvudsakligen radikalkonservativ tidskrift med namnet *Virtus: Oberoende, nonkonformistisk tidskrift*.[229]

Huruvida Rinderheim behöll någon form av kontakt med Sverigedemokraterna är oklart. I en presentation av honom i *SD-Kuriren* 1998 sägs att han under perioden 1988–1997 inte hade varit ”partipolitiskt engagerad”.[230] Anders Klarström hävdar emellertid i sin självbiografi att Rinderheim i viss mån hade varit involverad i utformningen av partiets första partiprogram som antogs 1989.[231]

Vare sig i Sverigedemokraternas publikationer eller i partiarkivet förekommer hans namn under tidsperioden fram till 1998. Rinderheim återvände till partiet 1997.[232] Beslutet att åter engagera sig partipolitiskt motiverade han med de förändringar som partiet genomgått under den gångna tioårsperioden: ”Mina tvivel och farhågor kom på skam. Jag har ända sedan Mikael Jansson tog över partiet [1995] sett att partiet har gått åt rätt håll. En tydlig gräns har satts mot extremister och tokpatrioter, varefter den subkulturella svansen av ungdomar som förr kunde ses på partiets demonstrationer har försvunnit.”[233]

Efter återkomsten avancerade Rinderheim snabbt inom partiet. Vid årsmötet i maj 1998 valdes han till partiets förste vice ordförande.[234] I oktober samma år utsågs han till att ingå i den grupp på tre personer som getts uppdraget att utarbeta ett förslag till nytt partiprogram.[235] Vid riksårsmötet 2005 förlorade han dock sin plats i partistyrelsen och i augusti 2008 valde han att

---

[226] Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 114.
[227] Se Rinderheims antologibidrag, ”Vi finns därför att det finns ett behov av oss”, i Jens Leandersson (red.) *20 röster om 20 år*: *Sverigedemokraterna 1988–2008* (Helsingborg, 2008), s. 97.
[228] Jonas Fogelqvist, ”Yttersta högern”, *Arbetaren*, den 1 september 1989, s. 9
[229] Osign., ”Kalendarium”, *Expo*, nr 3 1996, s. 17.
[230] Torbjörn Kastell, ”Sverigedemokraternas Riksårsmöte 1998”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 12.
[231] Klarström, *Prima Victoria*, s. 103.
[232] Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 114.
[233] Osign., ”Intervju: Johan Rinderheim”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 16.
[234] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 2 maj 1998, 13 §; Pärm 4.
[235] Protokoll från partistyrelsens möte den 25 oktober 1998, 17 §; Pärm 4.

lämna partiet efter kritik från den nya partiledningen.[236] Året därpå valde han att ta initiativ till ett nytt parti, *Demokratisk Allians*.[237]

I maj 2010 kom *Demokratisk Allians* att gå upp i *Nationaldemokraterna*. Huruvida Rinderheim valde att följa med in i detta parti har inte kunnat beläggas. I det pressmeddelande som skickades ut vid detta tillfälle står han dock inte uppsatt bland de företrädare från *Demokratisk Allians* som sades varit drivande bakom sammanslagningen.[238]

Jonny Berg

Jonny Berg[239] var en av de yngsta i skaran av Sverigedemokraternas grundare. Han var endast 19 år gammal när han deltog på Sverigedemokraternas konstituerande möte i februari 1988 och då valdes till partiets talesman tillsammans med Zeilon.[240] Valet av Berg var inte en slump. Av vad som är känt är det tydligt att Zeilon aktivt hade rekryterat Berg till partiverksamheten ett par år tidigare.

Bakgrunden var följande. Den 31 oktober 1986 mördades en ung skinhead vid namn Ronny Öhman på Maria Kyrkogård i Stockholm. I efterdyningarna av mordet började rykten cirkulera att gärningsmännen hade utländsk bakgrund. Bland annat spreds i Stockholm tryckta och inplastade kort på vilka de misstänkta gärningsmännens namn och personnummer var utsatta. I tidningsintervjuer framträdde skinheads och hävdade att det var BSS som låg bakom dessa kort.[241] Detta tillbakavisades vid tidpunkten av Zeilon.[242] Senare i november hade en grupp skinheads samlats på en krog i Stockholm för att planera en minnesstund för Öhman. I denna grupp ingick Berg. Till krogen anlände också Zeilon som letade efter någon som hade känt Öhman och kunde berätta om honom. Zeilons idé var att hålla en minnesstund över Öhman i anslutning till *Sverigepartiets* Karl XII-firande den 30 november; enligt Berg var Zeilon ute efter ”martyren Ronny Öhman”.[243] Då Berg var den ende i gruppen som hade träffat Öhman, som inte varit skinhead särskilt länge, så lät han sig intervjuas av Zeilon som också höll minnestalet över Öhman på *Sverigepartiets* manifestation.

Efter denna händelse blev Berg snabbt än mer involverad i det nystartade *Sverigepartiets*

---

[236] Niklas Orrenius, ”Sd-veteran lämnar partiet i protest”, *Sydsvenskan*, den 17 augusti 2008: https://www.sydsvenskan.se/2008-08-17/sd-veteran-lamnar-partiet-i-protest (Hämtad: 2022-06-08).

[237] Osign., ”Avhoppade SD-medlemmar i nytt parti”, SVT Nyheter, den 14 maj 2009: https://www.svt.se/nyheter/inrikes/avhoppade-sd-medlemmar-i-nytt-parti (Hämtad: 2022-06-10). Demokratisk Allians hade ingen koppling till den huvudsakligen antikommunistiska organisation med samma namn som var verksam 1967–1976.

[238] Se pressmeddelande från Demokratisk Allians den 24 maj 2010: https://www.mynewsdesk.com/se/nationaldemokraterna/pressreleases/partiet-demokratisk-allians-gaar-in-i-nationaldemokraterna-413979 (Hämtad: 2023-09-30).

[239] Efternamnet förekommer med olika stavningar: Berg och Bergh.

[240] Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1.

[241] Eva Rundkvist, ”Kortet som hetsar till nya våldsdåd”, *Aftonbladet*, den 10 november 1986, s. 6.

[242] Stefan Borg, Lars Ohlson & Eva Rundkvist, ”Skinheads: BSS lär oss att hata”, *Aftonbladet*, den 11 november 1986, s. 8.

[243] Citat av Jonny Berg, återgivet i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 56.

aktiviteter. Han kom att ingå i redaktionen för dess ungdomstidning *Ung Front* och var delaktig vid partiets gatudemonstrationer under våren-sommaren 1987.[244]

Samtidigt tog han plats som sekreterare i kulturföreningen Gjallarhornet. Som nämnts tidigare kom föreningen att bli ett slags uppsamlingsplats för de yngre medlemmar som tillhörde BSS-falangen, men som inte hade någon formell position inom *Sverigepartiet.* Av det första och enda numret av föreningens tidskrift framgår att Berg hade utsetts till dess chefredaktör.[245]

Även vid partisplittringen var Berg närvarande. De båda fraktionerna hade bjudit in sina respektive supportrar som adjungerades till styrelsemötet. Såsom tillhörande BSS-falangen deltog även Berg.[246] Under perioden efter splittringen i oktober 1987, men innan grundandet av Sverigedemokraterna i februari 1988, spelade Berg en framträdande roll. Av ett utskick som BSS-falangen av *Sverigepartiet* satte ihop i november 1987 framgår att Berg hade utsetts till ledamot av den nya styrelsen.[247] Vid denna tid var Berg också Magnusson behjälplig i arbetet med att starta nya kommunföreningar.[248]

Efter grundandet av Sverigedemokraterna framstår Berg inte ha varit lika aktiv. Han var närvarande vid partiets extra årsmöte i juli 1988, men var i övrigt inte särskilt aktiv, trots att han var en av partiets talesmän.[249] Berg övergav enligt egen utsago det partipolitiska engagemanget i slutet av 1988.[250] När Sverigedemokraterna höll sitt ordinarie årsmöte sommaren 1989 så valdes han inte till någon post i den nya styrelse som då utsågs: ”För Jonny Berg innebar mötet en bekräftelse på att han tappat sin plats in partitoppen. Han hade tidigare samma år blivit inkallad till värnplikten. När han väl var klar ansökte han aldrig om medlemskap igen.”[251]

Ulf Ranshede

Ulf Ranshede (1965–2020) tillhörde också den yngre generationen som ingick i skaran av Sverigedemokraternas grundare. Trots sin ungdom kunde han i likhet med de äldre uppvisa ett engagemang både inom BSS och *Sverigepartiet*. Så tidigt som 1985, då han bara vara tjugo år gammal, var han lokalombud för BSS Malmö.[252] Därifrån följde han med in i *Sverigepartiet* och under 1987 framträdde han som en engagerad partimedlem. Han delade ut flygblad för partiets räkning i Sjöbo, blev intervjuad i radioprogrammet ”Kanalen” och deltog på ett informationsmöte

[244] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 109.
[245] Se redaktionsrutan, *Gjallarhornet*, nr 1, 1987, s. 2.
[246] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 112.
[247] Se notis i utskicket ”Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet”, daterat november 1987, s. 9.
[248] Osign., ”Nu är det full fart igen” i utskick ”Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet”, daterat november 1987, s. 14.
[249] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 17 juli 1988; Pärm 1.
[250] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 112.
[251] Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 78.
[252] Osign., ”Valresultatet för småpartierna”, *BSS medlemsbulletin*, nr 10 1985, s. 6.

som invandrarminister Georg Andersson höll i Stockholm.[253] Så långt framstår han som en vanlig, om än engagerad aktivist. Men han deltog även i organisationsuppbyggandet, bland annat var han med att starta upp *Sverigepartiets* lokalavdelning i Malmö 1987, och var delaktig i likartat arbete inom Sverigedemokraterna.[254]

Vid grundandet i februari 1988 valdes han in i partistyrelsen som suppleant.[255] Två veckor senare var han mötesordförande på kommunföreningens årsmöte.[256] Han utsågs snart till talesman för partiet i Malmö.[257] På sommaren 1988 deltog han i partiets extra årsmöte.[258] Samma sommar var Ranshede en av de två kandidater som partiet ställde upp med i det kommande kommunalvalet.[259] På många sätt framstår alltså Ranshede ha varit vikt för att spela en framträdande roll i partiarbetet.

I augusti 1988 väcktes dock åtal mot Ranshede. Tillsammans med en lokal skinhead hade han under midsommarhelgen utsatt en fjortonårig pojke med invandrarbakgrund för grov misshandel.[260] Ranshede hade tidigare fällts för fyra fall av misshandel och domen i tingsrätten blev därför 2 månaders fängelse.[261] Händelsen gav upphov till diskussion inom partiledningen om hur man skulle förfara med Ranshede, om han skulle uteslutas direkt eller om man skulle vänta tills efter valet.[262] Huruvida Ranshede verkligen uteslöts eller om han lämnade partiet frivilligt har inte kunnat avgöras. I ett genmäle till *Sydöstran* – som 1990 beskrev misshandeln och pekade ut Ranshede som skyldig – hävdade Zeilon att Ranshede hade lämnat alla partiuppdrag 1988 och inte längre var medlem i partiet.[263] Den sista indikationen på att Ranshede hade någon kontakt med Sverigedemokraterna är den nekrolog som sommaren 1989 publicerades i *Sverige-Kuriren* och som Ranshede skrivit över sin vän i SD-Malmö, Mikael Jonasson, som i mars samma år blivit mördad i Stockholm.[264] Något vidare politiskt engagemang har inte kunnat beläggas.

Richard Meyer

Av de nio personer som står uppsatta med namn i protokollet från februari 1988 hade Richard

---

253 För denna aktivitet, se Marie Kennedy & Björn Hansson, ”Rasistpartiet har kommit till Sjöbo”, *Göteborgsposten*, den 26 augusti 1987, s. 10, Hans Andersson, *Stövlarna står putsade i garderoben* (Stockholm, 1989), s. 33, samt Lasse Lindh, ”Invandrarministerns möten med Sverigepartister”, *Svensk tidning*, nr 1–2 1987, s. 20.

254 Intervju med Jerker Magnusson, i Mattias From, ”Berättelsen om ett partis uppkomst och dess undergång”, del 3, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 31 2013, återgiven på SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=201 (Hämtad: 2022-04-28).

255 Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1.

256 Protokoll från SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988, 1 §; Pärm: Övrigt material.

257 Sign. ”Praetor”, ”Notiser om nonkonformism”, *Aktinform*, nr 2 (maj) 1988, s. 9.

258 Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 17 juli 1988; Pärm 1.

259 Osign., ”Inför valet”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 6–7 (juni-juli) 1988, s. 1.

260 Per-Ola Ohlsson, ”Rasister till svars för rå misshandel”, *Arbetet*, den 16 augusti 1988, s. 3. För en beskrivning av misshandeln, se Per-Ola Ohlsson, ”Partiledaren utpekades”, *Arbetet*, den 17 augusti 1988, s. 3.

261 Per-Ola Ohlsson, ”Fick fängelse för misshandeln”, *Arbetet*, den 1 september 1988, s. 10.

262 Detta enligt Johan Rinderheims beskrivning av händelsen; se Rinderheims antologibidrag ”Vi finns därför att det finns ett behov av oss”, i Leandersson (red.) *20 röster om 20 år*, s. 97.

263 Se dokument märkt ”Genmäle till *Sydöstran* med anledning av en artikel den 27 feb 1990”; Pärm 1.

264 Sign. ”Ulf Ranshede och vännerna i Malmö”, ”Patriot offer för våldet”, *Sverigekuriren* nr 5–6 (1989), s. 10.

Meyer sin bakgrund inom *Sverigepartiet.* Vid sammanslagningen av BSS och *Framstegspartiet* 1986 valdes Meyer in i *Sverigepartiets* första styrelse.[265] Av de nio ordinarie ledamöterna kom fyra från *Framstegspartiet* – Stefan Herrmann, Pether Pedersen, Eva Liverfalk och Veikko Saarnijoki – och fem ifrån BSS, vilket gör att Meyer tillhörde BSS-falangen av det nystartade partiet.[266] Till skillnad från flera andra av Sverigedemokraternas grundare kan han knappast haft en framskjuten position inom BSS; hans namn förekommer inte i det genomgångna materialet av publikationer och medlemsbulletiner. I *Sverigepartiet* kom han dock att framträda mer offentligt och publicerade sig i partiets tidskrifter.[267]

Vid grundandet av Sverigedemokraterna valdes Meyer till ordinarie ledamot i den första styrelsen.[268] Hans engagemang inom partiet begränsades till partiets publikationer. Han var medlem av *Sverige-Kurirens* redaktion 1988–1991.[269] Utöver detta publicerade han en handfull artiklar i tidskriften under perioden 1988–1990.[270] När en ny styrelse utsågs i juli 1989 valde Meyer att inte kandider på grund av ”tidsbrist och intensiva studier på universitetet”.[271] Något fortsatt politiskt engagemang har inte kunnat beläggas.

Robert Andersson

Den sista person som står uppsatt på protokollet från Sverigedemokraternas möte i Stockholm 1988 är Robert Andersson. Detta var dock ett taget namn. Förklaringen står att finna i att han inte ville framträda med sitt riktiga namn i offentliga sammanhang, eller som han själv uppger: ”Man var tvungen att vara lite hemlig på den tiden”.[272]

Andersson utsågs till suppleant i partistyrelsen.[273] Han är inte omnämnd vid namn i presentationen av den nya partistyrelse som valdes 1989.[274] Året därpå föreslogs han dock till suppleantplatsen, valdes åter in i partistyrelsen och var aktiv fram till december 1990.[275] Efter denna

---

265 Se notis om nya styrelsen i *Sverigepartiets medlemsbulletin*, nr 1 1987, s. 5.

266 Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 34. Det faktum att de som kom från BSS hade fått majoritet i styrelsen har dels beskrivits som en kompensation för att Framstegspartiets Stefan Herrmann hade getts ordföranderollen i det nya partiet, men även som en ”extra säkerhetsåtgärd” utifall samarbetsproblem skulle uppstå; Mattias From, ”Berättelsen om ett partis uppkomst och dess undergång”, del 2; ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 30 2013, återgiven på SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=196 (Hämtad: 2022-04-27).

267 Se Richard Meyer ”Lögnen om Sverigepartiet avslöjad”, *Svensk tidning*, nr 1–2 1987, s. 11, samt ”TV får hetsa mot svenskar”, *Sverigepartiets medlemsbulletin*, nr 1 1987, s. 7.

268 Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1.

269 Se *Sverige-Kurirens* redaktionsrutor, nr 1–13 (1988–1991).

270 Se ”USA och Sovjets fredsvilja”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), ”Varför är Sverige strategiskt?” *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1988), samt ”Regeringskrisen” och ”Mandelas besök i Sverige”, *Sverige-Kuriren*, nr 10 (1990).

271 Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 1989 (juli), s. 1.

272 Privat meddelande från ”Robert Andersson”, vidarebefordrat via Martin Kinnunen den 21 december 2021. I förf. ägo.

273 Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988, 10 §; Pärm 1.

274 Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 1989 (juli), s. 1.

275 Se Protokoll från Sverigedemokraternas styrelsemöte den 1 september 1990, punkt 14 och 15; Pärm 1, Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 6 oktober 1990, 9 §; Pärm 1, samt Protokoll från Sverigedemokraternas

tidpunkt har han inte efterlämnat några spår efter sig i partimaterialet. Däremot stod han uppsatt på partiets riksdagslista 1991.[276] Något vidare politiskt engagemang har inte kunnat beläggas.

MALMÖFÖRENINGEN

Sverigedemokraternas första kommunförening bildades i Malmö strax efter splittringen av *Sverigepartiet* i oktober 1987.[277] Som tidigare nämnts kan detta verka aningen förvirrande, då det faktiskt innebär att den första kommunföreningen bildades tre månader innan partiets riksorganisation. Dessutom hade BSS-falangen av *Sverigepartiet* vid denna tid ännu inte bytt namn till Sverigedemokraterna.[278] Av Sverigedemokraternas jubileumsskrift över åren 1988–1991 framgår dock tydligt att det redan ”från starten fanns en förening i Malmö”.[279] Enligt uppgift ska det existera ett mötesprotokoll från detta tillfälle, daterat den 30 oktober 1987.[280] Detta protokoll har jag dock inte haft tillgång till, då det saknas i partiarkivet. Som tidigare nämnts finns också en uppgift på att detta protokoll skulle vara fabricerat (se kap. 2).

Däremot finns ett protokoll över SD-Malmös första årsmöte som hölls den 21 februari 1988. I protokollet angavs att sammanlagt 23 personer hade varit närvarande på mötet.[281] Tio av dessa var omnämnda med namn, varav flera kom att ingå i föreningens styrelse. En av dem var Ranshede som har beskrivits ovan. Utöver honom kan alltså nio deltagare identifieras som kommer att behandlas i det följande.

Gösta Bergquist

Gösta Bergquist (1927–2021) var en dem som ingick i konstellationen av Sverigedemokraternas grundare. Han deltog visserligen inte vid mötet i Stockholm i början av februari 1988, men var däremot närvarande på SD-Malmös första årsmöte och fungerade i detta sammanhang som mötessekreterare.[282] Att det vid denna tidpunkt fanns nära kopplingar mellan Bergquist och grundarna av Sverigedemokraterna på riksnivå framgår av en intervju med Jonny Berg där han

---

styrelsemöte den 10 december 1990, 2 §; Pärm 1.

[276] Osign., ”Sverigedemokraternas kandidater i riksdagsvalet 1991”, *Sverige-Kuriren*, nr 13 (1991), s. 6.

[277] Detta framgår av flera källor. Den i tiden mest näraliggande källan är ett informationsbrev som skickades ut till Sverigepartiets medlemmar i november 1987. I detta beskrivs hur Jonny Berg och Jerker Magnusson har grundat den första föreningen i Malmö; osign., ”Nu är det full fart igen”, *Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet*, s. 14. Detta förhållande har senare bekräftats av Jonny Berg; se Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 75.

[278] Detta skedde efter en omröstning om namnbytet bland Sverigepartiets medlemmar, en omröstning som först utlystes i december 1987; se osign., ”Namnbyte”, S*verigepartiets medlemsbulletin,* december 1987, s. 2.

[279] *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”1988, partibildande och val”.

[280] Tobias Hübinette, ”Idag för 30 år sedan grundades världens största parti som har ett direkt nazistiskt förflutet och på ett av 30-årsjubiléerna sjunger den gamle nazisten Bruno Hansen från Ultima Thule”, blogginlägg publicerat den 6 februari 2018: https://tobiashubinette.wordpress.com/2018/02/06/sverigedemokraterna-extremhogern-ultima-thule-musik/ (Hämtad: 2022-06-06).

[281] Protokoll från SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988, 12 §; Pärm: Övrigt material.

[282] Se Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988; Pärm 1, samt Protokoll från SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988, 3 §; Pärm: Övrigt material.

beskriver omständigheterna kring Malmöavdelningens bildande på senhösten 1987: ”Jag och Jerker [Magnusson] flög ner till Malmö och startade den första lokalavdelningen av Sverigedemokraterna. Vi bodde först hos Gösta Bergquist som ju är en uttalad nazist. Jag bodde inte där mer en natt. Jag stack till Limhamn istället och bodde hos Ulf Ranshede.”[283]

I själva verket hade Bergquist haft kontakt med de två centrala aktörerna inom Sverigedemokraterna – Zeilon och Magnusson – ända sedan 1980. Under BSS första år var den enda kontaktuppgiften på de flygblad som organisationen spred en postbox i Malmö som Bergquist hyrde, något han villigt medgav när BSS började uppmärksammas i media: ”Jag hjälpte några pojkar i Stockholm med ett postboxnummer, när det inte var några andra som vågade. Nationalismen är ju förbjuden i Sverige.”[284]

Detta möte var inte början på Bergquists politiska engagemang. Tvärtom får man gå tillbaka till det sena 1930-talet för att rekonstruera hur Bergquist hade varit aktiv i eller haft koppling till snart sagt varje framträdande nationalsocialistisk organisation som funnits sedan mellankrigstiden.

Bergquist engagemang inleddes med att han deltog i ett möte med fascistledaren Per Engdahl i skiftet mellan 1930- och 40-tal. Enligt Bergquists utsago var det Engdahl som ”frälste mig för politiken”.[285] I slutet av kriget anslöt han sig till *Svensk Socialistisk Samling* som efter 1938 var namnet på Sven Olov Lindholms skapelse *Nationalsocialistiska Arbetarepartiet*.[286] Efter att partiet lagts ned 1950 kom Bergquist istället att närma sig Göran Oredssons *Nordiska rikspartiet*, som blev den viktigaste länken mellan krigstidens nationalsocialistiska rörelser och 1980-talets nationella rörelse. Han blev dock, enligt egen utsago, inte medlem. Samtidigt återknöt han kontakten med *Nysvenska rörelsen*.

I slutet av 1970-talet var Bergquist med och grundande organisationen *Svenska Folkets Väl*, som en kort tid var aktiva i Huddinge och i Malmö.[287] Organisationen var klart invandrarfientlig, och var enligt Bergquists egen utsaga den enda organisationen som kunde rädda Sverige från ”totalt kaos och ’niggervälde’”.[288]

Efter Sverigedemokraternas grundande kom Bergquist inte att spela någon framträdande roll i det centrala partiarbetet. Av vad som har framkommit innehade han inte någon post vare sig i riksstyrelsen eller i kommunföreningen i Malmö. Därmed inte sagt att han var en passiv medlem. Tvärtom kom hans engagemang till uttryck i samband med partiets årsmöten. Under tidsperioden 1989–1993 finns visserligen inga spår av att han deltog vid några årsmöten.[289]

---

[283] Intervju med Jonny Berg, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 75.
[284] Ingegerd Ekstrand, ”Vem står bakom flygbladet med invandrarhatet?”, *Aftonbladet*, den 5 oktober 1979, s. 12.
[285] Intervju med Gösta Bergquist, återgiven i Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 65.
[286] Ibid.
[287] Andersson, *Stövlarna står putsade i garderoben*, s. 28.
[288] Ibid., s. 29.
[289] Detta beror huvudsakligen på att det källmaterial som är knutet till årsmöten i partiarkivet innehåller luckor i

Inför årsmötet 1994 motionerade han däremot om att partikansliet och registerenheten skulle ha beredskap för att valdeltagandet börjar sent i vissa kommuner.[290] Vid årsmötet 1995 var Bergquist också närvarande.[291] Inför detta hade han medförfattat en motion om förändringar i *SD-Kurirens* utformning.[292] Inför årsmötet 1996 lämnade Bergquist in två motioner; de behandlade förslag till förändringar av partiprogrammet gällande kriminalisering av prostitution och sexköp samt avskaffande av licensavgiften.[293] 1997 gällde Bergquists motion energipolitiken.[294] På hösten 1997 blev Bergquist utesluten ur Sverigedemokraterna på grund av ”ideologiska avvikelser”, något som kommer att behandlas mer utförligt i kapitel 12.[295]

Michael Jonasson, Mari Sandström och Mats Tullberg

Vid årsmötet valdes tre ordinarie ledamöter till styrelsen. Den första var Michael Jonasson. Han har beskrivits som en av ”initiativtagarna till bildandet av Sverigedemokraternas Malmöavdelning”.[296] Hans bakgrund stod att finna i BSS där han hade varit aktiv medlem sedan 1985.[297] Förutom att väljas till ledamot utsågs han vid årsmötet till kandidat för partiet inför det kommande kommunalvalet i Malmö.[298] Jonassons tid inom partiet blev kortvarig eftersom han mördades i Stockholm av en okänd man den 2 mars 1989.[299]

Den andra ordinarie ledamoten var Marie Sandström. Även hon hade sin bakgrund inom BSS.[300] Hon framstår ha haft en mer betydelsefull position inom SD-Malmö eftersom hon tillsammans med Michael Jonasson utgjorde partiets firmatecknare.[301] Även Berg har beskrivit hur partiledningen önskade att Sandström i egenskap av ung kvinna skulle ges en framskjuten plats i den nya organisationen.[302] Hennes betydelse understryks av att Sandström var närvarande vid partiets första årsmöte som hölls i juli 1988.[303] Efter detta tillfälle har hon inte kunnat återfinnas i det genomgångna källmaterialet.

årsmötesmaterialet under denna tidsperiod.

290 Motion av Gösta Bergquist inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1994, daterad den 26 februari 1994; Pärm 2.

291 Se dokument över övernattande/betalande årsmötesdeltagare 1995; Pärm 2.

292 Motion av Gösta Bergquist och Gösta Svensson inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1995, daterad den 4 mars 1995; Pärm 2.

293 Motionerna 5 och 6 av Gösta Bergquist inlämnade till Sverigedemokraternas årsmöte 1996, daterade den 25 februari 1996; Pärm 3.

294 Motion 8 av Gösta Bergquist inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1997, daterad den 3 mars 1997; Pärm 3.

295 Se handskrivna anteckningar i Dagordning för partistyrelsens möte den 29 november 1997, § 6a; Pärm 3.

296 Sign., ”SD-Riks, SD-Malmö, SD-Gbg, SD-Vårgårda”, ”Vi har mist en god kamrat och patriot!”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 3 (mars) 1989, s. 2.

297 Sign. ”Ulf Ranshede och vännerna i Malmö”, ”Patriot offer för våldet”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 10.

298 Protokoll från SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988, 12 §; Pärm: Övrigt material.

299 Sign. ”Ulf Ranshede och vännerna i Malmö”, ”Patriot offer för våldet”, *Sverigekuriren*, nr 5–6 (1989), s. 10.

300 Andersson, *Stövlarna står putsade i garderoben*, s. 30.

301 Protokoll från SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988, 9 §; Pärm: Övrigt material.

302 Intervju med Jonny Berg, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 75 f.

303 Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 17 juli 1988; Pärm 1.

Den tredje ordinarie ledamoten i SD-Malmös styrelse hette Mats Tullberg.[304] Vare sig hans bakgrund eller vidare politiskt engagemang har kunnat beläggas.

Tommy Christiansson, Ulf Gregow och Fritz Håkansson

Av mötesprotokollet framgår också att tre suppleanter valdes in i styrelsen.[305] Bakgrunden hos två av dem eller deras vidare engagemang inom partiet har inte kunnat rekonstrueras i någon större utsträckning. Christiansson förekommer inte någon annanstans i det genomgångna källmaterialet, men av mötesprotokollet framgår att han utsågs till kandidat för partiet inför kommunalvalet i Malmö 1988.[306] Om Gregow är endast känt att han sommaren 1988 hade blivit utsedd till ansvarig utgivare för SD-Malmös närradiosändningar.[307] Efter detta omnämnande återfinns inte heller han i det genomgångna materialet.

Den tredje suppleanten, Fritz Håkansson, utsågs till att stå på partiets lista till kommunalvalet 1988.[308] I övrigt har inget ytterligare engagemang inom partiet kunnat beläggas. Håkanssons bakgrund är däremot känd. Han hade under 1970-talet tillhört *Nordiska rikspartiet* och omnämns i partiledaren Göran Oredssons memoarer. Enligt Oredsson lämnade dock Håkansson NRP och anslöt sig istället till KPML(r), vilket – om uppgiften stämmer – får sägas vara en något annorlunda politisk trajektionsbana.[309]

Mycket pekar på att dessa tre personer spelade en relativt begränsad roll i det nystartade partiet. Suppleantrollen är sekundära poster inom politiska organisationer och kräver vanligtvis inget aktivt engagemang. Inte heller det faktum att Christiansson och Håkansson utsågs till att representera partiet i det kommande valet bör tillmätas särskilt stor betydelse, då partiets deltagande i valet beskrevs som ”ett hoppfullt test” och utsikterna att ta några platser i kommunfullmäktige sågs som mycket små.[310]

Mikael Jönsson och Gustaf Ekström

Till styrelsen knöts två revisorer.[311] Den ena, Mikael Jönsson, är helt okänd; han förekommer inte i något annat sammanhang än i årsmötesprotokollet från Malmö. Den andra revisorn hette Gustaf Ekström (1907–1995) och hans liv är betydligt mer väldokumenterat.

I sin självbiografi från 2018 hävdar Anders Klarström att Gustaf Ekström inte medverkade

[304] Protokoll från SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988, 9 §; Pärm: Övrigt material.
[305] Ibid.
[306] Ibid., 12 §.
[307] Osign., ”Sverigedemokraterna i närradion”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 6–7 (juni-juli) 1988, s. 2.
[308] Protokoll från SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988, 12 §; Pärm: Övrigt material.
[309] Göran Assar Oredsson, *Prisat vare allt som gjort mig hårdare* (Strängnäs, 1980), vol. 2, s. 962.
[310] Sign. ”Praetor”, ”Notiser om nonkonformism”, *Aktinform*, nr 2 (maj) 1988, s. 9.
[311] Protokoll från SD-Malmös årsmöte den 21 februari 1988, 10 §; Pärm: Övrigt material.

på detta årsmöte.[312] Enda anledningen till att han sattes upp som revisor ska ha varit att det inte var lätt att få fram personer som ville framträda med namn i styrelseprotokoll.[313] Att så *kan* ha varit fallet kan inte uteslutas. Vid mötet i Stockholm tidigare i februari hade exempelvis två personer valts till partistyrelsen – Meyer och Andersson – utan att ens ha stått uppsatta som närvarande i protokollet.[314] Den senare uppträdde dessutom under antaget namn. Mot detta kan ställas att det kan finnas ett intresse från Klarströms sida att tona ned Ekströms roll och betydelse inom Sverigedemokraterna, av den enkla anledningen att hans politiska bakgrund minst sagt har uppfattats som en belastning för partiet. Ekström är nämligen en av de personer som ingick i partiet och som hade en gedigen bakgrund inom en rad svenska nationalsocialistiska rörelser från mellankrigstiden och framåt. Av det sammanlagda källmaterialet att döma var han dessutom unik såtillvida att han tjänstgjort som frivillig i *Waffen-SS* under andra världskriget.

Ekströms politiska engagemang tog sin början 1926 då han gick med *i Sveriges Fascistiska Kamporganisation*. År 1932 gick han med i *Svenska Nationalsocialistiska Partiet* och året därpå i *Nationalsocialistiska Arbetarpartiet*. Där blev han 1936 förbundssekreterare för ungdomsorganisationen *Nationell Ungdom*. År 1941 anslöt han sig till *Waffen-SS* och under åren 1941–1943 tjänstgjorde han centralt vid SS Hauptamt i Berlin.[315] Efter krigsslutet kvarstod han som medlem i *Svensk Socialistisk Samling* (tidigare *Nationalsocialistiska Arbetarepartiet*) ända fram till att partiet upplöstes 1950. År 1976 blev han medlem i *Sveriges Nationella Förbund*.[316] Under 1980-talet bodde Ekström i Lund, där han hade kontakt med Gösta Bergquist och han deltog i de Karl XII-manifestationer som anordnades av BSS-grundaren Lars Hultén.[317]

Oavsett omständigheterna vid Sverigedemokraternas möte i Malmö 1988 står det klart att Ekström kom att spela en roll inom Sverigedemokraterna. Vid årsmötet 1989 valdes han till revisor i riksorganisationen.[318] Vid efterföljande årsmöte valdes han till suppleant till den ena revisorsposten.[319] Vid årsmötet 1991 beslöts att valet av revisorer skulle skjutas fram till 1992.[320] Vid detta årsmöte valdes helt nya revisorer.[321] Under en period av tre och ett halvt års tid fungerade Ekström alltså som revisor och därigenom adjungerad partiledningen. Enligt Klarströms

---

[312] Klarström, *Prima Victoria*, s. 66.
[313] Ibid., s. 67.
[314] Protokoll från Sverigepartiets extra årsmöte den 6 februari 1988; jämför uppgiften om närvarande personer på mötet med 10 §; Pärm 1.
[315] Ovanstående historiska skiss bygger, om inte annat anges, på Johan Ulvenlöv, Matti Palm & Anders Larssons biografi *Utan ånger: Gustaf Ekström: SS-veteranen som grundade Sverigedemokraterna* (Eskilstuna, 2017), passim; se särskilt tidslinjen med viktiga årtal i Ekströms liv och när det gäller hans politiska engagemang, s. 248–252.
[316] Ibid., s. 185.
[317] Ibid., s. 189.
[318] Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 (juli) 1989, s. 1.
[319] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte, den 6 oktober 1990, 10 §; Pärm 1.
[320] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 16–17 november 1991, punkt 7; Pärm 1.
[321] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 juni 1992, 12 §; Pärm 1.

självbiografi var Ekströms roll begränsad: han deltog inte i några ”ledningsgruppsmöten och hade inte någon som helst påverkan på partiets utveckling”.[322] I det genomgångna källmaterialet från partiarkivet har inte återfunnits något som antyder ett större partiengagemang, men än en gång bör betonas att materialet uppvisar stora luckor under denna tidsperiod. Av en av partiets verksamhetsfilmer framgår dock att Ekström var aktiv som flygbladsutdelare vid ett torgmöte i Landskrona i april 1992.[323] Det enda tecknet på hans engagemang, utöver revisorsrollen och flygbladsutdelningen, är en uppgift om att han lät unga sverigedemokrater övernatta i sin lägenhet i Lund i anslutning till 30 november-firandet 1993.[324]

Vad som dock framstår som uppenbart är att Ekström ända fram till sina sista år behöll sin ungdoms nationalsocialistiska övertygelse. Redan under kriget hade han av en samtida källa betecknats som en ”fanatisk nationalsocialist”.[325] Detta bekräftade han i en intervju i tv-dokumentären ”Blågul nazism” som spelades in 1993 och sändes 1995. I denna framträdde han både som förintelseförnekare och som person som inte ångrade sitt livs politiska engagemang.[326] Hans sista kända offentliga engagemang var den 30 november 1994 då han var närvarande vid Karl XII-firandet i Lund.[327] På våren 1995 avled Ekström.

GÖTEBORGSFÖRENINGEN

Sverigedemokraternas tredje kommunförening bildades i Göteborg den 12 mars 1988.[328] Mötesprotokollet finns inte bevarat i sin helhet, men av det som finns framgår sammansättningen av föreningens styrelse. Fem personer står i protokollet uppsatta på partistyrelseposterna.

Anders Klarström

Klarström intar en central plats i Sverigedemokraternas tidiga historia. Detta av två skäl. För det första tillhörde han det som här har benämnts grundargenerationen. Som sådan var han högst delaktig i den process genom vilken partiet bildades, och han tillhörde den inre krets som i stor utsträckning utformade partiets organisation och verksamhet under dess allra första år. För det andra var han Sverigedemokraternas första partiordförande. Under åren 1988–1990 hade Sverigedemokraterna ett system med två ”talesmän”, utformat med Miljöpartiets språkrörssystem

[322] Klarström, *Prima Victoria*, s. 66.
[323] Se filmupptagning från Sverigedemokraternas torgmöte i Landskrona den 11 april 1992 i klippet ”Sverigedemokraterna i Skåne 1992”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=fgUd26xGpNQ Tid: 01.50. (Hämtad: 2023-10-28).
[324] Ulvenlöv, Palm & Larsson, *Utan ånger*, s. 190.
[325] Bosse Schön, *Där järnkorsen växer: Ett historiskt reportage* (Stockholm, 2001), s. 203.
[326] Ulvenlöv, Palm & Larsson, *Utan ånger*, s. 11–12. Se även detta klipp från SVT-dokumentären ”Blågul nazism” där Ekström kommenterar de tyska koncentrationslägren, klippet ”Sverigedemokraternas första revisor Gustaf Ekström förnekar Förintelsen”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=ITLnGnZ-nSM (Hämtad: 2022-05-17).
[327] Ulvenlöv, Palm & Larsson *Utan ånger*, s. 191.
[328] Sign. ”Praetor”, ”Notiser om nonkonformism”, *Aktinform*, nr 2 (maj) 1988, s. 9.

som förebild. Klarström var en av partiets talesmän under perioden 1989–1992, varefter systemet avskaffades och han blev ensam partiordförande under åren 1992–1995. Därigenom kom han att utöva ett betydande inflytande på partiet under tidsperioden efter att partiets organisation var på plats, samtidigt som en överväldigande del av de som tillhörde grundargenerationen inte längre var aktiva.

Det finns olika versioner i omlopp gällande Klarströms väg in i Sverigedemokraterna. Enligt hans självbiografi skedde den första kontakten efter att *Sverigepartiet* hade splittrats i slutet av oktober 1987. Klarström ska ha fått syn på en av *Sverigepartiets* affischer i Göteborg och börjat fundera på om han skulle engagera sig politiskt. Därefter ska han någon gång i november letat fram telefonnumret till och ringt Reine Wikström (se nedan) som han kände sedan tidigare.[329] Wikström ska vid detta tillfälle ha svarat: ”Jovisst, vi behöver ju hjälp från alla! Till och med från en sådan som dig!”[330]

En annan version är att Klarström redan innan hösten 1987 hade haft kontakt med de centrala aktörerna av BSS-falangen inom *Sverigepartiet*. Detta styrks av att Klarström redan i maj 1987 var en av grundarna till föreningen Gjallarhornets Göteborgsavdelning. Avdelningens konstituerande möte hölls hemma hos Wikström i Mölndal, tillsammans med bland andra Ulf Ekberg (se nedan).[331] Båda dessa, tillsammans med Klarström, intog viktiga positioner i SD-Göteborg, och Wikström och Klarström kom även att ingå i partistyrelsen.

Av båda dessa versioner framgår dock att Klarström sedan tidigare kände Wikström. Anledningen står sannolikt att finna i att båda hade ett förflutet inom *Nordiska rikspartiet*. Klarström själv menar att hans kopplingar till NRP var högst ytliga: ”Jag träffade några som var med i NRP och deltog på några sammankomster. Mest var det fråga om fester hemma hos en medlem där några brukade samlas. Men efter några månader drog jag mig undan då det inte kändes som rätt sällskap för mig.”[332] Detta ska ha skett någon gång mellan december 1983 och juni 1984, då Klarström påbörjade sin värnpliktstjänstgöring.[333] Efter avslutad tjänstgöring våren 1985 träffade han åter ”några från NRP-gänget”.[334] Det var under denna tid som Klarströms politiska aktivism kom att få rättsligt efterspel.

Bakgrunden var följande. Efter framförallt två våldsamma konfrontationer mellan NRP och motdemonstranter i Göteborg (1983) och Växjö (1985) skedde en radikalisering av NRP:s Riksaktionsgrupper, som blev allt mer militanta, inte minst i Göteborg. Trakasserier av politiska

[329] Klarström, *Prima Victoria*, s. 57 och 60 f.
[330] Ibid., s. 61.
[331] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 111.
[332] Klarström, *Prima Victoria*, s. 41.
[333] Se Klarströms självbiografi, där han beskriver att den första kontakten med NRP togs efter december 1983 – då NRP höll sitt möte i Folkets Hus, vilket möttes av massiva motdemonstrationer – och juni 1984 då Klarström ryckte in för värnpliktstjänstgöring; Klarström, *Prima Victoria*, s. 41 f samt s. 44.
[334] Ibid., s. 46.

motståndare i form av telefonterror, hotbrev och störningar av offentliga manifestationer blev allt vanligare och blev därmed föremål för polisens intresse.[335] Eskaleringen kan sägas ha kulminerat i brandattentat riktade mot KPLM(r) och Vpk. Vid årsskiftet 1985/86 greps ett stort antal NRP-medlemmar i Göteborg i den så kallade ”NRP-härvan”.[336] En av dessa var Klarström. Av polisutredningen som följde framkom att Klarström hade varit medlem, arrangerat möten och framträtt som talare vid dessa möten.[337] Klarström medgav att han hade varit närvarande då Hagge Geigert – ett hatobjekt för NRP under dessa år – hade mordhotats över telefon. Huruvida Klarström själv hade uttalat några hot mot Geigert är omstritt, han dömdes inte för olaga hot, däremot för skadegörelse, medhjälp till falskt larm och vapenbrott.[338]

Utifrån det befintliga källmaterialet är det problematiskt att avgöra graden av Klarströms engagemang inom NRP under åren 1984–1985. Likaså hans relation till NRP under åren som följde. Enligt en uppgift skrev Klarström efter rättegången ett brev till NRP:s partiledning i vilket han ”betygade sin lojalitet”.[339] I NRP:s medlemsbulletin publicerades 1991 ett faksimiltryck av vad som sades vara ett brev från Klarström till partiledaren Göran Oredsson, i vilket Klarström beställde ett ”informationspaket” från NRP, och dessutom kommenterade nationalsocialisternas valframgångar i Tyskland: ”Gladdes för övrigt att höra att national-socialisterna fick 4,8 procent vid kommunalvalet i Bremen. Kanske finns det ett hopp trots allt, men tyvärr tror jag att den sociala misären orsakad framför allt av massinvandringen måste öka än mer innan medelsvensson vaknar”.[340] Klarström skulle senare förneka att han hade skrivit brevet och hävda att det måste röra sig om en förfalskning.[341] En jämförelse mellan handstilen i brevet och Klarströms passansökan, inlämnad vid samma tid som brevet är skrivet, visar dock på slående likheter, inte minst när det gäller namnteckningen, och det är åtminstone min bedömning att brevet är skrivet av Klarström.[342] Detta skulle i så fall betyda att Klarström korresponderade med NRP:s partiledare Göran Oredsson och detta dessutom så sent som hösten 1987, då Klarström stod i begrepp att engagera sig i

---

335 Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 35 f. För en utförlig redogörelse för skeendet, se s. 24–47.
336 Ibid., s. 38.
337 Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 43 f.
338 Klarström, *Prima Victoria*, s. 49 f. Se även Anna-Lena Lodenius, ”Ja, SD:s första ordförande var verkligen med i ett nazistparti”, blogginlägg publicerat den 15 april 2020: https://al-lodenius.com/2020/04/15/ja-sds-forsta-ordforande-var-verkligen-med-i-ett-nazistparti/ (Hämtad: 2022-06-10).
339 Peter Carlberg, ”’Vi slänger ut dem med huvudet före’”, *Svenska Dagbladet*, den 29 april 1991, s. 10.
340 Göran A. Oredsson, ”Så länge vi blir efterapade, vet vi att vi leder”, *Nordiska rikspartiets Bulletin*, nr 3 1991, s. 6.
341 Per Nygren, ”Sverigedemokraterna leds av före detta nazist”, *Göteborgsposten*, den 1 oktober 1991, s. 8.
342 Jämför brevet i faksimiltryck, återgivet i Göran A. Oredsson, ”Så länge vi blir efterapade, vet vi att vi leder”, *Nordiska rikspartiets Bulletin*, nr 3 1991, s. 6, med Anders Klarströms passansökan, daterad den 2 oktober 1987; i förf. ägo. Brevet är odaterat, men av innehållet framgår att det måste vara skrivet *efter* den 13 september 1987 eftersom Klarström gratulerar Oredsson till att de tyska ”nationalsocialisterna” fick 4,8 procent i kommunalvalet i Bremen. Det enda kommunalval där dessa siffror uppnåddes hölls den just detta datum, då de fyra partierna Deutsche Volksunion och Nationaldemokratische Partei Deutschlands (i valsamverkan under beteckningen Liste-D), Die Republikaner och Freiheitliche Deutsche Arbeiterpartei tog 4,7 procent av rösterna; se uppslagsordet ”Bürgerschaftswahl in Bremen 1987, Wikipedia: https://de.wikipedia.org/wiki/Bürgerschaftswahl_in_Bremen_1987 (Hämtad: 2023-11-30).

Sverigedemokraterna.

Göran Oredsson var dock inte den ende av de framträdande ledarna i den nationella rörelsen som Klarström hade kontakt med. Enligt Jimmy Windeskog, som stod Klarström nära under några år på 1990-talet, skulle Klarström så sent som 1993 ha stämt möte och sammanträffat med Per Engdahl, ledare för det fascistiska *Nysvenska rörelsen*.

> Jag levade [sic] mycket nära Klarström under sommaren 1994 och vad jag förstår så hade han en gång träffat Per Engdahl någonstans 1993 när han ett tag arbetade för SD i Skåne några månader. De båda hade inte gillat varandra (även om Engdahl på annat sätt hårt [sic] Klarströms goda talarförmåga och med det kallade honom för ”Klarspråk”) vad jag förstod av Anders.[343]

Detta möte mellan Klarström och Engdahl 1993 bekräftas av Bo Nilsson, vice ordförande i Sverigedemokraterna, som var med vid detta tillfälle.[344]

Klarströms politiska engagemang i Sverigedemokraterna framträder med större detaljskärpa. Tillsammans med Magnusson och Wikström skötte han under vintern 1987/1988 planeringen av SD-Göteborgs bildande.[345] Han valdes till ordförande i kommunföreningens första styrelse, blev medlem i dess närradiokommitté och utsågs till att kandidera för partiet i det kommande kommunalvalet.[346]

Vid det extra årsmöte som partiet höll sommaren 1988 var Klarström en de tio personer som var närvarande och representerade, tillsammans med Wikström, SD-Göteborg.[347] Han var även i viss mån delaktig i utvecklandet av det första partiprogrammet som antogs vid årsmötet 1989.[348]

I mitten av april 1989 deltog Klarström i en paneldebatt i Robert Aschbergs debattprogram Diskutabelt i TV3. Detta var partiets tv-debut och omskrevs i *Sverige-Kuriren*.[349] Uppenbarligen gjorde Klarströms insatser under programmet intryck.[350] I samband med ett stormöte i Göteborg

---

343 Se Jimmy Windeskogs kommentar den 25 juli 2010, gjord i anslutning till Torbjörn Jerlerups inlägg ”En kritisk granskning av en kritisk granskning av Sverigedemokraterna”, publicerad den 23 juli 2010 på Jerlerups blogg Ligator: https://ligator.wordpress.com/2010/07/23/en-kritisk-granskning-av-en-kritisk-granskning-av-sverigedemokraterna/?fbclid=IwAR09GZPE5fF89QjijB8zH7blSQppl91g3kt5L48g2OtDdw7QnBHL5SZaolY#origin=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F&cap=swipe,education&webview=1&dialog=1&viewport=natural&visibilityState=prerender&prerenderSize=1&viewerUrl=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2Famp%2Fs%2Fligator-wordpress-com.cdn.ampproject.org%2Fc%2Fs%2Fligator.wordpress.com%2F2010%2F07%2F23%2Fen-kritisk-granskning-av-en-kritisk-granskning-av-sverigedemokraterna%2Famp%2F (Hämtad: 2024-03-18).

344 Intervju med Bo Nilsson den 22 december 2023.

345 Klarström, *Prima Victoria*, s. 67.

346 Protokoll från SD-Göteborg [odaterat, våren 1988], s. 2; Pärm 1.

347 Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 17 juli 1988; Pärm 1.

348 Klarström, *Prima Victoria*, s. 103.

349 Osign., ”Sverigedemokraterna medverkade i en debatt om flyktingpolitiken i TV 3”; *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 9.

350 För inslaget i ”Diskutabelt”, sänt i TV 3 den 14 april 1989, se klippet ”SD:s Anders Klarström i TV3:s Diskutabelt

som hölls två veckor senare framförde Magnusson ett brev från Zeilon där Klarström tillfrågades om han vill ställa upp som kandidat till talesman för partiet.[351] Klarström tackade ja, och vid partiets första ordinarie årsmöte sommaren 1989 valdes han till talesman tillsammans med Ola Sundberg (se nedan).[352]

Att beskriva Klarströms arbete inom partiet mer utförligt låter sig inte göras i detta sammanhang. Sammanfattningsvis kan dock konstateras att Klarström i egenskap av först talesman och sedan partiordförande intog en central position. Förutom det interna partiarbetet som han förväntades vara delaktig i representerade han partiet utåt, i tidningsartiklar, pressmeddelanden, tv-framträdanden och vid partiets manifestationer i offentligheten. I början av hans period som talesman var han inte sällan ute på turné med Ola Sundberg för att presentera partiet och dess nybildade kommunföreningar runt om i landet.[353] Särskilt valrörelserna 1991 och 1994 framstår som betungande.

Tiden efter valet 1991 framstår som något av en brytpunkt, eftersom en rad betydelsefulla personer som hade varit aktiva i BSS började trappa ner på sitt partiengagemang. Detta tycks inte ha skett utan konflikter mellan Klarström och BSS-veteranerna. Klarström själv beskriver en situation där han var ansiktet utåt, men där den verkliga makten över partiet låg i händerna på andra. Konflikten ska enligt Klarström ha uppstått sommaren 1990: ”Vi såg inte att det fanns någon, förutom Leif och Jerker, som verkligen hade inflytande över hur partiet drevs. Ett exempel var att det hade tagits ett beslut om att trycka upp en dyr bok om BSS (Bevara Sverige Svenskt) historia som Leif hade skrivit utan någon som helst intern debatt hade föregått det beslutet.”[354] Även systemet med talesmän var något som Klarström vände sig emot:

> Jag misstänkte att detta var ett system som Leif och Jerker infört för att behålla kontrollen över partiet men inte själva vara de som skulle behöva synas i media. De var beroende av att få fram personer som ville framträda och sköta sig i mediesammanhang. Personer som kunde agera utåt men ändå inte få särskilt mycket makt internt. Jerker brukade ofta säga lite hånfullt till mig under min period som talesman: – Det är ändå inte du som är chefen. Han förklarade ofta för mig, att det var det ”Leffe” som var.[355]

om invandring 1989”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=rHvvL0DG6Tg (Hämtad: 2022-05-24).

[351] Klarström, *Prima Victoria*, s. 96.

[352] Se pressmeddelande daterat den 11 juni 1989; Pärm 1. Parallellt med detta kvarstod Klarström som en av talesmännen för SD-Göteborg, åtminstone fram till 1990; se Protokoll från SD-Göteborgs årsmöte, daterat den 11 februari 1990, punkt 1; Pärm 1.

[353] Klarström, *Prima Victoria*, s. 123, samt 126 f.

[354] Ibid., s. 168.

[355] Ibid., s. 103.

Enligt Jimmy Windeskog – som visserligen anslöt sig till partiet först senare, men som kom att tillhöra partiets kärna under närmare tio års tid – hade Klarström 1992 mer eller mindre kastat ut Zeilon ur partiet.[356] Att något slags konflikt utspelade sig vid denna tid bekräftas av det faktum att en motion inlämnades till årsmötet 1992 som yrkade på att Klarström själv skulle uteslutas ur partiet.[357] Även den kritik som tre år senare riktades mot Klarström från BSS-veteranerna pekar i samma riktning.

Det faktum att delar av grundargenerationen hade trappat ner på engagemanget, tillsammans med beslutet att partiet skulle hålla sig med en partiordförande, istället för två talesmän, gjorde att Klarström hade stärkt sin ställning inom partiet. Det bör påpekas att det var under Klarströms tid som flera viktiga beslut togs, exempelvis bildandet av partiets första ungdomsförbund SDU, samt beslutet att 1991 att återuppta 30 november-firandet, något som kommer att behandlas senare. Även ideologiskt var detta en betydelsefull period, då ett reviderat partiprogram utformades och antogs vid årsmötet 1994.[358]

Klarströms sista val som partiordförande blev en besvikelse för Sverigedemokraterna. Partiet gick från strax under 5 000 röster i riksdagsvalet 1991 till närmare 14 000 röster 1994, en ökning visserligen, men en som inte alls motsvarade förväntningarna. Valrörelsen 1994 tog även hårt på Klarström.[359] Windeskog beskriver hans tillstånd i målande bilder: ”Anders var i slutet av valrörelsen i ett rent fasligt dåligt skick, ett absolut vrak. Han hade fått en hemsk hosta som fick oss närvarande att tro att han skulle spy upp sina tarmar när som helst.”[360] Efter valet minskade Klarströms engagemang inom partiet. Under hösten växte beslutet fram att han inte skulle kandidera till posten som partiordförande eller något annat styrelseuppdrag.[361] Han önskade istället satsa på en musikkarriär.[362]

Vid årsmötet i mars 1995 avtackades Klarström, samtidigt som Mikael Jansson valdes till ny partiordförande. I maj 1996 överfölls och misshandlades Klarström av en grupp skinheads när han var ute på krogen. Händelsen uppmärksammades i lokalamedia och Klarström gavs utrymme att berätta om händelsen, men han fick också frågor om anledningen till att han hade lämnat Sverigedemokraterna. Den Klarström som framträdde i *Göteborgsposten* framstod som djupt ångerfull. Han beskrev hur tvivlet på engagemanget inom partiet hade vuxit fram under åren 1993–1994, hur han hade reagerat på skinheadsinslagen vid partiets manifestationer, hur krigen och den etniska resningen i Jugoslavien hade fått honom att ifrågasätta partiets repatrieringspolitik: ”Hur ska

---

356 Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 65.
357 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 juni 1992, § 13:3; Pärm 1.
358 Sverigedemokraternas partiprogram antaget vid årsmötet den 26–27 februari 1994.
359 Klarström, *Prima Victoria*, s. 449.
360 Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 45.
361 Klarström, *Prima Victoria*, s. 471.
362 Ibid., s. 475–477.

vi kunna leva i fred efter en etnisk rensning?” På frågan om vilket parti han skulle kunna tänka sig att rösta på svarade han att han skulle kunna tänka sig att rösta på Göran Persson.[363]

Dessa uttalanden gav upphov till en reaktion. Windeskog hävdar i sin shälvbiografi att Klarström visserligen innan han avgick hade förvarnat partiledningen om att han skulle markera avstånd till partiet, men att detta bara var rent ”taktiskt”.[364] Windeskog var besviken och ansåg att Klarström hade gått för långt och föreslog därför att ett uteslutningsärende skulle öppnas mot honom. För trots att han inte längre var aktiv inom partiet hade Klarström ett livstidsmedlemskap.[365]

Ett uteslutningsärende öppnades mot Klarström sommaren 1996 på grund av ”intervjuer i Göteborgsposten och radio”.[366] Ärendet tycks dock aldrig ha fullföljts. I verksamhetsberättelsen för detta år omnämns Klarström med följande ord: ”Inom medlemskadern i stort lämnade två historiska namn partiet. Anders Klarström gjorde det efter att ha påstått sig ha bytt åsikt.”[367] Dock finns ett brev bevarat från Klarström från januari 1998, där han avsade sig ”uppdraget som ombud för Sverigedemokraterna”, vilket bekräftar att han kvarstod inom partiet ännu ett tag.[368] Själv beskriver han i sin självbiografi att han helt lämnade det aktiva politiska livet 1995.

Reine Wikström

Wikström framträder som en av de mest aktiva inom den kommunförening som bildades i Göteborg den 12 mars 1988.[369] Enligt Klarström skedde till och med den praktiska planeringen inför bildandet av SD-Göteborg just i samråd mellan Klarström, Wikström och Magnusson.[370] Klarström och Wikström kände vid denna tidpunkt varandra och hade tidigare erfarenhet av politiskt arbete. I maj 1987 hade de varit med att grunda Gjallarhornets Göteborgsavdelning, vilket skedde hemma hos Wikström i Mölndal.[371]

Vid det möte då SD-Göteborg bildades var Wikström en av inledningstalarna, något som ytterligare understryker hans betydelse.[372] Han utsågs till kassör för föreningen, en post han kom att inneha fram till åtminstone 1990.[373] Men han kom också att vara aktiv på riksplanet, bland annat var

---

[363] Sarah Britz, ”Misshandlad för sin nya åsikt”, *Göteborgsposten*, den 18 maj 1996, s. 5.
[364] Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 80.
[365] För Windeskogs reaktion, se Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 80 f. För Klarströms medlemskap, se Klarström, *Prima Victoria*, s. 202.
[366] Protokoll från partistyrelsens möte nr 2 1996, odaterat, punkt 6b, s. 2; Pärm 3. Angående tidpunkt för uteslutningsärendet: protokollet är visserligen odaterat, men av punkt 15 i det framgår att mötet måste ha hållits innan den 22 juli 1996.
[367] Verksamhetsberättelse för SD-Riks, daterad den 6 mars 1996, s. 1; Pärm 3.
[368] Brev från Anders Klarström till Sverigedemokraterna, daterat den 21 januari 1998; Pärm 3.
[369] Sign. ”Praetor”, ”Notiser om nonkonformism”, *Aktinform*, nr 2 (maj) 1988, s. 9. Enligt Klarströms självbiograf så tillhörde han också den grupp som var mest aktiva i Göteborg, särskilt under åren 1988–1989 då verksamheten där byggdes upp; se Klarström, *Prima Victoria*, s. 81, 90 och 106.
[370] Klarström, *Prima Victoria*, s. 67.
[371] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 111.
[372] Klarström, *Prima Victoria*, s. 73.
[373] För valet till kassör, se Protokoll från SD-Göteborg [odaterat, våren 1988], s. 2; Pärm 1. För Wikströms fortsatta

det Wikström som tillsammans med Klarström representerade kommunföreningen vid det extra årsmöte som Sverigedemokraterna höll sommaren 1988.[374]

Vid årsmötet 1989 valdes Wikström in som ordinarie ledamot i Sverigedemokraternas partistyrelse.[375] Han ingick i styrelsen under verksamhetsåret 1989–1990.[376] Efter invalet beskrevs Wikström i partiets medlemsbulletin som ”aktiv sedan många år, seriöst arbetande, pålitlig och omdömesgill”.[377] Det som inte framgick av denna beskrivning var i vilka sammanhang som Wikström tidigare varit engagerad. Wikström hade varit aktiv ända sedan BSS-tiden, men även inom *Nordiska rikspartiet*, där han tillhört dess avdelning i Mölndal och stått för avdelningens postbox.[378] Senare kom han att bli styrelseledamot i NRP:s Göteborgsavdelning.[379] Detta torde rimligtvis ha varit känt för partiet från första stund, inte minst eftersom Klarström själv hade varit aktiv i samma kretsar. Enligt Klarströms självbiografi utgjorde Wikströms förflutna dock inga problem för Sverigedemokraterna, eftersom Wikström tydligt hade förklarat att ”trodde på demokratin och inte längre ville vara involverade [sic] i en rörelse som inte gjorde det”.[380]

Efter att Wikström hade lämnat partistyrelsen hösten 1990 trappade han ner på sitt partiengagemang, åtminstone på central nivå, och det är först under andra halvan av 1990-talet som hans namn återigen förekommer i partiarkivet.[381] I egenskap av att vara aktiv i distriktet för Västra Götaland var han närvarande som ombud vid årsmötena 1998 och 1999.[382]

Hösten 2001 återfanns Wikström i ett annat sammanhang, då han fungerade som arrangör för en resa som delar av partiledningen i det då nybildade *Nationaldemokraterna* skulle göra till Tyskland och Tjeckien för att där knyta kontakter med likasinnade partier.[383] Han hade vid denna tidpunkt lämnat Sverigedemokraterna.[384] År 2004 återvände han dock till partiet och i början av 2005 valdes han till ordförande i SD-Mölndal.[385] På våren 2005 uppmanades Wikström av

engagemang på denna post, se Protokoll från SD-Göteborgs årsmöte, daterat den 11 februari 1990; Pärm 1.

374 Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 17 juli 1988; Pärm 1.

375 Pressmeddelande den 11 juni 1989; Pärm 1.

376 1990 sattes Wikström inte ens upp på den förslagslista över kandidater till den nya partistyrelsen som årsmötet i oktober 1990 skulle ta ställning till; se Protokoll från Sverigedemokraternas styrelsemöte den 1 september 1990, punkt 14; Pärm 1.

377 Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 (juli) 1989, s. 1.

378 Se *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 8, samt Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 47.

379 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 127.

380 Klarström, *Prima Victoria*, s. 61.

381 Enda omnämnandet av honom i centrala partistyrelsesammanhang är att han var adjungerad till ett partistyrelsemöte 1996; se Protokoll från partistyrelsens möte den 30 november–1 december 1996; Pärm 3.

382 Se listan på årsmötesdeltagare, Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 2 maj 1998, s. 1; Pärm 4, resp. inbjudningslista till Sverigedemokraternas årsmöte 1999, daterad den 5 januari 1999, rubriken ”Västra Götalands län”; Pärm 4.

383 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 199.

384 Daniel Vergara, ”Kontroversiell SD-veteran tar plats i fullmäktige”, *Expo*, den 10 april 2014: https://expo.se/2014/04/kontroversiell-sd-veteran-tar-plats-i-fullmäktige (Hämtad: 2022-06-01).

385 Osign., ”Ex-nazist ny ordförande för SD”, *Göteborgsposten*, den 2 mars 2005: https://www.gp.se/nyheter/goteborg/ex-nazist-ny-ordforande-for-sd.f2617558-fcdf-4dc6-b384-66d9724470ae

Sverigedemokraternas partiledning att avgå från denna post; som anledning angavs hans bakgrund inom NRP.[386] Detta vägrade Wikström att göra, med hänvisning till det starka stöd han åtnjöt i distriktet, och 2006 uteslöts han ur Sverigedemokraterna.[387]

Johnny Lindén

När Sverigedemokraternas kommunförening i Göteborg bildades intog Johnny Lindén en framskjuten position; han framstår som en av initiativtagarna till mötet. Efter att Wikström hade hälsat de församlade välkomna var det Lindén som hade till uppgift att hålla tal.[388] Han kom också att väljas till vice ordförande och utsågs till att ingå i SD-Göteborgs närradiokommitté.[389] Huruvida han tidigare hade varit politiskt engagerad är inte känt.

Hans fortsatta engagemang inom Sverigedemokraterna har inte efterlämnat några tydliga spår efter sig i det genomgångna materialet, åtminstone inte i partiarkivet. Känt är att han så sent som i augusti 1989 kvarstod i SD-Göteborgs styrelse.[390] I Klarströms självbiografi räknas heller inte Lindén in i den grupp av sverigedemokrater i Göteborg som var de mest aktiva i det lokala partiarbetet.[391]

Enligt Klarström kom Lindén senare att bli redaktör för *SD-Kuriren*.[392] Påståendet är förbryllande eftersom ingen med det namnet återfinns i tidningens redaktion. Däremot finns en ”Johan Lindgren” i redaktionen från och med sommaren 1991, det vill säga från den tid då Klarström själv blev medlem av redaktionen.[393] Det är sannolikt att denne ”Johan Lindgren” är identisk med Johnny Lindén, vilket skulle vara ytterligare ett exempel på hur aktiva sverigedemokrater under denna tid framträdde anonymt eller under pseudonym i publikationer, men även i internt partimaterial.[394] Om så var fallet så var han en flitig skribent i *SD-Kuriren* och publicerade där två ledartexter och sju artiklar under perioden från sommaren 1991 till slutet av 1992.[395]

Efter denna tid finns inga tydliga spår av hans eventuella förehavanden inom

---

(Hämtad: 2023-12-21).

386 Ida Thunberg, ”Marschen mot kaos”, *Expressen*, den 18 mars 2006, s. 17.

387 Daniel Vergara, ”Kontroversiell SD-veteran tar plats i fullmäktige”, *Expo*, den 10 april 2014: https://expo.se/2014/04/kontroversiell-sd-veteran-tar-plats-i-fullmäktige (Hämtad: 2022-06-01).

388 Klarström, *Prima Victoria*, s. 73.

389 Protokoll från SD-Göteborg [odaterat, våren 1988], s. 2; Pärm 1.

390 Protokoll från SD-Göteborgs styrelsemöte, daterat den 12 augusti 1989; Pärm 1.

391 Klarström, *Prima Victoria*, s. 81, 90 och 106.

392 Ibid., s. 73.

393 Se redaktionsrutan i *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 2.

394 Det som talar för att Lindén och Lindgren är samma person är en notis om att ”Johan Lindgren” var aktiv i SD-Göteborg; se osign., ”Riket runt: Sverigedemokraterna går framåt över hela landet”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 6. En annan indikation är att ”Johan Lindgren” står uppsatt som ansvarig för layout och design från och med nr 18 av *SD-Kuriren* och det är välkänt att Johnny Lindén var duktig på layout; bland annat gjorde han omslaget till bandet Ace of Base debutalbum *Happy Nation*; se redaktionsrutan *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 2.

395 Dessa publicerades i *SD-Kuriren*, nr 14–19.

Sverigedemokraterna på riksnivå. En förklaring kan vara att Lindén 1992 var en av producenterna bakom musikgruppen Ace of Base debutskiva *Happy nation* och även utformade omslaget till skivan.[396]. Kopplingen mellan musikgruppen och Sverigedemokraterna var dubbel eftersom en bandmedlemmarna var Ulf Ekberg, som också tillhörde gruppen av SD-Göteborgs grundare (se nedan).

I det lokala partiarbetet inom Sverigedemokraternas Västdistrikt återkom ”Johan Lindgren” regelbundet som skribent i medlemsbulletinen *SD-Väst* under åren 1992–1993.[397] I egenskap av aktiv inom distriktet kom han att delta på partiets årsmöte 1993.[398] Samma år deltog han även i en skoldebatt för Sverigedemokraternas räkning.[399]

Vidare är det känt att Lindén senare ägnade sig åt bedriva en affärsverksamhet tillsammans med Leif Larsson, som sedan slutet av 1980-talet hade varit en av de mer framträdande aktörerna inom den svenska nationalsocialistiska rörelsen.[400] År 2008 dömdes Lindén till sex års fängelse för grovt skattebrott inom ramen för denna affärsverksamhet.[401] Från 2018 kom Lindén att tillhöra kretsen av krönikörer knutna till Radio Svegot. Av en av hans tidigaste krönikor framgår tydligt att Johnny Lindén vid denna tid hade lämnat Sverigedemokraterna bakom sig. Krönikan sammanfattas med orden: ”Det är inte vi som har övergivit Sverigedemokraterna, det är Sverigedemokraterna som har övergivit svenskarna.”[402]

Ulf Ekberg

Vid bildandet av SD-Göteborg valdes Ekberg till föreningens sekreterare.[403] Att han tidigare varit politiskt aktiv framgår av det faktum att han, tillsammans med Klarström och Wikström, hade varit med vid bildandet av föreningen Gjallarhornets Göteborgsavdelning i maj 1987.[404]

Men Ekberg hade vid denna tidpunkt sin bakgrund i mer extrema kretsar. Detta framgår inte minst av en rad fotografier som kom till allmänhetens kännedom i slutet av 1990-talet på vilka Ekberg står och heilar iförd en T-shirt med den nazityska riksörnen på eller bär tröjor med hakkors-

---

[396] Anna-Lena Lodenius, ”Fascistledarnas bekännelser”, *Ordfront magasin*, publicerad den 9 januari 2019: https://ordfrontmagasin.se/artiklar/fascistledarnas-bekannelser/ (Hämtad: 2022-03-06).

[397] Se *SD-Väst: Bulletin för SD i Västsverige*, nr 3 och 4 1992, samt nr 6 och 8 1993.

[398] Johan Lindgren, ”SD-Väst besökte Ålandskonferensen”, *SD-Väst: Bulletin för SD i Västsverige*, nr 6 1993, s. 7.

[399] Sign. ”Joakim”, ”Nytt i SD-Väst!”, *SD-Väst: Bulletin för SD i Västsverige*, nr 8 1993, s. 3. Möjligtvis är detta samma tillfälle som beskrivs i *Expo*, nr 3 1997, återpublicerad den 19 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/bakgrund-bakom-den-demokratiska-fasaden (Hämtad: 2022-05-13).

[400] Larsson har exempelvis varit engagerad i Nordiska rikspartiet, Föreningen Sveriges Framtid, Hembygdspartiet samt Nationalsocialistisk front; Anders Dalsbro, ”Sex års fängelse för grovt skattebrott”, *Expo*, publicerad den 9 januari 2008: https://expo.se/2008/01/sex-års-fängelse-för-grovt-skattebrott (Hämtad: 2022-05-28).

[401] Peter Carlberg, ”Maxstraff för svenska företagare i Estland”, *Svenska Dagbladet*, publicerad den 9 januari 2008: https://www.svd.se/a/3b742681-100b-37f1-8947-1658a757877b/maxstraff-for-svenska-foretagare-i-estland (Hämtad: 2022-05-23).

[402] Se artikeln ”Sverigedemokraternas har övergivit svenskarna” på Lindéns artikelsida på Radio Svegot: https://www.svegot.se/author/johnnyl/page/5/ (Hämtad: 2022-06-02).

[403] Protokoll från SD-Göteborg [odaterat, våren 1988], s. 2; Pärm 1.

[404] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 111.

och Ku Klux Klan-tryck på.[405] Det förstnämnda fotografiet förekom på omslaget till skivan *Uffe was a nazi* som Flashback Records gav ut 1998.[406] På denna skiva tillskrevs Ekberg, tillsammans med bandet *Commit Suicide*, bland annat låten ”Vit makt – Svartskalle Slakt” som bland annat innehöll följande rader:

> Män i vita kåpor fram på vägen tågar.
> Vi njuter när vi huvudena av niggrer sågar […]
> Svartskalle, vi hatar dig! Ut, ut, ut, ut!
> Nordens folk, vakna nu! Skjut, skjut, skjut, skjut![407]

Ekberg har långt senare medgett att han visserligen hade ett band på 1980-talet med namnet *Commit Suicide*, men förnekat att de skulle ha skrivit eller framfört ovanstående musikstycke.[408] Å andra sidan förnekade Ekberg under lång tid att han ens skulle ha varit engagerad i Sverigedemokraterna, trots både vittnesmål och bildbevis.[409] Som exempel kan nämnas att Ekberg poserade på ett gruppfotografi från ett av partiets möten i Stockholm i november 1988, tillsammans med Klarström, Magnusson och Ola Sundberg (se nedan).[410]

Ekbergs engagemang inom partiet tycks dock ha varit kortvarigt. Han framstår som mest aktiv under åren 1988–1989 i SD-Göteborg.[411] Enligt en uppgift från Sundberg hade Ekberg till uppdrag att bygga upp partiets verksamhet i de västsvenska kommunerna tillsammans med Klarström, och Ekberg skulle ha haft hade kontakt med partiet så sent som våren 1991.[412] Magnusson bekräftar att Ekberg var med i partiet och tillägger: ”Sen när han då slog igenom [...] så blev han försiktigare och började ta avstånd”.[413]

Anledningen till att partiengagemanget upphörde var möjligtvis att Ekbergs band Ace of Base släppte sitt debutalbum *Happy nation* i slutet av 1992, varefter en succéartad musikkarriär tog sin början. I partiets jubileumsskrift från 1993 publicerades fotografiet från 1988 och Ekbergs insatser och vidare karriär kommenterades syrligt:

---

405 Se presentationen av skivan ”Uffe was a nazi” och tillhörande booklet, Flashback Records: https://www.flashback.se/projekt/records/ (Hämtad: 2022-06-03).
406 Se fotografiet på omslaget till skivan ”Uffe was a nazi” utgiven av Flashback Records 1998: https://www.discogs.com/release/4917294-Various-Uffe-Was-A-Nazi (Hämtad: 2022-06-03).
407 Låten finns återgiven på Internet Archive: https://archive.org/details/uffe_was_a_nazi/ (Hämtad: 2022-06-03).
408 Osign., ”Ace Of Base's Nazi Past Revealed In Disturbing Lyrics Of Ulf Ekberg’s Former Band”, publicerad den 24 april 2013; uppdaterad den 6 december 2017 med Ekbergs dementi på Huffpost: https://www.huffpost.com/entry/ace-of-base-nazi-past-lyrics_n_3148797 (Hämtad: 2022-05-29).
409 Christian Holmén, ”Bevisen för att Ace of Base-stjärnan var högerextremist”, *Expressen*, den 14 december 1997, s. 8.
410 Se foto i *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 1 1989, s. 4.
411 Klarström, *Prima Victoria*, s. 83 och 90.
412 Christian Holmén, ”Bevisen för att Ace of Base-stjärnan var högerextremist”, *Expressen*, den 14 december 1997, s. 8.
413 Osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2018 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-27).

> Jodå, visst är det samme Ulf Ekberg som senare blev världsberömd med popgruppen Ace of Base! Under senare år har Ulf tyvärr figurerat i pressen i allt annat än SD-representativa situationer. I något reportage ses han göra en s.k. ”Hitler-hälsning”, i ett annat kramar han om den afrikanske musikern Dr Alban. Det avslöjades nyligen att han har dålig ordning på sin ekonomi, skattemyndigheten kräver honom på flera miljoner, pengar som han lika gärna kunde ha ”slösat bort” på t.ex. SDs valfond, men det kanske han är för radikal för att göra. Man undrar ju!!![414]

Något fortsatt politiskt engagemang för Ekbergs del har inte kunnat beläggas.

Joakim Dahl

Vid bildandet av SD-Göteborg valdes Joakim Dahl till suppleant, samtidigt som han utsågs till kandidat för partiet inför kommunalvalet 1988.[415] Han framstår ha tillhört den grupp – Klarström, Wikström, Ekberg och Lindén – som utgjorde kärnan av aktivister i SD-Göteborg under de första åren.[416] Han återfinns i styrelsen för SD-Göteborg under sensommaren 1989, men ingår inte i den nya styrelse som valdes vid årsmötet i februari 1990.[417] Efter denna tid finns inga tecken på något engagemang inom Sverigedemokraterna eller någon annan politisk organisation.

PARTISTYRELSEN 1989–1990

Sverigedemokraternas första partistyrelse hade valts vid mötet i Stockholm i februari 1988. När representanter för avdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö samlades den 17 juli 1988 för att hålla ett extra årsmöte skedde ingen förändringar i styrelsens sammansättning.[418] Det var först då partiet höll sitt ordinarie årsmöte i Stockholm den 10–11 juni 1989 som en ny partistyrelse utsågs.[419] I denna ingick elva ledamöter. Samtidigt utsågs två revisorer, såsom adjungerade till styrelsen, samt en person som skulle fungera som valberedning.[420] Av dessa fjorton personer har sju redogjorts för ovan.[421] De sju som hade tillkommit var nedanstående personer.

---

[414] *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 7.
[415] Protokoll från SD-Göteborg [odaterat, våren 1988], s. 2; Pärm 1.
[416] Se Anders Klarströms beskrivningar av denna grupp; Klarström, *Prima Victoria*, s. 81, 83, 90 och 106.
[417] Se Protokoll från SD-Göteborgs styrelsemöte den 12 augusti 1989; Pärm 1, resp. Protokoll från SD-Göteborgs årsmöte den 11 februari 1990, punkt 1; Pärm 1.
[418] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte, den 17 juli 1988; Pärm 1.
[419] Se pressmeddelande, daterat den 11 juni 1989; Pärm 1.
[420] Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 (juli) 1989, s. 1.
[421] Dessa är Zeilon, Davidson, Magnusson, Ljung, Klarström, Wikström och Ekström.

Ola Sundberg

Ola Sundberg tillhörde inte den skara av personer som hade varit med vid Sverigedemokraternas grundande. Ändå kom han att spela en viktig roll under partiets första år. Inte minst var han partiets ansikte utåt. Enligt en av Sverigedemokraternas jubileumsskrifter gick Sundberg med i partiet först någon gång efter valet 1988.[422] Hans politiska bakgrund är inte känd, men han har inte återfunnits i kretsarna kring BSS eller *Sverigepartiet.* Sundberg avancerade snabbt inom partiet. Redan vid årsmötet sommaren 1989 valdes han till posten som en av partiets två talesmän, en post som han besatte i ett års tid. Under detta år arbetade han nära Klarström. Vid årsmötet 1990 omvaldes Klarström, samtidigt som Madeleine Larsson från Norrköping övertog Sundbergs post.[423] Sundberg valdes istället till presschef och fick ansvar för många av de utåtriktade aktiviteterna. Exempelvis var han kampanjledare inför valet 1991 och ansvarig för Sverigedemokraternas aktiviteter under Almedalsveckan samma år.[424]

Sundbergs roll inom partiet framstår som knutet till olika offentliga framträdanden och större partimöten. Han var professionell jonglör och tycks haft lätt att både underhålla och entusiasmera. Inte sällan antog hans tal vid partievenemangen formen av *pep talks*.[425] Sundberg var även delaktig i vad som kan beskrivas som Sverigedemokraternas första PR-kupp. Vid invigningen av Globen i februari 1989 skulle Sundberg uppträda som jonglör och hade därför VIP-kort. Under själva invigningen klev Sundberg och en annan partimedlem upp på stora scenen, vecklade ut en banderoll med texten ”Sverigedemokraterna värnar om Sverige”; därefter gick Sundberg fram till mikrofonen och utropade: ”Leve Sven-Olle Olsson i Sjöbo!”[426] Till den mer utåtriktade verksamheten som Sundberg deltog i kan nämnas att han och Klarström var med i ett av Sverigedemokraternas första tv-framträdanden i augusti 1989: Siewert Öholms program Nattcafé på SVT.[427]

Samtidigt var inte alla offentliga framträdanden lyckade. Sundberg framstår som impulsiv och med en vana att tala ur hjärtat på ett sätt som knappast var lämpligt om partiet ville framstå som

---

[422] Se presentationen av Ola Sundberg i *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”Några betydelsefulla sverigedemokrater 1988–1991”.

[423] Se presentationen av Madeleine Larsson i *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”Vem är vem i SD?”.

[424] Se Johan Lindgren, ”SD på Gotland”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 10, samt kallelse ”Till Sverigedemokraternas lokalgrupper och kommunföreningar”, daterad den 3 juni 1991; Pärm 1.

[425] Se exempelvis beskrivningen av Sundbergs insatser på ett möte i Göteborg den 29 april 1989; Lars Eriksson, ”Sverigedemokraterna höll stormöte i Göteborg”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 7.

[426] Osign., ”Sverigedemokraternas kupp i Globen”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 7 f.

[427] Anders Klarström, ”Nattcafé med folkpartiet”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 9. För inslaget, klippet ”SD:s talesmän Anders Klarström & Ola Sundberg i Nattkafé 1989”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=fo54C3infyw samt https://www.youtube.com/watch?v=WKArfw4iFLg (Hämtad: 2022-06-06).

seriöst. Som exempel kan nämnas en tidningsintervju där han föreslog att den för Palmemordet friade Christer Pettersson borde spärras in på livstid ”eftersom han håller på med narkotika och slänger gamla kanyler bland barnen i sandlådan”.[428] I en annan intervju i *Östgöta Correspondenten* kommenterade Sundberg partiets krav på slopandet av utomeuropeiska adoptioner med orden: ”Det är onaturligt och osvenskt med främmande barn på svenska dagis. Jag vill inte använda ordet ras, men det ser äckligt ut, när man ser två vita svenska föräldrar med en indisk unge mellan sig.”[429] Uttalandet kom att uppmärksammas i pressen, inte minst sedan Diskrimineringsombudsmannen hade begärt att förundersökning skulle inledas och Justitiekanslern hade fått i uppdrag att utreda om tidningens ansvarige utgivare hade gjort sig skyldig till hets mot folkgrupp när denne hade publicerat intervjun.[430] I *Sverige-Kuriren* tillbakavisades kategoriskt att Sundberg skulle ha yttrat detta.[431] Vad som verkligen sades under intervjun har inte till fullo kunnat klarläggas. I sin självbiografi hävdar dock Klarström att *Östgöta Correspondenten* hade återgett Sundbergs uttalande korrekt.[432] Att Sundberg faktiskt hade för vana att reagera spontant på omgivningens svenska eller ”osvenska” utseende framgår av hans artikel ”Vintersäsong i Storlien” som publicerades i *Sverige-Kuriren* 1989. Artikeln ingick i tidningens stående inslag ”Riket runt”, där allehanda turistmiljöer i Sverige beskrevs. I en resebeskrivning från Högfjällshotellet i Storlien skrev Sundberg: ”Och personalen på 140 personer som, glädjande nog, nästan uteslutande är av svensk-nordiskt (nordeuropeisk) ursprung. Hela atmosfären och miljön är så svensk och nordisk som den någonsin kan bli här.”[433]

En annan av de intervjuer som Sundberg gav fick yrkesmässiga konsekvenser för honom. Efter att ha låtit sig intervjuas av *Ölandsbladet* om Sverigedemokraterna kom hans partiengagemang till allmän kännedom. Sundbergs arbetsgivare vid denna tidpunkt, Ölands djurpark, valde då att inte förlänga Sundbergs kontrakt.[434]

I likhet med så många andra kom Sundberg att lämna det aktiva partilivet efter bara ett par år. Enligt Klarström drog Sundberg ner på sitt engagemang under 1991 och året därpå var han ”i praktiken ute ur leken”.[435] Enligt den jubileumsskrift som utgavs 1993 hände det dock att han till

---

428 Anders Tapola, ”Sverigedemokraterna på marsch”, *Kronobergaren*, den 1 mars 1990, s. 9.

429 Lasse Åbom & Henrik Gedda, ”Sverigedemokraterna i stan: ’Adopterade indiska ungar är äckligt’”, *Östgöta Correspondenten*, den 23 april 1990, s. 4.

430 Se osign. ”Peter Nobel vill ha åtal om hets”, *Göteborgsposten*, den 13 juli 1990, s. 6, samt Sabine Römer, ”Tidningsartikel granskas av JK”, *Dagens Nyheter*, den 13 juli 1990, A-delen, s. 6.

431 Mats Holmström, ”Skall Sverigedemokraternas presstalesman åtalas? Nej, däremot kan det bli åtal mot Roger Älmeberg!”, *Sverige-Kuriren*, nr 12 (1990), s. 4.

432 Klarström, *Prima Victoria*, s. 126.

433 Ola Sundberg, ”Vintersäsong i Storlien”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 25.

434 För en redogörelse för händelsen utifrån Sundbergs perspektiv, se Ola Sundberg, ”Sommarsäsong på Ölands djurpark”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 13–16.

435 Klarström, *Prima Victoria*, s. 122.

och från dök upp vid ”större evenemang”.[436] Jerker Magnusson hävdade i en intervju långt senare att massmedierna var orsaken till att Sundberg valde att avsluta sitt partiengagemang: ”Hans fall är väldigt tragiskt för honom lyckades media knäcka snyggt och prydligt. Utan att gå in på det närmare så är det riktigt trist.”[437] Något fortsatt aktivt politiskt engagemang inom Sverigedemokraterna för Sundbergs del har inte kunnat beläggas, annat än att han var i kontakt med partiet i samband med valrörelsen 1998.[438] Långt senare, 2022, återfanns dock Sundberg som medlem i *Alternativ för Sverige* (AfS).[439]

I den nya partistyrelsen som valdes sommaren 1989 ingick också tre nytillkomna ordinarie ledamöter: Niklas Krantz, Per Johansson och Tord Hagström.

Niklas Krantz

Den första av dessa ledamöter var Niklas Krantz. I en kort presentation i partiets medlemsbulletin beskrevs han som en ”tidigare moderat som upptäckt dess svekfulla politik och anslutit sig till SD”.[440] Krantz förefaller alltså vara en av de fåtaliga personer som ingick i partistyrelsen vid denna tid och som hade sin bakgrund inom något av de etablerade riksdagspartierna.

Krantz engagemang går att spåra tillbaka till valrörelsen 1988.[441] Han tillhörde en liten grupp av aktivister i Göteborg som bildade kärnan i kommunföreningen där, en grupp inom vilken Klarström kom att bli den mest framträdande personen.[442] Vid denna tidpunkt ingick inte Krantz i SD-Göteborgs styrelse.[443] Först efter årsmötet sommaren 1989 finns tydliga tecken på att han deltog i det organiserade partiarbetet i Göteborgs kommunförening.[444] På föreningens årsmöte i februari 1990 valdes han till kassör och utsågs dessutom till ombud vid partiets extra årsmöte som skulle hållas på hösten samma år.[445]

---

[436] Se presentationen av Ola Sundberg i *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”Några betydelsefulla sverigedemokrater 1988–1991”.

[437] Jerker Magnusson citerad i osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2018 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-27).

[438] Osign., ”Kvarlevande citat från valrörelsen”, *Demokraten*, höstnumret 1998, s. 8.

[439] Se klippet ”AfS-funktionären och kämpen Ola Sundberg åkte hela vägen från Stockholm för att assistera oss under gårdagens torgmöte”, publicerat den 16 juli 2022 på Alternativ för Sveriges Facebook-sida: https://fb.watch/oH8ZE6UxFp/ (Hämtad: 2023-12-02).

[440] Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 (juli) 1989, s. 1.

[441] Möjligtvis var Krantz redan vid denna tidpunkt engagerad i kulturföreningen Gjallarhornets Göteborgsavdelning som hade grundats den 3 mars 1987, och där en rad personer ingick som senare kom att spela framträdande roller i SD-Göteborg, bland annat Anders Klarström, Reine Wikström och Ulf Ekberg. Av korrespondens med Närradionämnden hösten 1990 framgår i alla fall att Krantz hade varit engagerad i Gjallarhornets närradiosändningar; Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 111 f.

[442] Klarström, *Prima Victoria*, s. 81 och 90. Till denna grupp hörde också Reine Wikström och Ulf Ekberg (se separata beskrivningar).

[443] Protokoll från SD-Göteborg [odaterat, våren 1988], s. 2; Pärm 1.

[444] Se Protokoll från SD-Göteborgs styrelsemöte den 12 augusti 1989; Pärm 1.

[445] Protokoll från SD-Göteborgs årsmöte, den 11 februari 1990, punkt 1 och 5; Pärm 1.

Vid ett styrelsemöte i september 1990 föreslogs Krantz att ingå som suppleant i den nya partistyrelsen som skulle väljas vid årsmötet senare samma höst.[446] Han kom dock inte att ingå i den nya styrelsen.[447] Hösten 1990 tycks Krantz helt ha lämnat partiet. Hans namn förekommer vare sig i partiarkivet eller i partiets publikationer.[448] Något fortsatt politiskt engagemang för Krantz del har inte kunnat beläggas.

Per Johansson

Om Johansson är inte heller särskilt mycket känt. Han valdes in i den nya partistyrelsen i juni 1989. I den presentation som publicerades i medlemsbulletinen framgår inget om eventuellt tidigare politiskt engagemang.[449] Johansson tycks ha spelat en tillbakadragen roll i styrelsearbetet. Hans namn förekommer endast i ett pressmeddelande om att partiet har tagit ställning i frågan om dödsstraff, samt i en debattinbjudan ställd till invandrarminister Maj-Lis Lööw.[450] Efter verksamhetsåret 1989–1990 återfinns inte hans namn vare sig i partimaterial eller publikationer.

Tord Hagström

Den tredje nytillkomna ledamoten var Tord Hagström (som senare bytte efternamn till Werf). I presentationen av den nya styrelsen beskrivs han ha varit ”aktiv” sedan 1983.[451] I de fall där dessa beskrivningar av tidigare politiskt engagemang har kunnat kontrolleras mot andra källor står det klart att årtalen refererar till engagemang inom BSS, vilket även torde vara fallet när det gällde Hagström.

Av partiarkivet att döma deltog Hagström aktivt i styrelsearbetet, även om han inte intog någon av de mer ledande positionerna. Dock var han verksam i partiets kommunförening i Haninge våren 1990.[452] Vid ett partistyrelsemöte på hösten samma år utsågs Hagström till en av firmatecknarna för Sverigedemokraterna och fick till uppgift att skaffa postbox och registrera bank- och postgirokonton.[453] Vid samma möte föreslogs Hagström att ingå i den nya styrelsen som skulle

---

446 Protokoll från Sverigedemokraternas styrelsemöte den 1 september 1990, punkt 14 och 15; Pärm 1.

447 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 6 oktober 1990, punkt 9; Pärm 1.

448 Enligt en uppgift så lämnade Krantz partiet efter att ha upptäckt att det fanns personer inom partiet som hade ett brottsligt förflutet. När Krantz i augusti 1990 intervjuades av historikern Heléne Lööw fick han frågan om vad som skulle hända om det visade sig att någon ledande SD-funktionär hade ett brottsligt förflutet. Krantz svarade då: ”Det skulle vara en total katastrof för oss. Nu finns det ju tack och lov ingen i ledande ställning som någonsin varit inblandad i något sådant. Vi är alla rena.” Av detta har slutsatsen dragits att skälet till att Krantz bara två månader senare lämnade partiet var att han upptäckt att så faktiskt var fallet. Denna slutsats har dock inte kunnat styrkas; se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 127, samt not 9, s. 438.

449 Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 (juli) 1989, s. 1.

450 Se pressmeddelande, daterat den 11 juni 1989; Pärm 1, samt brev till Maj-Lis Lööw, daterat den 17 juli 1989; Pärm 1.

451 Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 (juli) 1989, s. 1.

452 Protokoll från SD-Haninges styrelsemöte den 4 april 1990; Pärm 1.

453 Protokoll från partistyrelsens möte den 1 september 1990, punkt 10; Pärm 1.

väljas senare samma höst.[454] Han kom dock inte att ingå i den nya styrelsen.[455] Från 1990 tycks Hagström ha lämnat det aktiva partilivet, åtminstone på central nivå.

Tre år senare bildade Hagström bolaget ”Last Resort Records”, som blev ”en av de största producenterna av svensk vit makt-musik”.[456] Hagström tycks ha kvarstått som medlem i Sverigedemokraterna (eller möjligtvis återvänt till partiet senare), och inför kommunalvalet 2018 blev han utsedd till partiets kandidat i Karlskoga och kom också in i kommunfullmäktige där.[457] Strax efteråt uppmärksammades hans förflutna inom vit makt-musikindustrin i media och han valde därefter att hoppa av.[458]

Till partistyrelsen valdes 1989 även tre suppleanter. En av dessa, Lars Ljung, har redan berörts ovan. De två nytillkomna var Maria Fogel och Örjan Melander.

Maria Fogel

Om Fogel är inte mycket känt, vare sig detaljer i hennes bakgrund eller vidare engagemang inom Sverigedemokraterna. Det enda omnämnandet av henne återfinns i partiets medlemsbulletin från juli 1989 och berör just den nya partistyrelsen. I den summariska presentationen står endast att hon har varit ”mycket aktiv sedan 1987” och att hon gjort insatser för att ”distribuera vårt material framför allt i Västsverige”.[459] Årtalet som nämns antyder att hon hade blivit politiskt aktiv först i *Sverigepartiet* och därefter följt med in i Sverigedemokraterna. Något fortsatt politiskt engagemang för Fogels del har inte kunnat beläggas.

Örjan Melander

Den andra suppleanten var Örjan Melander.[460] Huruvida han tidigare varit politiskt engagerad eller i så fall inom vilka organisationer är inte känt. Han förblev aktiv inom Sverigedemokraterna under hela 1990-talet.

Partistyrelsen lämnade han dock efter ett år. Vid ett styrelsemöte i september 1990 var han

---

[454] Ibid., punkt 14.

[455] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 6 oktober 1990, punkt 9; Pärm 1.

[456] Osign., ”Urval: Band, konserter, skivor, producenter och distributörer 1996”, *Expo*, nr 6 1996, återpublicerad den 16 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/urval-band-konserter-skivor-producenter-och-distributörer-1996 (Hämtad: 2022-05-12). För mer om Hagström och Last Resort Records, se kapitlet om Sverigedemokraternas relation till vit makt-musiken.

[457] David Baas, ”Ledande vit makt-män ställde upp för SD i valet”, *Expressen*, den 18 april 2019: https://www.expressen.se/nyheter/ledande-vit-makt-man-stallde-upp-for-sd-i-valet-/ (Hämtad: 2022-05-30).

[458] Anders Persson, ”SD-ledamot hoppar av efter gamla nazistkopplingar”, *Karlskoga tidning: Kuriren*, den 27 april 2019: https://www.kt-kuriren.se/2019/04/27/sd-kandidat-hoppar-av-efter-gamla-nazistkopplingar/ (Hämtad: 2022-04-29).

[459] Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 (juli) 1989, s. 1.

[460] Ibid.

ett av de namn som föreslogs ingå i den nya styrelsen, men han omvaldes inte.[461] Detta bekräftades vid årsmötet en månad senare.[462] Inför valen 1991 och 1994 stod han uppsatt som en av partiets riksdagskandidater.[463]

De efterföljande åren tycks hans engagemang ha minskat betydligt, men 1996 återfinns hans namn i partimaterialet, då han valdes till ordförande för SD-Huddinge.[464] Vid årsmötet samma år valdes han till revisor i partistyrelsen.[465] Denna post kom han att inneha i ett flertal år.[466] Inför valet 1998 stod han åter uppsatt på Sverigedemokraternas riksdagslista.[467] I oktober 2001 uteslöts Melander ur Sverigedemokraterna. Anledningen var samröre med det konkurrerande partiet *Nationaldemokraterna* som hade bildats under sommaren samma år.[468]

Arne Claesson

Till revisor knuten till den nya styrelsen utsågs Arne Claesson.[469] Även han hade sin bakgrund inom BSS och hade ingått som ordinarie ledamot i dess första styrelse 1983.[470] Han hade på våren 1988 varit verksam i föreningen Gjallarhornet och där haft uppdraget att teckna föreningens postgirokonto.[471]

Inom Sverigedemokraterna förde Claesson till synes en undanskymd tillvaro. Han omvaldes som revisor 1990.[472] Vid årsmötet 1991 beslöts att nya revisorer först skulle utses vid nästa årsmöte, så rimligtvis kvarstod Claesson i denna roll.[473] Vid årsmötet 1992 återvaldes han inte.[474] Utöver detta stod han uppsatt på partiets lista till riksdagsvalet 1991.[475] Något fortsatt politiskt engagemang för Claessons del har inte kunnat beläggas.

AVSLUTANDE DISKUSSION

---

461 Protokoll från Sverigedemokraternas styrelsemöte den 1 september 1990, punkt 14 och 15; Pärm 1.
462 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 6 oktober 1990, 9 §; Pärm 1.
463 Osign., ”Sverigedemokraternas kandidater i riksdagsvalet 1991”, *Sverige-Kuriren*, nr 13 (1991), s. 6, samt presentationen av Sverigedemokraternas riksdagslista 1994, *SD-Bulletinen*, nr 4 (april) 1994, s. 2.
464 Se dokumentet ”Meddelande till Sverigedemokraternas medlemmar i Huddinge kommun”, odaterad, men skickades ut i skiftet mellan januari och februari 1996; Pärm 2.
465 Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 16, s. 3; Pärm 3.
466 Se exempelvis Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 2 maj 1998, 17 §, s. 2; Pärm 4, samt Inbjudningslista till Sverigedemokraternas årsmöte 1999, daterad den 5 januari 1999, rubriken ”SD-Riks revisorer”; Pärm 4.
467 Se registerutdrag från Valmyndigheten över Sverigedemokraternas kandidater till riksdagsvalet 1998; återgivet i Sofie Blombäck, ”Intoleranta platser? Rasideologisk aktivitet i svenska kommuner 2008–2015”, Rapport från Segerstedtsinstitutet 3, appendix 2.
468 Protokoll från Sverigedemokraternas styrelsemöte den 13 oktober 2001, punkt 27.
469 Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte gav partiet både bredd och profil”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 (juli) 1989, s. 1. Efternamnet förekommer med olika stavningar: Classon och Claesson.
470 Osign., ”BSS årsmöte visar att viljan finns”, *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 2.
471 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 111.
472 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 6 oktober 1990, 10 §; Pärm 1.
473 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 16–17 november 1991, punkt 7; Pärm 1.
474 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 juni 1992: 12 §; Pärm 1.
475 Osign., ”Sverigedemokraternas kandidater i riksdagsvalet 1991”, *Sverige-Kuriren*, nr 13 (1991), s. 6.

Det är först när man lyfter blicken från de individuella personerna och betraktar Sverigedemokraternas grundargeneration sammantaget, på aggregerad nivå, som en rad intressanta mönster framträder. Även om det finns luckor i kunskapen om de involverade personernas politiska bakgrund är det ändå möjligt att dra vissa slutsatser med en relativt hög grad av säkerhet.

Den första gäller frågan om den *omedelbara bakgrunden* hos de personer som grundade partiet, som valdes till och var verksamma på centrala poster och därigenom var med att utforma verksamheten under partiets första år. I detta sammanhang kan inledningsvis konstateras att av de 30 beskrivna personerna i grundargenerationen har bakgrunden kunnat identifieras hos 22 personer. Av dessa hade elva varit aktiva inom BSS. Ytterligare fyra personer anslöt sig under den korta Sverigepartitiden och valde därefter att följa med BSS-falangen in i Sverigedemokraterna. Ytterligare tre personer hade inte denna bakgrund, utan kom från föreningen Gjallarhornet med sin koppling till BSS-falangen. Det betyder att 18 av 22 identifierade personer – direkt eller indirekt – hade sin bakgrund inom BSS. Detta förhållande bekräftar därigenom den bild som framträdde i den föregående delstudien: till den *organisatoriska kontinuitet* som där konstaterades förbinda BSS med Sverigedemokraterna kan alltså läggas en mycket stark *personkontinuitet*. Detta var också den slutsats som SÄPO utifrån sin övervakning av partiet drog en månad efter Sverigedemokraternas bildande – att partiets styrelse utgjordes av ”samma personer som ingått i Sverigepartiets BSS-falang”.[476]

Men detta mer kvantitativa perspektiv tar inte hänsyn till de involverade personernas relativa betydelse inom partiet. För genom beskrivningarna framträder att vissa personer var helt centrala i det nya partiet: de tog initiativen, fattade de viktiga besluten och utgjorde den grupp som *de facto* utformade verksamheten och dess inriktning. Andra personer intog inte en sådan ställning. De valdes visserligen till formella poster inom partiorganisationen, men har inte efterlämnat några tydliga spår efter sig, åtminstone i det bevarade källmaterialet. Inte sällan försvann dessa ut ur partiet efter bara ett eller ett par år. I sammanhanget är det dock den första kategorin som är av intresse.

Dessa utgjordes främst av de nio personer som omnämns i Sverigedemokraternas protokoll från februari 1988 – och som kom att utgöra partistyrelsen fram till sommaren 1989. Av dessa är åtta identifierade. Sex av dessa hade sin bakgrund inom BSS och två av dem hade tillkommit under Sverigepartitiden och introducerats i Sverigedemokraterna via föreningen Gjallarhornet. Av dessa framstår fyra som helt centrala: Leif Zeilon, Jerker Magnusson, Sven Davidson och, om än i något mindre utsträckning, Lars Ljung. När det gäller de personer med störst inflytande i det nystartade

---

[476] Se sammanfattning av SÄPO:s dokument märkt ”Registeruppgifter”, daterat den 7 mars 1988, gjord av Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i *Övervakningen av nazister och högerextremister* (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 173.

partiet var det återigen den grupp som kan beskrivas som BSS-veteranerna som intog en särställning. Kontinuiteten bakåt i tid, såväl organisatoriskt som personmässigt, får därmed ytterligare stöd.

Samtidigt framgår av ovanstående redogörelse att det kort efter partiets grundande skedde en *generationsväxling*. En tydlig diskontinuitet framträder. I kronologisk ordning lämnade följande centrala aktörer det aktiva partilivet: 1988 tvingades Ranshede lämna sina partiuppdrag efter misshandelsdomen mot honom, och Rinderheim lämnade ungefär samtidigt efter en konflikt som framstår ha handlat om partiledningens hantering av Ranshedeärendet. 1989 försvann Ljung och Meyer, på grund av universitetsstudier respektive en bilolycka. Vid årsmötet samma år upplevde sig Berg ha hamnat utanför och även han lämnade partiet. Av Robert Andersson finns inga spår efter 1991. Vid samma tid försvann Davidson, även om han någon enstaka gång fram till 1993 framträdde som mötestalare. Efter valet 1991 trappade Zeilon och Magnusson ned på sitt engagemang för att från 1992 helt ge upp partiverksamheten, med undantag för Magnussons tillfälliga återkomst vid årsmötet 1995, då han framförde kritik mot partiet.

Den enda person i framskjuten ställning som kan sägas länka samman grundargenerationen och det tidiga 1990-talets partiledning är egentligen Anders Klarström. Han ingick inte i den ursprungliga BSS-falangen, utan hade sin bakgrund inom NRP och introducerades till Sverigedemokraterna via Gjallarhornet. På initiativ av den första partistyrelsen, representerad av Zeilon, föreslogs han 1989 till talesperson och blev senare partiordförande. Denna post kom han att inneha fram till mars 1995.

Ett annat mönster som framträder och som bör lyftas fram i detta sammanhang är den politiska och ideologiska bakgrunden hos en betydande del av Sverigedemokraternas grundargeneration. I denna generation fanns nämligen 1980-talets nationella rörelse representerad i hela sin bredd.

Två personer hade sin bakgrund i 1930- och 1940-talets nationalsocialistiska partier: *Nationalsocialistiska Arbetarepartiet/Svensk Socialistisk Samling* (Bergquist och Ekström). Från *Nordiska rikspartiet,* som utgjorde den förmedlande länken mellan mellankrigstidens nationalsocialism och 1980- och 1990-talets nynazistiska grupper, återfanns tre personer (Klarström, Wikström och Håkansson). Dessa hade varit antingen medlemmar i NRP eller varit aktiva i samma kretsar. Till denna grupp kan läggas Zeilon, där det är belagt att han hade haft kontakter med NRP under perioden från andra halvan av 1970-talet fram till 1980-talets första år. En av personerna som intog centrala poster inom såväl BSS, *Sverigepartiet* som Sverigedemokraterna hade sin bakgrund inom Per Engdahls fascistiska *Nysvenska rörelsen* (Davidson). Om ytterligare tre personer (Berg, Ranshede och Ekberg) är känt att de hade sin bakgrund inom naziskinheadsmiljön.

Detta innebär att av de 22 personer som ingick i grundargenerationen och vars politiska bakgrund har kunnat fastställas så hade tio personer sin bakgrund i nationalsocialistiska eller

fascistiska organisationer eller kunde uppvisa kopplingar till skinheadsmiljön. Mot detta kan ställas att det endast finns en person i grundargenerationen, där ett tidigare politiskt engagemang är känt och där bakgrunden står att finna i något av dåtidens riksdagspartier (Krantz).

Dessa siffror bör betraktas med en viss försiktighet. Inte minst eftersom det just är de personer med en kontroversiell politisk bakgrund som har stått i fokus för uppmärksamheten när det gäller de kritiska granskningar av Sverigedemokraternas tidiga historia som har publicerats sedan början av 1990-talet. Men det generella mönstret kvarstår. Det är helt okontroversiellt att hävda att den politisk-ideologiska profilen hos grundargenerationen *inte* var representativ för Sverige av år 1988.

Samtidigt framgår av redogörelsen att såväl graden av engagemang som inflytandet över partiarbetet varierade betydligt mellan de personer som hade denna bakgrund. Några av dem framstår som helt centrala för partiet under dess första år. Framförallt Zeilon, Davidson och Klarström kan räknas in i denna grupp. De två förstnämnda hade varit aktiva sedan BSS-tiden och av allt döma tillhörde både den inre kärnan inom Sverigedemokraterna. Klarströms betydelse ligger naturligtvis i att han var partiordförande och framförallt under den tidsperiod då många av BSS-veteranernas partiengagemang i praktiken hade upphört.

Bergquist och Wikström intog ett slags mellanställning. Båda var aktiva inom partiet, men det var ett engagemang som framstår som lokalt. Bergquist var bosatt i Malmö och Wikström i Göteborg, vilket rimligtvis begränsade möjligheterna till partiengagemang på central nivå eftersom partiets tyngdpunkt låg i Stockholm under denna tid. Båda kom också att vara verksamma på begränsade områden: Wikström inom SD-Göteborg och Bergquist vid partiets årsmöten.

De övriga fem personerna som kunde uppvisa denna bakgrund (Håkansson, Ekström, Berg, Ranshede och Ekberg) förenas i att de inte spelade några framträdande roller i partiet, vare sig på lokal eller central nivå. Av Håkansson och Ekström finns egentligen inga tecken på något aktivt engagemang. De tre sistnämnda hade sin bakgrund inom skinheadsmiljön. Under en kort period spelade de en viss roll i partiarbetet men lämnade snart partiet av högst varierande skäl.

Avslutningsvis är det av intresse att notera vissa av de behandlade personernas fortsatta politiska engagemang efter att de lämnat Sverigedemokraterna. Endast i sju fall har detta engagemang kunnat beläggas med tillräcklig grad av säkerhet, men resultatet ger likväl en indikation om det större sammanhang inom vilket Sverigedemokraterna återfanns under denna tidsperiod.

Tre personer (Davidson, Wikström och Melander) kom senare återfinnas i *Nationaldemokraterna* som bildats efter en konflikt inom Sverigedemokraterna 2001. En person (Zeilon) blev engagerad inom *Hembygdspartiet*, tillsammans med personer såsom Leif Larsson och Torulf Magnusson, som båda kunde uppvisa en diger meritlista inom det sena 1980-talets och det

tidiga 1990-talets nationalsocialistiska organisationer. En person (Lindén) hade även han kopplingar till Leif Larsson innan han senare återfanns i kretsen kring Radio Svegot. Den sista i denna grupp (Hagström) blev istället en entreprenör och drev skivbolaget Last Resort Records, ett av de viktigaste svenska bolagen inom den svenska vit makt-musikindustrin.

Det som förenade dessa personer är att samtliga efter att de lämnat Sverigedemokraterna anslöt sig till organisationer och återfanns i sammanhang som ideologiskt sett representerade mer radikala – nationalsocialistiska, rasideologiska och etnopluralistiska – positioner.

Utifrån dessa två förhållanden – dels den politisk-ideologiska bakgrunden, dels det fortsatta politiska engagemanget hos inte oväsentliga delar av Sverigedemokraternas grundargeneration – kan inga definitiva slutsatser dras om partiets ideologiska hemvist under denna tid. Ett politiskt parti är en entitet som är större än summan av dess medlemmar eller delar av dess partiledning. Däremot indikerar dessa förhållanden starkt en ideologisk affinitet som bör problematiseras och närmare studeras, vilket kommer att ske i nästkommande två kapitel. I dessa kommer Sverigedemokraternas ideologiska position under partiets första år att redogöras för – både i egen rätt och i förhållande till de politiska sammanhang, ideologier och idétraditioner som hittills har framträtt genom redogörelsen för partiets organisatoriska ursprung och delar av grundargenerationens politisk-ideologiska bakgrund.

KAPITEL 4. IDEOLOGIN

Den ideologi som formulerades i och med grundandet av Sverigedemokraterna var en uttalat nationalistisk ideologi. Ideologin är komplex och skulle kunna utgöra grundvalen för en mer fullödig – historisk, idéhistorisk och statsvetenskaplig – ideologianalys än vad som är möjligt att presentera här. Det föreliggande kapitlet fokuserar därför på den del av ideologin som har uppfattats som särskilt kontroversiell, som har ifrågasatts och som har direkt bäring på bedömningen av vilken typ av parti som Sverigedemokraterna var vid dess grundande.

Redogörelsen utgår från det som utgör ett slags utgångspunkt i beskrivningen av partiet, att det tillhörde kategorin nationalistiska partibildningar, för att sedan – genom närmare bestämningar och avgränsningar – försöka identifiera kärnan i den ideologi som formulerades; det vill säga att lyfta fram det specifika på bekostnad av det mer generella.

NATIONALISMEN

Den första och därigenom den mest fundamentala ideologiska bestämningen är att Sverigedemokraterna var ett nationalistiskt parti. Detta kan vid en första anblick framstå som en självklarhet, men är inte oväsentligt när det kommer till att närmare kvalificera denna bestämning.

Nationen utgjorde det centrala elementet i ideologin: ”Vår nation är ett kollektiv där vi alla har ett ansvar för vårt folks bästa både nu och i framtiden.”[477] Nationen hade dock sin motsvarighet i familjen, vilken ”är och förblir den grundläggande beståndsdel kring vilken vårt samhälle är uppbyggt”.[478] I partiprogrammet saknas referenser till såväl ”klass” som ”individ” som ideologiska kategorier, vilket förefaller logiskt givet att Sverigedemokraterna aktivt positionerade sig gentemot såväl socialismen som liberalismen.

Med nationen som utgångspunkt fick nationalismen sitt innehåll. Anders Klarström beskrev i en programmatisk artikel från 1992 ideologin på följande sätt:

> Som grund för våra sakpolitiska ställningstaganden finns alltid nationalismen och parollen ”svenskarna först”. Detta binder samman vår politik oavsett om det handlar om EG, invandring, socialpolitik eller behovet av att skydda vårt näringsliv från att köpas upp av starka utländska krafter. SD värnar främst om vårt folks möjligheter att bevara sitt oberoende ekonomiskt och i alla andra hänseenden, där har ni det mest centrala i vår ideologi.[479]

---

[477] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Inledning”.
[478] Ibid., rubriken ”Familjen”.
[479] Anders Klarström, ”SD – Höger eller vänster?”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 15.

Principen om ”svenskarna först” angav i detta sammanhang en prioritering. Det som inte uttalades var vilka eller vad som skulle ges lägre prioritet. Den rimligaste tolkningen är att det handlade om svenskarnas motsats: icke-svenskarna. I ett annat sammanhang gavs principen följande innehåll: ”När vi idag talar om Sverigedemokraterna som ett nationalistiskt parti menar vi, att Sverigedemokraterna såsom fosterlandsvänner ser till den egna nationens bästa”.[480]

Nationalismens princip kan beskrivas som en prioritering av svenskarna och en strävan efter att se till deras bästa; ett slags kollektivt egenintresse. Nationalismen gavs också en närmare bestämning. När Sven Davidson 1992 beskrev den nationalism som Sverigedemokraterna representerade hade detta egenintresse antagit formen av en självbevarelsedrift: ”Det är ingenting konstigt och ingenting märkvärdigt med Sverigedemokraterna. Inte heller något speciellt extremt. Vad det rör sig om är egentligen en självklar, naturlig självbevarelsedrift. Eller om man skulle vilja kalla det för ett instinktivt revirtänkande.”[481] Även Leif Zeilon hade ett årtionde tidigare gett uttryck för likartade idéer. I en intervju 1980 beskrev han sin aversion mot flyktingar och invandrare som en ”instinkt”, ett slags naturaliserad främlingsfientlighet: ”Jag tror också att det är på något sätt ett slags instinkt som människan har att reagera mot att främmande människor kommer till deras land.”[482]

Om man ser till Sverigedemokraternas sakpolitiska program är det problematiskt att placera in partiet på en traditionell höger-vänsterskala. Beroende på politikområden kunde ställningstagandena variera betydligt. Sverigedemokraterna framhöll också att de representerade en ideologi som inte lät sig kategoriseras utifrån den traditionella indelningen av de moderna politiska ideologierna. I en artikel utvecklade *SD-Kurirens* skribent Jan Strandhäll detta förhållningssätt:

> De tre klassiska ideologierna konservatism, liberalism och socialism intresserar oss inom SD relativt lite. Vi ser dem som något otidsenliga, omöjliga att föra in i det tjugoförsta århundradet. Vill man ändå söka SD:s idémässiga ursprung, kan man med välvilja konstatera att vi kan kännas vid likheter med konservatismen och socialismen – åtminstone den reviderade socialdemokratin. Vi är stolta över

---

480 Sign. ”SD-Skåne”, ”Nationell eller nationalistisk?”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 12.

481 Tal av Sven Davidson från Sverigedemokraternas verksamhetsvideo 1992, klippet ”Några ord av SD-grundaren Sven Davidson 1992 (Del 1 av 2)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=9xoeosgijCw Tid: 00.45. (Hämtad: 2023-09-19).

482 Intervju med Leif Zeilon i tv-programmet Magasinets inslag om BSS, sänt den 8 december 1980, klippet ”Magasinet om BSS 1980 (Bevara Sverige svenskt)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=PSpivQLoct4 Tid: 34.55. (Hämtad: 2023-11-15).

> att visa upp ett program kliniskt befriat från all liberal nedsmutsning.[483]

Sverigedemokraterna vände sig alltså explicit mot att partiet kategoriserades såsom tillhörande den politiska högern. Försöken att beteckna partiet som ”högerextremt” tillbakavisades: ”Nationalismen beskylls ofta för att vara högerextrem, vilket är helt felaktigt. Faktum är att nationalismen varken är ’höger’ eller ’vänster’. Den ryms inte inom detta enkla system, utan är helt enkelt en högre ideologi.”[484] I linje med detta resonemang placerade Sverigedemokraterna sig själva i mitten på den politiska skalan. I partiprogrammet 1996 slogs fast att Sverigedemokraterna var ett ”nationellt mittenparti.”[485]

HOMOGENITETEN

Enligt Sverigedemokraterna var homogeniteten det högsta värdet i den nationalism som artikulerades. Detta betonades i alla ideologiskt relevanta sammanhang, i partiprogram, tal och programmatiska artiklar. I partiprogrammets kapitel om Sveriges äldre historia och hur landet hade utvecklats sedan 1800-talet gjordes den etniska homogeniteten till den övergripande förklaringen:

> Trots att vårt folk länge var fattigt, trots att översåtligt förmynderi, länge under främmande fogdevälde, och de ledande klassernas förtryck svårt drabbade vårt folk, kunde ändå en storartad ekonomisk och social utveckling ske fredligt och konstruktivt i Sverige – främst tack vare just den stora nationella samhörigheten och frånvaron av främmande folkminoriteter.[486]

Homogeniteten uppfattades som oundgänglig för den svenska demokratin, där demokratibegreppet var brett formulerat: ”En demokratisk nationalist inser att endast ett homogent samhälle (etniskt och kulturellt) kan upprätthålla demokratin. Demokrati innebär ju som bekant inte bara att man slänger en lapp i en låda vart tredje år. Demokrati är också rättssäkerhet, trygghet och folkhemsanda.”[487]

Samma resonemang återkom i artikeln ”Sverigedemokrati”, som var införd i den första medlemsbulletinen som utkom i mars 1988, en månad efter partiets grundande, och långt innan det första partiprogrammet antogs. Artikeln bör förstås, utifrån rubriken och innehållet, samt i relation till tidpunkten för publiceringen, som en programmatisk artikel

---

483 Jan Strandberg, ”Grattis Leissner – och Sverige”, *SD-Kuriren*, nr 24 (1995), s. 12.
484 Sign. ”Breidablick”, ”Det nationella alternativet”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 12 1989, s. 4.
485 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Sverigedemokraterna”, s. 5.
486 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Bakgrund”.
487 Osign., ”Sverigedemokrati”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 3 1988, återgiven i *SD-Bulletinen*, nr 11 2001, s. 14.

där partiets grundideologi formulerades:

> En förutsättning för att demokratin skall fungera tillfredsställande i ett land är att befolkningssammansättningen i detta land är homogen, *etniskt och kulturellt*. Ett land med en mängd olika intressegrupper kan omöjligt fortsätta att vara eller utvecklas till en demokratisk folkhemsnation, eftersom många av de olika intressegrupperna kommer att känna sig förtryckta och åsidosatta inom ett flertal olika områden. Att alla etniska minoriteter skall få bestämma och påverka lika mycket är en utopi som snart skulle leda till anarki, vilken i sin tur skulle leda till diktatur, eftersom människor av ren pragmatism och egennytta hellre lever i en totalitär stat än i ett flumliberalt, anarkistiskt samhälle med normupplösning och laglöshet som främsta kännetecken. Detta är dock ett synnerligen otrevligt val, eftersom en totalitär stat innebär en mängd andra nackdelar.[488]

I det partiprogram som antogs sommaren 1989 hade detta resonemang komprimerats till följande skrivning:

> Vår nation är ett kollektiv där vi alla har ett ansvar för vårt folks bästa både nu och i framtiden. Vi tror att en etniskt och kulturellt homogen nation har större förutsättningar för en fredlig och demokratisk utveckling än en mångkulturell heterogen statsbildning. Erfarenheten talar för att gemensamma rötter stärker den nationella samhörigheten och bidrar till stabilitet och rättvisa.[489]

Betraktar man dessa citat sammantagna framgår att homogeniteten uppfattades vara förutsättningen för ekonomisk och social utveckling, för demokrati, rättssäkerhet, trygghet, folkhemsanda, stabilitet och rättvisa.

ETNICITETEN

Som framgått betonade Sverigedemokraterna att det var homogeniteten i såväl *kulturellt* som *etniskt* hänseende som utgjorde ett övergripande värde. Även i det första partiprogrammet formulerades partiets centrala uppgift såsom att ”motverka det mångkulturella och mångetniska samhälle” som höll på att växa fram.[490]

---

[488] Ibid., Egen kurs.
[489] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Inledning”.
[490] Ibid., rubriken ”Invandringen”.

Av dessa två bestämningar var det etniciteten som utgjorde grunden för den nationalism partiet representerade. Mer specifikt betonades etnicitetens biologiska element, det vill säga ursprung eller härkomst. Detta framgår exempelvis när Sverigedemokraterna beskrev svenskarnas ursprung. I ett tal av Sven Davidson 1992 framhölls att svenskarna utgjorde ”ättlingarna till de nordiska folkstammar som vandrade in här i landet redan 7000 år före Kristus”, det vill säga då inlandsisen drog sig tillbaka.[491] I ett tal 1990 formulerade Anders Klarström samma tanke: ”Sverige är vårt. Vi tog det från inlandsisen och det ska förbli svenskt.”[492] Uppfattningen återkom i det nya partiprogrammet som antogs 1996: ”Sverige och det svenska folket har vuxit fram ur de flockar av urfolk, vilka efter den stora inlandsisens avsmältning så småningom tog den skandinaviska halvön i besittning.”[493] Ofta formulerades etniciteten i termer av en svensk ”folkstam”:

> Vår svenska folkstam består i stort sett av dem vilkas föräldrar är födda i Sverige och av dem, vilkas ena förälder är född i Sverige och den andra i ett av de av Sverige omgivande länderna, som etniskt, geografiskt [och] historiskt kallas Norden, samt av inflyttade från dessa länder med svenska som modersmål. Sedan förhistorisk tid har vår svenska folkstam befolkat Sverige och format vår kultur i en syntes av egna inneboende egenskaper och sovring av inflytelser utifrån.[494]

Även i andra resonemang av liknande karaktär framträdde denna emfas på etniciteten. Sven Davidson formulerade detta förhållande så tidigt som 1988. Han menade på att frågan om invandringen var ”en fråga om ansvar för framförallt den etniska utvecklingen här i landet för hundratals år framåt”.[495] Målsättningen för partiet formulerade han på följande sätt: ”Vår strävan är att försöka **återställa homogeniteten** och att därefter bevara Sverige svenskt. Det är denna vår strävan, som ger oss **själva vårt existensberättigande**.”[496]

Två år senare hade Davidson frångått att artikulera strävan efter homogenitet i etniska termer, utan konstaterade explicit i ett tal att hotet mot homogeniteten bestod i invandringen av ”artfrämmande flyktingar från andra världsdelar”.[497] Partiorganisatören Lars Emanuelsson gav indirekt en egen definition av svenskheten under en debatt på årsmötet 1996: ”Mörkhyad och

---

[491] Tal av Sven Davidson från Sverigedemokraternas verksamhetsvideo 1992, klippet ”Sverigedemokraterna 1992”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=wj3YAM6mO0I Tid: 10.55. (Hämtad: 2023-09-19).
[492] Se Anders Klarströms tal i Medborgarhuset i Stockholm den 2 juni 1990, klippet ”Tre timmar SD 1990 (Del 3 av 3)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=7LhKZPma_U4 Tid: 49.55. (Hämtad: 2023-09-19).
[493] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Bakgrund”, s. 3.
[494] Sign. ”N.L.”, ”Den svenska folkstammens utdöende”, *Sverige-Kuriren*, nr 13 (1991), s. 8.
[495] Sven Davidson, ”Framsteg eller tillbakagång”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 11.
[496] Ibid., Fetstil i orig.
[497] Sven Davidsons tal i Medborgarhuset den 2 juni 1990, klippet ”SD-grundaren Sven Davidson talar i Medborgarhuset 1990 (Del 1 av 2)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=0tY5BTcLjic Tid: 06.05. (Hämtad: 2023-09-19).

krullhårig, inte svensk.”[498]

Det enskilt tydligaste exemplet på den etniska komponenten som det centrala i Sverigedemokraternas nationalism återfinns i partiets inställning till utlandsadoptioner. Partiet ställde sig avvisande till denna typ av adoptioner, och kom under loppet av 1990-talet att skärpa sin inställning i frågan. I 1996 års partiprogram infördes ett explicit krav på att utlandsadoptioner skulle ”upphöra”.[499] Det som utmärkte dessa adoptivbarn var att de var av utländsk härkomst, men hade växt upp i Sverige och tillägnat sig både språk och kultur. Trots detta var det etniciteten – inte kulturen – som var avgörande för hur Sverigedemokraterna uppfattade dess barn.[500]

I ett bemötande av ett debattinlägg av Kurdo Baksi i *Dagens Nyheter* 1995 framgår tydligt att den etniska nationalism som Sverigedemokraterna omfattade inte gav utrymme för invandrare att bli svenskar:

> Man kan inte byta nationalitet, Kurdo Baksi. Inse att ni inte är och kommer aldrig att bli Svenskar, lika lite som vi kan bli chilenare eller bolivianer bara för den händelse att vi eventuellt skulle bo i dessa länder några år. Nationalitet är medfött och har att göra med gemensamt språk, kultur och historia. Ni främlingar, har inte ett dugg med vår historia att göra. Folk och land hör nära samman. Vi Svenskar har sedan urminnes tider bebott detta land. Det är vårt och ingen annans. Ni har era länder, det är era platser här på jorden.[501]

Genom att lägga tyngdpunkten på det gemensamma ursprunget eller härstamningen måste Sverigedemokraternas nationalism beskrivas som en etnisk nationalism. Den utgjorde därmed en typ av nationalism som var starkt exkluderande, då individer som inte delade det gemensamma ursprunget exkluderas från medlemskap i nationen.

ICKE-CHAUVINISMEN

En annan avgränsning som kan göras är att det var en nationalism som markerade ett avstånd till chauvinism. Det råder ingen tvekan om att det var en nationalism som kännetecknades av en stolthet över Sverige och vad det svenska folket hade åstadkommit historiskt. I det inledande kapitlet i Sverigedemokraternas första partiprogram från 1989 gav detta ett kärnfullt uttryck:

> Sveriges stora framsteg är svenska folkets verk. Det Sverige som utvecklats på

[498] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte 1996, den 23–24 mars 1996, s. 15; Pärm 3.
[499] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Abort och adoption”, s. 12.
[500] För redogörelsen för partiets inställning till utlandsadoptioner, se kap. 11.
[501] Osign., ”Vem är det egentligen synd om, Kurdo Baksi?”, *SD-Bulletinen*, nr 11 1995, s. 5.

> gott och som vi känner stolthet och tacksamhet över, är ett resultat av våra förfäders arbetsinsatser, av deras flit och resonliga samarbetsvilja och naturligtvis av de stora svenskar som trätt fram ur folkdjupet, genierna och snillena, som särskilt uppfinningsrika och idérika, banbrytande genom sin tro på sin sak, sin fyndighet och påhittighet att lösa problem som andra funnit olösliga.[502]

Den nationalkänsla och stolthet som uttrycktes i partiprogrammet var begränsad, eftersom svenskheten och den svenska nationen sällan framhävdes på bekostnad av andra nationer. Denna hållning var så pass viktig att partiprogrammet, i direkt anslutning till ovanstående citat, också innehöll följande deklaration: ”Fast vi ska inte förhäva oss i nationell självtillräcklighet, utan ständigt ha i minnet den stora tacksamhet vi står till vår omvärld, varifrån vi fått många värdefulla lån och hämtat många ovärderliga idéer och impulser.”[503]

I partiprogrammet från 1996 återfanns ett explicit principiellt ställningstagande mot nationell chauvinism: ”Sverigedemokraterna hyllar nationalismen därför att den så eftertryckligt hävdar det egna folkets värde och intressen. Samtidigt tar vi avstånd från chauvinism som kan leda till att andra nationers vitala intressen hotas.”[504] Det var i detta avseende som partiordförande Mikael Jansson framhöll att ”[e]n positiv nationalism ligger till grund för Sverigedemokraternas politiska program. Tråkigt nog för svensk debatt och demokrati, har inte den positiva ickechauvinistiska nationalismen fått vara part i den mediadominerade samhällsdiskussionen.”[505]

Även Sverigedemokraternas uppfattning om de egenskaper som tillskrevs ”svensken” bekräftar den icke-chauvinistiska hållningen. Det är en högst kluven inställning som framträder. Å ena sidan framhölls många goda egenskaper, som i denna artikel i *Sverige-Kuriren* 1989:

> Det svenska folket och dess goda egenskaper har bidragit till skapandet av ett gott samhälle. Vi måste med stolthet och ära väl förvalta våra nationell [sic] och folkliga värden. Svenskarna är punktliga och ordentliga, vilket bör gynna oss i olika sammanhang. Svenskarna är också flitiga och arbetsamma, men hos en del individer har arbetet tagit överhanden och går ut över andra värden.[506]

Å andra sidan kunde samma artikelförfattare framhålla de mindre smickrande egenskaper som svensken uppvisade: ”Tiden kräver nu en rak och öppen uppgörelse med våra brister. De måste

---

[502] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Bakgrund”.
[503] Ibid.
[504] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Sverigedemokraterna”, s. 5.
[505] Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 3.
[506] Osign., ”Vet svenskarna vad som krävs för att de skall kunna behålla sitt land?”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 2.

erkännas och bearbetas. Svensken är självupptagen och har blivit *feg, rädd och undfallande* inför överheten."[507] Andra egenskaper som kännetecknade svensken var passivitet och konflikträdsla.[508] Inte sällan kom denna uppfattning till uttryck i samband med att en explicit kritik av svenska folket framfördes. Det som betonades vid dessa tillfällen var svenskarnas bristande nationalistiska engagemang i allmänhet och deras svaga sympatier för Sverigedemokraterna i synnerhet: "Vi står redo för att på allvar utmana de etablerade partierna, men man måste vara medveten om att svensken är ovan vid att ryta till och tyvärr alltför ofta är foglig och auktoritetstrogen."[509] En uttrycklig besvikelse över svenskarnas nationalistiska ådra framträdde ofta i partipressen, som exempelvis i denna formulering:

> Vuxna, myndiga svenska män vågar inte ansluta sig till ett nationellt parti därför att deras "karriär" kan skadas, men de inser inte att denna karriär är meningslös om Sverige går förlorat. Vuxna, myndiga svenska män vågar inte stå raka och hävda sina åsikter inför sin omgivning därför att deras "rykte" riskerar att naggas i kanten.[510]

Samtidigt kontrasterades svenskarna i det förflutna med samtidens svenskar: "Svenskarna, vars kollektiva själ härdats av ett bistert klimats umbäranden, *borde* vara ett starkt och stolt folk."[511] Så ansågs dock inte vara fallet, eller som partiorganisatören Lars Emanuelsson uttryckte det: "Svensken har 'utvecklats' från att vara en viljestark, rakryggad hedersman till en bekväm, viljelös ynkrygg som inte vågar sticka ut hakan och stå för sina åsikter."[512]

Det fanns alltså en betydande kluvenhet mellan den höga uppskattningen av svenskarna i förfluten tid och de reellt existerande svenskarna i samtiden, inte minst när det gällde deras nationalkänsla, konkret uttryckt i beredvilligheten att omfatta den nationalism som Sverigedemokraterna representerade.

HOTET

Den typ av nationalism vars konturer skisserats i det föregående skulle under andra omständigheter kunnat ta sig uttryck i en tillbakablickande, nostalgisk hållning och en stilla stolthet över Sverige, dess historia, traditioner och folk. Den skulle utan svårigheter kunna förenas med en konservativ

---

507 Ibid., s. 3. Egen kurs.
508 Osign., "Viljan", *SD-Kuriren*, nr 21 (1993), s. 12.
509 Osign., "Val -91: Vår strategi", *SD-Bulletinen*, nr 1 1991, s. 2.
510 Osign., "Vet svenskarna vad som krävs för att de skall kunna behålla sitt land?", *Sverige-Kuriren*, nr 7–8, (1989), s. 3.
511 Sign. "Linda", "Det starka, trygga, rättvisa Sverige måste byggas och förverkligas av alla svenskar tillsammans", *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 18. Egen kurs.
512 Osign., "Vad döljer sig bakom skägget? Stor intervju med Lars Emanuelsson", *Ung Front*, nr 4 (1995), s. 12.

hållning: traditionsbärande, bevarande och med en betoning på en organisk samhällsutveckling.

Men de som grundade Sverigedemokraterna och formulerade partiets grundideologi uppfattade inte att Sverige befann sig i ett normaltillstånd. Tvärtom formulerades ideologin utifrån en fundamental uppfattning att den svenska nationen var hotad. Hotbilden som artikulerades av Sverigedemokraterna och uttryckligen sades utgöra partiets existensberättigande utgick ifrån ett slags undantagstillstånd. Den svenska nationen – artikulerad i termer av en kulturellt betingat nationell gemenskap, men framförallt i termer av etnicitet – stod inför utsikten att utplånas.

Detta hot var mångfacetterat. En viktig aspekt var förfallet, vilket enligt Sverigedemokraterna kännetecknade utvecklingen från 1960-talet och framåt. Detta omfattade såväl moralens som de naturliga gemenskapernas upplösning:

> De som har styrt Sverige har genom sin politik bidragit till upplösningen av vägledande etiska och moraliska principer. Resultatet har visat sig bl a i hög brottslighet, skilsmässor, splittrade hem, aborter och en låg svensk nativitet. Alltför många människor har dragits in i en onaturlig och osund tillvaro där ensamhet och missbruk av alkohol och droger florerar och där en internationaliserad nöjesindustri har ersatt de nationella kulturyttringarna.[513]

Men dessa aspekter var sekundära i förhållande till det hot som med grundaren Sven Davidsons ord handlade om ”Sveriges etniska sammansättning”:[514]

> Redan vid sekelskiftet kommer vartannat barn som föds i Sverige att vara ett invandrarbarn. Utvecklingen går nu allt snabbare mot ett totalt internationaliserat och etniskt blandat Sverige. Invandrarna kommer att bli så många att det blir helt omöjligt att rädda vårt land. Det finns hopp ytterligare en tid och det finns goda chanser att med politiska framgångar vända på utvecklingen. Men det kräver **ökade insatser av fler nationalister**. Vi måste göra upp med vårt levnadsmönster och med dem som inte bryr sig om att försvara fäderneslandet från de moderna invasionshoten som folkvandringarna från tredje världen utgör.[515]

Utifrån detta perspektiv framstår den kritik som Sverigedemokraterna riktade mot invandrings- och flyktingpolitiken – där ekonomiska kostnader, sociala spänningar, ökad kriminalitet, ett utbrett

---

513 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Bakgrund”.

514 Tal av Sven Davidson från Sverigedemokraternas verksamhetsvideo 1992, klippet ”Sverigedemokraterna 1992”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=wj3YAM6mO0I Tid: 10.00. (Hämtad: 2023-09-19).

515 Osign., ”Om femton år är det försent?”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 8 1989, s. 3. Fetstil i orig.

missbruk av asylsystemet lyftes fram – som sekundär. Dessa aspekter underordnades det överhängande hotet som var demografiskt och etniskt på en och samma gång. Detta var också något som öppet artikulerades, exempelvis av Davidson: ”Invandrings- och flyktingpolitik är inte bara en fråga om kostnader, höjda skatter eller nya lån för det svenska folket idag. Det är en fråga om ansvar för framförallt den etniska utvecklingen i det här landet för hundratals år framåt.”[516]

Hotet artikulerades på olika sätt, med olika grad av allvar. Man talade omväxlande om ”nationens sönderfall”, den ”svenska folkstammens utdöende” eller ”självutplåning”.[517] Att hotet uppfattades som *existentiellt* råder ingen tvekan om. Hotet var dessutom *överhängande* och om utvecklingen inte kunde vändas skulle konsekvenserna vara *irreversibla*. Utsikten var – som Mikael Jansson uttryckte det – en förintelse av svenska folket:

> Motståndarna i det internationella lägret har den fördelen att de behöver bara förinta det Svenska folket under ett enda historiskt skede för att ha segrat – förintade folk återuppstår inte. Vi som försvarar det Svenska folkets rätt att leva vidare, och vår rätt till landet Sverige måste segra generation för generation, och det blir allt svårare.[518]

Uttryck som att Sverige stod inför ”total undergång” och att svenska folket höll på att ”utrotas” återfinns i källmaterialet.[519] Det var utifrån denna ideologiska grunduppfattning som Sverigedemokraternas självpåtagna uppgift formulerades; det handlade om inget mindre än ”att rädda nationen”.[520]

KAMPEN

Närvaron av denna hotbild i centrum av den sverigedemokratiska ideologin fick till följd att partiets uppgift och dess verksamhet återkommande formulerades i termer av kamp. Genom att hotet var existentiellt till sin natur formulerades också en självuppfattning som motsvarade detta hot, en där partiet var inbegripet i en kamp för nationens överlevnad, en kamp som överskred gränserna för den

---

[516] Sven Davidson, ”Framsteg eller tillbakagång”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4, (1988), s. 11.

[517] För dessa tre formuleringar, se osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 5, sign. ”N.L.”, ”Den svenska folkstammens utdöende”, *Sverige-Kuriren*, nr 13 (1991), s. 8, samt Anders Klarströms tal på Engelbrektsmarschen den 23 april 1994, återgivet på webbsidan SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen-Anders_Klarstrom.mp3 Tid: 01.00. (Hämtad: 2023-01-02).

[518] Mikael Jansson, ”Mikael Jansson”, *SD-Kuriren*, nr 25 (1995), s. 3.

[519] För dessa två exempel, se Bo Nilsson, ”Bo Nilsson om Sverige”, *SD-Kuriren*, nr 19, (1992), s. 8, resp. SD-Uppsalas inlägg i debatten om abortfrågan vid Sverigedemokraternas årsmöte 1996: ”Vårt folk håller på att utrotas, dels genom invandring, dels genom abort.”; Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 5; Pärm 3.

[520] Osign., ”Sverige behöver en nationell strategi”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 10 1988, s. 3.

normala politiska antagonismen. Denna självuppfattning ger sig inte i första hand tillkänna i partiets programdokument, utan i partiets retorik som – framförallt under 1990-talet, men även in i vår egen tid – var centrerad kring en kamp- och krigsmetaforik.

En grundläggande beståndsdel i denna självuppfattning var att Sverigedemokraterna inte såg sig själva som ett ordinärt politiskt parti. Å ena sida var Sverigedemokraterna ett politiskt parti som alla andra partier. Det hade ett politiskt program, en interndemokrati och höll regelbundna årsmöten där partiledning valdes och partiprogram antogs. Det var också ett parti som ägnade sig åt konventionellt partiarbete inom ramen för den svenska parlamentariska demokratin och sökte vinna stöd för sina åsikter i allmänna val. Å andra sidan odlades en uppfattning om att partiet samtidigt var någonting annat, något som skilde Sverigedemokraterna från de andra svenska partierna: det var en ”befrielserörelse mot det mångkulturella samhällets alla avigsidor”.[521] Just detta befrielsetema kan enbart förstås utifrån den fundamentala hotbilden och kom både att forma partiets självuppfattning, fungera som en mobiliserande och animerande kraft och ta gestalt i partiets språkbruk.

I Sverigedemokraternas publikationer återkom regelbundet detta befrielsetema. Vid dessa tillfällen talades exempelvis om den ”svenska befrielsekampen” eller om ”den fosterländska befrielsekampens vedermödor”.[522] I offentliga sammanhang beskrevs Sverigedemokraterna som kärnan i en ”nationell frihetsrörelse”.[523] I andra sammanhang framställdes partiet som en ”motståndsrörelse” mot ett ”misslyckat mångkulturellt experiment”.[524]

Men frågan om befrielsekampen var inte begränsad till att enbart gälla Sverigedemokraterna och svenska samhällsförhållandena. Tvärtom var denna självuppfattning något som gjorde att partiet identifierade sig med en rad utländska partier. I form av en analog befrielsekamp skapades en internationell solidaritet. När *Die Republikaner* i Tyskland gick framåt i Europaparlamentsvalet 1989 uppfattades detta som ett exempel på hur andra ”[n]ationella befrielserörelser stärker sina positioner”.[525] När representanter för *Nationalpartiet Danmark* besökte Sverigedemokraternas årsmöte 1993 meddelade *SD-Kuriren* att de såg fram emot ”ett stärkt samarbete med nationella befrielserörelser i Europa”.[526]

Att partiet artikulerade sin politiska kamp i termer av frihets- eller befrielsekamp kom även

---

[521] Osign., ”Charles Westin och hans ’undersökningar’!”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 3.
[522] För dessa exempel, se osign., ”Fosterlandet åter”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 24, resp. sign. ”Linda”, ”Det starka, trygga, rättvisa Sverige måste byggas och förverkligas av alla svenskar tillsammans”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 18.
[523] Anders Klarströms tal på Engelbrektsmarschen den 23 april 1994, återgivet på webbsidan SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen-Anders_Klarstrom.mp3 Tid: 02.35. (Hämtad: 2023-01-02).
[524] Se notis i *SD-Bulletinen*, nr 12 1998 – 1 1999, s. 10.
[525] Osign., ”Nationella befrielserörelser stärker sina positioner!”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 24.
[526] Ingemar Ramell, ”SD:s partikongress 1993 – den bästa hittills!”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 8.

till uttryck i de historiska förebilder som valdes. Det är följdriktigt att Sverigedemokraterna valde Engelbrekt Engelbrektsson och dennes uppror som historisk förebild när partiet började arrangera offentliga manifestationer 1991, det vill säga ”Engelbrektsmarschen”. Engelbrekts uppror mot främmande tyska fogdar översattes till den kamp som Sverigedemokraterna ansåg sig själva vara inbegripna i. Partistyrelseledamoten Tomas Johansson valde att uttrycka detta på följande sätt i sitt tal på nationaldagen 1995: ”Historien visar flera exempel på levnadströtta folk som inte brytt sig om sin egen upplösning! Ska också vi möta detta fruktansvärda öde eller ska vi få se en nationell resning som på Engelbrekt Engelbrektssons tid. Svensken har sovit allt för länge, snart är det försent.”[527]

Befrielsetemat kan först förstås fullt ut om man betänker att det var en spridd uppfattning inom partiet att Sverige var utsatt för en *invasion* eller befann sig i ett tillstånd av *ockupation*. Denna uppfattning hade åtminstone två dimensioner.

I begränsad utsträckning handlade talet om ockupation om ett slags politiskt tillstånd, där man hävdade att nationalistiska åsikter inte bara hade marginaliserats utan ”förbjudits”. Detta tillstånd – som i mer analytiska termer skulle kunna förstås som konsekvens av politisk hegemoni – uppfattades som ett resultat av att ”internationalismen” hade segrat. Inte sällan kopplades tillståndet till uppfattningarna att Sverige var en ”skendemokrati” eller en ”åsiktsdiktatur”. Det var ockupation i denna mening som ovan nämnde Johansson, som vid mitten av 1990-talet framträdde som något av en partiideolog, avsåg när han talade inför partiets årsmöte 1998, något som sammanfattades i *SD-Kuriren* på följande sätt:

> Vi lever under en andlig och ekologisk ockupation, förklarade Tomas Johansson och redogjorde för den åsiktsdiktatur som 70-talsvänstern har skapat. SDs motståndare är, trots att de själva säger sig försvara demokratin, i själva verket antidemokrater. Det vi lever i är en skendemokrati. Verklig demokrati försvarar de bara så länge deras maktpositioner inte hotas, sade Johansson.[528]

Den andra betydelsen av ockupation var mer konkret. Invandringen till Sverige – framförallt flyktinginvandringen – uppfattades och omtalades i termer av en ”invasion”. I partipublikationerna kunde man till exempel tala om ”de moderna invasionshoten som folkvandringarna från tredje världen utgör”.[529] När *SD-Kuriren* 1992 i en artikel om Sverigedemokraternas inställning i EG-frågan listade de gemensamma ”hot” som Europa stod inför var ”befolkningsinvasionen från tredje

[527] Osign., ”Tomas Johanssons tal på Sveriges nationaldag den 6/6 1995”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1995, s. 5. Partiet sålde även småskriften ”Engelbrekts befrielsekrig”; se annons i *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 22.
[528] Torbjörn Kastell, ”Sverigedemokraternas Riksårsmöte 1998”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 12.
[529] Osign., ”Om femton år är det försent?”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 8 (1989), s. 3.

världen” ett av dessa; detta tillsammans med miljöförstöringen och den internationella narkotikabrottsligheten.[530]

Talet om en invasion återfanns också i partiets yttre aktiviteter. En av partiets affischer från tidigt 1990-tal hade rubriken ”Stoppa främlingsinvasionen”.[531] Samtidigt salufördes bildekaler och klistermärken med texten ”Stoppa invasionen”.[532] Invasionstemat var inget nytt påfund. Redan BSS hade talat om invandringen i termer av invasion.[533]

Talet om invasion förekom främst i relation till flyktinginvandringen, såsom när situationen i Tyskland beskrevs i *SD-Kuriren*: ”Den senaste tiden har vi sett ett allt tydligare folkligt motstånd mot invasionen av s k flyktingar till Tyskland.”[534] I stor utsträckning användes ”invasion” som ett substitut för ”invandring” generellt, som i detta exempel: ”Med en förnuftig abortpolitik skulle vi svenskar definitivt inte behöva någon invasion av ’kulturberikare’ för att upprätthålla det sociala skyddsnätet för äldre, handikappade m.m.”[535] För Sverigedemokraterna var dock distinktionen mellan flykting- och arbetskraftsinvandring av underordnad betydelse. Den centrala frågan var etniciteten på dem som anlände.

Uppfattningen att Sverige var invaderat hade sin motsvarighet i det återkommande talet om att Sverige eller åtminstone delar av landet befann sig under ockupation. I detta sammanhang kunde man exempelvis ställa rätten till väpnat motstånd, som garanteras av folkrätten i krigstid, mot behandlingen av ”patrioter” som gjorde motstånd mot ”ockupationen” i fredstid: ”I krigstid är det lokalbefolkningens plikt att med alla till buds stående medel bekämpa den främmande ockupationsmaktens terror. I dagens Sverige stämplas tappra svenska patrioter som förbrytare av en förrädarregering.”[536] Partiet talade även om ”internationalismens ockupation av Sverige”.[537] I detta sammanhang användes beteckningen internationalism omväxlande för att beskriva en anti-nationalistisk ideologi och som en omskrivning för invandrare. Båda dessa betydelser sammanföll i en artikel som publicerades i en av partiets lokala medlemsbulletiner:

> Den ökände ”författaren” Theodor Kallifatides, en av de mest högljudda och bröliga ”nysvenskarna” har i många år fått sprida sina giftiga alster över vårt värnlösa fosterland. Detta är illa nog, men nu har denne representant för det mångkulturella samhället fått ytterligare en plattform att stå på i sin kamp mot det

---

530 Osign., ”SD och EG”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 24.

531 Se affisch med rubriken ”Stoppa främlingsinvasionen!”, i klippet ”Sverigedemokraterna 1993 Del 2 av 9”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=lbnzzG0tNW4 Tid: 03.45. (Hämtad: 2023-01-30).

532 Se beställningsannons i *Sverige-Kuriren*, nr 9 (1990), s. 21, resp. ”Partibutiken”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 11.

533 Se exempelvis bild i *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 26.

534 Osign., ”Republikanerna i nya valframgångar”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 13.

535 Sign. ”Balder (Svensk german)”, ”Sägner och fakta om invandringen”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 18.

536 Osign., ”Fosterlandet åter”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 24.

537 Thord Svensson, ”Åsiktsmonopolet slår till!”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 3.

> svenska folket och den svenska kulturen. Att Skansenchefen Hasse Alfredsson är en usel landsförrädare är ju inget nytt, men att han kunde gå så långt som att låta en ockupant tala på nationaldagen visar bara att inget är så ruttet att det inte kan bli värre! På frågan om svenska flickor är vackrast svarade ”nysvensken”: ”– Ja, och de blir bara vackrare genom alla spännande blandningar som börjar ge resultat” (AB 940604). Detta visar att samtidigt som en patriot blir stämd för minsta uttalande, kan en av främlingarna (än sa länge) ostraffat spy ur sig vidrigheter som i praktiken är en verbal krigsförklaring mot alla sanna svenskar![538]

Det är symptomatiskt att artikeln, som ovanstående citat hämtats från, publicerades under rubriken ”Ockupant-Nytt”. Den sammanförde på ett illustrativt sätt en rad teman som länkades till varandra i den sverigedemokratiska ideologin: invandraren Kallifatides som *ockupant*, Alfredsson som *landsförrädare* (mer om denna beteckning senare), faran med *etnisk blandning* och förespråkandet av en sådan blandning som en *krigsförklaring*.

Föreställningen om att Sverige var ockuperat och uppfattningen om att Sverigedemokraterna var inbegripna i en befrielsekamp återfinns i längre insändare som publicerades i *SD-Kuriren*. Eftersom insändaren på ett sammanhållet och nästan övertydligt sätt gör bruk av en typ av krigsmetaforik som regelbundet återkom i partipublikationerna citeras den här i sin helhet:

> Det nationella medvetandet i Sverige närmar sig situationen under krigarkungarnas dagar och det nordiska samhällets stolta ursprung – vikingatiden. *Fienden* har denna gång *förskansat sig* inom landet under förevändning att det handlar om flyktingar. Kung Kristian med sina härskaror var på sin tid inte lika smart. Orter där främlingar placeras kan betraktas som *ockuperade*. Efter en tid dominerar de samhället, så vad är skillnaden mot *krig*? Lokala förutsättningar avgör på vilken nivå *försvaret* bör läggas. Att utropa *befriade zoner* och framföra krav till sociala myndigheter, hyresvärdar, butiker med flera att inte understödja bosättningar kan bli nödvändigt. Det är viktigt med barnbegränsning. Småbarn används som bidragskälla, som alibin för att få stanna och som *sköldar i krig*. Man bör strypa *fiendens försörjningslinjer.* Detta är flumliberalernas nidingsverk. De bör piskas att städa upp efter sig, för att sedan ställas inför *krigsrätt*. När resandeströmmen vänt, och tillräckligt många zoner har säkrats kan man börja tala om Sveriges *befrielse*.[539]

---

[538] Osign., ”Ockupant-Nytt”, *SD Väst: Bulletin för SD i Västsverige*, juninumret 1994, s. 5.
[539] Insändare av sign. ”För en nationalstrategi”, ”Till nationellt medvetna”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 10. Egen

I insändaren tangeras en annan dimension av uppfattningen om att partiet var inbegripet i en existentiell kamp. Ofta artikulerades partiets strategiska och taktiska överväganden i termer av krig. I den ovan citerade insändaren uppfattades ”krav till sociala myndigheter, hyresvärdar, butiker” – det vill säga ett konventionellt arbete för politisk påverkan – som en taktik för att motarbeta det som uppfattades som ockuperade områden av landet. I andra sammanhang uttrycktes en längtan efter den tid när partiet kunde övergå från en ”uppehållande defensiv strid till en offensiv”.[540]

När frågan diskuterades om Sverigedemokraterna inför valet 1991 skulle inrikta sina ansträngningar på att vinna lokala val eller satsa nationellt föreslogs den tyske pansargeneralen Heinz Guderians uttryck ”Nicht kleckern, sondern klotzen” – att samla stridsvagnarna i ett fåtal pansardivisioner, istället för att sprida ut dem bland infanteriet – som en strategisk förebild.[541]

Uppfattningen om att partiet var inbegripet i en existentiell kamp var så närvarande att den också formade hur man talade om det vardagliga partiarbetet. Det som utgjorde ordinära inslag i den typ av politiskt arbete som varje parti ägnar sig åt kläddes i en språkdräkt som genomsyrades av en kamp- och krigsmetaforik. Ett torgmöte eller en flygbladsutdelning i en svensk småstad kunde exempelvis utannonseras som en ”kamphelg”.[542] I Sverigedemokraternas verksamhetsfilm från 1996 erbjöds ”glimtar ur kampåret 1996”.[543] När man i Stockholm omorganiserade den yttre verksamheten med gatuförsäljning och flygbladsutdelningar i mindre aktivistgrupper gavs dessa beteckningen ”frontgrupper”.[544] När *SD-Kuriren* 1994 redogjorde för de gångna månadernas partiaktiviteter – som bland annat bestod i att distriktet i Dalarna hade börjat ge ut en lokal medlemsbulletin, ett stort inomhusmöte hade hållits i Åmål och att flygblad hade spridits i Västsverige – gavs detta rubriken ”Nyheter från fronten”.[545] Även de allra minsta insatserna för partiet framhölls som betydelsefulla för den gemensamma kampen. När *SD-Bulletinen* 1992 bad medlemmarna att fylla i en liten talong – där man skulle uppge hur man kommit i kontakt med partiet – framhölls detta som ”en ovärderlig hjälp i vår gemensamma kamp mot förräderiet”.[546]

Uppfattningen om att partiet var inbegripet i denna typ av kamp var inte bara en central del av partiets ideologi och självförståelse, utan bidrog till att forma såväl medlemmarnas självbild som de krav som partiet särskilt ställde på sina partiaktiva medlemmar. Sverigedemokraterna var under

emfaskursivering av kamp-, befrielse- och krigsmetaforiken.

540 Osign., ”Tomas Johanssons inledningstal”, *SD-Kuriren*, nr 27 (1996), s. 15.

541 Sign. ”Wolf”, ”Nicht kleckern, sondern klotzen”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 7 1989, s. 2. Det citat som tillskrivs Guderian förekommer i flera versioner. I en annan version lyder uttrycket: ”Klotzen, nicht Kleckern!”

542 Se exempelvis osign., ”Sommarens aktiviteter”, S*D-Bulletinen*, nr 5 1993, s. 2 och osign., ”Aktiviteter på gång”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1993, s. 6.

543 Se annonssidan ”Nya SD-produkter”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1997, s. 9.

544 Osign., ”Aktiviteter”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1994, s. 2.

545 Osign., ”Nyheter från fronten!”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 4.

546 Se talong i *SD-Bulletinen*, nr 3–4 1992, s. 2.

denna tid ett utpräglat idealistiskt parti, där delaktighet i den nationella kampen framställdes som ett imperativ:

> Tiden manar alla svenska män och kvinnor som vill behålla sitt land att ta strid mot landsförräderi och förtryck. Om vi verkligen vill behålla vårt land så måste vi kämpa för det. Om vi är för fega eller bekväma för uppoffringar så kommer vi att tvingas åse hur landet tas ifrån oss och bit för bit läggs i händerna på främlingar. Den svenske mannen, som varit både viking och karolin, som blött och dött för fosterlandet för att ge oss en framtid, måste nu åter rusta sig för strid.[547]

Detta imperativ motsvarades av höga förväntningar på de aktiva medlemmarna och i detta sammanhang var ”självuppoffring” ett honnörsord. När *SD-Bulletinen* 1992 efterlyste medlemmar som ville engagera sig mer aktivt i partiet betonades att uppgiften krävde uppoffringar:

> För att Sverigedemokraterna ska kunna uppnå större framgångar behövs mer hjälp från fler. Vi har konstant personalbrist, dålig ekonomi och en svag organisation. Dessutom är vi ständigt motarbetade av landsförrädarna. För att råda bot på detta vill vi komma i kontakt med självuppoffrande kämpar, enskilda medlemmar och sympatisörer, som är beredda att offra både tid och pengar för vårt folks överlevnad. Den här talongen kan fyllas i endast av den eller de som är beredda att offra större delen av sin fritid för att partiet ska bli framgångsrikt.[548]

Denna självförståelse genomsyrade även partipublikationerna, inte minst retoriskt. Mot bakgrund av att publikationerna i så hög grad riktade sig till partiets medlemmar och sympatisörer framstår det som iögonfallande hur pass högt uppskruvad denna kampretorik var – särskilt under första hälften av 1990-talet – eftersom kommunikationen kan beskrivas som intern. När redaktionen för ungdomsförbundets tidskrift *Ung Front* kommenterade valåret 1994 gavs inte intrycket att Sverigedemokraterna var ett politiskt parti som stod inför en kommande valrörelse, utan en revolutionär kamporganisation som kraftsamlade inför en stundande slutstrid:

> Det nya året har fått sin början och det börjar dra ihop sig till kamp. Som alla vet så är 1994 valår och vi måste nu samla våra styrkor för att bekämpa de makter som håller på att förstöra vårt land. Nu när de kapitalistiska borgarna och de

---

[547] Osign., ”Sjöbo – ett föredöme!” *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 27 och 30.
[548] Osign., ”Nu måste fler hjälpa till!”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1992, s. 4.

> internationella marxisterna håller på att slå sista spiken i kistan är det dags för den svenska ungdomen att resa sig ur de bojor som förslavar vårt folk. Det är bojor som mångkultur, mammondyrkan som landsförräderi som förnekar vårt folk sin nationella identitet.[549]

Retoriken återkom i andra, betydligt mer vardagliga publicistiska sammanhang. Den tidigare omnämnde Tomas Johansson kunde exempelvis avsluta en i övrigt ordinär, resonerande artikel om företeelsen ”xenofili” med orden: ”Leve kampen! Framåt mot slutsegern! Död åt marxister och anarkister, jordens avskum!”[550]

Retoriken i de huvudsakligen internt orienterade partipublikationerna bör rimligtvis förstås som en förstärkning av partiets uppfattning av sin historiska uppgift och som ett uttryck för partimedlemmarnas självförståelse, med ambitionen att retoriken skulle verka animerande på medlemmarna.

Avslutningsvis bör betonas att de teman som tagits upp – centrerade kring kamp, krig, invasion, ockupation och befrielse – inte var något slags retoriskt utanverk, även om de naturligtvis utgjorde ett naturligt inslag partiets retorik, delvis externt, men framförallt internt. Dessa teman utgjorde centrala delar av den sverigedemokratiska ideologin.

VÅLDET

Trots den flitiga användningen av denna krigs- och kampmetaforik drog partiet en skarp gräns i sin politiska praktik gällande utövandet av våld. Från partiets bildande och framåt har Sverigedemokraterna regelmässigt tagit avstånd från våld som metod för att uppnå politiska mål. Redan i det första partiprogrammet från 1989 markerades denna gräns när det gällde våldsutövning som riktade sig mot politiska motståndare:

> Samhället skall garantera att mötes- och demonstrationsfriheten fungerar. Den svenska yttrandefriheten, och därmed demokratin, hotas om odemokratiska element skall tillåtas störa eller stoppa lagliga demonstrationer. Det finns mängder av exempel på demonstrationer och möten som stoppats av odemokratiska pöbelhopar. Detta får inte ske om vår demokrati skall kunna fungera på ett trovärdigt sätt. Brott mot grundläggande fri- och rättigheter måste därför bedömas särskilt hårt.[551]

---

[549] Redaktionstext, ”Upp till kamp -94”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 2.
[550] Tomas Johansson, ”Om Xenofili”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 6.
[551] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Kriminalitet”.

Under 1990-talets senare del inskärptes partiets avvisande inställning till politiskt våld på olika sätt. Vid årsmötet 1996 antogs ett uttalande där alla partimedlemmar uppmanades avstå från att ”förtala, smutskasta eller hota enskilda personer” som tillhörde kategorin politiska motståndare.[552] Det som föranledde uttalandet var närmast den infekterade konflikten som hade pågått i ett års tid med före detta partimedlemmar som hade bildat *Hembygdspartiet*, men årsmötesuttalandet var mer principiellt hållet: ”Kampen för vår sak ska bedrivas med lagliga och demokratiska metoder, värdiga Svenska Nationalister.”[553]

Ett annat exempel på ett likartat avståndstagande skedde i samband med den så kallade *Expo*-affären. I april detta 1996 inleddes en kampanj mot tidskriften *Expo* av nazister med kopplingar till *Nationella Alliansen* och *Info-14.* Genom våld och skadegörelse – främst riktat mot tidskriftens återförsäljare, men även de politiska ungdomsförbund och vänsterorganisationer som stödde tidskriften – försökte nazisterna förhindra utgivningen av tidskriften.[554] I det tal som partiordförande Mikael Jansson höll på nationaldagen kommenterade han dessa händelser som sammanfattades på följande sätt i *SD-Kuriren*: ”Han [Jansson] underströk att Sverigedemokraterna helt tar avstånd från attentaten mot *Expos* distributörer. Skulle någon av de våra blanda sig i försök att med våld tysta en tidning, så åker han ut ur partiet hals över huvud”.[555]

Vid millennieskiftet – i direkt anslutning till en rad uppmärksammade nazistiska våldsdåd – inskärpte partiledningen Sverigedemokraternas avståndstagande från ”alla våldsideologier och våld i samhället”.[556] Mikael Jansson beskrev det politiska våldets inverkan på följande sätt:

> Våldet berör oss djupt, det hotar vår personliga integritet. På det gemensamma planet hotar våldet mer än så, det hotar att frånta demokratin dess underbyggande fri- och rättigheter genom att skrämma medborgarna till tystnad och medgörlighet mot genom våld auktoriserade grupper. Våldet hotar samtalet.[557]

Vid några tillfällen under 1990-talet finns indikationer på att Sverigedemokraterna diskuterade partiets inställning till våldsanvändning. Mer specifikt handlade det om var gränserna gick för att

---

552 Citat ur Anders Westergrens motion, som låg till grund för uttalandet; se motion av Anders Westergren inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, odaterad, men märkt nr 1; Pärm 3. För själva årsmötesbeslutet, se Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 19, s. 12; Pärm 3.

553 Motion inlämnad av Anders Westergren till Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, odaterad, men märkt nr 1; Pärm 3.

554 För en redogörelse för skeendet, se osign., ”Expoaffären”, *Expo*: publicerad den 17 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/expoaffären (Hämtad: 2023-09-18).

555 Eva Nyman, ”Sveriges nationaldag 1996”, *SD-Kuriren*, nr 28 (1996), s. 12.

556 Osign., ”Vårt svar till Aftonbladet!”, *SD-Bulletinen*, nr 1 2000, s. 2. Se även Mikael Jansson, ”Vår avsky för nazismen”, *SD-Bulletinen*, nr 2 2000, s. 6.

557 Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 36 (1999), s. 3.

med våld försvara sig mot fysiska angrepp. Detta skedde alltid i direkt anslutning till att partiets offentliga manifestationer antingen hade störts eller attackerats av politiska motståndare.

Partiet upplevde vid dessa tillfällen en betydande frustration. När Sverigedemokraterna vid 30 november-firandet 1991 förhindrades att nedlägga en krans vid Karl XII-statyn i Kungsträdgården för att motdemonstranterna vägrade lämna platsen gick partiledningen ut med ett pressmeddelande som innehöll följande utfästelse: ”Om inga åtgärder vidtas eller beslut fattas som ger oss våra demokratiska rättigheter kan vi tvingas att agera med egna (kanske till och med beväpnade) styrkor för att kunna genomföra planerade politiska aktiviteter.”[558] Samma frustration kom till uttryck 1996 då partiets Engelbrektsmarsch stoppades av motdemonstranter och det var flera partimedlemmar som ”ville att vi skulle göra något mer av situationen än att bara genomföra en stillastående manifestation”.[559] Efter valrörelsen 1998, i vilken partiet hade utsatts för osedvanligt många mötesstörningar och våldsamheter, reflekterade vice ordförande Johan Rinderheim över vad partiet kunde göra:

> Vi måste lägga upp en strategi för hur vi skall agera vid olika typer av incidenter. Vi måste sätta större press på politikerna och förmå journalisterna att uppmärksamma problemen. Vi måste själva tänka mer på säkerheten och fundera över hur mycket självförsvar som kan accepteras vid olika typer av överfall mot oss.[560]

Under andra halvan av 1990-talet diskuterades inom Sverigedemokraterna hur partiet rent praktiskt skulle förhålla sig till det våld som riktades mot partiets offentliga manifestationer. Hösten 1995 gällde diskussionen upprättandet av en ”säkerhetsavdelning”, som skulle ansvara för säkerheten vid de offentliga manifestationerna. Mikael Jansson var väl medveten om att det var en kontroversiell fråga och betonade att ”avdelningens beteende [måste] vara extraordinärt” och att det skulle ställas höga krav på de personer som skulle ingå: ”Individuella avvikelser från syftet skall omedelbart rendera i ett utlyftande.”[561] Man beslutade sig för att sätta samman en ”vaktstyrka”, som skulle ansvara för säkerheten, och efterlyste medlemmar som helst hade gjort värnplikten och ägnade sig åt någon form av idrott; den träning som partiet var tänkt att tillhandahålla skulle huvudsakligen bestå av brottning.[562] Lika viktigt som de fysiska kraven var uppträdandet: ”Då vi kommer att ha många granskande ögon på oss, är det en fördel om du är självdisciplinerad och kan uppföra dig på

---

[558] Sign. ”Sverigedemokraternas arrangörsgrupp”, ”Officiellt uttalande från Sverigedemokraterna”, daterat 2 december 1991, *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 8.
[559] Ordförandebrev (Maj 1996), rubriken ”Lärdom från Engelbrektsmarschen”; Pärm 3.
[560] Johan Rinderheim, ”Fula metoder i årets valrörelse”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1998, s. 3.
[561] Ordförandebrev, nr 6 (November 1995), s. 2; Pärm 3.
[562] Mats Andersson, ”SD:s vaktstyrka”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 6.

ett professionellt sätt.”[563] På årsmötet 1996 fortsatte diskussionen om hur partiet skulle uppträda vid framtida offentliga manifestationer. En del av diskussionen handlade om vilka åtgärder partiledningen skulle vidta mot de grupper av naziskinheads som partiet vid denna tidpunkt hade beslutat sig för var ovälkomna inslag i partiets manifestationer. Den andra delen av diskussionen handlade om hur partiet skulle agera gentemot våldsamma motdemonstranter och, rent konkret, om partiet skulle använda sig av sköldar.[564]

MOTSTÅNDARNA

Sverigedemokraternas uppfattning om att partiet var inbegripet i en kamp – som inte rymdes inom ramarna för en artikulering av befintliga politiska positioner, utan var existentiell till sin natur – byggde på eller krävde en formulering av vad som konstituerade den politiska motståndaren. I detta sammanhang framträdde två centrala motståndarkategorier: internationalisterna och förrädarna. Ingen av dessa kategorier låter sig direkt översättas till ideologiska motståndare enligt något känt schema.

Internationalisterna

För att förstå vad en ”internationalist” var måste man se till vad ”internationalismen” representerade inom Sverigedemokraterna. På ett sätt är det svårt att beskriva denna motståndarkategori. Den var en amorf företeelse som dessutom hade en egen historia.

I nationalsocialistiska miljöer kunde ”internationalister” användas som en omskrivning för judar, judenheten i stort eller sionismen, samtidigt som beteckningen knöts till antisemitiska föreställningar. Detta framgår explicit av *Nordiska rikspartiets* användning av beteckningen internationalist. Inledningsmeningen i NRP:s partiprogram från 1972 löd: ”Mot de rotlösa internationalisternas tes om världsstat och allmän rasblandning ställer Nordiska rikspartiet motsatsen: VAR TROGEN MOT DIG SJÄLV, DIN ART, DITT FOLK OCH DESS FÄDERNEÄRVDA ODLING!”.[565] Nyckelorden i citatet är ”rotlöshet”, världsstat” och ”rasblandning”, som alla refererade till antisemitiskt idégods: judarna var ett rotlöst folk, de uppmuntrade till rasblandning och deras strävan var att etablera en världsstat.[566]

Rasblandningstemat och idéer om världsstaten återkom även i andra sammanhang i NRP:s

[563] Ibid.
[564] För denna diskussion, se Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 19 f; Pärm 3.
[565] Se inledningen till Nordiska rikspartiets partiprogram antaget 1972. Versaler i orig.
[566] För en översiktlig redogörelse för dessa antisemitiska föreställningar och dess historiska uttrycksformer – från den tyska nationalsocialismen till dagens folkutbytesidéer – se Stéphane Bruchfeld: ”’Jews will not replace us!’ En antisemitisk konspirationsteori med rötter i den tyska nationalsocialismen”, publicerad den 10 juni 2019 på webbsidan för Svenska kommittén mot antisemitism: https://skma.se/2019/06/stephane-bruchfeld-jews-will-not-replace-us-en-antisemitisk-konspirationsteori-med-rotter-i-den-tyska-nationalsocialismen/ (Hämtad: 2023-09-22).

partiprogram och i nära anslutning till ”internationalismen”:

> Att vara nationellt sinnad innebär att vara beredd att med liv och blod försvara folk och fädernesland mot inkräktare, att av självbevarelsevilja motsätta sig en samhälls- och världsutveckling med nationell självuppgivelse och raskaos som mål. Det är att inte vilja pressas in i en internationalistisk smältdegelprocess och en världsstat.[567]

Vid andra tillfällen gjordes explicita kopplingar mellan världsstaten och ”sionismen”, såsom i denna positionering: ”Nordiska rikspartiet säger nej till världsstaten, vare sig den utformas enligt den politiska zionismens planer eller enligt det marxistiska manifestet, såsom ett frimureriskt världsbrödraskap av enrastyp.”[568]

I Sverigedemokraternas användning av beteckningen ”internationalister” saknas dock explicita kopplingar till judar såväl som till de antisemitiska inslagen. Däremot knöts ”internationalismen” till beteckningar som var tillsynes motstridiga, men som återigen visar på kopplingar till nationalsocialistiskt tankegods. I *Nordiska rikspartiets* program talade man exempelvis om den ”liberalistisk-marxistiska staten” eller den ”liberalmarxistiska moralupplösningen”.[569] Samma beteckningar återfinns inom Sverigedemokraterna. Grundaren Sven Davidson talade om den ”liberalkommunistiska” propagandan som ”direkt uppmanar till rasblandning och integration av hela landet”.[570] Anders Klarström förtydligade att internationalisterna var identiska med ”det liberalmarxistiska etablissemanget”.[571]

Om man ser till hur Sverigedemokraterna konkret använde termerna framträder ”internationalismen” som en överideologi och ”internationalister” som en ideologisk motståndarkategori. Såsom överideologi förenade ”internationalismen” framförallt socialister i allmänhet, socialdemokrater i synnerhet samt liberaler. Inte sällan uppträdde internationalismen i sällskap med ”flumliberaler”, ”mediehyenor” samt ”Bengt Westerberg och hans Sverigehatande kumpaner”.[572] Det fanns en kärna i internationalismen: ”Internationalismen, företrädd av liberaler och socialister, har som yttersta mål att utplåna de etniska och kulturella skillnaderna, och utsläta

---

567 Nordiska rikspartiets partiprogram antaget 1972, punkt 17: ”Starkt folkförsvar”.
568 Ibid., rubriken ”I solkorsets tecken – för en ny Nord”.
569 Ibid., punkt 11: Nordisk rätt”, resp. punkt 13: ”Ungdomsrörelse och samhällstjänst”.
570 Sven Davidson, ”Framsteg eller tillbakagång”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 13.
571 Tal av Anders Klarström, hållet på SDU:s manifestation i Stockholm den 6 november 1993, klippet ”SDU:s manifestation till Gustav II Adolf i Stockholm 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=3jG7sS0NIIE Tid: 15.05. (Hämtad: 2023-09-19).
572 För dessa beteckningar, se Johan Lindgren, ”Nationalismen – känner inga gränser”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 9, samt osign., ”Är du inte medlem? Bli det! ”, *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 4.

jordens alla folkslag till ett homogent gytter."[573] Därmed kunde internationalismen och dess representanter identifieras i stort sett alla sammanhang som berörde invandrings- och flyktingfrågor. I en notis om att Storbritannien skulle återlämna Hong Kong till Kina 1997 representerade "internationalisterna" de personer som förfäktade tanken på att "hongkongborna skall få flytta till Storbritannien".[574] När det i valet 1988 visade sig att Sverigedemokraterna bara hade varit sjutton röster ifrån att ta ett kommunalt mandat i Vårgårda tolkades detta som att "internationalisterna och landsförrädarna lyckades stoppa oss denna gång".[575]

Såsom överideologi betraktad beskrevs internationalismen som en farlig motståndare då konsekvenserna av den var så pass allvarliga:

> Etniskt och kulturellt avvikande utlänningar, i fredstid omöjliga att integrera i majoritetssamhället, i händelse av krig splittrade av dubbla lojaliteter, skapar olösliga motsättningar och konflikter som hotar att sticka svenska storstäder i brand. Sverige offras brutalt på internationalismens altare.[576]

Ofta framställdes internationalismen som en överideologi som höll svenskarna och Sverige i ett järngrepp. Partiet talade om att svenskarna "i tysthet lidit och förödmjukats under internationalismens *förtryck*".[577] Den "antisvenska politik" som internationalismen gav upphov till var tvungen att stoppas och svenska intressen prioriteras framför "internationalismens *ockupation* av Sverige".[578]

I den sverigedemokraternas användningen gavs också "internationalismen" en historia. Internationalismens politiska genomslag i Sverige förlades regelmässigt till 1960-talet och knöts till socialdemokratin: "När politiska extremister och internationalister inom främst socialdemokratin började förskingra ur den gemensamma kassan för vansinniga politiska experiment var vi fortfarande aningslösa, knappt kritiska."[579] I Sverigedemokraternas partiprogram från 1989 beskrevs detta historiska skeende på följande sätt: "Politikernas krav på 'internationell solidaritet' och på 'det öppna samhället' har röjt vägen för en invandringspolitik som öppnat vårt lands gränser för en brokig ström av föregivna invandrare och politiska flyktingar."[580] Internationalismen rymde en maktdimension, då den utgjorde en överideologi som omfattades av samhällets eliter:

[573] Sign. "SD-Skåne", "Nationell eller nationalistisk?", *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 12.
[574] Osign., "Hong Kong", *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 12.
[575] Insändare av Niklas Jonasson, "Kommunalvalet i Vårgårda", *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 5.
[576] Sign. "Linda", "Det starka, trygga, rättvisa Sverige måste byggas och förverkligas av alla svenskar tillsammans", *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 18.
[577] Osign., "Fosterlandet åter", *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 24. Egen kurs.
[578] Thord Svensson, "Åsiktsmonopolet slår till!", *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 3. Egen kurs.
[579] Osign., "Svensken är lurad", *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 2.
[580] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken "Bakgrund".

> Internationalismen betyder i praktiken att eliterna avlägsnar sig alltmer från de folk de tillhör, såväl när det gäller åsikter som värderingar. Resultatet har på de flesta håll blivit en allt starkare politisk förmyndarattityd. Vad väljarna anser spelar ingen större roll för de politiker som företräder denna strömning. Internationalismen alienerar sålunda eliterna från folken.[581]

På detta sätt knöts internationalismen till den sverigedemokratiska historieskrivningen, som i stort handlade om att Socialdemokraterna hade övergivit folkhemstanken på 1960-talet, och till ett populistiskt schema med uppdelningen mellan folk och elit.

Förrädarna

Om internationalismen var det närmaste Sverigedemokraterna kom till att formulera en ideologisk motståndare – en antites till nationalismen – utgjorde ”förrädarna”/”landsförrädarna” en kategori som genom sitt politiska handlande hade agerat i vad som uppfattades stå i direkt strid med Sveriges och svenskarnas intressen. Det var en central kategori i den sverigedemokratiska ideologin. ”Internationalisterna” var inte åtskilda från ”förrädarna”, snarare överlappade de varandra, men den senare kategorin uppfattades som desto allvarligare.

Landsförräderiet uppfattades inte bestå i ett slags allmänt vanstyre av landet. Det var mer specifikt än så. Landsförräderiet bestod i att framförallt politikerna – ”förrädare och medlöpare” – genom invandringspolitiken hade ”sålt sitt fosterland billigt till fräcka internationella lycksökare och skojare”.[582] Invandrings- och flyktingpolitiken uppfattades som resultatet av internationalismens grundprincip: ”att utplåna de etniska och kulturella skillnaderna, och utsläta jordens alla folkslag till ett homogent gytter”.[583]

Användningen av kategorin ”landsförrädare” gavs en konkretion som ”internationalisterna” sällan uppvisade. Förräderitematiken inkluderade utpekanden av enskilda personer, huvudsakligen politiker. När *Sverige-Kuriren* i en artikel om invigningen av Globen 1989 beskrev vilka framträdande personer som satt i publiken blev listan på landsförrädare lång: ”Riksdagens talman Thage G. Peterson, snyftradikalen och utrikesministern Sten Andersson, kulturministern Bengt Göransson (s), Lars Werner (VPK), Carl Bildt (m), LO-ordf Stig Malm, SAF-chefen Olof Ljunggren, Drottning Christina, massmediafolk mfl landsförrädare”.[584] I likhet med ”internationalisterna” sammanföll alltså dessa representanter för landsförräderiet med

[581] Osign., ”Intervju: Johan Rinderheim”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s 17.
[582] Osign., ”Fosterlandet åter”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 24.
[583] Sign. ”SD-Skåne”, ”Nationell eller nationalistisk?”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 12.
[584] [Ola Sundberg], ”Sverigedemokraternas kupp i Globen”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 8.

samhälleliga eliter.

Från 1992 kom beteckningen landsförrädare att användas allt flitigare och mer urskillningslöst. Det var vid denna tid som S*D-Kuriren* införde ”Månadens landsförrädare” som ett återkommande inslag i tidningen. Först ut blev Hans-Göran Franck, socialdemokratisk riksdagsledamot. Motiveringen var att han ”på ett avskyvärt sätt arbetat i syfte att undergräva Sveriges utveckling i fred, välstånd och harmoni”.[585] I efterföljande nummer utsågs Hans Alfredsson. Anledningen var att denne i egenskap av chef för Skansen hade låtit arrangera en utställning, ”Från Kåldolmar till kungligheter”, och i en intervju sagt: ”Skansen skall inte bara visa det svenska, utan också det som invandrarna tagit hit”.[586] Detta stred enligt *SD-Kuriren* mot grundaren Artur Hazelius intentioner och gjorde att Alfredsson förtjänade titeln ”Månadens landsförrädare”.[587] Andra personer som på likartat sätt förärades epitetet var statsminister Carl Bildt, som Anders Klarström utnämnde till ”1993 års landsförrädare”.[588] Även vice statsminister Bengt Westerberg utsågs till en av ”landsförräderiets huvudaktörer”.[589]

Det krävdes inte särskilt mycket för att kvalificera sig som förrädare i Sverigedemokraternas ögon. Det ”rent folkförrädiska beslutet” att ta bort psalmen ”Fädernas kyrka” ur den nya psalmboken 1986 gjorde att Kyrkorådet sällade sig till denna skara.[590] När det 1988 framkom att Kicki Danielsson tänkte upplåta en stugby åt flyktingar och Bert Karlsson skulle göra om nedlagda sjukhem till flyktingförläggningar omtalades detta som ”medlöperi”, vilket i det sverigedemokratiska språkbruket utgjorde ett slags lägre grad av förräderi.[591]

Det fanns något ominöst med talet om landsförrädarna. Vid vissa tillfällen, inte sällan i offentliga sammanhang, infogades illa understuckna hot. Man talade vagt om att ansvar skulle komma att utkrävas.

När partiets vice ordförande Tina Hallgren-Bengtsson höll tal vid ungdomsförbundets manifestation i Stockholm den 6 november 1993 försäkrade hon åhörarna: ”[V]i tänker utkräva fullt ansvar för de landsförrädare till politiker som förrått Sverige och svenskarna”.[592] Vari ”fullt ansvar” bestod uttalades inte. När Anders Klarström talade vid Engelbrektsmarschen samma år pekade han på riksdagshuset och utlovade: ”Förrädarna där inne, de ska avsättas. De ska inte få komma igen när vi en gång segrat.”[593] Återigen gavs ingen förklaring till vad denna utfästelse betydde.

---

[585] Osign., ”Månadens landsförrädare!”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 15.
[586] Osign., ”Månadens landsförrädare”, *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 5.
[587] Ibid.
[588] Filip Johansson [Jelder], ”Porträtt av en ledare”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 4.
[589] Anders Klarström, ”Fähundarnas sammansvärjning”, *SD-Kuriren*, nr 21 (1993), s. 3.
[590] Sign. ”Ragge”, ”’Fädernas kyrka’ ratades igen”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1989), s. 3.
[591] Osign., ”Kändisarnas medlöperi”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 8.
[592] Tal av Tina Hallgren-Bengtsson hållet vid SDU:s manifestation i Stockholm den 6 november 1993, klippet ”SDU:s manifestation till Gustav II Adolf i Stockholm 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=3jG7sS0NIIE Tid: 07.40. (Hämtad: 2023-09-03).
[593] Tal av Anders Klarström på Engelbrektsmarschen i Stockholm den 24 april 1993, klippet ”Sverigedemokraterna

Vid andra tillfällen beskrev partiföreträdare explicit att folkvalda politiker skulle ställas till svars för – bokstavligen talat – brottet landsförräderi. Hallgren-Bengtsson beskrev detta i ett tal 1994: ”Vi kommer att stolt resa oss och kasta slaveriets kedjor i ansiktet på förtryckarna och ställa dem till svars för det grövsta av alla brott – landsförräderi.”[594] Andra föreställde sig att landsförrädarna skulle komma att ställas inför ”krigsrätt”, en uppfattning som var helt följdriktig, givet att partiet uppfattade sig som inbegripet i ett krig, snarare än att utgöra en part i en politisk konflikt.[595]

Den kanske mest stringenta formuleringen av landsförräderitemat och ansvarsutkrävandet återfinns i artikeln ”Landsförrädare – då och nu” av Jan Strandberg, flitig skribent i *SD-Kuriren* i mitten av 1990-talet. I artikeln utvecklade han på ett sammanhållet sätt de tankegångar som funnits inom partiet sedan dess allra första år. Helt i linje med uppfattningen om politiken som ett krig inleddes artikeln med konstaterandet: ”I alla konflikter på alla fronter finns ständigt tre kategorier; de stridande, de likgiltiga och förrädarna.”[596] När det gällde den tredje kategorin resonerade Strandberg på följande sätt:

> Vilka är då de verkliga förrädarna? – Journalisterna? – Politikerna? Konspirationen mot de västerländska samhällena kanske är så omfattande att de som inplanterar den fördummande materialistiska mentaliteten i våra hjärnor har syften som främjar deras överlevnad. Är det så kan de per definition inte benämnas förrädare, då de på ett sofistikerat sätt kämpar för sin egen existens. Sensmoralen blir att de som vet att de gör orätt – åtminstone vissa svenskar är medvetna om detta – skall straffas hårt och skoningslöst. Deras offer skall straffas efter de specifika skador de gjort sig skyldiga till. Därefter måste det för dessa finnas en väg tillbaka till det folk de ändå genetiskt tillhör. Lyckas inte det är västerlandets folk på väg ned i en avgrund då de töms på individer.[597]

I resonemanget sammanförs idén med rättsligt ansvarsutkrävande med tanken på att något slags rehabilitering av landsförrädarna skulle ske efter avtjänat straff.

En annan aspekt i talet om ansvarsutkrävande var huruvida partiet offentligt skulle deklarera sin ståndpunkt om vad som väntade förrädarna. Sven Davidson var en av dem som mycket tidigt,

---

1993 (Del 1 av 9)”, Youtube: https://youtu.be/hRn_NMTlhNo Tid: 12.40. (Hämtad: 2023-09-03).

594 Tina Hallgren-Bengtssons tal vid Engelbrektsmarschen den 23 april 1994, återgivet på webbsidan SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen.mp3 Tid: 17.05. (Hämtad: 2023-09-03).

595 Sign. ”För en nationalstrategi”, ”Till nationellt medvetna”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 10.

596 Jan Strandberg, ”Landsförrädare – då och nu!”, *SD-Kuriren*, nr 25 (1995), s. 10.

597 Ibid.

redan samma månad som Sverigedemokraterna bildades, ansåg att man borde vara öppen med att dessa skulle komma att straffas, om inte annat föreställde sig Davidson att detta skulle kunna ha en preventiv effekt:

> Kommer man [landsförrädarna] då att fly till utlandet efter vad man ställt till med? Eller skall de ansvariga och pådrivande politikerna straffas innan det har hunnit gå så långt? Det är det som är frågan. Det hela är en fråga om brott av oanade dimensioner. Skall man förespegla bestraffningar redan idag? Jag anser, att det är riktigare att deklarera vår inställning i god tid – innan det blir definitivt för sent. Politikerna vet då vad de kan vänta sig och förhoppningsvis anstränger sig att tänka efter före.[598]

Som ovan beskrivits kom Sverigedemokraterna inte att gå på Davidsons linje. Någon offentlig deklaration av partiets inställning gjordes aldrig, utan man valde att pendla mellan understuckna hot och vaga utfästelser om väntande straff.

Det finns indikationer på att frågan avgjordes på Sverigedemokraternas årsmöte hösten 1991. På årsmötet behandlades en motion i vilken det yrkades på att ”de politiker som idag verkar för nationens sönderfall skall ställas inför rätta”.[599] Motionen avslogs, men enbart förekomsten av en sådan motion visar att ett rättsligt ansvarutkrävande av politiker av vissa partimedlemmar uppfattades som ett fullt möjligt alternativ. I det reviderade partiprogram som antogs vid årsmötet 1994 hade frågan om ansvarsutkrävande omformulerats och blivit mindre tydligt. Under rubriken ”Befolkningspolitiken” inkluderades istället följande passage: ”Frågan om ansvarsfördelningen för den politik som förts de senaste decennierna måste utredas.”[600] I det partiprogram som antogs två år senare hade passagen strukits.

I talet om att ställa ”förrädarna” inför rätta fanns ett allvar som ytterligare accentueras av att Sverigedemokraterna under tidsperioden 1989–1999 förespråkade dödsstraff. I partiprogrammet från 1989 angavs att ”[s]ärskilt grova brott, t ex mord på polis eller barn, skall kunna leda till dödsstraff.”[601] När ett nytt partiprogram antogs 1994 angavs ”högförräderi” som exempel på brott där dödstraff skulle kunna komma ifråga.[602] I det genomgångna källmaterialet har inga exempel

---

598 [Sven Davidson], ”Grundlagsmanipulatörernas brott”, ursprungligen publicerad i *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 2 1988, återgiven i *SD-Bulletinen*, nr 11 2001, s. 14. Artikeln är inte signerad. Av dess innehåll framgår dock att författaren hade hållit ett tal på Sverigepartiets möte i Medborgarhuset i Stockholm den 6 juni 1987. Två personer höll tal vid detta tillfälle: ordförande Stefan Herrmann och vice ordförande Sven Davidson. Endast den sistnämnde var medlem i Sverigedemokraterna och måste således vara författaren till den refererade artikeln.
599 Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 5.
600 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s. 10.
601 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Kriminalitet”.
602 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Rättstrygghet”, s. 13. Även i 1996

kunnat återfinnas på att man explicit förespråkade dödsstraff för ”landsförrädarna”. Detta skulle dock vara logiskt följdriktigt givet partiets ställningstagande under denna tid. Om de svenska politikernas agerande konstituerade ett ”landsförräderi” och om dessa – genom retroaktiv lagstiftning – skulle ställas inför rätta när Sverigedemokraterna hade kommit till makten var det återinförda dödstraffet tillämpbart. Att Sverigedemokraterna ansåg att landsförrädare förtjänade dödsstraff framgår när *SD-Bulletinen* 1996 kommenterade nyheten om att regeringen hade avslagit den spioneridömde Stig Berglings nådeansökan: ”Sverigedemokraterna noterar med belåtenhet att den socialdemokratiska regeringen har avslagit spionen och landsförrädaren Stig Berglings fjärde nådeansökan. Den mannen skall enligt vårt tycke aldrig någonsin friges, utan ställas inför en exekutionspatrull och skjutas”.[603]

Invandrare, flyktingar och främlingar

Den tredje motståndarkategorin var mångfacetterad. Om ”internationalisterna” utgjorde den *ideologiska* motståndaren och ”förrädarna” utgjorde den *politiska* motståndaren intog invandraren/flyktingen/främlingen en dubbel position. Å ena sidan var denna kategori den konkreta manifestationen av hotet mot den etniska homogeniteten som hade en sådan central ställning i den sverigedemokratiska ideologin. Å andra sidan knöts en rad kulturella och samhälleliga företeelser till denna kategori.

Till skillnad från ”internationalisterna” och ”förrädarna” – som definierades genom vad de representerade ideologiskt respektive deras konkreta politiska handlande – framträdde ”invandraren” som ett hot i egenskap av vad de var (etniskt), vad de representerade (kulturellt) och vad deras närvaro i Sverige sades åstadkomma (samhälleligt).

”Invandraren/flyktingen” associerades till negativa samhälleliga företeelser, och med en hög grad av generalisering, vanligtvis utan distinktioner och utan att formulera några som helst motbilder. Samtidigt omtalades denna kategori med ett pejorativt, ifrågasättande, delegitimerande och i viss utsträckning dehumaniserande språkbruk, som även förstärktes genom visuella representationer. Det var i detta sammanhang som Sverigedemokraterna regelbundet överskred gränsen mellan invandringskritik och främlingsfientlighet.

Associeringen

Sammankopplingen mellan invandrare och en rad negativa företeelser skedde slentrianmässigt i det sverigedemokratiska språkbruket och uttrycktes explicit i partipublikationerna. Ofta antog detta

---

års partiprogram återfanns ”högförräderi” som exempel på brott som skulle kunna rendera dödsstraff; se Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Rättstrygghet”, s. 14.

603 Se osign. notis, *SD-Bulletinen*, nr 1 1996, s. 4. Understrykning i orig.

formen av okvalificerade associationer. Ett exempel på detta återfinns i partiets medlemsbulletin från 1989, där utgångspunkten för den sverigedemokratiska nationalistiska positionen åskådliggjordes på följande sätt: ”SD vill använda skattemedlen till svenska behov i första hand och inte till uppehälle åt lycksökare, terrorister, parasiter och förbrytare från jordens alla hörn.”[604] Gruppen invandrare, utan undantag eller närmare precisering, associerades alltså med företeelser såsom bedrägeri, terrorism, parasitism och brottslighet. Samma typ av association – denna gång mellan flyktingar och grov brottslighet – uttrycktes exempelvis i *SD-Bulletinen* 1992 i följande formulering: ”Tyvärr verkar det som mördare, rånare och våldtäktsmän är något som vi förväntas vänja oss vid att leva med! Det är likadant överallt där man tagit imot [sic] stora horder med ’flyktingar’.”[605]

När Tomas Johansson i en artikel 1996 tillbakavisade anklagelser om rasism och främlingsfientlighet beskrev han Sverigedemokraternas inställning på följande sätt:

> Nej, det här landet är nog ett av det minst rasistiska man kan finna. Däremot saknas förståelse för bluffmakare, snyltgäster och renodlade parasiter. Tolerans mot inkräktare som ljuger, snattar, bluffar, vägrar att lära sig svenska, våldtar, mördar och skaffar sig falska identiteter går knappast att skapa hur många kampanjer mot rasism och främlingsfientlighet etablissemanget än drar i gång. Att detta ska vara så svårt att begripa.[606]

Noteras bör att Johansson i sin artikel återgav egenskaperna som partiet aktivt, i språkbruk och genom associationer, tillskrev invandrarna: de bluffade, snyltade, parasiterade, ljög, våldtog och mördade.

Av de teman – där invandraren och flyktingen knöts till negativa samhälleliga företeelser – var brottslighet och våld centrala i den bild som förmedlades av Sverigedemokraterna. Detta skedde på en rad sätt.

Sverigedemokraternas publikationer exemplifierar hur nära brottslighet och våld knöts till invandrare som grupp och invandringen som samhällelig företeelse. I partiorganet *Sverige-Kuriren*/*SD-Kuriren* publicerades under åren 1988–1999 sammanlagt 23 artiklar och notiser som behandlade kriminalpolitik, generell brottslighet eller enskilda brott.[607] Av dessa handlade 18

---

[604] Osign., ”Folkstorm till Sverigedemokraternas fördel”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 8 1989, s. 2. Understrykning i orig.
[605] Sign. ”J.L.”, ”Lindgren kommenterar…”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1992, s. 2.
[606] Tomas Johansson, ”Myten om den svenska rasismen”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1996, s. 3.
[607] I denna genomgång har de omnämnanden om brottslighet exkluderats som direkt relaterar till Sverigedemokraterna, såsom vid de tillfällen då partiföreträdare åtalades för brott eller då partiet själva utsattes för brott, inte minst i samband med dess offentliga framträdanden.

artiklar, det vill säga 78 procent, om invandrare i egenskap av brottslingar eller så relaterades brottsligheten till invandringen.[608]

Denna emfas på brott begångna av invandrare framträder explicit i exempelvis 1996 års utgåvor av *SD-Bulletinen*. I *SD-Bulletinens* januarinummer uppmanades läsarna att skicka in tidningsklipp till redaktionen, dels för att redaktionen skulle få ”kännedom om vad tidningarna skriver i frågor som ligger oss varmt om hjärtat”, dels var det tänkt att ”intressanta pressklipp” skulle publiceras i medlemsbulletinen.[609] En genomgång av de åtta nummer av *SD-Bulletinen* som utkom under 1996 visar att nästan 30 procent av klippen som publicerades handlade om invandrare som antingen var misstänkta för eller dömda för brott.[610]

Framställningarna, där invandrare associerades med brott, förstärktes genom rubriksättningen, exempelvis: ”Mördade av invandrare” och ”Asylanter dömda för våldtäkt”.[611] Som framgår av rubrikerna figurerade i artiklar och notiser invandrare i egenskap av *gärningsmän*. Parallellt med detta förstärktes uppfattningen av svenskar som *brottsoffer,* exempelvis: ”Svenskar blir överfallna – media tiger”, ”Svenskar mördade av invandrare” och ”Invandrare angrep svenskar med svärd”.[612] Vid vissa tillfällen accentuerades detta genom att det svenska brottsoffret namngavs medan gärningsmannens invandrarbakgrund preciserades, såsom i artikelrubriken. ”Richard Steger mördad av en iranier”.[613] Detta förfaringssätt var ett genomgående drag i Sverigedemokraternas publikationer: invandrarna var gärningsmän och svenskarna brottsoffer.

Den brottslighet som associerades med invandrarna kunde vid vissa tillfällen fokusera på en specifik typ av brottslighet. Detta gällde exempelvis narkotikabrottsligheten, som direkt knöts till kategorin invandrare såsom i denna generaliserande utsaga: ”Knarket söker sig åter till Sverige i

---

608 Se följande 18 artiklar och notiser: I *Sverige-Kuriren*: ”Vård eller straff”, nr 1 (1988), ”Kurder till attack i Stockholm”, ”Fallet Hüsnu Öner” och ”Inflödet av narkotika ökar”, nr 2 (1988), ”Krigsförklaring mot drogmissbruk och kriminalitet”, nr 3–4 (1988), ”Brutalt mord blev snyfthistoria i Dagens Nyheter”, nr 7–8 (1989), ”Rasistisk dom i Sandvikens tingsrätt” och ”Kulturberikande fotboll”, nr 9 (1990). I *SD-Kuriren*: ”Mördade av invandrare”, nr 16–17 (1992), ”Pensionär fast för opiumsmuggling”, nr 18 (1992), ”Asylanter dömda för våldtäkt”, ”Invandrarvåldet, ett hån mot de gamla svenskarna”, nr 19 (1992), ”Anders har ordet”, ”Svenskar blir överfallna – media tiger” och ”Feta bidrag vräktes över tungt kriminellt belastad ’flykting’”, nr 21 (1993), ”Förvirrad svensk nedslagen den 17/5”, nr 20 (1992), ”Sympatiserar Expressen med massmördare?”, nr 24 (1995), ”’Deras hus ska brinna’: Expressen i hatets by”, nr 25 (1995).

De 5 artiklar och notiser som *saknade* koppling till invandrare eller invandringen är följande: ”Våldsman fick gå lös!”, *Sverige-Kuriren* nr 7–8 (1989), ”Brottsligheten, en viktig valfråga”, *Sverige-Kuriren*, nr 9 (1990), ”Om dödsstraffet” och ”Livstid – 7–8 år eller dödsstraff”, *Sverige-Kuriren*, nr 10 (1990), samt ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren,* nr 36 (1999).

609 Ingemar Ramell, ”Vi behöver pressklipp...och böcker!”, *SD-Bulletinen,* nr 1 1996, s. 8.

610 Se pressklipp publicerade i *SD-Bulletinen,* nr 1, 2, 3, 5, 6–7, 8 och 9 1996.

611 Se osign., ”Mördade av invandrare”, *SD-Kuriren,* nr 16–17 (1992), s. 4, samt osign., ”Asylanter dömda för våldtäkt”, *SD-Kuriren,* nr 19 (1992), s. 5.

612 Osign., ”Svenskar blir överfallna – media tiger”, *SD-Kuriren*, nr 21 (1993), s. 5, osign., ”Svenskar mördade av invandrare”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1992, s. 2., samt osign., ”Invandrare angrep svenskar med svärd”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin,* nr 8 1989, s. 4.

613 Osign., ”Richard Steger mördad av en iranier”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin,* nr 3 1989, s. 3.

stora mängder. Det förs in av 'flyktingar' och internationella knarksyndikat".[614] När denna typ av brottslighet berördes i partiets publikationer fanns kopplingen till invandringen ständigt närvarande, alldeles oavsett om det gällde ett enskilt fall eller utländska narkotikaligor.[615] Den centrala associationen var den mellan invandrare och våldsbrottslighet, vilket skedde utan större nyanser. Ett exempel på hur detta skedde illustreras i *SD-Kuriren* 1992 där en artikel konstaterade: "På det politiska området har vi sett 'kulturberikarna' till vår fredliga politiska tradition tillföra ett naket, brutalt våld."[616] Detta våldstema framträdde så pass starkt att Sverigedemokraterna talade om "invandrarvåld" som ett särskilt fenomen.[617] Användningen av denna term illustreras i en artikel av Anders Klarström från 1993:

> Massinvandringen håller på att fullständigt slå sönder vår en gång trygga, harmoniska tillvaro, vårt folkhem. I t ex Götene krigar nu grupper från forna Jugoslavien mot varandra så att folk knappt vågar gå ut på gatorna. Aggressiva invandrarbarn lyssnar på Public Enemy (med texter om att skjuta alla vita), klär sig i T-shirts med texter som "År 2000 tar vi över" eller "Black power". När de gör sig skyldiga till misshandel, våldtäkter ja t.o.m. mord då tiger oftast massmedia. Myndigheterna accepterar invandrarvåldet och utdömer knappt några straff alls om du har "rätt" bakgrund.[618]

Det som citatet visar är hur användningen av termen "invandrarvåld" framstår som högst oprecis. Citatet kan tolkas handla om fall där enskilda invandrare gjort sig skyldiga till våldsbrottslighet, alternativt om våld som generellt kännetecknade invandrare. Den senare tolkningen kan knytas till en artikel av partistyrelseledamoten Jimmy Windeskog som beskrev skillnaden mellan den "svenska" våldsbrottsligheten och invandrarvåldet på följande sätt: "Naturligtvis finns det även våldsproblem där det inte finns invandrare, men detta kan då i de allra flesta fall skyllas på 'anabola steroider', droger, alkohol och en allmänt social misär skapad av 'våra kära' politiker."[619] Av formuleringarna uppfattade Windeskog att det våld som invandrare som stod för orsaksmässigt var skiljt från annan brottslighet.

---

[614] Osign., "Inflödet av narkotika ökar", *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 13.
[615] För dessa exempel, se osign., "Pensionär fast för opiumsmuggling", *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 5, osign., "Flyktingar smugglade narkotika", *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 10 1989, s. 3, samt osign., "Invandringen måste stoppas!", *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 1 1989, s. 1.
[616] Sign. "Runsmed", "En artikel om det ekonomiska argumentet", *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 10.
[617] Se exempelvis Andreas Nordin, "Invandrarvåldet, ett hån mot de gamla svenskarna", *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 11 och Anders Klarström, "Fähundarnas sammansvärjning!", *SD-Kuriren*, nr 21 (1993), s. 3.
[618] Anders Klarström, "Fähundarnas sammansvärjning!", *SD-Kuriren*, nr 21 (1993), s. 3.
[619] Jimmy Windeskog, "Våldet och medias hyckleri", *SD-Bulletinen*, nr 8 1995, s. 3.

Den sammantagna effekt som associationerna producerade kan inledningsvis beskrivas som invandrar- och flyktingfientligt. Ett särdrag var den generaliserande tendensen i talet om gruppen invandrare/flyktingar och att denna grupp associerades till renodlade negativa samhälleliga företeelser, såsom brottslighet och våld. I det genomgångna källmaterialet från tidsperioden 1988–1999 har endast två tillfällen identifierats då någon form av kvalificering gjordes i talet om invandrare och brottslighet. Vid båda dessa tillfällen valde artikelförfattarna att explicit markera att den brottslighet de talade om *inte* omfattade gruppen invandrare i sin helhet. Dessa markeringar bröt därigenom den generalisering som annars låg implicit i den systematiska associeringen av invandring och brottslighet.

Det första exemplet utgjordes av en insändare i *SD-Kuriren* 1994. Författaren hävdade att flyktingarna och invandrarna utgjorde ”vårt folks största problem” och kritiserade politikerna för att dessa ville ”ta hit horder av – *till viss del* – arbetsskygga och brottsbenägna främlingar. Till dessa finns inget arbete och de är därför redan från början dömda till att bli socialfall. *Åtminstone en hel del*”.[620]

Det andra exemplet är artikeln ”Överdos av mångkultur?” som behandlade mordet på Anders Gustafsson, som på nyårsdagen 1995 hittades mördad i närheten av Fryshuset i Stockholm. Kvällen innan hade Gustafsson besökt skinheadslokalen i Fryshuset, och i artikeln spekulerade författaren om vem eller vilka som kunde tänkas ligga bakom mordet, särskilt som kroppen hade stympats genom att ena handen avlägsnats:

> Kanske är det kommunister eller anarkister som ligger bakom dådet, men jag hade tänkt att koncentrera mig på gruppen ”invandrare” av en speciell orsak. Nämligen; av de mord eller misshandelsfall jag läst om, så är de brutalaste oftast utförda av invandrare. (*Jag vill poängtera att denna artikel inte är menad att dra alla invandrare över en kam även om det kanske låter så i vissa öron*.) Vissa fakta kan man faktiskt inte bortse ifrån. En muslimsk sed är t ex att hugga av högerhanden på den som är otrogen sin religion (Islam).[621]

Även om dessa två artiklar uttryckte en högst kritisk inställning till invandrare innehöll de explicita förbehåll och kvalificeringar av ett förhållningssätt som annars uttrycktes i generaliseringar.

Den specifika invandrar- och flyktingfientligheten uttrycktes också på ett indirekt sätt. Detta framgår i Sverigedemokraternas förhållningssätt till det ”mångkulturella samhället”, vilket bör förstås som det ”mångetniska” samhället. Vice partiordförande Bo Nilsson beskrev 1992 hur

---

[620] Sign. ”Sven E.”, ”Inför valet!”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 10. Egen kurs.
[621] Sign. ”SDU-Riks”, ”Överdos av mångkultur?”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1995, s. 3. Egen kurs.

Sverige var på väg att bli att bli ett ”mångkulturellt, genominternationaliserat samhälle […] en varböld i fråga om prostitution, mord, våldtäkter, narkotika, rån, terrorism och annan kriminalitet”.[622] Nilssons efterträdare på denna post, ovan nämnda Hallgren-Bengtsson, beskrev 1994 det mångkulturella samhället med samma sorts metaforik; ”en stor böld som kommer att spricka och med sitt blodblandade slask flyta ut och infektera allt som är svenskt.”[623] Partistyrelseledamoten Tomas Johansson talade 1996 om en ”mångkulturell svinstia”.[624]

Ett annat exempel på hur mångkulturen omtalades återfinns i ett flygblad från 2000. I januari detta år skedde en medialt uppmärksammad gruppvåldtäkt i Rissne där en 14-årig svensk flicka blev våldtagen av ett flertal ungdomar med utländsk bakgrund. Denna händelse kom Sverigedemokraterna att lägga till grund för en större kampanj mot gruppvåldtäkter, bland annat togs ett flygblad fram. Detta hade rubriken: ”Inga fler våldtäkter. Ingen mer mångkultur!”[625] På ett direkt sätt knöts alltså våldtäkt som fenomen, utan närmare förklaring eller precisering, till förekomsten av det mångkulturella samhället. I ett annat av de flygblad som togs fram på temat gruppvåldtäkter talades istället om det ”mångkulturella övergreppssamhället”.[626] Utgångspunkten för dessa påståenden var att uppfattningen att gruppvåldtäkter uteslutande utfördes av invandrare, eller såsom det uttrycktes i en av de många artiklar som publicerades i anslutning till Rissnefallet: ”[F]aktum är att med mångkulturen kom gruppvåldtäkterna till Sverige”.[627]

Eftersom det var närvaron av invandrare och flyktingar som gjorde Sverige ”mångkulturellt”, associerades också denna grupp indirekt till de metaforiska bilder av det mångkulturella samhället som Sverigedemokraterna formulerade. Om det mångkulturella samhället beskrevs som en varböld eller en svinstia var det inte orimligt att uppfatta invandrarna som infektionsalstrande organismer eller som svin. Tillsammans med beteckningen ”parasiter”, som förekom (se i det följande), var detta de tydligaste exemplen på ett dehumaniserande inslag i språkbruket.

På dessa olika sätt – genom urval, tematiska associationer, generaliseringar och begreppsliga innovationer, såsom ”invandrarvåld” – associerades invandraren och flyktingen tematiskt till företeelser som genomgående och utan undantag var negativa, som brottslighet och våld.

---

[622] Bo Nilsson, ”Förräderiet och sveket mot svenska folket”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1992, s. 2.
[623] Tina Hallgren-Bengtssons tal vid Engelbrektsmarschen den 23 april 1994, återgivet på webbsidan SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen.mp3 Tid: 11.45. (Hämtad: 2023-09-03).
[624] Se Tomas Johanssons tal på årsmötet 1996, återgivet i osign., ”Tomas Johanssons inledningstal”, *SD-Kurire*n, nr 27 (1996), s. 15.
[625] Se flygblad med rubriken ”Inga fler våldtäkter! Ingen mer mångkultur!” (2000), återgivet på webbsidan SDarkivet: http://www.sdarkivet.com/flygblad.php (Hämtat: 2024-05-14).
[626] Se flygblad med rubriken ”Samhället sanktioner gruppvåldtäkter på tonårsflickor”; Pärm 5.
[627] Gabriella Johansson, ”Sveriges kvinnor säger ifrån”, *SD-Kuriren*, nr 44 (2001), s. 13.

Språkliga beteckningar

Flykting- och invandrarfientligheten kanske ändå framträder som tydligast när man ser till hur dessa grupper rent språkligt omtalades i partiets program och publikationer, men även i tal och trycksaker. Samtliga dessa beteckningar var negativa.

Vanligast förekommande var pejorativa uttryck som framställde invandrare och flyktingar som ett slags bedragare och de omtalades exempelvis som: ”fräcka internationella […] skojare”[628], ”snyltare”[629], ”lycksökare”[630] eller ”parasiter”[631]. Genomgående – i partiprogram, artiklar och insändare i partipressen och flygblad – underströks att de flesta personer som beviljades asyl i Sverige inte var ”riktiga flyktingar”.[632] Istället framhölls de ekonomiska motiven: ”Invandrarna utger sig oftast för att vara politiska flyktingar, men de flesta drivs i verkligheten främst av ekonomiska motiv.”[633] Under tidigt 1990-tal blev ”lyxflykting” en förekommande pejorativ beteckning i partiets utåtriktade verksamhet, särskilt i flygbladen.[634] Temat ”lyxflykting” utvecklades i olika riktningar, till exempel förekom formuleringar som ”förstaklassflyktingar”, vilka anlände till Sverige med sina ”guldförspända krokodilkängor”.[635] Dessa flyktingar framställdes som hasardspelare som hade satsat sina ”guldjetonger” (spelmarker) på att få asyl i Sverige.[636] Flyktingar beskrevs även som ”ett privilegierat frälse av välbeställda främlingar”.[637]

Ett pregnant uttryck för detta synsätt återfinns i SDU:s tidning *Ung Front* som 1993 publicerade ”Nidvisa om flyktingar”, där Gunde Johanssons ”Torparvisa” från 1948 hade getts ny text.[638] De tre första verserna löd:

Jag är flykting jag och jag har det så bra,
jag ligger på soffan vareviga dag.
Till Sverige jag kommit och här kan ni tro,
här borde varenda människa bo.

---

[628] Osign., ”Fosterlandet åter”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 24.
[629] Osign., ”Vi ger oss aldrig”, *SD-Väst*, nr 1 1995, s. 12.
[630] Osign., ”Folkstorm till Sverigedemokraternas fördel”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 8 1989, s. 2.
[631] Tal av Sven Davidson vid Sverigedemokraternas nationaldagsfirande 1993, klippet ”Sven Davidson talar på SD:s Nationaldagsfirande i Rålambshovsparken 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=AMOKfTW_li0 Tid: 11.55. (Hämtad: 2023-09-19).
[632] Sign. ”Argus”, ”Fortsatt ökning av flyktinginvandringen”, *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 4.
[633] Sign. ”Argus”, ”Sveriges fantastiska flyktingpolitik”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 7.
[634] Se exempelvis lokalt flygblad med rubriken ”Sverigedemokraterna i Haninge kämpar för följande frågor”, punkt 1, återgivet på webbsidan SDarkivet: http://www.sdarkivet.com/lokala_flygblad.php (Hämtat: 2024-05-14).
[635] Osign., ”Sverige behöver en nationell strategi”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 10 1988, s. 3.
[636] Ibid.
[637] Osign., ”Fosterlandet åter”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 24.
[638] Osign., ”Nidvisa om flyktingar!”, *Ung Front*, nr 1 (1993), s. 5.

Så fint som här är, så ordnat och bra,
man behöver ej jobba, man kan bara dra.
Svensken han sliter, stretar och drar,
jag tror bestämt jag tar hit min far.

Här är det så mysigt, man gör ej ett skvatt,
för mig verkar svensken en aning tafatt.
Han jobbar och sliter, surar och glor,
jag tror bestämt jag tar hit min mor.[639]

Ifrågasättandet av flyktingar återfanns också i programmatiska sammanhang. I partiprogrammet från 1989 återfinns till exempel formuleringen den ”sk flyktingpolitiken”.[640] Personer som erhållit asyl i Sverige omtalades som ”sk flyktingar” eller så sattes ordet flyktingar inom citattecken.[641] Även beteckningen ”asylmissbrukare” förekom.[642] Detta språkbruk motiverades med att Sverigedemokraterna ansåg att endast konventions- och kvotflyktingar hade ett legitimt skyddsbehov. De övriga grunder för att beviljas asyl i Sverige vid tidpunkten – det vill säga ”flyktingliknande skäl”, ”humanitära skäl” eller att den asylsökanden var ”krigsvägrare” – underkändes.[643] Dessa asylgrunder benämndes flyktinglagstiftningens ”gummiparagrafer”.[644]

Utifrån ett perspektiv var denna distinktion korrekt. Begreppet flykting hade en specifik innebörd i de internationella konventioner som reglerade den svenska lagstiftningen på området. De asylgrunder som Sverigedemokraterna underkände var resultatet av att flyktingbegreppet hade breddats sedan 1951 års Genèvekonvention.

Dessa distinktioner gick förlorade i partiets språkbruk. Användningen av ovanstående beteckningar fick istället andra konsekvenser. Omtalandet av de som erhållit asyl i Sverige som ”sk flyktingar” innebar till att börja med en *delegitimering* av såväl konventions- och kvotflyktingarna. Framförallt användes uttrycket slentrianmässigt och utan urskiljning på gruppen utlänningar i sin helhet: gruppen flyktingar i strikt mening sammanfördes med de grupper som beviljats asyl på andra grunder och med gruppen anhöriginvandrare. Samtliga omtalades som ”s.k. flyktingar”. Det

[639] Ibid.
[640] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Invandringen”.
[641] För beteckningen ”sk flyktingar”, se exempelvis osign., ”Sjöbo – ett föredöme”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 2, samt Karin Andersson, ”Svenskarna får backa”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 6. För bruket att sätta ordet flyktingar inom citattecken, se Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Bakgrund”.
[642] Motion av Ingemar Ramell inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte den 5 maj 2001, daterad den 4 april 2001, märkt ”R11”; Pärm 6.
[643] För en redogörelse för dessa asylgrunder, se Peter Nobel, ”Det utvidgade flyktingbegreppet – utlänningslagens 6 § och begreppet ’flyktingliknande skäl’ i internationellt perspektiv”, *Svensk Juristtidning* 1986.
[644] Sign. ”Argus”, ”Fortsatt ökning av flyktinginvandringen”, *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 5.

som motiverades med en distinktion av flyktingbegreppet kom istället leda till att gruppen invandrare framträdde som en odifferentierad massa av bedragare.

Även i de artiklar i Sverigedemokraternas publikationer som till sitt innehåll skulle kunna karaktäriseras som invandringskritiska återfinns omskrivningar som antingen var pejorativa eller innebar ett ifrågasättande av stora delar av den asylrelaterade invandringen. Ett tydligt exempel återfinns i artikeln ”Sägner och fakta om invandringen”, i vilken författaren å Sverigedemokraternas vägnar föresatte sig att bemöta tio påståenden om invandringen som han funnit i en artikel i tidskriften *Affärsvärlden*. Framställningen var argumenterande, delvis sakligt hållen och byggde i stor utsträckning på statistik. Språket följde dock samma linjer som beskrivits ovan: flyktingar omtalades antingen som ”s.k. flyktinginvandrare” eller så sattes ordet flykting inom citattecken.[645]

Det förekom även andra beteckningar på gruppen invandrare och flyktingar som fungerade nedsättande, men på ett indirekt sätt. En av dessa var ”kulturberikare”.[646] Denna beteckning ska närmast förstås som en sarkasm, som underförstått ifrågasatte tanken på att invandrare överhuvud taget skulle ha något att tillföra det svenska samhället och kulturen. Det finns belägg för en alternativ användning av denna beteckning, där ”kulturberikare” användes i direkt anslutning till de negativa företeelser som knöts till invandrare generellt. Ett tydligt exempel på detta återfinns i en artikel där partiorganisatören Lars Emanuelsson redogjorde för partiarbetet under valkampanjen 1994. Artikeln avslutades med orden: ”Tack till alla er som ställde upp! Och ni som inte ställde upp i SD:s valkampanj rannsaka er själva och gnäll inte på tillståndet i Sverige, eller om din flickvän skulle bli ’kulturberikad’.”[647]

En likartad beteckning i partiets publikationer var ”nysvenskar” eller ”nya svenskar”.[648] Återigen var uttrycket avsett att fungera som en sarkasm eller som en lustifikation eftersom den etnonationalism som Sverigedemokraterna omfattade inte medgav att människor med annan etnisk bakgrund kunde uppgå i den svenska nationen.

Den kanske mest iögonfallande beteckningen stod dock Anders Klarström för, då han i en artikel i *Sverige-Kuriren* 1990 omtalade invandrarna som ”Sveriges nya herrefolk”.[649] Uttrycket bör förstås som en direkt referens till tyskans *Herrenvolk*. Ett centralt begrepp i den tyska nationalsocialismens rasideologi hade därigenom överförts till gruppen invandrare i Sverige på 1990-talet.

---

645 Sign. ”Balder”, ”Sägner och fakta om invandringen”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 18–20.
646 Se exempelvis osign., "Charles Westin och hans 'undersökningar'", *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 2, sign. ”Balder”, ”Sägner och fakta om invandringen”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 18–20, samt sign. ”Runsmed”, ”En artikel om det ekonomiska argumentet”, *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 10.
647 Lars Emanuelsson, ”1994 års valkampanj och turnéer – runt om i Svea rike!”, *SD-Kuriren*, nr 24 (1995), s. 5.
648 För dessa beteckningar, se osign., ”’Kulturkrock’? Snarare sofflock!”, *SD-Kuriren*, nr 25 (1995), s. 12, resp. osign., ”Elever i Trollhättan bytte skola – för att slippa invandrare”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 5. Se även omslaget till *SD-Kuriren*, nr 19 (1992).
649 Anders Klarström, ”Barnen indoktrineras!”, *Sverige-Kuriren*, nr 12 (1990), s. 4.

Vid Sverigedemokraternas offentliga manifestationer tog sig främlingsfientligheten än mer grova språkliga uttryck. Slagordet ”Sverige åt svenskarna – invandrare ut!” förekom frekvent vid partiets manifestationer.[650] Vid andra tillfällen ersattes ”invandrare” i slagordets sista led med ordet ”svartskallar”.[651] Detta uppmärksammades av partistyrelseledamoten Eva Nyman som till årsmötet 1996 lämnade in en motion i vilken hon yrkade på att partiet ”kraftigt uttalar sig mot bruket av de ovan nämnda slagorden.”[652]

Ett annat slagord som förekom vid de offentliga manifestationerna var ”Ut med packet!”. Vid vissa tillfällen riktades detta mot motdemonstranter, vid andra tillfällen mot personer av utomeuropeiskt ursprung som råkade befinna sig i närheten av partiets demonstrationer.[653] Slagordet användes även vid torgmöten, ingick i partiets dramaturgi och accepterades synbarligen av partiet. Ett exempel på det senare illustreras genom ett framträdande som Anders Klarström gjorde i Borlänge 1994 och som finns bevarat på film. I talet ingick följande passage:

> Då är det verkligen en mardröm att se område efter område i Sverige alltmer och mer domineras av människor som inte bara är oss främmande, utan som till och med öppet deklarerar att man inte har intresse att anpassa sig till svenska villkor, ja som inte ens har förutsättningen för att göra det, som kommer i stora grupper och lever på sina villkor *här* – vårt land. Nu har vi ändå fått nog![654]

Efter detta gjorde Klarström en konstpaus, varvid åhörarna omedelbart uppstämde i en talkör: ”Ut med packet! Ut med packet”.[655] Av filmupptagningen framgår att vare sig Klarström eller någon annan partifunktionär invände mot detta. Detta visar att Sverigedemokraterna vid denna tidpunkt förhöll sig passivt till att beteckna invandrare som ”pack”. Klarström fick i ett annat sammanhang frågor om just detta språkbruk, varvid han svarade: ”Alltså, när vi talar om packet på

---

650 Se exempelvis talkörerna vid Sverigedemokraternas manifestation i Göteborg den 9 oktober 1993, klippet ”Sverigedemokraterna 1993 (Del 9 av 9)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=P07S96V3X0U Tid: 03.15. (Hämtad: 2023-09-18).

651 Motion av Eva Nyman inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, daterad den 29 februari 1996; Pärm 3. Ett annan slagord var ”Vakna Sverige – svartskallar ut!” som bland annat skanderades i samband med Sverigedemokraternas 30 november-firande 1992; Pontus Mattsson, *Sverigedemokraterna in på bara skinnet* (Stockholm, 2009), s. 17.

652 Motion inlämnad av Eva Nyman inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, daterad den 29 februari 1996; Pärm 3.

653 Se talkören vid Sverigedemokraternas manifestation i Göteborg den 9 oktober 1993, klippet ”Sverigedemokraternas möte på Götaplatsen 1993 (TV-inslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=UIbhXf-j0gY Tid: 01.30. (Hämtad: 2023-09-18), resp. slagorden vid Engelbrektsmarschen den 24 april 1992, klippet ”Engelbrektsmarschen 1992, med tal av SD-ledaren Anders Klarström”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=S0W9ZTuheGQ Tid: 13.35. (Hämtad: 2023-09-18).

654 Se Anders Klarströms tal vid Sverigedemokraternas torgmöte i Borlänge 1994, klippet ”SD inleder valåret 1994 med demonstration i Borlänge”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=HGpXRcgrXv8 Tid: 17.55. (Hämtad: 2023-09-19).

655 Ibid. Tid: 18.20.

demonstrationerna och sånt då är det ju framförallt att vi inriktar oss på de invandrare som finns här och som begår grova brott och sådana saker”.[656] Som framgår av Klarströms tal ovan gjordes inga sådana distinktioner.

Sverigedemokraternas språkliga gestaltning av invandraren eller flyktingen kom att förändras och också accentueras i början av 1990-talet, då ett skifte kan urskiljas i hur denna grupp benämndes, särskilt i Sverigedemokraternas publikationer. Tidigare hade gruppen omtalats i termer av bedragare och parasiter, eller i mer sarkastiska ordalag såsom ”kulturberikare”.

Från 1993 började invandrare och flyktingar istället systematiskt att omtalas som ”främlingar”, samt ges en än mer hotfull inramning än tidigare. Främlingstemat – i dess olika former och språkliga avledningar – hade visserligen kommit till uttryck tidigare, men högst sporadiskt. Särskilt Sven Davidson hade uppehållit sig vid detta tema. Han hade exempelvis i en artikel från 1988 talat om den ”uppblandning med främmande element” som orsakar ”kulturens förfall och till och med utrotning”.[657] I ett tal 1990 hade han talat om ”artfrämmande flyktingar från andra världsdelar”.[658] Mot bakgrund av att Davidson öppet deklarerat att han omfattade ett utpräglat ras- och rasskillnadstänkande, benämnt sig själv som rasist ”i ordets positiva betydelse” och uttryckt en önskan om att raserna skulle ”utvecklas separat” är den närmast liggande tolkningen att det Davidson avsåg med sina formuleringar var ”rasfrämmande element” eller ”rasfrämmande flyktingar”.[659]

I övrigt hade beteckningen ”främmande” under de första åren använts i formuleringar där främlingskapet hade preciserats. Man hade exempelvis talat om ”etniskt, religiöst, politiskt, och kulturellt främmande ’kulturberikare’”.[660] I ett annat sammanhang beskrev man invandrare som ”människor från för vår folkstam främmande kulturer, med främmande livsföring, religion, traditioner, språk o.s.v.”.[661]

Det skifte som inträder från och med 1993 kan delvis beskrivas som en språklig övergång, från användningen av en adjektivform, ”främmande”, till en substantivform: ”främlingar”. Det som tidigare hade omtalats som ”s.k. flyktingar” eller ”kulturberikare” blev nu ”främlingarna”. Dessa gavs en hotfull inramning som tidigare inte varit särskilt framträdande. Det framhölls att invandrarna inte bara var främlingar, de var ”objudna” främlingar.[662] Som sådana kunde de också

---

[656] Intervju med Anders Klarström i Aktuellt 1994, klippet ”Debatten mot Sverigedemokraterna som aldrig blev av (1994)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=6GDcSbmQemw Tid: 03.45. (Hämtad: 2023-09-17).
[657] Sven Davidson, ”Framsteg eller tillbakagång”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 12.
[658] Sven Davidsons tal i Medborgarhuset den 2 juni 1990, klippet ”SD-grundaren Sven Davidson talar i Medborgarhuset 1990 (Del 1 av 2)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=0tY5BTcLjic Tid: 06.05. (Hämtad: 2023-09-19).
[659] Osign.,”Intervju med Sven Davidson, BSS ordförande”, *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 6.
[660] Osign., ”Charles Westin och hans ’undersökningar’”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 2.
[661] Sign. N.L., ”Den svenska folkstammens utdöende”, *Sverige-Kuriren*, nr 13 (1991), s. 8.
[662] Osign., ”Kul kultur”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 6. För betoningen på att främlingarna var oinbjudna, se osign., ”Tomas Johanssons tal”, *SD-Kuriren*, nr 21 (1993), s. 14.

beskrivas som ”främlingar och inkräktare som inte hör hemma här överhuvudtaget”.[663] Deras närvaro i Sverige var resultatet av en ”massinvandring av främlingar”.[664]

Mer specifikt sågs främlingarnas närvaro som resultatet av den invandringspolitik som utformats på 1960- och 1970-talet under socialdemokraternas egid. Syftet med denna politik var att ”radera ut Sverige som nationalstat”, och som en konsekvens hade ”[h]order av främlingar” sökt sig till landet.[665] Den samtida situationen beskrevs som att ”vårt land har nästan helt tagits över av främlingar”.[666] Invandringen till Sverige beskrevs som ”främlingsinvasionen”.[667] I linje med detta omtalades orterna som invandrarna anlände till som ”ockuperade”.[668] Den språkliga inramning som gavs ”främlingarna” var betydligt mer allvarlig och hotfull än den som omgav ”flyktingarna”. Ordvalen – ”oinbjudna”, ”inkräktare”, ”horder”, ”invasion”, ”ockupation” – gav direkta associationer till att invandringen till Sverige var ett krigstillstånd. Detta gjordes även explicit vid vissa tillfällen: ”Orter där främlingar placeras kan betraktas som ockuperade. Efter en tid dominerar de samhället, så vad är skillnaden mot krig?”[669]

Ett kärnfullt uttryck för allt det som främlingarna representerade återfinns i dikten ”Det gamla landet” som publicerades i *SD-Kuriren* 1996.[670] Dikten inleddes med orden:

> Vi kände det landet, du och jag,
> och en gång vandrade vi där
> på den gamla tiden som nu
> är förgången.

Dikten fortsatte med att beskriva ”det gamla landet” med tydliga stråk av nostalgi inför en svunnen tid präglad av storhet, skönhet och styrka. Vändpunkten beskrevs på följande sätt:

> Så kom fallet, och främlingarna.
> De våldtog, plundrade.
> De dömde dig till glömska.

---

[663] Anders Klarströms tal på Engelbrektsmarschen den 23 april 1994, återgivet på webbsidan SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen-Anders_Klarstrom.mp3 Tid: 01.50. (Hämtad: 2023-01-02).
[664] Anders Klarström, ”Varför Sverigedemokraterna?”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 3.
[665] Bo Nilsson, ”Avnationaliseringen och vägen utför”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 8.
[666] Se redaktionstexten i *SD-Kuriren*, nr 21 (1993), s. 2.
[667] Osign., ”Svenskar blir överfallna – media tiger!”, *SD-Kuriren*, nr 21 (1993), s. 5.
[668] Insändare av sign. ”För en nationalstrategi”, ”Till nationellt medvetna”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 10. För främlingarna och ockupationstemat, se även beskrivningen av situationen i Kanada under rubriken ”Utrikes”, *SD-Kuriren*, nr 26 (1996), s. 14.
[669] Insändare, sign. ”För en nationalstrategi”, ”Till nationellt medvetna”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 10.
[670] Sign. ”Wolf”, ”Det gamla landet”, *SD-Kuriren*, nr 28 (1996), s. 14.

I diktens senare del beskrivs att hoppet om förändring ännu lever kvar och att de ”[h]jältar som en gång levde skall åter besjungas”. Diktens avslutningsrad lyder: ”NORDMÄNNEN KOMMER!”[671] Diktens övergripande tematik överensstämmer väl med det historiska schema som Sverigedemokraterna i många andra sammanhang gav uttryck för.[672] Ett idylliserat storslaget *förflutet* kontrasterades mot *förfallet* – som alltid knöts till invandringen och framväxten av det ”mångkulturella samhället” – och mynnade ut i förhoppningen om en *framtid* som representerade en ”pånyttfödelse” för den svenska nationen.[673]

Den övergång som skisserats ovan – från ”flyktingen” till ”främlingen” som en av de centrala motståndarkategorierna i den sverigedemokratiska ideologin – bör ses i ljuset av den programutveckling som ägde rum vid ungefär samma tid. På årsmötet som hölls i januari 1994 reviderades partiprogrammet för första gången sedan 1989. Den enskilt viktigaste förändringen gällde invandrings- och flyktingpolitiken. I Sverigedemokraternas första partiprogram hade man krävt en restriktiv invandringspolitik där Sverige ”huvudsakligen” skulle ta ”emot flyktingar och invandrare av europeisk härkomst”.[674] I det nya programmet skärptes kravet till att ”stoppa all invandring av människor från etniskt avlägsna kulturer”.[675] Talet om främlingar hade accentuerats i partiets publikationer under hösten 1993, så programförändringen ett halvår senare bör ses som en bekräftelse på en radikalisering som redan hade påbörjats. Från och med 1994 förekommer uttrycket ”etniska främlingar” systematiskt i publikationer och i offentliga sammanhang.[676]

Förändringen är betydelsefull. Tidigare hade Sverigedemokraterna utgått ifrån begrepp som hade en fast betydelse, inte sällan fastslagen i juridiska regelverk: utlänning, flykting, invandrare.[677] Detta betydde – trots den delegitimering och de pejorativ och sarkasmer som förekom – att invandrare/flyktingar/utlänningar erkändes tillhöra en socialt vedertagen kategori. ”Främlingen” tillhörde en helt annan typ av kategori. ”Främlingen” definierades primärt genom sitt etniska ursprung, framträdde enbart som en antites till ”svenskarna” och gavs en mer hotfull framtoning än tidigare. Medan ”flyktingen” framställdes som en snyltare och bedragare, omtalades ”främlingen” som en inkräktare eller ockupant. Detta skifte kan därigenom beskrivas som övergången från en motståndarkategori till en fiendekategori, och bör ses i ljuset av den radikalisering som

---

671 Ibid. Versaler i orig.

672 För ett exempel på detta historiska schema, se Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Bakgrund”. Se även Bo Nilsson, ”Avnationaliseringen och vägen utför”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 8.

673 Citat, se Tomas Johanssons tal vid Sverigedemokraternas årsmöte 1999, refererat i osign., ”Årsmötet och den nya styrelsen”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1999, s. 11.

674 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Invandringen”. Egen kurs.

675 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s.10.

676 Se exempelvis osign., ”Årsmötet”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 16.

677 Utlänning var en person som inte var svensk medborgare, en flykting en person som erhållit flyktingstatus enligt internationella konventioner och en invandrare var en person som hade getts uppehållstillstånd och var bosatt i Sverige.

Sverigedemokraterna genomgick under första halvan av 1990-talet.

Visuella representationer

En annan dimension av Sverigedemokraternas medlemspublikationer som bör uppmärksammas är de visuella representationer som användes i samband med motståndarkategorin invandraren/flyktingen/främlingen. Representationerna förekom vanligtvis i anslutning till artiklar och utgjordes av fotografier eller teckningar. Som visuell representation bör bildmaterialet förstås som en förlängning av det som artikulerades i texten. Gestaltningen kan visuellt sägas reproducera det innehållsliga i artikeln, och fungerade som en förstärkning av de resonemang som fördes i publikationerna. För att leda läsarna i rätt riktning försågs bilderna med kortare bildtexter, vilka ytterligare inskärpte innebörden.

Såsom visuell representation betraktad kan bildmaterialet sägas ha förstärkt idéer och föreställningar om motståndarkategorin invandraren/flyktingen/främlingen. I det följande ska några exempel på bildmaterialet i partiets publikationer ges, med fokus på de hotbilder som visuellt gestaltades.

Ett återkommande tema i Sverigedemokratiska publikationer var de ekonomiska kostnaderna för flykting- och invandringspolitiken. Detta hade sin motsvarighet i partiets omnämnanden av ”ekonomiska flyktingar”. Följande illustration förekom i anslutning till en artikel om invandringens kostnader i *SD-Kuriren* 1991.[678]



Bilden utgör ett exempel på det som partiet formulerade som invandringens kostnader. Det tecknade sedel-ätande monstret med huggtänder förklaras i de tillhörande informationstexterna i bilden. Här artikuleras den hotbild där det svenska folkets grundbehov ställdes mot konstnaderna för

[678] Bildkälla 1: *SD-Kuriren*, nr 15 (1991), s. 8.

flyktingarna. Det som rätteligen tillhörde svenskarna, i form av service och bostäder, har av de så kallade ”internationalisterna” – den ”välavlönade” eliten – överförts till ”utlänningar”. Resultatet, i enlighet med bilden, blir således att svenskarna förnekas det flyktingarna, det vill säga det sedel-ätande monstret, får.

I nära anslutning till temat ”ekonomiska flyktingar” inom motståndarkategorin invandraren/flyktingen/främlingen förekom beteckningar som ”snyltare” och ”parasiter”.


Yrkesverksamma och produktiva invandrare?

Bild 2 är den illustration som *SD-Kuriren* 1992 valde för att representera detta tema var ett fotografi på fyra mörkhyade män, två promenerar i vad som tycks vara en park (fler människor syns i bakgrunden), emedan två andra sitter på ett staket. Till fotografiet har bildtexten ”Yrkesverksamma och produktiva invandrare?” infogats. Scenen bör förstås som en sarkastisk kommentar riktad mot de politiska motståndare som talade om invandrare som en arbetande och produktiv resurs i samhället. Bilden kan ses som en illustration av verkligheten bakom de politiska motståndarnas tal om ”den ensamme produktive ’kulturberikaren’ som bara arbetar och arbetar och inte på något sätt ligger samhället till last”, som artikelförfattaren uttryckte det.[679] Valet att illustrera detta med ett fotografi från ett offentligt rum, till synes en park där fritidsaktiviteter kan bedrivas förstärker en känsla av sanning; det är en ögonblicksbild från den verklighet som fotografiet sägs gestalta.

Som tidigare nämnts omtalades invandrarna insinuant som ”nya svenskar”. Underförstått var detta en omöjlighet givet den centrala roll som etniciteten tillskrevs i den sverigedemokratiska

---

[679] Citat och bildkälla 2: Sign. ”Balder”, ”Sägner och fakta om invandringen”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 19.

ideologin.



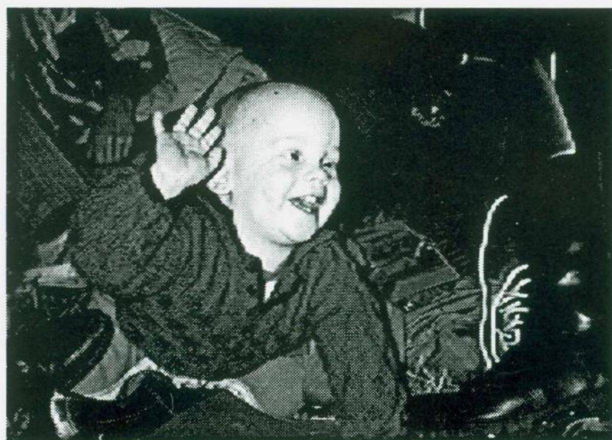
Bild 3 är det fotografi som var omslagsbild på *SD-Kuriren* 1992 och som representer motviljan mot invandrare och tanken på att dessa skulle kunna bli svenskar. Denna gång var det en grupp barn som fick gestalta motståndarkategorin. I förgrunden på omslagsbilden till publikationen syns en mörkhårig flicka och en mörkhyad pojke som antas representera invandrarna. Omslagsbilden gavs en förklarande text som vägledning åt läsaren i hur bilden skulle tolkas: ”Nya svenskar? NEJ TACK!”[680]Miljön kan även den, i jämförelse med fotografiet på de fyra männen i ett parkliknade sammanhang, beskrivas som ett utsnitt av svensk fritid där barnen befinner sig på en strand. Denna typ av miljöbild, det vill säga ett fotografi som återger människor på en badstrand återkommer även som omslagsbild på en av ungdomsförbundets publikationer.

680 Citat och bildkälla 3: *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), omslag.



Bild 4 med två personer i halvfigur var omslagsbild på ungdomsförbundets tidskrift *SDU-Bulletin* 1993/94 och hade försetts med bildtexten: ”Är detta Sveriges framtida familjeförhållande?”[681] I den sverigedemokratiska ideologin utgjorde den etniska homogeniteten ett centralt värde. Hotet mot denna homogenitet bestod i det ”mångetniska samhället” i allmänhet, men i synnerhet folkblandningen. Detta representeras såväl direkt som indirekt i fotografiet på en mörkhyad man och en vithyad kvinna med blont hår, som omfamnar varandra på en strand, i bakgrunden skymtar havet, alternativt en sjö. Visuellt representerar fotografiet det ”mångetniska”. I det formuleras indirekt en framtidsvision; att denna man och kvinna kan komma att reproducera sig, vilket leder till folkblandning. Denna vision får sin näring i den intimitet som fotografiet representerar; det framstår som ett par som famnar varandra.

[681] Citat och bildkälla 4: *SDU-Bulletin*, Vinterbulletin 1993/1994, omslag.



Sveriges framtid på tältläger med SD!



Är detta framtidens "svenska" kärnfamilj?

Bild 5 återfinns i artikeln ”Har svenska folket någon framtid?” som publicerades 1993 i *SD-Kuriren*. Artikeln beskriver hur Sverige utsatts för en ”demografisk bomb” eftersom ”massinvandringen ” innebär en fara för svenska folket ”genom de enorma födelsetalen folken från tredje världen uppvisa”. Den bild som valdes för artikeln var tänkt att illustrera det svenskas utsatthet genom att placera två kontrasterande bilder bredvid varandra. Det ena fotografiet föreställde ett etniskt svenskt barn, det andra var taget i en stadsmiljö med både mörk- och vithyade människor i rörelse, det vill säga en grupp som skulle representera en blandad etnicitet.



VAD SYSSLAR "FLYKTINGARNA" MED?

Studiebesök på en flyktingförläggning

Så här kan det se ut på många av Sveriges flyktingförläggningar ↑

Hotbilden som artikulerades kring motståndarkategorin invandraren/flyktingen/främlingen var komplex, men de ekonomiska och demografiska utgjorde två centrala teman. Det demografiska hotet exemplifieras återigen i bild 6, ett fotografi som publicerades i anslutning till en artikel i *SD-Kuriren* 1992 som beskrevs bygga på ett ”studiebesök” på en svensk flyktingförläggning.[682]

Fotografiet är taget utomhus, i bakgrunden skymtar ett hus. På gräsmattan framför huset står en rad mörkhyade människor uppradade inför fotografen, ett fåtal vuxna står tillsammans med över

[682] Citat och bildkälla 6: Sign. ”Anja”, ”Studiebesök på en flyktingförläggning”, *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 15.

tiotalet barn. Fotot ser ut att vara taget i något afrikanskt land, men används för att illustrera en svensk flyktingförläggning. För att detta inte skulle gå läsaren förbi infogades bildtexten: ”Så här kan det se ut på många av Sveriges flyktingförläggningar”.[683] Fotot bör gernerellt förstås som en visuell representation av hotet mot den etniska homogeniteten. Mer specifikt representerade bilden det hot som artikulerades i termer av demografiska förändringar och skillnader i nativitet mellan svenskar och vissa invandrargrupper.



Bild 7 utgörs av en tecknad seriestripp som publicerades i SDU:s tidning *Ung Front* 1993. Seriestrippen illustrerade skolans framtida utveckling genom bildrutorna ”Skolan igår”, ”Skolan idag” och ”Skolan imorgon”.[684] Gårdagens skola bestod av tre vithyade elever och en lärare, samt en mörkhyad elev. Dagens skola beskrevs illustrativt som en etniskt blandad skola, där läraren var vithyad. I seriestrippens tredje ruta, ”Skolan imorgon” återfinns endast en vithyad elev, resterande elever och läraren i bilden är mörkhyade. Den vithyade eleven ser dessutom ut att trängas ut från den bänk som eleverna sitter på. Seriestrippen kan generellt beskrivas som en representation av en demografisk utveckling där svenska folket successivt ersattes av utlänningar.

I det föregående har fokus legat på bildmaterialet i partiets medlemspublikationer. Bildmaterialet publicerades ofta i anslutning till artiklar och utgjorde då en en förlängning av innehållet i texterna. Men bilderna fungerade också som visuella förstärkningar av de

[683] Ibid.
[684] Citat och bildkälla 7: *Ung Front*, nr 1 (1993), s. 3.

motståndarkategorier och hotbilder som återfanns i den sverigedemokratiska ideologin. Den visuella dimensionen av motståndarkategorin invandraren/flyktingen/främlingen bör inte underskattas, eftersom en del av problematiken var hudfärgen, som via bildmaterialet förevisade, hur olika hot mot det ”svenska” kunde identifieras.

PARTIET OCH FRÄMLINGARNA

Den främlingsfientlighet som uttrycktes genom associationer, språkliga gestaltningar och visuella representationer, men även förkom i offentliga sammanhang, hade sin klangbotten inom partiet. I det genomgångna källmaterialet finns spridda exempel på hur ett antagonistiskt förhållningssätt till icke-svenskar eller invandrare både präglade och förväntades prägla partimedlemmar.

Ett exempel på detta återfinns när SD-Skåne 1996 formulerade ett antal ”tips” till nyblivna medlemmar. Bland dessa återfanns tämligen ordinära uppmaningar såsom: ”Tveka aldrig att ta upp diskussion om dagens politiska system” eller ”Var ståndaktig, det vill säga: vik aldrig från dina åsikter”.[685] Till dessa tips fogades också: ”Gynna inte invandrare, de gynnar inte dig”.[686] De nyblivna medlemmarna förväntades alltså aktivt missgynna gruppen ”invandrare” i sin vardag.

Ett annat exempel på hur främlingsfientligheten präglade partiet återfinns i frågan huruvida personer med utländsk bakgrund kunde vara medlemmar i partiet eller inneha förtroendeuppdrag. Detta var en fråga som gav upphov till diskussion och reaktioner åren kring millennieskiftet. En genomgång av källmaterialet visar att det allra första omnämnandet av en partiaktivist med synbarlig utomeuropeisk bakgrund återfinns hösten 2000. Personen ifråga var Omar Filmersson, datoransvarig på Sverigedemokraternas partikansli, och vars far var från Bangladesh och vars mor var svensk.[687] Det faktum att en person med denna etniska bakgrund hade getts en förtroendepost inom partiet var inte okontroversiellt. I en e-postkonversation reagerade partistyrelseledamoten Jimmy Windeskog på att ”Omar sitter och svarar i telefon på ert kansli, agerar som redaktör för er bulletin och verkar vara ’chefsideolog’. Att han samtidigt gör detta i svenskt namn är ju direkt löjligt, vart tog snacket om nationell stolthet vägen?”[688] Att Windeskog var skeptiskt inställd till att icke-svenskar generellt skulle kunna besätta förtroendeposter inom partiet framgår av hans självbiografi. När han 2000 skulle avgå som ordförande för SDU hade Vavra Suk, bördig från Tjeckien, kommit på tal som Windeskogs efterträdare. Windeskogs inställning var direkt

[685] Osign., ”Skånedistriktet har årsmöte 30/1!”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1996, s. 5.
[686] Ibid.
[687] Protokoll från VU-möte den 25 oktober 2000, punkt 17; Pärm 5. För Filmerssons bakgrund, se Mathias Wåg, ”Nationell kulturkamp — från vit maktmusik till metapolitik”, i Mats Deland, Fredrik Hertzberg & Thomas Hvitfeldt (red.), *Det vita fältet: Samtida forskning om högerextremism*, i serien Opuscula historica Upsaliensis 41 (Uppsala, 2010), s. 105.
[688] E-postmeddelande från Jimmy Windeskog till partistyrelsen, skickat den 2 maj 2001; Pärm 6.

avvisade; ”det [kunde] inte bli tal om en tjeckisk ordförande i SDU, inte så länge jag hade något att säga till om”.[689]

Windeskog var inte ensam om att tillmäta etniciteten betydelse när det gällde frågan om personer med utländsk bakgrund skulle kunna representera partiet. När Sverigedemokraterna vid ungefär samma tid skulle ta fram ett vandelsintyg för partiets kandidater föreslogs att frågan ”Ditt eget ursprung?” skulle inkluderas i de frågor som kandidaterna förväntades besvara.[690] Detta förslag till vandelsintyg antogs inte, men utkastet påvisar att det inom partiet förekom uppfattningar att etnicitet borde tas i beaktande vid avgörandet om en person var lämplig att representera partiet i allmänna val.[691] Frågan gällde inte enkom förtroendeuppdrag, utan även medlemskap i Sverigedemokraterna. Sommaren 1999 återfanns frågan om ”SD contra invandrare i partiet” upptaget som en egen diskussionspunkt vid de möten som partiets ”Ideologi- och diskussionsgrupp” anordnade vid denna tid.[692]

KONTINUITETEN

Att försöka ange någon brytpunkt där ovan diskuterade uppfattningar om flyktingar, invandrare och främlingar överges av Sverigedemokraterna låter sig inte göras. Tvärtom är det tydligt att såväl dessa uppfattningar som de språkliga uttrycken levde vidare inom Sverigedemokraterna under hela den berörda tidsperioden. Snarare går det att skönja en förändring där de främlingsfientliga uttrycken successivt tonades ned och blev mindre acceptabla under den tidsperiod som tas upp i detta sammanhang. Ett exempel på att det i början av 00-talet fanns en medvetenhet inom partiledningen att det sverigedemokratiska språkbruket måste förändras återfinns i ett e-postmeddelande som partisekreteraren Torbjörn Kastell skickade till några partikamrater. Han konstaterade där att problemet med många partiaktivister var att de uttryckte sig på ett felaktigt sätt, och gav tre exempel på hur man istället borde formulera sig:

> Man säger inte ”sparka ut svartskallarna”, man säger, till exempel, ”verka för repatriering av etniska främlingar och kriminella eller icke assimilerbara element”; man säger inte att man skall ”hänga landsförrädarna”, man säger att man skall ”utkräva ansvar av de politiker som agerat i uppenbar strid med sitt lands intressen”; man säger inte ”bögarna tillbaka in i garderoben”, man säger ”bevara

---

689 Windeskog, *Non, je ne regrette rien,* s. 208.

690 Se dokumentet ”Lojalitetskontrakt och vandelsförsäkran”, återgivet i sin helhet i Richard Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan: Berättelsen om Sveriges största parti utanför riksdagen* (Stockholm, 2004), s. 55.

691 Se kap. 10 för en vidare diskussion.

692 Se dokument märkt ”Ideologi och diskussionsgruppen”, odaterat, men tillkommet före den 4 augusti 1999, rubriken ”Saker som måste avhandlas på dessa möten”; Pärm 5.

kärnfamiljen”.[693]

Några exempel kan ges som visar hur dessa uppfattningar och dess språkliga gestaltningar levde vidare in på 00-talet. Fortfarande 2001 omtalades invandringen till Sverige i termer av en ”massinvasion” i den sverigedemokratiska partipressen.[694] När det gällde uppfattningen att Sverige var inbegripet i en konflikt, som var liktydigt med ett krigstillstånd och där invandrarna utgjorde ”fienden”, kan konstateras att så sent som 2005 fann *SD-Kuriren* det acceptabelt att publicera debattinlägg som uttryckte följande uppfattning:

> [V]ad spelar det väl egentligen för roll om fienden kommer med mössan eller bössan i sin hand, han är ju och förblir ändå ofrånkomligen en fiende. En fiende vars främsta mål är att skaffa sig ett socialt, kulturellt, religiöst och politiskt inflytande över vårt folk och vår nation. Det är nämligen det huvudsakliga politiska målet för såväl militära angripare som de stora invandrarmassorna. Den ofattbara skada som den omfattande invandringen har orsakat vårt folk, vårt land och vår kultur torde rentav i ett längre framtida perspektiv visa sig långt mer förödande än vad ett militärt angrepp skulle ha utgjort. […] Inte ens en tysk ockupation eller intervention av vårt land under det andra världskriget skulle ha kunnat beröva oss vårt folks etniska särart eller vår kulturella identitet. Invandringens konsekvenser kommer däremot ofrånkomligen att på sikt utplåna såväl vår svenska folkstam som vår kultur och den svenska nationalstaten. Vi svenskar är ett våldtaget folk i ett våldtaget land.[695]

När Sverigedemokraterna under andra halvan av 00-talet fokuserade på hotet från islam och ”islamiseringen” av Sverige fick krigstematiken en renässans. I ett uppmärksammat tal som Kent Ekeroth höll på partiets årsmöte hösten 2009 beskrev han hur västvärlden var inbegripet i ett 1400 år gammalt civilisationskrig med islam, där nativitetsskillnader och demografiska förändringar uppfattades som aspekter av krigföringen: ”Och denna idé om Jihad som krigföring i vid mening, med flera olika medel, går tillbaka hela vägen till Muhammed. Demografisk expansion och smygislamisering, när de [muslimerna] är få till antalet och svagare, regelrätt krig och

---

[693] E-post från Torbjörn Kastell till Gorm Lind, Jonas Åkerlund och Jan Milld, skickat den 1 oktober 2004, återgivet citerat i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 218.
[694] Gunnar Trygg. ”Den mörka framtiden”, *SD-Kuriren*, nr 43 (2001), s. 19.
[695] Se Ingemar Hellgrens debattinlägg ”Varför ett försvar”, publicerad den maj 2005 på *SD-Kurirens* nätupplaga, citerad av Tommy Funebo i inlägget ”Invandrarna måste fördrivas från vårt land” på bloggen Objektiv SD-blogg den 20 maj 2005: http://sverigedemokraterna.blogspot.com/2005/05/invandrarna-mste-frdrivas-frn-vrt-land.html (Hämtad: 2023-09-09).

maktövertagande när man blivit fler och starkare.”[696]

Vad gäller landsförrädartematiken framstår den ha tonats ned från mitten av 1990-talet. I detta sammanhang återfinns även spår av viss självkritik, såsom när Jan Strandberg i *SD-Kuriren* 1995 påpekade att ”förrädare” var ett ord ”som delvis förlorat sin styrka då inflation drabbat även detta uttryck”.[697] Skulden för detta lade Strandberg till viss del på Sverigedemokraterna själva: ”Delvis kanske vi nationella är skyldiga till detta. ’Landsförrädarna’ har ibland slängts ut alldeles för lättvindigt. Riktiga landsförrädare har vi i Sverige endast haft ett par stycken under 1900-talet – inga nämnda och inga glömda!”[698] 2004 kritiserade exempelvis Jimmie Åkesson partiföreträdare som gav uttryck för inställningen ”de som ej är för oss, är landsförrädare”.[699] Trots detta hävdade skribenten Thomas Bengtsson året därpå i en artikel i *SD-Kuriren*, vilken behandlade organisationen Ungdom Mot Rasism: ”Det är ingen överdrift att påstå att Ungdom Mot Rasism är en ren landsförrädarorganisation.”[700] Bengtsson jämförde till och med organisationen med *Nasjonal Samling*, Vidkun Quislings norska nationalsocialistiska parti under andra världskriget.[701]

Nedsättande uttryck för invandrare och flyktingar – uttryck som var dehumaniserande eller delegitimerande – fortsatte att användas under 00-talet, dessutom av ledande partiföreträdare. I augusti 2002 hävdade partistyrelseledamoten Jonas Åkerlund i en av SD:s närradiosändningar att en halv miljon invandrare var att betrakta som ”parasiter”.[702] Det är symtomatiskt att Åkerlund i radion framträdde under pseudonymen ”Viktor”.[703] Användningen av sådana beteckningar, åtminstone i offentliga sammanhang, uppfattades inte längre som okontroversiellt. När det gällde nedsättande, men mindre laddade beteckningar – såsom att omtala flyktingar som ”så kallade flyktingar” – förblev detta språkbruk i användning under hela den tidperiod som vitboken omfattar. Jimmie Åkesson använde det våren 2007 när han debatterade mot Mona Sahlin i tv-programmet Kvällsöppet.[704]

AVSLUTANDE DISKUSSION

Den ideologi som kom till uttryck i Sverigedemokraternas partiprogram, i programmatiskt

---

[696] Se Kent Ekeroths tal på Sverigedemokraternas årsmöte den 17–18 oktober 2009, klippet ”Kent Ekeroth speech part 1 of 2”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=QGW8IkKKltU Tid: 04.55. (Hämtad: 2023-09-19).
[697] Jan Strandberg, ”Landsförrädare – då och nu!”, *SD-Kuriren*, nr 25 (1995), s. 10.
[698] Ibid.
[699] Se Jimmy Åkessons inlägg i samband med uteslutningsärendet mot bröderna Per och Lars Emanuelsson sommaren 2004; Protokoll från partistyrelsens möte den 3 juli 2004, § 8a; Pärm 9. För mer om detta ärende, se kap. 12.
[700] Thomas Bengtsson, ”Ungdom Mot Rasism”, *SD-Kuriren*, nr 38 (2000), s. 10.
[701] Ibid.
[702] Karin Östman, ”SD-toppens rasistiska uttalanden”, *Aftonbladet*, publicerad den 12 november 2013: https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/ddMr0X/sd-toppens-rasistiska-uttalanden (Hämtad: 2023-09-19).
[703] Ella Berger & Susan Ritzén, ”SD-topp ville utvisa 500.000 ’parasiter’”, *SVT Nyheter*, publicerad den 12 november 2013: https://www.svt.se/nyheter/inrikes/riksdagsledamot-parasiter (Hämtad: 2023-09-19).
[704] Se Jimmie Åkessons inlägg i TV 4:s Kvällsöppet 2007, klippet ”Duellen mellan Jimmie Åkesson och Mona Sahlin år 2007 som mörkades & där invandringen stod i fokus”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=91yTnWmd_A8 Tid: 15.00. (Hämtad: 2023-09-19).

orienterade artiklar och i uttalanden av partiföreträdare – men som även cirkulerade som ett slags idémässigt allmängods i parti- och publicistiska sammanhang – var ända från partiets bildande en utpräglad nationalistisk ideologi. Den svenska nationen utgjorde den centrala politiska kategorin, och nationalismens huvudprincip var ett försvar av Sverige som nation och ett tillvaratagande av svenska intressen. Klarström sammanfattade denna princip kärnfullt i en programmatisk artikel från 1992 med orden: ”svenskarna först”.[705]

Nationen definierades i termer av etnicitet, vilket kännetecknar de etnonationalistiskt orienterade politiska ideologierna. Etnicitetsbegreppets tyngdpunkt var lagd på härkomst i historisk och biologisk mening: de individer som uppfattades ingå i den svenska nationen bands samman av ett gemensamt ursprung. Svenskarna utgjorde ”ättlingarna till de nordiska folkstammar som vandrade in här i landet” då inlandsisen drog sig tillbaka.[706] Denna etniska nationalism var därigenom starkt exkluderande. Möjligheten att uppgå i den svenska nationen begränsades till i första hand individer tillhörande nordiska grannfolk och i andra hand individer av nordeuropeisk härkomst. Detta synsätt utgjorde grunden för Sverigedemokraternas inställning i invandrings- och flyktingpolitiska frågor (mer om detta i kapitel 11). Det kulturella, men framförallt den etniska homogeniteten tillskrevs ett övergripande värde i den sverigedemokratiska ideologin.

Det var dock Sverigedemokraternas uppfattning att den svenska nationen var hotad som gav partiets nationalism dess särprägel. Hotet var existentiellt såväl som överhängande. Hotbilden knöts till den utomeuropeiska invandringen som utgjorde den överhängande faran för Sveriges etniska sammansättning. Partiet menade att om utvecklingen inte stoppades skulle skadan vara irreversibel, vilket formade partiets centrala uppgift: ”Vår strävan är att försöka **återställa homogeniteten** och att därefter bevara Sverige svenskt. Det är denna vår strävan, som ger oss **själva vårt existensberättigande**.”[707]

Denna hotbild blev Sverigedemokraternas *raison d’être*, i det att partiets uppgift beskrevs som ”att rädda nationen”.[708] Hotet kom även att påverka andra delar av ideologin och retoriken. Det kom till att börja med att forma en självuppfattning om att partiet var inbegripet i en kamp som överskred gränserna för vedertagna politiska antagonismer. Partiet uppfattade sig som en nationell frihets- eller befrielserörelse. Därigenom kom också en utpräglad kamp- och krigsmetaforik att genomsyra partiets retorik. Trots denna självuppfattning och den stundtals högt uppskruvade kampretoriken drogs en skarp gräns från partiets sida när det gällde den politiska praktiken. Från partiets bildande har Sverigedemokraterna konsekvent avvisat våld som metod för att uppnå

---

[705] Anders Klarström, ”SD – Höger eller vänster?”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 15.
[706] Tal av Sven Davidson från Sverigedemokraternas verksamhetsvideo 1992, klippet ”Sverigedemokraterna 1992”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=wj3YAM6mO0I Tid: 10.55. (Hämtad: 2023-09-19).
[707] Sven Davidson, ”Framsteg eller tillbakagång”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 11. Fetstil i orig.
[708] Osign., ”Sverige behöver en nationell strategi”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 10 1988, s. 3.

politiska mål, och har istället valt att arbeta parlamentariskt och inom ramen för den svenska demokratin. Partiets självuppfattning, kamp- och krigsorienterade retorik och stundtals långtgående demokratikritik, samexisterade således med en praktik som inte förespråkade våld.

I den kamp som partiet föreställde sig vara inbegripen i framträder tre motståndarkategorier som helt centrala inom den sverigedemokratiska ideologin. Ingen av dessa sammanfaller med vedertagna politiska ideologier.

Den första motståndarkategorin var ”internationalisterna” som utgjorde den *ideologiska* motståndaren, själva antitesen till nationalisterna. Denna kategori var bred och innefattade politiska motståndare från skilda politiska läger. Termen ”internationalist” återfanns annars närmast i nationalsocialistiska sammanhang, betecknade där judar, samt var intimt knuten till antisemitiska föreställningar. I Sverigedemokraternas användning gjordes inte dessa kopplingar explicit, men förekomsten av termen påvisar ett idémässig inflytande från den nationella rörelsen. Detsamma gäller beteckningarna ”liberal-kommunistiskt” och ”liberal-marxistisk”.

Den andra kategorin var ”förrädaren” som utgjorde en mer konkret *politisk* motståndare. Förrädarna definierades av att de genom sitt politiska handlande hade agerat i strid med vad som föreställdes vara svenska nationella intressen, framförallt på invandrings- och flyktingpolitikens område. ”Förrädarna” överlappade ibland med ”internationalisterna” och utgjorde den kategori som Sverigedemokraterna uppvisade störst animositet till. Exempelvis uttryckte partiet idéer om att ”förrädarna” i framtiden skulle ställas till svars för sitt agerande.

Den tredje motståndarkategorin var invandrarna/flyktingarna, vilka representerade ett mångfacetterat hot. Till att börja med utgjorde dessa ett hot i *kulturellt* hänseende, både i egenskap av att vara bärare av en för svenskt vidkommande främmande kultur och såsom ett hot mot en svensk enhetskultur. Kategorin utgjorde även ett hot i *samhälleligt* avseende genom att invandrarna/flyktingarna systematiskt associerades med negativa sociala företeelser såsom brottslighet och våld. Dessa två aspekter var dock underordnade uppfattningen om att de genom sin närvaro utgjorde en konkret manifestation av hotet mot den *etniska homogenitet* som var det överordnade värdet i den sverigedemokratiska ideologin.

Kategorin invandraren/flyktingen var också kärnan i de fientliga attityder som uttrycktes inom Sverigedemokraterna. Detta skedde på flera sätt: dels språkligt – genom ett pejorativt, delegitimerande och, stundtals, dehumaniserande språkbruk – dels genom generaliseringar och associationer som knöt kategorin invandrare/flyktingar till företeelser som systematiskt – och utan undantag – var negativa, såsom brottslighet, bedräglighet och våld. Dessa språkliga och tematiska representationer kompletterades med visuella representationer som underströk den uppsättning negativa egenskaper som tillskrevs kategorin.

Dessa attityder bör i första hand beskrivas som *flykting- och invandrarfientlighet*, eftersom

det just var i egenskap av flyktingar och invandrare – vilka befann sig i Sverige – som gruppen uppfattades utgöra ett hot. Denna iakttagelse ligger även i linje med samtida bedömningar av Sverigedemokraterna. När Heléne Lööw i en statlig utredning 1989 redogjorde för det dåtida politiska landskapet av ”extremistiska organisationer” – till vilka hon räknade Sverigedemokraterna – beskrev hon att attityden kännetecknades av ”en defensiv revirnationalism med ett utmärkande drag av främlingsfientlighet”.[709] Denna beskrivning sammanfaller med Sverigedemokraternas grundare Sven Davidsons beskrivning av partiets hållning till invandrare och flyktingar, som ett utslag av ”ett instinktivt revirtänkande”.[710]

Partiets attityder förändrades dock under första hälften av 1990-talet. Uppfattningen av flyktingen/invandraren som ”skojare”, ”snyltare”, ”lycksökare” och ”parasit” ersattes under denna tid av ”främlingen” – i etniskt hänseende – som kärnan i denna centrala motståndarkategori. ”Främlingen” definierades genom sitt etniska ursprung *i sig*, framträdde som en antites till ”svenskarna” och gavs en aggressivare och mer hotfull framtoning än tidigare. Medan flyktingen/invandraren hade framställts som en snyltare och bedragare omtalades ”främlingen” som fiende, inkräktare, ockupant. Denna förändring låg i linje med den radikalisering av Sverigedemokraterna som kan konstateras under samma tid, vilken behandlas i kommande kapitel. I detta sammanhang överskred Sverigedemokraterna det som kan betecknas som *flykting- och invandrarfientlighet* och gav uttryck för en mer generell *främlingsfientlighet.*

709 Se Helene Lööws bidrag, kapitlet ”Extremistiska organisationer” (kap. 13), i *Mångfald mot enfald: Slutrapport från kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet* (SOU 1989:13), del 1, s. 137.

710 Tal av Sven Davidson i Sverigedemokraternas verksamhetsvideo 1992, klippet ”Några ord av SD-grundaren Sven Davidson 1992 (Del 1 av 2)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=9xoeosgijCw Tid: 01.05. (Hämtad: 2023-09-19).

KAPITEL 5. ARVET

I föregående kapitel (kap. 2 och 3) har en stark personmässig och organisatorisk kontinuitet mellan BSS och Sverigedemokraterna konstaterats. Sverigedemokraterna bör mot den bakgrunden betraktas som en partibildning på grundval av BSS. Därigenom har också de historiska kopplingarna till den nationella rörelsen tydliggjorts. Sverigedemokraterna skapades inte *ex nihilo*, ur intet, som har hävdats i partiets historiska skildringar. Istället kan partiet sammanbindas med organisationer och personer som uppvisade en nationalsocialistisk och nyfascistisk bakgrund.

Samtidigt har av kapitel 4 framgått att den grundideologi som formulerades saknade de centrala ideologiska element som utgjorde kärnan inom fascismen och särskilt i dess rasideologiska motsvarighet, nationalsocialismen: den revolutionära hållningen, bejakandet av kampen och våldet som existentiellt grundvillkor, de antidemokratiska och antiparlamenatariska idealen, den fundamentala rasideologin, samt – inte minst – den doktrinära antisemitismen.

I centrala programdokument, i programmatiska artiklar och i uttalanden av partiets ledande företrädare framträder istället en uttalad etnonationalistisk ideologi, vars högsta mål var försvaret och bevarandet av etnisk och kulturell homogenitet, formulerad utifrån en mångfacetterad hotbild, sakpolitiskt centrerad kring i första hand invandrings- och flyktingpolitiken och i andra hand kring befolkningspolitiken.

Men detta innebär inte att bildandet av Sverigedemokraterna och formuleringen av partiets grundideologi representerade en idémässig brytpunkt. Tvärtom är det möjligt att urskilja en kontinuitet även när det kommer till de centrala teman som sammanbinder den nationella rörelsen och Sverigedemokraterna. Denna kontinuitet består av direkta kopplingar till och inflytande från nationalsocialismen, en uppsättning föreställningar centrerade kring rasbegreppet, samt antisemitiska uttryck. Detta utgör sammantaget det *ideologiska arv* som traderades från den nationella rörelsen, via BSS och till Sverigedemokraterna. I många kritiska sammanhang brukar det talas om Sverigedemokraternas ideologiska ”rötter”. Men som statsvetaren Anders Sannerstedt har påpekat är användningen av ”rötter” en metafor som indikerar att det historiska idémässiga godset är någonting levande, någonting som inte har förändrats, utan som kvarstår.[711] I detta sammanhang anser jag det mer lämpligt att tala om ett historiskt och idémässigt *arv*, i bemärkelsen något som kan övertas, förvaltas eller överges, vilket – som visas i vitboken – mer korrekt speglar den komplexa relationen mellan Sverigedemokraternas ursprung och partiets förändring under den undersökta tidsperioden.

[711] Arne Larsson, ”Sveriges största parti – trots det rasistiska ursprunget”, *Göteborgsposten*, publicerad den 21 mars 2020: https://www.gp.se/nyheter/sverige/sveriges-storsta-parti-trots-det-rasistiska-ursprunget.3565c1cc-2186-460d-879b-b6d4f03cdb80? (Hämtad: 2024-03-22).

TEMA: NATIONALSOCIALISM

Frågan om Sverigedemokraternas relation till nationalsocialismen är ett ämne som har varit framträdande i många av de historiska framställningar som har utgivits. De nationalsocialistiska inslagen var av varierande karaktär. Det kunde exempelvis handla om *personkopplingar* – av samma typ som har identifierats i redogörelsen för grundargenerationen (kap. 3) – eller om *dubbelorganiserade* medlemmar. Men dessa inslag återfanns även i Sverigedemokraternas *publikationer* samt i *kontakter* med nationalsocialistiska grupper. Samtliga dessa aspekter kommer att belysas i nedanstående redogörelse, vilken avslutas med ett försök att närma sig frågan om hur partiets – och då särskilt partiledningens – inställning till nationalsocialismen såg ut under framförallt partiets första år.

PERSONKOPPLINGAR

De nationalsocialistiska inslagen inom Sverigedemokraterna – vilka framförallt, men långt ifrån uteslutande var framträdande under åren mellan partiets grundande 1988 och fram till andra halvan av 1990-talet – handlar i stor utsträckning om personkopplingar. Med detta avses personer som antingen var medlemmar eller på annat sätt var aktiva inom partiet eller som gavs utrymme i partipublikationerna, och som hade det gemensamt att de kunde uppvisa en bakgrund inom den nationalsocialistiska rörelsen.

Som framgått av kapitel 3 återfanns ett antal personer med denna bakgrund i grundargenerationen: tre eller fyra av dem hade sin bakgrund inom *Nordiska rikspartiet*, två hade varit engagerade i Lindholmsrörelsen (*Nationalsocialistiska Arbetarepartiet*/*Svensk Socialistisk Samling*) på 1930- och 1940-talet, samt en i fascistiska *Nysvenska rörelsen.* Dessutom har tre personer identifierats som hade sin bakgrund inom naziskinheadskulturen. Det fanns dock fyra andra personer som kunde uppvisa en likartad nationalsocialistisk bakgrund. Dessa tillhörde inte grundargenerationen, men var ändå – om än i varierande grad – aktiva inom Sverigedemokraterna.

Niels Mandell

Den förste av dessa var Niels Mandell (1927–2022) som tillhörde gruppen av veteraner från BSS-tiden. Med allra största sannolikhet var Mandell närvarande vid grundandet av Sverigedemokraterna i februari 1988, men eftersom hans namn inte förekommer i protokollet har han inte inkluderats i grundargenerationen.

Mandell hade i likhet med flera andra i grundargenerationen sin bakgrund i *Nordiska rikspartiet*. Enligt egen utsago blev han medlem 1967 och enligt partiledaren Oredsson lämnade han

partiet någon gång efter 1978.[712] Mandell var mycket aktiv. Eftersom han var grafiker till yrket blev Mandell ansvarig för framställningen av NRP:s trycksaker, vilket blev hans specialitet även senare när han engagerade sig i BSS och Sverigedemokraterna. Enligt Oredsson bidrog han ekonomiskt till partiet och ”visade en ihållande glöd.”[713] Under 1970-talet innehade Mandell posten som ledare för partiets Riksaktionsgrupper (RAG), ett slags milis som skapats med tyska Sturmabteilungen (SA) som närmaste förebild.[714] RAG utmärkte sig bland annat genom attacker på politiska motståndare. Två uppmärksammade händelser inträffade 1974 då RAG-aktivister kastade in rökgranater i *Demokratisk Allians* partilokaler samt på Chinabiografen i Stockholm, som vid tillfället visade Mel Brooks-filmen ”Det våras för Hitler”.[715] Två RAG-aktivister dömdes för dåden. Vid samma tillfälle dömdes Mandell för ofredande, skadegörelse och grov skadegörelse till 2 månaders fängelse.[716]

Efter att BSS hade bildats 1979 var Mandell en av de personer som ingick i den inre kretsen, som enligt Leif Zeilon uppgick till fem personer; förutom dessa två ingick Jerker Magnusson, Sven Davidson och Lars Ljung.[717] Till skillnad från de fyra andra innehade Mandell aldrig någon formell post inom BSS, och han kom inte heller att ha det inom Sverigedemokraterna. Trots detta var Mandell aktiv i BSS, bland annat medverkade han vid organisationens olika manifestationer.[718]

Framförallt togs hans grafiska kunskaper i anspråk och Mandell var den som utformade BSS trycksaker. En av de mer kända produkterna från denna tid är ett klistermärke som varnade för rasblandningens faror:

> Varning!
> till svenska flickor!
> Undvik oskyddat samlag med negrer som bär dödligt AIDS!
> *Allra helst*: Skända *inte* din ras, Ditt Sverige, Din familj och släkt.
> Gör abort endast i nödfall.
> *Bevara Sverige Svenskt*[719]

Under 1980-talet hade Mandell dessutom direkta kontakter med såväl den internationella vit makt-

---

712 För dessa uppgifter se intervju med Niels Mandell, i radiodokumentären om Ultima Thule, del 1: ”Ultima Thule – så skapas Sveriges mest kontroversiella band”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-sa-skapas-sveriges-mest-kontroversiella-band-del-1-3 Tid: 28.20. (Hämtad: 2023-08-15), samt Göran Assar Oredsson, *Prisat vare allt som gjort mig hårdare*, vol. 2 (Strängnäs, 1980), s. 929.
713 Oredsson, *Prisat vare allt*, s. 928.
714 Ibid., 902.
715 Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 20.
716 Osign., ”Mandell inte dömd för rökbomb”, *Svenska Dagbladet*, den 9 oktober 1991, s. 6.
717 Detta enligt Zeilons egen utsaga, se utdrag av Heléne Lööws intervju med Leif Zeilon, genomförd i juni 1991, återgiven i Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 26, samt not 7 i kapitel 1.
718 Madeleine Gedin, ”Han kan bli den svenske führern”, *Aftonbladet* den 14 augusti 1981, s. 12, samt sign. ”B.S.”,”BSS sätter hårt mot hårt”, *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 4.
719 Klistermärke från BSS, återgivet i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 146. Emfasmarkeringar i orig.

musikscenen som den därmed sammanhängande skinheadskulturen. Mandell var aktiv i ”Rock mot kommunismen”, en svensk gren av brittiska *Rock against communism*.[720] Denna rörelse har beskrivits som ”den första självständiga politiska organiseringen av skinheads i Sverige”.[721] Han besökte England i slutet av 1980-talet och etablerade kontakter med *National Front* och hade ett utbyte med Ian Stuart Donaldson, förgrundsfigur och sångare i det ikoniska vit makt-musikbandet Skrewdriver.[722]

Mandells politiska engagemang kom från 1988 att finna sitt huvudsakliga utlopp i Sverigedemokraterna. I sin självbiografi hävdar Anders Klarström att Mandell aldrig var medlem i partiet. Orsaken skulle vara att det fanns ”en del oklarheter i hans politiska historia som gjorde att det aldrig blev aktuellt”.[723] Huruvida Mandell var medlem har inte kunnat avgöras definitivt. Det finns åtminstone indikationer på att han trots allt var medlem, och att han blev föremål för ett uteslutningsärende 1995 (mer om detta i kap. 12).

Samtidigt är det tydligt att sådana formaliteter som medlemskap inte förhindrade honom från att vara ytterst aktiv i Sverigedemokraternas partiverksamhet och vid partiets årsmöten. När Sverigedemokraterna 1993 gav ut en jubileumsskrift över partiets tre första år omnämndes Mandell som en av ”partiets många kämpar” som hade varit ”bland de trognaste”.[724] Mandell var exempelvis med när partiet delade ut flygblad och sålde partimateriel i Stockholm 1992.[725] Just utformningen, framställningen och försäljningen av Sverigedemokraternas trycksaker verkar ha varit den roll som Mandell axlade. I partiets jubileumsskrift från 1998 beskrevs hur Mandell ”länge och ofta sålt s.k. ’dekaler’ på Sverigedemokraternas möten”.[726] I partiets årsredovisning från 1993 framgår tydligt ekonomiska kopplingar mellan partiet och Mandell som med stor sannolikhet handlade om produktionen av tryckalster. Under kalenderåret 1993 hade partiet haft ”materialkostnader” som uppgick till strax under 12 000 kronor för legoarbete som hade utförts av Mandell.[727]

Mandells engagemang inom partiet var dock djupare än så. Det kan beläggas att han var närvarande vid partiets årsmöten såväl 1991 som 1993. Vid dessa var Mandell i högsta grad aktiv. På årsmötet 1991 gjorde Mandell inlägg i debatterna om partiets ideologiska inriktning, utformningen av partipublikationerna, om förslaget att inrätta ett ungdomsförbund, förslaget att

---

720 Peter Carlberg, ”Tidning samlingspunkt för Vams sympatisörer”, *Svenska Dagbladet* den 28 november 1991, del 1, s. 11.

721 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 63.

722 Radiodokumentären om Ultima Thule, del 2: ”Ultima Thule – skinnskallarnas nya favoritband”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-skinnskallarnas-nya-favoritband-del-2-3 Tid: 17.40. (Hämtad: 2023-08-15).

723 Klarström, *Prima Victoria*, s. 73.

724 Se bildtext i *Sverigedemokraterna 1988–1991*, under rubriken ”Ola i centrum”.

725 Klarström, *Prima Victoria*, s. 241.

726 *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 6.

727 Se Sverigedemokraternas årsredovisning för kalenderåret 1993, s. 4; Pärm 2.

etablera internationella kontakter, samt om principerna för uteslutningar inom partiet.[728]

Att Mandells röst hade tyngd i partisammanhang framgår av ett utbyte på årsmötet 1993, det sista årsmötet där det kan beläggas att Mandell deltog. Vid detta tillfälle hade den före detta partistyrelseledamoten Niklas Irberger blivit föreslagen till en plats i partiets valberedning.[729] Mandell protesterade mot detta med hänvisning till vad som hade inträffat på ett möte vid Medborgarhuset i Stockholm året innan:

> Han [Irberger] gjorde Hitlerhälsningar på Medborgarhuset när vi hade möte där […] Jag är ingen anhängare av Hitlerhälsningar, för det har väl inget med Sverige att göra. Det är det intryck man får att ett parti med folk som står och sträcker ut handen – det kan man göra i Berlin, och där kan man få två års fängelse. Jag anser att sådana här pajas [ohörbart]. Så jag menar att vi ska väl jobba enligt svensk, svensk tradition, för det här är ju Sverigedemokraterna och inte Tysklandsdemokraterna.[730]

Inlägget möttes av applåder.[731] Resultatet blev, efter votering, att årsmötet valde att inte ge Irberger förtroende att ingå i valberedningen.[732] Händelsen illustrerar två saker. Å ena sidan att Mandell hade en självskriven plats i Sverigedemokraterna, trots sin politiska bakgrund. Å andra sidan att han, återigen trots sin bakgrund inom NRP, ansåg att Hitlerhälsningar var oacceptabla.[733]

Erik Walles

En av Sverigedemokraternas äldre medlemmar som hade sin bakgrund i 1930-talets

---

[728] Se Mandells inlägg i anslutning till motion nr 8, 9, 11, 12 och 13, Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 16–17 november 1991; Pärm 1.

[729] För mer information om Irberger, se kap. 8.

[730] Se Mandells inlägg på Sverigedemokraternas årsmöte 1993, klippet ”SD Kongress 1993 (Del 2 av 6) – årsmöte”. Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=Zjn0ZzJJiWY Tid: 23.40. (Hämtad: 2023-09-16).

[731] Ibid. Tid: 24.20.

[732] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 27 januari 1993, punkt 14; Pärm 2.

[733] Mandell har även i andra sammanhang gett uttryck sitt ogillande av Hitlerhälsningar, särskilt när sådana praktiserades av naziskinheads. Mandell har uppgett att han inte trodde att ”Hitler skulle ha gillat det där riktigt heller”; se Radiodokumentären om Ultima Thule, del 2: ”Ultima Thule – skinnskallarnas nya favoritband”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-skinnskallarnas-nya-favoritband-del-2-3 Tid: 05.40. (Hämtad: 2023-08-15). Annars framstår det inte som heilande utgjorde något större problem inom Sverigedemokraterna under de första åren. Att göra tysk nationalsocialistisk partihälsning, det vill säga heila, tillhörde inte ovanligheterna på Sverigedemokraternas möten. Enbart från en filmupptagning på det stormöte som Sverigedemokraterna arrangerade den 2 juni 1990 med anledning av den stundande nationaldagen syns tre personer i publiken heila när Anders Klarström avslutar sitt tal. Ingen av dem ger intryck av att vara naziskinheads som släntrat in från gatan; för denna filmupptagningen, se klippet ”Anders Klarström vs Stieg Larsson & Anna Lena Lodenius i 20:00 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=hebwNqpAick Tid: 17.44, 17.49, 17.55 samt 17.18–17.21. (Hämtad: 2023-11-03). Först under det tidiga 00-talet finns exempel på att heilande i sig utgjorde grund för uteslutning ur partiet, se uteslutningsärendena mot Sven-Erik Larsson 2003 och Jimmy Windeskog 2005 i kap. 12.

nationalsocialism var Erik Walles (1903–1991). Walles hade inte bara varit medlem i *Svensk Socialistisk Samling*, f.d. *Nationalsocialistiska arbetarepartiet,* utan också haft flera framträdande partiposter, exempelvis var han ställföreträdande partiledare under åren 1945–1947.[734] Det är inte känt om Walles efter andra världskriget hade varit partipolitiskt engagerad, men 1980 ”aktiverade” han sig igen, troligtvis i BSS.[735]

Walles kom även att bli medlem i Sverigedemokraterna.[736] Inga belägg har kunnat återfinnas på att han skulle ha varit en aktiv partimedlem, något som kan ha berott på hans politiska bakgrund. När Walles avled 1991 uppmärksammades detta med en kort notis i *SD-Bulletinen*: ”Erik Walles (född 1902) var som ung ansluten till Lindholmsrörelsen, men på äldre dagar hade han ändrat uppfattning i många frågor. Även Walles aktiverade sig (igen) 1980, men valde pga sitt tidigare engagemang att vara passiv medlem.”[737]

Helt inaktiv var dock inte Walles för 1989 publicerade *Sverige-Kuriren* en artikel skriven av honom som behandlade just Lindholmsrörelsen (NSAP/SSS). Anledningen till publiceringen var en artikel i ett tidigare nummer som hade hävdat att: ”Det är ju ett historiskt faktum att det fanns nazister och landsförrädare under kriget”.[738] Walles motsatte sig denna beskrivning och det var detta som gav upphov till en fyra sidor lång artikel om Lindholmsrörelsen. Redogörelsen var inte osaklig, men uppvisade förskönande drag. Walles undvek inte att ta upp vare sig den antidemokratiska inställningen, hyllandet av führerprincipen, den programmatiska antisemitismen (som han dock bedömde som ”ganska moderat”) eller partiets rasideologiska grundval.[739] Samtidigt betonade han att partiet främst var ”en stark fosterländsk rörelse”, framhävde dess oberoende i förhållande till Tredje riket och gav partiet förtjänsten att förhindrat framväxten av ”ett svenskt quislingparti” under andra världskriget.[740] Beskrivningen av partiledaren Sven Olov Lindholm var även den tämligen devot.

En av Walles huvudsakliga poänger tycks dock ha varit att betona likheterna mellan Lindholmsrörelsen och Sverigedemokraterna:

> Som synes finns det i detta program åtskilligt, som Sverigedemokrater måste ta bestämt avstånd från. Det som SD har gemensamt med den gamla nationella rörelsen är en allvarlig strävan att rädda den svenska nationen och dess egenart från en hotande fara. Såtillvida har Heléne Lööw rätt, då hon säger att SD och

[734] Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 51.
[735] Osign., ”Avlidna”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1992, s. 4. I de fall där man angav årtal då någon hade blivit politiskt ”aktiv” avsåg detta vanligtvis när personen i fråga hade gått med i BSS.
[736] Se Erik Walles underskrift i ansökan om registrering av partibeteckning, den 5 december 1990; Pärm 22.
[737] Osign., ”Avlidna”, *SD-Bulletinen,* nr 1 1992, s. 4.
[738] Osign., ”Heléne Lööw och hennes ’redogörelser’”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 4.
[739] Sign., ”E.W.”, ”En nationell rörelse för att halvsekel sedan”, *Sverige-Kuriren,* nr 7–8 (1989), s. 19 f; citat, s. 20.
[740] Ibid., s. 18 f.

likasinnade är samma andas barn som de gamla ”nazisterna” och det är verkligen ingenting att skämmas för.[741]

Både denna slutsats och *Sverige-Kurirens* val att publicera artikeln framstår som anmärkningsvärd. Man upplät utrymme åt en person som varit en av de ledande företrädarna för den svenska nationalsocialismens största parti och lät dessutom denne understryka likheterna mellan detta parti och Sverigedemokraterna. Publiceringen uppfattades dock inte som okontroversiell eftersom redaktionen infogade följande kommentar i anslutning till artikeln: ”Vi tar naturligtvis avstånd från nazismens förbrytelser, men anser att saklig och korrekt information alltid skall kunna erhålla utrymme i vår tidning.”[742] Detta var det enda tillfället i de partipublikationerna som har genomgåtts som redaktionen infogade en kommentar i anslutning till en artikel.

Förklaringen kan ligga i att Walles inte uppfattades vara vem som helst. Av den notis i *SD-Bulletinen* som publicerades efter Walles död framgår att han knappast hade varit en anonym medlem, trots att han inte tycks ha tagit aktiv del i partiarbetet: Notisen avslutades med orden: ”Hans klokhet gav oss emellertid många tankeställare. [...] Vi saknar dessa kämpar!”[743] Vid detta tillfälle valde *SD-Bulletinen* att nämna Walles nationalsocialistiska bakgrund, men hävdade att han på ”äldre dagar hade ändrat uppfattning i många frågor”[744] Detta finns skäl att ifrågasätta. Vid en ombyggnad av Lisellska huset i Malung 1997, där Walles hade bott fram till sin död sex år tidigare, upptäcktes ett gammalt personregister. Det innehöll namnen på cirka 3000 svenska judar och hade upprättats någon gång under andra världskriget. Namnen var sorterade i alfabetisk ordning från bokstaven K till Ö. Varje kort innehöll uppgifter om ålder, yrke, familjeförhållanden och adressuppgifter. Samtidigt angavs om personen ifråga var heljude, halvjude eller kvartsjude, det vill säga den klassificering som fastslagits i Nürnberglagarna 1935.[745] Syftet med registret framgick inte, men det är inte långsökt att anta att det var tänkt att överlämnas till tyska myndigheter i händelse av att Sverige blev ockuperat. Heléne Lööws kommentar till fynden i Walles hus är att Walles inte tillhörde den skara av nationalsocialister från mellankrigstiden som faktiskt ändrade ideologisk ståndpunkt.

Han ändrade nog aldrig åsikt. Han såg inte handlingarna som komprometterande. Han ville att de skulle finnas kvar för kommande generationer. Många av dem

---

741 Ibid., s. 20.
742 Se redaktionens kommentar, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 18. Understrykning i orig.
743 Osign., ”Avlidna”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1992, s. 4.
744 Ibid.
745 Johan Schück, ”Registret över svenska judar är en del av SD:s mörka historia”, *Dagens Nyheter* den 23 oktober 2017: https://www.dn.se/kultur-noje/johan-schuck-registret-over-svenska-judar-ar-en-del-av-sds-morka-historia/ (Hämtad: 2023-04-20).

som fanns kvar från den här tiden som jag pratade med på 80-talet hade kvar de här åsikterna även om de inte så ofta luftade dem. Väldigt få gjorde avbön. Den ende som gjorde det var Lindholm själv.[746]

Gösta Svensson

En annan person som hade sin bakgrund i 1930- och 1940-talets nationalsocialism var Gösta Svensson från Laholm i Halland. Svensson skiljde ut sig i gruppen av veteraner genom att han dels spelade en framträdande roll i partiarbetet, dels genom att han var engagerad i partiet fram till åtminstone 2000.

Jimmy Windeskog beskriver i sin självbiografi Svenssons roll. Enligt Windeskog hade Svensson ”stort inflytande i partiet” och var en betydande donator: ”Att han inte hade någon offentlig post berodde på att han inte ville skada SD. Han hade nämligen både innan och efter andra världskriget varit med i Sven-Olof Lindholms svenska nationalsocialistiska parti SSS. Vi själva tyckte detta var överspelat men Gösta höll sig borta från poster av detta skäl.”[747]

Exakt vid vilken tidpunkt som Svensson anslöt sig till Sverigedemokraterna har inte kunnat fastställas. Det första omnämnandet av honom är från sommaren 1994 då Svensson var med och grundade en kommunförening i Laholm.[748] Rimligtvis var han vid detta tillfälle inte ny i partiet, vilket bekräftas av att han var en av dem som var inbjudna till Sverigedemokraternas valvaka som hölls på ett hotell i Norrköping 1994. Anders Klarström beskriver i sin självbiografi att ett femtiotal personer var med på valvakan, vilket representerar en tämligen exklusiv skara av partiaktiva. Även det faktum att Klarström beskriver hur Svensson sökte upp honom på hotellrummet senare under kvällen för att beklaga sig över att han hade tvingats resa så långt för en ”så trist och meningslös valvaka” indikerar att Svensson tillhörde den inre kretsen.[749]

Från och med 1995 framträder en tydligare bild av Svensson som en mycket aktiv partimedlem. Detta år deltog han på partiets årsmöte.[750] Till årsmötet hade också Svensson lämnat in en motion som han författat tillsammans med Gösta Bergquist.[751] Som framgått av kapitel 3 hade Bergquist samma bakgrund i Lindholmsrörelsen som Svensson. Enligt ovan nämnde Windeskog var Svensson ”inbjuden till alla möten vid denna tid”, och detta trots att han inte satt i partistyrelsen.[752] Detta bekräftas delvis av arkivmaterialet som exempelvis visar att Svensson var med på ett

---

[746] Heléne Lööw, citerad i Gubb Jan Stigson, ”’Walles höll på ända in i döden’”, *Dala-Demokraten*, publicerad den 29 september 2015: https://www.dalademokraten.se/2015-09-29/walles-holl-pa-anda-in-i-doden (Hämtad: 2023-04-20).
[747] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 96.
[748] Osign. ”Hallänningarna till attack igen!” *SD-Väst*, nr 6 (juni) 1994, s. 10.
[749] Klarström, *Prima Victoria*, s. 459.
[750] Dokument märkt ”Övernattande/betalande årsmötesdeltagare”, i anslutning till årsmötet 1995; Pärm 2.
[751] Motion av Gösta Svensson och Gösta Bergquist angående SD-Kuriren, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1995, daterad den 4 mars 1995; Pärm 2.
[752] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 61.

partistyrelsemöte som hölls i Skåne sommaren 1995.[753] Även 1996 var Svensson närvarande på partiets årsmöte och framträdde då som mycket aktiv i debatten.[754]

Under de följande tre åren var Svensson inte bara en given årsmötesdeltagare. Han besökte såväl de ordinarie årsmötena som det extra årsmöte som hölls i januari 1999 och som skulle besluta om en revision av Sverigedemokraternas partiprogram.[755] 1997 utsågs Svensson till att sitta i partiets valberedning.[756] Detta förtroendeuppdrag, med den centrala funktionen att föreslå kandidater till bland annat partistyrelsen, kom att förnyas 1998 och 1999.[757] Vid det efterföljande årsmötet valde Svensson inte att ställa upp som kandidat till valberedningen.[758] Detta tycks ha utgjort slutpunkten för hans partiengagemang, dels av det interna partimaterialet att döma, dels eftersom han vid detta tillfälle var en av de personer som tilldelades det diplom som gick till ”särskilt förtjänta medlemmar”.[759]

Valet att ge Svensson förtroendeuppdraget att sitta i valberedningen kan förklaras med hans bakgrund. Windeskog beskriver i sin självbiografi att under de första åren av 00-talet hade partiet utvecklat en praktik att sätta personer som visserligen var kompetenta men som hade ”juridiska problem” eller ”nazistisk bakgrund och/eller kontakter” i just valberedningen, vilket var en relativt undanskymd position i jämförelse med partistyrelsen.[760] Windeskog nämner en handfull personer som enligt honom hade placerats i valberedningen av dessa skäl, men inkluderar inte Svensson i denna grupp.[761]

Det sista omnämnandet av Svensson i det genomgångna källmaterialet återfinns 2001. Av en kallelse i november detta år framgår att ett uteslutningsärende mot Svensson skulle behandlas på det efterföljande partistyrelsemötet. Den angivna grunden var att Svensson hade medverkat på möten anordnade av *Nationaldemokraterna*, ett parti som hade bildats av en grupp uteslutna partimedlemmar i augusti samma år och som hade ett högst antagonistiskt förhållande till Sverigedemokraterna. Enligt kallelsen hade Svensson deltagit i dessa möten ”trots insyn vad ND står för m.m.”[762] Ärendet togs upp till behandling vid ett partistyrelsemöte. Hur diskussionen gick framgår inte av protokollet, men efter en votering beslutades med röstsiffrorna 11–0 att inget

---

753 Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995; Pärm 2.
754 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 12, 13 och 15; Pärm 3.
755 Dokument märkt ”Inbjudna”, omfattande deltagare vid Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999; Pärm 4.
756 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 22 mars 1997, 20 §; Pärm 3.
757 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 2 maj 1998, 19 §; Pärm 4, samt Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 25 april 1999, 15 §; Pärm 4.
758 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 maj 2000, punkt P; Pärm 5.
759 Ibid., punkt J.
760 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 289.
761 Ibid.
762 Kallelse till partistyrelsens möte den 10 november 2001, punkt 13 E; Pärm 6. Svensson tillhörde också den grupp personer som redan i april 2001 hade undertecknat ett upprop till förmån för Tor Paulsson i den pågående konflikten med partiledningen; se Upprop till stöd för Tor Paulsson med namnunderskrifter, daterat den 2 april 2001; Pärm 6.

uteslutningsärende skulle väckas mot Svensson.[763]

Kurt Price

En annan person som uppvisade samma politiska bakgrund som Gösta Svensson, och som i likhet med denne inte har uppmärksammats i den befintliga litteraturen, var Kurt Price (1921–1996).[764] Price hade i sin ungdom tillhört kretsen kring Lindholmsrörelsens ungdomsorganisation *Nationell Ungdom* och hade för vana att under andra världskriget skicka jul- och nyårshälsningar till organisationens pressorgan *Ungt Folk*.[765]

Huruvida Price blev medlem av Sverigedemokraterna redan vid partiets grundande har inte kunnat utrönas. Däremot är det belagt att han 1992 stödde partiet genom ekonomiska bidrag.[766] 1995 återfinns Price som partiaktiv inom SD-Sundsvall-Timrå, då han tillsammans med föreningens ordförande Tomas Andersson framträdde vid en sverigedemokratisk manifestation på Gustav Adolfdagen i Sundsvall:

> Kurt Price, hälsade både meningsfränder och motståndare välkomna och höll en hövlig och korrekt ton talet igenom. Han hyllade minnet av den store kungen, Sundsvalls grundläggare, och kom slutligen fram till dagens bekymmersamma situation. Price som är en erfaren äldre politiker talade behärskat och allvarligt och utan några som helst utfall.[767]

I likhet med Svensson, om än inte i samma utsträckning, kom Price att vara aktiv i årsmötessammanhang. Vid årsmötet 1996 var Price närvarande och deltog i ett flertal diskussioner. Han ansåg bland annat att invandrare borde avlägga ”lojalitetsförklaring när de erhåller svenskt medborgarskap”, inskärpte att en ”[r]estriktiv hållning emot islam är mycket viktigt”, samt framhöll att det är ”en stor fördel med en homogen befolkning”.[768] Dessa åsikter befann sig i mittfåran av Sverigedemokraterna vid denna tidpunkt. Price gjorde också ett inlägg i debatten som är svårtolkat, men som tycks ha haft sin utgångspunkt i frågan om Sverigedemokraternas inställning till att

---

763 Protokoll från partistyrelsens möte den 10 november 2001, 9 §, punkt W13E; Pärm 6.

764 För årtal, se Kurt Price på Gravar.se: https://gravar.se/forsamling/orsa-forsamling/orsa-nya-kyrkogard/09/kurt-price-fee8d (Hämtad: 2023-09-19).

765 För dessa hälsningar, se Tobias Hübinette, *Den svenska nationalsocialismen: Medlemmar och sympatisörer* (Stockholm, 2002), s. 155. För en redogörelse för Nationell Ungdom och tidskriften *Ungt Folk*, se Armas Sastamoinen, *Hitlers svenska förtrupper* (Stockholm, 1947), s. 26.

766 Se ”Valfonden”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1992, s. 2. Detta skedde genom att Kurt Price donerade frimärken för 200 kronor, för vilket han avtackades i *SD-Bulletinen*.

767 Citat: osign., ”Gustav II Adolfs dag i Sundsvall”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1996, s. 6. Se även S*verigedemokraterna 10 år!!!*, s. 33.

768 Se Kurt Price inlägg (här stavat Preis) i samband med motionerna 2:1, 2:2 samt 2:5 A, i Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 4 och 10; Pärm 3.

anordna demonstrationer. Referatet i protokollet lyder:

> Om vi är alltför aggressiva vid demonstrationer kan kopplingen bli till NS [Nationalsocialismen] och förintelselägren. K.P. [Kurt Price] blir ofta kallad rasist. Och vill inte tala om förintelsen. Talar om Jugoslavien. Folks sinnen är förgiftade efter all propaganda. Själv har K.P. blivit jämställd med NS och rasister osv.[769]

Av utbytet framgår att Price var ytterst aktiv i diskussionerna som fördes under årsmötet, vilket utgjorde Sverigedemokraternas högsta beslutande organ. Att Price inte var en okänd person i partisammanhang framgår också av att hans frånfälle senare under året uppmärksammades i partiets verksamhetsberättelse.[770] Vid årsmötet 1997 hölls även en tyst minut för honom, vilket var mycket sällsynt.[771]

PUBLIKATIONERNA

Vid två tillfällen förekom att den sverigedemokratiska partipressen upplät utrymme åt personer som hade sin bakgrund i 1930-talets svenska nationalsocialism.

Gunnar Prawitz

Den första av dessa var Gunnar Prawitz (1898–1971). Prawitz hade ingått i NSAP/SSS partiledning, varit chef för partiets politiska kommission och var en av dem som hårdast drev partiets antisemitiska linje.[772] Han var en framträdande skribent inom partipublikationerna *Den svenske nationalsocialisten* och *Den svenske Folksocialisten*.[773] I egenskap av jurist var Prawitz också påtänkt som justitieminister i en kommande svensk marionettregering.[774]

I november 1989 infördes en artikel av Prawitz under rubriken ”Svenskt och osvenskt” i *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*. Denna inleddes med konstaterandet: ”Det är samma blod, som flöt i vikingarnas och karolinernas ådror, som ännu flyter i det svenska folkets ådror. Det betyder, att varje barn av svensk stam ännu i dag föds med precis samma anlag som på vikinga- och karolintiden.” [775] Så långt framstår artikeln enbart som ett typexempel på svulstig 1930-talsnationalism, centrerad kring blodets och arvets betydelse.

---

[769] Ibid., s. 13.
[770] Dokument märkt ”Verksamhetsberättelse SD Riks: Verksamhetsåret 1996”, daterat den 6 mars 1997, s. 1; Pärm 3.
[771] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 22 mars 1997, 7 §; Pärm 3.
[772] Osign., ”Nazismens teoretiker”, *Expo*, nr 4–5 1996, återpublicerad den 17 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/nazismens-teoretiker (Hämtad: 2023-09-19).
[773] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 118.
[774] Sastamoinen, *Hitlers svenska förtrupper*, s. 82 f.
[775] G. Prawitz, ”Svenskt och osvenskt”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 11 1989, s. 4. Originalet har tyvärr inte kunnat identifieras.

Därefter ändrar framställningen karaktär. ”Det som vi ärvt är blodet från våra förfäder, det är det äkta svenska; det andra, det som kommit utifrån, det är osvenskt.” Här förtydligar också Prawitz det senare: ”Det osvenska, det är det som vi uppfostrats till, propagerats till, suggererats till av inflytelser från *människor av annan stam*.”[776]

Resterande delen av artikeln består av en uppräkning av egenskaper, där de positiva egenskaperna knyts till det ”svenska”, medan de negativa beskrivs som ”osvenskt”. Till den senare kategorin räknas bland annat ”feghet och list i striden”, ”långsint förföljelse och hämnd”, ”att vara ’smart’ i sitt förhållande till andra”, att närma sig sitt folk med ”förkrossat hjärta”, att bo i ”stenghettot” och livnära sig på ”den lättköpta spekulationsvinsten”.[777] Här framträder med all tydlighet vilka människor av ”annan stam” som representerade det osvenska. Uppräkningen är den traditionella antisemitiska stereotypen, där judar beskrivs som fega, listiga och hämndgiriga och ekonomiskt ”smarta”.[778] I den händelse detta budskap skulle gå läsaren förbi infogade Prawitz direkta referenser till ghetton och ekonomisk spekulation.

Såväl valet att publicera en av de ledande företrädarna för 1930-talets svenska nationalsocialism i medlemsbulletinen, som det antisemitiska innehållet i artikeln, är uppseendeväckande. Den mest välvilliga tolkningen är att publiceringen enbart representerar ett ideologiskt arv från den nationella rörelsen som utgjorde den miljö som partiet var sprunget ur. Den skulle alltså kunna ses som en överlagring från denna miljö som fann sin väg in i Sverigedemokraternas medlemsbulletin i början av partiets historia, det vill säga 1989. Den minst välvilliga tolkningen är att artikeln representerade sympatier och övertygelser hos personer som återfanns inom Sverigedemokraterna.

Det visar sig dock att Prawitz även långt senare utgjorde en ideologisk referenspunkt i Sverigedemokraterna. I partiarkivet har återfunnits en pärm innehållandes material från SDU 2001. Denna inkluderar äldre material som täcker tidsperioden 1996–1998. Bland detta material återfinns en utskrift av en annan artikel av Prawitz. Artikeln är från 1935 eller möjligtvis 1936 och har rubriken ”Kulturarv och rasarv”.[779] Artikeln är av tidstypisk rasideologisk karaktär; den utgår ifrån

---

[776] Ibid. Egen kurs.

[777] Ibid.

[778] För egenskaper såsom fysisk feghet, listighet och girighet, som tillskrevs judarna och ingick i denna antisemitiska stereotyp, se Lars M. Andersson, *En jude är en jude är en jude: Representationer av ”juden” i svensk skämtpress omkring 1900–1930* (Lund, 2000), kap. ”’Judiskhet’ och ’svenskhet’”, spec., s. 474 f. För hämndlystnad och långsinthet, se Henrik Bachner, *Återkomsten: Antisemitism i Sverige efter 1945* (Stockholm, 1999), s. 314. En sammanfattande beskrivning av de egenskaper som regelmässigt tillskrevs judarna återfinns i den fanatiske antisemiten Theodore Fritsch *Antisemiten-Catechismus* från 1887: ”Därför bilda list, slughet, hyckleri och lögn huvuddragen i den semitiska karaktären, vartill komma påflugenhet, fräck oförskämdhet, omåttlig själviskhet, obönhörlig grymhet och otyglad könsdrift”; citatet är återgivet i Efraim Briem, *Antisemitismen genom tiderna* (Stockholm, 1940), s. 28.

[779] Se utskrift av Gunnar Prawitz, ”Kulturarv och rasarv” (1935), odaterad; Pärm 20. Årtalet, 1935, framgår av dokumentet, men är troligtvis felaktigt. Prawitz artikel var nämligen ett svar på ett bidrag av den franske författaren André Gide som publicerades i första numret av tidskriften *Kulturfront*, som utkom först 1936; Se Ture Nerman,

att all kultur är ”rasbetingad”, innehåller ett längre resonemang om rasblandningens faror och är explicit rasistisk, vilket exempelvis framgår av följande stycke: ”Det är uppenbart, att en högre kultur icke kan åstadkommas av australnegrer, bushmän eller eskimåer. På sin höjd kan man dressera dem till vissa civiliserade vanor. Rasgränserna omkring sådana folk komma alltid att gäcka kulturen.”[780]

Carl Ernfried Carlberg

I likhet med Prawitz valde Sverigedemokraterna även att uppmärksamma Carl Ernfried Carlberg (1889–1962) i sina publikationer. Carlberg kan beskrivas som en entreprenör på den svenska nationalsocialismens område. Han var sekreterare i *Samfundet Manheim,* grundade bokförlaget *Svea Rike,* som var inriktat på nationalsocialistisk propagandalitteratur, och var under andra världskriget engagerad i rekryteringen av svenskar till *Waffen-SS*.[781]

Efter krigsslutet fortsatte hans politiska engagemang i samma spår. Bland annat var Carlberg aktiv i Göran Assar Oredssons *Sveriges nationalsocialistiska kampförbund* (NSKF), grundat 1956, det vill säga den organisation som senare bytte namn till *Nordiska rikspartiet*.[782] Carlberg var den huvudsakliga finansiären bakom tidskriften *Nation Europa*, inofficiellt organ för *Europäische soziale Bewegung* som grundats 1951 med ambitionen att återuppbygga de europeiska fasciströrelserna efter kriget.

Det var alltså en person med denna bakgrund som Sverigedemokraterna valde att uppmärksamma vid två tillfällen. Det första tillfället var 1988, då Carlbergs dikt ”Hymn till Sverige” publicerades i det allra första numret av *Sverige-Kuriren*.[783] I diktens första del målades tillståndet i världen i mycket mörka färger och den avslutades med en fråga om vilken riktning den fortsatta ”färden” skulle ta:

> Stormtung och hatfylld är världen.
> Väktare, vart går nu färden?[784]

Den andra delen behandlade ett slags uppvaknade, där ”Nordlandets röst” kommer att väcka de ”sovande” och ge dem mod att fortsätta striden:

> Väckande, väldig är Nordlandets röst

Trots allt! Minne och redovisning (Stockholm, 1954), s. 20.

780 Utskrift av Gunnar Prawitz, ”Kulturarv och rasarv” (1935), odaterad; Pärm 20.

781 Philip Rees, *Biographical Dictionary of the Extreme Right Since 189*0 (New York, 1990), s. 54.

782 Ibid.

783 C.E. Carlberg, ”Hymn till Sverige”, *Sverige-Kuriren,* nr 1 (1988), s. 13.

784 Ibid.

och kraften från ovan, den ärliges tröst.
Allmakt, tänd åter det evigas låga
i millioner sovandes bröst,
att vi må vakna,
att vi må våga
strida för Dig, till vår levnads höst![785]

Diktens tillkomstsammanhang kan eventuellt kasta ljus på dess innehåll. Den ingick i samlingsvolymen *Lys Fylgia* som Carlberg gav ut på Svea Rikes Förlag 1946.[786] Undertiteln var *Tids- och programdikter i svensk-gymnisk anda.*[787] Valet av undertitel ger läsaren en vägledning i att verket bör läsas i relation författarens egen samtid. När Carlberg författade dikten var året 1946, det vill säga ett år efter krigsslutet eller – utifrån Carlbergs ideologiska perspektiv – nederlaget. Tredje riket var besegrat, den nationalsocialistiska rörelse som Carlberg tillhörde hade blivit fullständigt misskrediterad och syntes gå en dyster framtid till mötes.

Mot bakgrund av detta ligger det nära till hands att tolka dikten som en beskrivning av den situation som nationalsocialismen befann sig i 1946, då (om)världen tedde sig ”stormtung och hatfylld”, och vägen framåt var högst oviss: ”Väktare, vart går nu färden?” I denna situation sattes förhoppningarna till ”Nordlandets röst”, som åter skulle kunna väcka de sovande och ge dem kraft att fortsätta kampen.

Publiceringen av just denna dikt av Carlberg, med dess specifika tillkomstsammanhang och tematik, skedde i det allra första numret av partiorganet *Sverige-Kuriren*. Om man bortser från den teoretiska möjligheten att publiceringsvalet var fullständigt slumpmässigt ligger det nära till hands att uppfatta dikten som ett slags *hommage* till Carlberg och en identifikation med den rörelse han representerade, där det nybildade Sverigedemokraterna skrevs in i en betydligt längre historia än vad partiet öppet ville medge. Det var en högst subtil hommage och dessutom ett gott val att välja en dikt från Carlbergs sena produktion. Fjorton år tidigare, i ett helt annat tidssammanhang, hade Carlberg i dikten ”Vakna, svensk! Till ett ofritt, söndrat och sovande herrefolk” skaldat kring samma tema om ett sovande folk och ett drömmen om ett uppvaknande. Denna dikt var inte dock lika subtil:

Guldets världsdemon
lägrat, slagit oss,

[785] Ibid.
[786] Bibi Jonsson, ”Nationalism och nazism i parnassens marginal: Om svensk politisk poesi och kampsång”, *Nordisk poesi: Tidsskrift for lyrikkforskning*, vol. 4, nr 1 (2019), s. 34.
[787] Carl Enfried Carlberg, *Lys Fylgia: Tids- och programdikter i svensk-gymnisk anda* (Stockholm, 1946).

söver med sitt hat
blodets röst.

Ättlingar av Marx
ringst in vår stam
lejda utgårdsmän
mörda oss![788]

Publiceringen av Carlberg var ingen engångsföreteelse, utan hans lyrik uppmärksammades också i tidskriften *Sveamål* 1991. Vid detta tillfälle publicerades dikten ”Fattar du, svensk”, som även den ingick i samlingsvolymen *Lys Fylgia*.[789]

DUBBELANSLUTNINGAR

En annan typ av personkopplingar som det finns flera exempel på var så kallade dubbelanslutningar. Det handlade om Sverigedemokrater som även var medlemmar i nationalsocialistiska organisationer. I denna kategori återfanns medlemmar som var aktiva i Sverigedemokraternas partiorganisation, i ungdomsförbundet eller som kandiderade för partiets räkning. Omfattningen av företeelsen är svår att uppskatta. Varken Sverigedemokraterna, de nationalsocialistiska organisationerna eller de enskilda medlemmarna hade rimligtvis något intresse av att detta skulle komma till allmänhetens kännedom. Några exempel kan dock ges utifrån spridda källor.

Bland kandidaterna på Sverigedemokraternas listor inför valet 1994 återfinns flera exempel på dubbelanslutningar. En person var ledare för *Swedish Hammer Skinheads*. Ytterligare sex personer var medlemmar i *Riksfronten* och *Nordiska rikspartiet* eller återfanns i de nationalsocialistiska grupper som ingick i nätverket kring tidskriften *Storm*. Dessa grupper utgjordes av *Stockholms Unga Nationalsocialister* (SUNS), *Vitt Ariskt Motstånd* (VAM) och *Västfront*.[790]

Vid samma tid präglades Sverigedemokratiska ungdomsförbundet (SDU) av dubbelanslutningar. SDU:s ordförande under dessa år var Robert Vesterlund. Tillsammans med flera framträdande personer i förbundsledningen var Vesterlund dubbelorganiserad i det nationalsocialistiska nätverket *Stockholms Unga Nationalsocialister* (SUNS).[791] Mer om detta i kapitel 8.

---

788 Carl Ernfried Carlberg, ”Vakna Svensk! Till ett ofritt, söndrat och sovande herrefolk” ingående i *Vakna svensk! Till den sovande svenska nationen*, i publikationsserien Manheims folkbibliotek (Stockholm, 1934), s. 4.
789 C.E. Carlberg, ”Fattar du, svensk”, *Sveamål*, nr 1 (1991), s. 5.
790 Sign., ”Exporedaktionen”, ”Sverigedemokraterna bakom den demokratiska fasaden”, *Expo*, nr 3 1997, s. 8 f.
791 Intervju med Robert Vesterlund, publicerad den 3 januari 2005 på webbsidan Nationell, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050214133237/http://nationell.nu/index.php?a=3 (Hämtad: 2023-01-03).

Ett tydligt exempel på dubbelanslutning under denna tid representerar Patrik Ehn. Han hade tillhört *Nordiska rikspartiet* under andra halvan av 1980-talet. Under åren 1989–1992 var han samtidigt medlem i Sverigedemokraterna och i ovan nämnda nationalsocialistiska *Föreningen Sveriges Framtid* (FSF.)[792] Såsom aktiv i FSF:s tidskrift och publicerad under signaturen ”Patrik Breidablick” gav han uttryck för tanken att Sverigedemokraterna och FSF kompletterade varandra och han betonade möjligheterna av ett samarbete i form av en ”Nationell front”.[793] Fallet Ehn exemplifierar också hur likartade idéer cirkulerade mellan Sverigedemokraterna och nationalsocialistiska grupper under denna tid. I slutet av 1989 publicerade Ehn artikeln ”Det nationella alternativet” i *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*. I artikeln kontrasterades nationalismen som ideologi med ”Liberalism/Marxism” med hjälp av följande pedagogiska dikotomi:

> Nationalismen – Internationalism
> Folket – Individen/klassen
> Kultur – Förfall.[794]

Tre år senare återpublicerade Ehn i stort sett samma artikel i FSF:s tidskrift *Sveriges Framtid.* Den uppställda dikotomin var i huvudsak densamma. På en viktig punkt skilde den sig dock åt:

> Idé: Nationalism – Internationalism
> Följd: Rasvärnande och kulturell blomstring – Rasblandning och kulturellt förfall.[795]

Exemplet visar hur dubbelanslutna personer dels kunde fungera som förmedlande länkar mellan organisationerna, dels hur ett likartat idégods kunde cirkulera mellan dem. I ovanstående fall räckte det att addera en rasdimension så hade man rört sig mellan Sverigedemokraterna och Föreningen Sveriges Framtid.

Förekomsten av dubbelanslutningar var ojämnt fördelat mellan olika delar av Sverige. Heléne Lööw har i sina studier av den rasideologiska och nationalsocialistiska miljön under 1990-talet konstaterat att dubbelanslutning till ”parlamentarikerna och de konservativa högerradikala grupperna” – dit Sverigedemokraterna enligt Lööw räknas – förekom i Stockholm, men inte i

---

792 Se Patrik Ehns CV, bilaga till protokoll från partistyrelsens möte den 29 januari 2005; Pärm 9.
793 Sign. ”Patrik Breidablick”, ”Nationell front”, *Sveriges framtid*, årg. 2, nr 1–2 (vintern/våren 1991), s. 9.
794 Sign. ”Breidablick”, ”Det nationella alternativet”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 12 1989, s. 4.
795 Sign. ”Patrik Breidablick”, ”Nationalism – den tredje och enda vägen”, *Sveriges framtid*, årg. 3, nr 1–2 (vintern 1992), s. 6.

Göteborg.[796] Tvärtom uppvisade grupperna i Göteborg en fientlig attityd till Sverigedemokraterna. En rasideologisk aktivist som Lööw intervjuat uttryckte det på följande sätt: ”De [Sverigedemokraterna] är ju bättre än de där andra, men de står inte speciellt högt i kurs, det kan du lita på.”[797] En sverigedemokratisk aktivist bekräftade denna antagonism: ”Anders Klarström är livrädd för att han ska få stryk av dom när han är i Göteborg ibland, det har varit nära ett par gånger...det är inte utlänningarna som är ute efter att slå ner oss, det är nazisterna.”[798]

KONTAKTER OCH SAMARBETEN

Sverigedemokraternas kopplingar till nationalsocialistiska grupper sträckte sig dock längre än till att partiet härbärgerade äldre nationalsocialister, upplät utrymme till dessa i partipublikationerna eller inslagen av dubbelorganiserade medlemmar. Det finns flera indikationer på att kontakter och till och med samarbeten med nationalsocialistiska partier och grupper förekom.

Föreningen Sveriges Framtid

Ett av dessa partier var ovan nämnda *Föreningen Sveriges Framtid* (FSF). Det hade grundats hösten 1989 av Leif Larsson, avhoppad ledare för *Nordiska rikspartiets* Riksaktionsgrupper.[799] Ideologiskt var FSF högst eklektiskt, det var i grunden ett rasideologiskt parti, men med nedtonad antisemitism. Inflytanden fanns från 1930-talets nationalsocialistiska Lindholmsrörelse, men framförallt uppvisade partiet betydande inslag från Per Engdahls fascistiska *Nysvenska rörelsen*, särskilt dess korporativistiska idéer.[800]

Av FSF:s publikationer framgår att FSF tidigt, redan på hösten 1990, såg Sverigedemokraterna som en potentiell samarbetspartner. Man var av uppfattningen att Sverigedemokraterna, FSF och *Nysvenska rörelsen* var de enda ”seriösa nationella alternativ” som stod till buds.[801] Vid tidpunkten hade också FSF beslutat att ”hjälpa” Sverigedemokraterna i valrörelsen 1991.[802] Vari denna hjälp skulle bestå sades dock inte.

Idén om ett samarbete utvecklades under våren 1991. I en artikel beskrev den tidigare omnämnde Patrik Ehn hur Sverigedemokraterna och FSF kompletterade varandra. Relationen beskrevs som den mellan Miljöpartiet och *Greenpeace*, det vill säga den mellan ett politiskt parti som verkade inom ramarna för den svenska parlamentarismen och en aktivistdriven organisation.[803]

---

796 Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 72.
797 Ibid., s. 480, not 50 i kap. 2.
798 Ibid., s. 72.
799 Ibid., s. 122.
800 Ibid., s. 122–126.
801 Osign., ”Föreningsnyheter”, *Sveriges Framtid*, årg. 1, nr, 3–4 (hösten/vintern 1990), s. 10.
802 Ibid.
803 Sign. ”Patrik Breidablick”, ”Nationell front”, *Sveriges framtid*, årg. 2, nr 1–2 (vintern/våren 1991), s. 9.

Det är noterbart att skribenten endast lade vikt vid organisationernas olikartade funktionssätt och utgick från att Sverigedemokraterna och NSF delade såväl ideologi som politisk målsättning. Av artikeln framgick att kontakter förekom:

> Medlemmar ur Föreningen Sveriges Framtid och även vissa Sverigedemokrater har visat prov på samarbetsvilja. Det är bra. Dessa nationalister visar att det går att samarbeta i den nationella solidaritetens anda. Låt FSF och SD komplettera varandra i kampen för ett Sverige åt svenskarna![804]

Under 1991 finns spår av dessa kontakter. I FSF:s verksamhetsberättelse för 1991 anges att partiet under året deltagit i två demonstrationer som anordnats av Sverigedemokraterna. Den ena var Sverigedemokraternas 30 november-manifestation (mer om denna i kap. 6). Den andra var den manifestation som Sverigedemokraterna anordnade den 7 september och som utgjorde kulmen på partiets valrörelse (se kap. 9). Vid detta tillfälle finns belagt att såväl FSF:s partiledare Leif Larsson som hans efterträdare Torulf Magnusson deltog.[805]

I skiftet mellan 1991 och 1992 meddelade Kjell Persson, som ingick in FSF:s ledning, att föreningen ”påbörjat ett politiskt samarbete” med Sverigedemokraterna.[806] Vari detta bestod framgick inte heller denna gång, men syftet var att visa att ”enade vi stå, söndrande vi falla”.[807]

Riksfronten

På senhösten 1991 övergick ledarskapet i FSF från Leif Larsson till Torulf Magnusson. I samband med detta skedde en ideologisk kursomläggning, där det rasideologiska och antisemitiska budskapet blev alltmer framträdande.[808] Man benämnde sig själva som ”nationalrevolutionära” och ”rasseparatister”.[809] I samband med detta ändrades namnet till *Riksfronten* (RF).

RF:s inställning till Sverigedemokraterna framstår som betydligt mindre positiv än vad FSF hade gett uttryck för tidigare. Inför valet 1994 påpekade RF:s ledning att Sverigedemokraterna tillhörde ett av ”de av samhället accepterade demokratiska partierna”, som – aningen nedsättande – sysslade med att ”slåss mot väderkvarnar”.[810] Samtidigt tillade man: ”vi önskar dem trots allt lycka till”.[811] När partiets tidskrift *Rikslarm* vid samma tidpunkt publicerade adresser till ”nationella”

---

804 Ibid.
805 Se foto från denna demonstration; Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 229.
806 Kjell Persson, ”Behövs FSF?”, S*veriges framtid*, årg. 3, nr 1–2 (vintern 1992), s. 7.
807 Ibid.
808 Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 127.
809 Osign., ”En introduktion till Riksfronten”, *Rikslarm*, sommarnumret 1992, s. 5.
810 Osign., ”Riksfronten ställer inte upp i valet i höst!”, *Rikslarm*, nr 3 1994, s. 3.
811 Ibid.

organisationer fanns inte Sverigedemokraterna upptagna.[812]

Endast två omnämnanden av några kontakter mellan de två partierna har återfunnits. I en intervju från 2021 uppger Pär Öberg – som var drivande i *Riksfrontens* avdelning i Fagersta/Bergslagen – att organisationen hade ett lokalt samarbete med SD-Dalarna, men tillade: ”det är nog inget SD idag skulle erkänna”.[813] Öberg anger inte någon exakt tidpunkt för detta samarbete, men det borde ha skett någon gång mellan april 1994, då Bergslagenavdelningen bildades och Öberg gick med i RF, och 1996 då i praktiken partiets aktiviteter hade upphört.[814]

Den andra kontakten finns belagd i en redogörelse för hur Niklas Svensson, företrädare för SDU i Göteborg, troligtvis på eget initiativ, under valrörelsen 1994 engagerade personer tillhörande Riksfronten och/eller den nynazistiska gruppen *Göteborgs NS* för utdelning av Sverigedemokraternas valmaterial under valrörelsen 1994 (mer om detta i kap. 8 som behandlar Sverigedemokraternas ungdomsförbund).[815]

Vitt Ariskt Motstånd

En tredje organisation som Sverigedemokraterna uppvisade kopplingar till var gruppen Vitt Ariskt Motstånd (VAM). Gruppen utgjorde en del av det nationalsocialistiska nätverk som hade växt fram kring vit makt-tidskriften *Storm* under 1990-talets första år. VAM bildades i april 1991 och kom snabbt att framträda som den främsta representanten för den militanta nynazismen, inte minst genom sina aktioner och den påföljande medierapporteringen.[816] Gruppen beskrev sig själva på följande vis:

> Vitt ariskt motstånd är ett rasmedvetet nätverk, vars främsta mål är att höja rasmedvetandet och understödja all arisk revolutionär verksamhet i Sverige […] Våra anhängare är vita rebeller, vårt ideal rasrevolutionärt, vår världsåskådning nationalsocialistisk. Vam betyder i praktiken VIT REVOLUTION UTAN PARDON! Ingenting mer eller mindre.[817]

En av de första indikationerna på Sverigedemokraternas kontakter med denna grupp var då Leif

---

[812] Se ”Nationella adresser!”, *Rikslarm*, nr 3 1994, s. 11.

[813] Kristoffer Boström, ”Intervju med nyblivne 50-åringen Pär Öberg”, publicerad den 31 augusti 2021 på Nordiska motståndsrörelsens webbsida: https://xn--motstndsrrelsen-llb70a.se/2021/08/31/intervju-med-nyblivne-50-aringen-par-oberg/ (Hämtad: 2023-06-13).

[814] För dessa uppgifter, se osign., ”Verksamhetsrapport”, *Rikslarm*, nr 2 1994, s. 4, samt Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 131.

[815] Se dokument märkt ”Bilaga: Niklas Svensson”, signerat av Michael Andersson, odaterat, men av andra källor framgår att den är tillkommen under våren 2005; Pärm 10. För tidsangivelsen, se e-postmeddelande från SD-Mölndal till personer inom Sverigedemokraternas partistyrelse och valberedning, skickat den 29 april 2005; Pärm 10.

[816] För en beskrivning av VAM, se Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 80–84.

[817] Osign., ”’Vår ras är vår framtid’”, *Storm*, nr 4 (1991), s. 16. Versaler i orig.

Zeilon på hösten 1991 lät VAM framträda i Sverigedemokraternas närradioprogram och där redogöra för ”sina idéer och arbetsmetoder”.[818] Detta framträdande uppskattades så pass att VAM från och med juli 1992 utannonserade kassettinspelningar från programmet i tidskriften *Storm*.[819]

Två dagar före Sverigedemokraternas första arrangemang av Karl XII-firandet i Stockholm den 30 november 1991 kunde journalisten Peter Carlberg på *Svenska Dagbladet* avslöja att ett ”inofficiellt samarbete” mellan VAM och Sverigedemokraterna förbereddes.[820] Vari detta bestod framgick inte av artikeln. Mot bakgrund av de kontakter som senare förekom handlade samarbetet troligtvis om det stundande Karl XII-firandet eller, mer specifikt, säkerhetsarrangemanget kring tillställningen. På Sverigedemokraternas årsmöte den 16–17 november, alltså bara två veckor innan 30 november-firandet skulle gå av stapeln, diskuterades detta arrangemang och den åtföljande festen. Som ansvarig för de praktiska göromålen, exempelvis anskaffandet av lokal, utsågs Bo Nilsson.[821] I samband med diskussionen om 30 november-firandet återfinns en kort notering: ”Personskydd tas upp vid senare möte – under veckan.”[822]

Bo Nilsson framstår ha spelat en viktig roll i detta sammanhang. Nilsson hade sin bakgrund i den konkurrerande falang av *Sverigepartiet* som inte ombildades till Sverigedemokraterna; först 1990 anslöt han sig till Sverigedemokraterna och 1991 valdes han till vice partiordförande. Under de år som följde figurerade han regelmässigt i första ledet vid Sverigedemokraternas offentliga manifestationer, bland annat vid 30 november-firandena 1991, 1992 och 1993.[823] Efter att ha förlorat omröstningen om posten som vice ordförande till Tina Hallgren-Bengtsson i januari 1993 valde Nilsson att lämna det aktiva partilivet inom Sverigedemokraterna.[824] Nilsson uppger dock att trots detta fortsatte Anders Klarström att ringa och engagera honom i samband med Sverigedemokraternas offentliga manifestationer.[825] Bland annat ledde Nilsson Engelbrektsmarschen i april 1994.[826] Nilsson ledde även en uppmärksammad demonstration som partiet arrangerade i Växjö den 13 maj 1994 och som urartade när politiska motståndare attackerade den.[827] Det var vid dessa tillfällen som det också går att belägga närvaron av VAM eller näraliggande nationalsocialistiska grupper i direkt anslutning till Sverigedemokraternas

818 Peter Carlberg, ”Tidning samlingspunkt för Vams sympatisörer”, *Svenska Dagbladet* den 28 november 1991, s. 11.
819 Se produktnummer K24 i beställningslistan från juli 1992, rubriken ”Vit makt material”, *Storm*, nr 7–8, s. 22.
820 Peter Carlberg, ”Tidning samlingspunkt för Vams sympatisörer”, *Svenska Dagbladet* den 28 november 1991, s. 11.
821 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 16–17 november 1991, punkt 7, rubriken ”30:e November”; Pärm 1.
822 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 16–17 november 1991, punkt 7, rubriken ”30:e November”; Pärm 1.
823 Se kapitel 6, samt S*verigedemokraterna 10 år!!!*, s. 25.
824 S*verigedemokraterna 10 år!!!*, s. 17.
825 Ljudklippet ”Bo Nilsson om tiden i Sverigedemokraterna”, publicerad i anslutning till ”Intervju: Veteranen Bo Nilsson om sina 40 år i den nationella kampen”, publicerad den 14 april 2020 på Nordisk Radio: https://nordiskradio.se/?artikel=intervju-veteranen-bo-nilsson-om-sina-40-ar-i-den-nationella-kampen (Hämtad: 2023-06-23).
826 Ibid.
827 Ibid.

manifestationer. Dessa grupper tycks då ha getts funktionen att fungera som ett slags säkerhetsstyrka.

Det första tillfället var vid Sverigedemokraternas 30 november-demonstration 1991, då Nilsson höll i de praktiska förberedelserna. Att VAM närvarade vid 30 november-demonstrationen framgår av ett flertal källor. I VAM:s tidskrift *Storm* beskrevs hur en grupp på cirka 200 personer – vilka företrädesvis utgjordes av skinheads – hade samlats i en lokal i Stockholm innan de avtågade till samlingsplatsen för Sverigedemokraternas manifestation vid Slussens T-banestation. Vid detta tillfälle var VAM ”på plats och distribuerade t-tröjor och tidningar”.[828] VAM uppgav att de ”tyvärr” inte deltog ”organiserat i upploppen den 30 november 1991”.[829] Däremot hade de uppmuntrat ”**alla** rasmedvetna vita att stå upp och uttrycka vår rasliga stolthet”.[830] Betoningen ska rimligtvis ligga på ”organiserat”, eftersom VAM denna gång inte framträdde som en egen, tydligt urskiljbar grupp, vilket de dock skulle komma att göra vid Sverigedemokraternas 30 novemberfirande året därpå (se kap. 6).

Av tv-reportern Olle Söderlunds direktrapportering från Sverigedemokraternas samlingsplats vid Slussen framgår att VAM var närvarande redan tidigt på kvällen, långt innan 200 skinheads med tillhörande VAM-inslag hade anslutit sig: ”Ja, här vid Slussen är det något drygt femtiotal personer samlade nu. De kommer från Sverigedemokraterna, och det är en del slätrakade anhängare av organisationen VAM – Vitt ariskt motstånd”.[831]

Även filmupptagningar från detta tillfälle visar närvaron av personer som stack ut ur mängden. Till skillnad från övriga normalt klädda personer och den grupp som bar en klassisk skinheadsmundering (bomberjackor, jeans och kängor) så uppträdde dessa maskerade i svart rånarluva/balaklava prydd med den tyska riksörnen som tygmärke. Just den svarta balaklavan var ett typiskt signum för VAM:s tidiga mundering.[832]

Även vid Sverigedemokraternas 30 november-firande 1992 var VAM närvarande. Denna gång spelade de dock en mer självständig roll. Vid detta tillfälle befann de sig mitt i Sverigedemokraternas demonstrationståg. Väl framme vid avspärrningarna som satts upp i närheten av Karl XII-statyn i Kungsträdgården bröt de sig ur demonstrationståget och exponerade sin närvaro, fullt uniformerade och med flaggor.[833] I tidskriften *Storm* beskrevs händelsen på följande sätt:

---

[828] Sign. ”Walter DARRE II”, ”Karl XII: Ett fiasko”, *Storm*, nr 5–6 (1991), s. 10.
[829] Osign., ”30 november 1991”, *Storm*, nr 5–6 (1991), s. 10.
[830] Osign., ”30 november 1991”, *Storm*, nr 5–6 (1991), s. 10. Fetstil i orig.
[831] Se tv-journalisten Olle Söderlunds direktrapportering från Sverigedemokraternas samlingsplats vid Slussen i Rapport den 30 november 1991, klippet ”TV-klipp från 30 november 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=UBDAP_hQ4XQ Tid: 00.30–00.45. (Hämtad: 2023-06-26).
[832] Se klippet ”Skinnskallar 30 nov. 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=XLO9Gaa0TKs Tid: 00:06. (Hämtad: 2023-06-23).
[833] Se filmupptagning från den 30 november 1992 ingående i dokumentären ”Rasist, javisst” från 1993, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=SmveaUBaJVA Tid: 54.25. (Hämtad: 2023-08-05).

> Det var en av de mest lama demonstrationer som varit. SD hade gått med på att förkorta färden till ett par ynka hundra meter och att tåget inte skulle få gå ända fram till statyn. När så Vitt Ariskt Motstånd anlände blev det i alla fall fart på demonstrationen. Alla helt klädda i svart ”stridsmundering” och med fanor och armbindlar visade vi sionistmedian och ZOG vilka det var som bestämde. Under demonstrationen skallade slagord såsom ”Frige Klas Lund” och ”Vitt Ariskt Motstånd”. Vi tog hur som helst över demonstrationen och fick (trots allt) god reklam då både den tyska rikskrigsflaggan och tre varghaksflaggor tydligt syntes i TV4-as nyheter.[834]

Senare skulle en av de skinheads som deltog i demonstrationståget beskriva samma händelse på följande sätt:

> Sent omsider bad arrangörerna oss att ställa upp. Jag ställde mig i tåget men ser hur en annan grupp formerar sig vid sidan av. Jag har inte tänkt på dem förut. De är alla svartklädda i och har röd-vit-svarta armbindlar på sig... det är VAM:s märke på dem. De får fram fanor... någon med varghaken och en med hakkorset. Jag byter tåg direkt. Där någonstans överger jag också SD generellt sett och börjar min vandring inom den ”radikala” nationalsocialistiska rörelsen. Det känns helt rätt. SD:arna är inte helt nöjda men det bryr vi oss inte om.[835]

VAM:s framträdande kom att ges betydande massmedial uppmärksamhet, något som inte togs särskilt väl emot inom Sverigedemokraterna. I *SD-Kuriren* beklagande man att VAM hade agerat ”linslusar åt pressen”.[836] På Sverigedemokraternas årsmöte 1993 fick Klarström också förklara vad som hade skett.[837] Senare beskrev Klarström det hela som något av en kupp, vilket det finns skäl att tro att det faktiskt var.[838]

Kontakterna mellan Sverigedemokraterna och VAM framstår alltså ha varit av varierade karaktär. Med stor sannolikhet fungerade VAM som skyddsstyrka den 30 november 1991, men året därpå valde VAM att genomföra en medial kupp på Sverigedemokraternas bekostnad. Att kontakterna dem emellan var begränsade bekräftas av den bedömning som SÄPO i maj 1992 gjorde

[834] Sign. ”Ju blodigare slag, desto större seger!”, ”30 november i Stockholm”, *Storm*, nr 9–10 (1992), s. 11.
[835] Magnus Söderman (red.), *Jag var där: Minnen från 20 år av gatukamp* (2016), s. 87.
[836] Osign., ”Karl XII”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1992, s. 3.
[837] Se diskussionen på Sverigedemokraternas årsmöte 1993, klippet ”SD Kongress 1993 (Del 2 av 6) – årsmöte”. Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=Zjn0ZzJJiWY Tid: 38.00. (Hämtad: 2023-09-16).
[838] Klarström, *Prima Victoria*, s. 264.

utifrån sin övervakning av Sverigedemokraterna. SÄPO konstaterade inledningsvis att ”SD som organisation inte samarbetade med någon militant gruppering”, men att det förekom ”kontakter mellan enskilda personer inom partiet och Vitt Ariskt Motstånd”.[839]

I maj 1993 lät VAM meddela att organisationen upphörde att framträda som ”offentlig och politisk rörelse” och hädanefter endast skulle ägna sig åt ”underjordisk verksamhet”. Vid detta tillfälle beskrev de ”Den svenska motståndsrörelsen” som delad i två ”huvudläger” – den revolutionära och den parlamentariska. Till den förstnämnda räknade de bland annat sig själva, till den senare Sverigedemokraterna.[840] Betraktat utifrån VAM:s perspektiv var den avgörande skillnaden inte en fråga om ideologi, utan arbetssätt.

Detta innebar dock inte slutet på Sverigedemokraternas kontakter med nazistiska grupper vad gäller partiets offentliga manifestationer. Den 13 maj 1994 arrangerade Sverigedemokraterna en demonstration med efterföljande torgmöte i Växjö. Vid detta tillfälle bestod den första raden i demonstrationståget av en grupp personer iförda svarta bomberjackor och med genomskinliga sköldar; dessa var anförda av Bo Nilsson som gick i täten med en svensk flagga.[841] Av filmupptagningarna framgår att dessa personer hade funktionen av en skyddsstyrka. I en intervju med pekar Bo Nilsson inte ut någon särskild grupp som ingående i denna skyddsstyrka, men tillägger istället mer generellt: ”Jag ska säga dig, jag överdriver inte när jag säger att hälften vid de där demonstrationerna var nationalsocialister.”[842]

När Sverigedemokraterna den 10 september 1994 anordnade en demonstration i Göteborg hade denna föregåtts av att en icke namngiven person inom Sverigedemokraterna hade kontaktat en person som SÄPO bedömde höra till VAM eller *Riksfronten*. Syftet var att mobilisera deltagare från dessa grupper, vilket också skedde. SÄPO:s bedömning efteråt var att av 250 personer som deltog i demonstrationen kom en femtedel från VAM/*Riksfronten*.[843] Denna närvaro var så pass påtaglig att Klarström i samband med arrangemanget fick frågor från massmedia om vilka deltagare som var välkomna vid Sverigedemokraternas manifestationer:

Klarström: ”Alla människor som delar våra värderingar och synpunkter är naturligtvis välkomna att ställa upp på våra demonstrationer.”

---

[839] Se sammanfattning av SÄPO:s PM ”Angående Sverigedemokraterna”, daterad den 18 maj 1992, gjord av Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i *Övervakningen av nazister och högerextremister* (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 174, samt not 109, s. 175.

[840] Se sammanfattning av SÄPO:s PM, daterad den 27 maj 1993, gjord av Lars Olof Lampers, ibid., s. 186 f.

[841] Se nyhetsinslag från demonstrationen i Växjö den 13 maj 1994 i Rapport, Aktuellt, Smålandsnytt och TV 4, klippet ”TV-inslag från SD:s demonstration i Växjö 1994”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=nNs_EOUJcK0 (Hämtad: 2023-06-23).

[842] Intervju med Bo Nilsson den 22 december 2023.

[843] Se sammanfattning av en PM upprättad av Författningsskyddet i Göteborg den 13 oktober 1994, gjord av Lars Olof Lampers, ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i *Övervakningen av nazister och högerextremister* (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 176, samt not 112, s. 176.

Reportern: ”Vad är grundvärderingarna?”
Klarström: ”Grundvärderingen är ett nationellt ansvarstagande för vårt fosterland.”
Reportern: ”Tycker du att de här VAM:arna som finns med här ikväll är bra att ha i era led?”
Klarström: ”Ja, som jag säger, människor får komma om de ställer upp på våra värderingar och har våra synsätt, då är de välkomna.”[844]

Utbytet illustrerar på ett närmast övertydligt sätt det dilemma som Sverigedemokraterna befann sig i. Officiellt tog partiet avstånd från nationalsocialismen, samtidigt som kontakter med dylika grupper förkom och man försökte attrahera dem till sina manifestationer. Samma typ av kontakter som inför demonstrationen i Göteborg – ett ”visst samarbete med och deltagande av personer tillhörande VAM” – kunde SÄPO konstatera också i samband med Sverigedemokraternas demonstration i Malmö den 20 augusti 1994.[845]

På Sverigedemokraternas årsmöte i mars 1995 diskuterades dessa kontakter. Det var på detta årsmöte som Mikael Jansson valdes till ny partiordförande efter Klarström. Det finns indikationer på att partiets arrangemang av offentliga manifestationer generellt, men särskilt kontakterna med nationalsocialistiska grupper i samband med dessa, var en väsentlig del av den kritik som riktades mot Klarström. Den direkta upprinnelsen till årsmötesdiskussionen framstår ha varit att vissa kontakter hade tagits med VAM i syfte att dessa skulle tillhandahålla en vaktstyrka till ett torgmöte som Sverigedemokraterna skulle arrangera. Det uttrycktes oro för att en person som tidigare hade figurerat i VAM-kretsar höll på att sätta samman en vaktstyrka bestående av skinheads.[846] Årsmötet beslutade att Sverigedemokraterna fortsättningsvis inte skulle ha något samarbete med VAM.[847]

AVSTÅNDSTAGANDE

Trots de kopplingar som kan påvisas mellan Sverigedemokraterna och nationalsocialistiska grupper är det missvisande att beskriva relationerna som oproblematiska, konfliktfria eller statiska.

Från Sverigedemokraternas sida tycks man ha varit väl medveten om att det skulle vara mycket besvärande för partiet om dessa relationer blev offentliga. Sverigedemokraterna hade vid upprepade tillfällen från åtminstone 1989 – då de första avslöjandena om partiet och den

---

[844] Se intervjun med Klarström gjord i anslutning till Sverigedemokraternas manifestation i Göteborg den 10 september 1994, ingående i dokumentären ”Blågul nazism – en dokumentär om den svenska nationalsocialismen” (1995), klippet ”Anders Klarström (SD) välkomnar Vitt Ariskt Motstånd (VAM) i SDs demonstration”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=-S23_lPRuOc (Hämtad: 2023-09-19).

[845] Se sammanfattning av en PM från SÄPO:s sektion i Malmö, odaterad, gjord av Lars Olof Lampers, ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i *Övervakningen av nazister och högerextremister* (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 176, samt not 113, s. 176.

[846] Se sammanfattning av en PM upprättad av SÄPO:s sektion i Malmö, mars 1995, gjord av Lars Olof Lampers; ibid., s. 177.

[847] Ibid., s. 176 f.

ideologiska bakgrunden hos delar av grundargenerationen började publiceras – bedyrat att partiet inte hade några kopplingar till den nationalsocialistiska eller fascistiska miljön.

I slutet av 1989 hade Anders Klarström, vid tillfället en av partiets talesmän, i ett artikelutkast uttryckligen hävdat: ”Sverigedemokraterna arbetar mot kommunism och fascism och nazism”.[848] I början av 1990 hade Klarström i ett genmäle till *Aftonbladet* invänt mot en artikel som hävdade att ”[f]lera i partistyrelsen har ett förflutet i nazistiska grupper och kontakter med europeiska nyfascistiska grupper”; detta var enligt Klarström ”struntprat”.[849] Vid samma tidpunkt hade Leif Zeilon i ett genmäle till *Sydöstran* motsatt sig beskrivningen att två medlemmar i Sverigedemokraternas partistyrelse skulle ha ett ”förflutet i klart nazistiska organisationer”.[850] När det gällde Sven Davidson medgav han visserligen att denne hade ett förflutet i Per Engdahls *Nysvenska rörelsen.* Denna organisationen var dock enligt Zeilon mest känd ”för sitt engagemang i folkomröstningen i Sjöbo”, och inte för att organisationen hade varit en central aktör för fascismens rehabilitering i Europa efter krigsslutet.[851]

I de sverigedemokratiska publikationerna förekom heller inget omnämnande av partiets kontakter med nationalsocialistiska grupper, vilka här har påvisats. Som framgått var nationalsocialisterna däremot inte lika nogräknade, utan stundtals påtalades bland dem dessa kontakter. Samtidigt präglades förhållandet till Sverigedemokraterna av en betydande kluvenhet. Som ovan nämnts omtalades Sverigedemokraterna ibland som den parlamentariska grenen i ”den nationella rörelsen”. Därmed betonades en idémässig affinitet mellan partiet och nationalsocialistiska grupper, medan skillnaderna endast bestod i det arbetssätt man hade valt.

Vid andra tillfällen markerades ett tydligt avstånd till Sverigedemokraterna. Exempelvis bemöttes Sverigedemokraternas agerande i samband med de manifestationer som partiet arrangerade under tidigt 1990-tal med förakt från grupper som var betydligt mer militanta. Efter partiets 30 november-manifestation 1991 ansåg tidskriften *Storm* att Sverigedemokraterna var ”alldeles för mjäkiga när det började hetta till”.[852] De naziskinheads som närvarat uppvisade inte samma språkliga känslighet; en av dem beskrev Sverigedemokraterna kort och gott som ”fittor”.[853] Sverigedemokraternas 30 november-firande året därpå beskrevs istället som ”en av de mest lama demonstrationer” som hade hållits.[854]

---

848 Artikelmanus med rubriken ”Vi är demokrater”, undertecknat av Anders Klarström och daterat den 9 december 1989, s. 2; Pärm 1. Understrykning i orig.
849 Brev från Anders Klarström till Aftonbladets insändarsida, daterat den 22 mars 1990; Pärm 1.
850 Genmäle till *Sydöstran*, undertecknad Leif Ericsson, daterad den 1 mars 1990; Pärm 1.
851 Ibid.
852 Sign. ”Walter DARRE II”, ”Karl XII: Ett fiasko”, *Storm*, nr 5–6 (1991), s. 11.
853 Se skinnhuvudet ”Valles” kommentar på Sverigedemokraternas fest den 30 november 1991, klippet ”Sverigedemokraternas partiledare Anders Klarström håller ett antisemitiskt tal 30 november 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=LAh68y9LVi8 Tid: 01.15. (Hämtad: 2023-08-01).
854 Sign. ”Ju blodigare slag, desto större seger!”, ”30 november i Stockholm”, *Storm*, nr 9–10 (1992), s. 11.

I linje med denna kritik framställdes Sverigedemokraternas medlemmar som bekväma eller oengagerade. I en fiktiv dialog mellan rasrevolutionären ”Erik” och sverigedemokraten ”Styrbjörn”, som publicerades i den nationalsocialistiska tidskriften *Storm* 1992, framställdes den senare som en oengagerad posör som mest var intresserad av att dricka öl. När Erik avkrävde honom svar om hur han bidragit till den nationella kampen svarade Styrbjörn endast: ”Jag kan faktiskt förtälja herrn att jag varje år inbetalar ett belopp a’ 200 kronor till SD.”[855] Det är talande att dialogen gavs rubriken ”Brännvin eller revolution”, där Erik fick representera den verklige revolutionären.

Heléne Lööws forskning om de nationalsocialistiska och rasideologiska miljöerna visar att de militanta grupperna kring tidskrifterna *Vit rebell* och *Storm* i början av 1990-talet tog avstånd från Sverigedemokraterna. Dessa grupper räknade Sverigedemokraterna till kategorin ”konservativa rasister”, tillsammans med exempelvis *Framstegspartiet* och *Sjöbopartiet*.[856] Just beteckningen ”konservativ” var, utifrån ett revolutionärt rasideologiskt perspektiv, att betrakta som ett nedsättande epitet. Ett annat epitet på Sverigedemokraterna som förekom inom dessa kretsar var kort och gott ”Dummokraterna”.[857]

Lööw beskriver också att avståndet mellan ”rasideologerna” och de ”parlamentariska extremnationalisterna”, till vilken hon räknar Sverigedemokraterna, ökade under 1990-talet.[858] Orsaken till detta var enligt Lööw den ”ideologiska glidning” som ägde rum under denna tid, där de rasideologiska och nationalsocialistiska grupperna baserade sin ideologi på ”rasgemenskap” snarare än ”nationsgemenskap”, och därmed blev alltmer internationalt orienterade.[859]

Det ökande avståndet accentuerades också av att Sverigedemokraternas partiledning åren efter 1995 gjorde aktiva ansträngningar för att på olika sätt dra en gräns gentemot den nationella rörelsen. Som kommer att redogöras för i kapitel 10 skedde detta bland annat genom att man valde den ideologiska självbeteckningen ”nationaldemokrater” för att särskilja partiet från odemokratiska ”nationella” grupper. Partiorganisatören Lars Emanuelsson deklarerade sommaren 1995 i *SD-Bulletinen*: ”Det är stor skillnad på att vara demokratisk nationalist och nationalsocialist (nazist)”.[860] Tomas Johansson – som under andra halvan av 1990-talet framträdde som en ideologiskt betydelsefull person inom partiet – poängterade exempelvis 1997 i *SD-Kuriren* att ”nationaldemokrater är en fristående ideologisk inriktning som inte låter sig förenas med nazism eller någon annan totalitär ideologi”.[861] Denna offentliga ompositionering undgick inte grupperna i den nationalsocialistiska miljön. Tidskriften *Info-14* refererade till Sverigedemokraterna som

---

855 Sign. ”Carlos”, ”Brännvin eller revolution?”, *Storm*, nr 7–8 (1992), s. 20.
856 Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 79 f.
857 Sign., ”Walter DARRE II”, ”Karl XII: Ett fiasko”, *Storm*, nr 5–6 (1991), s. 11.
858 Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 163 f.
859 Ibid.
860 Lars Emanuelsson, ”Läste du av någon underlig anledning Expressen den 16 augusti?”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1995, s. 7.
861 Tomas Johansson, ”Recension: Nazist, rasist, eller bara patriot?”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 23.

det ”nationaldemokratiska” partiet, där ordet satts inom citationstecken.[862] Tidskriften *Nordland* hänförde Sverigedemokraterna till den ”konservativa nationaldemokratiska grenen” av den nationella rörelsen, där det konservativa ställdes mot det radikala och revolutionära, och där demokratiledet i ”nationaldemokrati” fungerade som en förstärkning av skillnaderna.[863]

En indikation på att de nationalsocialistiska grupperna åren efter 1995 inte längre uppfattade Sverigedemokraterna som en del av den nationella rörelsen – inte ens som dess ”parlamentariska gren”, vilket VAM hade gjort 1993 – är att kontaktuppgifter till Sverigedemokraterna inte publicerades i dessa gruppers tidskrifter.[864]

INSTÄLLNING TILL NATIONALSOCIALISMEN

Hur kan då Sverigedemokraternas inställning till nationalsocialismen beskrivas mer generellt? Det första som kan konstateras är att den officiella hållningen inte är med sanningen överensstämmande. Personkopplingar, dubbelanslutningar, kontakter och samarbeten förekom. Vid några sällsynta tillfällen har före detta ledande sverigedemokrater uttalat sig om hur de uppfattade partiets inställning till nationalsocialismen. Deras uppfattningar skiljer sig delvis åt, men sammantagna indikerar de att det under första halvan av 1990-talet *åtminstone* fanns en acceptans för partimedlemmar och partiföreträdare med nationalsocialistiska övertygelser.

En av dessa personer är ovan nämnde Bo Nilsson. Han lämnade det aktiva partilivet inom Sverigedemokraterna 1993. Vid millennieskiftet ingick han i riksledningen för *Nationalsocialistisk front* och senare skulle han komma att engagera sig i *Nordiska motståndsrörelsen*.[865] I en intervju 2020 beskrev Nilsson hur han uppfattade Sverigedemokraterna under tidigt 1990-tal. Han beskriver partiet som mycket annorlunda än dagens parti, och att Sverigedemokraterna ideologiskt var ”nationalsocialister i demokratisk skrud”.[866] Enligt Nilsson skulle alltså Sverigedemokraterna – trots sin utpräglade nationalistiska ideologi och trots frånvaron av de ideologiskt bärande elementen i nationalsocialismen – ha vilat på nationalsocialistisk grund. Den enda skillnaden skulle ha bestått i att partiet hade valt att arbeta parlamentariskt inom ramen för den svenska demokratin.

I en intervju 2023 utvecklar Nilsson sitt resonemang.[867] Han säger att ”grundtanken” med Sverigedemokraterna från första stund var nationalsocialistisk, det var själva ”andemeningen” med

[862] Osign., ”Nationalist åtalad för kidnappning”, *Info-14*, nr 16 (augusti) 1997, s. 2.
[863] Osign., ”Frågor & svar”, *Nordland*, nr 11 (december) 1997, s. 38.
[864] Se exempelvis adresslistorna i inflytelserika tidskrifter såsom Info-14 och Nordland; *Info-14*, nr 13 (februari) 1997, s. 14 och *Nordland*, nr 11 (december) 1997, s. 62.
[865] Mats Parner, ”Den vitglödgade kampen för att bevara Sverige svenskt”, *Värmlands folkblad*, publicerad den 19 juni 2022: https://www.vf.se/2022/06/19/insandare-den-vitglodgade-kampen-for-att-bevara-sverige-svenskt-9cf7d/ (Hämtad: 2023-07-07).
[866] Osign., ”Intervju: Veteranen Bo Nilsson om sina 40 år i den nationella kampen”, publicerad den 14 april 2020 på Nordisk radio: https://nordiskradio.se/?artikel=intervju-veteranen-bo-nilsson-om-sina-40-ar-i-den-nationella-kampen (Hämtad: 2023-06-13).
[867] Intervju med Bo Nilsson den 22 december 2023.

partiet. Nilsson tillägger: ”Sen var det ju klart att man var tvungen att ha en demokratisk fasad.” Nilsson pekar även ut flera personer i den dåvarande partiledningen som övertygade nationalsocialister: ”Det var ju inte bara jag, det var Davidson, Zeilon och till och med Klarström – han var nationalsocialist.”

En annan, näraliggande uppfattning har Mats Tolgén gett uttryck för. Tolgén var partiaktiv under samma ungefär samma tidperiod som Nilsson. Han var ledamot av partistyrelsen under åren 1992–1996.[868] I likhet med Nilsson befann han sig alltså i en privilegierad position när det gällde att bedöma partiets inofficiella relation till nationalsocialismen. I en intervju beskrev Tolgén inställningen inom partiet under tidigt 1990-tal på följande sätt: ”Nationalsocialist var inget fel att vara. Jag bekände mig själv till nationalsocialismen.”[869] Det Tolgén ger uttryck för är en uppfattning att partiet inte var nationalsocialistiskt, men att det däremot fanns en acceptans för partiaktiva som hyste nationalsocialistiska övertygelser.

Nilssons och Tolgéns uppfattningar kan också sägas bekräftas av den samlade bedömning som SÄPO, utifrån sin övervakning av Sverigedemokraterna, gjorde i maj 1992. Man konstaterade att ”ledande personer inom SD hyser en betydligt hårdare och extremare politisk inställning än vad organisationen officiellt står för”.[870]

Att dessa inslag av partiaktiva med nationalsocialistiska sympatier fanns kvar långt efter att Sverigedemokraterna åren efter 1995 hade bytt partiledning och på allvar börjat markera avstånd till nationalsocialismen är otvetydigt. Detta framgår inte minst genom de uteslutningsärenden som kan beläggas från 1996 och med än större fokus på nationalsocialistiskt belastade medlemmar från cirka 2003 (mer om detta i kap. 12). Men bilden av en kvardröjande acceptans bekräftas också av ett brev som Björn Söder skickade till partistyrelsens ledamöter i januari 2000. I brevet kritiserade han den dåvarande partiledningen under Mikael Jansson för att den fortfarande såg mellan fingrarna när det gällde partiaktiva som hyste nazistiska idéer, och att partiledningen gjorde detta med hänvisning till att dessa personer ”har ju arbetat för partiet under så lång tid” eller ”han/hon är ju så snäll”.[871] Söder fortsatte:

> Skall vi bli ett parti som folk kan lita på och verkligen inse att vi gjort upp med vårt förflutna, skall sådana personer bort från partiet. Tyvärr finns det fortfarande en del personer med nazistiska/rasistiska idéer kvar! Är det så att SD står för

---

[868] Se Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 juni 1992, 11 §; Pärm 1, Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 27 januari 1993, punkt 13; Pärm 2, Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 26–27 februari 1994, punkt 10; Pärm 2, samt Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 15; Pärm 3.

[869] Intervju med Mats Tolgén, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 106.

[870] Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i Övervakningen av nazister och högerextremister (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 174.

[871] Brev från Björn Söder till partistyrelsen, daterat den 27 januari 2000; Pärm 4.

> någon annan ideologi eller åsikt som vi inte framför i partiprogrammet? Ett sådant parti finner undertecknad det svårt att vara medlem i.[872]

Ytterligare ett perspektiv på frågan om partiets inställning till partiaktiva med nationalsocialistiska sympatier framträder i uppfattningarna som Tommy Funebo, som tillhörde partiledningen 2000–2003, har gett uttryck för. Enligt vad Funebo uppgett efter det att han lämnat partiet fanns det så sent som 2007 ”högt uppsatta sd:are som mellan fyra ögon sagt till mig att de ser sig som nationalsocialister ’i ordets egentliga betydelse’”.[873] Detta hävdade Funebo redan i december 2003, då han på ett partistyrelsemöte påtalade att det fanns nazister i partistyrelsen, något som ledde till att ett uteslutningsärende öppnades mot honom (mer om detta i kap. 12).[874]

Tina Hallgren-Bengtsson

Ett exempel som belyser Sverigedemokraternas kluvna inställning till framträdande partiaktiva med nationalsocialistiska övertygelser, dessutom högt uppsatta sådana, är Tina Hallgren-Bengtsson som lämnade partiet 1996. Hallgren-Bengtsson var en av de sverigedemokrater som efter valet 1991 tog plats i kommunfullmäktige, i hennes fall i hemkommunen Höör i Skåne. Året därpå blev hon invald i partistyrelsen och 1993 blev hon utsedd till vice ordförande.[875]

Hösten 1995 återfinns en första indikation på att Hallgren-Bengtsson var under granskning av partistyrelsen. I Mikael Janssons ”Ordförandebrev” för november månad, under rubriken ”Uteslutnings-ärenden”, står noterat: ”Tina Hallgren Bengtsson försvarar sig mot vissa rykten.”[876] Om detta handlade om det nationalsocialistiska engagemang hon senare skulle bli känd för har inte kunnat utrönas. Dock uppgav Anders Westergren – partistyrelseledamot från Höör – långt senare att Hallgren-Bengtsson vid denna tid gav uttryck för ”nazistsympatier” och umgicks med ”nazistiska skinnskallar”.[877] Jimmie Åkesson beskriver att uppfattningen inom partiet vid denna tidpunkt var att Hallgren Bengtsson var ”galen” och att hon stod i begrepp att lämna partiet.[878] Inför Sverigedemokraternas årsmöte som hölls i slutet av mars 1996 hade Hallgren-Bengtsson valt att avsäga sig uppdraget som vice ordförande.[879] Vid samma tidpunkt var det Helena

[872] Ibid.
[873] Se Tommy Funebos inlägg, ”Replik till sdblogg.se”, publicerad den 10 februari 2007 på bloggen Objektiv SD-mirror: https://toto222.wordpress.com/2007/02/10/replik-till-sdbloggse/ (Hämtad: 2023-07-19).
[874] Se Tommy Funebos skriftliga reservation vid partistyrelsens möte den 14 december 2003; Pärm 8. För uteslutningsärendet, se Arnolds Boströms förslag till partistyrelsen, daterat den 20 december 2003; Pärm 8.
[875] *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 19.
[876] Ordförandebrev, nr 6 (November 1995), s. 2; Pärm 3.
[877] Dan Ivarsson, ”Sverigedemokrater bakom bokbål”, *Sydsvenskan,* publicerad den 5 september 2002: https://www.sydsvenskan.se/2002-09-05/sverigedemokrater-bakom-bokbal (Hämtad: 2023-05-19).
[878] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 14; Pärm 3.
[879] Intervju med Jimmie Åkesson den 24 maj 2024.

Andersson – Hallgren-Bengtssons ersättare – som deltog i kommunfullmäktigemötena i Höör.[880] Sammantaget indikerar ovanstående uppgifter att Hallgren-Bengtsson under våren 1996 höll på att trappa ned sitt engagemang inom Sverigedemokraterna, även om hon fortfarande var medlem.

Den 1 juni 1996 deltog Hallgren-Bengtsson, tillsammans med sin man Jan Bengtsson, även han aktiv sverigedemokrat, i en manifestation i Höör som anordnats av *Nationalsocialistisk front*. Iklädd uniform – bestående av brun skjorta, svarta byxor, ridstövlar, koppel och en armbindel med hakkors på – höll hon tal inför deltagarna.[881] Bland annat sade hon: ”Vi kan med gott samvete föra kampen mot mänsklighetens gift: marxister, liberaler och framför allt mot den sionistiska ockupationsmakten. Som den ohyra de är ska de krossas som löss!”[882] Manifestationen inkluderade även ett bokbål som uppenbart hade det tyska nationalsocialistiska studentförbundets (*Deutsche Studentenschaft*) rituella bokbål den 10 maj 1933 som direkt förlaga, även om den litteratur som brändes delvis skiljde sig åt. Bland annat brändes böcker av Winston Churchill, Tage Erlander och förintelseöverlevaren Ferenc Göndör.[883]

Med största sannolikhet kom händelsen till partistyrelsens kännedom omedelbart. Närvarande vid manifestationen hade ovan nämnde Anders Westergren varit. Vid denna tidpunkt hade han valts till vice ordförande i Sverigedemokraterna. Det var också Westergren som hade upplåtit mark som han arrenderade till manifestationen. Själv uppgav Westergren att han inte hade vetat om vad som skulle ske, bara att det skulle vara en ”friluftsfest”. Han var dock närvarande på manifestationen och försåg bland annat deltagarna med ved.[884]

Vilken reaktionen blev på dessa uppgifter har inte kunnat avgöras, men vid det partistyrelsemöte som hölls den 6 juli 1996, det första sedan manifestationen i Höör, konstaterades följande i mötesprotokollet under rubriken ”Brev från Tina Hallgren-Bengtsson och Jan Bengtsson”: ”Tina och Jan lämnar partiet efter många års hängiven och framgångsrik kamp. De tycker sig ha gjort sitt för Sverige nu och vill arbetsmässigt sett bryta helt.”[885] Någon gång i juni månad, troligtvis under de tre första veckorna, hade makarna brevledes meddelat att de lämnade partiet.[886]

---

[880] Osign., ”Expo kalendarium”, *Expo*, nr 1 1996, s. 12 f.
[881] Se klippet ”Bokbål med Sverigedemokraterna bränner judisk litteratur”, *Aftonbladet*, publicerat den 12 september 2016*:* https://tv.aftonbladet.se/video/137315/bokbaal-med-sverigedemokraterna-branner-judisk-litteratur (Hämtad: 2023-07-19).
[882] Ibid.
[883] Mikael Ekman & Robin Folkö, ”Då bokbål – nu i SD:s styrelse”, *Expo*, publicerad den 18 april 2013: https://expo.se/2013/04/d%C3%A5-bokb%C3%A5l-%E2%80%93-nu-i-sd-styrelse (Hämtad: 2023-05-16).
[884] Dan Ivarsson, ”Sverigedemokrater bakom bokbål”, *Sydsvenskan*, publicerad den 5 september 2002: https://www.sydsvenskan.se/2002-09-05/sverigedemokrater-bakom-bokbal (Hämtad: 2023-05-19).
[885] Protokoll från partistyrelsens möte nr 2/1996, punkt 4; Pärm 3. Protokollet saknar datum, men att det hölls den 6 juli framgår av Mikael Janssons ordförandebrev för augusti 1996; se Ordförandebrev, nr 11 (Augusti 1996), s. 1; Pärm 3.
[886] Tidsangivelsen bygger på att Anders Westergren i en verksamhetsrapport för juni månad, som senare refererades i ett ordförandebrev, angav att Tina Hallgren-Bengtssons avhopp hade lett till ett ”akut problem” i Höörs kommunfullmäktige; se Westergens junirapport i Ordförandebrev, nr 11 (Augusti 1996), s. 2; Pärm 3. Dessa

När Hallgren-Bengtssons avhopp offentliggjordes i juli 1996 undvek partiledningen nogsamt att nämna omständigheterna kring avhoppet. Manifestationen i Höör var vid denna tidpunkt ännu inte allmän känd. I *SD-Bulletinen* sades endast:

> Tina berättar att hon inte har kommit på kant med partiet eller något liknande. Saken är bara den att ett kommunfullmäktigeuppdrag tar mycket tid i anspråk, tid som hon nu väljer att dela mellan sitt arbete och sin make Jan Bengtsson. Detta i kombination med att hon motsatte sig vår mildare framtoning gjorde att hon valde att lämna partiet.[887]

I verksamhetsberättelsen för 1996, som lästes upp vid partiets årsmöte på våren 1997, angavs att Hallgren-Bengtsson hade lämnat partiet för att hon ”kände sig utbränd”.[888] Partiledningens hantering av Hallgren-Bengtssons avhopp byggde alltså på utelämnanden. Såväl årsmötesombud som partimedlemmar fördes medvetet bakom ljuset när det gällde de verkliga omständigheterna kring hennes avhopp. I den jubileumsskrift som kom ut två år senare upprepades detta: ”Tina ville satsa på en civil karriär och trappade successivt ner på verksamheten under 1996 och lämnade senare samma år partiet.”[889]

Först långt senare skulle partiledningens agerande komma i nytt ljus. I den självbiografi som den före detta partistyrelseledamoten Jimmy Windeskog gav ut 2011 beskrivs händelsen på följande sätt:

> Tina och hennes man Jan skulle helt enkelt tröttna på aktivism och ville ha mer skoj och stoj. Det var därför de lämnade SD och sökte sig till extrema och antidemokratiska lösa grupperingar. Vi som var kvar lät bli att göra en stor sak av det och ej heller ett enormt avståndstagande, för trots allt hade Tina gjort mycket bra och ville hon hellre dricka öl med mobboffer i uniform så kunde hon väl få göra det.[890]

Enligt Windeskog valde partiledningen att dölja omständigheterna kring avhoppet i förhoppningen att dessa inte skulle bli offentliga:

---

månadsrapporter skickades in senast sista veckan i varje månad, varvid slutsatsen kan dras att Tina Hallgren-Bengtssons brev skickades någon gång under de tre första veckorna i juni.

887 Osign., ”Tina Hallgren-Bengtsson lämnar Sverigedemokraterna”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1996, s. 7.

888 Verksamhetsberättelse SD Riks: Verksamhetsåret 1996, s. 1; Pärm 3.

889 *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 19.

890 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 54.

> Det är dock inte mycket till merit när en tidigare ledande medlem börjar sitta och dricka öl med en nazi-sekt. Även om denna person till och med skulle skymta i bakgrunden på bilder i dessa gruppers tidningar så nådde dessa bara något hundratal läsare och det kunde man leva med. Det fanns således inte något skäl för oss som parti att offentligt väcka våra motståndare. Istället försöker man givetvis vara så tyst som man bara någonsin kan och hoppas att ingen ska märka något. I SD låtsades vi helt enkelt om att vi aldrig hade hört namnen på Tina och Jan när vi förstod att de börjat hänga med unga nazister i NSF. Man ringer ogärna upp Expressen då och säger; ”Tjenare, vår förre vice ordförande har börjat spöka ut sig på nazifester, vill ni göra en grej om det?”[891]

Windeskog tillägger i sin självbiografi aningen självkritiskt: ”Det skall dock sägas att den taktik jag här talat om nog egentligen aldrig varit framgångsrik när det gäller vare sig verkliga eller påhittade nazianknytningar. Sanningen hinner alltid ikapp en förr eller senare”.[892] Detta kom också att ske. Visserligen kunde *Expo* redan i början av 1997 notera att Hallgren-Bengtsson deltog i *Nationalsocialistisk fronts* aktiviteter och bland annat hade hållit tal på partiets ”Furugårdmiddag”.[893] Det var dock först i september 2002 som manifestationen i Höör blev offentlig, då tv-programmet Insider på TV3 sände ett inslag om *Nationalsocialistisk front* som bland annat innehöll en videoupptagning därifrån.[894]

TEMA: RASFÖRESTÄLLNINGAR

Sverigedemokraternas ursprung i den nationella rörelsen i allmänhet och partiets direkta kopplingar till BSS i synnerhet framträder kanske som tydligast är när det kommer till frågor som handlade om ras. För även om Sverigedemokraterna inte kan sägas tillhöra den rasideologiska miljön, utan formulerade sin ideologi och sitt politiska program utifrån ett utpräglat etnonationalistiskt perspektiv är arvet från den nationella rörelsen märkbar, framförallt i partipressen. I denna återfinns en rad teman – centrerade kring ras, rasskillnader och rasblandning – som inte låter sig förklaras på annat sätt än som ett direkt arv från denna miljö.

I sammanhanget framträder en betydande kluvenhet, särskilt då rastematiken i partiets ideologiska styrdokument – partiprogram, principprogram och handlingsprogram – i stort sett är

---

891 Ibid., s. 193.
892 Ibid.
893 Osign., ”Expo kalendarium”, *Expo,* nr 3 1997, s. 21.
894 För sändningen av Insiders inslag om NSF, se Plex: https://watch.plex.tv/show/insider-3/season/1/episode/1 (Hämtad: 2023-09-19).

frånvarande.[895] Men, medan rastänkandet inte har täckning i partiets offentliga dokument återfanns de i partipressen. Det är dessa spår som föreliggande delkapitel behandlar.

Generellt förekom referenser till ras sporadiskt och oprecist. Ett exempel är att den rådande invandrings- och flyktingpolitiken kritiserades för att den tvingade människor att ”acceptera främmande religioner, kulturer och raser”.[896] Ras framstår som utbytbar mot etnicitet i detta sammanhang. Inte heller tycks användningen av rasbegreppet ha bottnat i några djupare kunskaper, som när Ulf Ranshede som tillhörde Sverigedemokraternas första partistyrelse hävdade att människor av en annan ras inte kunde bli fullvärdiga svenskar eftersom ”de har inte de rätta hormonerna i blodet”.[897]

Ibland förekom referenser till ras indirekt, genom att man återgav historiska texter eller citat. Ett exempel på detta är när medlemsbulletinen 1989 publicerade ett utdrag ut *Svensk soldatinstruktion* från 1930:

> **Det är i folkets rasegenskaper, som vår förmåga och kraft ytterst bottnar.** För en nation är bevarandet av rasens goda egenskaper av utomordentlig betydelse i den ständigt fortgående tävlingskampen mellan folken. Nationens kraft, välstånd och kultur beror därav. Därför utgör blandning med en icke likvärdig ras en av de största farorna för ett högtstående folk. Det kan betyda kulturell och ekonomisk tillbakagång. Rysslands och Balkanöns [sic] folk har exempelvis i betydlig grad varit utsatta för ogynnsam rasblandning, vilket i sin mån kan förklara dessa områdens efterblivenhet.[898]

Återgivandet av soldatinstruktionen står okommenterad i medlemsbulletinen. Publiceringen i sig kan rimligtvis inte tolkas på annat sätt än att redaktionen ansåg att detta sextio år gamla dokument, med sina kärnfulla rasbiologiska formuleringar, var relevant för partiets medlemmar att ta del av. Det faktum att den inte kommenterades antyder att publiceringen är att uppfatta som affirmativ. Detta intryck förstärks av att Sverigedemokraterna så sent som 1992 sålde en småskrift med detta utdrag ur soldatinstruktionen.[899]

---

[895] I partiprogrammen återfinns sammanlagt två omnämnanden av ras. Det första är ett uttalande av Tage Erlander från 1965 och som återges i partiprogrammet från 1989. Det andra omnämnandet återfinns i partiprogrammet från 1996. Där fastslås att det visserligen existerar kulturella skillnader som är ”beroende av rastillhörighet”, men samtidigt betonas att dessa är ”försvinnande små” och att de inte påverkar Sverigedemokraternas uppfattningar – ”analysgrunder” – om kultur; se Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Bakgrund”, resp. Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Kultur”, s, 10.
[896] Osign., ”Sjöbo – ett föredöme!”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 24.
[897] Andersson, *Stövlarna står putsade i garderoben*, s. 33.
[898] Soldatinstruktionen återges i *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 3 1989, s. 4. Fetstil i orig.
[899] Se beställningslista, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1992, s. 3.

I den artikel av Erik Walles som tidigare behandlats återgavs utdrag ur Lindholmsrörelsens partiprogram från 1927: ”En svensk befolkningspolitik med uppgift att till varje pris säkra den nordiska rasens tillväxt och förädling i vårt land. […] Invandring av fysiskt och andligt mindervärdiga element skall förbjudas.”[900]

I *SD-Bulletinen* infördes 1995 ett uttalande som Tage Erlander gjorde i en riksdagsdebatt 1965 efter att han återvänt från ett statsbesök i USA: ”Vi Svenskar lever ju i en så oändligt mycket lyckligare lottad situation. Vårt lands befolkning är homogen, inte bara ifråga om raser utan också i många andra avseenden.”[901] Citatet ingick i ett längre resonemang som Erlander förde om skillnaderna mellan amerikansk och svensk arbetslöshetspolitik.[902]Citatet togs dock ur detta sammanhang och infördes okommenterat i *SD-Bulletinen* under rubriken ”Månadens citat”. En möjlig tolkning är att syftet med att återge citatet var att normalisera den egna samtida uppfattningen om ras genom hänvisningar till historiska personers uttalanden, särskilt om dessa personer tillhörde kategorin ideologiska motståndare. Just citatet av Erlander användes också på detta sätt i partiprogrammet från 1989. Under rubriken ”Bakgrund” – där den sverigedemokratiska uppfattningen om den politiska utvecklingen under efterkrigstiden skisserades – infogades detta citat av Erlander. Därefter följde formuleringen: ”Ett välmående fritt folk i en homogen svensk stat. Detta var grunden för vår styrka och avgörande för möjligheten att demokratisera Sverige.”[903]

Samma förfarande uttrycktes redan under BSS-tiden. I en artikel i *Patrioten* från 1986 beskrevs Hjalmar Brantings delaktighet i inrättandet av Statens rasbiologiska institut, samtidigt som ett citat av den socialdemokratiska ecklesiastikministern Arthur Engberg återgavs: ”Vi har ju lyckan [att] äga en ras, som ännu är ganska oförstörd, en ras som är bärare av mycket höga och mycket goda egenskaper.”[904] Poängen med artikeln framgick med all tydlighet av rubriken: ”Var Branting och Arthur Engberg ’rasister’?” I ingressen slogs fast att det inte rådde ”någon tvekan om att Branting och Arthur Engberg idag skulle betecknas som ’rasister’ och dömas som brottsliga enligt lagen om **hets mot folkgrupp**.”[905]

Rasblandning

En annan tematik som återfanns i Sverigedemokraternas tidiga publikationer handlade om det hot som rasblandning sades utgöra. Den person som mest utförligt och pregnant formulerade idéerna

[900] Sign. ”E.W.”, ”En nationell rörelse för ett halvsekel sedan”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 19.
[901] Osign., ”Månadens citat”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1995, s. 4.
[902] Se Tage Erlanders inlägg i riksdagens första kammare den 24 mars 1965 i *Riksdagens protokoll: Första kammaren 1965* (Stockholm, 1965), nr 13, s. 60. Protokollet finns även återgivet i KB:s samling av digitaliserade riksdagstryck: https://weburn.kb.se/riks/tv%C3%A5kammarriksdagen/pdf/web/1965/web_prot_1965__fk__13/prot_1965__fk__13.pdf (Hämtad: 2024-05-04).
[903] Sverigedemokraternas partiprogram antaget på årsmötet den 10 juni 1989, rubriken ”Bakgrund”.
[904] J. Bäck, ”Var Branting och Arthur Engberg ’rasister’?”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 21.
[905] Ibid. Fetstil i orig.

om rasblandningens faror var Sven Davidson. Hans betydelse för den sverigedemokratiska ideologin har tidigare berörts. Han tillhörde den inre kretsen av grundargenerationen där personkontinuiteten mellan BSS, *Sverigepartiet* och Sverigedemokraterna framträder som tydligast. I Davidsons fall kan man säga att han inkarnerar en ideologisk kontinuitet. Denna centrerades kring teman som demografiska förändringar, etnisk homogenitet och hotande undergång. Davidson var dessutom självbekännande rasist. I samband med att han valdes till ordförande i BSS 1983 fick han frågan om han var rasist: ”Ja, i ordet positiva betydelse. Jag önskar att raserna skall utvecklas separat, efter egna förutsättningar. De verkliga rashatarna är liberalerna, som önskar förstöra raserna genom integration och rasblandning.”[906]

I artikeln ”Framsteg eller tillbakagång”, som publicerades i *Sverige-Kuriren* 1988, kom Davidson att utveckla sina tankar om rasblandningens faror. Han konstaterade inledningsvis att invandrings- och flyktingpolitiken inte bara var en fråga om ”kostnader, höjda skatter eller nya lån för det svenska folket”; det handlade om ”den etniska utvecklingen här i landet för hundratals år framåt”.[907] I ett globalt perspektiv skisserade han det hot som den snabba befolkningsutvecklingen i tredje världen utgjorde, och ställde frågan: ”Hur skall de vita, som knappast förökar sig alls, kunna överleva denna flodvåg av människor?”[908]

Det stora hotet för Davidson var dock ett annat. Det var den låga nativiteten i kombination med en ”för stor uppblandning med främmande element, som är orsaken till kulturens förfall och till och med utrotning”.[909] I sammanhanget framhöll han det antika Grekland som ett varnande exempel. Grekerna hade genom historiens lopp blivit till ett blandfolk; det bara var ”i avsides liggande delar av landet, som man kan möta folktyper med påfallande hellenistiskt grekiskt utseende”.[910] Denna erfarenhet var även tillämpbar på Sverige 1988: ”Risken är stor, att vi går samma öde till mötes som det gamla Grekland i synnerhet som den indoktrinerande liberalkommunistiska propagandan direkt uppmanar till rasblandning och integration av hela landet.”[911] Ett konkret exempel på detta var, enligt Davidson, 1984 års riksdagsbeslut om att asylsökanden och flyktingar skulle spridas över hela landet: Detta var ”ett försök att blanda ett helt folk, så att det så småningom skall förlora sin svenska identitet. Detta liknar en sammansvärjning och är ett brott av riksdagen som saknar motstycke i vår historia och i hela världen i övrigt”.[912]

Davidsons val av det antika Grekland som ett varnade exempel kan vid en första anblick framstå som något udda. Men faktum är att sammankopplingen av rasblandning och kulturellt

---

906 Osign., ”Intervju med Sven Davidson, BSS ordförande”, *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 6.
907 Sven Davidson, ”Framsteg eller tillbakagång”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4, 1988, s. 11.
908 Ibid., s. 12.
909 Ibid.
910 Ibid.
911 Ibid., s. 12 f.
912 Ibid., s. 13.

förfall var ett återkommande tema i denna idémiljö. Redan 1982 hade *BSS-Nytt* publicerat en artikel med rubriken ”Är den vita rasens nedgång dess fall?” I denna återgavs ett utdrag ut Viktor Rydbergs skrift *Den hvita rasens framtid* (1895), som behandlade rasblandningens påverkan på antikens Grekland.[913] Ett eko av dessa resonemang återfinns på Sverigedemokraternas årsmöte 1996. På detta diskuterades vilken gränsdragning som skulle gälla mellan den godtagbara invandringen av människor tillhörande den ”västerländska kulturkretsen” och den icke-godtagbara invandringen från den ”bysantinska kulturkretsen”. I detta schema hade Grekland lämnats utanför, trots att vissa ombud påpekade det antika Greklands historiska betydelse för Västerlandet. Anledningen till utelämnandet framgick av debatten, där bland annat årsmötesombudet Martin Linde konstaterade: ”Det har skett en uppblandning av folk i Grekland. Det är inte som det var när demokratins vagga stod där. Uppblandning har skett med flera folkslag bl.a. turkar.”[914] I detta instämde partistyrelseledamoten Tomas Johansson.[915] Denna diskussion bör förstås som ett levande ideologiskt arv från BSS-tiden.

Davidsons artikel var speciell såtillvida att den så pass utförligt talade om ras och särskilt rasblandning. Det mest vanliga förfarandet gällande denna typ av referenser var att dessa förekom i förbigående och där rasdimensionen var implicit. I sverigedemokratiska publikationer återfinns omnämnanden om att Sverige antingen var eller hotade att bli ett samhälle av ”blandkaraktär”.[916] Detta är knappast förvånande, då motsatsen – det vill säga etnisk och kulturell homogenitet – utgjorde den uttalade politiska målsättningen. Rasblandning framställdes genomgående som något negativt, såsom i denna formulering i *Sverige-Kuriren* 1988:

> Det hycklande och inkonsekventa samhälle som Sverige utgör idag och som berömmer sig för att vara rikt, humanitärt, ansvarsfullt och rättvist består av ett kulturellt utarmat etiskt och moraliskt svårt sargat svenskt folk, styrt av en vämjelig sammansättning av landsförrädare och quislingar som gjort Sverige till en förtryckarstat av *internationell blandkaraktär*.[917]

Vid vissa tillfällen preciserades vad som avsågs, man kunde tala om ”blandetniska samhällen”.[918] I

---

[913] Osign., ”Är den vita rasens nedgång dess fall?”, *BSS-Nytt*, nr 2 (1982), s. 2. I samma nummer publicerades också en artikel med rubriken ”Rasblandning blev romarrikets fall”. I denna redogjordes för antikvetaren Martin P:n Nilssons skrift *Rasblandningarnas omfång och betydelse i det romerska riket* från 1923, en skrift som även Sverigedemokraterna sålde, se osign., ”Rasblandning blev romarrikets fall”, *BSS-Nytt*, nr 2 (1982), s. 8, samt annonssida med rubriken ”Småskrifter från Sverigedemokraterna”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989) s. 30.

[914] Se Martin Lindes inlägg, Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 10; Pärm 3.

[915] Se Tomas Johanssons inlägg; ibid.

[916] Osign., ”Sjöbo – ett föredöme!”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 27.

[917] Ibid. Egen kurs.

[918] Osign., ”Sverigedemokraterna medverkade i en debatt om flyktingpolitiken i TV 3”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 9.

artikeln ”Den svenska folkstammens utdöende”, införd i *Sverige-Kuriren* 1991, beskrevs den hotfulla blandningen i etniska termer: ”Det är inte likgiltigt, vare sig för oss själva eller det Västerland som vi tillhör, om Sverige kommer att bebos av vår folkstam, med våra förtjänster och våra brister, eller av en blandning av folkslag från Asien, Afrika och Sydamerika.”[919]

När det gällde blandningstematiken är det inte helt lätt att avgöra vad som avsågs. Ras och etnicitet är till att börja med två begrepp som ligger nära varandra. Det framstår dock som att användningen av termen ”folkstam” avsåg etniskt ursprung. När redaktionen för *SD-Kuriren* 1992 bemötte en kritisk insändare, som hävdade att partiet ansåg att ”[den] svenska rasen håller på att utplånas”, gjordes just denna distinktion.[920] I svaret skrev redaktionen:

> Var har du läst att ”Den svenska rasen håller på att utplånas”? Hur många gånger ska vi behöva banka in i folks medvetande att *det inte finns någon svensk ras*. Men däremot så finns det en svensk folkstam och det finns ett svenskt kulturarv. Dessa två faktorer anser vi Sverigedemokrater är värden som är viktiga att värna om och försvara.[921]

Redaktionens påpekande var korrekt i sak. Sverigedemokraterna talade inte om svenskar som en separat ras. Samtidigt måste svaret beskrivas som bedrägligt eftersom Davidson hade talat om ”rasblandning” som ett hot mot det svenska folket.

Det är i vissa fall inte enkelt att avgöra om användningen termen *blandning* i källmaterialet åsyftade att människor av olika etnicitet befann sig i Sverige, eller om blandningen avsåg barn som var resultatet av blandförhållanden. Däremot finns flera exempel på hur blandförhållanden uttryckligen artikulerades i termer av hud- och hårfärg, det vill säga de yttre karaktäristika som vanligtvis associeras med ras. I dessa exempel lyftes ”rasblandade” barn fram som särskilt negativa företeelser, inte sällan tillsammans med pejorativa formuleringar.

När friidrottaren Henrik Dagård i en intervju i *Expressen* 1995 gjorde uttalanden där han ställde sig kritisk till svensk flykting- och invandringspolitik ledde detta till skarp kritik i framförallt massmedia.[922] Dagård fann sig tvingad att ta tillbaka sina uttalanden. Detta uppmärksammades i *SD-Bulletinen.* Reaktionen var mycket kraftig. ”Hur mycket kan en man förnedra sig egentligen...? Det kan man undra. Pengar luktar inte säger en del, men efter denna helt otroliga helomvändning måste man säga att de pengar han tjänar stinker som vilken trappuppgång (i Rinkeby) som helst.”[923]

---

[919] Sign. ”N.L.”, ”Den svenska folkstammens utdöende”, *Sverige-Kuriren*, nr 13 (1991), s. 8.
[920] Insändare av sign. ”Kenneth (inte sverigedemokrat)”, ”Idioter”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 5.
[921] Sign. ”Marie”, ”Vi svarar”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 5. Kurs. i orig.
[922] Thomas Mattsson, ”VM-stjärnan i blåsväder: ’Vi tar hit för många invandrare’”, *Expressen* den17 juni 1995, s. 10.
[923] Se notis i *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1995, s. 4.

Inlägget avslutades med orden ”Det är väl lika bra att han tar sista steget också, dvs skaffar sig en mörkhyad flickvän och hjälper vårt etablissemang med produktionen av *små krullhåriga, chokladbruna repatrieringsobjekt*.”[924]

I SDU:s tidning *Ung Front* infördes samma år en artikel som beskrev hur svenska flickor borde uppträda:

> Vi Svenska flickor måste inse vårt värde och starkt ta avstånd ifrån etablissemangets förhärligande av blandförhållande och även ifrån de osmakliga inviter man tvingas stå ut med från främmande män från allsköns länder. […] Alltför ofta träffar man Svenskor som inte har insett sitt eget värde som Svensk kvinna och låter sig imponeras av invandrares raggarkonster. Eller de som går ett steg längre och blir tillsammans med dessa och skaffar små ”söta” *café-au-lait-färgade barn*. Att vara en ung Svensk kvinna är sannerligen något att vara stolt över och vi är ämnade att höra ihop med Svenska män och så småningom bilda en egen kärnfamilj av Svenskt ursprung med små söta ljusa barn![925]

I *SD-Bulletinen* 1996 återfinns en artikel som diskuterade nödvändigheten av att engagera sig i Sverigedemokraterna. I artikeln betonades vad som stod på spel:

> Protesterar vi inte högljutt och med all kraft snart, kommer vi obönhörligen att förlora allt, inte bara vårt fosterland utan även vårt kulturarv, vår ärofulla historia, vårt språk. Ja, vi kommer till och med försvinna som folkslag. Om man inte vill att sina barnbarnsbarn – om 100 år – har *mörk hy, svart krulligt hår* och ylar ”allah akbar” 5 gånger om dagen, så måste man engagera sig.[926]

En uppenbar kontinuitet mellan BSS och Sverigedemokraterna när det gällde den negativa inställningen till blandförhållanden kan också konstateras utifrån bildanvändningen i partipublikationerna. Vid åtminstone två tillfällen användes samma bilder för att illustrera ungefär samma poäng, att blandförhållanden var något negativt eller utgjorde en oönskad framtid.

I ett nummer av *SD-Kuriren* 1994 bildsattes en artikel om ”xenofili” – motsatsen till xenofobi (främlingsrädsla) – med en bild av den svenska friidrottaren Linda Haglund som poserade tillsammans med sin man, den afroamerikanske fotbollsspelaren Eddie Johnsson. Bildtexten

---

[924] Ibid. Egen kurs.
[925] Osign., ”Endast för flickor...”, *Ung Front*, nr 4 (1995), s. 9. Egen kurs.
[926] Osign., ”Ingen får stanna...och alla ska ut!”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1996, s. 1.

löd: ”Xenofiler?”[927] Samma bild hade 1986 använts i en artikel i BSS-tidningen *Patrioten*. I denna artikel hade ”den normupplösande propagandan” i form av det mediala uppmärksammandet av blandäktenskap – särskilt bland svenska kvinnliga kändisar – kritiserats.[928] Artikeln avslutades med orden: ”Svenskarna ska bli identitetslösa, raslösa goda internationalister. Sverige har blivit mångkulturellt!”[929]

Som nämnts i kapitel 4 utkom i skiftet 1993/94 ett nummer av *SDU-Bulletin*, vars omslag utgjordes av en bild på en svart man i rastaflätor och en barbröstad vit kvinna som håller om varandra på vad som ser ut att vara ett foto från en badstrand. Rubriken löd: ”Är detta Sveriges framtida familjeförhållande?”[930] Samma bild hade återgivits på omslaget till *BSS-Nytt* 1983 med bildtexten: ”Sommarsverige 1983?”[931]

Dessa exempel pekar på att blandförhållanden mellan vita kvinnor och svarta män uppfattades som särskilt problematiskt; ingen bildsättning av motsatsen har kunnat konstateras. Förklaringen kan stå att finna i en artikel i *Sverige-Kuriren* från 1989 där författaren konstaterade: ”Uppenbarligen utgör den svenska kvinnans skönhet en lockelse för många främlingar, men i ett framtidsperspektiv så försvinner även detta värde om folkblandningen fortsätter.”[932]

Ett mycket originellt uttryck för uppfattningen om rasblandningens faror återfinns i en motion som partimedlemmen Ingvar S. Bengtsson lämnade in till årsmötet 1995. Motionen tycks ha handlat om skillnader i feromonutsöndring:

> Är det inte hög tid att vi informerar Alla våra 96–97 % feminina (= helt normalsvenskt människodoftande) Landsmaninnor, vad det betyder om hon avlar barn med en s.k. paradisfördriven sen årtusenden utdöd ”flykting” från någon av dessa häxdoftinspirerade permanenta krigspesthärdar som dom överlag härstammar ifrån? Vi luktar alla som vår far och att lukta frisk människa och ha en frisk pigmentiell identitet är idag mycket exklusivt på denna planet. Den feminina kvinnan har på sin feminina paradisblomma ett dofttändmedel och vi friska maskulina män har i våra luftvägar en ”miljard” slumrande sensorer som aktiveras likt blommans blad som öppnar sig mot solen och hennes dofter paradistager oss med ”hull och hår”. […] Avlar hon barn med en ”Stinkystanier” så klipper hon vingarna av sin egen barnkammare och har ett häxbo att byta blöja på. Informera

[927] Tomas Johansson ”En allvarlig sjukdom: Om Xenofili”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 6.
[928] Osign., ”Internationell spänning”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 14.
[929] Ibid.
[930] Se omslaget till *SDU-Bulletin*, vinterutgåvan 1993/94.
[931] Se omslaget till *BSS-Nytt*, nr 4 (1983).
[932] Osign., ”Vet svenskarna vad som krävs för att de skall kunna behålla sitt land?”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 3.

alla svenska kvinnor om denna grundläggande realitet.[933]

Jimmy Windeskog hävdar i sin självbiografi att motionen blev utskrattad när den lästes upp på årsmötet.[934] Det är inte svårt att föreställa sig varför. Både språket och idéerna vittnar om en originalitet som passerat gränsen för det acceptabla. Men att avfärda Bengtsson som en kuf missar en viktig poäng. Bengtsson var medlem i ett parti där det faktiskt var möjligt att artikulera idéer om hotet från rasblandning.

Rasskillnader

Ett annat tema som kan urskiljas handlade om rasskillnader. Temat förekom framförallt i ett specifikt sammanhang, där rätten att få hävda existensen av rasskillnader – utan att drabbas av anklagelser om rasism eller av rättsliga konsekvenser – var något som betonades.[935]

Ett tidigt exempel återfinns i artikeln ”Hotas yttrandefriheten i Sverige?” som publicerades i *Sverige-Kuriren* 1988. Författaren inledde med att beskriva hur kättare tidigare i historien bränts på bål eftersom de hade ifrågasatt religiösa dogmer. I samtiden hade dock ”Guds ord” ersatts av FN-stadgan om de mänskliga rättigheterna. Särskilt gällde detta frågor som handlade om ras:

> Här i Sverige ska vi inom kort, så är i alla fall tanken, få en lag som förbjuder alla sorters ”rasism”. Man ska inte längre ostraffat kunna hävda att negrer är dummare än vita i genomsnitt, eller att ett samhälle som är rasligt homogent är bättre än ett samhälle som är rasligt heterogent.[936]

Författaren avslutade med den retoriska frågan: ”Vad händer om en forskare, likt en annan Gallilei [sic], plötsligt presenterar seriösa forskarrön som visar att det existerar mentala skillnader raserna emellan [och], hemska tanke, att förmågan till samhällsbygge varierar efter rastillhörighet.”[937]

Resonemanget var i stort sett identiskt med innehållet i en artikel som 1984 hade publicerats i BSS-tidskriften *Patrioten*. Artikeln behandlade FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering som antagits 1965.[938]

---

[933] Motion nr 23 av Ingvar Bengtsson inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1995, daterad den 14 februari 1995; Pärm 3. Understrykning i orig.

[934] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 75.

[935] Ett av de mer sentida exemplen på dessa resonemang återfinns i en nyhetsnotis i *SD-Bulletinen* 1997. I denna kommenterades en händelse där den framträdande Front National-politikern Catherine Megret i Vitrolles hade dömts för ”rashets”. Enligt notisen var anledningen att hon hade hävdat att det fanns ”genetiska skillnader mellan raserna”; Osign, ”Nytt från Frankrike”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1997, s. 10.

[936] Osign., ”Hotas yttrandefriheten i Sverige?”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 5.

[937] Ibid.

[938] Se International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, antagen den 21 december

> Här **fördöms** ”teorier om att någon ras är överlägsen någon annan”. Visst kan FN fördöma sådana teorier, men de kan **aldrig bortse ifrån det faktum** att de olika raserna är **olika** och har olika egenskaper. Rent subjektivt kan man dessutom hävda att sin egen ras (eller andra raser) är överlägsen andra raser (eller sin egen ras) inom vissa områden. Kanske kan en objektiv bedömning styrka detta, men det skulle ändå aldrig accepteras av det liberala och marxistiska åsiktsetablissemanget. Sådana åsikter – eller teorier – kan man (förhoppningsvis) inte förbjuda.[939]

Ett liknande resonemang förekom i en insändare till *SD-Kuriren* 1995. I denna kritiserade partimedlemmen Anders Gustafsson liberalernas ovilja att resonera i termer av rasskillnader:

> Att amerikanska forskare gång efter annan kommer fram till att svarta i genomsnitt har lägre intelligens än vita tar man givetvis ingen notis om, eller avfärdar som nynazistiska propagandatrick. Hur någon självständigt tänkande människa överhuvudtaget har kunnat gå på liberalernas lögner om alla rasers likhet (ej att förväxla med lika värde) är fullständigt obegripligt.[940]

Att rasskillnader var en viktig fråga för författaren framgår med all tydlighet av att han bara någon månad efter denna insändare skickade in en motion till Sverigedemokraternas årsmöte. I denna skrev Gustafsson: ”Sverigedemokraterna måste inse rasens stora betydelse. De liberal-kommunistiska lögnerna om alla rasers likhet är just bara lögner. Det finns otaliga amerikanska undersökningar som visar att svarta i genomsnitt har lägre IQ än vita”.[941] Rasskillnaderna handlade enligt Gustafsson inte enbart om intelligens: ”Att de icke-germanska folkslagen har lägre moral än de germanska torde det inte finnas något som helst tvivel om”.[942] I motionen yrkade författaren på att Sverigedemokraterna skulle utforma sin politik efter dessa linjer: ”Rasblandning och blandäktenskap måste förbjudas. Frivilligt sexuellt umgänge mellan personer av olika ras bör bestraffas med böter eller fängelse i högst fem år. Observera dock att jag inte anser att någon ras ska utrotas; man ska respektera varje ras, men älska sin egen.”[943]

Hur motionen mottogs på årsmötet har inte kunnat avgöras, då 1995 års mötesprotokoll

1965, återgiven på webbsidan för FN:s Office of the High Commissioner: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-elimination-all-forms-racial (Hämtad: 2023-03-02).

939 Osign., ”Förbjud rasismen?”, *Patrioten*, nr 2 (1984), s. 2. Fetstil i orig.

940 Anders Gustafsson, ”Var är Bengt?”, *SD-Kuriren*, nr 24 (1995), s. 13.

941 Motion av Anders Gustafsson inlämnad till årsmötet 1995, daterad den 8 februari 1995, s. 1; Pärm 2.

942 Ibid.

943 Ibid., s. 2.

saknas i partiarkivet. Det som dock kan konstateras är att motionen inte antogs, för det finns inga tecken på att Sverigedemokraterna från denna tid började driva frågor utifrån antagandet om ”rasens stora betydelse”. Möjligtvis kom Gustafssons idéer att få ett bättre bemötande i nationalsocialistiska sammanhang; åtminstone tog tidskriften *Nordland* in en artikel av honom med rubriken ”Rasnationell genteknik” i sitt decembernummer 1997.[944]

Gustafssons motion kan framstå som extrem, särskilt när det gällde de yrkanden som framställdes, som gick betydligt längre än vad som hade formulerats i BSS publikationer. Samtidigt är den ett exempel på hur idéer om rasegenskaper och skillnader mellan raser öppet kunde artikuleras inom Sverigedemokraterna under denna tid. Dessa idéer var dock inte begränsade till enskilda partimedlemmar såsom Gustafsson, som av allt att döma inte var aktiv inom partiet.[945] Idéer om rasskillnader återfanns även hos partiordföranden Mikael Jansson.

Jansson var den första av Sverigedemokraternas partiordföranden som inte hade sin bakgrund inom den nationella rörelsen. Fram till 1992 hade han varit engagerad i Centerpartiet.[946] I en artikel i Centerpartiets publikation *Politisk tidskrift* hade han 1991 resonerat om rasskillnader och deras relation till kulturella uttryck: ”En del kulturella skillnader emellan torde ha rasmässig grund. Detta borde kunna sägas nu, när de flesta t o m erkänner att själsliga skillnader mellan man och kvinna existerar.”[947] Samma år som han gick med i Sverigedemokraterna korresponderade han med Anders Klarström och presenterade flera ideologiska uppslag, som han tänkte att partiet skulle kunna vara intresserat av. I ett av dessa skisserade Jansson sina idéer om vad som krävdes för att en ”folkkultur” skulle kunna bestå i en ”mångfolklig värld”. En av förutsättningarna angavs vara att ”en viss biologisk och därmed även själslig särprägel fortlever”.[948] Dessa två formuleringar pekar i samma riktning: en uppfattning där kulturella skillnader hade ”rasmässig grund” och varje specifik folkkultur hade en biologisk och själslig särprägel. Det är svårt att tolka detta som annat än ett utpräglat rastänkande med en emfas på rasskillnader, vilka påverkade såväl själsliga egenskaper som kulturuttryck.

Detta perspektiv återfanns delvis i det nya partiprogram som Sverigedemokraterna antog året efter att Jansson hade tillträtt som partiordförande. Under rubriken ”Kultur” infördes följande mening som saknade motsvarighet i de tidigare programmen: ”Kulturella skillnader beroende av rastillhörighet är försvinnande små och påverkar inte Sverigedemokraternas analysgrunder.”[949]

---

[944] Anders Gustafsson, ”Rasnationell genteknik”, *Nordland*, nr 11 (December 1997), s. 29.

[945] Bortsett från insändaren till *SD-Kuriren* och motionen till årsmötet 1995 har Anders Gustafssons namn inte återfunnits i något annat sverigedemokratiskt sammanhang i det genomgångna partimaterialet.

[946] För Janssons bakgrund, se hans presentation i SD-Kuriren efter att han blivit vald till partiordförande 1995; Mikael Jansson, ”Några ord om min egen bakgrund”, *SD-Kuriren*, nr 25 (1995), s. 3.

[947] Mikael Jansson, ”Vems EG-vision ska vi arbeta för?”, *Politisk tidskrift*, nr 6 1991, s. 16.

[948] Dokument märkt ”Alternativ till en politisk union av Europa”, författad av Mikael Jansson och daterad den 12 mars 1992, s. 5; Pärm 1.

[949] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Kultur”, s. 10.

Formuleringen innebar dels ett erkännande av rasens betydelse för kulturen, även om denna framställdes som marginell, dels ett underkännande av dess relevans för partiets politik. Formuleringen kvarstod i partiprogrammet efter programrevisionen 1999 och utgick inte förrän det nya principprogrammet antogs 2003.

Frågan om rasskillnader i intellektuellt hänseende och deras betydelse för kulturutvecklingen återkom vid Sverigedemokraternas årsmöte 2002. Inför årsmötet hade Ingemar Ramell, som kan beskrivas som en partiveteran, lämnat in en motion där han motsatte sig beslutet att partiet skulle verka för att utvecklingsbiståndet höjdes till 1,5 procent av bruttonationalprodukten. I motionen yrkade han istället på att partiet skulle verka för att allt sådant bistånd skulle dras in.[950] Argumentet som anfördes var ett typexempel på den betydelse som tillskrevs rasskillnader:

> Det är inte svenskarnas fel att t.ex. afrikanerna ännu inte har lyckats uppfinna varesig [sic] hjulet, eller ett eget alfabet. Det finns klara biologiska orsaker till varför de inte har lyckats med det, eller att de inte har lyckats lyfta upp sina egna kulturer i övrigt till det 21 århundradet.[951]

Hur motionen mottogs av årsmötet har inte kunnat avgöras då mötesprotokollet saknas för detta år.

I likhet med rasblandningstematiken återfinns ett exempel på att Sverigedemokraterna saluförde litteratur som till sitt innehåll berörde frågan om rasskillnader. I detta fall handlade det om genetikern Arne Müntzings (1903–1984) *Varför är vi olika? Kvinna och man, svart och vit, kropp och själ* från 1976.[952] Boken hade marknadsförts av BSS redan 1984.[953] I *Sverige-Kuriren* såldes den under rubriken ”Den efterfrågade boken Varför är vi olika av Arne Müntzing åter i lager!”[954] Annonsen innehöll följande citat: ”Diskussionen om skillnaderna mellan könen och mellan olika raser och folkgrupper är för närvarande mycket intensiv och ofta präglad av känslotänkande och löst grundande värderingar.”[955]

Den bortre gränsen

Som framgått kretsade resonemangen kring ras framförallt kring rasernas olikhet, särskilt vad gäller intelligens, men någon gång också i moraliskt hänseende. Däremot artikulerades inte explicit idéer

---

[950] Motion nr 2 av Ingemar Ramell inlämnad till Sverigedemokraternas ordinarie årsmöte den 12–13 maj 2002, daterad 25 april 2002, märkt ”R4”; Pärm 7.

[951] Ibid.

[952] Se annons i *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 1 1989, s. 4. Arne Müntzing var en framstående genetiker; Thomas Söderqvist, uppslagsordet ”Müntzing, Arne”, *Svenskt biografiskt lexikon*, bd 26 (Stockholm, 1989), s. 133–136.

[953] Se annons i *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 2.

[954] Se annons i *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 10. Understrykning i orig.

[955] Ibid.

om rasernas olika värde. Som i fallet med Anders Gustafssons resonemang kunde detta uttryckligen betonas; han vände sig mot ”liberalernas lögner om alla rasers likhet”, men infogade att det inte var att ”förväxla med lika värde”.[956] Tvärtom framhöll han att man skulle ”respektera varje ras”.[957] Därmed framträder den bortre gränsen för rasföreställningarna som artikulerades. Två av de centrala beståndsdelarna i rasismbegreppet återfinns inte i de resonemang kan beläggas.

Den första beståndsdelen utgörs av en *hierarkisering* av raser, det vill säga ”övertygelsen att raserna låter sig klassificeras i en hierarki, beroende på kvaliteten av de nedärvda dragen”.[958] Någon sådan klassificering artikulerades inte explicit. Däremot kan en typ av värdering urskiljas, exempelvis i konstaterandet att människosläktets förmåga ”till samhällsbygge varierar efter rastillhörighet”.[959] Även Ramell gav i sin motion uttryck för samma uppfattning, då han hävdade att svarta afrikaner, på grund av ”biologiska orsaker” inte hade ”lyckats lyfta upp sina egna kulturer i övrigt till det 21 århundradet”.[960]

Dessa resonemang var ett eko av de rasföreställningar som hade artikulerats i BSS-sammanhang. I artikeln ”Finns det rasskillnader?”, publicerad i BSS-publikationen *Patrioten* 1984, gavs dessa uppfattningar ett pregnant och i det närmaste programmatiskt uttryck. I artikeln återfinns samma uppfattning om rasernas olikhet och intelligensskillnadernas betydelse för förmågan till ”högre kulturskapande och samhällsuppbyggande”.[961] I detta sammanhang artikulerades en explicit rashierarkisering, där vissa raser – såsom ”papuaner, hottentotter och pygméer” – hävdades ”aldrig [ha] åstadkommit någon kultur värd namnet”.[962] Därefter ordnades människosläktets raser hierarkiskt beroende på intelligens: ”De afrikanska negrerna – de svarta – står otvivelaktigt högre än papuaner, hottentotter och pygméer. Men i jämförelse med de vita (den ’europida’ eller den ’kaukasiska rasen’) eller den gula (den mongoliska rasen, kineser, japaner, koreaner) stå de svarta genomsnittligt sett lågt.”[963] Därav följde skillnader i förmågan till kulturskapande. Det konstaterades att inte en enda ”högre kultur” hade skapats av svarta afrikaner.[964]

Den andra beståndsdelen i rasismbegreppet utgjordes av *hierarkiseringens legitimerande funktion*, det vill säga ”föreställningen att denna hierarkiska klassifikation berättigar medlemmar av förment överlägsna raser att dominera, exploatera och t.o.m. förinta medlemmar av förment

---

956 Anders Gustafsson, ”Var är Bengt?”, *SD-Kuriren*, nr 24 (1995), s. 13.
957 Motion av Anders Gustafsson inlämnad till årsmötet 1995, daterad den 8 februari 1995, s. 2; Pärm 2.
958 Uppslagsordet ”Rasism”, *Nationalencyklopedin*, bd 15 (Höganäs, 1994), s. 431.
959 Osign., ”Hotas yttrandefriheten i Sverige?”, *Sverige-Kuriren*, nr 5–6 (1989), s. 5.
960 Motion nr 2 av Ingemar Ramell inlämnad till Sverigedemokraternas ordinarie årsmöte den 12–13 maj 2002, daterad 25 april 2002, märkt ”R4”; Pärm 7.
961 Osign., ”Finns det rasskillnader? Vita och svarta”, *Patrioten*, nr 3 (1984), s. 4.
962 Ibid.
963 Ibid.
964 Ibid.

underlägsna raser".[965] Detta led, där rasuppfattningar legitimerar underordning genom praktisk och politisk handling, är också det frånvarande i de resonemang som förekom i det genomgångna källmaterialet. Detta är knappast förvånande. Inte ens *Nordiska rikspartiet* – ett nationalsocialistiskt och explicit rasideologiskt parti – gav öppet uttryck för sådana idéer. I NRP:s partiprogram från 1972 framhölls: "Intet rasförakt, intet högmod, ingen värdesättning ligger i konstaterandet av rasernas olikhet. Vår värld behöver de olika raserna, och just deras olikhet är fruktbringande för världsutvecklingen."[966] När det gällde behandlingen av "[u]tlänning av icke närbesläktad ras" skulle en sådan "behandlas med tillbörlig respekt och hövlighet och betraktas som gäst i vårt land. Allt främlingshat avisa vi som fanatism".[967]

Det som framträder i detta sammanhang är ett mönster där resonemang kring ras, rasskillnader och rasblandning förekom, och uppfattades som acceptabla, i varje fall fram till andra halvan av 1990-talet. Däremot artikulerades inte idéer kring rashierarkier och underordning eller särbehandling på rasmässig grundval, det vill säga det som utgör kärnan i rasismbegreppet, åtminstone inte öppet.

Frågan om – och i så fall i vilken utsträckning – rasistiska uppfattningar ändå förekom, artikulerades och accepterades i interna partisammanhang låter sig inte avgöras empiriskt, åtminstone inte utifrån det befintliga källmaterialet. Det som dock kan konstateras är att frågan om vad som kunde *uttryckas* i offentliga sammanhang var föremål för såväl diskussion som partistrategiska beslut.

Språkvård

Utifrån den ovanstående redogörelsen går det att urskilja ett förändrat mönster vad gäller de referenser till ras som förekom. De allra flesta uttryck för rasföreställningar återfinns under partiets första år, cirka 1988–1992, och förekom i de offentliga partipublikationerna. Under den efterföljande tidsperioden, cirka 1995–2003, återfanns likartade rasföreställningar endast i interna partisammanhang, vilket de föregående beskrivna motionerna visar.

Detta mönster har rimligtvis sin förklaring i ett beslut som togs på partiets årsmöte i början av 1993 och som handlade om Sverigedemokraternas förhållningssätt till frågor som gällde ras – eller snarare hur partiet skulle förhålla sig till dessa frågor i offentligheten. Till årsmötet hade en motion lämnats in av SD-Skåne i vilken det yrkades på ett undvikande av det "ibland extremiserade språkbruket".[968] Av årsmötesdiskussionen att döma framstår motionen ha innehållit två förslag. Det

---

[965] Uppslagsordet "Rasism", *Nationalencyklopedin*, bd 15 (Höganäs, 1994), s. 431.
[966] Nordiska rikspartiets partiprogram antaget 1972, avsnittet "Ledande grundsatser: 1: Folket".
[967] Ibid., avsnittet "Ledande grundsatser: 2: Statsmedborgare".
[968] Motionen har inte återfunnits i partiarkivet, men dess innehåll framgår av årsmötesprotokollet. Citat: Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 27 januari 1993, punkt 16; Pärm 2.

första var att partiets språkbruk skulle anpassas i syfte att nå ut till mer ”intellektuellt högtstående” personer.[969] Frågan gällde exempelvis om det var lämpligt att använda uttrycket ”Packa väskorna och åk hem” för att beskriva partiets hållning i repatrieringsfrågan.[970] Det andra förslaget handlade om att partiet helt skulle undvika det som benämndes de ”känsliga orden”, specifikt i ”massmedia och inför journalister”.[971] Till dessa ord räknades ”ras”, ”blandfolk” och ”rasblandning”.[972] Årsmötet valde slutligen att bifalla motionen.

Årsmötesbeslutet tycks ha efterlevts. Från denna tidpunkt och framåt återfinns i princip inga explicita uttryck för rasföreställningar i Sverigedemokraternas publikationer. Undantaget utgörs av ovan nämnda artikel av Anders Gustafsson. I övrigt omnämndes rasföreställningar i en recension av skriften *Bröder, låtom oss enas! En krönika i ord och bild om Bondeförbundet i svensk politik under fyra årtionden* (1950) som Mikael Jansson publicerade i *SD-Kuriren* 1997. Omnämnandena gällde i detta fall endast de rasbiologiska och -hygieniska inslagen som återfanns i Bondeförbundets partiprogram emellan åren 1933–1946.[973]

Först åren efter millennieskiftet återkom referenser till ras i partiets interna diskussioner. Dessa återfinns i ett specifikt sammanhang. I programdiskussionerna som fördes vid denna tid motiverades inte sällan förslag till programförändringar genom att man påpekade att de gällande programtexterna gav oönskade associationer till rasbegreppet och att detta användes av politiska motståndare för att angripa partiet. Detta är särskilt tydligt i diskussionerna kring partiets krav på förbud för utomeuropeiska adoptioner. Det framhölls exempelvis att partiets inställning i adoptionsfrågan gjorde att partiet utmålades som ”motståndare till rasblandning” eller att den gällande programformuleringen kunde uppfattas som ”rasistisk, vilket ofta påpekas av våra motståndare” (mer om detta i kap. 11).[974] Även i diskussionerna om partiets befolkningspolitiska program gjordes likartade invändningar:

> I SD:s befolkningspolitiska handlingsprogram återfinns en olycklig formulering. Den lyder *”Sverigedemokraterna vill […] på sikt återskapa Sverige som en svensk nation, **såväl etniskt som kulturellt**”*. Det är slutet av meningen som är olyckligt, då ”kulturellt” och ”etniskt” ställs mot varandra och begreppet ”etnicitet”

[969] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 27 januari 1993, punkt 16; Pärm 2.
[970] Ibid.
[971] Se föredragaren från SD-Skåne, Peter Schmieds inlägg i filmklippet ”SD Kongress 1993 (Del 4 av 6) ─ riktlinjer för medlemmar 1993.02.27”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=xvUYIASPeRI (Hämtad: 2023-03-01).
[972] Ibid., samt årsmötesbeslutet, Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 27 januari 1993, punkt 16; Pärm 2.
[973] Se Mikael Jansson, ”’Bröder låtom oss enas!’: En bok skriven om Bondeförbundet: Kommentar och recension av Mikael Jansson”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1997), s. 8 f.
[974] För dessa två exempel, se Motion av Mattias Karlsson och Björn Söder, angående Sverigedemokraternas adoptionspolitik, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, odaterad, märkt ”R 13.1–2”; Pärm 6, samt Motion av Roger Hedlund och Marcus Frisk, angående internationella adoptioner, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, daterad den 11 april 2001, märkt ”R 12”; Pärm 6.

> därmed ges en rent biologisk och genetisk innebörd. För många av våra motståndare har det legat nära till hands att tolka denna rad som förtäckt ”rastänkande” och flera har grundat sina beskyllningar om att SD skulle förespråka ”etnisk rensning” på just denna formulering.[975]

Omnämnandena av ras i dessa sammanhang kan förstås som ett uttryck för samma omsorg om hur Sverigedemokraternas uppfattades av omgivningen som hade kommit till uttryck i årsmötesbeslutet ett decennium tidigare. Noterbart är dock att den språkliga anpassningen 1993 hade gällt innehållet i partipublikationer och i partiföreträdares möte med journalister medan det denna gång gällde partiets programtexter.

TEMA: ANTISEMITISM

I nära anslutning till de inslag av och kopplingar till nationalsocialism som Sverigedemokraterna uppvisade – särskilt men inte uteslutande under tidsperioden fram till 1995 – låg antisemitiska föreställningar och referenser. Antisemitismen är – historiskt, kulturellt och politiskt – ett brett fenomen som har antagit en rad uttrycksformer. Inom nationalsocialismen intar dock antisemitismen en särställning i det att den utgör ett centralt och bärande ideologiskt element, utan vilken en nationalsocialistisk ideologi svårligen kan föreställas.

Det kan redan inledningsvis konstateras att antisemitismen inte intog en sådan ställning inom den sverigedemokratiska ideologin. Inte heller finns tecken på detta i partiprogram eller andra programdokument. Däremot förekom antisemitiskt tankegods i partiets publikationer, framförallt i de skrifter som salufördes eller rekommenderades i partipressen.

Ivor Benson

Ivor Benson (1907–1993) var sydafrikansk journalist, men mer känd för sitt stöd till apartheidregimen i Sydafrika och för sina antisemitiska publikationer. I *Sverige-Kuriren* publicerades 1989 en artikel om den så kallade Rushdieaffären. Artikeln var först publicerad i *Behind the news*, ett nyhetsbrev som Benson utgav och som var kopplat till *National Forum*, en fascistisk sammanslutning som Benson hade grundat på 1970-talet.[976]

I artikeln beskrevs publiceringen av Rushdies bok *Satansverserna* och Ayatollah Khomeinis fatwa mot Rushdie såsom ett led i en världsomspännande kamp, där ”[a]genterna för den nya imperialismen, huvudsakligen från Amerika och Israel” sökte öppna upp Iran för västerländskt

---

[975] Motion av Jonathan Stagh om ändring i det befolkningspolitiska handlingsprogrammet, inlämnad till årsmötet 2003 genom Linus Bylund, daterad den 28 mars 2005; Pärm 10. Emfasmarkeringar i orig.

[976] Ciarán Ó Maoláin (red.), *The Radical Right: A World Directory* (1987), s. 244 och 302.

inflytande.[977] Detta uppfattades som den senaste fasen i en konflikt som pågått under hela 1900-talet:

> Världens historiska utveckling i vårt århundrade […] har varit resultatet av en allians mellan pengar och intellekt. Denna allians har verkat som en världsrevolutionär kraft sedan sekelskiftet, medförande ett skede av konflikter och tragedier utan motstycke i upptecknad historia.[978]

De konflikter som denna världsrevolutionära kraft hade på sitt samvete inkluderade ”boerkriget, som var början till slutet av det brittiska imperiet, bolsjevikrevolutionen och dess massmord, de europeiska nationalstaternas förlust av sina kolonier, bildandet av FN som en världsregering in spe”.[979] Det yttersta målet beskrevs som det ”slutliga uppgåendet av alla världens nationalstater i en enda centralt kontrollerad globalstat. Kort sagt, det är en världsrevolutionär rörelse, beräknad att ge stadga och fortvaro åt ett existerande världsfinansiellt imperium”.[980] Det är uppenbart att denna beskrivning följde matrisen för en världsjudisk konspiration.

I direkt anslutning till artikeln rekommenderades Bensons bok *The Zionist Factor: A Study of the Jewish Presence in 20th Century History* som vidareläsning.[981] Bokens innehåll kan närmast beskrivas som en betydligt mer fullödig antisemitisk konspirationsteori än vad som rymdes i artikeln. Grundtemat i boken är världsjudenhetens inherenta strävan efter att upprätta ett globalt herravälde, pregnant uttryckt i bokens förord: ”The word ’Zionist’ is preferred in the book’s title as representing a much altered 20th century Jewish presence in which the appetites of global power-politics have almost entirely superseded religion as the main source for the motivation of Jewish unity and exclusiveness.”[982]

Douglas Reed

I *Sverige-Kuriren* rekommenderade även *The Controversy of Zion* av Douglas Reed, detta i samma nummer som Benson förekom.[983] Även Reed var från Sydafrika och hade gjort sig ett namn på de antisemitiska konspirationsteoriernas område. Innehållsligt kan *The Controversy of Zion* beskrivas som en transhistorisk exposé över judarnas strävan efter världsherravälde. Boken tar sin början under gammaltestamentlig tid då Juda stam utses till Jehovas utvalda folk:

---

977 Osign., ”Rushdie och kriget mot Islam”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 26.
978 Ibid., s. 25.
979 Ibid., s. 25 f.
980 Ibid., s. 26.
981 Ibid., s. 28.
982 Ivor Benson, *The Zionist Factor: A Study of the Jewish Presence in 20th Century History* (Bullsbrook, 1986), s. i.
983 Osign., ”Rushdie och kriget mot Islam”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 28.

> This tribe with the curious air was the one which set out into the future saddled with the doctrine drawn up by the Levites, namely, that it was Jehovah's ”chosen people” and, when it had done ”all my statutes and judgments”, would inherit *a promised land and dominion over all peoples*. Among these ”statutes and judgments” as the Levites finally edited them appeared, repeatedly, the commands, ”utterly destroy”, ”pull down”, ”root out”. Judah was destined to produce *a nation dedicated to destruction*.[984]

Boken avslutas tidsmässigt i efterdyningarna av andra världskriget. Till konsekvenserna av världskriget räknade Reed inte bara upp sovjetkommunismens inträngande i Öst- och Centraleuropa och upprättandet av staten Israel. Utvecklingen efter krigsslutet innebar även: ”[T]he second attempt to set up the structure of a 'world government', on the altar of which Western nationhood was to be sacrificed. This is the final consummation to which the parallel processes of Communism and Zionism are evidently intended to lead”.[985] Denna sammanlänkning av kommunismen och ”den politiska sionismen” i strävan efter världsherravälde återkom Reed till i andra verk. I *Somewhere South of Suez* (1950) beskrev Reed dessa ideologier och deras strategi att verka i det fördolda och genom politiska makthavare:

> The two Asiatic movements which arose in the first war and reaped the victory of the second one were Soviet Communism and Political Zionism. Their conquests, however, were not achieved by arms, but by the skilful application of a new science: that of gaining and exerting power through the men in charge of great affairs in all countries.[986]

Målet för strävan var, kort och gott, ”to complete the destruction and enslavement of Europe”.[987] Sammanlänkningen mellan kommunismen och sionismen i en gemensam strävan efter världsherravälde ansluter direkt till idén om en judeo-bolsjevikisk sammansvärjning som spelade en central roll i, men inte uteslutande återfanns inom, den tyska nationalsocialismen.[988]

---

984 Douglas Reed, *The Controversy of Zion* (Durban, 1978), s. 5. Egen kurs.
985 Ibid., s. 470.
986 Douglas Reed, *Somewhere South of Suez* (London, 1950), kap. 2: ”Passengers for Johannesburg”. Citat hämtat från onumrerad digital utgåva publicerad på Scribd: https://www.scribd.com/document/336472758/Somewhere-South-Of-Suez-pdf (Hämtad: 2023-06-08).
987 Ibid.
988 För en översiktlig beskrivning av denna sammansvärjning, se Andrew S. Winston, ”'Jews will not replace us!': Antisemitism, Interbreeding and Immigration in Historical Context”, *American Jewish History*, vol. 105, nr 1–2 (2021), spec., s. 4–6.

Jüri Lina

En annan författare vars skrifter marknadsfördes var Jüri Lina. I Sverigedemokraternas publikationer förekom annonser för skrifterna *Sovjet hotar Sverige* (1983) och *Kommunisternas heliga krig* (1983).[989] Lina var född i Estland och djupt kritisk till sovjetkommunismen. Efter konflikter med de sovjetiska myndigheterna lyckades Lina 1979 utverka tillstånd för att emigrera till Sverige. Hans tidiga författarskap präglades av dessa erfarenheter och han kan sägas tillhöra skaran av baltiska dissidentförfattare. Det sovjetkritiska författarskapet innehöll dock tydliga tendenser att särskilt lyfta fram det judiska inslaget i sovjetkommunismen. I den estniska tidskriften *Eesti Aeg* publicerade exempelvis Lina 1992 en artikel där judiska kulturföreningar i Estland pekades ut som ”landsförrädiskt aktiva” när Sovjet ockuperade Estland 1940.[990] I boken *Kommunisternas heliga krig* antog det antisemitiska konspirationstänkandet, där kommunismen sammanfördes med judiskt inflytande, frimureri och Illuminati, helt andra proportioner. Det är inte helt lätt att återge innehållet i denna skrift. Boken redogör för uppkomsten av den moderna socialismen, och då särskilt dess revolutionära kommunistiska gren, samt de senaste två hundra årens revolutionshistoria genom en konspirationsmatris där judar intar en central roll i skeendet. Konspirationen framträder kanske som tydligast i bokens inledande kapitel, som innehåller nedanstående historiska beskrivning.

Karl Marx (1818–1883) tillhörde en satanistisk sekt och kom under inflytande av den tysk-judiske filosofen Moses Hess (1812–1875).[991] Hess var i sin tur knuten till Illuminaterorden som 1776 hade grundats av Adam Weishaupt (1748–1830).[992] Illuminati var å ena sidan en ”del av satanismen”, å andra sidan samarbetade de även med frimurarloger, bland annat genom den judiske upplysningsfilosofen Moses Mendelssohn (1729–1786).[993] Weisshaupt – som för övrigt kom från en ”assimilerad judisk släkt” – hade som målsättning att driva ett ”globalt program för att tillvälla sig makten över hela världen”.[994] Illuminatiordens första stora insats på världshistoriens scen var Franska revolutionen, som leddes av Jean Paul Marat (1743–1793) och Maximilien Robespierre (1758–1794), vilka enligt Lina kom från judiska släkter och egentligen hette Mosessohn respektive Rabat.[995]

---

[989] Se annonsen ”Fyra väl läsvärda skrifter från SFFS”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 9, samt beställningssidan i *Sverige-Kuriren*, nr 9 (1990), s. 21.

[990] Peeter Puide, ”Bondfångaren Jüri Lina”, *Expressen* den 11 juni 1992, s. 27.

[991] Jüri Lina, *Kommunisternas heliga krig: Om internationella röda hjälpen, dess taktik och historia* (Stockholm, 1986), s. 14.

[992] Ibid., s. 17.

[993] Ibid., s. 16 f.

[994] Citat: ibid., s. 18, resp. 17.

[995] Ibid., s. 19.

Inflytandet från Illuminati gav sig även tillkänna ideologiskt. Av Moses Hess lärde sig Marx och Engels att ”den judiska religionen skulle övergå i en gudlös socialistisk revolutionär ideologi”. Hess menade också att judarna hade fått rollen att utveckla ”mänskligheten till ett vilddjur”.[996] Detta var upptakten till grundandet av Kommunisternas förbund 1847 och orsaken till Februarirevolutionen 1848, vilken finansierades av den judiska bankirfamiljen Rothschild.[997] Första Internationalen, som grundades 1864 av bland annat Marx och Engels, stod även den i Illuminaterordens sold.[998]

Enbart av denna korta beskrivning framgår att *Kommunisternas heliga krig* i grunden utgjordes av en version av den antisemitiska idén om en judeo-bolsjevikisk sammansvärjning som syftade till upprättandet av världsherravälde. Linas version saknade inte originella esoteriska inslag, såsom satanism, frimureri och Illuminati, men som idéhistorikern Stéphane Bruchfeld pregnant sammanfattat det hela: ”Jüri Lina är en klassisk konspirationsteoretiker och en dokumenterad antisemit”.[999]

Christopher Jolin

En annan koppling till antisemitiska miljöer utgjordes av *Svenska Föreningen För Samhällsforskning* (SFFS). Föreningen hade grundats av Jüri Lina och Christopher Jolin någon under 1980-talet. I *Sverige-Kuriren* publicerades annonser för SFFS där bland annat Linas skrifter ingick.[1000] Samtidigt marknadsfördes Jolins skrift *Varför vi inte kan lita på massmedia* (1982).[1001] Denna skrift representerade innehållsligt Jolins tidiga författarskap, som inletts med skriften *Vänstervridningen i Sverige* (1972), och som framförallt innehöll kritik mot den politiska vänsterns inflytande i svenska massmedier.

I början av 1980-talet stod Jolin BSS nära och var verksam som skribent i *Sveriges Nationella Förbunds* tidning *Fria Ord.*[1002] I *Fria Ord* publicerades hans artikelserie ”Mördade tyskarna sex miljoner judar?”, under pseudonymen ”Erik Niloj”.[1003] Artikelserien utgör en exposé över de centrala argumenten och ifrågasättandena som vid tidpunkten återfanns inom den så kallade

[996] Ibid., s. 15.
[997] Ibid., s. 23.
[998] Ibid., s. 25.
[999] Daniel Olsson, ”Folkets hus hyr ut till antisemit”, *Expo*, publicerad den 4 september 2003: https://expo.se/arkivet/2003/09/folkets-hus-hyr-ut-till-antisemit (Hämtad: 2023-09-18).
[1000] Se annonserna ”Fyra väl läsvärda skrifter från SFFS”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 9, samt ”Tre väl läsvärda skrifter från SFFS”, *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 5.
[1001] Se exempelvis annonsen ”Småskrifter från Sverigedemokraterna”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 30.
[1002] När tv-programmet Magasinet i december 1980 uppmärksammade BSS i ett kritiskt reportage valde BSS-medlemmarna att låta Christopher Jolin, som beskrevs som ”sympatisör”, uttala sig å organisationens vägnar, snarare än att framträda själva; se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 64.
[1003] För artikelserien, se sign. ”Erik Niloj”, ”Mördade tyskarna sex milj. Judar?”, *Fria Ord*, nr 3 och 4 1981, samt ”Dödades sex miljoner?”, nr 5 1981. För pseudonymen ”Niloj”, se Jackie Jakubowski, ”Högerextremisten som sprider judehat”, *Expressen* den 19 oktober 1987, s. 22 f.

historierevisionistiska litteraturen. Jolins slutsats blev den förväntade: ”Mot bakgrund av dessa fakta ter det sig föga sannolikt att den påstådda massförintelsen, *holocaust*, verkligen ägt rum.”[1004] Året därpå publicerade Jolin, denna gång under antaget namn, artikeln ”Judarna en krigisk stamreligion” i Grafiska fackförbundets tidskrift *Grafia*.[1005] I denna beskrevs judendomen som en ”rasistisk och mordisk lära som eftersträvar ett grymt världsherravälde”.[1006] 1987 avslöjades att Jolin agerade spökskrivare till Ahmed Rami som drev den antisemitiska närradiostationen Radio Islam.[1007]

Anthony Hancock

Ytterligare en utländsk antisemit och förintelseförnekare som Sverigedemokraterna hade kontakt med var Anthony Hancock (1947–2012) som var medlem av brittiska *National Front*. Hancock ägde ett tryckeri i Brighton som positionerade sig på den europeiska marknaden som det ledande tryckeriet vad gällde produktionen av nationalsocialistiska och antisemitiska publikationer. Vidare drev Hancock förlaget *Historical Review Press*, som har beskrivits som ”the leading source of Holocaust denial publications in Britain”.[1008] Bland dessa återfinns titlar såsom Richard Verralls *Did Six Million Really Die?* (1974) och Arthur Butz *The Hoax of the Twentieth Century* (1975), varav den senare räknas till de moderna klassikerna på förintelseförnekandets område.[1009]

Den 7 september 1991 arrangerade Sverigedemokraterna ett större möte i Medborgarhuset i Stockholm som fungerade som avslutning på partiets valrörelse. Vid detta tillfälle var Franz Schönhuber, Europaparlamentsledamot och partiledare för det tyska partiet *Die Republikaner,* inbjuden som hedersgäst och talare (mer om detta i kap. 9).[1010] Närvarande på mötet var även Anthony Hancock.[1011] Huruvida Hancock var inbjuden av Sverigedemokraterna till mötet har inte kunnat fastställas utifrån det befintliga källmaterialet, men detta får hållas för troligt. På ett fotografi från mötet återfinns Hancock i samspråk med Henrik Enmark, sverigedemokrat, veteran från BSS-tiden och senare partikassör.[1012]

Detta var dock inte den enda kontakt som kan beläggas. Av verksamhetsberättelsen från 1993 framgår att partiet hade en kortfristig fordring på motsvarande 100 kronor på ”T Hancock” på grund av ett lån som getts i engelska pund.[1013] Att lånet var i engelska pund antyder att kontakten skett i Storbritannien. En möjlighet är att lånet skedde i samband med ett besök i London som en

---

[1004] Sign. ”Erik Niloj”, ”Dödades sex miljoner?”, *Fria Ord*, nr 5 1981, s. 3. Kurs. i orig.
[1005] Jackie Jakubowski, ”Högerextremisten som sprider judehat”, *Expressen* den 19 oktober 1987, s. 22.
[1006] Ibid.
[1007] Ibid., s. 23. För Jolins och Ramis svar, se Christopher Jolin, ”’Tarvliga påhopp’”, *Expressen* den 3 november 1987, s. 27, resp. Ahmed Rami, ”’Lögnens sändebud’”, *Expressen* den 3 november 1987, s. 26.
[1008] Ray Hill, Ray & Andrew Bell, *The Other Face of Terror: Inside Europe's neo-Nazi network* (London, 1988), s. 228.
[1009] Ibid.
[1010] Osign., ”Medborgarmarsch & stormöte i Stockholm”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 13.
[1011] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 134.
[1012] Se fotografi återgivet i ibid. För mer om Enmark, se kap. 12.
[1013] Sverigedemokraternas årsredovisning för kalenderåret 1993, s. 5; Pärm 2.

grupp SD-aktivister, oklart vilka, gjorde i september 1992. Vid detta tillfälle sammanträffade dessa med den historierevisionistiske historikern David Irving.[1014] Irving och Hancock hade ”mycket nära” förbindelser.[1015] Bland annat anordnade de seminarier på den högerextrema sammanslutningen Clarendon Club i London; den 19 september 1992 var den inom förintelseförnekarkretsar välkände Ernst Zündel inbjuden som gästföreläsare och Irving deltog i mötet.[1016]

Robert Faurisson och Ahmed Rami

Vid sidan av David Irving och Anthony Hancock, återfinns en koppling till en annan internationellt framträdande förintelseförnekare, den franske litteraturvetaren Robert Faurisson (1929–2018). Faurisson anslöt sig under 1970-talet till förintelseförnekarnas skara och är bland annat känd för att ha uttryckt tvivel på att Anne Franks dagböcker var autentiska. Han anslöt sig även till påståendet att det inte existerade några gaskammare i de nazistiska dödslägren.[1017]

I mars 1992 besökte Faurisson Stockholm efter en inbjudan från Ahmed Rami och Radio Islam.[1018] Vid detta tillfälle lät Ahmed Rami producera en två timmar lång videofilm som dokumenterade Faurissons besök och det föredrag han höll.[1019] Filmen återfanns i postorderförsäljningen som den sverigedemokratiska tidskriften *Sveamål* bedrev; där annonserades den som ”[E]tt måste för varje sanningssökare”.[1020] I ett efterföljande nummer av tidskriften – som inte gavs ut i tryck, utan spelades in på kassettband – höglästes ur såväl Faurissons som Ramis skrifter.[1021]

Så långt betraktat är det tydligt att de antisemitiska föreställningar som uttrycktes inom Sverigedemokraterna uppehöll sig kring två områden, dels idén om judisk världskonspiration, dels den så kallade historierevisionismens område, vilket i stort inte är något annat än ett systematiskt

---

1014 Sign., ”Exporedaktionen”, ”Sverigedemokraterna bakom den demokratiska fasaden”, *Expo*, nr 3 1997, s. 8.

1015 Se transkriberingen av det expertvittnesmål som den tyske statsvetaren Hans Joachim Funke avlade i januari 2000 angående David Irvings kontakter med kända förintelseförnekare, bland annat Anthony Hancock, i det civilrättsliga målet Irving vs Penguin Books Ltd. and Deborah Lipstadt; återgivet på webbsidan *Holocaust Denial on Trial:* https://www.hdot.org/day27/ (Hämtad: 2023-05-12).

1016 För Zündels närvaro, se historikern Richard J. Evans rapport i målet Irving vs Penguin Books Ltd. and Deborah Lipstadt, kap. 3.5 (b): Other Holocaust deniers, punkt 3, återgivet på webbsidan Holocaust Denial on Trial: https://www.hdot.org/evans/#evans_3-5-b (Hämtad: 2023-05-12). För Irvings närvaro vid detta tillfälle, se domen i målet Irving vs Penguin Books Ltd. and Deborah Lipstadt, kap. 9.5, punkt xxiii, återgivet på webbsidan Holocaust Denial on Trial: https://www.hdot.org/judge/ (Hämtad: 2023-05-12).

1017 För en översiktlig beskrivning av Faurisson och hans insatser på förintelseförnekandets område, se Paul Berman, ”The Grand Theorist of Holocaust Denial, Robert Faurisson”, *Tablet Magazine* den 26 april 2018: https://www.tabletmag.com/sections/news/articles/robert-faurisson-holocaust-denial (Hämtad: 2023-09-19).

1018 Bo Westmar, ”’Låt inte lögnen slå rot igen’”, *Dagens Nyheter* den 18 mars 1992, A-delen, s. 5.

1019 Se filmen ”Professor Faurisson in Sweden 1992”, publicerad på Internet Archive: https://archive.org/details/1992RobertFaurissonInSweden (Hämtad: 2023-06-17).

1020 Stieg Larsson, ”Långt mellan propaganda och verklighet”, *Expo*, nr 3–4 2003, s. 19. För citatet i sin helhet, se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 131.

1021 Michael Hancock, ”Spindlarna i nätverket”, *Expressen* den 4 december 1992, s. 4.

försök att förneka eller förringa Förintelsen. Men spåren av denna typ av konspirationstänkande med antisemitiska förtecken återfanns även i mindre skala och i direkt relation till Sverige.

Bonnier

Ett inhemskt konspirationstänkande som har lämnat spridda spår efter sig i källmaterialet var centrerat kring den svensk-judiska familjen Bonnier och dess inflytande över svensk massmedia. I detta fall fanns en direkt koppling till den svenska nationalsocialismen på 1930- och 1940-talet. I den artikel av Erik Walles om Lindholmsrörelsen som publicerades i *Sverige-Kuriren* 1989 berördes ämnet i anslutning till att Walles redogjorde för partiets program från 1930-talet:

> Den sista programpunkten gällde brytandet av judeväldet. Egentligen behövdes inga speciella åtgärder för detta, ty hela programmet syftade till att omöjliggöra otillbörligt inflytande från finanskretsar. Storfinansen, som för Sveriges del representerades av huset Wallenberg, Wenner-Green och huset Bonnier, var internationell, och judiskt inflytande på svenskt näringsliv kunde komma också från utlandet.[1022]

Bonnier återkom som ett slags fokalpunkt för Sverigedemokraternas kritik mot massmedia, och de tillskrevs ett betydande politisk inflytande. Ett exempel på detta återfinns i det tal som Anders Klarström höll i anslutning till Engelbrektsmarschen 1994:

> Man säger att vi ska bli ett mångkulturellt lyckosamhälle. Man säger att vi har berikats av den pågående utvecklingen. Men svenskarna har aldrig tillfrågats om detta, utan detta påtvingas oss av landsförrädare inom media, en enskild ägarkoncern som Bonnier, som sitter och utövar förtryck och lögner.[1023]

Året innan hade Klarström i ett tal i samband med Gustaf II Adolf-firandet i Stockholm gått ett steg längre. Klarström omnämnde i talet en händelse två månader tidigare då *Expressens* chefredaktör Erik Månsson hade publicerat en artikelserie byggd på en opinionsundersökning om svenskarnas inställning till invandringen.[1024] Artikelserien kom att bli föremål för skarp kritik, inte minst på grund av den provokativa löpsedeln och ett antal annonser som pryddes med orden ”Kör ut dem!”.

[1022] Sign., ”E.W.”, ”En nationell rörelse för att halvsekel sedan”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 20.

[1023] Klarströms tal på Engelbrektsmarschen den 23 april 1994, publicerat på webbsidan SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen-Anders_Klarstrom.mp3 Tid: 03.20–03.45. (Hämtad: 2023-09-09).

[1024] Se artikelserien ”Svart på vitt: Så tycker svenska folket om flyktingar och invandrare”, *Expressen* den 6 september 1993.

Det hela resulterade i att Bonnier avskedade Månsson. Klarström kommenterade händelsen på följande vis i sitt tal:

> Skulle någon tidning vilja skriva lite sanning för en gångs skull, ja då har vi redan sett vad som händer. Expressens Erik Månsson fick gå. Ägarfamiljen Bonnier kunde inte acceptera att vi svenskar fick ta del av en icke förfalskad opinionsmätning om svenskarnas attityd i flyktingfrågor. Sällan har det väl synts så tydligt *vilka det är som verkligen styr i Sverige* idag.[1025]

I samma tal nämnde Klarström också ”de skurkar som styr vårt land – och de *osynliga krafter* som gömmer sig bakom”.[1026] Denna typ av formulering, med sin uppenbara insinuation, ligger helt i linje med uppfattningen om ett judiskt inflytande som var dolt och agerade bortom de politiska makthavarna.

På årsmötet 1994 antogs också en motion av Ingemar Ramell om att Sverigedemokraterna skulle motarbeta ”maktkoncentrationen inom massmedia”.[1027] I det högst kortfattade årsmötesprotokollet angavs endast att ”[v]issa ägarfamiljers maktpossition [sic] måste stoppas”, men mot bakgrund av exempelvis Klarströms kommentarer är det rimligt att anta att det just var familjen Bonnier som avsågs.

Referenser till Bonnierkoncernen återfanns också i anslutning till Sverigedemokraternas ungdomsförbund, som – vilket kommer att visas i kapitel 8 – i allra högsta grad var nazianstruket. I en insändare framställdes Bonnier som en motståndare till Sverigedemokraterna: ”Sveriges journalister jobbar redan aktivt mot rasism och inte nog med det utan under den mångkulturella familjen Bonniers uppsikt jobbar de även mot allt svenskt.”[1028] Vid två tillfällen, då företrädare för ungdomsförbundet antingen publicerade sig utanför partipressen eller hade lämnat partiet kunde de uttrycka sina åsikter betydligt friare. Efter att ha lämnat Sverigedemokraterna var SDU-ledamoten Filip Jelder medförfattare till en ”bilaga om hur familjen Bonnier och judarna styr Sveriges massmedia” som publicerades i vit makt-musiktidskriften *Nordland*.[1029] I samma tidning utannonserade Urban Persson, tidigare ungdomsansvarig inom Sverigedemokraterna, tidskrifter till försäljning som innehöll ”nyheter som den sionistiska pressmaffian försöker dölja”.[1030]

[1025] Se Klarströms tal på Gustaf Adolfdagen i Stockholm den 6 november 1993, klippet ”SDU:s manifestation till Gustav II Adolf i Stockholm 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=3jG7sS0NIIE Tid: 16.35–17.10. (Hämtad: 2023-06-13). Egen kurs.
[1026] Ibid. Tid: 15.46–15.50. Egen kurs.
[1027] Se behandlingen av Ramells motion i Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte 1994, punkt 14, rubriken ”Frösön: Ingemar Ramell”; Pärm 2.
[1028] Stefan Gustavsson, ”Mångkulturellt hyckleri”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 13.
[1029] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 303.
[1030] Ibid., s. 304.

Ibland kunde denna typ av formuleringar anta formen av utelämnanden, såsom i en artikel av Jan Strandberg från 1996 där han kritiserade Folkpartiet:

> Dagens partibildning uppstod 1934, men redan då hade rörelsen dragit en stor skam och vanära över sig. Mest känd är den liberala statsministern Karl Staafs dolkstöt mot försvarsmakten 1914. Partiets mörka historia tjänar mer som förklaringsgrund till varför just detta parti har blivit föremål för bearbetning. Sovjetunionen fann sina lydiga redskap i Västeuropas kommunistpartier. *Någon annan har gjort Västeuropas liberala partier till megafoner*.[1031]

Det medvetna utelämnandet kan få sin förklaring om man betänker den återkommande formuleringen om det liberal-marxistiska inflytandet, där liberalismen associerades med judar. Tilläggas kan att Strandberg i samma artikel kommenterade den dåvarande folkpartiledaren Maria Leissner:

> Till sist kan vi bara än en gång fått rätt. Maria Leissner är, som vi alla vet, ett exempel på att invandrare inte kan integreras. Fortfarande efter 200 år i vårt land utgör hon ett *främmande inslag*. De föreställningar som finns hos Leissner skulle aldrig ha kunnat slå rot i en *Svensk hjärna*.[1032]

Mot bakgrund av att Sverigedemokraterna inte hade några större problem med invandring från kulturellt näraliggande länder som exempelvis Tyskland framstår Strandbergs kommentar som kryptisk; det vill säga fram till dess att man betänker att *Leissner* av hävd var ett tysk-judiskt namn.[1033]

Ytterligare ett exempel på denna typ av mer subtila antisemitiska uttryck som sporadiskt återfanns i såväl BSS som Sverigedemokraternas publikationer var bruket att ange personers ”judiska börd eller släktskap med en judisk familj”.[1034] Ibland skedde detta, såsom i tidskriften *Sveamål*, genom att ”individens judiska namn sattes ut inom parentes i texten”.[1035] Dessa ”tillhörighetsmarkeringar” har historikern Heléne Lööw beskrivit som ”signalmarkörer i ett antisemitiskt kodspråk, som förstås av den invigde men inte av andra”.[1036]

[1031] Jan Strandberg, ”Grattis Leissner – och Sverige”, *SD-Kuriren*, nr 24 (1994), s. 13. Egen kurs.
[1032] Ibid. Egen kurs.
[1033] Se webbsidan Dictionary of German-Jewish Surnames: https://www.avotaynu.com/books/MenkNames.htm (Hämtad: 2023-06-20).
[1034] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 296.
[1035] Ibid., samt not 11 i kap. 9, s. 515.
[1036] Ibid., s. 296.

Vid ett tillfälle finns det belagt att Klarström inte var främmande för att referera till idéer om judiska konspirationer på ett mer direkt sätt. Detta framgår av det tal han höll i samband med partiets 30 november-firande 1991. Vid detta tillfälle – samma dag som en skinhead vid namn Krusell hade blivit ihjälskjuten av en polis i Malmö – hävdade Klarström att denne hade ”mördats av ZOG”.[1037] Krusells död tillskrevs alltså ”den sionistiska ockupationsmakten” (ZOG: *Zionist Occupation Government*), ett centralt begrepp i den antisemitiska teorin om en judisk världskonspiration.[1038]

B’nai B’rith

I en motion till årsmötet 1996 hävdade en partimedlem att de svenska frimurarlogerna ingick i ett internationellt nätverk som var ”underkastade frimurarrörelsen B’naih Brith [sic]”. Därmed tjänade dessa loger ”Israels intressen”, vilket motionären ansåg strida mot svensk grundlag, och han yrkade därför på att årsmötet tog ett beslut att Sverigedemokraterna skulle verka för ett förbud mot dessa organisationer.[1039]

B’nai B’rith grundades i New York 1843 av tysk-judiska immigranter. Organisationen var en välgörenhetsorganisation särskilt inriktad på att organisera judiska immigrantgrupper på lokal nivå. Tanken var att erbjuda olika typer av socialt och ekonomiskt stöd till medlemmarna, exempelvis till änkor, sjuka och föräldralösa barn. Inledningsvis var *B’nai B’rith* organiserad i loger, och där finns uppenbara likheter med frimurarrörelsen, men vartefter organisationen expanderade i USA kom den att anta formen av en nationell organisation för att tillvarata judiska intressen, inte minst medborgarrättsligt; bland annat grundade *B’nai B’rith* organisationen *Anti Defamation Leaug*e (ADL) 1913.[1040] Det var denna organisation som motionären ansåg styra världens frimurarloger.

Efter föredragningen av motionen gjorde Tomas Johansson ett kort inlägg där han slog fast att *B’nai B’rith* inte hade något med frimurarna att göra; detta sade han sig vara säker på eftersom han själv ”[f]orskat i ämnet”.[1041] Årsmötet beslutade att avslå yrkandet i motionen med motiveringen att den skulle innebära en inskränkning i föreningsfriheten.[1042]

Även om det går att konstatera förekomsten av dessa idéer om judiska konspirationer av olika slag inom Sverigedemokraterna – bland de partiaktiva och, inte minst, inom partiledningen

---

[1037] Se Klarströms tal på efterfesten den 30 november 1991, klippet ”Sverigedemokraternas partiledare Anders Klarström håller ett antisemitiskt tal 30 november 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=LAh68y9LVi8 Tid: 03.28. (Hämtad: 2023-09-11).

[1038] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999,* s. 299 ff.

[1039] Motion av Ulf Herbertson inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1996, daterad den 25 februari 1996; Pärm 3.

[1040] Se presentationen under rubriken ”Our history” på B’nai B’riths webbsida: https://www.bnaibrith.org/about-us/ (Hämtad: 2023-06-13).

[1041] Se behandlingen av motionen i Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 19a, s. 8 f; Pärm 3.

[1042] Se behandlingen av motionen i Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 19a, s. 9; Pärm 3.

under tidigt 1990-tal – är det svårt att besvara frågan om hur pass utbredda dessa idéer var. Ett svar på denna fråga ges dock av Jimmy Windeskog i en intern e-postkonversation. I ett e-postmeddelande som Jimmy Windeskog skickade till partiledningen våren 2001 inkluderade han en konversation som han hade haft med Anders Steen, en av de personer som vid denna tidpunkt just hade uteslutits ur Sverigedemokraterna och stod i begrepp att bilda det konkurrerande partiet *Nationaldemokraterna*. Windeskog ifrågasatte den kritik som de uteslutna hade riktat mot Sverigedemokraterna och som gick ut på att partiet hade ”liberaliserats”.

> Vari skulle då liberaliseringen ligga? Är det det faktum att de flesta i partiet inte ser judar och frimurare bakom varje hörn? *Men partiet har å andra sidan trott på den judiska konspirationen*… Det finns andra partier för dem som tror på detta och ser det som [en] viktig och engagerande fråga som skall få vanligt folk att rösta på rörelsen bakom budskapet.[1043]

Enligt Windeskog hade alltså Sverigedemokraterna tidigare ”trott på den judiska konspirationen”, en formulering som indikerar att det hade varit en utbredd uppfattning inom partiet, men att man hade övergett dessa idéer. Att en förändring hade skett bekräftas av partiledningens agerande under andra hälften av 1990-talet och den uteslutningspraktik som utformades vid ungefär samma tid, något som kommer att behandlas i kapitel 10 och 12.

De antisemitiska invektiven

Ibland tog sig antisemitismen öppna uttryck, inte minst i anslutning till de offentliga manifestationer som partiet anordnade. I den Engelbrektsmarsch som partiet arrangerade i april 1994 hördes deltagare skandera ”Sex miljoner till”, en tydlig referens till den traditionella uppskattningen av antalet dödade judar under Förintelsen.[1044] Slagordet framstår ha varit vanligt förekommande i nationalsocialistiska kretsar, för vid exakt samma tidpunkt spreds ett anonymt klistermärke med hakkors och texten ”Six million more”.[1045] Vid partiets 30 november-demonstration 1991 skanderade deltagarna ”judejävlar”.[1046] Frågan om dessa deltagare var sverigedemokrater eller inte kan inte avgöras, men detta är mindre relevant än det faktum att partiet attraherade sådana personer till sina arrangemang.

Antisemitismen uttrycktes även i interna sammanhang. Ett exempel återfinns i samband med

---

[1043] E-postmeddelande från Jimmy Windeskog till Anders Steen, odaterat, men infogat i ett e-postmeddelande från Windeskog till partistyrelsen, skickat den 2 maj 2001; Pärm 6. Egen kurs.
[1044] Sign. ”Exporedaktionen”, ”Sverigedemokraterna bakom den demokratiska fasaden”, *Expo*, nr 3 1997, s. 8.
[1045] För denna uppgift, se Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, not 3 i kap. 9, s. 515.
[1046] Jacques Wallner, ”’Han är svart den jäveln, stick åt helvete’”, *Dagens Nyheter* den 1 december 1991, s. 6.

den interna konflikt som utspelade sig 1995 mellan den dåvarande partiledningen och några av partiveteranerna, bland annat Leif Zeilon och Jerker Magnusson.[1047] I en anklagelseskrift riktad mot Sverigedemokraterna som publicerades 1996 hävdades att partiorganisatören Lars Emanuelsson och Richard Wramner från ungdomsförbundet hade kallat Zeilon och andra sverigedemokrater för ”judar”.[1048]

> Lars Emanuelsson träffade en f.d. Sverigedemokrat i höstas och hade ett längre samtal med denne. I samtalet uppehöll sig Lars Emanuelsson ett flertal gånger vid Leif Ericsson [Zeilon] och kallade denne ”jude”, och när den f.d. SD-medlemmen avfärdade detta som nonsens, vidhöll Emanuelsson att det var så med en gest där han drog fingret över sin näsa för att visa hur stor den var.[1049]

Oavsett sanningshalten i anklagelserna står det klart att ”jude” ska förstås som ett invektiv. Samma typ av anklagelse uttrycktes även i samband med den interna konflikt som nådde kulmen på Sverigedemokraternas årsmöte 2001. Vid detta tillfälle förlorade de två främsta företrädarna för en konkurrerande partifalang, Anders Steen och Tor Paulsson, sina poster i partistyrelsen och de kom senare samma år att bilda det konkurrerade partiet *Nationaldemokraterna*.[1050] Vid årsmötet blev en sympatisör inom denna falang så pass upprörd att han under årsmötesförhandlingarna beskyllde Sverigedemokraterna för att vara ”Judarnas boskap” (mer om denna händelse i kap. 12).[1051]

AVSLUTANDE DISKUSSION

I detta kapitel har redogjorts för några av de mer kontroversiella inslagen i Sverigedemokraternas historia. Dessa har presenterats i tematisk form, trots att de griper in i varandra.

Det som inledningsvis har beskrivits är de kopplingar till nationalsocialismen som kan beläggas. Dessa var av olika slag. Till att börja med kan konstateras att det fanns fler personer med nationalsocialistisk bakgrund än de som har identifieras såsom ingående grundargenerationen (kap. 3). Dessa personer hade sin bakgrund i *Nordiska rikspartiet* och i Lindholmsrörelsen (NSAP/SSS). Ingen av dem kan beskrivas som passiva medlemmar i Sverigedemokraterna: Mandell var ansvarig för framställningen av partiets trycksaker, Price och Svensson var lokalt partiengagerade, i Norrland

---

1047 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 150 f.
1048 Se Leif Ericsson, Jerker Magnusson & Lars Kärnestam, ”Varning för Sverigedemokraterna!”, ingående i nya utgåvan av *BSS – ett försök att väcka debatt* (1996), s. 4 och 5.
1049 Ibid., s. 5.
1050 För detta skeende, se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 183–186.
1051 Se dokument märkt ”Föreläggande”, från Tommy Funebo till Johan Dalborg, i samband med väckt uteslutningsärende, odaterat; Pärm 6.

respektive Halland. Den senare var under 1990-talets andra hälft även engagerad centralt i anslutning till partistyrelsen, samt satt i partiets valberedning.

Om den fjärde, Erik Walles, är inte känt att han hade några partiuppdrag. Däremot tycks han ha haft en viss påverkan på partiledningen eftersom omdömet i *SD-Bulletinens* dödsruna över Walles löd: ”Hans klokhet gav oss emellertid många tankeställare”.[1052] Vid sidan av dessa valde partipressen att publicera alster av två andra framträdande nationalsocialister från 1930- och 1940-talen: Gunnar Prawitz och Carl Ernfried Carlberg.

En annan typ av kopplingar bestod av partimedlemmar som var dubbelanslutna till nationalsocialistiska organisationer. Dessa organisationer omfattade grupper och partier såsom *Riksfronten*, *Nordiska rikspartiet*, *Stockholms Unga Nationalsocialister*, *Vitt Ariskt Motstånd* och *Västfront*.[1053] Omfattningen av dessa dubbelanslutningar är inte känd, men det finns uppgifter som pekar på att detta var en företeelse som framförallt förekom i Stockholm. Utöver detta präglades också Sverigedemokraternas ungdomsförbund av dubbelanslutningar.

Det kan även konstateras att kontakter och samarbeten med nationalsocialistiska organisationer förekom under första halvan av 1990-talet. Det finns exempelvis uppgifter om kontakter med *Föreningen Sveriges Framtid* och lokalt samarbete med *Riksfronten*, även om några exakta detaljer inte är kända. Den kanske mest anmärkningsvärda kopplingen är den som Sverigedemokraterna uppvisade till *Vitt Ariskt Motstånd*, en militant nynazistisk grupp. Hur denna relation såg ut verkar ha varierat. De första kontakterna finns belagda hösten 1991, men våren 1992 kunde Säpo konstatera att Sverigedemokraterna ”som organisation” inte samarbetade med VAM, men att kontakter mellan ”enskilda personer inom partiet” och organisationen förekom.[1054] På senhösten 1992 var VAM närvarande vid Sverigedemokraternas Karl XII-firande, men framträdde där som en grupp som konkurrerade med Sverigedemokraterna om medial uppmärksamhet (mer om detta i kap. 6). Under 1994 finns belägg för kontakter med VAM eller affinerade grupper vid åtminstone tre tillfällen.[1055] Samtliga var i samband med de offentliga manifestationer som Sverigedemokraterna arrangerade. Den samlande bilden är att kontakterna handlade om att dessa grupper fungerade som ett slags skyddsstyrka vid partiets manifestationer, men det finns även uppgifter om att deras krafter togs i anspråk i samband med partiets valrörelsearbete 1991 och 1994.

De nationalsocialistiska inslagen i Sverigedemokraterna, bland partiets företrädare och medlemmar samt i partiets publikationer förekom företrädesvis, men inte uteslutande, under

---

[1052] Osign., ”Avlidna”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1992, s. 4.

[1053] Sign. ”Exporedaktionen”, ”Sverigedemokraterna bakom den demokratiska fasaden”, *Expo*, nr 3 1997, s. 8 f.

[1054] Se sammanfattning av SÄPO:s PM ”Angående Sverigedemokraterna”, daterad den 18 maj 1992, gjord av Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i *Övervakningen av nazister och högerextremister* (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 174, samt not 109, s. 175.

[1055] Dessa var vid partiets manifestationer i Växjö den 13 maj 1994, i Malmö i augusti 1994 och i Göteborg den 10 september 1994.

tidsperioden från partiets grundande 1988 och fram till andra halvan av 1990-talet. Även andra typer av nationalsocialistiska inslag och kopplingar går att belägga, vilka kommer att behandlas i anslutning till de kapitel som berör partiets offentliga manifestationer (kap. 6), vit makt-musiken (kap. 7), ungdomsförbundet (kap. 8) och partiets internationella kontakter (kap. 9).

Ett annat inslag som har behandlats i detta kapitel är de rasföreställningar som återfanns inom partiet och i partipressen och som framförallt, men inte uteslutande, går att belägga under tidsperioden 1988–1993. I detta sammanhang framträder en starkt idémässig kontinuitet mellan BSS och Sverigedemokraterna; det är i grunden samma rasföreställningar som uttrycktes i båda organisationerna.

Ras var till att börja med ett högst levande begrepp, trots att det vid denna tid saknade vetenskaplig legitimitet och dess användning i politiska sammanhang var misskrediterat. Parallellt med detta uttrycktes föreställningar om rasskillnader i partisammanhang. Dessa var inte begränsade till skillnader i yttre fysiska egenskaper, utan inkluderade kognitiva förmågor, särskilt intelligens, och därmed sammanhängande förmåga till kulturskapande. I nära anslutning till detta förekom idéer om farorna med rasblandning.

Den bortre gränsen för rasföreställningarna utgjordes av två av de centrala delarna av rasismbegreppet – hierarkisering och legitimering av underordning – som inte artikulerades explicit i källmaterialet. Frågan om detta var en verklig representation av de åsikter som cirkulerade i partiet eller om denna gränsdragning var ett medvetet val att inte ge öppet uttryck för rasistiska idéer, låter sig inte besvaras av det befintliga källmaterialet. Det som dock kan konstateras är att denna typ av strategiska överväganden förekom, då partiet på årsmötet 1993 beslutade att inte tala om ras och rasblandning offentligt.

De antisemitiska inslag och kopplingar som har identifierats återfanns i första hand i den sverigedemokratiska partipressen. Dessa inslag bestod av publikationer med antisemitiskt innehåll, samt rekommendationer och försäljning av litteratur av kända antisemiter och förintelseförnekare. Några av de namn som förekom i dessa sammanhang – Faurisson och Rami – var kända för en bredare allmänhet, medan många andra – Benson, Reed, Jolin, Lina och Hancock – inte var det. Detta indikerar en familjaritet med esoterisk litteratur på området, något som förstärks av att partiet under samma tid även refererade till utländska tidskrifter och organisationer med uppenbara antisemitiska kopplingar, vilket behandlas mer utförligt i kapitel 9, där Sverigedemokraternas internationella relationer beskrivs.

Till sitt innehåll kan de antisemitiska inslagen sägas ha fördelat sig på två tematiska områden. Det första området handlade om judiska konspirationer. Dessa konspirationer innefattade mer övergripande idéer om att judarna strävade efter att utplåna nationalstaterna, befrämja rasblandning och upprätta en världsregering. Denna konspiration förekom både i en äldre tappning

centrerad kring den judeo-bolsjevikiska sammansvärjningen och artikulerades i termer av ZOG (*Zionist Occupation Government*). Konspirationerna förekom även i en mer begränsad form och handlade då om den ”mångkulturella” familjen Bonnier och dess inflytande över svensk politik och massmedier.[1056] Det andra området utgjordes av så kallad historierevisionism, vilket inte är att betrakta som annat är ett försök att historievetenskapligt legitimera ett förnekande eller förringade av Förintelsen. Utöver detta finns belagt att ”judar” även användes nedsättande, som invektiv, vilket även det får ses som ett uttryck för antisemitism.

När det gällde rasföreställningarna och antisemitismen bör det betonas att de inslag som kan beläggas inte var särskilt vanligt förekommande. De exempel som har redovisats i detta kapitel är de som har identifierats i det sammanlagda källmaterialet under tidsperioden 1988–2000. Men frågan om omfattning eller frekvens är mindre relevant än det faktum att de överhuvudtaget förekom. Deras närvaro visar på idémässiga kopplingar till den nationella rörelsen i allmänhet och BSS i synnerhet.

Lika viktigt är de sammanhang inom vilken dessa idéer artikulerades. För dessa rasföreställningar och uttryck för antisemitism återfanns inte i ideologiska eller programmatiska sammanhang. De artikulerades sällan explicit. Istället kom de till uttryck i partipressen, återfanns i interna eller semioffentliga partisammanhang. Många kan också knytas till ledande partiföreträdare, antingen direkt (såsom genom publiceringar eller uttalanden) eller indirekt (genom exempelvis publiceringsbeslut i partipressen). Sammantaget gör dessa kopplingar till och inslagen av nationalsocialism – i kombination med förekomsten av rasföreställningar och antisemitiska uttryck – att tre övergripande iakttagelser låter sig göras.

För det första går det att belägga en idémässig påverkan på Sverigedemokraterna från den nationella rörelsen generellt och nationalsocialismen specifikt.

För det andra artikulerades dessa idéer av några av Sverigedemokraternas främsta partiföreträdare eller hade sin grund i publiceringsbeslut. När det gällde inslagen av nationalsocialister i partiorganisationen var partiledningen väl medveten om detta och det finns också vittnesmål som pekar på att det åtminstone fanns en acceptans för partiaktiva med nationalsocialistiska sympatier.

För det tredje är det möjligt att urskilja en utveckling på detta område. Kopplingarna till nationalsocialismen och uttrycken för rasföreställningar och antisemitism förekom framförallt under tidsperioden från partiets grundande och fram till mitten av 1990-talet. I detta fall framstår partiledarbytet 1995 som en viktig händelse i Sverigedemokraternas historia, något som kommer att beröras i kommande kapitel.

[1056] Citat: Stefan Gustavsson, ”Mångkulturellt hyckleri”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 13.

KAPITEL 6. DE OFFENTLIGA MANIFESTATIONERNA

INLEDNING

Under 1990-talet stod Sverigedemokraterna som arrangör för ett antal offentliga manifestationer och demonstrationer. Dessa varierade i omfattning, utförande, utfall och medial uppmärksamhet. Det föreliggande kapitlet fokuserar på tre av dessa offentliga arrangemang vars kontroversiella inslag uppmärksammandes redan i samtiden, inte minst massmedialt.

Kapitlet inleds med fokus på manifestationerna som Sverigedemokraterna årligen arrangerade den 30 november till åminnelse av Karl XII:s dödsdag under tidsperioden 1991–1999. Tyngdpunkten ligger på åren 1991–1993. Anledningen är att manifestationerna under just dessa år utmärktes dels av närvaron av skinheads och nynazister, dels av konfrontationer och våldsamheter. De kom därmed att uppfattas som en särskild belastning för partiet och kom i stor utsträckning att forma den mediala bilden av Sverigedemokraterna som parti. Under andra halvan av 1990-talet kom 30 november-manifestationerna, efter ett kort uppehåll 1994–1995, att ges en helt annan utformning.

Därefter riktas fokus på Engelbrektsmarschen som Sverigedemokraterna anordnade under åren 1991–1999. Dessa manifestationer har inte uppfattats som lika kontroversiella som 30 november-arrangemangen. Till skillnad från den 30 november, som hade långa anor och samlade stora delar av den nationella rörelsen, var Engelbrektsmarschen något av en innovation och var urprungligen tänkt att fungera som partiets egen högtidsdag.

Det tredje arrangemanget var en enskild manifestation som hölls i Göteborg i oktober 1993. Denna är visserligen unik, men har inkluderats eftersom den illustrerar hur Sverigedemokraterna under denna tid kunde ge uttryck för en nationalsocialistisk retorik och estetik i utformningen av partiets offentliga manifestationer.

KARL XII-MANIFESTATIONERNA

Bakgrund

Högtidlighållandet av Karl XII:s dödsdag den 30 november har långa anor. Traditionen går tillbaka till 1853, då studenter i Lund började uppmärksamma dagen med fackeltåg och kransnedläggning. Under första halvan av 1900-talet kom denna tradition huvudsakligen att förvaltas av de nationella och nationalsocialistiska studentföreningarna i Lund.[1057] Firandet återupptogs 1965 av Lars Hultén (se kap. 12) som var drivande i 30 november-föreningen i Lund. Vid denna tidpunkt hade föreningen varit inaktiv och manifestationerna legat nere sedan 1950.

[1057] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 390 f.

I Stockholm högtidlighölls dagen under 1970-talet av samtliga centrala organisationer inom den nationella rörelsen: *Nordiska rikspartiet*, *Nysvenska rörelsen* och *Sveriges Nationella Förbund*.[1058] Under 1980-talet tillkom andra aktörer. Exempelvis blev inslaget av skinheads påtagligt. Samtidigt gjorde BSS entré på detta område. Redan hösten 1980 hade BSS i ett flygblad uppmanat till ett ”patriotiskt uppslutande kring 30 november”.[1059] 1983 hade BSS-ungdomar gjort gemensam sak med *National Demokratiska Partiet* (NDP) för att bemöta motdemonstranterna, och konfrontationerna blev alltmer våldsamma.[1060] 1984 höll två representanter för BSS och NDP varsitt tal vid manifestationen.[1061] Firandet hade därmed knutits närmare BSS. Denna utveckling bekräftades året därpå, då BSS valde att ansöka om demonstrationstillstånd för att själva arrangera en manifestation. Inget tillstånd gavs, men manifestationen genomfördes ändå.[1062]

Engagemanget fortsatte efter att BSS hade gått samman med *Framstegspartiet* och bildat *Sverigepartiet* på hösten 1986. Detta år anordnade *Sverigepartiet* en ”antivåldsdemonstration” i direkt anslutning till 30 november-firandet. Bakgrunden var att ett skinhead, Ronny Öhman, hade mördats i Stockholm i början av november.[1063] På detta sätt sammanfördes det traditionella högtidlighållandet av Karl XII:s dödsdag med en minnesstund för en mördad ”svensk patriot”, något som skulle återkomma vid Sverigedemokraternas offentliga manifestationer.[1064] Enligt Jonny Berg, som ingick i Sverigedemokraternas första partistyrelse, hade Leif Zeilon varit aktiv i ansträngningarna att koppla samman Karl XII-firandet med mordet på Öhman och dessutom fungerat som länk mellan *Sverigepartiet* och Stockholms skinheadskretsar.[1065]

1986 har beskrivits som en ”milstolpe” i 30 november-firandets historia. Konfliktnivåerna hade höjts betydligt under det gångna året och i Stockholm drabbade skinheads och motdemonstranter samman.[1066] Den bedömning som SÄPO gjorde vid denna tidpunkt var att Zeilon bar huvudansvaret för de våldsyttringar som förekom. Vidare ansåg de att hans agerande var ett led i att försöka etablera det brittiska partiet *National Fronts* metoder på svensk mark.[1067]

När *Sverigepartiet* splittrades hösten 1987 valde den avsatta styrelsen, som hade sin bakgrund i *Framstegspartiet*, att söka demonstrationstillstånd för att genomföra en egen 30

1058 Heléne Lööw, ”30 november – Dagen då man möter fienden”, publicerad i *Expo* den 30 november 2008: https://expo.se/2008/11/30-november-dagen-då-man-möter-fienden (Hämtad: 2023-04-04).
1059 Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 399.
1060 Eva Karlsson, ”Karl XII:s minne lever än”, *Patrioten*, nr 4–5 (1985), s. 4.
1061 Ibid.
1062 Lars Ljungh, ”Den 30 november 1985”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 7.
1063 Osign., ”Sverigepartiets antivåldsdemonstration blev en succé”, *Sverigepartiets medlemsbulletin*, nr 1, 1987, s. 6.
1064 Ibid.
1065 Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 55–57. Se även redogörelsen för Jonny Berg i kap. 3.
1066 Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 401 f.
1067 Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i *Övervakningen av nazister och högerextremister* (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 167.

november-manifestation. Detta beviljades av polisen för första gången på flera år.[1068] Trots att stämningarna hade varit ”uppjagade” inför firandet kom tillställningen inte att bli särskilt våldsam: polisen valde helt enkelt att upplösa manifestationen och lyckades därmed förhindra våldsamma konfrontationer.[1069]

Sverigepartiets kvarvarande styrelse – det vill säga BSS-falangen som snart skulle komma att ombildas till Sverigedemokraterna – valde att inte närvara vid firandet. Intresserade medlemmar rekommenderades istället att delta i SNF:s kransnedläggning vid Karl XII-statyn i Kungsträdgården eller resa till Lund och delta i firandet där.[1070]

Valet att inte arrangera några manifestationer 1987, utan istället ansluta till firandet i Lund, kom också att bli Sverigedemokraternas hållning de första tre åren efter partiets bildande. 1988 valde exempelvis Anders Klarström och ett trettiotal medlemmar och sympatisörer från Göteborg att fira dagen i Lund, samtidigt som en mindre delegation partiaktivister under ledning av Jerker Magnusson anslöt från Stockholm.[1071] Året därpå gjordes reklam för 30 november-firandet i Lund i Sverigedemokraternas medlemsbulletin.[1072] Av en artikel i efterföljande nummer av medlemsbulletinen framgår att Sverigedemokraterna hade varit representerade.[1073] Inför 1990 års firande gjorde partistyrelsen ett utskick till partiets kommunföreningar, i vilket medlemmarna rekommenderades att delta i firandet i Lund.[1074] Under Sverigedemokraternas tre första år var partiet generellt märkbart frånvarande i det offentliga rummet. När det gällde offentliga framträdanden – från bokbord och flygbladsutdelningar till torgmöten och arrangemang av demonstrationer – höll partiet en låg profil; det är talande att partiet endast anordnade ett enda offentligt framträdande under partiets första verksamhetsår, som dessutom var ett valår.[1075]

Som framgått ovan gällde detta förhållningssätt även den 30 november. Sverigedemokraterna valde att bryta med den tradition som etablerats under BSS-tiden, avstå från att arrangera några manifestationer i Stockholm och istället ansluta till firandet i Lund. Det finns flera möjliga förklaringar till att denna strategi valdes, vilka även kan ha samspelat. En generell förklaring kan vara att partiarbetet under dessa år huvudsakligen var inriktat på att bygga upp den nya partiorganisationen och att offentliga aktiviteter sågs som något sekundärt. Detta får stöd av

---

[1068] Se utskicket *Information från partistyrelsen till Sverigepartiets medlemmar och sympatisörer*, daterat den 23 november 1987.
[1069] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 402.
[1070] Osign., ”30 november inställt i Stockholm”, *Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet*, november 1987, s. 13.
[1071] Klarström, *Prima Victoria*, s. 85. Det årtal som anges i Klarströms bok, 1989, är felaktigt, vilket framgår av den kronologiska framställningen.
[1072] Se notis i *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 11 1989, s. 2.
[1073] Lars Kärnestam, ”Kort kommentar om 30 november 1989 i Lund”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 12 1989, s. 8.
[1074] Protokoll från partistyrelsens möte den 19 oktober 1990, 3 §; Pärm 1.
[1075] Klarström, *Prima Victoria*, s. 79.

innehållet i partiets publikationer från denna tid, där arbetet med att bilda nya kommunföreningar och hålla medlemsmöten spelade en framträdande roll i rapporteringen. En annan förklaring kan vara att erfarenheterna från BSS-tiden inte var odelat positiva. Under 1980-talet hade konflikterna i samband med 30 november-firandet – särskilt i Stockholm, men även i Lund – successivt eskalerat i och med att skinheadsinslaget hade ökat och motdemonstranterna hade blivit fler, bättre organiserade och mer militanta.[1076] För ett parti som önskade framstå som ett seriöst politiskt alternativ och vinna parlamentariskt stöd fanns goda skäl att inte ägna sig åt medialt uppmärksammad gatukamp i sällskap med skinheads.

Karl XII-firandet 1991

De första årens passiva hållning ändrades 1991, då Sverigedemokraterna beslutade sig för att arrangera en 30 november-demonstration i Stockholm. Den första indikationen på att partiet hade omvärderat den tidigare inställningen till att anordna offentliga manifestationer återfinns i februari detta år. I det publicistiska sidoprojektet som drevs av Leif Zeilon, tidskriften *Sveamål*, beskrevs partiets planering inför det kommande valåret.

> SD satsar mer på yttre aktiviteter. Att döma av den planering som Sverigedemokraterna har gjort inför det kommande verksamhetsåret, så förefaller det vara en markant ökning av antalet yttre aktiviteter, manifestationer, torgmöten etc. Bland annat har partiet beslutat att göra Engelbrektsdagen till SD's motsvarighet till första maj. En frihetsdag där man demonstrerar och sedan har fest i nationell anda. Det hela förefaller mycket intressant och bör kunna få god uppslutning om planeringen fungerar som den bör.[1077]

Beslutet att arrangera partiets första 30 november tycks dock ha tagits tämligen sent. I en artikel i *SD-Bulletinen* uppges att beslutet fattades i oktober 1991.[1078] Från det att partiets generella satsning hade offentliggjorts i början av året kom det alltså att dröja till *efter* valet i september 1991 innan det specifika beslutet om 30 november-manifestationen togs. De praktiska förberedelserna inför arrangemanget beskrevs också som en "brådskande tid", vilket ytterligare indikerar att demonstrationen inte hade varit föremål för någon mer långsiktig planering.[1079] Tidpunkten *kan* vara betydelsefull för att förstå motivet bakom arrangemanget. Som kommer att framgå senare hade

[1076] För en redogörelse för denna utveckling i Stockholm, seLööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 398–404. För utvecklingen i Lund, se Andrés Brink Pinto & Johan Pries, *Trettionde november: Kampen om Lund 1985–2008* (Lund, 2013), kap. 2, särsk., s. 9–27.
[1077] Osign., "Noterat", *Sveamål*, nr 1 1991, s. 7.
[1078] Osign., "Karl XII: 30 Nov", *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 7.
[1079] Ibid.

de slutsatser som partiet dragit utifrån resultaten av Skolvalet 1991 resulterat i ett strategiskt beslut att göra partiverksamheten mer ”ungdomsinriktad”.[1080] Det finns goda skäl att se det återupptagna 30 november-firandet som ett led i denna ungdomssatsning. Bland annan beskrevs partiets 30 november-manifestationen 1991 som ”vår blå-gula ungdomsmarsch” i Sverigedemokraternas närradiosändningar.[1081]

Utifrån ett antal beskrivningar av arrangemanget – som återfinns i sverigedemokratiska publikationer, dags- och kvällspress samt i tv-inslag – är det möjligt att rekonstruera händelseförloppet den 30 november 1991. Beskrivningarna är påfallande lika varandra, trots att källorna skiljer sig åt.

Av tradition firades den 30 november i Stockholm genom en marsch till Karl XII:s torg strax söder om Kungsträdgården. Väl på plats hölls tal och en krans nedlades vid foten av skulptören Johan Peter Molins välkända Karl XII-staty. Kransnedläggningen skedde vanligtvis kvällstid, vid klockan 19.00. Detta år hade dock polisen gett organisationen *Koalitionen mot rasism* tillstånd att hålla en manifestation i Kungsträdgården. Tillståndet löpte ut klockan 19.30, vilket ledde till att Sverigedemokraternas demonstrationstillstånd kom att gälla från klockan 20.30, och kransnedläggningen var planerad till klockan 21.00.[1082]

Sverigedemokraternas samlingspunkt var T-banestationen Slussen, söder om Gamla Stan.[1083] Vid 20-tiden började de första deltagarna att anlända till platsen som polisen hade inhägnat med kravallstaket. DN-journalisten Jacques Wallner – som hade följt med Sverigedemokraterna från en uppsamlingsplats vid Medborgarhuset och som befann sig i inhägnaden – beskrev hur allt fler ”unga grabbar med rakade huvuden och kängor” hade anslutit på väg till Slussen.[1084] ”I takt med att allt fler strömmar till, många fulla, förändras stämningen inuti inhägnaden. Den vänliga attityden från Sverigedemokraternas ledning överflyglas av en alltmer aggressiv hållning från många av de fulla ungdomarna.”[1085]

Det var vid detta tillfälle som Anders Klarström annonserade i en megafon: ”Vi ska hedra en död patriot innan vi går iväg.”[1086] Patrioten som åsyftades var Mikael Krusell, en 23-årig skinhead

[1080] Klarström, *Prima Victoria*, s. 245. För vidare läsning om ungdomssatsningen, se kap. 8.
[1081] Radiodokumentären om Ultima Thule, del 2: ”Ultima Thule – skinnskallarnas nya favoritband”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-skinnskallarnas-nya-favoritband-del-2-3 Tid: 28.35. (Hämtad: 2023-08-15).
[1082] För dessa uppgifter, se Per-Åke Westerlund, *Vänd dom aldrig ryggen: Lärdomar av den antirasistiska kampen* (Farsta, 1996), s. 37; i digital version: https://marxistarkiv.se/skribenter/westerlund/westerlund-vand_dem_aldrig_ryggen.pdf (Hämtad: 2023-04-12), samt osign., ”Karl XII: 30 Nov”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 7.
[1083] Osign., ”Karl XII: 30 Nov”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 7.
[1084] Jacques Wallner, ”’Han är svart den jäveln, stick åt helvete’”, *Dagens Nyheter* den 1 december 1991, s. 6.
[1085] Ibid.
[1086] Ibid.

som natten till den 30 november hade skjutits till döds i Malmö av en civilklädd polis.[1087] Detta tycks knappast ha lugnat känslorna hos den församlade skaran av skinheads. Wallner beskriver scenen på följande sätt: ”’Sieg heil, sieg heil’, skränar de fulla och raglande ungdomarna. När det ska hållas en tyst minut är många för berusade för att ens förstå vad som händer. […] Anders Klarström kommenterar i megafonen att det inte är tillåtet med några nazisthälsningar i tåget.”[1088] Ola Sundberg, Sverigedemokraternas presstalesman, gjorde därefter ett försök att hålla tal, men blev avbruten. Kort därefter blev journalisterna som befann sig på samlingsplatsen uppmärksammade, de trakasserades och tvingades att lämna inhägnaden medan skaran av skinheads skrek: ”Ni e judejävlar!”[1089]

Det var i denna situation som demonstrationståget lämnade samlingsplatsen och började röra sig norrut utmed Munkbroleden mot Kungsträdgården. Stämningen beskrevs av Wallner som mycket aggressiv: ”’Mördare, mördare’ skriker de åt polisen. ’Ut med packet’, ’jude, jude’. Stolt låter någon av de unga en nazitysk flagga vaja för vinden. Någon slänger en glödande fackla upp i luften som nästan träffar en pensionerad kvinna på trottoaren i huvudet.”[1090] Att aggressionerna framförallt riktade sig mot polisen är något som bland annat bekräftas av ett direktsänt tv-inslag. Reportern från Rapport beskriver hur ”okvädningsord” haglade över polisen, men att det även hördes ”enstaka rop på hämnd” för dödsskjutningen i Malmö.[1091]

Wallners beskrivning av händelseförloppet vid samlingspunkten bekräftas i stora drag av Lars Kärnestam, sverigedemokratisk partiaktivist och veteran från BSS-tiden. I en kritisk artikel som publicerades våren 1992 beskrev Kärnestam skeendet på följande sätt:

> Tyvärr började det urarta redan i Slussen där allt var frid och fröjd, tills 300 skinnskallar styrkta med starköl, brännvin och hetsigt humör började tog befälet från Sverigedemokraterna. Skinnskallarna var tydligen bara ute för att slåss och misshandla, i skydd av Sverigedemokraternas demonstrationsrätt. Senare vid Slussen dök 100 skinnskallar upp från deras barrack [sic] och klubblokal från fryshuset. Några av dem var skinnskallar från Norge, c:a 20 stycken. Vid det har laget borde Sverigedemokraterna inställt demonstrationen men p.g.a. organisationssvårigheter kunde inte de stoppa demonstrationen utan gick iväg mot

[1087] För en beskrivning av denna händelse, se Christoph Andersson & Andreas Förster, *Nazisten som teg: Drömmen om att skapa nazistiska terrorceller i Tyskland och Sverige* (Stockholm, 2017), s. 139–141.
[1088] Jacques Wallner, ”’Han är svart den jäveln, stick åt helvete’”, *Dagens Nyheter*, den 1 december 1991, s. 6.
[1089] Ibid.
[1090] Ibid.
[1091] Ur Rapport den 30 november 1991, klippet ”TV-klipp från 30 november 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=UBDAP_hQ4XQ Tid: 01.15. (Hämtad: 2023-08-01).

Karl XII statyn.[1092]

Detta var inledningen på kvällens våldsamheter. Det visade sig att de cirka 5 000 motdemonstranter som Koalitionen mot rasism hade samlat vägrade lämna platsen när demonstrationstillståndet löpte ut och istället valde att ockupera området kring Karl XII-statyn. Per-Åke Westerlund, organisationens talesman, uppgav i en direktsänd intervju i Aktuellt att beslutet grundade sig på omsorgen om motdemonstranternas säkerhet: ”Vi går inte härifrån därför att vi är rädda att de som är med i vår demonstration ska bli attackerade av rasister eller skinheads som finns på gatorna här runtomkring.”[1093] Denna motivering visade sig vara ett svepskäl. Westerlund tillstod senare att det istället handlade om att förhindra Sverigedemokraterna från att genomföra sin manifestation:

> Vårt tillstånd gick ut 19:30, men demonstrationsledningen såg flera skäl att stanna kvar. Sverigedemokraterna, som samlat några hundra till sin marsch, skulle kunna tillfogas ett förnedrande nederlag. Inte ens på sin ”helgdag” och under polisbeskydd skulle de kunna nå fram till sin hjältekonung.[1094]

Den direkta konsekvensen blev att polisledningen beslutade att ändra marschväg för Sverigedemokraternas demonstrationståg: ”Polisen tvingades till varje pris att hindra tåget från att nå fram.”[1095] Istället för att låta demonstrationståget ta till höger vid Riddarhustorget, för vidare färd mot Karl XII-statyn, tvingade poliserna in tåget på Riddarholmen.[1096] Det var uppenbart att kransnedläggningen hade blivit inställd.

Stämningen blev om möjligt än mer aggressiv bland skaran av skinheads. En partifunktionär som försökte lugna ner dem fick sin megafon stulen.[1097] I ett desperat försök att återfå kontrollen över situationen fick Klarström ta plats i en polisbil och med hjälp av dess högtalare försöka övertala demonstranterna att lugna ner sig: ”Han skrek i högtalaren: Lyssna på mig. Jag är Anders Klarström, ordförande i Sverigedemokraterna. Lyssna på mig djävligt noga.”[1098] Han uppmanade ”sina anhängare att åka till festlokalen i stället för att kasta sten”.[1099] Resultatet blev att vindrutan på polisbilen krossades av stenar.

[1092] Lars Kärnestam, ”Vad hände 30-november?”, *Gjallarhornet*, januari-februari-mars 1992, s. 3.
[1093] Se intervju med Per-Åke Westerlund från Koalitionen mot rasism i Aktuellt den 30 november 1991, klippet ”TV-klipp från 30 november 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=UBDAP_hQ4XQ Tid: 02.40. (Hämtad: 2023-08-01).
[1094] Westerlund, *Vänd dom aldrig ryggen*, s. 37.
[1095] Niklas Lidell, Svante Lidén & Christer Renström, ”Blodigt slag med järnrör och påkar”, *Aftonbladet* den 1 december 1991, s. 8.
[1096] Ibid.
[1097] Lars Kärnestam, ”Vad hände 30-november?”, *Gjallarhornet*, januari-februari-mars 1992, s. 3.
[1098] Jan Lindström, ”Det var de ondas natt”, *Expressen* den 1 december 1991, s. 6.
[1099] Ibid.

Strax innan klockan 21.00 gjordes försök att bryta polisens inringning: ”En utbrytargrupp om ett par hundra skinheads tog sig ur polisens grepp. Beväpnade med järnrör och påkar gick de vild bärsärkagång genom city. Målet: Kungsträdgården. Allt i deras väg krossades. De vandaliserade skyltfönster och bilar.”[1100] Vid 21-tiden lyckades hundratals skinheads korsa Strömbron till Kungsträdgården, som förvandlades till ”ett jättelikt slagfält”.[1101] Först vid midnatt hade kravallerna lugnat ned sig och sammanlagt 94 personer hade då omhändertagits av polisen.[1102]

Utifrån den sammanlagda rapporteringen står det klart att de drivande bakom händelseförloppet var de hundratals skinheads som deltagit i Sverigedemokraternas demonstration. Det finns också starka indikationer på att denna utveckling tog partiledningen med överraskning. Wallner beskrev exempelvis presstalesmannen Ola Sundbergs reaktion redan vid samlingsplatsen vid Slussen: ”Det är hemskt, det tycker jag också, säger den nedtystade partifunktionären. […] Visst är det ett misslyckande.”[1103] Att partiledningen förlorade kontrollen tidigt är uppenbart. En del av aggressionerna gick även ut över de sverigedemokratiska funktionärerna, som bland annat nedtystades och fick sin megafon stulen. Stenkastningen mot polisbilen som Klarström satt i visar att både polisen och Sverigedemokraternas partiordförande sågs som legitima mål. Att åtminstone vissa skinheads var besvikna på Sverigedemokraterna framgår av en filmupptagning från den spelning med Ultima Thule, Vit Aggression och Division S som Sverigedemokraterna anordnade för demonstrationsdeltagarna senare på kvällen. Innan spelningen höll Klarström ett tal, som tycks ha varit tänkt att inspirera gruppen skinheads och övriga festdeltagare. Resultatet blev dock att en skinhead vid namn ”Valle” i en konstpaus gick fram, lånade mikrofonen av Klarström och sade sitt hjärtas mening: ”[J]ag vill bara säga en sak. Det Sverigedemokraterna gjorde idag: de ställde upp och de var fittor. De gick ju in på Riddarholmen och vågade inte gå ut därifrån. Det är det jag vill säga: de betedde sig som fittor idag.”[1104]

Sverigedemokraternas version av händelserna vid Riddarholmen skilde sig från denna beskrivning. Istället hade det bara varit en slump att inte hela det sverigedemokratiska demonstrationståget lyckades bryta sig ut:

1100 Niklas Lidell, Svante Lidén & Christer Renström, ”Blodigt slag med järnrör och påkar”, *Aftonbladet* den 1 december 1991, s. 9.

1101 Lotta Schüllerqvist, ”Slaget om Kungsträdgården”, *Dagens Nyheter*, den 1 december 1991, s. 6. Citat: Niklas Lidell, Svante Lidén & Christer Renström, ”Blodigt slag med järnrör och påkar”, *Aftonbladet* den 1 december 1991, s. 9.

1102 Niklas Lidell, Svante Lidén & Christer Renström, ”Blodigt slag med järnrör och påkar”, *Aftonbladet* den 1 december 1991, s. 9.

1103 Jacques Wallner, ”’Han är svart den jäveln, stick åt helvete’”, *Dagens Nyheter* den 1 december 1991, s. 6.

1104 Se Klarströms tal och ”Valles” kommentar på festen den 30 november 1991, klippet ”Sverigedemokraternas partiledare Anders Klarström håller ett antisemitiskt tal 30 november 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=LAh68y9LVi8 Tid: 01.10. (Hämtad: 2023-08-01).

> Från början var vi ca 700 nationalister och Sverigevänner som samlats vid Slussen. Tyvärr gav den svaga Polismakten vika för de ca 5000 röda som ockuperade Kungsträdgården och Polisen tvingade då in oss på Riddarholmen. Endast en grupp på 150–200 man lyckades ta sig förbi Polisavspärrningarna och avancera fram till Kungsträdgården. Men de var tyvärr alltför få för att kunna driva den röda bastardhopen på flykt. Hade vi bara lyckats få dit alla nationalister hade fienden med enkelhet kunnat nedkämpas, det är vår fasta övertygelse.[1105]

Det bör framhållas att 30 november-firandets kravaller rimligtvis hade kunnat förutses. Som framgått hade personerna som ingick i Sverigedemokraternas partiledning lång erfarenhet av såväl 30 november-firandet som av Stockholms skinheads. De visste att 30 november-manifestationerna hade blivit alltmer konfrontativa och våldsamma; firandet hade blivit det som historikern Heléne Lööw träffande har beskrivit som ”dagen då man möter fienden”.[1106] Partiledningen kunde förvänta sig en mangrann uppslutning av Stockholms skinheads, inte minst eftersom partiet valde att arrangera en spelning med tre av de mest populära banden i dessa kretsar. Det finns också uppgifter på att det inför 30 november cirkulerade ett rykte bland Stockholms skinheads och andra nationalistiska ungdomar om den efterföljande festen som arrangerades av Sverigedemokraterna. Ryktet sade att bara de som gick med i Sverigedemokraternas demonstrationståg fick komma in på festen och därmed få tillfälle att höra de populära banden spela.[1107] Huruvida detta rykte stämde – och om det i så fall var Sverigedemokraterna som hade spritt ut det för att locka skinheads till demonstrationen – har inte kunnat klargöras. Det kan dock konstateras att Anders Klarström långt senare medgav att de vit makt-spelningar som partiet arrangerade under första hälften av 1990-talet åtminstone ”hjälpte till med mobiliseringen av deltagare på vår sida gentemot motdemonstranterna”.[1108]

Slutligen visar de förberedelser om ”personskydd” som diskuterades två veckor före 30 november 1991 och närvaron av VAM vid Sverigedemokraternas samlingspunkt (som har behandlats i föregående kapitel) att partiledningen *de facto* hade förutsett att kvällen skulle kunna bli våldsam.

En omständighet som bidrog till den aggressiva stämningen detta år var dödsskjutningen av Mikael Krusell. Av redogörelsen ovan har framgått att en betydande del av aggressionerna riktade sig mot polisen, som skinheadsen menade hade mördat Krusell. Noteras bör att i detta sammanhang

---

[1105] Sign. ”Sverigedemokrat, så klart”, ”Röd terror på Stockholms gator”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 16.
[1106] Heléne Lööw, ”30 november – Dagen då man möter fienden”, publicerad i *Expo* den 30 november 2008: https://expo.se/2008/11/30-november-dagen-då-man-möter-fienden (Hämtad: 2023-04-04).
[1107] Muntlig uppgift från Mattias Wåg, som var närvarande vid och dokumenterade manifestationen, lämnad till författaren den 18 november 2023.
[1108] Klarström, *Prima Victoria*, s. 245.

valde Sverigedemokraterna att agera på exakt samma sätt som *Sverigepartiet* hade gjort 1986, då Ronny Öhman hade mördats. Man valde att uppmärksamma båda dödsfallen i direkt anslutning till 30 november-firandet, framställa de dödade som ett slags nationella martyrer, och därigenom underblåsa de aggressioner som redan fanns i skinheadskretsarna.

På samlingsplatsen vid Slussen hade Klarström valt att uttrycka sig relativt försiktigt; han ville endast att deltagarna skulle ”hedra en död patriot” genom att hålla en tyst minut.[1109] I sitt tal på festen senare samma kväll, då Klarström inte stod i offentlighetens ljus, kunde han dock uttrycka sig betydligt mer drastiskt. Retoriskt frågade han de församlade festdeltagarna – som ömsom skrek ”Vitt ariskt motstånd!” och ”Sieg heil!” – om någon av dem trodde att Krusell skulle ha blivit ihjälskjuten ”om han hade varit någon av de motståndare – någon av de iranier, turkar eller irakier som deltagit i invandrardemonstrationer som vi har sett de senaste åren?” Klarström besvarade själv frågan med ett rungande ”Nej!” och fortsatte: ”Han [Krusell] gjorde blott ett fel. Han var en svensk som ville försvara sitt land. Därför blev han mördad av en italiensk polis.” Klarström fortsatte med att säga att han önskade att de församlade festdeltagarna skulle ”minnas denna kamrat som har mördats av ZOG [*Zionist Occupation Government*; sv. ”Den sionistiska ockupationsmakten”] mitt i natten i Malmö”.[1110]

Sverigedemokraternas officiella hållning till det inträffade präglades inte av självkritik. Till att börja med tonades våldsamheterna ned. Det faktum att hundratals berusade skinheads i Sverigedemokraternas demonstrationståg hade attackerat polis och motdemonstranter med järnrör, påkar, facklor och stenar kommenterades i *SD-Bulletinen* med följande beklagande: ”tyvärr uppträdde inte alla som Sverigedemokrater bör”.[1111] Istället lades skulden för det inträffade på andra aktörer. I det offentliga uttalande som Sverigedemokraterna gjorde i december 1991 beskrevs den avgörande händelsen vara polisens beslut att omdirigera demonstrationståget på grund av att motdemonstranterna vägrade att lämna Kungsträdgården. Även när det gällde våldsamheterna beskrevs detta som ett direkt resultat av polisens agerande: ”Polisen satte in hästar och gick till angrepp mot våra deltagare när de – med stöd av vårt polistillstånd – försökte ta sig till statyn.”[1112]

Skulden lades huvudsakligen på motdemonstranterna och deras agerande under kvällen. I ett svar på ett inlägg på *Dagens Nyheters* debattsida formulerade Klarström Sverigedemokraternas perspektiv på det inträffade:

1109 Jacques Wallner, ”’Han är svart den jäveln, stick åt helvete’”, *Dagens Nyheter* den 1 december 1991, s. 6.
1110 Se Klarströms tal på festen den 30 november 1991, klippet ”Sverigedemokraternas partiledare Anders Klarström håller ett antisemitiskt tal 30 november 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=LAh68y9LVi8 Tid: 03.25. (Hämtad: 2023-08-01).
1111 Osign., ”Karl XII: 30 Nov”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 7.
1112 Sign. ”Sverigedemokraternas arrangörsgrupp”, ”Officiellt uttalande från Sverigedemokraterna”, daterat den 2 december 1991, *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 8.

> Vad vi såg ute på Stockholms gator kvällen den 30 november var ett tydligt och skrämmande exempel på hur extremvänstern vill att vårt en gång trygga svenska folkhem ska anlägga förhållningssätt, normer och metoder för konfliktlösningar hemmahörande i mer sydliga trakter. Enligt deras termenologi [sic] handlar det om att göra Sverige mer spännande. Vi ska ”kulturberikas” dvs traditionellt svenskt debattklimat med sansat, lugn och saklig konversation byts ut mot knytnävarna och den starkes rätt ska härska.[1113]

Samma inställning gav partistyrelseledamoten Tomas Lindkvist[1114] uttryck för när han inför 30 november-firandet 1992 intervjuades i lokal-TV. Skulden för det inträffade skulle enligt Lindquist läggas ”helt och hållet på motståndarna”.[1115] Samtliga dessa uttalanden från Sverigedemokraterna pekar i samma riktning. Den officiella linjen var att partiet inte hade någon skuld i händelserna den 30 november 1991. Istället var det polisens och motdemonstranternas agerade som hade gett upphov till våldsamheterna.

Karl XII-firandet 1992

Det finns dock vissa tecken på att händelserna 1991 gav upphov till en diskussion inom partiet. En person som vände sig mot partiets beslut att anordna Karl XII-demonstrationen var den ovan nämnde Lars Kärnestam. Han hade inte någon framskjuten position i partiledningen, men var en veteran från BSS-tiden som hade gjort betydelsefulla insatser för partiet. I en artikel i *Gjallarhornet* i mars 1992 kritiserade Kärnestam arrangemanget:

> Firandet av Karl XII:s dödsdag i Stockholm urartade verkligen till ett upplopp som varken Sverigedemokraterna eller polisen ville ha? Möjligtvis ville anarkister och kommunister ha ett kaos, men inte ett högerkaos med skinheads som löpte amok i Gamla stan. Där skinheads slog sönder allt i sin väg! Vad var det som gick snett och vad blev fel 30 november?[1116]

Kärnestams slutsats var att Sverigedemokraterna hade slagit in på helt fel väg: ”Det Sverigedemokraterna behöver göra är att satsa på en fast organisation så att vi slipper asociala

---

[1113] Fax undertecknat av Anders Klarström med anledning av en artikel författad av Karl-Gustav Köhler på *Dagens Nyheters* debattsida, införd den 5 december 1991, daterat den 10 december 1991, s. 1; Pärm 1. Understrykning i orig.

[1114] Stavningen på både för- och efternamn varierar betydligt i källorna och litteraturen, men Tomas Lindkvist är den korrekta.

[1115] Tomas Lindkvist i TV Stockholm, klippet ”Debatt med SD inför 30 november 1992 (TV Stockholm)” på Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=px9cJxUU6XY Tid: 03.50. (Hämtad: 2023-08-04).

[1116] Lars Kärnestam, ”Vad hände 30-november?”, *Gjallarhornet*, januari-februari-mars 1992, s. 3.

element och upplopp som skändar partiet och nationen!”[1117] Denna linje fick dock inte gehör inom partiledningen. Istället valde Kärnestam att lämna partiet i mars 1992, det vill säga samtidigt som hans artikel publicerades.[1118] I en intervju 1998 uppgav han att beslutet hade haft sin grund i en ”schism med Anders Klarström”.[1119] Han beskrev även hur han redan under BSS-tiden hade kommit till insikten om problemen med skinheads: ”Vi fick betala dyra läxor under BSS-tiden. […] Ja, det var ju en massa problem med skinnskallarna. De var helt omöjliga att styra. Man kunde helt enkelt inte ha skinnskallar i möblerade rum.”[1120]

Även enligt Klarströms självbiografi föregicks 30 november-firandet 1992 av en diskussion inom partiledningen om hur partiet skulle agera. Enligt Klarström gällde frågan avvägningen mellan att tvingas att ”handskas med extremister och mediaposörer som massmedia skulle visa upp för att skandalisera partiet” och det uppmärksammande som partiet ändå fick genom denna typ av offentliga manifestationer.[1121] Denna diskussion har inte lämnat några spår efter sig, vare sig i det bevarade interna partimaterialet eller i partiets publikationer. Det är likväl rimligt att anta att diskussionen faktiskt ägde rum, eftersom liknande resonemang finns belagda i andra sammanhang såväl i partiledningen som på partiets årsmöten (se nedan).

Inför manifestationen 1992 valde partiledningen i annonserna för 30 november att betona att kvällen inte bara handlade om att högtidlighålla hjältekonungens död, utan gav den också andra betydelser. Med direkt hänvisning till de motdemonstranter som året innan hade förhindrat Sverigedemokraterna att nå Karl XII-statyn uppmanade man deltagarna: ”Det är dags att vi visar att vi är herrar i vårt eget hus!”[1122] Men man valde också att göra 30 november detta år till en dag då man skulle uppmärksamma alla de ”patrioter” som hade dödats under årens lopp:

> Årets manifestation är ett högtidlighållande av Karl XII:s dödsdag den 30 november 1718 och av de patrioter som avlidit eller mördats under åren, Ronny Öhman som sparkades ihjäl av invandrare 1986, Micael Jonasson som sköts ihjäl 1989, Mikael Crusell [sic] som sköts ihjäl av en polis den 30 november 1991 och Fredrik Palm som mördades av en invandrare i augusti 1992.[1123]

Därigenom valde partiledningen att accentuera exakt de konflikter som året innan hade förvärrat situationen.

[1117] Ibid., s. 5.
[1118] Se skriften ”Varning för Sverigedemokraterna!”, författad 1996 av bl.a. Leif Ericsson, Jerker Magnusson och Lars Kärnestam, ingående i nya utgåvan av *BSS – ett försök att väcka debatt* (1996), s. 4 och 5.
[1119] Osign., ”Engelbrektsmarschens grundare”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 11.
[1120] Ibid.
[1121] Klarström, *Prima Victoria*, s. 259.
[1122] Se annons för 30 november-firandet, *SD-Bulletinen*, nr 10 1992, s. 1.
[1123] Osign., ”30 november 1992: Patriotisk manifestation och fackeltåg”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1992, s. 1.

Enligt partiets initiala planering skulle demonstrationen följa samma väg som året innan.[1124] Polisen beslöt sig dock för att korta marschvägen.[1125] Samlingen skedde utanför Nationalmuseum och demonstrationen skulle gå utmed kajen på södra Blasieholmen innan man anlände till Karl XII:s torg.[1126]

Återigen är det möjligt att utifrån olika beskrivningar av arrangemanget i stora drag rekonstruera händelseförloppet. Även denna gång är beskrivningarna någorlunda samstämmiga. Kvällen beskrevs som en lugn tillställning jämfört med föregående år, åtminstone för Sverigedemokraternas vidkommande. Enligt tidningen *Arbetet* förlöpte demonstrationen, som denna gång endast omfattade cirka 250 personer, ”utan större intermezzon”.[1127] *Svenska Dagbladet* beskrev demonstrationen på följande sätt: ”Sverigedemokraterna och andra högerextremister marscherade från Nationalmuseum till Karl XII torg vid 17-tiden. […] Demonstranterna skrek rasistiska slagord men allt gick lugnt till”.[1128]

Väl framme vid avspärrningarna som omgav Karl XII:s torg valde polisen att inte släppa fram demonstrationståget. Det fick stanna vid avspärrningarna medan Klarström och vice ordförande Bo Nilsson släpptes fram för att förrätta den traditionella kransnedläggningen vid statyns sockel.[1129] Efter detta upplöstes demonstrationen utan några större våldsincidenter även om natten skulle komma att bli stökig.

En anledning till att Sverigedemokraternas demonstration blev så pass lugn var antalet utkommenderade poliser som denna kväll uppgick till 900.[1130] Kommenderingschefen Curt Nilsson kommenterade kvällen med följande ord: ”Så här lugn har vi inte haft en 30 november på en herrans massa år.”[1131] Men det var huvudsakligen motdemonstranterna som stod för våldet detta år. Organisationerna *Koalitionen mot rasism* och *Stoppa rasismen* höll varsin manifestation i den norra delen av Kungsträdgården och på Sergels torg. Efter att ett bombliknande föremål hittats i Kungsträdgården utrymde polisen området på motdemonstranter. Detta tolkades av motdemonstranterna som ett svepskäl från polisens sida. Uppe på Hamngatan samlades 300–400 ungdomar med ”käppar, basebollträn, flaskor och stenar” som sökte konfrontation, men dessa skingrades av polisen.[1132]

En annan anledning till att kvällen avlöpte lugnt var sannolikt polisens beslut att inte låta

1124 Ibid.
1125 Klarström, *Prima Victoria*, s. 262.
1126 Se annons för 30 november 1992, *SD-Bulletinen*, nr 10 1992, s. 1.
1127 Osign., ”Polisen skyddade nynazisterna”, *Arbetet* den 1 december 1992, s. 7.
1128 Lars Porne, Stefan Koskinen & Ann Olofsson, ”Tumult under firande av Karl XII”, *Svenska Dagbladet* den 1 december 1992, s. 6.
1129 Osign., ”Karl XII”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1992, s. 3.
1130 Anders Hellberg & Annika Annerud, ”Demonstration urartade igen”, *Dagens Nyheter* den 1 december 1992, s. 5.
1131 Per-Anders Rehn, ”Stor polisinsats stoppade bråken”, *Göteborgs-Posten* den 1 december 1992, s. 6.
1132 Osign., ”Polisen skyddade nynazisterna”, *Arbetet* den 1 december 1992, s. 7.

cirka 150 skinheads ansluta sig till Sverigedemokraternas demonstration. Detta skedde då demonstrationståget anlände till avspärrningarna kring Karl XII:s torg. I *Dagens Nyheter* beskrevs skeendet på följande sätt: ”[D]e rakade, Sieg heil-skrikande ungdomarna kom inte längre än till Strömbrons fäste vid slottet där polisen hejdade dem från att komma vidare till Karl XII-statyn”.[1133] Detta var dock något som Sverigedemokraterna senare beklagade: ”Vad vi däremot är mycket missnöjda med är att polisen inte släppte fram en grupp på 150 personer som ville gå Strömbron över till samlingsplatsen, en skyddad väg.”[1134] Den grupp av skinheads som föregående år hade förvandlat Sverigedemokraternas demonstration till ett våldsamt upplopp skulle nu, enligt partiledningens uppfattning, tillåtas att ansluta sig till demonstrationen. Återigen ger detta förhållningssätt anledning att ställa sig frågande till huruvida partiledningen verkligen önskade att 30 november-firandet skulle gå lugnt till.

Andra inslag i demonstrationen tog Sverigedemokraterna avstånd ifrån. Av en filmupptagning från samlingen invid Karl XII:s torg framgår att en grupp på cirka 20 personer från VAM antingen anslöt sig till demonstrationståget eller bröt sig ut ur det. De vecklade ut en hakkorsflagga, började heila och skandera slagord, vilket fångade massmediernas uppmärksamhet.[1135] Händelsen kommenterades i *SD-Bulletinen* med orden: ”Dock vill vi beklaga att en grupp personer med Vam och hakkors-flaggor agerade linslusar åt pressen och därmed hjälpte dem i sitt smutsiga arbete.”[1136] Klarström har senare återkommit till händelsen vid ett flertal tillfällen. I samband med en presskonferens 1993 beklagade han sig över det inträffade, men menade på att det inte fanns något som partiledningen kunde göra åt saken.[1137] Även i sin självbiografi beskriver han incidenten som att VAM hade ”kuppat sig in i SD-demonstrationenm [sic]”.[1138]

Karl XII-firandet 1993

Sverigedemokraternas tredje arrangemang kom att gestalta sig annorlunda. Frågan om partiet skulle anordna ytterligare ett 30 november-firande blev indirekt föremål för diskussion på partiets årsmöte i januari 1993. Upprinnelsen var en motion av vice ordförande Bo Nilsson om hur partiet skulle uppträda gentemot massmedierna. I debatten fördes 30 november-firandet på tal. Klarström gjorde ett inlägg där han försvarade föregående års firande: ”Trots allt… gav händelserna i Stockholm den

---

1133 Anders Hellberg & Annika Annerud, ”Demonstration urartade igen”, *Dagens Nyheter* den 1 december 1992, s. 5.
1134 Osign., ”Karl XII”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1992, s. 3.
1135 Se filmupptagning från den 30 november 1992 ingående i dokumentären ”Rasist, javisst” från 1993, klippet ”Rasist Javisst (SVT 1993-04-26), Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=SmveaUBaJVA Tid: 54.25. (Hämtad: 2023-08-05).
1136 Osign., ”Karl XII”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1992, s. 3.
1137 Se intervju med bland annat Anders Klarström den 13 juli 1993, klippet ”Presskonferens med SD 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=FrKHLA2SK-M Tid: 01.40. (Hämtad: 2023-08-02.)
1138 Klarström, *Prima Victoria*, s. 264.

29:e och 30:e November -92 stor uppståndelse och ett stort intresse för partiet.”[1139]

Långt senare, i sin självbiografi från 2018, utvecklade Klarström de hänsynstaganden som enligt honom styrde partiledningens agerande detta år:

> Vi hade i färskt minne de katastrofala bilderna från Karl XII 1992 när VAM hade kuppat sig in och detta skulle inte tillåtas hända igen! Men och andra sidan visste vi att medievärdet då, sannolikt var miljontals kronor genom ett deltagande. Något som vi, som litet parti aldrig skulle kunna få på något annat sätt. Vi befann oss i en besvärande medieskugga.[1140]

Hösten 1993 kom att kännetecknas av eskalerande konflikter i samband med en rad manifestationer och demonstrationer. Den 9 oktober anordnade Sverigedemokraterna en manifestation på Götaplatsen i Göteborg. Detta blev en våldsam tillställning då motdemonstranterna, som inte lyckades konfrontera Sverigedemokraterna, istället gick till attack mot polisen.[1141]

På Gustaf Adolfsdagen den 6 november anordnade Sverigedemokratiska ungdomsförbundet en demonstration på Södermalm i Stockholm. Beväpnade motdemonstranter, som polisen betecknade som en ”professionell kommandogrupp”, försökte stoppa demonstrationen genom att bygga barrikader på Götgatan.[1142] Ingen direkt konfrontation skedde, utan motdemonstranterna angrep även denna gång polisen. I samband att polisen drev bort dessa hittades tio hemmagjorda ”skarpa spränggranater”, vilket enligt kommenderingschefen Curt Nilsson representerade en betydlig upptrappning av våldsnivån.[1143]

Den 9 november hölls en antirasistisk manifestation på Sergels torg i Stockholm till åminnelse av Kristallnatten 1938. Inga konfrontationer förekom, men polisen stoppade en grupp skinheads i närheten som hade beväpnat sig med påkar, gatstenar och bensinbomber, och åtta personer greps för att ha förberett en attack mot manifestationen.[1144]

Den 20 november anordnade VAM en demonstration i Göteborg. Uppslutningen av motdemonstranter var stor med betydande inslag av militanta husockupanter, så kallade BZ-

---

[1139] Se Klarströms inlägg i Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 27 januari 1993, punkt 16, rubriken ”Förslag: Hur skall vi agera mot massmedia”; Pärm 2.

[1140] Klarström, *Prima Victoria*, s. 357.

[1141] För en beskrivning av upploppet, se exempelvis Lena Olsson & Lars Söderberg, ”Göteborg ett slagfält i natt”, *Aftonbladet* den 10 oktober 1993, s. 6 f.

[1142] Se inslag i ABC Nytt, klippet ”Demonstrationer & upplopp nov 1993 (nyhetsinslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qE1hdzaj6OY Tid: 00.45. (Hämtad: 2023-08-02).

[1143] Nyhetsinslag i TV Stockholm, filmen ”Demonstrationer & upplopp nov 1993 (nyhetsinslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qE1hdzaj6OY Tid: 11.30. (Hämtad: 2023-08-02).

[1144] Se nyhetsinslag i Aktuellt och TV 4 Nyheter den 9 november 1993, klippet ”Demonstrationer & upplopp nov 1993 (nyhetsinslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qE1hdzaj6OY Tid: 05.00, resp. 05.40. (Hämtad: 2023-08-02).

aktivister, från Danmark. I samband med att polisen ingrep mot dessa återfanns 25 sprängladdningar av samma typ som hittats i Stockholm två veckor tidigare.[1145]

Det var mot bakgrund av en höst fylld av konfrontationer och eskalering som polisen den 22 november gick ut med en vädjan till såväl *Koalitionen mot rasism* som Sverigedemokraterna att de skulle dra tillbaka sina ansökningar om demonstrationstillstånd och ställa in de planerande manifestationerna den 30 november. Polisens beslut bör förstås mot bakgrund av de tidigare konfrontationerna och eskalerande våldsnivåerna.[1146] Detta valde Sverigedemokraterna att göra medan *Koalitionen mot rasism* överklagade det avslagsbeslut som de hade fått.[1147]

Sverigedemokraternas agerande stod att finna i att partiledningen vid denna tidpunkt hade fattat beslutet att inte anordna någon demonstration den 30 november. Den plan som hade utarbetats var, enligt Klarström, att man visserligen skulle utannonsera en demonstration med marsch till Karl XII-statyn, men sedan ställa in arrangemanget i sista stund.[1148] Istället skulle man uppmana de som ville högtidlighålla Karl XII att ansluta till en ”partipolitiskt oberoende demonstration”.[1149] På så sätt skulle Sverigedemokraterna inte kunna hållas ansvariga för vare sig våldsamma upplopp med skinheads eller en uppträdanden av nynazister från VAM, men ändå få medial uppmärksamhet.

Den 29 november ändrades förhållandena, då justitieminister Gun Hellsvik meddelade att regeringen hade beslutat att ge tillstånd åt *Koalitionen mot rasism* att hålla en stillastående manifestation den 30 november.[1150] Sverigedemokraterna, som hade dragit tillbaka sin ansökan, omfattades dock av det demonstrationsförbud som polisen hade utfärdat. Genom att polisen ansåg att man inte kunde garantera säkerheten använde de sig av en regel i Ordningslagen och meddelade att de tänkte ingripa mot alla demonstrationståg, dock inte mot stillastående manifestationer: ”Inte gå, bara stå” formulerades principen.[1151] Samma dag stod det också klart att polisen inte heller skulle tillåta någon kransnedläggning vid Karl XII-statyn.[1152]

Dagen därpå lät sig Klarström intervjuas av *Expressen*. I enlighet med planen tog han tillfället i akt att underblåsa de värsta farhågorna kring hur Sverigedemokraterna skulle agera under kvällen. Klarström påstod exempelvis att partiet hade skaffat sig ”vapen och skyddsutrustning”, planerade att trotsa demonstrationsförbudet och marschera till Karl XII-statyn: ”Vi tänker slå oss

---

[1145] Nyhetsinslag i TV Stockholm, klippet ”Demonstrationer & upplopp nov 1993 (nyhetsinslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qE1hdzaj6OY Tid: 12.35. (Hämtad: 2023-08-02).

[1146] Anders Hellberg & Emma Arvidsson, ”Inställd protest ger polisen huvudbry”, *Dagens Nyheter* den 23 november 1993, s. 5.

[1147] Ibid.

[1148] Klarström, *Prima Victoria*, s. 358.

[1149] Ibid.

[1150] Se nyhetsinslag i Aktuellt den 29 november 1993, klippet ”Demonstrationer & upplopp nov 1993 (nyhetsinslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qE1hdzaj6OY Tid: 23.10. (Hämtad: 2023-08-02).

[1151] Se inslag i ABC Nytt, klippet ”Demonstrationer & upplopp nov 1993 (nyhetsinslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qE1hdzaj6OY Tid: 00.20. (Hämtad: 2023-08-02).

[1152] Se nyhetsinslag i Rapport den 29 november 1993, klippet ”Demonstrationer & upplopp nov 1993 (nyhetsinslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qE1hdzaj6OY Tid: 27.40. (Hämtad: 2023-08-03).

fram om det blir nödvändigt. Vi ska vinna det här.”[1153] Artikelrubriken utgjordes av ett citat av Klarström: ”Ikväll blir det krig”.[1154]

Vid 18:30-tiden den 30 november hade hundratalet deltagare i Sverigedemokraternas inofficiella demonstration samlats på Slottsbacken. Strax därefter började de röra sig mot Karl XII-statyn. Polisen stoppade demonstrationståget när det skulle passera Strömbron över till Kungsträdgården. Deltagarna avvisiterades utan att polisen gjorde sig någon större brådska och efter två timmar sattes de på SL-bussar och kördes ut till T-banestationer i Stockholms södra förorter.[1155] Enligt egen utsago betraktade Klarström händelsen på avstånd iförd skottsäker väst.[1156]

Karl XII-firandet 1995–1999

Mellan 1994 och 1999 avstod Sverigedemokraterna från att arrangera några 30 november-demonstrationer av den typ som de tidigare hade gjort. Frågan om hur partiet skulle förfara efter 1993 års ”inställda” demonstration togs upp på årsmötet i februari 1994. Hur diskussionen gick har inte kunnat utrönas, men beslutet togs då att partiet inte skulle arrangera någon demonstration detta år.[1157]

I juli 1995 beslutade partistyrelsen att införa ett generellt ”demonstrationsstopp” som skulle gälla fram till årsmötet 1996, då ett nytt beslut skulle tas. De enda yttre manifestationer som partiet skulle anordna var ”torgmöten eller stillastående manifestationer”.[1158] Beslutet var ett led i den nya partiledningens ansträngningar för att komma till rätta med den negativa bild av partiet som hade etablerats genom de första två årens demonstrationer. Inför den 30 november senare samma år meddelades i *SD-Bulletinen* att partiet inte skulle anordna något firande överhuvudtaget, vare sig i Stockholm eller i Lund.[1159]

1996 ansökte partiet om tillstånd för att få anordna en stillastående manifestation med kransnedläggning vid Karl XII-statyn. Polisens besked sammanfattades med orden: ”Till statyn kommer ingen den dagen”.[1160] Istället valde man att anordna en mindre manifestation på Riddarholmen, invid Riddarkyrkan där Karl XII ligger begravd. Arrangemanget avlöpte utan incidenter, och åtminstone *SD-Kurirens* rapportör Eva Nyman kunde meddela att ”det var hur som helst skönt att kunna fira Karl XII:s dag på ett lugnt och värdigt sätt”.[1161] Hon hoppades även på att

---

[1153] Niklas Svensson & Niclas Lövkvist, ”’Ikväll blir det krig!’”, *Expressen* den 30 november 1993, s. 26.
[1154] Ibid.
[1155] Redogörelsen bygger på nyhetsinslagen i ABC Nytt, Rapport och TV4 den 30 november 1993, klippet ”Demonstrationer & upplopp nov 1993 (nyhetsinslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qE1hdzaj6OY (Hämtad: 2023-08-03).
[1156] Klarström, *Prima Victoria*, s. 365 f.
[1157] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte 1994, punkt 15, rubriken ”Angående 30 november”; Pärm 2.
[1158] Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 13; Pärm 2.
[1159] Osign., ”30 novemberföreningen fick avslag!”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1995, s. 1.
[1160] Eva Nyman, ”30 november i Stockholm”, *SD-Kuriren*, nr 29 (1997), s. 14.
[1161] Ibid., s. 15.

fler skulle ansluta sig nästa år och ” tillsammans göra dagen till vad den var avsedd att vara: en allmän, folklig högtidsdag, då vi svenskar samlas kring våra historiska minnen”.[1162]

Även 1997 blev 30 november en lugn tillställning. Ett 90-tal personer slöt upp och fick lyssna på tal av partiordförande Mikael Jansson.[1163] En grupp journalister närvarade, bland annat Jan Lindström från *Expressen*. Denne hade bevakat 30 november-firandet 1991 och då reagerat starkt på våldsamheterna som båda sidor stod för; hans artikel om händelserna gavs den gången rubriken: ”Det var de ondas natt”.[1164] Nu, sex år senare, beskrev Lindström hur Sverigedemokraternas manifestation saknade de inslag av ”rakade unga män i bomberjackor och med stålhättade kängor, skrålande Sieg Heil”, som hade knuffat och småsparkat på Lindström och kallat honom ”bonnierlakej” 1991.[1165]

När Sverigedemokraterna 1999 anordnade sin fjärde 30 november-manifestation i Riddarholmskyrkan hade firandet definitivt antagit en ny form. Det hade blivit en huvudsakligen partiintern angelägenhet, utan konfrontationer och medial uppmärksamhet. Avslutningen i *SD-Bulletinens* annons för manifestationen kan sägas vara representativ för det nya firandet:

> Observera: det brukar vara kallt att stå utanför kyrkan, varför vi rekommenderar alla att ta på sig varma kläder. Vi kommer att tillhandahålla glögg och bullar. Missa inte detta tillfälle att känna historiens vingslag! De som har gått på 30:e november-evenemangen tidigare vet att det brukar bli en väldigt stämningsfylld atmosfär i och utanför kyrkan.[1166]

ENGELBREKTSMARSCHEN

Engelbrektsmarschen, som var tänkt att utgöra Sverigedemokraternas egen manifestation, har inte uppmärksammats i samma utsträckning som partiets högtidlighållande av Karl XII:s dödsdag. Anledningen står sannolikt att finna i att marschen inte kännetecknades av våldsamma konfrontationer. Därigenom saknade den nyhetsvärde och kunde inte heller fogas in i den mediala dramaturgi som byggts upp kring 30 november-firandet sedan 1980-talet. Engelbrektsmarschen exemplifierar dock hur partiets yttre manifestationer gestaltade sig under 1990-talet.

[1162] Ibid.
[1163] Osign., ”Med sikte på valet – November var bara början!”, *SD-Bulletinen*, nr 12, 1997, s. 2.
[1164] Jan Lindström, ”Det var de ondas natt”, *Expressen* den 1 december 1991, s. 6.
[1165] Jan Lindström, ”Extremhögerns nya kläder”, *Expressen* den 1 december 1997, s. 10.
[1166] Osign., ”Årets 30 november”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1999, s. 4.

Idén att högtidlighålla upprorsledaren Engelbrekt Engelbrektssons död 1436 formulerades tidigt av den tidigare omnämnde Lars Kärnestam, en av veteranerna från BSS-tiden. I en intervju som Kärnestam gav flera år senare beskrev han hur tanken föddes:

> När vi startade partiet så började vi göra olika politiska och historiska skrifter för försäljning, och Engelbrekt kom på tal, eftersom det var en viktig kämpe i vår historia. Sedan funderade vi på någon sorts yttre manifestation, och vi planerade först en utflykt till Engelbrekts grav. Samtidigt så ville vi också ha något där vi kunde visa oss. BSS var ute 1 maj, men de blev stoppade. Det var ju kravaller. Vi hade ju 6 juni, men det var ju på sommaren. Vi ville helst inte att kommunisterna skulle ha monopol på 1 maj. Det var i den vevan jag kom på att Engelbrekt dödades 27 april, och då fick jag idén att i stället för 1 maj skulle vi fira 27 april. Det låg ju precis före 1 maj, så det skulle passa perfekt. Jag lade fram idén för de andra i partiet, och de nappade. Vi beslutade att ha Engelbrektsdagen som vår stora paraddag.[1167]

Engelbrektsmarschen 1991

I oktober 1990 beslöt partistyrelsen att en demonstration skulle hållas den 27 april nästkommande år.[1168] Beslutet bör förstås som en del av den satsning på offentliga manifestationer som anordnades under valåret 1991, vilket tidigare har berörts.

Vid samma tidpunkt presenterades Engelbrektsmarschen i partiets medlemsbulletin. Det framgick att det var en sverigedemokratisk manifestation, men man underströk också att den var öppen för alla intresserade: ”Vår förhoppning är att alla Sverigedemokrater sluter upp från hela landet och tar med sig sina familjemedlemmar, vänner, bekanta och andra patrioter som ni känner.”[1169] Det efterföljande numret av medlemsbulletinen innehöll en direkt uppmaning: ”Ta med vänner och bekanta samt svenska flaggor”.[1170]

Detta år avgick marschen från Engelbrektsplan vid Humlegården och gick sig sedan söderut via Kungsgatan, Hamngatan, Kungsträdgården, över Strömbron till Gamla Stan, för att sedan avslutas på Mynttorget nedanför Kungliga slottet.

Till det yttre hade marschen samma form som vilken politisk demonstration som helst: ett demonstrationståg, banderoller, ropandet av slagord och avslutande tal som detta år hölls av

[1167] Osign., ”Engelbrektsmarchens grundare”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 11.
[1168] Protokoll från partistyrelsens möte den 19 oktober 1990, 7 §; Pärm 1.
[1169] Osign., ”Stor demonstration under våren”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1991, s. 5.
[1170] Osign., ”Stor demonstration den 27 april: Nu går vi man ur huse”, *SD-Bulletinen*, nr 3–4 1991, s. 1.

Klarström och Sven Davidson.[1171]

Om ambitionen med Engelbrektsmarschen verkligen hade varit att skapa en nationalistisk motsvarighet till arbetarrörelsens första maj-firande – och visa upp ett parti med social-, köns- och åldersmässig bredd – måste marschen beskrivas som ett misslyckande. Det som framträder genom filmupptagningar och bilder från marschen är framförallt ett mansdominerat, utpräglat ungdomsparti med märkbara inslag av skinheads.[1172] Kontrasten mellan Engelbrektsmarschen och den sociala bredd som fanns representerad vid andra tillfällen, exempelvis de större inomhusmöten som partiet anordnade under samma tid, är påfallande.

Engelbrektsmarschen avlöpte inte utan incidenter. På Hamngatan blockerade motdemonstranter vägen för demonstrationståget. Enligt TV4:s nyhetsrapportering bestod dessa av ”den vanliga alliansen av anarkister och antirasister”.[1173] Av filmupptagningarna att döma var stämningen spänd, exempelvis försökte en deltagare i demonstrationståget sparka till en motdemonstrant som släpades bort av polis, men ridande polis sattes in för skingra motdemonstranterna och marschen kunde fortsätta.[1174] När demonstrationståget anlände till Mynttorget hade en mindre grupp motdemonstranter förskansat sig uppe på Lejonbacken och försökte överrösta mötet med talkörer. Dessa kördes bort av polis, men en yngre kille med invandrarbakgrund greps, efter batongslag från polis, då han vägrade släppa ett järnräcke.[1175] Scenen gav upphov till jubel bland marschdeltagarna som också skanderade: ”Utvisa! Utvisa” Utvisa!”[1176] När den gripne fördes bort mot den väntande polisbussen närmade sig en handfull demonstrationsdeltagare i tämligen typisk skinheadsmundering den gripne, men hindrades snabbt av tillskyndade kravallpolis.[1177]

På detta sätt gestaltade sig Engelbrektsmarschen 1991, den första större offentliga manifestationen som Sverigedemokraterna anordnade. Den innehöll många av de inslag som dels hade kännetecknat 30 november-firandet på 1980-talet, dels skulle återkomma vid partiets manifestationer under åren som följde. Motdemonstranter försökte stoppa partiets manifestationer medan demonstrationsdeltagare svarade med talkörer, utfall och opportunistisk våldsanvändning. Däremellan befann sig polisen som försökte upprätthålla allmän ordning. Det som skulle komma att

---

1171 Osign., ”27:e april – Ny triumf”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1991, s. 1–3.

1172 För filmupptagningarna, se klippet ”Engelbrektsmarschen 1991, med tal av SD-grundaren Sven Davidson”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=SPOs042_fUc samt TV 4:s nyhetsinslag från den 27 april 1991, klippet ”TV4-inslag från Sverigedemokraternas Engelbrektsmarsch 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=e9rb1SjcaPo (Hämtade: 2022-12-13).

1173 TV 4:s nyhetsinslag från den 27 april 1991, klippet ”TV4-inslag från Sverigedemokraternas Engelbrektsmarsch 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=e9rb1SjcaPo (Hämtad: 2022-12-13).

1174 Ibid.

1175 Ibid.

1176 Se klippet ”Engelbrektsmarschen 1991, med tal av SD-grundaren Sven Davidson”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=SPOs042_fUc Tid: 05.50. (Hämtad: 2023-08-01).

1177 Ibid. Tid: 05.55.

förändras med tiden var skalan – alltfler motdemonstranter – samt graden av organisering i motdemonstrationerna, våldsnivåerna och polisens strategier.

Att döma av innehållet i partipressen uppfattades Engelbrektsmarschen som en lyckad tillställning. I medlemsbulletinen konstaterades att det hade funnits ”[t]rehundra Sverigedemokrater” på Stockholms gator.[1178] Resultatet av marschen beskrevs på följande sätt: ”Även om internationalisterna fortfarande kontrollerar tredje statsmakten, samt innehar första och andra, vet vi nu att på gatorna är deras tid slut.”[1179]

Engelbrektsmarschen 1992

Efterföljande år hölls Engelbrektsmarschen den 25 april. Enligt annonsen i *Sverigedemokraternas medlemsbulletin* riktade den sig till alla ”patrioter”.[1180] Till skillnad från föregående år valde partiet att endast offentliggöra samlingsplatsen i förväg – vilken även denna gång var Engelbrektsplan – men att inte ange slutdestinationen, vilket gjorde det svårare för politiska motståndare att planera eventuella motdemonstrationer. Samtidigt hade partiet kommit överens med polisen om en annan marschväg. Enligt medlemsbulletinen handlade detta om att polisen inte hade trott sig kunna ”hålla ordning” om marschen gick den tidigare vägen, bland annat eftersom kampanjerna *Ja till livet* och *Nej till EG* skulle demonstrera i Stockholm samma dag.[1181] Marschvägen löpte detta år norrut, från Engelbrektsplan, via Birger Jarlsgatan, Tegnérgatan, Odengatan och fram till Odenplan, där Klarström höll tal i en park framför Gustav Vasas kyrka.[1182]

Senare kom marschen att beskrivas som inte ”lika maffig” som föregående års manifestation.[1183] Marschen samlade uppskattningsvis 200 deltagare, vilket var cirka hundra färre än 1991 års Engelbrektsmarsch.[1184] En viss skillnad låg i sammansättningen av marschens deltagare. I högre grad än 1991 bestod dessa av ungdomar, varvid en betydande del såg ut att vara skinheads eller bar militära persedlar. Dessa utgjorde inte en ”svans” till demonstrationståget, något som senare skulle komma att hävdas av partiföreträdare.[1185] Istället framgår av filmupptagningarna att dessa personer var utspridda och återfanns i hela demonstrationståget.

En nyhet detta år var att partiet i förväg hade efterlyst frivilliga för att bilda en ”funktionär/skyddsgrupp” som skulle göra sin debut under marschen.[1186] På filmupptagningarna

---

1178 Osign., ”27:e april – Ny triumf”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1991, s. 2.
1179 Ibid., s. 3.
1180 Osign., ”För ett år sedan”, *SD-Bulletinen*, nr 3–4 1992, s. 1.
1181 Osign., ”Ännu en lyckad demonstration!”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1992, s. 1.
1182 Se filmklippet ”Sverigedemokraterna Skåne 1992”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=fgUd26xGpNQ (Hämtad: 2022-12-14).
1183 *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 15.
1184 Osign., ”Ännu en lyckad demonstration!”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1992, s. 1.
1185 Eva Nyman, ”30 november i Stockholm”, *SD-Kuriren*, nr 29 (1997), s. 14.
1186 Osign., ”Aktivera er!”, *SD-Bulletinen*, nr 3–4 1992, s. 4.

syns också personer med vita armbindlar som flankerade demonstrationståget. Att dessa var tänkta att utgöra ett skydd mot motdemonstranter framgår av namnet. Huruvida de även hade till uppgift att upprätthålla disciplinen bland demonstrationsdeltagarna framgår inte, men om så var fallet misslyckades det.

När demonstrationståget nådde korsningen av Döbelnsgatan och Tegnérgatan började en grupp demonstrationsdeltagare plötsligt rikta sin uppmärksamhet åt vänster i färdriktningen, någon pekade åt det hållet med en flagga, och gruppen började göra apliknande läten: ”Uh, uh, uh, uh!”. Den uppenbara anledningen var att tre medelålders mörkhyade män och en kvinna, troligtvis av afrikanskt ursprung, stod på trottoaren.[1187] Marschen fortsatte, till synes utan att någon funktionär reagerade. Ungefär 10–15 minuter senare upprepades samma sak. I korsningen där Karlbergsgatan möter Odengatan stod två mörkhyade män på en refug. På filmen hörs hur flera personer i demonstrationståget spontant börjar skandera: ”Ut med packet! Ut med packet! Ut med packet!” Samtidigt gjorde någon återigen apläten. Det hela pågick till och från i närmare en minut.[1188] I övrigt förlöpte marschen utan några andra incidenter.

Engelbrektsmarschen 1993

Den tredje Engelbrektsmarschen hölls den 24 april 1993. Förväntningarna inför marschen var höga: ”Mycket talar för att årets demonstration kommer att bli den mest framgångsrika någonsin”.[1189] Som skäl angav man att marschen för första gången skulle ackompanjeras av partiets egna trumslagare. Ett rimligare skäl till dessa förväntningar är att man denna gång hade ansträngt sig för att öka antalet deltagare: ”Inför årets demonstration har vi gått ut med kallelser till samtliga Stockholms gymnasieskolor”.[1190] Detta bör förstås som ett led i partiets förändrade ambitioner med Engelbrektsmarschen. Inför den första marschen hade partiet poängterat att den var en sverigedemokratisk manifestation, men att den även var öppen för ”familjemedlemmar, vänner, bekanta och andra patrioter som ni känner.”[1191] Året därpå hade man riktat sig till ”patrioter” generellt.[1192] Nu valde man att också rikta sig till Stockholms gymnasieungdomar. Det är tydligt att partiledningen vid denna tid medvetet försökte mobilisera ungdomar till sina manifestationer.

I likhet med den första demonstrationen skedde avmarschen från Engelbrektsplan och vidare söderut till Mynttorget. Hur marschen förlöpte detta år är utifrån det befintliga källmaterialet svårt att klarlägga. Den filmades av Sverigedemokraterna, men det klipp som återgavs i filmen ”SD

[1187] Se filmklippet ”Sverigedemokraterna Skåne 1992”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=fgUd26xGpNQ Tid: 13.50–13.55. (Hämtad: 2022-12-14).
[1188] Se filmklippet ”Engelbrektsmarschen 1992, med tal av SD-ledaren Anders Klarström”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=S0W9ZTuheGQ Tid:19.30–19:45. (Hämtad: 2022-12-03).
[1189] Osign., ”Engelbrekt 24/4”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1993, s. 4.
[1190] Ibid.
[1191] Osign., ”Stor demonstration under våren”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1991, s. 5.
[1192] Osign., ”För ett år sedan”, *SD-Bulletinen*, nr 3–4 1992, s. 1.

1993”, vilken salufördes i partiets publikationer, förevisar bara ankomsten till Stadsgårdskajen och det tal som Klarström höll på Mynttorget.[1193]

I medlemsbulletinens rapportering efteråt beskrevs marschen som ”en stor framgång” och den uppskattades ha samlat 450–500 deltagare.[1194] Det framhölls att större motdemonstrationer hade uteblivit: ”Denna gång hade motdemonstranterna bara fått ihop 25 personer och fick lägga ned sin planerade aktion för att stoppa demonstrationsfriheten.”[1195] Lika viktig torde dock den massiva polisnärvaron ha varit. Föregående år hade poliseskorten inskränkt sig till en polisbil framför demonstrationståget samt två polisbussar som följde tåget längst bak.[1196] Detta år fanns däremot i täten av demonstrationståget en polisbuss, sex kravallutrustade poliser till fots och sju ridande poliser. På ena sidan flankerades tåget av åtminstone tre polisbussar och en polisbil och på andra sidan av kravallutrustad polis till fots ungefär var tionde meter.[1197]

Engelbrektsmarschen 1994

Den 23 april 1994 hölls den fjärde Engelbrektsmarschen. I likhet med de föregående åren hade Sverigedemokraterna ansökt om demonstrationstillstånd för manifestationen. Detta år kom dock polisen att avslå ansökan. Partiledningen överklagade till länsrätten och därefter till kammarrätten, vilka båda fastställde beslutet, varefter regeringsrätten meddelade att den inte hade tid att fatta något avgörande i ärendet. Samma dag som marschen skulle hållas fick partiledningen reda på att de hade fått tillstånd för att hålla ett timslångt stillastående möte.[1198]

I denna situation valde partiledningen att inte efterfölja beslutet, med motiveringen att ”det är vår rätt som svenskar att få demonstrera på Sveriges gator”.[1199] Av det genomgångna källmaterialet att döma verkar detta vara det enda tillfälle då partiet valde att genomföra en manifestation utan polisens tillstånd. Vanligtvis brukade partiet framhäva att dess manifestationer var tillståndsgivna och vid konfrontationer med motdemonstranter brukade demonstrationsdeltagarna skandera: ”Vi har tillstånd, vi har tillstånd!”[1200]

Det hela avlöpte dock utan någon konfrontation med polisen: ”När vi tågade från

---

[1193] Se filmklippet ”Engelbrektsmarschen 1993, med tal av SD:s partiledare Anders Klarström”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=4Lf5qFRStVc (Hämtad: 2022-12-15).
[1194] Osign., ”Engelbrektsmarschen”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1993, s. 1.
[1195] Ibid.
[1196] Se filmklippet ”Engelbrektsmarschen 1992, med tal av SD-ledaren Anders Klarström”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=S0W9ZTuheGQ (Hämtad: 2022-12-03).
[1197] Se filmklippet ”Engelbrektsmarschen 1993, med tal av SD:s partiledare Anders Klarström”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=4Lf5qFRStVc (Hämtad: 2022-12-15).
[1198] Osign., ”Engelbrektsmarschen 1994”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1994, s. 1.
[1199] Ibid.
[1200] Se exempelvis filmupptagningen från den demonstration som Sverigedemokraterna anordnade i Växjö den 13 maj 1994, klippet ”SD:s demonstration i Växjö 1994”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=ipkglqAok3I Tid: 08.45. (Hämtad: 2023-08-25).

Engelbrektsplan frågade polisen vilken väg vi ville gå och följde sedan snällt efter.”[1201] Två omständigheter tycks ha samverkat till att polisen inte valde att ingripa. För det första var antalet deltagare betydligt fler än tidigare år; uppskattningsvis 700 personer hade samlats på Engelbrektsplan och de formerade sig till ett demonstrationståg som var en halv kilometer långt.[1202] För det andra sammanföll Engelsbrektsmarschen med ”Polisens dag” i Norrtälje och kommenderingen i Stockholm var underbemannad.[1203]

I likhet med den ursprungliga planen gick marschen den traditionella vägen från Engelbrektsplan till Mynttorget där flera tal hölls. Även detta år verkar marschen ha avlöpt utan några allvarligare incidenter med motdemonstranter. I medlemsbulletinen beskrevs det hela på följande sätt: ”Demonstrationen gick relativt lugnt förutom några landsförrädare och kulturberikare som försökte störa demonstrationen. Detta lyckades dock inte och patrasket fick springa iväg med svansen mellan benen.”[1204] Återigen kan antalet marschdeltagare ha spelat in. Dock skulle Klarström långt senare anmärka på att han inte var helt nöjd med marschens genomförande: ”Slagorden hade tyvärr urartat allt mer under den här perioden och var tämligen extrema.”[1205] Det finns dock inga samtida belägg i källorna för att han gav uttryck för denna självkritik. Tvärtom kunde medlemsbulletinen efteråt meddela: ”Detta var den i särklass bästa Engelbrektsmarschen hittills.”[1206]

Engelbrektsmarschen 1995

Den femte Engelbrektsmarschen hölls den 29 april 1995. Marschen var speciell såtillvida att det var den första som hölls efter Sverigedemokraternas årsmöte detta år, vid vilket Mikael Jansson ersatte Klarström som partiordförande. Klarström hade lett partiet under den tidperiod då partiledningen hade beslutat om såväl ”ungdomssatsningen” som att inrikta en betydande del av partiets energi på offentliga manifestationer. Utöver detta var hans person intimt sammankopplad med den mediala och offentliga bild av Sverigedemokraterna som satts i samband med att dessa manifestationer uppmärksammades. Bytet av partiordförande 1995 innebar därigenom en möjlighet för Sverigedemokraterna att diskutera och besluta om partiets framtida inriktning på detta område.

På årsmötet diskuterades också frågan om de offentliga manifestationerna. Vad som sades har inte i detalj kunnat avgöras, eftersom årsmötesprotokollet saknas i partiarkivet. Som tidigare nämnts framstår diskussionen delvis haft sin upprinnelse i de kontakter som tagits med VAM i syfte

---

1201 *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 27.
1202 För antalet, se osign.,”Engelbrektsmarschen 1994”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1994, s. 1. För beskrivningen av tåget, se Ola Kallemur, ”Det gör så ont att se det här”, *Aftonbladet* den 24 april 1994, s. 10.
1203 Klarström, *Prima Victoria*, s. 396.
1204 Osign., ”Engelbrektsmarschen 1994”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1994, s. 1.
1205 Klarström, *Prima Victoria*, s. 397.
1206 Osign., ”Engelbrektsmarschen 1994”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1994, s. 1.

att dessa skulle tillhandahålla en vaktstyrka till en manifestation som Sverigedemokraterna skulle arrangera.[1207] Samtidigt utgjorde årsmötesdiskussionerna upprinnelsen till det beslut som partistyrelsen fattade i juli 1995, då ett generellt ”demonstrationsstopp” infördes.[1208] Årsmötet beslutade dock att arrangera Engelbrektsmarschen även detta år.[1209] I *SD-Bulletinen* betonades att beslutet inte alls hade varit självklart, men att årsmötet hade valt att ge ”Engelbrektsdagen en chans till”.[1210] Av artikeln framgår, om än indirekt, att det var uppförandet hos vissa demonstrationsdeltagare tidigare år som gett upphov till partiets tvekan att fortsätta arrangera Engelbrektsmarschen:

> För att kunna genomföra en acceptabel demonstration i år krävs inte nödvändigtvis att vi blir fler. Det viktigaste är hur vi uppför oss. Vi vet att det **inte** är våra medlemmar som skämmer ut oss med provocerande klädsel och/eller opassande ”slagord”. Vi **kräver** av alla demonstrationsdeltagare att vi gemensamt ser till att alla sköter sig och inte skämmer ut SD. Tänk på att alla blickar är riktade mot oss![1211]

Inför Engelbrektsfirandet spreds information bland medlemmarna om de ordningsregler som årsmötet fastställt och som framöver skulle gälla vid Sverigedemokraternas manifestationer. Bland annat var alkoholförtäring och tobaksrökning förbjuden i anslutning till manifestationerna. De slagord som skulle användas bestämdes ”av ledningen och [skulle] ropas unisont, dock endast på någon av partifunktionärernas kommando”.[1212] De enda godkända ”politiska och opolitiska symboler” som accepterades var svenska flaggan, Sverigedemokraternas partimärken samt ”andra oförargliga märken som inte har någon koppling till andra världskrigets fasor”.[1213] För att se till att reglerna efterlevdes hade en ”funktionärsgrupp” iklädda röda västar bildats som enligt bedömningen i partipressen ”övervakade ordningen, lugnt och bestämt”.[1214]

Enligt den tradition som vid det här laget hade utkristalliserat sig startade detta års marsch vid Engelbrektsplan och gick genom Stockholm city till Mynttorget.[1215] Antalet deltagare

---

[1207] Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i *Övervakningen av nazister och högerextremister* (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 177. Se kap. 5 för en redogörelse för kontakterna med VAM.
[1208] Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 13; Pärm 2.
[1209] Osign., ”Årsmöten”, *Göta lejon*, nr 7 (1995), s. 2.
[1210] Osign., ”Engelbrektsmarschen! Lördag 29 april”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1995, s. 2.
[1211] Ibid. Fetstil i orig.
[1212] Osign., ”Ordningsregler”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1995, s. 2.
[1213] Ibid.
[1214] Osign., ”Engelbrekt”, *SD-Kuriren*, nr 25 (1995), s. 4.
[1215] Osign., ”Engelbrektsmarschen! Lördag 29 april”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1995, s. 2.

uppskattades till cirka 300-400.[1216] Att döma av *SD-Bulletinens* rapportering förlöpte marschen utan allvarligare konfrontationer med de motdemonstranter som hade samlats: ”Under marschens gång möttes vi som vanligt av antidemokraternas fega metoder, stenkastning mm, men Stockholmspolisens lilla men vältrimmade kravallstyrka stoppade de röda ynkryggarnas tilltag och beredde väg för **oss** – Sveriges kommande politiska ledning.”[1217] Framme vid Mynttorget hölls tal i sedvanlig ordning: ”Mikael Jansson premiärtalade som partiledare och hade landsförrädarna varit på plats hade de säkert varit medlemmar i SD nu. Tina H-B. (vice ordf.) och Tomas A. (2:e vice ordf.) hetsade upp publiken så pass att de helst ville ta makten med en gång, utan mellanliggande val.”[1218]

Det intryck som partipressen gav efteråt var att partiledningen var mycket nöjd med marschens genomförande. Tidigare hade man betonat antalet deltagare som mätare på framgång men denna gång framhölls istället ordningen och disciplinen i leden; det var ”inte den största, men definitivt den mest välorganiserade hittills”.[1219]

Engelbrektsmarschen 1996

Den sjätte Engelbrektsmarschen genomfördes den 27 april. I likhet med föregående år finns belägg för att manifestationen hade föregåtts av en diskussion. Vid årsmötet som hållits en månad tidigare hade frågan om partiets offentliga manifestationer i allmänhet och Engelbrektsmarschens framtid i synnerhet diskuterats. Till skillnad från föregående år finns ett konceptprotokoll bevarat från årsmötet. Därigenom går det i detalj att följa de dilemman som partiet ställdes inför då det önskade behålla en offentlig manifestation, som ursprungligen var tänkt som en sverigedemokratisk angelägenhet, men som under åren hade ändrat karaktär och kommit att bli en belastning för partiet.

Den som var drivande i diskussionen var partiorganisatören Lars Emanuelsson. Han ville att Engelbrektsmarschen skulle hållas ”till vilket pris som helst”.[1220] Men han framhöll även bestämt att den måste förändras i grunden: ”Alla ska se ut som vanligt folk. Inga symboler får förekomma, inga uniformer.”[1221] Han föreslog vidare att en vaktstyrka skulle inrättas:

> För att mota bort dom som inte är välkomna. Detta kommer att minska antalet som deltar under en tid, men antalet deltagare som är ”vanligt folk” kommer samtidigt att öka. Vi måste mota bort dom som är öppet NS. […] Vi ska rensa bort

[1216] Osign., ”Årets Engelbrektsdemonstration – inte den största, men definitivt den mest välorganiserade hittills!”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1995, s. 2.
[1217] Ibid. Fetstil i orig.
[1218] Ibid., s. 4.
[1219] Ibid., s. 2.
[1220] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 18c, s. 18; Pärm 3.
[1221] Ibid.

> folk som inte är SD-are. Placera dom längst bak, sedan plocka bort dom.[1222]

Emanuelsson sade sig vara medveten om att detta skulle kunna leda till konfrontationer, något som Mikael Jansson instämde i och tillade: ”Vi vill inte ha strid med Stockholms Skins. Vi bör informera via bulletinen. Vi bör slippa slåss.”[1223]

Ett alternativ eller möjligtvis ett komplement till att upprätta en vaktstyrka formulerades av årsmötesombudet Jonas Gyllenborg: att partiet skulle bussa in folk från hela landet, cirka 500 personer. Partikassören Henrik Enmark invände att man tidigare hade prövat detta, men att det ändå hade dykt upp ”personer vi inte ville ha med på demonstrationen”. Gyllenborg föreslog då att bussningarna enbart skulle omfatta ”vanligt SD-folk”, varvid Enmark replikerade: ”NS-folk kan också köra bil.”[1224]

En sidodiskussion initierades av årsmötesdeltagaren James Christenson, som ställde frågan vad som egentligen konstituerade en uniform och vilka symboler som skulle vara förbjudna att bära? Diskussionen kom därefter att kretsa kring solkors, kelterkors och svarta bombarjackor utan att någon egentlig konsensus i frågan nåddes.[1225] De två positioner som intogs i debatten summerades i *SD-Kuriren*: ”Det diskuterades livligt angående märken och klädsel. Några ville i första hand undvika dålig publicitet, medan andra ville ta strid för de gamla nationella symbolerna.”[1226]

En annan diskussion, som även den hade direkt bäring på den stundande Engelbrektsmarschen, gällde användningen av slagord i samband med partiets manifestationer. Frågan hade väckts genom en motion från SD-Uppsala:

> Vid Sverigedemokraternas möten och demonstrationer har det ibland förekommit slagord som enligt vår mening är onödigt provokativa. Som några exempel vill vi peka på ”Död åt dom röda!”, ”Ut med packet!” och andra hälften av slagordet ”(Sverige åt svenskarna), svartskallar ut!”. Vi har gjort den erfarenheten att slagord av den typen bara provocerar motståndarna. De verkar tycka att sådana uttalanden ger dem rättighet att ge igen med alla medel. När SD visat disciplin och återhållsamhet samt avstått från onödigt provokativa slagord, har resultatet blivit att partiets manifestationer fått en lugnare och värdigare karaktär. Vi föreställer oss att det gagnar partiet med lugna och städade demonstrationer. SD har mycket litet att vinna på våldsamma konfrontationer. Vad vi vill säga kan sägas på ett

---

1222 Ibid.
1223 Ibid.
1224 För denna replikväxling, se ibid.
1225 Ibid., s. 18 f. För en vidare redogörelse för symboler och märken, se kap. 10.
1226 Osign., ”Riksårsmötet 1996”, *SD-Kuriren*, nr 27 (1996), s. 12.

hyfsat sätt.[1227]

Med denna motivering yrkades i motionen på att ”årsmötet kraftigt uttalar sig mot bruket av de ovan nämnda slagorden och sådana som liknar dem”.[1228] Efter en kort diskussion, där årsmötesdeltagarna framstår ha varit eniga, beslutades att bifalla motionen. Ambitionen var att partiets slagord hädanefter ”alltid [skulle] vara genomtänkta”.[1229]

Det viktigaste beslutet som togs vid årsmötet var att Engelbrektsmarschen skulle genomföras även detta år. När det gällde det eventuella anordnandet av andra ”större yttre aktiviteter” överläts de besluten åt partistyrelsen.[1230]

I enlighet med Janssons förslag om att i förväg informera potentiella marschdeltagare om de nya reglerna publicerades en notis med förhållningsorder i medlemsbulletinen:

> Sverigedemokraterna har fått dåligt rykte på grund av att vissa "Hollywoodnazister" och andra personer i uniformsliknande klädsel anslutit till Engelbrektsmarschen. Bäste medlem sprid på din ort information om att vi inte kommer att acceptera något sådant i fortsättningen, endast seriösa nationalister hälsas välkomna. Personer med så svag övertygelse att de måste klä ut sig på ett sådant sätt att de drar ett löjets skimmer och skam över Sverigedemokraterna ombedes att stanna hemma, eller fatta allvaret och klä sig som vanligt folk. Vi kommer att fotografera och publisera [sic] bilder av personer som bedriver partiskadlig verksamhet d.v.s. bryter emot demonstrationsledningens order.[1231]

Alltmedan förberedelserna pågick inför marschen fick partiet polisens besked om demonstrationstillståndet. Polisen hade avslagit deras ansökan om demonstration, men föreslog däremot en stillastående manifestation. Det som låg till grund för polisens beslut var att de inte kunde ”garantera säkerheten vare sig för demonstrationsdeltagare eller åskådare”.[1232]

Beskedet var detsamma som 1994 då partiledningen valt att trotsa polisens beslut och likväl genomföra marschen. Samtidigt som partiet ånyo getts avslag hade polisen beviljat tillstånd för organisationen *Hasans vänner mot våld och rasism* att demonstrera på samma dag. Enligt rapporteringen i medlemsbulletinen hade företrädare för polisen sagt att organisationen hade ”lika

[1227] Motion från SD-Uppsala, undertecknad av Eva Nyman, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1996, daterad den 29 februari 1996; Pärm 3.
[1228] Ibid.
[1229] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 18c, s. 12; Pärm 3.
[1230] Ibid.
[1231] Se notis i *SD-Bulletinen*, nr 3 1996, s. 3.
[1232] Eva Nyman, ”Engelbrektsmarschen 1996”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1996, s. 1.

stor rätt att demonstrera på Engelbrektsdagen” som Sverigedemokraterna, och detta trots att partiet hade lämnat in sin ansökan om demonstrationstillstånd en månad tidigare.[1233] I *SD-Bulletinen* beskrevs manifestationen på följande sätt:

> Runt Engelbrektsplan hade polisen satt upp kravallstaket, och vi samlades innanför stängslen och ställde upp oss på led. Främst gick en ståtlig fanborg, därefter följde banderollerna och så kom vi övriga marschdeltagare. Väntan kändes lång där vi stod på den dammiga planen, men strax efter klockan ett började trummorna egga till marsch, och hela kolonnen drog en suck av lättnad och marschen mot Mynttorget började. Men, efter ungefär tio meter tog det stopp. Polisen släppte inte fram oss![1234]

I detta läge valde partiledningen helt enkelt att efterfölja polisens beslut och genomföra en stillastående manifestation. I medlemsbulletinen kommenterades händelsen på följande vis: ”Eftersom det är mot våra principer att gå i handgemäng med polisen försökte vi inte kämpa oss igenom avspärrningen, trots att besvikelsen kändes svår.”[1235] Det finns ingen anledning att misstro denna motivering. Tvärtom hade partiledningen gjort ansträngningar för att upprätthålla en god relation till polisen genom åren, exempelvis avslutade partiet sina manifestationer med att tacka de utkommenderade poliserna.[1236] Samtidigt kan påpekas att partiet inte hade särskilt många alternativ. Två år tidigare hade man trotsat polisens förhållningsorder, men då hade polisen varit underbemannad och marschen samlat cirka 700 deltagare. Av partiets filmupptagning från 1996 års Engelbrektsmarsch att döma är det tveksamt om marschen ens hade samlat hundra deltagare.[1237]

Trots att polisen stoppade demonstrationen sågs 1996 års Engelbrektsmarsch som något av en framgång. I partiets film från verksamhetsåret 1996 betonades att även om antalet deltagare inte var lika många som tidigare år så var åtminstone ”ordningen och disciplinen” förbättrad.[1238] Ett antal personer, som varit onyktra och ”uniformerade”, hade visserligen dykt upp, men fått veta att

---

[1233] Osign., ”Engelbrektsmarschen -96”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1996, s. 3.
[1234] Eva Nyman, ”Engelbrektsmarschen 1996”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1996, s. 1.
[1235] Ibid., s. 1 f.
[1236] Ett exempel på detta återfinns i partistyrelseledamoten Henrik Enmarks tal vid Engelbrektsmarschen 1994. Efter att demonstrationståget hade anlänt till Mynttorget uppmanade Enmark deltagarna att ge polisen en applåd, eftersom dessa hade gjort ett ”bra jobb”, vilket också skedde; ljudupptagning från Engelbrektsmarschen den 23 april, återgiven på webbsidan SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen.mp3 Tid: 05.25. (Hämtad: 2023-08-25).
[1237] Se filmklippet ”Sverigedemokraterna 1996 (Del 1 av 3)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=zeVcI_VY-VQ Tid: 11.00. (Hämtad: 2022-12-16).
[1238] Ibid. Tid: 11.30.

de inte var välkomna.[1239] Även Mikael Jansson fortsatte på detta tema och tog Engelbrektsmarschen som utgångspunkt för att ytterligare inskärpa partiets nya ”klädesinstruktion” som riktade sig mot ”byxa och/eller jacka av uniformsmodell eller militärkängor”.[1240] Från sommaren 1996 och två år framåt publicerades nedanstående notis i varje nummer av partiets medlemsbulletin:

> Genom att fotografera eller omtala människor som under SD-aktiviteter burit uniformsliknande klädsel har journalister tidigare lyckats att falskeligen utmåla Sverigedemokraterna som ett odemokratiskt parti. Användning av sådana klädespersedlar har därför förbjudits i samband med våra aktiviteter. Den som trotsar förbudet avvisas.[1241]

Motiveringen framstår som aningen tillrättalagd, som om att problemet med att låta naziskinheads, militanta och odisciplinerade nationalister eller till och med nationalsocialister delta i partiets manifestationer – vilket hade varit fallet under första halvan av 1990-talet – enbart var den negativa publicitet som detta gav upphov till. Formuleringarna var försiktiga, särskilt i jämförelse med den interna diskussionen. I ett av sina ordförandebrev hade Jansson slagit fast att det skulle bli ett slut på ”demonstrationer modell arrangerad skinheadspromenad”.[1242]

Engelbrektsmarschen 1997

Den sjunde Engelbrektsmarschen genomfördes den 26 april och var i stort sett en upprepning av föregående års tillställning. Inte heller detta år hade partiet fått tillstånd att genomföra en marsch genom Stockholm, och återigen var det säkerheten som var polisens motivering. En filmupptagning från demonstrationen visar ett samtal mellan partiordförande Jansson och polisens kommenderingsbefäl, där den senare förklarar att avslaget för en gående demonstration beror på att det tidigare förekom ”obehagligheter”. Jansson frågar då rent ut om han menade ”från dem som attackerade oss”, vilket befälet bekräftar: ”Ja, givetvis.”[1243] Detta är en bekräftelse på att det vid den här tidpunkten inte var Sverigedemokraternas agerande i samband med partiets offentliga manifestationer, utan deltagarna i de organiserade motdemonstrationerna, som ledde till att polisen villkorade partiets demonstrationstillstånd.

Själva manifestationen samlade endast ”ett hundratal deltagare”.[1244] Tal hölls av bland annat

[1239] Eva Nyman, ”Sveriges nationaldag 1996”, *SD-Kuriren,* nr 28 (1996), s. 14.
[1240] Ordförandebrev (Maj 1996), rubriken ”Lärdom från Engelbrektsmarschen”; Pärm 3.
[1241] Sign. ”Riksstyrelsen”, ”Förbud mot uniformsliknande klädsel vid SD-aktiviteter”, *SD-Bulletinen,* nr 6–7 1996, s. 3.
[1242] Ordförandebrev, nr 4 (September 1995), s. 2; Pärm 3.
[1243] För denna dialog, se filmklippet ”Engelbrektsmarschen 1997, med tal av bl.a. SD:s partiledare Mikael Jansson 1997.04.26”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=-nTpTEGerqc Tid: 00.30–00.45. (Hämtad: 2022-12-22).
[1244] Osign., ”1997 – Året som gick”, *SD-Bulletinen,* nr 12 1997, s. 5.

av Jansson från flaket till partiets lastbil. Inte oväntat uppehöll sig talarna vid polisens beslut om att inte tillåta marschen. Partistyrelseledamoten Jakob Eriksson gjorde dock en självkritisk anmärkning av hur tidigare Engelbrektsmarscher hade sett ut: ”Det var också, det kan vi villigt erkänna, ett visst storts drägg som gick med i de där demonstrationerna.”[1245] Att detta hade förändrats framgår av samma videoupptagning, där man ser en grupp med ett tiotal skinheads som inte släpptes in innanför kravallstaket kring Engelbrektsplan, utan hade förvisats till att lyssna på talen från andra sidan Birger Jarlsgatan.[1246] Manifestationen kom att följas av ett inomhusmöte i Medborgarhuset, ett förfarande som upprepades efterföljande år.

Engelbrektsmarschen 1998

Den åttonde Engelbrektmarschen som genomfördes den 25 april hade en helt annan utformning är de föregående. Eftersom själva marschen inte hade genomförts under två års tid – och partiledningen tycks ha varit missnöjd med att hålla stillastående demonstrationer på Engelbrektsplan omgivna av kravallstaket – gjordes detta års Engelbrektsmarsch om till en innehållsligt mer konkret politisk manifestation.

Dagen började med att partiets riksdagskandidater samlades och – med direkt hänvisning till 1500-talsreformatorn Martin Luther – satte upp ett plakat med ”Sverigedemokraternas 12 teser” vid porten till riksdagshuset. Teserna rörde de rättigheter som partiet sade sig stå upp för. Mot bakgrund av polisens hantering av Engelbrektsmarschen var det knappast en slump att de första fem teserna rörde grundläggande politiska fri- och rättigheter, såsom ”yttrandefrihet, informationsfrihet, mötesfrihet, föreningsfrihet, demonstrationsfrihet”.[1247] Därefter fortsatte dagen med flygbladsutdelning på temat ”urholkningen av demokratin som etablissemanget åstadkommit”.[1248] Manifestationen avslutades på ett hotell på Kungsholmen, där ett inomhusmöte hölls. Ett åttiotal deltagare fick där lyssna på tal av såväl Mikael Jansson som den nya vice ordföranden Johan Rinderheim.[1249]

Engelbrektsmarschen 1999

Högtidlighållandet av Engelbrekts död genomfördes den 24 april detta år och skilde sig fullständigt från de föregående åren. Istället för att ens försöka få tillstånd för en demonstration genom Stockholm valde partiet att arrangera en manifestation i Göksholm. Där stod minnesmärket över Engelbrekt Engelbrektsson som hade rests i närheten av platsen för hans död 1436.

[1245] Se filmklippet ”Engelbrektsmarschen 1997, med tal av bl.a. SD:s partiledare Mikael Jansson 1997.04.26”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=-nTpTEGerqc Tid: 04.40–04.45. (Hämtad: 2022-12-22).
[1246] Ibid. Tid: 09.20–09.22 och 09.49–09.55.
[1247] Osign., ”Dags för en ny reformation!!! SD går i Martin Luthers fotspår”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1998, s. 3.
[1248] Jimmy Windeskog, ”Engelbrekt 1998 – en gammal favorit i ny skepnad”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1998, s. 5.
[1249] Ibid.

Manifestationen blev en stillsam tillställning som enligt *SD-Kuriren* inte samlade mer än ett femtiotal deltagare.[1250] Mikael Jansson höll ett tal, Jakob Eriksson läste Esaias Tegnérs dikt ”Svea”, Rinderheim höll ett tal om ”traditionens betydelse”, en krans nedlades vid monumentet och nationalsången sjöngs.[1251] Detta högtidlighållande bör förstås som ett slags kapitulation inför alla de problem som vidhäftat Engelsbrektsmarschen under de föregående åren. Av en marsch genom Stockholms innerstad kvarstod endast en lågmäld, intern manifestation ute på en udde vid Hjälmarens strand som endast kunde nås om man ”gick över myrmark som hjälpligt utrustats med skrangliga spångar och gångbrädor”.[1252] Här kunde vare sig skinheads, ”Hollywoodnazister” eller motdemonstranter störa tillställningen. Dessutom krävdes inget demonstrationstillstånd från polisen.

PARTIDAGEN I GÖTEBORG

Den 9 oktober 1993 anordnade Sverigedemokraterna en manifestation i Göteborg. Omständigheterna kring dess tillkomst är inte kända, men idén tycks ha fötts någon gång under sommaren. Det första omnämnandet i det genomgångna källmaterialet återfinns i augustinumret av *SD-Bulletinen*.[1253] Tanken var att två manifestationer skulle hållas samma dag: den första klockan 17.00 i Trollhättan och den andra i Göteborg klockan 20.30.[1254] Att partiledningen önskade en så stor uppslutning som möjligt framgår av att man hade abonnerat bussar som skulle avgå från Stockholm, Växjö och Skåne och göra flera stopp på vägen mot Trollhättan och senare Göteborg för att hämta upp partimedlemmar.[1255]

Göteborgsmanifestationen blev en unik tillställning i Sverigedemokraternas historia eftersom manifestationen till sin utformning anslöt till en nationalsocialistisk estetik och retorik som dessutom innehöll uppenbara referenser till det tyska nazistpartiet NSDAP.

Manifestationen hölls på Götaplatsen som ligger längst upp på Kungsportsavenyn. Valet var knappast en slump, platsen hade en historia. Under 1930-talet höll flera nationalsocialistiska partier manifestationer på denna plats. 1931 anordnade *Svenska Nationalsocialistiska Partiet* ett möte med Birger Furugård som talare. 1933 och 1934 var det *Nationalsocialistiska Arbetarepartiet* som samlades på Götaplatsen för att åhöra sin partiledare Sven Olof Lindholm.[1256]

Platsen hade även andra fördelar. Som fond hade man valt Göteborgs konstmuseum, vars

---

[1250] Torbjörn Kastell, ”Engelbrektsmanifestationen”, *SD-Kuriren*, nr 36 (1999), s. 8.
[1251] Osign., ”Lyckad Engelbrektsmanifestation”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1999, s. 11.
[1252] Torbjörn Kastell, ”Engelbrektsmanifestationen”, *SD-Kuriren*, nr 36 (1999), s. 8.
[1253] Osign, ”Aktiviteter på gång”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1993, s. 6.
[1254] Osign., ”Man ur huse 9:e oktober!”, *SD-Bulletine*n, nr 9 1993, s. 1.
[1255] Ibid.
[1256] Se Tobias Hübinettes inlägg ”SD arrangerade idag ett valmöte på Götaplatsen i Göteborg”, publicerad på Hübinettes blogg den 31 augusti 2022: https://tobiashubinette.wordpress.com/2022/08/31/sd-arrangerade-idag-ett-mote-pa-gotaplatsen-i-goteborg/ (Hämtad: 2023-08-25).

arkitektur tillförde manifestationen en signifikant estetisk dimension. Högst upp på terrasseringen invid museets nordvästra fasad placerades talarstolen, draperad i en svensk flagga.[1257] Museet var från 1923 och byggt i monumental stil.[1258] Den nordvästra fasaden dominerades av sju höga valvbågar, som kvällstid var belysta bakifrån medan den yttre fasaden vid denna tidpunkt saknade belysning. Det optiska effekt som därigenom åstadkoms, särskilt då publiken befann sig mycket nära fasaden och betraktade den nedifrån, var sju ljuspelare som sträckte sig mot skyn och som kontrasterades mot fasadens och natthimlens kompakta mörker. Själva manifestationen inleddes klockan 21.00, det vill säga nästan tre timmar efter solnedgången.[1259]



Scenen uppvisade likheter med den ”ljuskatedral” (ty. *Lichtdom*) som hade utgjort ett givet inslag vid NSDAP:s partidagar i Nürnberg under åren 1934–1938.[1260] Ljuskatedralen var en innovation av Hitlers chefsarkitekt Albert Speer. Han hade kommit på idén att samla 152 luftvärnsstrålkastare, rikta dem mot skyn vid de nattliga ceremonierna och därigenom skapa illusionen av pelare av ljus som omgav Hindenburgfältet.

[1257] Se inslag från TV 4 Nyheter den 9 oktober 1993, klippet ”Sverigedemokraternas möte på Götaplatsen 1993 (TV-inslag”: https://www.youtube.com/watch?v=UIbhXf-j0gY Tid: 00.20. (Hämtad: 2023-08-25).
[1258] Uppslagsordet ”Göteborgs konstmuseum”, Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Göteborgs_konstmuseum (Hämtad: 2023-05-21).
[1259] På Göteborgs breddgrad går solen ned vid tidpunkten kl. 18:20, denna dag på året: https://www.dinstartsida.se/solen-ort.asp?id=1177 (Hämtad: 2023-05-03).
[1260] För en beskrivning av Ljuskatedralen, dess utformning och upphov, se webbsidan Rare Historical Photos: https://rarehistoricalphotos.com/nazi-rally-cathedral-light-c-1937/ (Hämtad: 2023-04-12).



Själva manifestationen inleddes med att deltagarna äntrade Götaplatsen samlade i marschformation. I spetsen gick åtta svartklädda trumslagare.[1261] Vid tillfället hade facklor delats ut till deltagarna.[1262] Fackeltåg hade visserligen tidigare förkommit vid Sverigedemokraternas manifestationer, mer specifikt vid 30 november-firandet. Vid dessa tillfällen hade dock deltagarna fått köpa facklor av arrangörerna om de så önskade; nu framstod facklorna istället som en obligatorisk del av inramningen.[1263] Även dessa inslag underströk likheterna med de tyska partidagarna.

Efter deltagarnas intåg inleddes själva mötet med att ett musikstycke strömmade ur högtalarna. Det stycke som hade valts var den så kallade ”Valkyriaritten” (ty. *Ritt der Walküren*), preludiet till den tredje akten i Richard Wagners opera ”Die Walküre”.[1264] Valet av musikstycke torde ha motiverats av att Wagner var den kompositör som Adolf Hitler skattade allra högst, inte bara musikaliskt, utan som en ideologisk föregångare: ”I recognize in Wagner my only predecessor. […] I regard him as a supreme prophetic figure”.[1265]

Därefter följde manifestationens höjdpunkt: Anders Klarströms tal. Till sitt innehåll representerade detta inget anmärkningsvärt. Framförandet var däremot iögonfallande. Klarström hade vid denna tidpunkt utvecklat en högst specifik talarstil. Detta märktes inte minst genom den gestik han använde sig av, vilken framstår som en imitation av Adolf Hitlers. Likheterna framträder när man jämför filmupptagningen av Klarströms framförande i Trollhättan samma dag med ett urval

[1261] Se klippet ”Anders Klarström talar vid SD:s manifestation på Götaplatsen 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=uLWGNLDPXYo Tid: 00.10. (Hämtad: 2023-08-15).
[1262] Klarström, *Prima Victoria*, s. 344.
[1263] Jacques Wallner, ”’Han är svart den jäveln, stick åt helvete’”, *Dagens Nyheter* den 1 december 1991, s. 6.
[1264] Klarström, *Prima Victoria*, s. 344.
[1265] Robert L. Jacobs, ”Wagners influence on Hitler”, *Music & Letters*, vol. 22, No. 1 (Januari 1941), s. 81.

av Hitlers offentliga tal från 1930-talet.[1266]

I Klarströms repertoar återfanns välbekanta gester, såsom de högt lyfta, spretiga fingrarna som signalerade åkallan av någonting högre, inte sällan det egna folket.[1267]



"Det finns bara en enda sak som vi underordnar oss och det är kärleken till vårt svenska folk."



"Det tyska folket har bara en önskan, att bli frälst på sitt eget sätt."

Ett annat inslag i repertoaren var det utsträckta pekfingret som skakades intensivt. Denna gest signalerade avfärdande.[1268]



"[A]tt vi enas i en politisk rörelse som inte är intresserad av kompromisser."



"Jag underkastar mig inte världen, för hon kan inte döma mig."

Ett tredje exempel var den höjda knutna näven, som signalerade beslutsamhet.[1269]

1266 Inslag från Rapport den 9 oktober 1993: ”Sverigedemokraternas torgmöte i Trollhättan 10 september 1993 (TV-inslag)” https://www.youtube.com/watch?v=HUci1EGzTzU Tid: 04.05–04.40. Observera att datumangivelsen på klippet är felaktig.

1267 Se Hitlers tal i Siemensstadt den 10 november 1933, klippet ”Siemens Factory ”"I was one of you"”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=C87cQvdjuFc Tid: 04.26. (Hämtad: 2023-05-20). Citat i original: ”Das deutsche Volk hat nur einen Wusch, nach seiner Fasson selig wird zu können.”

1268 Se Hitlers tal i Essen den 27 mars 1936, klippet ”Krupp Factory ”The world cannot judge us!”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=wgs5XJny4PI Tid: 01.59. (Hämtad: 2023-05-20). Citat i original: ”Der Welt unterstelle ich mich nicht; denn sie kann mich nicht richten!”

1269 Se Hitlers tal i Berlin den 10 februari 1933, klippet ”Hitler Speech ’Proclamation to the German Nation’”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=0KU7UM3i4qw Tid: 32.43. (Hämtad: 2023-05-20). Citat i original: ”So, wie ich selbst 14 Jahre nun gearbeitet habe, unentwegt und ohne jemals schwankend zu werden am Aufbau der Bewegung,



"Sverigedemokraterna, den enda chansen att lösa situationen och att stoppa vanstyret av vårt land."



”Precis som jag själv nu har arbetat i 14 år, oförtrutet och utan att någonsin vackla, med att bygga upp rörelsen - och precis som jag lyckades ta mig från sju män till dessa tolv miljoner - det är så jag vill och det är så vi vill bygga och arbeta på återupprättandet av vårt tyska folk.”

Att Klarström inte enbart imiterade gesterna, utan även framförde talet med samma intensitet som den historiska förlagan framgår av redogörelsen för manifestationen: ”Anders Klarström […] höll ett av sina bästa tal genom tiderna. Det var en nästan explosiv laddning i talet. Anders gav 100 % denna kväll, så intensivt att han tappade rösten på slutet.”[1270]

Om associationerna till Tredje riket inte hade framgått tydligt nog avslutade Klarström sitt anförande denna kväll med ett historiskt mycket specifikt inslag. I sin självbiografi skriver Klarström:

> Därefter avslutar jag mitt tal med att läsa upp namn på svenskar som mördats för sina nationalistiska åsikters skull. Och efter varje namn: Rohnny [sic] Öhman, Patrik Näslund, Michael Krusell, svarar publiken ”närvarande” i deras ställe. Jag avslutar talet med att se upp mot himlen och peka upp i skyn, och slunga ut orden: ”Må ni stolta svenska patrioter, martyrer i kampen, för evigt finnas med oss som en påminnelse om våra förpliktelser mot vårt fädernesland.”[1271]

Det Klarström beskriver var den så kallade *Blutzeuge*-ritualen (sv. ”blodsvittne”, i överförd mening även ”martyr”). Ritualen utgjorde ett permanent inslag i NSDAP:s högtidlighållande av de partimedlemmar som dödats vid den misslyckade ”Ölkällarkuppen” den 9 november 1923: ”Every year, in an evening ceremony, the names of the sixteen ’martyrs’ (*Blutzeugen*) shot in 1923 were

---

und so, wie es mir gelang, von sieben Mann zu diesen zwölf Millionen zu kommen, so will ich und so wollen wir bauen und arbeiten an der Wiederaufrichtung unseres deutschen Volkes.”

[1270] Osign., ”9 oktober”, *SD-Kuriren,* nr 22 (1994), s. 14.

[1271] Klarström, *Prima Victoria,* s. 346.

called out one by one, and the Hitler youth responded in unison, 'Here!' This ritual act rendered those who had sacrificed themselves immortal".[1272] Det bör nämnas att dessa ritualer inte sällan skedde till tonerna av Wagner. Vid den första *Blutzeuge*-ritualen som hölls i Innsbruck efter annekteringen av Österrike 1938 spelades preludiet till operan *Lohengrin.* Vid ett annat tillfälle spelades begravningsmarschen från tredje akten i operan *Götterdämmerung.*[1273]

Manifestationen avslutades med att den svenska nationalsången sjöngs och därefter var det återigen dags för Wagners Valkyriaritt.[1274] En inblick av vad som sedan följde framgår av *Dagens Nyheters* rapportering från manifestationen: "När Sverigedemokraterna avvecklade demonstrationen dök ölburkarna upp liksom slagord som 'hata svartskallar' och 'era djävla judedjävlar', hitlerhälsningar och annat som man tidigare hade hållit kort."[1275]

Att manifestationen uppfattades som något utöver det vanliga framgår av reaktionerna. I S*D-Kurirens* redogörelse för kvällen skrev artikelförfattaren: "Vilken känsla, man fann inte ord för hur vackert det var, man måste bara ha upplevt det själv. Det var som om man steg in i en saga."[1276] Även i den jubileumsskrift som partiet utgav fem år senare dröjde sig minnet av manifestationen kvar; den omtalades som ett "magiskt ögonblick".[1277] Dessa reaktioner bekräftar att manifestationen uppfattades som en unik händelse. Åtminstone har inga belägg återfunnits i det genomgångna källmaterialet eller litteraturen som antyder att partiledningen vid något annat tillfälle arrangerade en manifestation som inramades av en nationalsocialistisk estetik och på ett direkt sätt anknöt till NSDAP:s ritualer. Att detta val av partiledningen var högst medvetet bekräftas av manifestationens konferencier, partistyrelseledamoten Mats Tolgén. I en intervju som Tolgén gav långt senare benämnde han manifestationen ett "Nürnberg i miniatyr".[1278]

[1272] Klaus Vondung, "Apocalyptic Violence", *The Apocalyptic Complex: Perspectives, Histories, Persistence* (red. Nadia Al-Bagdadi, David Marno & Matthias Riedl), (Budapest & New York, 2018), s. 47.
[1273] Se webbsidan "Arbeitsgemeinschaft Tiroler Komponisten: NS-Zeit": https://arge-ns-zeit.musikland-tirol.at/content/ploner/1941-42/erinnerungsfeste/ (Hämtad: 2023-05-21).
[1274] *Sverigedemokraterna 10 år!!!,* s. 23.
[1275] Peter Sandberg, "Gatukravaller i Göteborg", *Dagens Nyheter* den 10 oktober 1993, s. 6.
[1276] Osign., "9 oktober", *SD-Kuriren,* nr 22 (1994), s. 14.
[1277] *Sverigedemokraterna 10 år!!!,* s. 23.
[1278] Intervju med Mats Tolgén, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan,* s. 101.

AVSLUTANDE DISKUSSION

De större offentliga manifestationer som Sverigedemokraterna anordnade under 1990-talets första hälft var resultatet av det beslut som togs 1991. Under de föregående tre åren hade partiet varit påtagligt frånvarande i offentligheten, men när det gick in i sin första egentliga valrörelse fattades beslutet att göra partiverksamheten mer inriktad på yttre aktiviteter. Som ett led i detta lanserades Engelbrektsmarschen, som var något av en innovation i sammanhanget och som var tänkt att utgöra den sverigedemokratiska motsvarigheten till arbetarrörelsens första maj-firande.

Ett annat beslut som framstår som viktigt fattades hösten 1991, då partiledningen valde att arrangera Karl XII-firandet den 30 november. Här fanns en historia att gripa tillbaka på eftersom BSS hade stått som arrangör för Karl XII-firandet så sent som 1986. Beslutet att fira 30 november bör sättas i samband med partiledningens beslut hösten 1991 att göra partiverksamheten mer ”ungdomsinriktad”. Det finns mycket som tyder på att drivkrafterna bakom beslutet att börja arrangera större offentliga manifestationer i första hand var strävan efter medial uppmärksamhet och i andra hand att locka ungdomar till partiet.

Dessa två offentliga manifestationer skilde sig åt. Engelbrektsmarschen var partiets egen manifestation, den hölls dagtid och kom inte att inramas av konfrontationer eller våldsamheter i någon större skala. Karl XII-firandet var istället av hävd den nationella rörelsens stora högtidsdag. Under loppet av 1980-talet hade konfliktnivån höjts betydligt när 30 november-deltagare med skinheads i spetsen drabbade samman med alltmer välorganiserade motdemonstranter. Den 30 november blev till ”dagen då man möter fienden”.[1279]

Detta var den sverigedemokratiska partiledningen medveten om, men valde ändå att återuppta firandet. De två första årens manifestationer blev också våldsamma tillställningar. 1991 förvandlades firandet till regelrätta upplopp. Huvudansvaret för upploppen måste läggas på den grupp naziskinheads som anslöt sig till manifestationen. Situationen förvärrades av ett flertal faktorer, dels motdemonstranternas vägran att släppa fram Sverigedemokraternas demonstrationståg till Karl XII-statyn, dels polisens följdriktiga beslut att leda in demonstrationståget på Riddarholmen i ett försök att förhindra att de två grupperna kom i kontakt med varandra. Situationen gjordes än mer explosiv av det faktum att ett naziskinhead hade skjutits ihjäl av en polis i Malmö under föregående natt. Ansvaret för vad som skedde vilar också av flera anledningar på Sverigedemokraternas partiledning.

Det var inte bara det att partiledningen genom erfarenheterna från 1980-talet rimligtvis hade kunnat förutse att kvällen skulle bli våldsam. De hade aktivt valt att locka till sig naziskinheads

---

[1279] Heléne Lööw, ”30 november – Dagen då man möter fienden”, publicerad i *Expo* den 30 november 2008: https://expo.se/2008/11/30-november-dagen-då-man-möter-fienden (Hämtad: 2023-04-04).

genom arrangerandet av en spelning med tre av de mest populära banden inom dessa kretsar. Inte ens när stora skaror uppretade naziskinheads anlände till Sverigedemokraternas samlingsplats valde partiledningen att avbryta manifestationen. Tvärtom ansåg Klarström att det var en god idé försöka hålla en tyst minut för det skinhead som hade dödats av en polis tidigare samma dag. Det var först när oroligheterna hade övergått till rena kravaller vid utbrytningen från Riddarholmen som partiledningen försökte få situationen under kontroll, men då var det försent.

Trots händelserna 1991 – och den negativa publicitet som dessa genererade – valde partiledningen att återigen arrangera en 30 november-manifestation 1992. Inför denna valde också partiledningen att accentuera konfliktaspekten. I *SD-Bulletinens* annonsering för evenemanget fastslogs att manifestationen skulle visa att man var ”herrar i vårt eget hus”.[1280] Det poängterades att den 30 november inte bara handlade om att högtidlighålla Karl XII:s dödsdag, utan att man också skulle hedra ”de patrioter som avlidit eller mördats under åren”.[1281] Kvällen blev dock inte lika våldsam som 1991. Polisen hade detta år gjort omfattande förberedelser i syfte att förhindra en upprepning av föregående års kravaller, bland annat hindrade polisen 150 naziskinheads från att ta sig till Kungsträdgården. Det bör noteras att detta agerande kritiserades från sverigedemokratiskt håll, vilket gör det relevant att ställa frågan om partiledningen önskade att kvällen skulle gå lugnt till. I övrigt kännetecknades kvällen av att VAM genomförde en kupp och stal den mediala uppmärksamheten från Sverigedemokraterna.

1993 diskuterades frågan om hur partiet skulle förfara inför 30 november. Kritik riktades mot de föregående årens firande och den negativa publicitet som våldsamheter och närvaron av naziskinheads och VAM hade gett upphov till. Klarström invände mot kritiken genom att framhålla att händelserna 1992 hade genererat ”stor uppståndelse och ett stort intresse för partiet”.[1282] Man beslutade att man skulle utannonsera en manifestation även detta år, men ställa in den i sista stund. Därigenom skulle partiet få medial uppmärksamhet, utan att för den skull hållas ansvariga för eventuella våldsamheter. Inför kvällen valde också Klarström att gå ut i medierna och deklarera att partiet hade beväpnat sig och hade för avsikt att, om nödvändigt, slå sig fram till Karl XII-statyn.[1283]

1994 tycks engagemanget för 30 november-firandet ha svalnat betydligt, eftersom årsmötet beslutade att partiet inte skulle anordna någon manifestation detta år. Även 1995 avstod partiet från att arrangera någon manifestation. När Karl XII-firandet återupptogs 1996 hade det förvandlats till ett stilla arrangemang i Riddarholmskyrkan, en tradition som upprätthölls fram till 1999.

När man betraktar partiledningens agerande i samband med 30 november-manifestationerna

---

[1280] Se annons för den 30 november 1992, *SD-Bulletinen*, nr 10 1992, s. 1.
[1281] Osign., ”30 november 1992: Patriotisk manifestation och fackeltåg”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1992, s. 1.
[1282] Se Klarströms inlägg i Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 27 januari 1993, punkt 16, rubriken ”Förslag: Hur skall vi agera mot massmedia”; Pärm 2.
[1283] Niklas Svensson & Niclas Lövkvist, ”’Ikväll blir det krig!’”, *Expressen* den 30 november 1993, s. 26.

under åren 1991–1993 framträder bilden av ett parti där den främsta drivkraften bakom de offentliga manifestationerna inte var det traditionella högtidlighållandet av Karl XII:s dödsdag, en önskan om att manifestera enhet inom den nationella rörelsen eller att rekrytera ungdomar till partiet, även om dessa aspekter givetvis fanns med. Den främsta drivkraften var strävan efter massmedial exponering. I sin självbiografi ger Klarström följande beskrivning av hur partiledningen resonerade inför den 30 november 1993:

> Vi hade i färskt minne de katastrofala bilderna från Karl XII 1992 när VAM hade kuppat sig in och detta skulle inte tillåtas hända igen! Men och andra sidan visste vi att medievärdet då, sannolikt var miljontals kronor genom ett deltagande. Något som vi, som litet parti aldrig skulle kunna få på något annat sätt. Vi befann oss i en besvärande medieskugga.[1284]

Om det krävdes att partiet lockade naziskinheads till manifestationerna, om manifestationerna resulterade i våldsamma upplopp eller om man behövde gå ut i medierna, ljuga och förleda polisen genom att säga att man förberedde sig för ett regelrätt krig – allt detta spelade mindre roll, så länge det genererade den eftertraktade publiciteten. Om manifestationerna övergick i våldsamheter var detta nödvändigtvis inte någonting negativt, tvärtom.

Mats Tolgén, som var partiaktiv under 1990-talet, har senare beskrivit en manifestation som Sverigedemokraterna anordnade i Växjö i maj 1994. Vid detta tillfälle överfölls deltagarna av en grupp motdemonstranter som förskansat sig på ett hustak och överöste det pågående torgmötet med stenar och glasflaskor. Enligt Tolgén var Klarströms reaktion: ”Fan, Mats, det här är helt underbart.”[1285] Tolgén förtydligade denna reaktion med att förklara principen bakom manifestationerna: ”på den tiden var all publicitet bra publicitet”. [1286]

Det är också symtomatiskt att Sverigedemokraternas partiledning under denna tid valde att kritisera polisen, motdemonstranterna och massmedia för deras agerande i samband med 30 november-manifestationerna. Kritiken riktades inte mot de egna leden, utom vid ett tillfälle. Det var 1992 då VAM under kuppartade former stal uppmärksamheten från Sverigedemokraterna.

Engelbrektsmarschen skilde sig från Sverigedemokraternas Karl XII-firande. Det saknades inte inslag av konfrontationer och ibland våldsamheter, men dessa var i jämförelse högst begränsade. Under de första fem åren genomfördes Engelbrektsmarschen enligt de planer och den rutt som

---

[1284] Klarström, *Prima Victoria*, s. 357.
[1285] Intervju med Mats Tolgén, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 102.
[1286] Ibid., s. 103.

partiledningen hade gjort upp. 1996 och 1997 stoppade polisen demonstrationerna genom centrala Stockholm, och gav endast tillstånd till stillastående manifestationer. Året därpå gjordes Engelbrektsmarschen om till en politisk manifestation med protester utanför riksdagshuset, utdelande av flygblad och ett mindre inomhusmöte. 1999 hade partiledningen gett upp tanken på att arrangera någon större manifestation, och firandet förlades till en avsides belägen plats.

Även om Sverigedemokraternas två stora offentliga arrangemang under 1990-talet skilde sig åt på flera punkter förenades manifestationerna av det öde de gick till mötes. I början av 1990-talet hade manifestationerna varit stora och uppseendeväckande demonstrationer i det offentliga rummet. På grund av tvingande yttre omständigheter – representerade av motdemonstranter, naziskinheads och polisen, i kombination med den negativa publicitet som manifestationerna genererade – omvandlades arrangemangen till små, rent partiinterna tillställningar som skedde i avskildhet. Detta representerade den avvägning som den nya partiledningen hade gjort: all uppmärksamhet var inte bra uppmärksamhet.

Om Sverigedemokraternas manifestation i Göteborg i oktober 1993 finns inte mycket mer att tillägga. Partiledningen valde att anordna en manifestation som uttryckligen hade NSDAP:s partidagar i Nürnberg under 1930-talet som direkt förlaga. Ett tydligare belägg för att de nationalsocialistiska inslagen i partiet, som har konstaterats i föregående kapitel, även omfattades av partiledningen, har inte återfunnits i det genomgångna källmaterialet.

KAPITEL 7. VIT MAKT-MUSIKEN

INTRODUKTION

Sverigedemokraternas relation till vit makt-musiken och till den musikindustri som växte fram kring genren i början av 1990-talet är inte ett helt okänt område. I den befintliga litteraturen har åtminstone konturerna av denna relation skisserats, och enbart på grundval av denna kan det konstateras att Sverigedemokraterna under en period på 1990-talet uppvisade ett engagemang i vit makt-musiken. Framställningen kommer därmed framförallt att inriktas på att klargöra frågor om hur och i vilken utsträckning som detta engagemang tog sig uttryck, men även försöka finna svar på frågan vad som motiverade ett nationalistiskt parti att stödja musik med uppenbart rasideologiskt, nationalsocialistiskt och antisemitiskt innehåll.

Ambitionen i detta kapitel är därför att ge en mer systematisk redogörelse för Sverigedemokraternas engagemang på vit makt-musikens område än vad som tidigare gjorts. Kapitlet inkluderar en redogörelse för när och hur detta engagemang växte fram, vilka former det antog, hur det motiverades och hur det senare avvecklades. Utöver detta ges en uppsättning konkreta exempel på den musik som Sverigedemokraterna på olika sätt valde att stödja.

BAKGRUND

Under de första tre, fyra åren efter partiets bildande uppvisade Sverigedemokraterna inget större intresse för musik med nationalistiskt innehåll, än mindre för musik ingående i vit-makt-genren. Ändå hade ledande personer inom partiet redan under BSS-tiden gjort vissa erfarenheter på området.

BSS-medlemmen Niels Mandell hade exempelvis besökt England och låtit sig inspireras av vit makt-musikens politiska potential. Under resan hade han träffat Ian Stuart Donaldson, legendarisk frontman för bandet Skrewdriver som vid tidpunkten var Englands ledande vit makt-musikband.[1287] BSS gjorde reklam för Skrewdriver i sina publikationer.[1288] Organisationen sålde även kassettband som gick under namnet *Musik för patrioter*.[1289] Kassetterna innehöll en brokig samling musik, bestående av ”engelsk White Noice-musik uppblandad med s.k. patriotiska sånger, egenhändigt producerad musik och musik från Sydafrika och f.d. Rhodesia”.[1290]

Vad gäller den inhemska musiken hade BSS-grundaren Leif Zeilon spelat en avgörande roll vid tillkomsten av Ultima Thule. Det var han som övertalade punkbandet Ugly Spots att ta namnet

---

[1287] Intervju med Niels Mandell, i radiodokumentären om Ultima Thule, del 2: ”Ultima Thule – skinnskallarnas nya favoritband”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-skinnskallarnas-nya-favoritband-del-2-3 Tid:17.40–18.25. (Hämtad: 2023-08-15).
[1288] Se annonsen ”No surrender”, *Patrioten* nr 7–8 (1986), s. 26.
[1289] Heléne Lööw, *Vit maktmusik* (BRÅ-rapport 1999:10) (Stockholm, 1999), s. 14.
[1290] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 182 f.

Ultima Thule och byta musikalisk inriktning. Zeilon föreslog dessutom äldre musikstycken som bandet skulle kunna göra insjungningar av: ”Sverige, Sverige Fosterland”, ”Engelbrektsmarschen” och ”Du Gamla Du Fria”.[1291] Genom Zeilon kom BSS att finansiera framställningen av bandets första EP: *Sverige, Sverige Fosterland* (1985).[1292] Detta utbyte blev dock inte särskilt långvarigt. Den främsta anledningen torde varit att Ultima Thule upplöstes 1986. Men lika viktigt var att BSS samma år gick samman med *Framstegspartiet* och bildade *Sverigepartiet*. Det kortvariga intresset för nationalistisk musik hade bland annat handlat om att BSS vid mitten av 1980-talet hade försökt attrahera skinheads till organisationen och till dess mer utåtriktade verksamhet med manifestationer och gatuaktivism. Musiken hade setts som en väg till att dra till sig dessa ungdomar till BSS. När BSS omvandlades till ett politiskt parti, med ambitionen att ägna sig åt mer konventionellt politiskt arbete, fanns inget större behov av skinheads och därmed inte heller musiken som mobiliserande kraft. Såväl musiken som skinheadsen övergavs.[1293] När Ultima Thule några år senare återförenades – samtidigt som Sverigedemokraterna beslöt att göra partiverksamheten mer ungdomsinriktad – kom deras vägar återigen att korsas. Detta blev av allt att döma ingången till partiets engagemang på vit makt-musikens område.

Den musik som högst sporadiskt utannonserades i Sverigedemokraternas publikationer under åren 1988–1991 bestod av två band. Det första var Ultima Thule. Specifikt annonserades för *Sverige, Sverige Fosterland*, det vill säga det album som BSS hade finansierat.[1294]

Det andra bandet var Mörbyligan med dess frontman Åke Bylund. Mörbyligan startade som ett proggband under 1970-talet och fick en handfull hitlåtar. Under första hälften av 1980-talet sadlade Bylund om, såväl politiskt som musikaliskt. Bylund började ge ut nationalistisk musik under det gamla bandnamnet men med en annan banduppsättning, för att senare under första hälften av 1990-talet influeras av ”ockult fascism”; bland annat gav han ut en minnesskiva till Per Engdahls ära när denne avled 1994.[1295] I Sverigedemokraternas publikationer utannonserades LP:n *Nordland* (1986) och singeln ”Livets karusell” (1987).[1296] Vidare såldes kassettband med ”[m]innesvärda melodier” av Bylund från åren 1979–1986.[1297] Även en singel från ett av Bylunds sidoprojekt

---

[1291] Intervju med bandmedlemmen Lars-Erik Hansen i radiodokumentären om Ultima Thule, del 1: ”Ultima Thule – så skapas Sveriges mest kontroversiella band”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-sa-skapas-sveriges-mest-kontroversiella-band-del-1-3 Tid: 32.00–38.00. (Hämtad: 2023-08-15).

[1292] Uppgifter från Niels Mandell, i radiodokumentären om Ultima Thule, del 1: Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-sa-skapas-sveriges-mest-kontroversiella-band-del-1-3 Tid: 46.50–47.30. (Hämtad: 2023-08-15).

[1293] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 69 f.

[1294] Se annons ”Musik för patrioter”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 21, samt ”Beställningssedel för Sverigedemokraterna”, *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 27.

[1295] Citat: osign., ”Nazistisk ockultism – Arisofi då och nu”, *Expo*, nr 3 2016, s. 47. För minnesskivan, se SVT-dokumentären ”Blågul Nazism” från 1995, del tre, klippet ”Blågul Nazism - E03 Sex Miljoner Hit Eller Dit... (SVT 95-06-05)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=B9jcdJIb9ow Tid: 32.20. (Hämtad: 2023-11-14).

[1296] Se ”Beställningssedel för Sverigedemokraterna”, *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 27.

[1297] Se annons, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 10 1988, s. 3.

salufördes.[1298]

Noteras bör att Sverigedemokraternas musikengagemang under denna tid inte var inriktat på vit makt-musik. Ultima Thules musikaliska profil gör att bandet snarare tillhör den specifikt svenska genre av nationalistisk musik som går under beteckningen ”vikingarock” eller som, med en mer analytisk beteckning, har beskrivits som ”extremnationalistisk” musik.[1299] Däremot rörde sig bandet obehindrat i vit makt-musikmiljöer och gav intervjuer i tidskrifter knutna till dessa miljöer.[1300] Vidare, Bylunds alster under denna tid kan beskrivas som nationalistisk musik med nationalromantiska inslag.

Dessutom kännetecknades Sverigedemokraternas uppmärksammande av dessa två band av att det fanns en konkret koppling tillbaka till BSS-tiden. I Ultima Thules fall handlade det om att BSS vid framställningen av *Sverige, Sverige Fosterland* hade mottagit 1000 exemplar av skivan och saluförde den i sina publikationer.[1301] Det var resterna av denna upplaga som Sverigedemokraterna sålde.[1302] Även när det gällde Mörbyligan/Åke Bylund fanns en liknande koppling bakåt. Redan 1985 hade man i BSS tidning *Patrioten* pushat för Mörbyligans LP *1084*.[1303] Musikengagemanget kan under denna tid alltså beskrivas som resultatet av relationer som etablerats under BSS-tiden, det vill säga det var huvudsakligen tillbakablickande.

Om man betraktar den musik som i övrigt omnämndes i Sverigedemokraternas publikationer ges intrycket att partiet mest var intresserat av musik som kunde sägas ingå i det svenska kulturarvet. Här återfanns såväl folkmusik som kyrkomusik. Som exempel på det förra kan nämnas en recension av Åsa Jinders skiva *Hyllning till livet* (1986) som publicerades i *Sverige-Kuriren* 1988.[1304] Även uppmärksammandet av Wilhelm Peterson-Berger som tonsättare och som en ”kulturmedveten svensk nationalist” kan sägas följa detta spår.[1305] Ett exempel på det senare är att Sverigedemokraterna regelbundet återkom till J.A. Eklunds psalm ”Fädernas kyrka”. Denna hade utgått ur den svenska psalmboken 1986, ett beslut som partiet fann högst upprörande och önskade skulle upphävas.[1306] Inriktningen på de första årens musikintresse förstärktes av notisen ”Vi vill ge ut nationell musik” som publicerades i partiets medlemsbulletin i oktober 1990:

[1298] Detta var singeln ”Child of the Northern Light” av Åke Bylunds band Margoth and the Jabs; se annonsen ”Nyheter på beställningssedeln”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 2 1989, s. 3.

[1299] Lööw, *Vit maktmusik*, s. 12.

[1300] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 290.

[1301] Se sign. ”Aake”, ”Aakes skivhörna”, *Patrioten*, nr 6 (1985), s. 15.

[1302] Klarström, *Prima Victoria*, s. 245.

[1303] Osign., ”Musik”, *Patrioten*, nr 4–5 (1985), s. 10.

[1304] Osign., ”Åsa Jinder: Hyllning till livet”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 21.

[1305] Osign., ”Wilhelm Peterson-Berger”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 19.

[1306] Se exempelvis sign. ”Ragge”, ”’Fädernas kyrka’ ratades igen”, *Sverige-Kurire*n, nr 1 (1988), s. 3, samt Erik Dahlén, ”Ny sångbok ska spegla samhället”, *Sverige-Kuriren*, nr 9 (1990), s. 14. När Sverigedemokraterna 2001 för första gången ställde upp i Kyrkovalet gjordes detta under parollen ”Fädernas kyrka i Sveriges land”, vilket ytterligare understryker partiets långvariga engagemang för Eklunds psalm; osign., ”Fädernas kyrka”, *SD-Kuriren*, nr 43 (2001), s. 1.

> Kan Du sjunga, spela piano, gitarr eller något annat instrument? Kan Du läsa noter? Vi söker med ljus och lykta efter folk som kan hjälpa oss med musikproduktion. Vi behöver få ihop en liten grupp av människor med musikintresse för att kunna ge ut nationell musik, främst i visform men även i annan form. Vi har nämligen massor med fina melodier som vi vill ge ut (kanske på skiva).[1307]

Notisen pekar på att partiet var intresserat av att ge ut nationalistisk musik i visform och med traditionellt arrangemang med gitarr och piano, snarare än börja marknadsföra och sälja vad som inte kan beskrivas som annat än tonsatt rashets i egen regi.

ÖVERGÅNGSPERIODEN

Den ovanstående notisen är intressant även sett ur ett annat perspektiv. Den indikerar för första gången att Sverigedemokraterna hade högre ambitioner på musikfronten än vad som tidigare hade varit fallet. Tidpunkten för publiceringen framstår också som betydelsefull. I skiftet 1990/1991 återfinns de första indikationerna på att Sverigedemokraterna planerade att arrangera spelningar i egen regi. I planerna ingick bildandet av en kamratförening som skulle komma att spela en framträdande roll i de musikfester som Sverigedemokraterna skulle komma att stå som arrangör för.

Vid partistyrelsemötet den 15 december 1990 beslöts att Lars Kärnestam, partimedlem och BSS-veteran, skulle tillfrågas om han ville starta en kamratförening ”i samråd” med partistyrelsen.[1308] Föreningen skulle skaffa eget postgirokonto och även stå som arrangör för den fest som skulle följa på den första Engelbrektsmarschen som planerades gå av stapeln i april 1991.[1309] I december 1990 kunde *SD-Bulletinen* också meddela att föreningen var bildad:

> Inom Sverigedemokraterna finns det nu en förening (SDKF) för Dig som vill att vi skall ha det lite festligt ibland. Bara medlemmar i SD kan bli medlem i SDKF. Det blir fest, eventuellt i kombinerad [sic] med en utflykt, minst ett par gånger om året, troligen juni och december.[1310]

I januari 1991 meddelades att Kärnestam hade blivit utsedd till ansvarig för föreningen, och i februari hade ett separat postgirokonto tecknats för föreningen.[1311] Den 2 mars 1991 anordnade

[1307] Osign., ”Vi vill ge ut nationell musik”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1990, s. 6.
[1308] Protokoll från partistyrelsens möte den 15 december 1990, 8 §; Pärm 1.
[1309] Ibid., 8 och 9 §§.
[1310] Osign., ”Sverigedemokraternas kamratförening bildad”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1990, s. 3.
[1311] Osign., ”Gå med i SD:s kamratförening”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1991, s. 5, samt Protokoll från partistyrelsens möte

Sverigedemokraterna den första musikfesten, en spelning med bandet Kulturkrock 60. Detta var också det första tillfälle då kamratföreningen omnämndes i samband med ett musikarrangemang.[1312] Även när den första Engelbrektsmarschen hölls i april senare samma år svarade föreningen för den fest som skulle hållas senare på kvällen.[1313] Vid partiets nationaldagsfirande 1991 hade föreningens medlemmar gratis inträde till de efterföljande festligheterna.[1314]

Om spelningen med Kulturkrock 60 hade varit det första tillfället då Sverigedemokraterna anordnade en musikspelning var den fest som följde på 30 november-firandet 1991 desto mer iögonfallande. Detta var troligtvis det första tillfälle då partiet anordnade en vit makt-musikspelning i anslutning till sina offentliga manifestationer. Inför den 30 november hade Anders Klarström i närradion lockat med en konsert med Ultima Thule, Vit Aggression och Agent Bulldog.[1315] De två förstnämnda banden kom också att spela under kvällen, dock inte tillsammans med Agent Bulldog. Istället uppträdde ett av de första svenska vit makt-musikbanden, Division S från Ekerö, under kvällen.[1316]

Vid den här tidpunkten återupptogs kontakterna mellan Ultima Thule och Sverigedemokraterna. Enligt Klarström sköttes dessa kontakter de första åren av Leif Zeilon och Jerker Magnusson, som intog centrala positioner i såväl BSS som i Sverigedemokraterna.[1317] Ultima Thule hade återförenats 1990 och i juni 1991 hade deras första fullängdsalbum *Svea hjältar* kommit ut.[1318] I september publicerades den första annonsen för det nya albumet i Sverigedemokraternas publikationer.[1319] Två månader senare spelade bandet på festen efter partiets 30 november-demonstration.

Anledningen till Sverigedemokraternas återupptagna relation till Ultima Thule bör uppmärksammas, trots att bandet inte tillhör vit makt-musikgenren, är att händelsen utgör en tydlig indikation på att partiet vid denna tidpunkt hade högre ambitioner än tidigare. Nu handlade det inte om att sälja restupplagor från BSS-tiden, utan om att marknadsföra ett band som tillsynes hade en aktiv musikkarriär framför sig. Mycket tyder också på att partiets erfarenheter av Ultima Thule – både vad gäller musikens mobiliserande potential och de ekonomiska vinster som kunde göras –

---

den 20 februari 1991, punkt 3; Pärm 1.

1312 Annons ”Kulturkrock 60”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1991, s. 5.

1313 Osign., ”Stor demonstration under våren”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1991, s. 5.

1314 Osign., ”Och nu ger vi järnet! Sveriges nationaldag den 6 juni!”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1992, s. 1.

1315 Radiodokumentären om Ultima Thule, del 2: ”Ultima Thule – skinnskallarnas nya favoritband”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-skinnskallarnas-nya-favoritband-del-2-3 Tid: 29.00–29.10. (Hämtad: 2023-08-15).

1316 Sign., ”Walter DARRE II”, ”Karl XII: Ett fiasko”, *Storm*, nr 5–6 (1991), s. 11. Se även häftet till Division S CD-skiva *Attack*, utgiven på Nordland 1994: https://www.discogs.com/release/2614367-Division-S-Attack/image/SW1hZ2U6MTgyODYxMjk= (Hämtad: 2023-08-15).

1317 Klarström, *Prima Victoria*, s. 245.

1318 Se presentationen av *Svea hjältar* på Ultima Thules officiella webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20160917181042/http://www.ultimathule.nu/svea-hjaltar-ut-records-1992/ (Hämtad: 2023-08-15).

1319 Se annons i *SD-Bulletinen*, nr 9 1991, s. 4.

kom att vara betydelsefull när partiet senare valde att engagera sig i vit makt-musiken.

Kontakten med Ultima Thule kom snart att fördjupas. Sommaren 1992 framstår som en central tidpunkt, eftersom Sverigedemokraterna då inledde en intensiv marknadsföring av bandet. I juli uppmärksammade *SD-Bulletinen* Ultima Thules spelning i EM-tältet på Gärdet.[1320] Från denna tid och framåt annonserades regelmässigt i partipressen för skivan *Svea hjältar* och, från november 1992, bandets nya CD *För Fäderneslandet*.[1321] Annonseringen skilde sig från den som skett hösten 1991. Då hade man annonserat för Ultima Thules egen försäljning.[1322] Från sommaren 1992 skedde försäljningen via Sverigedemokraternas butik.[1323] Förklaringen står att finna i att Ultima Thule inte hade glömt bort den insats som BSS hade gjort för bandets karriär. På konvolutet till *Svea hjältar* riktades ett tack till Sverigedemokraterna som dessutom fick köpa in CD-skivorna *Svea hjältar* och *För Fäderneslandet* till rabatterat pris.[1324] Enligt Klarström såldes dessa skivor med ”rätt så god omsättning”.[1325] Detta ändrades dock efter att bandet sensommaren 1993 skrev kontrakt med Bert Karlssons musikbolag Marianne Records, vilket ledde till att ”SD:s försäljning minskade drastiskt”.[1326]

Men det fanns även ett annat skäl till de nära kontakterna med Ultima Thule. Hösten 1991 hade Sverigedemokraterna lagt om sin verksamhet så att partiet skulle bli mer ”ungdomsinriktat”, och därigenom fick Ultima Thule en ökad betydelse när det gällde att nå ut till ungdomarna.[1327] Det var under denna tidsperiod som bandet började framstå som Sverigedemokraternas ”husband”.[1328] Bandets musik spelades i partiets närradiosändningar och bandet framträdde, enligt Klarström, på de fester som Sverigedemokraterna arrangerade efter större manifestationer.[1329]

Betraktar man detta skeende mer sammantaget framstår det som att Sverigedemokraternas musikengagemang hade förändrats avsevärt inom loppet av cirka ett och ett halvt år. I oktober 1990 hade partiet för första gången signalerat ett intresse av att ge ut ”nationell musik”. I mars 1991 hade partiet anordnat sin första konsert, och i september samma år hade annonseringen av Ultima Thules nya album inletts. Sommaren 1992 påbörjades en regelmässig försäljning av bandets skivor i partiets egen regi. I slutet av denna tidsperiod inleddes Sverigedemokraternas involvering med band

---

1320 Osign., ”På rockfronten”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1992, s. 4.

1321 För annonseringen för *Svea hjältar*, se exempelvis *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 11, samt *SD-Bulletinen*, nr 8 1992, s. 2, nr 9 1992, s. 4 och nr 10 1992, s. 4. För annonseringen för *För Fäderneslandet*, se exempelvis *SD-Bulletinen*, nr 11 1992, s. 4.

1322 Se annons i *SD-Bulletin*, nr 9 1991, s. 4.

1323 Detta framgår bland annat annonsernas utformning, men också av det postgironummer som skulle användas vid beställningarna.

1324 Radiodokumentären om Ultima Thule, del 2: ”Ultima Thule – skinnskallarnas nya favoritband”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-skinnskallarnas-nya-favoritband-del-2-3 Tid: 25.15–25.55. (Hämtad: 2023-08-15).

1325 Klarström, *Prima Victoria*, s. 245.

1326 Ibid.

1327 Ibid.

1328 Lööw, *Vit maktmusik*, s. 14.

1329 Klarström, *Prima Victoria*, s. 245.

och musikbolag som var verksamma inom vit makt-musikgenren. Denna period sträckte sig från mitten av 1992 och fram till 1997 och kom konkret till uttryck på tre områden: arrangerandet av spelningar, marknadsföring och försäljning av vit makt-musik, samt nära kopplingar till produktions- och distributionsbolag verksamma på området.

SPELNINGARNA

De spelningar som Sverigedemokraterna arrangerade under åren 1991–1995 är svåra att redogöra för i detalj. Det är tydligt att detta var en typ av aktiviteter som partiet inte ville skulle bli alltför offentliga. Det är talande att referenserna i de samtida partipublikationerna till de spelningar som anordnades med vit makt-musikband är mycket få, men även att dessa inte omnämndes i de jubileumsskrifter som partiet har gett ut. Samtidigt var det nödvändigt för partiet att hemlighålla tid och plats för sina arrangemang, inklusive dessa spelningar, på grund av risken att bli utsatta för attacker från politiska motståndare.[1330] Bland annat uppmanade man i partipublikationerna intresserade att ringa till partikansliet för att få mer information.[1331] Trots detta har några av de spelningar som partiet anordnade kunnat rekonstrueras genom att sammanställa information från skilda källor och bearbetningar.

Den första belagda konserten hölls som sagt i anslutning till Karl XII-manifestationen som Sverigedemokraterna anordnade den 30 november 1991. Som tidigare nämnts spelade Ultima Thule, Vit Aggression och Division S vid detta tillfälle.

Den andra belagda spelningen anordnades på kvällen efter Engelbrektsmarschen den 24 april 1993. Arrangemanget utannonserades som ”en stor nationell fest” i *SD-Bulletinen*, dock utan att man angav att en konsert skulle hållas eller vilka band som skulle spela.[1332] Denna kväll var det Agent Bulldog och Midgårds Söner som stod på scenen.[1333]

Den tredje belagda spelningen hölls i samband med den manifestation som Sverigedemokraterna anordnade i Göteborg den 9 oktober 1993. Tillfället är speciellt såtillvida att detta är ett av två tillfällen då en konsert utannonserades i förväg i partipressen: ”Efter Göteborgsmötet blir det fest och spelning med nationella rockband. Bl a Bärsärkarna och ett band från Trollhättan.”[1334] Bandet från Trollhättan var Brigad Wotan, vars musik gavs ut på skivbolaget

---

1330 För dessa överväganden, se Klarström, *Prima Victoria*, s. 304.
1331 Se exempelvis uppmaningen i *SD-Bulletinen* inför Engelbrektsmarschen 1993: ”På kvällen efter demonstrationen kommer vi som vanligt att ha en stor nationell fest. Om du vill veta mer kontaktar du SDs kansli på tel. 08-6412011”; osign., ”Engelbrekt 24/4”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1993, s. 3.
1332 Ibid.
1333 Osign., ”Ett urval viktiga vit makt-konserter”, *Expo*, nr 6 1996, s. 6.
1334 Osign., ”Man ur huse: 9 oktober! Demonstrationer”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1993, s. 1. Konserten omnämndes även efteråt i ungdomsförbundets medlemsbulletin; osign., ”9:de oktober stor succé”, *SDU-Bulletin*, höstnumret 1993, s. 3.

Bifrost som drevs av SD-medlemmen Mikael Swahn.[1335]

Den fjärde belagda konserten anordnades i anslutning till Engelbrektsmarschen i april 1994. Vid detta tillfälle var det bandet White Warrior som stod på scenen.[1336]

Den femte kända spelningen hölls i Växjö den 13 maj 1994. Den skedde i anslutning till en demonstration som Sverigedemokraterna hållit under dagen. Detta var det andra tillfället då en konsert hade utannonserats i partipressen i förväg.[1337] Vid detta tillfälle spelande ”bland annat” bandet Bärsärkarna.[1338]

Den sjätte belagda spelningen hölls i Sundsvall den 5 november 1994 i samband med Sverigedemokraternas firande av Gustav Adolfdagen. Ursprungligen var tanken att bandet Enhärjarna skulle spela, men bandet ersattes av Midgårds Söner.[1339]

Den sjunde kända spelningen – och troligtvis den sista i Sverigedemokraternas regi – anordnades i Rättvik den 5 augusti 1995.[1340] Vid detta tillfälle spelade banden Storm och Völund Smed.[1341]

Noteras bör att Sverigedemokraternas arrangörsverksamhet var mer omfattande än vad som framgår av denna uppräkning, som endast tar upp de tillfällen då ett arrangemang kan knytas till ett namngivet vit makt-musikband. Av Sverigedemokraternas publikationer framgår att fler konserter anordnades i partiets regi, men där det inte går att uttala sig om vad för slags band som spelade. Ett exempel är det ovan nämnda bandet Kulturkrock 60, som spelade på en av Sverigedemokraterna anordnad tillställning i mars 1991, och som inte har kunnat identifieras.[1342] Två andra exempel på fester där okända band framträdde var i samband med Sverigedemokraternas nationaldagsfirande i Stockholm den 6 juni 1994 samt en spelning anordnad av SD-Sundsvall den 4 juni 1994.[1343]

Dessa band spände över ett brett spektrum av det som kan benämnas nationalistisk musik. Vissa band kan hänföras till vikingarockgenren, andra till en Oi-genre med tydliga nationalistiska inslag, men utan att texterna fördenskull innehöll några uppenbara vit makt-musikteman. Men flera av banden befann sig i mittfåran av vit makt-musiken, något som kommer att visas i det följande.

Vad motiverade då partiets konsertverksamhet? Partiets bevekelsegrunder framkommer inte i det samtida materialet, men har senare kommenterats av åtminstone två personer som på olika sätt

---

[1335] Osign, ”Ett urval viktiga vit makt-konserter”, *Expo*, nr 6 1996, s. 6.

[1336] Uppgiften framgår av partistyrelseledamoten Henrik Enmarks tal på Mynttorget i Stockholm i samband med Engelbrektsmarschen den 23 april 1994: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen.mp3 Tid: 04.00. (Hämtad: 2023-08-14).

[1337] Osign., ”Kommande evenemang”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1994, s. 3.

[1338] Osign., ”Slaget om Växjö! Bara början på en sommar av kravaller?”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 15.

[1339] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 50.

[1340] Ibid., s. 86.

[1341] Osign, ”Ett urval viktiga vit makt-konserter”, *Expo*, nr 6 1996, s. 7.

[1342] Annons ”Kulturkrock 60”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1991, s. 5.

[1343] Osign., ”Kommande evenemang”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1994, s. 3.

var involverade i verksamheten. Anders Klarström lyfter fram spelningarnas potential för att mobilisera framförallt ungdomar: ”Jag ansåg att genom att locka med spelningar efter demonstrationer och möten kunde vi få med fler anhängare”.[1344] Så långt låg detta i linje med beslutet att göra partiets verksamhet mer ungdomsinriktad. Samtidigt framhåller Klarström att det fanns ett mer specifikt syfte. Spelningarna ”hjälpte till med mobiliseringen av deltagare på vår sida gentemot motdemonstranterna”.[1345] Detta medgivande får sägas vara uppseendeväckande, då Klarström öppet medger att partiet aktivt försökte locka ungdomar till manifestationerna i syfte att de skulle fungera som ett slags skyddsvakter. Det är inte bara en instrumentell syn på partisympatisörer som här framträder, utan – om man betänker åldern på deltagarna – ett cyniskt utnyttjande av ungdomar i tonåren eller den tidiga tjugoårsåldern. Klarströms resonemang bär också ett tydligt eko av hur BSS agerade under 1980-talet, då organisationen försökte attrahera skinheads genom musiken för att dessa – som BSS-aktivisten Niels Mandell uttryckte det – hade en avskräckande effekt på motståndare och kunde slåss.[1346]

Det fanns även rent ekonomiska skäl till Sverigedemokraternas arrangörsverksamhet. I sin självbiografi kommenterar Jimmy Windeskog spelningarna med dessa band, vilka han med en uppenbar eufemism kallar ”vikingarockband”: ”Man kan ju givetvis så här i efterhand verkligen fråga sig hur vettigt detta var rent politiskt. Det lyckades i alla fall dra in lite pengar från en form av deltagare som annars varken med sitt deltagande eller sin blotta existens gjorde SD eller SDU några större tjänster.”[1347]

MARKNADSFÖRING OCH FÖRSÄLJNING

Under den berörda tidsperioden, från 1991 och fram till 1995, var Sverigedemokraterna delaktiga i att marknadsföra och sälja vit makt-musik. Verksamhetens omfattning och exakta utformning är svår att fastställa. Bland annat uppvisar källmaterialet betydande luckor; det är exempelvis inte möjligt att utifrån det bevarade interna källmaterialet besvara frågan om hur stora inkomster som verksamheten genererade. Även en så pass basal fråga som hur många vit makt-musikband som marknadsfördes eller salufördes av partiet kan inte besvaras med någon högre precision. Dels skedde en del av marknadsföringen genom annonser för bolag vars försäljningslistor inte är tillgängliga i dagsläget, dels skedde partiets egen försäljning via beställningslistor som inte publicerades i partipublikationerna, utan som fick beställas från partikansliet.[1348]

[1344] Klarström, *Prima Victoria*, s. 245.
[1345] Ibid.
[1346] Radiodokumentären om Ultima Thule, del 2: ”Ultima Thule – skinnskallarnas nya favoritband”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-skinnskallarnas-nya-favoritband-del-2-3 Tid: 04.35–05.00. (Hämtad: 2023-08-15).
[1347] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 85.
[1348] Uppgiften om beställningarna från partikansliet för dessa särskilda listor bygger på en uppgift från Tobias Hübinette

Till detta kan läggas att det – åtminstone vad gäller vissa band – är svårt att avgöra om dessa ska räknas till vit makt-musikgenren. Utifrån summan av det tillgängliga källmaterialet, främst partipublikationerna, är det möjligt att göra en uppskattning av omfattningen. Som utgångspunkt kan tas den uppgift som Stieg Larsson och Mikael Ekman anger i boken *Sverigedemokraterna: Den nationella rörelsen* från 2001. Enligt författarna hade Sverigedemokraterna under 1990-talet marknadsfört "minst 21 vit makt-musikband" i sina publikationer.[1349] Siffran ligger nära resultatet av den egna genomgången, där 28 band initialt har identifierats tillhöra ett mycket bredare spektrum av *nationalistiska band* som antingen omnämndes, marknadsfördes eller salufördes av Sverigedemokraterna, eller där partiet anordnade spelningar med dessa band.[1350] Vilka av dessa band som kan kategoriseras som vit makt-musikband är i vissa fall en tolkningsfråga.[1351] Detta gäller särskilt vikingarocken, eller som Mikael Ekman har uttryckt det: "Överhuvudtaget är vikingarockbanden i en gråzon. Mycket hänger på vad man tolkar in i deras texter."[1352]

Den musik som Sverigedemokraterna på en rad sätt var involverade i spände över ett bredare spektrum. Musiken inkluderade nationalistiska eller extremnationalistiska band, som ofta men inte alltid tillhörde *vikingarockgenren*. Bland dessa återfanns band som Ultima Thule, Völund Smed och Odins Änglar. Andra band kan hänföras till en mer traditionell *Oi-genre.* Denna musik innehöll en nationalistisk tematik, men framförallt anknöt den till skinheadskulturen. Musiken kunde ge uttryck för en stolthet över Sverige och att vara svensk, men tyngdpunkten låg framförallt på en idealisering av en regelmässig överkonsumtion av öl, tillfälliga sexuella kontakter, och upplevelsen av att tillhöra en subkultur. Det tydligaste exemplet på denna typ av genre och tematik är bandet Agent Bulldog. Dessa band förenas i det att musiken saknar en uppenbar vit makt-dimension. Musiken ger inte uttryck för rasideologiska föreställningar, nationalsocialistiskt idégods eller ens en explicit främlingsfientlig tematik. Dessa band är därför mindre relevanta, åtminstone i detta vitbokssammanhang.

Utifrån den egna genomgången av de initialt identifierade 28 banden kan åtminstone 12 band *definitivt* hänföras till genren vit makt-musikband.[1353] Denna siffra anger dock ett minimum.

---

lämnad till författaren den 27 augusti 2023. Hübinette beställde själv ut dessa försäljningslistor under tidigt 1990-tal och deponerade dem i *Expos* arkiv.

1349 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 292.

1350 Följande 28 band med nationalistisk inriktning har identifierats som antingen har omnämnts, marknadsförts eller saluförts av Sverigedemokraterna: Agent Bulldog, Battle Zone, Bound For Glory, Brigad Wotan, Bully Boys, Bärsärkarna, Böhse Onkelz, Division S, English Rose, Enhärjarna, Heroes in the Snow, Klansmen, Kulturkrock 60, Midgårds söner, Mörbyligan, No Remorse, Odins änglar, Pluton Svea, Pro Patria, Skrewdriver, Skullhead, Storm, Squadron, Ultima Thule, Vit Aggression, Völund Smed, White Diamond, White Warrior.

1351 Det finns en svårighet med att förhålla sig till Larssons och Ekmans uppgifter, eftersom de inte har inkluderat en sammanställning av vilka band de räknar till vit makt-musikgenren eller på vilka grunder. I brödtexten hänvisar författarna till en sammanställning i form av "Bilaga 5", men en sådan bilaga saknas i boken; se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 292.

1352 Roland Klinga, "Hel tar avstånd från nazismen", *Norrköpings tidningar* den 6 april 2002, s. 40.

1353 Dessa 12 band utgörs av Brigad Wotan/Somalia Kickers, Bärsärkarna, Skrewdriver, White Diamond, Klansmen,

Samtidigt är denna typ av kategorisering och kvantifiering av mindre intresse i sammanhanget. Det viktiga är att *förekomsten* av Sverigedemokraternas engagemang i vit makt-musiken klart går att belägga, snarare än om antalet vit makt-musikband uppgick till 12 eller 21.

BANDEN

För att bättre förstå innehållet i kategorin ”vit makt-musik” kan man vända sig till de låttexter som återfinns på skivor utgivna av de band som Sverigedemokraterna antingen marknadsförde, saluförde eller arrangerade spelningar med. I detta sammanhang har ett urval av sammanlagt tio låttexter från sex av dessa band gjorts. De täcker tidsperioden fram till 1995, det år då Sverigedemokraternas engagemang på vit makt-musikområdet i grunden förändrades (se mer om detta senare i kapitlet).

Det bör betonas att detta urval inte nödvändigtvis är representativt för dessa bands samlade textproduktion; detta eftersom syftet inte är att försöka ange något slags norm, utan att exemplifiera förekomsten av vit makt-teman i den musik som Sverigedemokraterna valde att stödja.

Skrewdriver

Ett av de band som marknadsfördes allra hårdast var engelska Skrewdriver, vars frontman Ian Stuart Donaldson i det närmaste åtnjöt ikonisk status inom vit makt-musikens värld. Detta var även ett av de första vit makt-musikband som Sverigedemokraterna öppet saluförde. I december 1992 annonserades i medlemsbulletinen att bolaget Svea Musik sålde samlings-CD:n *Live and kicking.*[1354] På denna återfanns bland annat låten ”The Showdown”.[1355]

> Look to the future, outlaw
> The storm is coming now, race war
> The skies darken as night falls
> The battle’s coming now, your race calls.[1356]

Framförallt marknadsfördes Skrewdriver av Sverigedemokraternas ungdomsförbund. Redan i det första numret av *Ung Front* meddelades att tidningen skulle innehålla ”mycket om t.ex. nationell musik, både svensk och utländsk (t.ex. Ultima Thule och Skrewdriver).”[1357] Ett senare nummer av tidningen innehöll en översiktsartikel över vad som benämndes ”Nationell rock”. I artikeln lyftes en

Pluton Svea, Vit Aggression, Storm, Division S, Bully Boys, Heroes in the Snow och White Warrior.

[1354] Annons i *SD-Bulletinen*, nr 12, 1992, s. 4.

[1355] Se Skrewdrivers album *Live and kicking* (1991) på *Discogs*: https://www.discogs.com/release/1994718-Skrewdriver-Live-And-Kicking (Hämtad: 2023-01-05).

[1356] Se texten till ”The Showdown” på *LyricsAZ*: https://lyrics.az/skrewdriver/live-kicking/the-showdown.html (Hämtad: 2023-01-05).

[1357] Se redaktionsrutan i *Ung Front*, nr 1 (1993), s. 2.

samlingskassett med Donaldson fram. Den sades bara rymma en bråkdel av Donaldsons ”underbara låtar”, men ”favoriterna” fanns med.[1358] Bland de exempel som gavs återfanns låten ”Stand Up And Be Counted”:

> Stand up and be counted, show the world that you’re a man!
> Stand up and be counted and join the Ku Klux Klan!
> We are a sacred brotherhood, who love our country too.
> We always can be counted on, when there’s a job to do.[1359]

I slutet av samma nummer av *Ung Front* återfanns också en annons där en samlingskassett med Donaldsons musik från åren 1978–1993 kunde beställas från SDU.[1360]

Skrewdriver salufördes också i moderpartiets publikationer. Bandet ingick dock inte i den vanliga försäljningslistan, som ibland – men långt ifrån alltid – angav vilka skivor som låg ute till försäljning. Istället framstår det som att musiken så att säga sålts ”under disk”. Som exempel kan nämnas en annons för Ultima Thules skivor som avslutades med orden: ”Är du intresserad av annan nationell musik som Agent Bulldog, Screwdriver [sic] etc ring oss så skickar vi en separat skivlista.”[1361]

Brigad Wotan

Ett av de svenska band som marknadsfördes intensivt och vars musik såldes av Sverigedemokraterna var Brigad Wotan från Trollhättan. Redan hösten 1993 kunde SDU:s medlemsbulletin meddela att ett nytt ”nationellt band” från Trollhättan hade bildats och gett ut en demokassett. Man beklagade att man inte kunde skriva en recension eftersom man inte hade haft tillfälle att lyssna på kassetten, ”men aktivister från Trollhättan meddelar att demon är av bra kvalitet och samtliga texter är nationella”.[1362] Kassetten kunde beställas från SDU.[1363] En av de låtar som ingick på Brigad Wotans kassett var ”Blattesvin”:[1364]

> Va fan gör ni här?
> Era jävla blattesvin!

[1358] Sign. ”Stefan, Älvsjö”, ”Nationell Rock”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 8.
[1359] Se texten till ”Stand Up And Be Counted” på *Songlyrics*: https://www.songlyrics.com/ian-stuart/stand-up-and-be-counted-lyrics/ (Hämtad: 2023-01-05).
[1360] Osign., ”Beställ från SDU”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 15.
[1361] Annons för Ultima Thule, ”Partibutiken”, *SD-Kuriren*, nr 20 (maj 1993), s. 15.
[1362] Annons i *SDU-Bulletin*, höstnumret 1993, s. 6.
[1363] Ibid.
[1364] Se Brigad Wotans kassettdemo, utgiven på bolaget Brutal tapes (1993) på *Discogs*: https://www.discogs.com/release/3950851-Brigad-Wotan-Demo (Hämtad: 2023-01-05).

Försöker förgöra vår nordiska folkstam!
Du är ett jävla blattesvin!
Och rasblandar, med våra blondiner!
Du är ett jävla blattesvin!
Men ni ska nog få smaka på känga!
Jävla blattesvin!

Vi ska dränka er i bensin,
Jävla blattesvin!
Fly för era liv,
Jävla blattesvin![1365]

Under 1994 släppte bandet sin första CD-skiva, *Sverige i brand*, utgiven av bolaget Svea Musik.[1366] Skivan innehöll dock bara sex låtar, bland annat hade ”Blattesvin” uteslutits. Anledningen står troligtvis att finna i att låten var alltför vågad. Det som talar för detta är att när Brigad Wotan 1995 var med på samlingsalbumet *Swedish Skins* inkluderades låten, men bandet uppträdde då under namnet Somalia Kickers.[1367] Bandnamnet var taget efter en medialt uppmärksammad händelse i Trollhättan sommaren 1993 då två somalier blev överfallna och misshandlade av en grupp personer, varav flera var bandmedlemmar i Brigad Wotan.[1368] Misshandeln var mycket grov: ”Ett par av de åtalade hoppade dessutom jämfota på somalierns huvud och han fick livshotande hjärnskador.”[1369]

Händelsen hindrade inte Sverigedemokraterna från att fortsatt marknadsföra bandet. Tvärtom, när Sverigedemokraterna den 9 oktober 1993, bara tre månader efter misshandeln, höll två manifestationer i Trollhättan och Göteborg avlutades dagen med en spelning med Brigad Wotan.[1370]

Även i SDU:s publikationer fortsatte Brigad Wotan att marknadsföras som ”punkinspirerad musik med nationella texter”.[1371] Skivan *Sverige i brand* salufördes av ungdomsförbundet, både via annonser i Sverigedemokraternas medlemsbulletin och i partiorganen *SD-Kuriren*.[1372]

1365 Se texten till ”Blattesvin” på *Sonichits*: https://sonichits.com/video/Somalia_Kickers/Blattesvin (Hämtad: 2023-01-05).
1366 Se Brigad Wotans skiva *Sverige i brand*, utgiven på bolaget Svea Musik (1994), på *Discogs*: https://www.discogs.com/release/3950797-Brigad-Wotan-Sverige-I-Brand (Hämtad: 2023-01-05).
1367 Se samlingsskivan *Swedish Skins*, utgiven på bolaget Last Resort Records (1995), på *Discogs*: https://www.discogs.com/release/3931009-Various-Swedish-Skins-Final-Frontier (Hämtad: 2023-01-05).
1368 För denna händelse, se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna: Den nationella rörelsen*, s. 292 f.
1369 Peter Sandberg, ”Alla fem fick fängelse”, *Dagens Nyheter* den 9 september 1993, A-delen, s. 6.
1370 Se osign., ”Man ur huse: 9 oktober! Demonstrationer”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1993, s. 1, samt osign, ”Ett urval viktiga vit makt-konserter”, *Expo*, nr 6 1996, s. 6.
1371 Sign. ”Stefan, Älvsjö”, ”Nationell Rock”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 8.
1372 Se annonser i *SD-Bulletinen*, nr 11 1994, s. 4, samt i *SD-Kuriren*, nr 24 (1995), s. 15.

Bärsärkarna

Vid sidan av Brigad Wotan var Bärsärkarna ett av de svenska band som marknadsfördes hårt av Sverigedemokraterna. I september 1993 presenterades för första gången bandet för läsarna av partiets medlemsbulletin. ”Från och med nu kommer SD-Växjö att börja saluföra ett fosterländskt band, Bärsärkarna, från Kalmar. Att de har framtiden för sig går inte att ta miste på. Detta band kommer absolut att nå långt med sin nationellt inriktade musik.”[1373] En månad senare uppträdde bandet på en spelning i Göteborg som anordnades i anslutning till en av Sverigedemokraternas manifestationer.[1374] I december marknadsfördes bandet även i *SD-Kuriren*.[1375]

Tidpunkten är intressant såtillvida att marknadsföringen sammanföll med att Ultima Thule skrev kontrakt med Bert Karlssons skivbolag. Som tidigare nämnts ledde detta till att Sverigedemokraternas försäljning av bandets skivor ”minskade drastiskt”.[1376] När sedan Ultima Thule i en intervju i *Aftonbladet* tog avstånd från Sverigedemokraterna var måttet rågat. En rad artiklar om bandets svek publicerades i partipressen och partiet övervägde att inleda en ekonomisk bojkott av bandet.[1377] Ett förslag om bojkott diskuterades på ett möte som hölls i början av november 1993, ”men eftersom deras musik är bra och säljer, och en bojkott endast skulle drabba oss själva ekonomiskt, kommer vi fortsätta att sälja deras material”.[1378] Dock tonades marknadsföringen ned och bandet kom heller inte att uppträda på Sverigedemokraternas fester för en bra tid framöver. I en artikel varnades bandet: ”Om Ultima Thule fortsätter att hålla sin extrem-liberala linje kommer de dock inte ha någon framtid på den nationella scenen.”[1379] Mot bakgrund av detta framstår lanseringen av Bärsärkarna vid samma tid som ett sätt för partiet att försöka kompensera förlusten av sitt ”husband”. Bärsärkarna marknadsfördes också just som ”Smålands svar på Ultima Thule”.[1380]

Samma år gav bandet ut sin första skiva, EP:n *Framåt svenskar.*[1381] Det första spåret på skivan, ”Framåt svenskar”, utgjordes av en tonsatt dikt av Sven Olov Lindholm, ledare för Nationalsocialistiska Arbetarepartiet/Svensk Socialistisk Samling under 1930- och 1940-talen. Det är tydligt att bandet inte skulle göra Ultima Thule sällskap och hålla någon ”extrem-liberal” linje.

Detta bekräftas av de efterföljande skivorna. Den EP som bandet släppte 1994, *Ode to Ian,*

1373 Osign., ”Bärsärkarna, Smålands svar på Ultima Thule”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1993, s. 4.

1374 Osign., ”9:de oktober stor succé”, *SDU-Bulletin,* höstnumret 1993, s. 3.

1375 Se annons, *SD-Kuriren*, nr 22 (1993), s. 15.

1376 Klarström, *Prima Victoria,* s. 245.

1377 *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 23 f. För de kritiska publikationerna, se exempelvis osign., ”Ultima ’POSÖRERNA’ Thule”, *SDU-Bulletin*, höstnumret 1993, s. 4, samt dikten ”Ultima Thule”, *SD-Kuriren*, nr 22 (1993), s. 6.

1378 Mats Tolgén, ”Kongressen i Eskilstuna”, *Göta Lejon*, nr 5 (1993), s. 3.

1379 Sign. ”Stefan, Älvsjö”, ”Nationell Rock”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 8.

1380 Osign., ”Bärsärkarna, Smålands svar på Ultima Thule”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1993, s. 4.

1381 Se Bärsärkarnas skiva *Framåt svenskar* (1993), på *Discogs*: https://www.discogs.com/master/1794754-Bärsärkarna-Framåt-Svenskar (Hämtad: 2023-01-05).

var tillägnad Ian Stuart Donaldson.[1382] Omslaget till skivan *Tor Hjelpe* som lanserades samma år innehöll en tydlig positionering av bandet. De band som avtackades på omslaget – med ett frejdigt ”Hell” – utgjordes bland annat av Blod & Ära, Vit Aggression, Division S, Swastika och Dirlewanger, det vill säga några av de mest extrema svenska vit makt-musikbanden under denna tid. Bland de kategorier av människor som bandet uttryckligen önskade skulle hamna i det fornnordiska dödsriket Hel återfanns: ”Kommunister, Homosexuella, Missbrukare, Förrädare, ZOG, Parasiter och alla jävla träskmänniskor”.[1383] På skivan återfinns låten ”Blood & Honour”:

> There is a war going on,
> the second revolution has begun,
> if you ever gonna buy a gun
> buy it now, buy it now
> We white patriots will now begin
> the race war and it will spread,
> gloriously throughout the nation,
> gloriously throughout the nation[1384]

Pluton Svea

I slutet av 1994 kunde *SD-Bulletinen* meddela att SDU skulle komma att få in helt nya skivor med Pluton Svea.[1385] Bandet hade tidigare inte förekommit i partipublikationerna. I januari 1995 meddelades att bandets första skiva *Genom kamp till seger* (1994) nu fanns till försäljning, en annons som en månad senare återkom i *SD-Kuriren*.[1386] Skivan inkluderade flera låtar som gav uttryck för såväl militanta som explicita rasideologiska teman:

”En för alla”

> Några vänner har träffats och humöret är på topp
> När dubbelt så många svarta dyker upp
> Oturligt nog så fick dom en av oss

[1382] Se skivan *Ode to Ian* (1994), på *Discogs*: https://www.discogs.com/release/3893514-Bärsärkarna-Ode-To-Ian (Hämtad: 2023-01-17).

[1383] Se skivomslaget till skivan *Tor Hjelpe*, återgiven på *Discogs*: https://www.discogs.com/release/3893472-Bärsärkarna-Tor-Hjelpe/image/SW1hZ2U6MTc5NzM3MzM= (Hämtad: 2023-01-08).

[1384] Ibid.

[1385] Osign., ”Är du intresserad av nationell musik?”, *SD-Bulletinen*, nr 11 1994, s. 4.

[1386] Osign., ”Pluton Svea och Pro Patria”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1995, s. 4, samt osign., ”Nationella skivor från SDU”, *SD-Kuriren*, nr 24 (1995), s. 15.

Raskriget är här till sista droppen ska vi slåss.[1387]

”Öga för öga”

Vi skall skydda våra seder, våran ras, vår nation.
Ingen ska besegra Moder Sveas pluton,
Vår fana den ska vaja för vårt blod och vår ära.
Vapen ska vi med stolthet bära![1388]

På den efterföljande skivan *Stöveltramp*, som släpptes 1995, hade bandet taget steget fullt ut. Nu inkluderade låtarna renodlade nationalsocialistiska hyllningar, såsom i ”Hail the Swastika”:

The latrine scum,
Still more to go in our town
Hand in hand with zionist and the media, too
We have to kick them down
We’re white, we unite and we’re ready to fight
Side-by-side
Death before dishonour, skin is our type
It’s our aryan pride

Hail the swastika, Hail the holocaust
Hail the swastika
Hail the swastika, Hail the holocaust[1389]

Det har dock inte kunnat avgöras om Sverigedemokraterna valde att saluföra även denna skiva. Som kommer att redogöras i det följande upphörde annonseringen av musik i de centrala partipublikationerna någon gång under loppet av 1995. Möjligen var detta innehåll alltför extremt för Sverigedemokraterna. Men vissa band marknadsfördes inte offentligt, utan endast indirekt genom de spelningar som Sverigedemokraterna arrangerade.

[1387] Se texten till ”En för alla”, återgiven på *Letssingit*: https://www.letssingit.com/pluton-svea-lyrics-en-för-alla-alla-för-en-jtk9q8m (Hämtad: 2023-01-15).
[1388] Se texten till ”Öga för öga”, återgiven på *Letssingit*: https://www.letssingit.com/pluton-svea-lyrics-öga-för-öga-gl947x5 (Hämtad: 2023-01-15).
[1389] Se texten till ”Hail the Swastika” på *Letssingit*: https://www.letssingit.com/pluton-svea-lyrics-hail-the-swastika-lnpmcxc (Hämtad: 2023-01-15).

Vit Aggression

Bandet Vit Aggression är ett exempel på de band som inte salufördes öppet i partipublikationerna, men däremot förekom i spridda omnämnanden. I en artikel om ”den nationella musikfronten” som publicerades i *Ung Front* omnämndes samlingsskivan *Nordland II* (1994) – på vilken Vit Aggression medverkade – i positiva ordalag.[1390] I *SD-Kuriren* infördes en insändare som ställde sig frågandes till varför band som exempelvis Vit Aggression inte spelades på radion.[1391]

Vidare tillhörde Vit Aggression ett av de band som spelat på kvällen efter Sverigedemokraternas första 30 november-demonstration. Den ideologiska profil som bandet hade vid denna tid kan sammanfattas med låten ”Död åt ZOG”, som i grunden var en hyllning till gruppen Vitt Ariskt Motstånd. Låten inleds exempelvis med en sampling av ett polisförhör med gruppens två mest framträdande medlemmar, Christopher Ragne och Klas Lund.

> Med viljan att befria sitt fosterland
> De höjde sina vapen med säker hand
> För att trotsa Sions ockupation
> Gjorde de snart en första väpnad aktion.[1392]

När bandet gav ut sin första CD-skiva med titeln *Död åt ZOG* (1993) skedde detta på bolaget Svea Musik, som hade en direkt koppling till Sverigedemokraterna (se nedan). På skivan återfanns låten ”I vilddjurets skugga”, som inte kan beskrivas som annat än en orgie i explicit antisemitisk tematik.

> Ett imperium byggt på den ondes grav
> Det har öppnat sina portar, korsat alla hav
> En best av all tid, vars styrka få har mött
> Det är den lag som råder, de styrande ingen sett
> Ett väsen med förgreningar, ett djävulskt redskap
> De skändar våra länder, för allt i samma gap
> Likt rituella mord skär de av folkets nerv
> På ordets makt lägger de snart en skärm
> sexhundrasextiosex, jag finner inget slut
> Genom vilddjurets skugga kan vi aldrig ta oss ut

[1390] Sign. ”Stefan, Älvsjö”, ”Nationell Rock”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 8.
[1391] Insändare av sign. ”IA”, *SD-Kuriren*, nr 25 (1995), s. 13.
[1392] Se texten till ”Död åt ZOG”, återgiven på *Flashlyrics*: https://www.flashlyrics.com/lyrics/vit-aggression/dod-at-zog-75 (Hämtad: 2023-08-20).

Korruption, manipulation
Upp ur Sodom de steg, Satans legion
För att slå sina klor i en nordisk stam
Och slita dess strupe, bringa den skam

Det utvalda folket, en pest av vår värld
De i davidsstjärnan bestens nummer bär
Dess tal i bibeln, ett människotal
Vars styrka i världen ständigt växt.[1393]

Storm

Ett annat band vars musik inte marknadsfördes i partipublikationerna, men som framträdde på spelningarna som Sverigedemokraterna anordnade, var bandet Storm.[1394] På låten ”Hell seger” återfinns dessa rader:

Nu har vår tid kommit, nu blåser våra vindar igen
Vi skall marschera på gatorna och hålla fanan högt igen
Folk skall åter igen stå jublades på rad
När dom hyllar våran vita segerparad

Nu är våran falska regering ett minne blott
Politiker och pampar dom skall hållas kort
Pressen och dess journalister dom skall tystas ner
Rasförrädare och bögar dom finns inte mer

HELL seger – HELL alla vita krigare
Vi dör hellre – än att blir besegrade
HELL seger – HELL allas våran rasliga kamp
Alla medel är tillåtna i våran frihetskamp

Nu har våran dröm äntligen blivit sann

[1393] Se texten till ”I vilddjurets skugga”, återgiven på *Flashlyrics*: https://www.flashlyrics.com/lyrics/vit-aggression/i-vilddjurets-skugga-03 (Hämtad: 2023-08-20).

[1394] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 86, samt Roland Klinga, ”Hel tar avstånd från nazismen”, *Norrköpings tidningar* den 6 april 2002, s. 40.

På gatorna finns bara vit kvinna, vit man
Sionismens offer dom är satta ur spel
Dom felande länkarna dom finns inte mer[1395]

Denna genomgång – vilken som tidigare nämnts endast inkluderar ett urval av tio låttexter från sex av de band som Sverigedemokraterna valde att stötta – visar tydligt på förekomsten av en rad teman som utgjorde ideologiskt allmängods i vit makt-musikens värld.

Här återfinns drömmen om *raskrig/kamp* (Skrewdriver, Pluton Svea och Storm), avskyn för *rasblandning* (Brigad Wotan/Somalia Kickers) och *homosexualitet* (Bärsärkarna och Storm). I texterna återfinns hyllningar till *Ku Klux Klan* (Skrewdriver) och *Förintelsen* (Pluton Svea), samt en hommage till det största svenska nationalsocialistiska partiet under 1930- och 40-talet: NSAP/SSS (Bärsärkarna). En uppsättning antisemitiska teman finns också representerade i bandens texter och i skivkonvolut, såväl referenser till Z*OG/Zionist Occupation Government* (Vit Aggression och Bärsärkarna) som till mer traditionella antisemitiska teman såsom ritualmord och en världsjudisk konspiration (Vit Aggression).

BOLAGEN

Utöver att marknadsföra, sälja och arrangera spelningar för vit makt-musikband fanns kopplingar mellan Sverigedemokraterna och flera bolag som var verksamma på detta område, både i produktions- och distributionsledet. Det handlade i första hand om personkopplingar, där personer som bedrev egen verksamhet med att ge ut eller sälja vit makt-musik hade eller hade haft förtroendeuppdrag inom partiet, och ibland även ingått i partistyrelsen. I linje med detta framträder ett mönster där såväl partiets försäljning som marknadsföring av denna typ av musik i hög utsträckning förlitade sig på just dessa bolag.

Last Resort Records

Det första bolaget var Last Resort Records, som bildats 1993 i Haninge av Tord Hagström.[1396] Hagström hade valts in som ledamot av Sverigedemokraternas partistyrelse 1989; han föreslogs till att ingå i styrelsen inför årsmötet 1990, men valdes inte in.[1397]

Det företag som Hagström drev, under åren 1994 och 1995, utgav skivor av Midgårds Söner, Odins Änglar och Enhärjarna.[1398] Banden tillhörde vikingarockgenren och ingick i skaran av band

[1395] Se texten till ”Hell seger”, återgiven på *Justsomelyrics*: https://www.justsomelyrics.com/2379016/storm-hell-seger%21-lyrics.html (Hämtad: 2023-08-20).
[1396] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 292.
[1397] För en närmare beskrivningen av Hagström, se kap. 3.
[1398] För dessa band, se presentationen av Last Resort Records på *Discogs*: https://www.discogs.com/label/187689-Last-

som antingen marknadsfördes eller inbjöds att spela på Sverigedemokraternas arrangemang. 1995 gav företaget ut samlingsskivan *Swedish Skins* som bland annat innehöll Somalia Kickers, det vill säga Brigad Wotan under annat namn, samt White Warrior, det band som spelat på kvällen efter Engelbrektsmarschen 1994.[1399] Båda dessa band uppvisar en tydlig vit makt-profil i sin musik. Last Resort Records annonserade inte öppet i Sverigedemokraternas publikationer, men framstår som en betydande aktör inom den tidiga vit makt-musikscenen. Åren 1993/94 hade företaget 25 skivor på sina listor, varav 6 svenska.[1400]

Svea Musik

Det andra bolaget var Svea Musik som drevs av Tomas Lindkvist.[1401] Lindkvist var ledamot av Sverigedemokraternas partistyrelse under åren 1991–1993.[1402] Från juni 1992 ingick han också i partiets ”arbetsutskott”, vilket motsvarade det verkställande utskottet inom andra partier, samt fungerade som partiets kassör.[1403] Lindkvist kan alltså sägas ha tillhört partiets innersta krets.

Under perioden 1993–1995 utgav Svea Musik bland annat banden Vit Aggression, Brigad Wotan, White Warrior och Storm; de två sistnämna banden återfinns på samlingsskivan *Nordland III*.[1404] Sverigedemokraterna arrangerade konserter med samtliga av dessa band. Delvis parallellt med detta – från december 1992 till april 1994 – marknadsfördes Svea Musik i Sverigedemokraternas publikationer.[1405] Intensivast marknadsfördes bandet Skrewdriver.[1406]

Kopplingarna mellan Sverigedemokraterna och Svea Musik gick dock djupare än så. Bolaget hade exempelvis ingen egen postbox under den berörda tidsperioden utan använde sig av SD-Södertäljes adress i sin verksamhet.[1407] Under en period användes också SD-Södertäljes postgirokonto av Svea Musik.[1408] Samtidigt finns exempel på att bolaget gav ekonomiska donationer till Sverigedemokraterna. I december 1992 donerade bolaget 1000 kronor till partiets

---

Resort-Records-2 (Hämtad: 2023-08-20).

[1399] Se innehållet på samlingsalbumet *Swedish Skins*, återgivet på *Discogs*: https://www.discogs.com/release/3931009-Various-Swedish-Skins-Final-Frontier (Hämtad: 2023-08-20).

[1400] Lööw, *Vit maktmusik*, not 66, s. 27.

[1401] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 296.

[1402] För engagemanget i partistyrelsen, se osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 4, samt Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 juni 1992, 11 §; Pärm 1.

[1403] Protokoll från partistyrelsens möte, den 7 juni 1992, 3–4 §§; Pärm 1.

[1404] Se utgivningen av Svea Musik under åren 1993–1995, återgiven på *Discogs*: https://www.discogs.com/label/223284-Svea-Musik samt https://www.discogs.com/release/6189867-Various-Nordland-III (Hämtad: 2023-01-20).

[1405] Se exempelvis annonser i *SD-Bulletinen*, nr 12 1992, nr 1 1993, nr 5 1993, samt sign. ”Stefan, Älvsjö”, ”Nationell Rock”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 8.

[1406] Se exempelvis annons i *SD-Bulletinen*, nr 12 1992, s. 4.

[1407] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 296.

[1408] Se SD-Södertäljes PG-nummer (485 41 32-0) i annonsen för bland annat ”valknappar” under rubriken ”SD-produkter”, *SD-Bulletinen*, nr 6 1991, s. 3, som är identiskt med Svea Musiks PG-nummer angivet i annonsen för bandet Skrewdrivers skiva *Live and kicking*, *SD-Bulletinen*, nr 12 1992, s. 4.

valfond.[1409] I september 1993 donerade bolaget ytterligare 2000 kronor.[1410] Detta var inga oväsentliga summor. Vid tidpunkten var den senare summan den tredje största donationen till Sverigedemokraternas valfond.[1411]

Betraktar man mer sammantaget kopplingarna mellan Sverigedemokraterna och Svea Musik – personkopplingen, gemensamma adresser och postgirokonton, annonseringen, spelningarna och de ekonomiska transaktionerna – kan relationen inte beskrivas som annat än symbiotisk.

Under 1995 kom SD-Södertälje tillsammans med Tomas Lindkvist att bryta sig ut ur Sverigedemokraterna. Lokalavdelningen ombildades till Svea Förbund som blev en del av Svea Musik.[1412] Lindkvist kom att ingå i redaktionen för den då nystartade vit makt-musiktidskriften *Nordland*. [1413] Vid ungefär samma tid inleddes ett produktionssamarbete med Ragnarock Records, som var en av de två viktigaste aktörerna inom den svenska vit makt-musikindustrin (se nedan).[1414]

En av de fåtaliga årsredovisningar som finns bevarade i Sverigedemokraternas partiarkiv omfattar kalenderåret 1993. Årsberättelsen innehåller uppgifter som *kan* utgöra de ekonomiska spåren efter partiets relation till Last Resort Records och Svea Musik. Under rubriken ”Materialkostnader” återfinns såväl Tomas Lindkvist, ägare av Svea Musik, som en viss ”Tord”. Mot bakgrund av partiledningens sammansättning under tidigt 1990-tal kan den senare knappast vara någon annan än Tord Hagström (ägare av Last Resort Records).

Tillsammans hade dessa utfört så kallade legoarbeten åt Sverigedemokraterna, det vill säga en verksamhet där en uppdragstagare tillverkar, förpackar eller distribuerar en produkt åt en uppdragsgivare. Kostnaden för Lindkvists och Hagströms arbete uppgick till mer än 22 000 kronor under 1993. Detta är en anmärkningsvärt stor summa; den representerar mer än en femtedel av de totala kostnaderna för legoarbeten detta år. Som jämförelse kan nämnas att Niels Mandell, som skötte produktionen av partiets trycksaker, bara hade utfört legoarbeten som uppgick till cirka 12 000 kronor under samma tid.[1415] Frågan om exakt vilket legoarbete som uppgifterna i årsredovisningen representerade kan inte fullt ut besvaras utifrån det befintliga källmaterialläget, men skulle dessa relatera till den bolagsverksamhet som Lindkvist och Hagström drev parallellt ligger det åtminstone inom det möjligas ram att Sverigedemokraterna hade utformat ett system där produktionen och försäljningen av vit makt-musik hade lagts ut på entreprenad.

[1409] Osign., ”Valfonden”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1992, s. 4.
[1410] Osign., ”Valfonden”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1993, s. 4.
[1411] De två donationer som större var från ”Erik, Järfälla” (2 200 kr.) och ”Tomas” (8 000 kr.); se osign., ”Valfonden”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1992, s. 4, resp. nr 8 1993, s. 4.
[1412] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 296.
[1413] Jonas Hellentin, ”Imperiet Nordland”, *Expo*, nr 6 1996, s. 11.
[1414] Ibid.
[1415] För uppgifterna om legoarbeten, se Sverigedemokraternas årsredovisning för kalenderåret 1993, rubriken ”Materialkostnader”, s. 4; Pärm 2.

Bifrost Musik

Det tredje bolaget var Bifrost Musik/Distribution på Vargön strax utanför Trollhättan. Till skillnad från de två ovanstående bolagen var Bifrost inte ett produktionsbolag, utan sysslade med distribution.[1416] Företaget grundades 1994 av Mikael Swahn, som var frontman för ovan nämnda Brigad Wotan/Somalia Kickers.[1417] Swahn var inte bara medlem i Sverigedemokraterna, utan han hade också varit med om att starta upp SD-Trollhättan i januari 1993 och blev också den nya kommunföreningens första ordförande.[1418]

Bifrost Musik var ett av de bolag som återkommande annonserade i Sverigedemokraternas publikationer under tidsperioden mars 1994 till februari 1995.[1419] Företaget marknadsfördes som ett ”Nytt forum för nationell rockmusik”.[1420] I annonserna angavs inte vilka band eller skivor som fanns till salu, utan läsarna fick vända sig till företaget brevledes för en beställningslista. Musikutbudet var i alla fall betydande. Under 1994 saluförde företaget 46 skivor, varav 18 var svenska.[1421]

Bifrost saluförde dock inte bara musik, utan tillhörde den typ av postorderfirmor som startades under denna tid och som höll sig med ett bredare utbud av ”nationalsocialistisk, rasistisk och antisemitisk litteratur, T-shirts, klistermärken, armbindlar, flaggor och märken, videos, uniformer, tidningar, affischer, smycken och liknande”.[1422] Parallellt med detta salufördes material från Sverigedemokraterna.[1423]

Ragnarock Records

Utöver dessa tre bolag går det att belägga att Sverigedemokraterna hade kontakter med Ragnarock Records. Bolaget grundades 1993 av Lars-Magnus Westrup, som i sin ungdom hade tillhört Lindholmsrörelsen.[1424] Bolaget kom snabbt att bli ett av de två bolag som vid denna tid helt dominerade den svenska marknaden för vit makt-musik.[1425]

Påfallande många av de band som marknads- och salufördes av Sverigedemokraterna låg på Ragnarock Records. Som exempel kan nämnas en större annons som infördes *SD-Kuriren* i februari 1995. Vid detta tillfälle utannonserades åtta band till försäljning.[1426] Två av dessa låg på de bolag

---

[1416] Osign., ”Kalendarium”, *Expo*, nr 2 1995, s. 24.
[1417] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 295.
[1418] Se Mikael Swahn, ”Rapport från Trollhättan”, *SD-Väst: Bulletin för SD-Västsverige,* nr 6 1993, s. 4, resp. Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 295.
[1419] Se annonser i exempelvis *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 19 och nr 24 (1995), s. 15, samt *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 15.
[1420] Se exempelvis annons i *SD-Kuriren*, nr 23 (1994) s. 19.
[1421] Lööw, *Vit maktmusik*, not 66, s. 27.
[1422] Citat: ibid., s. 36; se även noterna 103 och 104, s. 36.
[1423] Osign., ”Vit makt-distributörer”, *Expo*, nr 6 1996, s. 10.
[1424] Tobias Hübinette, *Den svenska nationalsocialismen: Medlemmar och sympatisörer* (Stockholm, 2002), s. 174.
[1425] För en redogörelse för Ragnarock Records, se Jonas Hellentin, ”Ragnarock Records”, *Expo,* nr 2 1996, s. 14.
[1426] Se annonsen ”Nationella skivor från SDU”, *SD-Kuriren*, nr 24 (1995), s. 15.

som drevs av sverigedemokrater: Brigad Wotan (Svea Musik) och Midgårds Söner (Last Resort Records). De övriga sex banden var utgivna av Ragnarock Records: Odins änglar, Heroes in the snow, Völund Smed, Pro Patria, Pluton Svea och Bärsärkarna.[1427] Det finns även tecken på att viss musik från Ragnarock Records inköptes till reducerat pris. När SDU annonserade att de hade fått in Pluton Sveas *Genom kamp till seger* och Pro Patrias *Svensk makt* till försäljning meddelades att albumen såldes till ”SDU-pris”.[1428]

Det finns även ett medgivande av Mats Tolgén – ordförande i SD-Växjö och under verksamhetsåret 1992 partistyrelseledamot – att det var han som agerade mellanhand mellan Sverigedemokraterna och Erik Nilsen (f.d. Blücher) på Ragnarock Records vad gällde att hyra in band till de spelningar som partiet arrangerade.[1429] Tre av banden som framträdde på dessa arrangemang var utgivna på Ragnarock Records: Völund Smed, Storm och Bärsärkarna. Att det var Tolgén som hade denna uppgift kan ha sin förklaring i att musik från ett av dessa band, Bärsärkarna, såldes av SD-Växjö och att det därigenom redan existerade kommersiella kontakter.[1430]

Blücher var inte ett okänt namn för Sverigedemokraterna. Han hade varit en av grundarna till *Norsk Front*/*Nasjonalt Folkeparti*, som höll sig med ett ”nationalistiskt” program men var djupt nazianstruket.[1431] Från 1983 var Blücher bosatt i Sverige.[1432] Vid denna tid kunde BSS uppvisa täta kontakter med såväl Blücher som *Nasjonalt Folkeparti*. Detta inkluderade publicistiska utbyten och att företrädare för respektive organisationer besökte varandras årsmöten; det fanns till och med idéer om att organisationerna skulle etablera en gemensam nordisk frontorganisation.[1433] Enligt vad Blücher själv uppgav 1999 skulle han ha varit medlem i BSS, *Sverigepartiet* och Sverigedemokraterna.[1434] Om detta stämmer har Blücher inte avsatt några spår i det genomgångna källmaterialet. Under 1990-talet blev Blücher en centralgestalt i såväl vit makt-musikbolaget Ragnarock Records som i olika typer av postorderbolag som sålde vit makt-musik, nationalsocialistisk litteratur och annan parafernalia av liknande slag; i slutet av 1990-talet kontrollerade han helt eller delvis ett femtontal bolag.[1435]

1427 Se Ragnarock Records utgivningslista på *Discogs*: https://www.discogs.com/label/40860-Ragnarock-Records (Hämtad: 2023-09-31).
1428 Osign., ”Pluton Svea och Pro Patria”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1995, s. 4.
1429 Uppgiften bygger på en intervju med Tolgén, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 104. För Tolgéns engagemang i partistyrelsen, se Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 juni 1992, 11 §; Pärm 1.
1430 Se annons ”Bärsärkarna, Smålands svar på Ultima Thule”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1993, s. 4.
1431 För en beskrivning av Blüchers engagemang under tidsperioden fram till tidigt 1980-tal, se Tore Bjørgo & Magnæs Gjelsvik, ”Utvikling og utbredelse av høyreekstremisme i Norge”, Tore Bjørgo (red.), *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspiralsjonsteorier og forebyggningsstrategier* (Oslo, 2018), s. 38 f.
1432 Per Flakstad, ”Den norske nazi-edderkoppen”, publicerad den 30 januari 2001 på NRK Nyheter: https://www.nrk.no/nyheter/bakgrunn/760198.html (Hämtad: 2023-08-14).
1433 För en mer utförlig redogörelse för dessa kontakter, se kapitel 9.
1434 Osign., ”De vill störta demokratin”, *Aftonbladet*, publicerad den 30 november 1999: https://wwwc.aftonbladet.se/nyheter/9911/30/nazi/nazi6.html (Hämtad: 2023-08-16).
1435 Lööw, *Vit maktmusik*, s. 16.

AVVECKLINGEN

Sverigedemokraternas engagemang på musikfronten avvecklades i början av våren 1995. Avvecklingen skedde stegvis. Beslutet att inte längre befatta sig med vit makt-musik fattades centralt av partiledningen, men implementerades med viss fördröjning lokalt.

Det första som kan konstateras är att marknadsföringen av vit makt-musikband och den i de centrala partipublikationerna utannonserade försäljningen av skivor upphörde någon gång i början av 1995. Det nummer av *SD-Kuriren* som utkom i februari detta år innehöll en annons för Bifrost Musik och var det sista numret som innehöll sådana inslag.[1436] När det gällde *SD-Bulletinen* innehöll januarinumret en annons från SDU för banden Pluton Svea och Pro Patria.[1437] Utifrån en genomgång av de efterföljande numren av medlemsbulletinen under år 1995 – som inkluderar samtliga nummer utom två – kan det konstateras att annonsverksamheten upphörde senast i april 1995.[1438]

Förändringen är intressant av framförallt två skäl. För det första var denna annonsverksamhet förutsättningen för försäljningsverksamheten. När partipublikationerna inte längre innehöll annonser för musikbolag eller skivor – och inte heller förmedlade kontaktuppgifter så att läsarna kunde få beställningslistor hemskickade – är det svårt att se hur musikförsäljningen skulle kunna upprätthållas. Detta intryck förstärks av att Sverigedemokraterna från april och framåt hade CD-skivor med ”Vikingarock” som förstapris i de lotterier som partiet anordnade.[1439] Detta skulle kunna tolkas som ett sätt att göra sig av med eventuella restlager.

För det andra är tidpunkten intressant. Som i så många andra fall – avvecklingen av ungdomsförbundet och förändringen av partiets offentliga manifestationer – sammanfaller den nya inriktningen på musikengagemanget med årsmötet 1995 och det partiledarbyte som då skedde.

Vad gäller de spelningar som partiet anordnade tycks förändringen ha kommit aningen senare. Enligt Jimmy Windeskogs självbiografi avvecklades verksamheten efter årsmötet i mars 1995: ”När Jansson kom som ordförande skulle snart dessa projekt vara över”.[1440] I juli 1995 tog partistyrelsen också följande beslut: ”Konserter skall absolut inte anordnas av SD eller av SD-aktivister.”[1441] Implementeringen av beslutet tycks dock ha dröjt. Den sista spelningen ska ha hållits i Rättvik i augusti 1995.[1442]

Det finns emellertid exempel på att marknadsföringen och försäljningen fortsatte i lokala

---

1436 Se annons för Bifrost Musik, *SD-Kuriren*, nr 24 (1995), s. 15.
1437 Se annons i *SD-Bulletinen*, nr 1 1995, s. 4.
1438 De två nummer av *SD-Bulletinen* som jag inte har haft tillgång till är nr 2 och 4 1995.
1439 Exempelvis osign., ”Engelbrektslotteriet” och osign., ”Nyårslotteriet”; se annonser i *SD-Bulletinen*, nr 5 1995, s. 6, resp. nr 1 1996, s. 8.
1440 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 86.
1441 Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 13; Pärm 2.
1442 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 86.

medlemsbulletiner och via internet åtminstone fram till slutet av 1997. Under senvintern 1997 publicerade *Expo* uppgifter om att SD Skåne/Blekinge hade en egen sida på internet som sålde vit makt-musik från Blüchers bolag.[1443] Senare under våren publicerade *Expo* uppgifter om att SD Kävlinge sysslade med samma sak.[1444] I tidskriften *Scania* – som var SD Skåne/Blekinges lokala medlemsbulletin – marknadsfördes också vit makt-musik vid ungefär samma tid.[1445] Detta bekräftas av Jimmie Åkesson, som drar sig till minnes att *Scania* diskuterades i partiledningen vid denna tid, och att det troligtvis handlade om att redaktören för medlemsbulletinen hade tagit in en annons för vit makt-musik.[1446]

*Expo*s uppmärksammande sammanfaller i tiden med en intern diskussion kring frågan om vilken typ av musik partiet skulle sälja. Till årsmötet som hölls i slutet av mars 1997 lämnade Mikael Jansson in en motion som behandlade partiets inställning till musikförsäljning:

> Ett förhållandevis brett utbud av modern, nationell musik finns, utgivna på olika förlag. Gruppernas texter varierar i budskap. Det förekommer såväl sund nationalromantik som nazistisk propaganda. Förlagssidan företräds i regel av små företag, ofta med egen politisk strävan. Vidaresäljer vi tveksam musik från tveksamma förlag kommer det ofelbart att uppmärksammas i media.[1447]

Jansson yrkade därför på att partistyrelsen skulle få i uppdrag att göra ”en granskning av vilka musikförlag och grupper som inte får förekomma i SD:s försäljning”.[1448]

Årsmötet beslutade att utse en grupp på sex personer som under Windeskogs ledning skulle upprätta en ”vitlista” över den ”musik som kan godkännas för försäljning av SD”.[1449] Arbetet med listan tog ett halvår i anspråk och först i slutet av november 1997 kunde Windeskog meddela resultatet. Den enda musik som kunde rekommenderas var musik från Ultima Thule Records.[1450] Vidare utlovade han att vitlistan skulle publiceras i det kommande numret av *SD-Bulletinen*.[1451]

Vid samma tid meddelade Jansson partistyrelsen att ovan nämnda tidskriften *Scania* gav

1443 Osign., ”Expo kalendarium”, *Expo*, nr 2 1997, s. 27.
1444 Osign., ”Expo kalendarium”, *Expo*, nr 3 1997, s. 21.
1445 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 233.
1446 Intervju med Jimmie Åkesson den 24 maj 2024.
1447 Motion av Mikael Jansson angående försäljning av musik, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1997; Pärm 3.
1448 Ibid.
1449 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 22 mars 1997, 25 §, motion 1c; Pärm 3.
1450 Protokoll från partistyrelsens möte den 29 november 1997, § 14d; Pärm 3.
1451 Någon sådan lista har inte kunnat återfinnas i det påföljande numret av medlemsbulletinen: *SD-Bulletinen* nr 12 1997. Huruvida den publicerades i januari- och februarinumren 1998 har inte kunnat avgöras, då jag inte har haft tillgång till dessa två nummer.

ett ”tämligen radikalt intryck”.[1452] Huruvida detta hade med en fortsatt försäljning av vit makt-musik att göra har inte kunnat fastslås, men uppmärksammandet ledde till beslutet att partistyrelsens rutiner skulle ändras så att *Scania* hädanefter skulle granskas innan den skickades ut.[1453]

Trots Windeskogs rekommendation återkom frågan om musikförsäljning på ett partistyrelsemöte i augusti 1998. Denna gång var det Lars Emanuelsson som initierade diskussionen. Han ansåg att ”SD inte skall sälja vitmaktmusik samt vikingarock”.[1454] Frågan bordlades till nästa möte, utan protokollförd diskussion. Det finns dock inga tecken på att den återupptogs vid något senare tillfälle. Emanuelssons yrkande framstår som märkligt, givet den förändring som skett under de föregående åren och den vitlista som partiet hade tagit fram. Agerandet *kan* dock ha sin förklaring i att han invände mot att SDU i sitt sommarnummer av medlemsbulletinen – som utkom i maj 1998 – hade infört en annons för Ultima Thule. I väntan på ”nyare Ultima Thule alster” som skulle läggas ut till försäljning annonserade ungdomsförbundet för singeln ”Vikingablod”.[1455] Detta är också det enda tillfälle under tidsperioden från februari 1995 till våren 2000 som några spår av marknadsföring av musik har kunnat beläggas i de genomgångna centrala partipublikationerna.[1456] Oavsett vad som föranledde Emanuelssons invändning tycks den ha gjort avtryck. I de efterföljande årens partipublikationer, såväl ungdomsförbundets som moderpartiets, har ingen annonsverksamhet eller andra tecken på försäljning av musik kunnat identifieras.

Att SDU under dessa år inte marknadsförde någon musik överhuvudtaget bekräftades i förbundets tidning på våren 2000: ”För första gången på 6 år marknadsför nu SDU musik igen – på mångas begäran. Nu finns alltså ett fint tillfälle att berikas av vårt kulturarv medan du stöder SDU!”[1457] Främst var det ”Ultima Thule, vikingarockens verkliga ikon”, som förbundet skulle börja sälja igen, men om det skulle dyka upp fler ”seriösa och ärliga musiker inom denna gren så skall vi naturligtvis försöka att tillhandahålla dem med”.[1458] I det nya musikutbudet ingick svensk marschmusik, såsom ”Bohus bataljon”, ”Björneborgarnas Marsch” och ”Marcia Carolus Rex”, samt ”Kungssången”.[1459] I utbudet ingick även musikstycken som beskrevs som de ”finaste ur svensk klassisk musik”: ”Hugo Alfvén och Wilhelm Pettersson-Bergers nationalromantiska stycken, med August Södermans Svenskt Festspel som en av många höjdpunkter.”[1460] Samma år beslutade partistyrelsen att Sverigedemokraterna skulle ha fem ”officiella”

[1452] Ordförandebrev, nr 18 (December 1997 – januari 1998), Anders Westergens redogörelse; Pärm 3.
[1453] Ibid.
[1454] Protokoll från partistyrelsens möte den 15 augusti 1998, 16 §; Pärm 4.
[1455] Se annons ”Ultima Thule”, *SDU-Bulletin*, sommarnumret 1998, s. 11.
[1456] Dessa publikationer utgörs av *SD-Kuriren*, *SD-Bulletinen*, *Ung Front*, *SDU-Bulletin* och *Demokraten*. Enstaka nummer av dessa publikationer har jag dock inte haft tillgång till.
[1457] Osign., ”Musik åter till försäljning”, *Demokraten*, nr 3–4, 2000, s. 12.
[1458] Ibid.
[1459] Annons ”Nya produkter från SDU”, *Demokraten*, nr 5–6, 2000, s. 13.
[1460] Ibid.

låtstycken: ”Narvamarschen”, ”Balladen om Sverige”, Alf Robertssons insjungning av nationalsången, samt ”Sommarsång” och ”Intåg i sommarhagen” av Wilhelm Pettersson-Berger.[1461]

Beslutet kan sägas representera en återgång till tiden före 1991. Efter fem år av involvering på vit makt-musikens område, och ytterligare fem år där musikengagemanget i stort sett varit obefintligt, hade partiet nu återvänt till utgångspunkten: Ultima Thule, militärmarscher, nationalromantisk klassisk musik och musikstycken ur den svenska visskatten.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Sverigedemokraternas vit makt-musikengagemang under första halvan av 1990-talet framstår som att det hade sin grund i ett mer generellt intresse för nationalistisk musik som först kan beläggas i skiftet 1990/1991. Ändå saknades inte erfarenheter på musikområdet. Bland annat hade Leif Zeilon spelat en avgörande roll i Ultima Thules tillblivelse och bandets nya inriktning mot nationalistisk musik. BBS hade 1986 finansierat Ultima Thules debutskiva. Ett annat exempel är Niels Mandells kontakter med den brittiska musikscenens vit makt-musikband. Sverigedemokraternas intresse för nationalistisk musik väcktes i anslutning till Ultima Thules återförening 1990 och utgivningen av ett nytt album 1991. Sverigedemokraterna sålde under denna tid en restupplaga av albumet från 1986, och partiet fick även köpa in Ultima Thules nya album till rabatterat pris.

Det är svårt att exakt ange när och under vilka omständigheter musikengagemanget fördjupades och kom att inkludera vit makt-musik. Dessa svårigheter är ett resultat av det bristfälliga källmaterialläget, som inte medger önskvärd detaljskärpa, men även en konsekvens av att vare sig Sverigedemokraterna som parti eller de historiska aktörerna som var involverade i skeendet har velat vidkännas det som skedde. Ändå är det möjligt att skissera konturerna av Sverigedemokraternas engagemang under tidigt 1990-tal.

För det första var Sverigedemokraterna tidigt ute med, det vill säga från 1991, att arrangera *spelningar* med såväl vikingarock- som vit makt-musikband. Detta skedde framförallt i anslutning till partiets offentliga manifestationer och delvis inom ramen för den kamratförening som partiet bildade i slutet av 1990.

För det andra *marknads- och saluförde* Sverigedemokraterna öppet nationalistisk musik, i första hand Ultima Thule, samtidigt som partiet sålde musik som var betydligt mer extrem och inkluderade vit makt-musikband. Denna försäljning skedde delvis ”under disk”. Det tillhörde ovanligheterna att man öppet utannonserade dessa band. Istället uppmanades den som var intresserad av ”annan nationell musik” att kontakta Sverigedemokraterna för en separat skivlista.[1462]

För det tredje fanns påtagliga *organisatoriska och personmässiga* kopplingar mellan partiet

[1461] Protokoll från partistyrelsens möte, den 26–27 februari 2000, punkt 13; Pärm 4.
[1462] För citatet, se annons för Ultima Thule, ”Partibutiken”, *SD-Kuriren*, nr 20 (maj 1993), s. 15.

och fyra bolag som antingen producerade eller sålde vit makt-musik. I detta sammanhang framgår att Sverigedemokraternas engagemang på vit makt-musikens område inte kan betraktas som extern företeelse. Kopplingarna mellan partiet och de involverade bolagen är tydliga. Det finns fyra personkopplingar – varav två personer som hade ingått i partiledningen och två andra personer som besatt ordförandeposter på lokalnivå. När dessa kopplingar betraktas mot bakgrund av partiets marknadsföring, annonsering och försäljning av de band som låg på dessa bolag – tillsammans med det faktum att vissa band på bolagen uppträdde på spelningar arrangerade av Sverigedemokraterna – är det möjligt att göra en mer samlad bedömning. Den närmast liggande slutsatsen är att Sverigedemokraterna var djupt involverade på vit makt-musikens område – i samtliga led, vilket skedde under den kritiska tidsperiod, 1993–1995, då den svenska vit makt-musikindustrin expanderade och kom att göra Sverige till världsledande på området.[1463]

Bland de band som Sverigedemokraterna stöttade genom marknadsföring, försäljning och spelningar återfanns såväl svenska som utländska band, exempelvis Pluton Svea, Storm, Brigad Wotan/Somalia Kickers, Bärsärkarna, Vit Aggression och Skrewdriver. Musiken inkluderade en rad teman som utgjorde allmängods i vit makt-musikens värld: rasism, antisemitism och nationalsocialism.

Motiven bakom Sverigedemokraternas engagemang på området är svåra att belägga empiriskt. Partiarkivet uppvisar betydande luckor, Sverigedemokraterna har inte officiellt berört ämnet och få partiaktiva har ens kommenterat frågan. De sistnämnda har antingen betonat de inkomster som verksamheten genererade (Klarström och Windeskog) eller att spelningarna syftade till att attrahera ungdomar till partiet och då särskilt till de offentliga manifestationer som arrangerades (Klarström). Samtidigt bör vit makt-musikens ideologiska dimension tas i beaktande. De vit makt-teman och den extremism som kom till uttryck i musiken rymdes inte inom den ideologi som Sverigedemokraterna officiellt bekände sig till. Som framgått av bland annat kapitel 4 och 5 återfanns inslag av rasföreställningar, främlingsfientlighet, antisemitism och nationalsocialistiska sympatier inom partiet under denna tidsperiod. I vit makt-musiken antog dessa inslag än mer extrema uttryck. Eftersom Sverigedemokraternas engagemang på vit makt-musikens område ytterst var en fråga som måste ha inkluderat partiledningen kan slutsatsen inte bli någon annan än att partiledningen *åtminstone* fann det acceptabelt att stödja dessa uttryck för rasism, antisemitism och nationalsocialism – möjligtvis sympatiserade man med dessa uttryck.

Musikengagemanget avvecklades våren 1995, även om det finns uppgifter om att en viss försäljning skedde på lokal nivå så sent som 1997. I likhet med andra förändringar av partiverksamheten vid samma tid – och som berörde Sverigedemokraternas offentliga

[1463] Lööw, *Vit maktmusik*, s. 27.

manifestationer (kap. 6) och dess ungdomsförbund (kap. 8) – framstår beslutet att avveckla musikengagemanget som ett direkt resultat av det byte av partiordförande som skedde våren 1995.

KAPITEL 8. SVERIGEDEMOKRATISK UNGDOM

I slutet av 1992 bildade Sverigedemokraterna sitt första ungdomsförbund: Sverigedemokratisk Ungdom (SDU). Det blev en kortlivad historia eftersom det upplöses som oberoende ungdomsförbund och organisationen integrerades med moderpartiet efter bara två och ett halvt år. Anledningen var att SDU hade utvecklats i en allt mer radikal riktning. Hur djupt denna radikalisering gick är svårt att avgöra, dels är källmaterialläget otillräckligt, dels har Sverigedemokraterna valt att endast beröra ungdomsförbundet i förbigående i sin historieskrivning. Historien om ungdomsförbundet är dock nära knuten till de förändringar som Sverigedemokraterna som parti genomgick under 1990-talets första hälft och som bland annat kännetecknades av ideologisk och retorisk radikalisering, uppmärksammande manifestationer i offentligheten, gatuaktivism och involvering i vit makt-musiken.[1464]

BAKGRUNDEN

Bakgrunden till SDU:s bildande står att finna i de erfarenheter som Sverigedemokraterna hade gjort i samband med valet 1991. Valresultatet hade varit något av en besvikelse. Partiet hade visserligen gått framåt i riksdagsvalet, men antalet röster ökade endast från cirka 1100 till 4800 röster, en tämligen mager utdelning om man betänker att detta var det konkreta resultatet av tre och ett halvt års intensivt partiarbete. Klarström hade exempelvis ett halvår före valet sagt att han skulle bli besviken om partiet inte fick åtminstone 20 000 röster i riksdagsvalet.[1465] En anledning till resultatet var att partiet *Ny demokrati* hade gjort entré i svensk politik. Genom sin kritiska hållning i invandrings- och flyktingpolitiska frågor attraherade partiet en del av Sverigedemokraternas potentiella väjare.

Sverigedemokraterna kunde däremot uppvisa ett betydligt bättre resultat i Skolvalet, där 8 procent av gymnasieeleverna röstade på ”invandrarfientliga och högerextremistiska partier”.[1466] På vissa gymnasieskolor fick Sverigedemokraterna mellan 10 procent och 26 procent av rösterna.[1467] Dessa siffror kan ställas mot att partiet endast fick 0,09 procent i riksdagsvalet samma år.[1468] Skolvalet gav också upphov till en kraftig reaktion, både medialt och politiskt. Resultatet uppmärksammades i tidningar, diskuterades i tv-program och blev till och med föremål för

---

1464 Dessa teman behandlas utförligare i kapitel 6, 7 och 11.
1465 Peter Carlberg, ”’Vi slänger ut dem med huvudet före’”, *Svenska Dagbladet* den 27 april 1991, s. 18.
1466 Se Magasinets inslag om Skolvalet hösten 1991, klippet ”Magasinet om SD:s framgångar i skolvalen 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=OFzACeNYABw Tid:00.35. (Hämtad: 2022-12-27).
1467 Sign. ”Red”, ”SD skräms i skolvalen!”, *SD-Kuriren*, nr 15 (1991), s. 10.
1468 Uppslagsordet ”Riksdagsvalet i Sverige 1991”, Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Riksdagsvalet_i_Sverige_1991#Valresultat (Hämtad: 2023-08-25).

uttalanden i riksdagen, bland annat från den tidigare statsministern Ingvar Carlsson.[1469] Skolvalets valresultat indikerade för de etablerade partierna en förändring i det svenska politiska landskapet som man fann oroväckande.

För den sverigedemokratiska partiledningen visade Skolvalets resultat istället på en ny väg för partiet och att det fanns en betydande potential i den yngre generationen. Merparten av eleverna som röstade i Skolvalet hösten 1991 skulle vara förstagångsväljare i valet 1994. Om en bråkdel av de ungdomar som uttryckt sympatier för Sverigedemokraterna kunde engageras i partiets aktiviteter kunde det ge utslag i riksdagsvalet. Vid denna tid hade också partiet haft ett inflöde av ungdomar som ”varit väldigt verksamma”, i partiarbetet, inte minst på partikansliet.[1470] Man föreställde sig också att ungdomen var mer mottaglig för ett nationalistiskt budskap än den äldre generationen: ”Nya idéer får först genomslag hos unga människor, som inte ännu hunnit gräva ner sig i gamla hjulspår”, som *SD-Kurirens* redaktion kommenterade saken.[1471] Samtidigt som partiet rent pragmatiskt knöt sina förhoppningar till ungdomsgenerationen fanns en tendens att idealisera ungdomarna och den energi dessa kunde tillföra den politiska kampen. Klarström uttryckte denna uppfattning pregnant i en av Sverigedemokraternas verksamhetsfilmer från 1993:

> Det är inte särskilt svårt att konstatera att det är någonting som är fel med vårt land. Men fortfarande så tycker jag att man känner ett stort hopp, speciellt när man ser dagens ungdom; den uppväxande ungdomen som inte låter sig duperas av de förlegade, gamla idealen, som är [de] ruttna, fallfärdiga socialistiska och liberalistiska idealen från 60-talet. Dagens ungdom är fylld av vitalitet, energi och kampvilja att möta motståndaren, fienden, mot vårt fädernesland.[1472]

Resultatet av dessa resonemang blev att partiet lade om sin strategi hösten 1991 för att bli ”mer ungdomsinriktad”.[1473] På årsmötet den 16–17 november 1991 behandlades en motion i vilken bildandet av ett ungdomsförbund föreslogs, vilket var strategins första steg. Av det bevarade protokollet att döma gav motionen inte upphov till någon omfattande diskussion.[1474] Endast tre inlägg gjordes. Partiets nyvalde vice ordförande Bo Nilsson menade att idén var god, men att ett

---

[1469] Se Magasinets inslag om Skolvalet, som sändes hösten 1991, klippet ”Magasinet om SD:s framgångar i skolvalen 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=OFzACeNYABw Tid: 00.40. (Hämtad: 2022-12-27), samt Anders Klarström, ”Partiledare Anders Klarström”, *SD-Kuriren*, nr 15 (1991), s. 3.
[1470] *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 13.
[1471] Sign. ”Red.”, ”SD skräms i skolvalen!”, *SD-Kuriren*, nr 15 (1991), s. 10.
[1472] Se filmklippet ”SDU:s sommarläger 1993 – Äventyrsbadet i Jönköping”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=FzPvH4kMBsU Tid: 02.00. (Hämtad: 2023-01-02).
[1473] Klarström, *Prima Victoria*, s. 245.
[1474] Se diskussionen under rubriken ”Motion 8”, i Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 16–17 november 1991; Pärm 1.

ungdomsförbund skulle innebära en ”ökad arbetsbörda” för partiet. Niels Mandell var mer skeptisk. Han påpekade att resurser saknades i dagsläget och att ”liknande projekt” hade en tendens att ”rinna ut i sanden”. Anders Klarström föreslog att själva bildandet av ungdomsförbundet kunde vänta tills förutsättningarna fanns: ”En början till ett U. förb. är att vi kan starta flygbladskampanjer utanför skolor, vilket kan skapa ett intresse för ett förbund, som på sikt kan fånga upp kommande ungdomsväljare. Kommande Länsavdelningar kan sondera möjligheten till U.förbund.”[1475] Motionen antogs slutligen av årsmötet.

UPPTAKTEN

Under 1992 framträdde implementeringen av den nya strategin med att värva och aktivera ungdomar. Redan under den föregående valrörelsen hade partiet gjort ”en extra satsning på skolorna” i Stockholmsområdet.[1476] Dessa insatser kom nu att både fördjupas och breddas. Bland de partiaktiviteter som utlovades medlemmarna inför det nya året återfanns ”[k]ampanjer utanför högstadie och gymnasieskolor”.[1477] Partiet tog fram nya flygblad som kunde beställas av medlemmarna och som var särskilt utformade för att delas ut på skolor.[1478] Klarström benämnde detta arbete under 1992 som ”Skolkampanjen”:

> Vi arbetade med en långsiktig strategi för att utveckla partiet och bedömde att det var rätt att sätta in resurser till en kampanj för att vinna ett ännu större stöd bland landets unga. Vi tillverkade ett specialflygblad med rubriken ”Pang–Nu smäller det” och en text som refererade till det växande stödet bland svensk ungdom.[1479]

Dessa aktiviteter var heller inte längre begränsade till Stockholmsområdet. Under våren rapporterade *SD-Kuriren* att ”åtskilliga skolor nu fått besök av företrädare för SD”; enbart i Sundsvallsområdet hade sex skolor besökts.[1480] Inför valet 1994 kom också ungdomsförbundet att ges ansvaret för rekryteringen av ”förstagångsväljarna”, och dessutom togs ett särskilt utskick fram som skulle distribueras till dessa.[1481]

Framåt sommaren 1992 beslutade partiledningen att göra det möjligt att lösa ”ungdomsmedlemskap” i partiet. Kravet var att man inte var äldre än 16 år.[1482] Den inriktning

[1475] Se Klarströms inlägg under rubriken ”Motion 8”; ibid.
[1476] Sign. ”Red.”, ”SD skräms i skolvalen!”, *SD-Kuriren*, nr 15 (1991), s. 10.
[1477] Osign., ”1992, Framåt!”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1996, s. 2.
[1478] Se annonsen ”SD anlägger moteld!”, *SD-Kuriren*, nr 15 (1991), s. 15.
[1479] Klarström, *Prima Victoria*, s. 236.
[1480] Osign., ”Utbyggnaden av partiet”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 6.
[1481] Se notis i *SDU-Bulletin*, höstnumret 1993, s. 6, resp. osign., ”Förstagångsväljare”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1994, s. 5.
[1482] Se annons för ungdomsmedlemskap i *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 4.

på gymnasieungdomar som framträtt i diskussionerna kring Skolvalet breddades ytterligare. Ungdomssatsningen riktade sig nu även till ungdomar i högstadieåldern.

Rekryteringen av ungdomar till partiet var också nära knuten till satsningen på en typ av gatuaktivism som tidigare inte hade kännetecknat Sverigedemokraterna. Under tidsperioden 1988–1991 hade partiaktiviteterna varit av ett annat slag, arbetet hade varit mer internt inriktat: uppbyggnaden av partiorganisationen, grundandet av kommunföreningar och anordnandet av stormöten. Under valrörelserna 1988 och 1991 hade de yttre aktiviteterna av naturliga skäl ökat, med utdelning av flygblad och valsedlar som ett givet inslag.[1483] Men dessa aktiviteter hade varit tillfälliga. De uppmuntrades visserligen av partiet, men uppfattades som endast ett av många sätt att engagera sig i partiets utåtriktade verksamhet:

> Så är flygblad ett väldigt bra sätt, klistermärken, affischering, spridning till bekanta mm andra sätt. En mycket stor del av SD:s medlemmar är inte aktiva med flygbladsutdelning el. dyl. Man skall givetvis inte behöva skämmas om man är gammal och inte har ork, eller om man helt enkelt bara har nöjt sig med att vara en stödmedlem.[1484]

Den gatuaktivism som partiet från 1992 och framåt engagerade sig i var av ett annat slag. Den sågs som en mer central del av partiarbetet och var mer organiserad och systematisk. Här framträdde affischering, uppsättning av klistermärken och – framför allt – flygbladsutdelning som något av en kungsväg till att nå ut med partibudskapet. Sammantaget bör dessa aktiviteter förstås som resultatet av den riktning som partiledningen stakade ut vid 90-talets början: satsningen på ”yttre aktiviteter” 1990/91 och ungdomssatsningen hösten 1991.[1485] När dessa strategier kombinerades framträdde två typer av gatuaktivism: de större offentliga manifestationerna (framförallt Engelbrektsmarchen och Karl XII-firandet den 30 november) samt etableringen av en närvaro i offentligheten i form av spridning av partiets material. Gemensamt för de gatuaktivistiska strategierna var att arbetet i hög grad bars upp av ungdomar.

Under loppet av 1992 ökade spridningen av partiets material i offentligheten. Förändringen kan illustreras med följande exempel. Hösten 1990 hade en handfull partimedlemmar delat ut 2 000 flygblad i samband med Lidingöloppet. Detta sågs som en bedrift värd att uppmärksamma i

---

1483 Se exempelvis osign., ”Detta kan just Du hjälpa till med i valrörelsen”, i bilagan ”Sverigedemokraternas valinformation”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 8 1988, s. 3, samt osign., ”Dela ut flygblad NU!”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1991, s. 2 och osign., ”Politiskt läge...”, *SD-Bulletinen*, nr 7 1991, s. 8.
1484 Osign., ”Politiskt läge...”, *SD-Bulletinen*, nr 7 1991, s. 8.
1485 Osign., ”Noterat”, *Sveamål*, nr 1 1991, s. 7, samt Klarström, *Prima Victoria*, s. 245.

medlemsbulletinen.[1486] Sommaren 1992 informerade partiet att det skulle genomföra sin mest ambitiösa kampanj hittills, en ”stor sommarkampanj”. Till denna skulle mellan 300 000–500 000 flygblad, 150 000 klistermärken och 50 000–100 000 affischer tryckas upp.[1487]

1993 antog aktivismen allt mer systematiska former. Vid årets början meddelade partiet att det under våren skulle genomföras ”kamphelger” i landet: ”Då kommer vi att ordna resor med aktivister från Stockholm till större städer i Sverige för att tillsammans med lokala aktivister genomföra torgmöten, flygbladsutdelningar, affischeringar och offentliga möten.”[1488] I kalendariet över tidsperioden mars–juni skulle Västerås, Eskilstuna, Stockholm, Göteborg, Örebro, Växjö, Karlstad och Malmö besökas.[1489] Det är tydligt att man hade för avsikt att etablera en större närvaro i det offentliga rummet än vad som tidigare hade varit fallet. I dessa planer hade ungdomsförbundet en given roll, och en av dess första uppgifter blev ”att sprida reklam för den tredje Engelbrektsmarschen”, den som hölls våren 1993.[1490]

Gatuaktivismen hade också en *konfrontativ* aspekt. Den handlade om att öppet konfrontera politiska motståndare med ambitionen att ”återerövra” det offentliga rummet från dessa. Tanken uttrycktes explicit i artikeln ”Kampen på gatan” som publicerades i *SD-Kuriren* 1992. Artikeln beskriver en sammandrabbning i tunnelbanan i Stockholm, en incident då Sverigedemokraternas tidningsförsäljning stördes av ”20–30 landsförrädare och så kallade kulturberikare”:[1491]

> Dessa händelser visar behovet av att vi svenska patrioter återerövrar Stockholms gator. Ju mer de försöker bråka med oss, dessto [sic] mer kommer vi att aktivera oss. Vi kan tillägga att våra gatugrupper i storstockholmsområdet sedan detta skrevs nu är ute dubbelt så ofta och framgångsrikt men ofta i bitter kamp med olika fientliga grupper sprider man det nationella budskapet.[1492]

Odlandet av dessa konfrontativa aspekter inom Sverigedemokraterna i allmänhet och ungdomsförbundet i synnerhet bör också förstås i relation till de motdemonstrationer och mötesstörningar som under första halvan av 1990-talet kom att bli allt större, mer organiserade och alltmer våldsamma. Sverigedemokraternas politiska motståndare, framförallt hemmahörande inom den utomparlamentariska vänstern, hade vid denna tidpunkt uppmärksammat partiets satsning på yttre manifestationer och gatuaktivism, och utarbetat en motstrategi för att bemöta denna:

[1486] Osign., ”Sverigedemokraternas stora kampanjer i Stockholm”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1990, s. 5.
[1487] Osign., ”Riket runt”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1992, s. 3.
[1488] Osign., ”Kamphelger”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1993, s. 6.
[1489] Ibid.
[1490] *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 18.
[1491] Osign., ”Kampen på gatan!”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 11.
[1492] Ibid.

Sverigedemokraterna och andra högerextrema gruppers försök att bli en mobiliserande politisk rörelse på gatorna skulle stoppas av en motmobiliserande, aktiv och radikal antifascistisk rörelse. Protester skulle ersättas av direkt motstånd. Under paroller som ”Ingen plattform åt fascisterna” och ”Inga fascister på våra gator” skulle grupperna hindras från att ta plats i det offentliga rummet – med direkt konfrontation om så krävdes.[1493]

Mot bakgrund av att dessa direkta konfrontationer ofta innebar, inte bara inskränkningar i mötes- och demonstrationsfriheten, utan även våldsutövning, är det inte förvånande att en konfrontativ inställning odlades inom Sverigedemokraterna under denna tid. Båda parter reagerade och utagerade mot varandra, ofta med fysiska konfrontationer. Samtidigt ägnade sig partiet och särskilt dess ungdomsförbund åt konfrontationer och provokationer mot fredliga motdemonstranter som inte störde Sverigedemokraternas möten. Detta var också något som partiledningen fann acceptabelt; provokationer skedde med partiledningens kännedom och det förekom även att enskilda partiföreträdare deltog i dem.[1494]

GRUNDANDET

I slutet av 1992 gjorde partiledningen bedömningen att förutsättningarna nu fanns för bildandet av ett ungdomsförbund. Man hade rekryterat ungdomar från skolor, attraherat dem till de större offentliga manifestationerna och byggt upp en ny typ av gatuaktivism.

Den 5 december 1992 hölls det konstituerade mötet för ungdomsförbundet. Nio personer var närvarande, däribland Klarström från moderpartiet. Tillsammans med partistyrelseledamoten Tomas Lindkvist fungerade han som justeringsman.[1495] På mötet valdes Robert Vesterlund till ordförande för SDU.[1496] Fredrik Werme utsågs till sekreterare i förbundet och dessutom till redaktör för dess tidskrift som gavs namnet *Ung Front.*[1497] På Sverigedemokraternas årsmöte i februari 1993 tillkännagavs bildandet av partiets nya ungdomsförbund. För presentationen stod Vesterlund.[1498]

Det SDU som hade bildats får nog beskrivas som ett särpräglat ungdomsförbund. Det var ett

---

1493 Jan Jämte, *Antirasismens många ansikten* (Umeå, 2013), s. 300.
1494 För tre exempel på detta, se klippet ”Sverigedemokraternas sommarläger 1994”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=LPDzfs9xhBQ Tid: 35.00, 01.18.15 samt 02.34.30. (Hämtad: 2023-08-26). Notera partiorganisatören Lars Emanuelssons insatser i det mellersta klippet.
1495 Konceptprotokoll från SDU:s konstituerande möte, daterat den 5 december 1992, 5 §; Pärm 1.
1496 Ibid., 1 §. Stavningen i protokollet är Robert Westerlund.
1497 Ibid., 4 resp. 8 §§.
1498 S*verigedemokraterna 10 år!!!*, s. 17. I denna jubileumsskrift används namnet ”Robert Wennerstedt”, vilket var Vesterlunds alias under denna tid. För Vesterlunds anförande, se klippet ”SD Kongress 1993 (Del 6 av 6) – organisation inför valet”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=fgGgH_Wf-pE (Hämtad: 2023-08-26).

ungdomsförbund vars verksamhetsprofil var inriktad på gatuaktivism, som uppvisade militanta drag och gavs – eller tog sig själv – utrymme att mer eller mindre flirta med radikala ideologier. Dessa aspekter framträder dock först när man betraktar ungdomsförbundets verksamheter mer sammantaget. I detta sammanhang står gatuaktivismen, de offentliga manifestationerna, lägerverksamheten samt förbundets publikationer i centrum.

SOMMARLÄGREN

Ett återkommande inslag bland SDU:s aktiviteter var lägerverksamheten som inkluderade sommarläger och överlevnadshelger; det fanns även planer på att anordna skidläger.[1499] Den största arrangemangstypen var sommarlägren som anordnades varje år under 1990-talet med början 1993.[1500] Genom att se till hur det första sommarlägret gestaltade sig är det möjligt att bilda sig en uppfattning om vilken inriktning som partiledningen önskade att sitt nystartade ungdomsförbund skulle ha.

Det första sommarlägret som anordnades var förlagt till Moheda i Småland, där en ”sympatisör till partiet” hade upplåtit mark till lägret.[1501] Personen ifråga var Nils Rydström, utgivare av den nationalsocialistiska publikationen *Wärendsbladet*.[1502] På hans mark satte deltagarna upp ett tältläger: ”Det bestod av större militärtält för manskapet, ett materialtält, en uppställningsplats markerad av två svenska flaggor och en eldplats i mitten.”[1503] Morgonrutinen var även den direkt hämtad från det militära. Klockan sju väcktes deltagarna med ett: ”Uppställning om fem minuter!” Uppställningen skedde på ett led, varefter deltagarna beordrades att gå upp i enskild ställning. En av deltagarna fyllde funktionen som riktkarl och rapporterade till Klarström: ”Närvarande: åtta!”. Därefter förklarade Klarström dagens schema. Först låg ”morgonfysen”, följt av frukost och därefter ”marschövningar”.[1504] Helt i linje med dessa militära inslag låg betoningen på disciplin. Inför 1995 års sommarläger beskrevs exempelvis hur deltagarna förväntades leva upp till kraven som ställdes på dem: ”Lägerledningen förbehåller sig rätten att skicka hem deltagare som av förekommen anledning inte passar in i den speciella lägeratmosfär som kommer att råda, när man t.ex. blir beordrad att skala potatis eller tömma

1499 För denna lägerverksamhet, se osign., ”Överlevnadshelg med SDU”, *SDU-Bulletin*, höstnumret 1993, s. 2, samt osign., ”Sommarläger i Småland!”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1993, s. 5.
1500 För en översikt av dessa läger, se osign., ”1998 års SDU-läger”, *SDU-Bulletin*, sommarnumret 1998, s. 10. Sommaren 1998 arrangerades dessutom två läger, ett i Skåne och ett på Västkusten, p.g.a. det stora intresset; ibid.
1501 Osign., ”Sommarlägret 1993”, *Ung Front*, nr 2 (1993), s. 8.
1502 Rydström avtackades för all hjälp i *SD-Bulletinen*; osign., ”Sommarläger i Småland”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1993, s. 5. För mer om Rydström och hans relation till Sverigedemokraterna, se kap. 12.
1503 Osign., ”Sommarlägret 1993”, *Ung Front*, nr 2 (1993), s. 8.
1504 Se filmklippet ”SDU:s sommarläger 1993 – En morgon på lägret”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=IPdgomNuR6o Tid: 01.20. (Hämtad: 2023-01-02).

latrintunnan."[1505]

Den atmosfär som präglade sommarlägret kan beskrivas i termer av uppoffringar, strapatser och kamp: "Under sunda levnadsformer genomfördes lägret, givetvis med totalt alkoholförbud. Varje morgon upp med tuppen för gymnastik, ideologisk träning och gemensamma strapatser. Alla ingredienser som hör hemma i en nationell lägervecka fanns där."[1506] Dessa inslag – "strapatser och hård kamp, dygnet runt" – framställdes inte som någonting negativt; tvärtom, de "satte inte ned humöret utan istället svetsades deltagarna samman i en god kamratskap".[1507]

En av lägeraktiviteterna utgjordes av ideologisk träning och övning i "talkonst och debatteknik".[1508] Av filmupptagningarna från lägret 1993 att döma bestod dessa aktiviteter bland annat av att Klarström påtog sig rollen som reporter från Aktuellt och frågade ut deltagarna om Sverigedemokraternas politik. Uppgiften för deltagarna var närmast att lära sig konfronteras med kritiska frågor kring partiets politik – bland annat flyktingpolitik, abortpolitik och dödsstraff – och, inte minst, anklagelser om rasism och nazism.[1509] Övningen kan snarare beskrivas som en blandning mellan rollspel och katekesförhör, än som ideologisk undervisning och politisk diskussion.

Den övervägande delen av tiden ägnades dock åt gatuaktivism: torgmöten, gatuförsäljning, affischering, men framför allt flygbladsutdelning.[1510] Med Moheda som utgångspunkt gjordes under tio dagar utflykter till sammanlagt 22 orter i Småland, Öland och Blekinge.[1511] Aktiviteterna pågick dygnet runt: "Inte ens på nätterna var det passivitet, medan den ena gruppen sov var den andra ständigt ute på nattlig affischering."[1512] Lägerdeltagarna gavs också tillfälle att få erfarenhet av konfrontationer med motdemonstranter som försökte förhindra eller störa torgmöten och flygbladsutdelningar:

> På torsdagen höll vi torgmöte i Kalmar. Hela centrumet var fyllt med folk som skulle lyssna. Vid ena hörnet där vi skulle stå stod ett gäng anhängare till Ung Vänster och Liberal Ungdom, anförda av en fet mulattska som höll sin skylt upp och ner. Dessa skrek och ylade. En del anhängare från orten hade också dykt upp. Sammanlagt var vi betydligt fler än internationalisterna. Flera SDU:are gjorde väl

[1505] Se annonsen "Sommarläger 1995!", *SD-Bulletinen,* nr 5 1995, s. 5.
[1506] Osign., "Sommarlägret 1993", *Ung Front,* nr 2 (1993), s. 9.
[1507] Osign., "Sommarläger i Småland!", *SD-Bulletinen,* nr 8 1993, s. 5.
[1508] Ibid.
[1509] Se filmklippet "Argumentationsträning under SDU:s sommarläger 1993", Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=7xoLkxYnBt4 (Hämtad: 2023-01-02).
[1510] För en uppfattning om hur flygbladsutdelningen gick till, se filmklippet "SDU:s sommarläger 1993 – Flygbladsutdelning i Vetlanda", Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=lEflJwHFKH4 (Hämtad: 2023-01-02).
[1511] Osign., "Sommarlägret 1993", *Ung Front,* nr 2 (1993), s. 8 f.
[1512] *Sverigedemokraterna 10 år!!!,* s. 18.

ifrån sig när de slet plakat ur händerna på packet och gjorde sitt till för att stoppa deras olagliga demonstration.[1513]

Vid ett annat tillfälle stod konfrontationen mellan lägerdeltagarna och invandrarungdomar: ”I Sävsjö stötte vi dessutom på några ’kulturberikare’ som försökte trakassera våra flygbladsutdelare. Men de sattes resolut på plats. Något som det snyftandes i lokalpressen om ett par dagar efter.”[1514]

Den speciella ”lägeratmosfär” som präglade sommarlägren – med betoningen på aktivism, militär disciplin och kamp – utgjorde ingen avvikelse i relation till ungdomsförbundets övriga verksamhet och inriktning. Det är möjligt att dessa drag framträdde i en mer kondenserad form i lägerverksamheten, men de återfanns också i ungdomsförbundets publikationer, vid de offentliga manifestationerna och i gatuaktivismen.

POLITISKA SOLDATER

Dessa särdrag kan framstå som iögonfallande, särskilt eftersom SDU på denna punkt så tydligt skilde sig från andra politiska ungdomsförbund. De kan dock lättast förstås om man ser till den ideologiska inramning som ungdomsverksamheten gavs och vad den ytterst syftade till. Syftet var inte enbart att ta tillvara skolungdomens sympatier för Sverigedemokraterna, engagera dem för partiets sak eller ens att skapa en skara aktivister som var väl anpassade för partiets nya strategi med offentliga manifestationer och gatuaktivism. I ungdomsförbundets tidskrift *Ung Front* sades uttryckligen att målet var att skapa ”en ny kader av politiska soldater och forma SDU till en sammansvetsad gemenskap av unga svenskar i kampen för sitt fädernesland”.[1515]

Det centrala i citatet är begreppet ”politiska soldater”, som inte var någon omskrivning för politiska aktivister generellt, utan ett mer specifikt begrepp som var direkt hämtat från *National Front*-aktivisten Derek Hollands skrift *The Political Soldier: A Statement* (1984). I denna hade Holland argumenterat för nödvändigheten att skapa en ny typ av aktivist som skulle utgöra kärnan i ett nationalistiskt *avantgarde*. Den politiska soldaten var hängiven den politiska kampen: idealistisk, självuppoffrande och disciplinerad. Inspirationen hämtade Holland från såväl den italienske fascismteoretikern Julius Evola (1898–1974) som den rumänske fascisten Corneliu Codreanus (1899–1938) skapelse *Järngardet*.[1516]

Hollands skrift hade redan 1984 uppmärksammats i BSS publikationer, den översattes till

---

[1513] Osign., ”Sommarlägret 1993”, *Ung Front,* nr 2 (1993), s. 8.
[1514] Ibid., s. 9.
[1515] Ibid.
[1516] Yngvild Storli, ”’On With the National Revolution!’: An analysis of the ideological reorientation of the ’political soldiers’ in the British National Front, 1980–1990”, Masteruppsats i historia, Oslo universitet VT 2019, s. 59–65.

svenska och såldes av Sverigedemokraterna under partiets första år.[1517] Den tycks dock inte ha spelat någon framträdande roll inom partiet under de första tre åren, men från 1991 – det vill säga samtidigt som partiet lade om sin strategi till att bli mer ”ungdomsinriktad” – marknadsfördes den i *SD-Kuriren* på ett sätt som tidigare inte hade förekommit.[1518] Ungdomsförbundets ordförande rekommenderade skriften i *Ung Front*:

> Jag skulle här vilja passa på att rekommendera en skrift vid namn Den politiska soldaten. Skriften i fråga är skriven av Derek Holland som är en engelsk nationalist. Skriften är uppdelad i tre delar. Delarna har följande beteckningar: Den nuvarande situationen, Behovet av den politiske soldaten och Vägen till den politiske soldaten. Skriften säljs av SD och är mycket prisvärd. Skriften handlar om nationalisten som strävar för att uppnå den politiska soldaten. Den politiska soldaten kämpar till 100 % för sitt land genom att offra allt för sitt parti som kämpar för nationalismens tankebanor.[1519]

I beskrivningar av konfrontationer med politiska motståndare framträder en självuppfattning just såsom ett *avantgarde*, som i stor utsträckning sammanfaller med idén om politiska soldater, exempelvis i denna redogörelse för en SDU-demonstration på hösten 1993:

> Vid Medborgarplatsen upplevde vi en verklig kampstämning. Det går inte att i ord beskriva känslan där vi stod, omgivna av stridslarmet, polisavspärrningarna, rödpöbeln, alla nyfikna, etc. Då kände man mer än någonsin att vi är den nya tidens *förtrupper,* svenskhetens försvarare nummer 1.[1520]

I förlängningen av självuppfattningen om att utgöra ett *avantgarde* introducerades också en revolutionär retorik, som återfinns i Hollands tankevärld, där den politiska soldaten omtalades som en revolutionär krigare: ”Inte mycket återstår att säga när du ställs inför det slutliga valet. Skall du bli den revolutionära krigare som kämpar för nationell frihet eller den fege stackare som böjer sig för att kyssa de skitiga stövlarna på ett ruttet system.”[1521] Denna typ av retorik var inte begränsad till ungdomsförbundet. Tvärtom, var det en retorik som partiledningen använde sig av vid offentliga framträdanden under samma tidsperiod.

1517 För det första uppmärksammandet i BSS, se annonsen i *BSS medlemsbulletin*, nr 10 1984, s. 8. För försäljningen av skriften, se bland annat annonsen ”Småskrifter från Sverigedemokraterna”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 30.
1518 Se annonsen ”Rea på politisk kunskap!”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 11.
1519 Sign. ”Robert V.” [Vesterlund], ”Politisk nationalism”, *Ung Front*, nr 2 (1993), s. 14.
1520 Osign., ”6 november”, *SDU-Bulletin,* hösten 1993, s. 1. Egen kurs. Avantgarde betyder ”förtrupp” på franska.
1521 Citatet återgavs i en annons för Hollands skrift som publicerades i *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 11.

När SDU anordnade sin första demonstration i Stockholm till Gustav II Adolfs minne den 6 november 1993 deklarerade Anders Klarström att ”den nationella revolutionen var inledd”.[1522] Vid Engelbrektsmarschen året därpå använde sig vice partiordförande Tina Hallgren-Bengtsson av samma retorik:

> Mina landsmän, nationen är hotad. Det är er plikt att se kampen i ögonen och försvara de livsvärden försynen skänkt er och säga: ”Ur vägen, landsförrädare, hycklande politiker och kommunistsvin.” […] Vi nationalister kommer med fanan högt, kallt och beslutsamt, att genomföra *den nationella revolutionen*. Vi kommer att stolt resa oss och kasta slaveriets kedjor i ansiktet på förtryckarna och ställa dem till svars för det grövsta av alla brott – landsförräderi.[1523]

Klarströms och Hallgren-Bengtssons användning av uttrycket ”den nationella revolutionen” får sägas vara anmärkningsvärd. Uttrycket återfanns annars regelmässigt i de traditionella nationalsocialistiska miljöerna. I *Nordiska rikspartiets* program avslutades partiets ideologiska ”bekännelse” med orden ”Nordiska Rikspartiet:s uppgift är att genomföra den nationella revolutionen”.[1524] I Klarströms fall var hans utrop att ”den nationella revolutionen var inledd” identisk med de ord som Adolf Hitler hade yttrat vid den så kallade Ölkällarkuppen den 8 november 1923, nästan på dagen exakt 70 år före Klarströms tal (ty. ”die nationale Revolution ist ausgebrochen”).[1525] I likhet med den manifestation som Sverigedemokraterna arrangerade i Göteborg den 9 september 1993, vilken har behandlats kapitel 6, var detta ytterligare ett exempel på hur Klarström använde sig av direkta referenser till den tyska nationalsocialismen vid sina offentliga framträdanden.

SDU:s idéer om ”den politiska soldaten” som ideal kan även kontrasteras mot en typ av nationalist som ungdomsförbundet uttryckligen vände sig emot: ”Ölpatrioten”. Detta var en nedsättande omskrivning för nationalister som till sin beskrivning i stort sammanföll med de grupper av naziskinheads som bland annat uppträdde i samband med Sverigedemokraternas manifestationer under åren 1991–1995. I artikeln ”Att vara patriot” i *Ung Fronts* första nummer klargjordes skillnaden mellan dessa två typer:

1522 Sign. ”Ung Fronts utsände 6/11 -93”, ”Ungdom på marsch”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 6.

1523 Tal av Tina Hallgren-Bengtsson hållet vid Engelbrektsmarschen i Stockholm den 23 april 1994, publicerat av SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen.mp3 Tid: 16.30. (Hämtad: 2023-01-03). Egen kurs.

1524 Nordiska rikspartiets partiprogram, antaget 1972, avsnittet ”Bekännelse”.

1525 Peter Reichel, uppslagsordet ”Hitler, Adolf”, artikeln ”Der Hitler-Prozess Deutschland 1924”, avsnitt 2: ”Der Putsch”, publicerad i Lexicon der Politischen Strafprozesse: https://www.lexikon-der-politischen-strafprozesse.de/glossar/hitler-adolf-2/ (Hämtad: 2023-10-02).

> Det är inte invandrarna, anarkisterna, flummiga liberaler, antirasisterna eller journalisterna som står i vägen för det stora genombrottet för den nationella rörelsen. NEJ!! Det är dem som går med i nationella organisationer och kallar sig nationalister men lik förbannat inte ställer upp på dessa patriotiska idéer. Det är ölpatrioterna som springer omkring på stan, spöar vanliga Svenskar, spyr, svinar och skränar sieg heil. Detta är den felande länken för det nationalistiska genombrottet.[1526]

Artikeln gav upphov till en positiv reaktion. Som en insändare till *Ung Front* formulerade det: ”Artikeln i UNG FRONT var lysande. Något man längtat efter länge. Dessa ungdomar som tror att öl, knogjärn, fylla, tyska 30-talshälsningar m m har något med svenska ädla traditioner och svensk stolthet att göra är förödande för partiet.”[1527] ”Ölpatrioterna” framträdde därigenom som de politiska soldaternas motbild. Mot bakgrund av detta bör SDU:s fokus på disciplin, nykterhet och självuppoffring förstås som ett sätt att distansera sig från ölpatrioterna.

Helt i linje med den militära tematik som kännetecknade SDU låg en emfas på marscher. Redan under våren 1993 hade SDU satt samman en grupp trumslagare som gjorde sin debut under Engelbrektsmarschen i april detta år.[1528] Dessa gick i täten för Sverigedemokraternas demonstrationståg och gav manifestationen en annan inramning än vad den hade haft under tidigare år.[1529]

De ”marschövningar” som deltagarna genomförde under sommarlägret 1993 skedde visserligen utan trummor.[1530] Under 1994 års sommarläger ingick dock övningar med trummor och flöjt som ett inslag i lägerverksamheten. Åtminstone ett av Sverigedemokraternas torgmöten som hölls i anslutning till sommarlägret detta år skedde också till ackompanjemang av trumslagare.[1531] Samma år publicerades också en bild på SDU:s trumslagare på omslaget till *Ung Front*, klädda i enhetlig svart och uniformsliknande mundering.[1532] I samma nummer efterlystes frivilliga till SDU:s ”musik-kår”, helst personer som kunde spela ”virveltrumma, puka eller något

---

1526 Osign., ”Att vara patriot”, *Ung Front*, nr 1 (1993), s. 13.
1527 Sign. ”Patriot i grannkommunen”, ”Angående öl-patrioter”, *Ung Front*, nr 2 (1993), s. 5.
1528 Osign., ”Engelbrekt 24/4”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1993, s. 3.
1529 Se filmklippet ”Engelbrektsmarschen 1993, med tal av SD:s partiledare Anders Klarström”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=4Lf5qFRStVc (Hämtad: 2023-08-27).
1530 Se filmklippet ”SDU:s sommarläger 1993 – En morgon på lägret”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=IPdgomNuR6o (Hämtad: 2023-01-02).
1531 Se filmklippet ”Sverigedemokraternas sommarläger 1994”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=LPDzfs9xhBQ Tid: 20.30 och 01.07. (Hämtad: 2023-08-26),
1532 Se omslaget till *Ung Front*, nr 3 (1994).

blåsinstrument”.[1533]

Kombinationen av marschövningar och ackompanjemang av trummor framträdde tydligt vid SDU:s demonstration i november 1993, då marschordning intogs.[1534] Resultatet beskrevs som lyckat: ”Med hjälp av de taktfasta trummorna gick tåget vidare mot Medborgarplatsen medan det anarkistiska slöddret flydde upp i gränderna.”[1535]

Det enda som saknades för att göra bilden av ett militant ungdomsförbund komplett var uniformering, vilket var en fråga som diskuterades på Sverigedemokraternas årsmöte i januari 1993. Förslaget om ”eventuella uniformer för ungdomsförbundets medlemmar” hade väckts i en motion av partistyrelseledamoten Bo Nilsson; motiveringen var att ungdomar attraherades av ”likartad klädsel”.[1536] Mottagandet blev blandat. Årsmötesdelegaten Jan Billing tyckte att det var ett bra förslag medan Ingemar Ramell ansåg att uniformer gav ”dåliga associationer”. SDU:s förbundsordförande Vesterlund tillhörde dem som inte önskade ett uniformerat ungdomsförbund; däremot tyckte han att en ”likartad klädsel” skulle vara passande. Till slut föreslogs att den jeansskjorta med trycket ”Vårt fädernesland”, som hade tagits fram som kampanjklädsel inför valet 1991, skulle vara lämplig att bära, och detta blev också årsmötets beslut.[1537]

När SDU 1993 anordnade sin första offentliga manifestation kan dessa tendenser inom ungdomsförbundet sägas ha nått ett sin kulmen. Detta skedde den 6 november till åminnelse av Gustav II Adolfs dödsdag. Det var vid detta tillfälle som demonstrationståget formerade sig till en ”germansk marschordning” med ”dånande trummor i täten”.[1538] Antalet deltagare uppgick till cirka 150. Anledningen till att fler inte hade anslutit uppgavs vara den Ultima Thule-konsert som hölls i Södertälje samma kväll.[1539]

Demonstrationståget utgick från Karl XII-statyn i Kungsträdgården, rörde sig söderut via Slussen, uppför Götgatan till Medborgarplatsen där tal skulle hållas.[1540] Marschvägen och samlingspunkten var medvetet vald: ”Just Södermalm i Stockholm var och är ett tillhåll för de mest extrema formerna av vänsterextremister, och det var en av tankarna från SDU-ledningen att detta skulle vara en riktig nagel i ögat på antidemokraterna.”[1541] Detta inskärptes i partikassören Henrik Enmarks tal som framhöll att ett av marschens syften var att ”visa kommunistpatrasket att vi inte är

---

[1533] Se annonsen ”Gå med i SDU:s musik-kår”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 15.
[1534] Sign. ”Exporedaktionen”, ”Sverigedemokraterna bakom den demokratiska fasaden”, *Expo*, nr 3 1997, s. 8.
[1535] Osign., ”6 november”, *SDU-Bulletin*, höstnumret 1993, s. 1.
[1536] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 27 januari 1993, punkt 16; Pärm 2.
[1537] Ibid. Troligtvis är skjorttrycket ”Vårt Fädernesland” felaktigt återgivet i protokollet, och att det var istället den s.k. Sverigeskjortan med trycket ”Sverige fäderneslandet” som avsågs; se annonsen ”SD-produkter”, *SD-Bulletin*, nr 6 1991, s. 3.
[1538] För dessa två citat, se sign. ”Exporedaktionen”, ”Sverigedemokraterna bakom den demokratiska fasaden”, *Expo*, nr 3 1997, s. 8, resp. osign., ”I fädrens spår för framtida segrar”, *SD-Kuriren*, nr 22 (1993), s. 8.
[1539] Osign., ”I fädrens spår för framtida segrar”, *SD-Kuriren*, nr 22 (1993), s. 8.
[1540] Sign., ”Ung Fronts utsände 6/11 -93”, ”Ungdom på marsch”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 6.
[1541] *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 24.

rädda för någon”.[1542] Detta illustrerar det som tidigare noterats: gatuaktivismens konfrontativa aspekt.

Resultatet blev det förväntande. Motdemonstranter försökte med våld förhindra demonstrationen i Götgatebacken, tumult uppstod och polisen tvingades röja gatan fri. Detta framställdes dock inte som negativt i SDU:s medlemsbulletin, tvärtom. Upplevelsen av ”verklig kampstämning” mitt uppe i ”stridslarmet” omskrevs som positivt.[1543] Väl framme vid Medborgarplatsen hölls flera tal. Klarström avslutade manifestationen med följande upprop: ”Samling under fanorna – nu inleds den nationella revolutionen! Leve vårt älskade folk, leve vårt fädernesland – leve Sverige!”[1544]

Trots att manifestationen, av redogörelserna efteråt att döma, sågs som en framgång var detta sista gången som SDU arrangerade en offentlig manifestation. Efteråt bestämdes, av oklara skäl, att ”SDU skulle överlåta denna form av verksamhet till moderpartiet”.[1545]

PUBLIKATIONERNA

SDU:s radikalare profil framträder inte bara i utformningen av ungdomsförbundets verksamhet, utan även i dess publikationer. I dessa återfinns mer eller mindre öppna referenser såväl till rasföreställningar som till nationalsocialismen.

Till att börja med var SDU öppet engagerade i vit makt-musiken. Moderpartiet hade valt att agera relativt försiktigt när det kom till försäljningen av musik från vissa band, bland annat genom att inte öppet annonsera för den vit makt-musik som partiet sålde via separata försäljningslistor (se föregående kapitel om detta). SDU hade inte dessa begränsningar. Redan i första numret av ungdomsförbundets tidning *Ung Front* deklarerades att innehållet skulle ”handla mycket om t.ex. nationell musik, både svensk och utländsk (t.ex. Ultima Thule och Skrewdriver)”.[1546] En längre artikel presenterade en rad band som betecknades som ”nationell rock”, men som spände över hela fältet: från Ultima Thule och andra typiska vikingarockband över Oi-band till renodlade vit makt-band som Dirlewanger, Division S och Vit Aggression.[1547]

När Ian Stuart Donaldson, sångare i Skrewdriver, avled hösten 1993 publicerades två dödsrunor i SDU:s publikationer.[1548] I den ena hyllades hans livsgärning, bland annat som organisatör för *Rock Against Communism* och *Blood and Honour*, och han sades ha

[1542] Se Henrik Enmarks tal i filmklippet ”SDU:s manifestation till Gustav II Adolf i Stockholm 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=3jG7sS0NIIE Tid: 06.02–06.06. (Hämtad: 2003-01-05).
[1543] Osign., ”6 november”, *SDU-Bulletin*, hösten 1993, s. 1.
[1544] Se Anders Klarströms tal i filmklippet ”SDU:s manifestation till Gustav II Adolf i Stockholm 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=3jG7sS0NIIE Tid: 23.05–23.15. (Hämtad: 2023-01-05).
[1545] *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 13.
[1546] Se redaktionsrutan, *Ung Front*, nr 1 (1993), s. 2.
[1547] Sign., ”Stefan, Älvsjö”, ”Nationell rock”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 8.
[1548] För dessa dödsrunor, se *SDU-Bulletin*, höstnumret 1993, s. 5, samt *Ung Front*, nr 2 (1993), s. 11.

inspirerat ”tusentals ungdomar att aktivt arbeta för nationell frihet och rättvisa”.[1549] Dödsrunan avslutades med orden ”White Power Rock’n’roll”, på en och samma gång en uppenbar vit makt-referens och titeln på nazibandet Dirlewangers nyutgivna skiva.[1550] Samtidigt annonserade man för försäljningen av ”en specialkassett med höjdpunkter ur lan Stuarts karriär”.[1551]

Ungdomsförbundets anspelningar på ras och nationalsocialism förekom även i själva rubriksättningen i förbundstidningen. Vissa rubriker var utformade för att ge ett tvetydigt intryck. De kan ses som ett uttryck för lek med ett extremt ideologiskt innehåll, ett slags *in-jokes*, vars betydelse kunde uppfattas av den egna gruppen, samtidigt som man hade ryggen fri när det gällde eventuella anklagelser om rasism eller nazism. Exempelvis, när *Ung Front* publicerade en recension av Suzanne Ostens film *Tala, det är så mörkt* (1993), författad av ungdomsförbundets vice ordförande Filip Jelder sattes rubriken: ”Tala, det är så mörkt eller ’Smile negro I can’t see you’”.[1552] Alternativrubriken var till att börja med en öppen referens till den typ av rasistiska skämt vars grundidé är att svarta har en så mörk hudfärg att man inte kan se dem i mörkret såvida de inte ler. Men rubriken var subtilare än så. Ordet ”negro” var satt med en betydligt mindre teckenstorlek än de övriga orden och dessutom med för många mellanslag. Intrycket som gavs var att det ursprungliga ordet, gissningsvis det aningen längre ordet ”nigger”, hade blivit censurerat och ersatt med ”negro”.

I linje med denna upptagenhet med mörkhyade afrikaner publicerade *Ung Front* en seriestripp med karikatyrer som påminner om Hergés *Tintin i Kongo*, något som behandlats i kapitel 4.[1553] Samtidigt gavs spaltutrymme i tidningen åt farorna med ”blandförhållanden”. I artikeln ”Endast för flickor…” varnades unga kvinnor: ”Alltför ofta träffar man Svenskor som inte har insett sitt eget värde som Svensk kvinna och låter sig imponeras av invandrares raggarkonster. Eller de som går ett steg längre och blir tillsammans med dessa och skaffar små ’söta’ café-au-lait-färgade barn.”[1554]

Just denna upptagenhet med svarta afrikaner, rasblandning och blandförhållanden är intressant såtillvida att den på ett så uppenbart sätt representerade ett återvändande till framförallt innehållet i BSS publikationer och flygblad på 1980-talet.[1555] Som ett högst konkret exempel kan

---

[1549] Se dödsruna över Ian Stuart, *Ung Front*, nr 2 1(993), s. 11.
[1550] Ibid.
[1551] Annons i *Ung Front*, nr 2 (1993), s. 11.
[1552] Sign. ”Filip J.”, ”Tala, det är så mörkt eller ’Smile negro I can't see you’”, *Ung Front*, nr 2 (1993), s. 12.
[1553] Se seriestrippen i *Ung Front*, nr 1 (1993), s. 3.
[1554] Osign., ”Endast för flickor...”, *Ung Front*, nr 4 (1995), s. 9.
[1555] Se exempelvis: osign., ”Neger hotar sina offer”, *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 12 och osign., ”Svensk reklam idag”, *Patrioten*, nr 6 (1985), s. 10–11. För exempel på blandförhållanden, se osign., ”Internationell spänning”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 14, fotografiet i *BSS medlemsbulletin*, nr 4 1984, s. 11, samt fotografi med bildtext om ”svensk familjeidyll”, *BSS-Nytt*, nr 2 (1982), s. 1. För flygbladen, se redogörelsen för ett av BSS första flygblad, som ställde i utsikt att ett framtida Sverige skulle kunna få ”en turk som diktator och en neger som utrikesminister”; Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 23. Se även flygbladet ”Hur snart kan jag bli svensk?”, återgivet i Madeleine Gedin, ”Han

nämnas omslaget till ungdomsförbundets tidskrift *SDU-Bulletin* 1993/94. Omslaget bestod av ett fotografi på en mörkhyad man i rastaflätor som höll om en barbröstad vithyad kvinna på vad som ser ut att vara en badstrand. Bildtexten löd: ”Är detta Sveriges framtida familjeförhållande?”[1556] Samma fotografi hade tio år tidigare publicerats i *BSS Nytt*, då med bildtexten ”Sommarsverige 1983?”[1557]

Som framgått av kapitel 5 hade Sverigedemokraterna varit relativt återhållsamma med att artikulera politiska frågor i termer av ras eller rasblandning. Vid årsmötet 1993 hade man också beslutat att helt undvika dessa termer i sin offentliga kommunikation. Betraktat på detta sätt innebar innehållet i ungdomsförbundets publikationer på en och samma gång ett återvändande till BSS-tiden, men det representerade även en större frispråkighet när det gällde rastematiken än vad moderpartiet offentligt gav uttryck för.

På samma sätt återfanns textuella såväl som bildmässiga anspelningar till nationalsocialismen i publikationerna. Ett exempel på anspelningar i text återfinns i artikeln med rubriken ”Genom kamp skall vi segra!”, vilket är en direkt översättning av ”Durch Kampf zum Sieg”.[1558] Detta uttryck – som i sin helhet löd ”Mit Gott, durch Kampf, zum Sieg” – kunde visserligen uppvisa en längre historia och hade bland annat använts i religiösa sammanhang och i propagandasammanhang. Det kom dock att flitigt användas i Nazityskland. Ett annat exempel på sådana direkta översättningar är användningen av ”Hell” som hälsningsfras mellan medlemmarna av ungdomsförbundet, istället för dess tyska förlaga ”Heil”.[1559] I andra sammanhang användes omskrivningar. När SDU beskrev sin första offentliga manifestation på Gustav Adolfdagen 1993 valdes uttrycket ”germansk marschordning” för att beskriva demonstrationstågets utformning.[1560]

Ett exempel på de bildmässiga anspelningarna till nationalsocialismen var de klistermärken som ungdomsförbundet sålde med texten ”Nationell ungdom” och som återgav en illustration från Lindholmsrörelsen.[1561] Vidare, i de ovan nämnda nekrologerna över Ian Stuart Donaldson hade en runa infogats. Språkhistoriskt var det Yr-runan i den yngre runraden, Futharken. Genom insatser av tyska esoteriker i början av 1900-talet, såsom Guido von List och Karl Maria Wiligut, hade denna runa omtolkats till att betyda dödsrunan – ”Todesrune” – och funnit sin väg in i nationalsocialismen. Där ersatte den generellt korset i dödsnotiser, det vill säga den traditionella symbolen för ”avliden”, men användes även vid utformningen av soldatgravar, särskilt för stupade som tillhört *Waffen-*

kan bli den svenske führern”, *Aftonbladet* den 14 augusti 1981, s. 12.

1556 Se omslaget till *SDU-Bulletin*, vinterutgåvan 1993/1994.

1557 Se omslaget till *BSS-Nytt*, nr 4 (1983).

1558 Sign. ”K. Ledin”, ”Genom kamp skall vi segra”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 3.

1559 Osign., ”En hälsning till SDU kamrat Dan”, *SDU-Bulletin*, höstnumret 1993, s. 5.

1560 Sign. ”Exporedaktionen”, ”Sverigedemokraterna bakom den demokratiska fasaden”, *Expo*, nr 3 1997, s. 8.

1561 Se bild på klistermärke med texten ”Nationell ungdom”, *Ung Front*, nr 1 (1993), s. 4.

SS.[1562]

Det finns också exempel på mer explicita kopplingar till den nynazistiska miljön. 1993 rekommenderade *Ung Front* sina läsare den norska tidningen med samma namn och gav dessutom information om hur den kunde beställas.[1563] Norska *Ung Front* grundades av Michael Knutsen, en central aktör inom den norska nynazistiska miljön.[1564] Tidningen fungerade som organ för *Norsk Ungdom*, en paraplyorganisation för den militanta skinheadsmiljön, och tidningens innehåll bestod bland annat av ”tegninger av nazikors, bly-sprutende maskingevær, oppfordring til aksjon mot innvandrere samt spredning av adresser til anti-rasister”.[1565]

När man betraktar dessa aspekter av SDU sammantaget framträder bilden av ett ungdomsförbund som kraftigt avvek från såväl Sverigedemokraternas politiska program som den profil som ett demokratiskt, parlamentariskt verkande politiskt parti som tidigare hade framhållits av partiföreträdare. I ungdomsförbundet blandades militär exercis med gatuaktivism och konfrontation. Man såg sig själva som ”politiska soldater”, som skulle utgöra ett slags *avantgarde* och använde sig av en revolutionär retorik. Man betonade kamp, disciplin och självuppoffring. Till detta skall läggas ett bejakande av vit makt-musiken, öppna anspelningar till den tyska nationalsocialismen och vad som i det närmaste kan beskrivas som ett slags lek med understuckna rasreferenser.

PERSONERNA

En förklaring till denna radikala profil står att finna i SDU:s ledning, de personer som skapade ungdomsförbundet och gav det dess innehåll. Det finns mycket som tyder på att flera av dessa personer dels hade en ideologisk agenda som avvek från Sverigedemokraternas officiella, dels var dubbelorganiserade i nationalsocialistiska grupper.

Den centrala personen i detta sammanhang var Robert Vesterlund, både i egenskap av grundare och förbundsordförande. Vesterlund har senare i en intervju beskrivit att hans engagemang i Sverigedemokraterna, som av allt att döma inleddes 1992, motiverades av partiets framtoning och aktivistiska profil: ”[P]å den tiden var SD den mest aggressiva rörelsen medan VAM mer var en organisation för de som satte kläder och floskler framför hårt arbete”.[1566] Vesterlund var från 1994 och framåt engagerad i *Stockholms Unga Nationalsocialister* (SUNS), som enligt honom inte

---

[1562] Robin Lumsden, *Himmler's SS: Loyal to the death's head* (Sutton, 2009), I digital version, återgiven på webbsidan Erenow: https://erenow.net/ww/himmlers-ss-loyal-deaths-head/12.php (Hämtad: 2023-05-30).
[1563] Osign., ”Ung Front på norska!”, *Ung Front*, nr 2 (1993), s. 6.
[1564] Adrien A. Wilkins, ”Motvold: Ideologisk bakgrunn for ”konfrontasjonslinja” blant militante antifascister 1990–2001”, Masteruppsats i historia, framlagd vid Institutt for arkeologi, konservering og historie, Oslo universitet, våren 2018, s. 43.
[1565] Jan Gunnar Furuly, ”Frisk vekst på ytterste fløy”, *Aftonposten* den 30 oktober 1993.
[1566] Intervju med Robert Vesterlund, publicerad den 3 januari 2005 på Nationell.nu, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050214133237/http://nationell.nu/index.php?a=3 (Hämtad: 2023-01-03).

utgjorde någon ”traditionell organisation”, utan fungerade som ett lösare nationalsocialistiskt nätverk.[1567]

Att SUNS inte var någon perifer aktör inom den nationalsocialistiska miljön framgår med all tydlighet av att SUNS redan på hösten 1994 – parallellt med Vesterlunds ordförandeskap i SDU – utgav ett extra nummer av den nedlagda tidskriften *Storm,* som under åren 1991–1993 hade utgjort VAM:s officiella organ.[1568] I augusti 1995, bara månaden efter att Sverigedemokraterna hade beslutat att avveckla SDU som självständigt ungdomsförbund, framträdde före detta SDU-medlemmar helt öppet och uniformerade som SUNS vid Hess-marschen i Roskilde.[1569]

Vidare var Vesterlund delaktig i en medialt uppmärksammad händelse i maj 1993. När Gudrun Schyman talade på Vänsterpartiets 1 maj-demonstration i Kungsträdgården grep polisen tre skinheads i militärkläder i publiken. Vesterlund var en av de gripna, jämte sverigedemokraten Niklas Irberger.[1570] Irberger hade suttit i partistyrelsen under verksamhetsåret 1991/1992.[1571] På årsmötet 1993 hade Irberger föreslagits ingå i valberedningen, men när det kom till kännedom att han gjort ”Hitlerhälsning” på en av partiets manifestationer vid Medborgarhuset i november året innan beslöt årsmötet att inte välja honom till posten.[1572] Vid polisens avvisitering av Irberger i Kungsträdgården fann de en skarp handgranat i hans väska. Irberger åtalades och dömdes till ett års fängelse, bland annat för förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse.[1573] Vesterlund däremot förnekade all kännedom om handgranaten och undgick åtal. Enligt Klarströms självbiografi skulle Vesterlund ha tvingats lämna posten som förbundsordförande i SDU och även ha uteslutits som medlem om han hade dömts.[1574] Att umgås med naziskinheads, som hade för vana att heila på partiets manifestationer och ertappats med en handgranat vid en manifestation anordnade av politiska motståndare var i sig inte tillräckligt för att diskvalificera Vesterlund från partistyrelseuppdragen. Året därpå valdes Vesterlund in som SDU:s representant i partistyrelsen.[1575]

Vesterlunds ideologiska hemvist bekräftas av hans vidare aktivism. I april 1995 var han med och grundande tidningen *Info-14.* Det första året fungerade *Info-14* som SUNS tidning, men kom under andra hälften av 1990-talet att framträda som ”organ för den mest militanta fraktionen inom

[1567] Ibid.
[1568] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 88.
[1569] Sign. ”De respektlösa från AFA Stockholm” [Mattias Wåg], ”Ännu en wannabe-führer”, *Brand*, nr 2 1996, s. 6.
[1570] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 300.
[1571] Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1991, s. 4.
[1572] Se filmupptagning från årsmötet den 27 februari 1993, klippet ”SD Kongress 1993 (Del 2 av 6) – årsmöte”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=Zjn0ZzJJiWY Tid: 23.30. (Hämtad: 2023-01-05).
[1573] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 299.
[1574] Klarström, *Prima Victoria*, s. 300.
[1575] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 26–27 februari 1994, punkt 10; Pärm 2. Årtalet som är angivet på dokumentet, 1993, är felaktigt. Det framgår bland annat av justeringsmännens datering att det i själva verket är mötesprotokollet för det riksårsmöte som hölls i februari 1994.

extremhögern".[1576] Tidningens namn var direkt hämtat från den amerikanske nazisten David Lanes välkända och inom den rasideologiska miljön återkommande slogan, de så kallade fjorton orden: "We must secure the existence of our people and a future for white children."[1577] När tidningen fyllde tio år 2005 hävdade redaktionen att de första numren av *Info-14* hade producerats på kanslidatorn i Sverigedemokraternas partilokaler i Stockholm, vilket inte förefaller orimligt givet tidpunkten för utgivningen.[1578]

Vesterlund kom senare att vara delaktig i etableringen och utvecklingen av några av de viktigaste organisationerna och manifestationerna inom den svenska nationalsocialistiska och rasideologiska miljön. Som exempel kan nämnas bildandet av *Nationella Alliansen* 1995, som *Info-14* blev officiellt organ åt 1996–1997, samt "fånghjälpen" *Gula korset*, som anordnade den nationalsocialistiska Hessmarschen 1996.[1579] I november 1997 var Vesterlund arrangör för den *Antijudiska demonstrationen* som hölls i Stockholm.[1580] Noteras bör att Vesterlund, enligt egen utsago, fortsatte att vara medlem i Sverigedemokraterna fram till 1997, det vill säga två år efter att han lämnat posten som förbundsordförande.[1581]

Två andra framträdande personer var SDU:s vice ordförande Filip Jelder samt, från 1994, förbundsstyrelseledamoten Rikard Wramner.[1582] Båda dessa följde samma bana som Vesterlund och kom att engagera sig i *Nationella Alliansen* 1996.[1583] Jelder var även, under pseudonymen "Peter Andersson", redaktör för vit makt-musiktidskriften *Nordland*.[1584] I denna publicerades en bilaga om familjen Bonnier och judarnas inflytande över svenska massmedier skriven av Jelder.[1585] I slutet av 1999 återfanns Jelder bland de 62 personer vars namn offentliggjordes i *Svenska Dagbladet*, *Dagens Nyheter*, *Aftonbladet* och *Expressen* och som utpekades som de centrala aktörerna inom den

---

[1576] Osign., "Info-14", *Expo*, publicerad den 7 november 2018: https://expo.se/fakta/wiki/info-14 (Hämtad: 2023-08-18).
[1577] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 446.
[1578] Sign. "Redaktionen", "10 års motstånd – Info-14 kämpar vidare", publicerad den 13 maj 2005 på Info-14:s webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050525225313/http://www.info14.com/artiklar.php?id=151 (Hämtad: 2022-12-23). Vad gäller utgivningen publicerades de två första numren av Info-14 i april respektive maj 1995; se omslagen till *Info-14*, nr 1 och 2 (1995).
[1579] Osign., "Info-14", *Expo*, publicerad den 7 november 2018: https://expo.se/fakta/wiki/info-14 (Hämtad: 2023-08-18), samt intervju med Robert Vesterlund, publicerad den 3 januari 2005 på Nationell.nu, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050214133237/http://nationell.nu/index.php?a=3 (Hämtad: 2023-01-03).
[1580] Osign., "Hotet mot demokratin: Ytterligare två gripna för Sätramordet", publicerad den 1 december 1999 på *Dagens Nyheter*: https://www.dn.se/arkiv/inrikes/hotet-mot-demokratin-ytterligare-tva-gripna-for-satramordet/ (Hämtad: 2023-11-11).
[1581] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 304.
[1582] Protokoll från Sverigedemokraternas från årsmöte den 26–27 februari 1994, punkt 11; Pärm 2. Stavningen i protokollet är "Philip Jälder". Årtalet som är angivet på dokumentet, 1993, är felaktigt. Det framgår bland annat av justeringsmännens datering att det i själva verket är mötesprotokollet för det riksårsmöte som hölls i februari 1994.
[1583] Sign. "Exporedaktionen", "Sverigedemokraterna bakom den demokratiska fasaden", *Expo*, nr 3 1997, s. 9.
[1584] Mathias Wåg, "Nationell kulturkamp – från vit maktmusik till metapolitik", i Mats Deland, Fredrik Hertzberg & Thomas Hvitfeldt (red.), *Det vita fältet: Samtida forskning om högerextremism* Opuscula historica Upsaliensis 41 (Uppsala, 2010), s. 98.
[1585] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 303.

svenska vit makt-miljön.[1586]

En fjärde person var Urban Persson, styrelseledamot i SD-Trollhättan och från 1994 ledamot av SDU:s förbundsstyrelse.[1587] I april 1995 tog Persson över ansvaret för SDU, efter att Vesterlund avgått, vilket skedde strax innan beslutet togs att ungdomsförbundet skulle integreras med moderpartiet.[1588] Persson kom att inneha denna post i ett och ett halvt år. Under sin tid som ”ungdomsansvarig” annonserade Persson i tidningen *Nordland*. Till försäljning hade han tidskriften *Truth at Last*, som i annonseringen beskrevs som ”världens största tidning för vita med nyheter som den sionistiska pressmaffian försöker dölja”.[1589] Med tidskriften följde en bilaga om den tyske nationalsocialisten Julius Streicher, utgivare av *Der Stürmer*, en av Tredje rikets mest extrema antisemitiska publikationer.[1590] I slutet av november 1996 uppmärksammade partistyrelsen Perssons annonser i *Nordland* och beslutade att ett uteslutningsärende skulle öppnas mot honom.[1591]

I åtminstone ett fall framstår radikaliseringen av SDU ha varit resultatet av enskilda SDU-företrädares oproportionerliga inflytanden. Av en redogörelse för ungdomsförbundets utveckling i Göteborg i mitten av 1990-talet framgår att Niklas Svensson – den lokale företrädaren för SDU-Göteborg – under loppet av 1994 hade börjat umgås med personer som tillhörde den nationalsocialistiska grupperingen Göteborgs NS. Detta resulterade slutligen i att cirka 100 SDU-medlemmar och unga sympatisörer från Göteborgsområdet övergav SDU till förmån för *Göteborgs NS* eller *Riksfronten*.[1592]

AVVECKLING OCH ÅTERUPPSTÅNDELSE

Frågan om partiets reaktion på dess radikala ungdomsförbund – vad partiledningen visste om förhållandena inom förbundet, och i så fall vilka diskussioner fördes och vilka åtgärder som övervägdes – kan inte besvaras på ett tillfredsställande sätt. Detta på grund av frånvaron av relevant samtida källmaterial i partiarkivet.[1593] Även i de samtida partipublikationerna lyser uppgifter om skeendet med sin frånvaro. Först i den jubileumsskrift som partiet utgav 2013 omnämndes frågan, men bara i förbigående och utan någon större konkretion. Ändå är det möjligt att skissera åtminstone konturerna av skeendet utifrån spridda källor.

[1586] Osign., ”De vill störta demokratin”, *Aftonbladet* den 30 november 1999, s. 12.

[1587] För hans engagemang i SD-Trollhättan, se sign. ”UNG FRONT korrespondent”, ”SDU – Årsmöte”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 9. För invalet i förbundsstyrelsen, se Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 26–27 februari 1994, rubriken ”Övriga ärenden: SDU”; Pärm 2.

[1588] Ordförandebrev, nr 1 (April 1995), s. 1; Pärm 3.

[1589] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 304 f.

[1590] Ibid.

[1591] Protokoll från partistyrelsens möte den 30 november – 1 december 1996, § 15e; Pärm 3.

[1592] Se dokument märkt ”Bilaga: Niklas Svensson”, signerat av Michael Andersson, odaterat, men av andra källor framgår att den är tillkommen under våren 2005; Pärm 10. För tidsangivelsen, se e-postmeddelande från SD-Mölndal till personer inom Sverigedemokraternas partistyrelse och valberedning, skickat den 29 april 2005; Pärm 10.

[1593] Exempelvis saknas protokollet från Sverigedemokraternas årsmöte i mars 1995, vilket av allt att döma var en viktig händelse i detta skeende.

Den avgörande händelsen verkar ha varit årsmötet som hölls i början av mars 1995, då Mikael Jansson efterträdde Anders Klarström som partiordförande. Enligt en av partiets jubileumsskrifter ”framförde flera talare indirekt hård kritik mot partiledningen genom att angripa de föregående årens radikaliseringsprocess och strategiska misstag”.[1594] Även om formuleringen inte direkt omnämner SDU utgjorde ungdomsförbundet ett av de viktigaste exemplen på dessa ”strategiska misstag”.

Vid årsmötet 1995 höll dessutom SDU sitt eget förbundsårsmöte.[1595] Av deltagarlistan framgår att både SDU:s ordförande Robert Vesterlund och Urban Persson från SD-Trollhättan var närvarande.[1596] Under ungdomsförbundets förhandlingar skulle också ”frivilliga äldre från SD-Riks” medverka.[1597] Vare sig diskussionerna eller besluten som togs under dessa förhandlingar är kända. Av det första ordförandebrevet som den nya partiordföranden Mikael Jansson skickade ut till partistyrelsen i början av april 1995 framgår dock att Urban Persson vid denna tidpunkt hade utsetts till ”SDU:s ombud” i partiorganisationen.[1598]

Händelserna vid årsmötet resulterade alltså i ett byte av förbundsordförande. I Mikael Janssons ordförandebrev från början av juni listades de ärenden som skulle tas upp vid nästa partistyrelsemöte. Den första punkten löd: ”SDUs framtid. Integrera SDU i SD? Höj äldsta-åldern för SDU?”[1599] När partistyrelsen sammanträdde den 8 juli 1995 diskuterades denna fråga, men endast beslutet är angivet i protokollet: ”SDUs formella organisation skall avvecklas, men verksamheten skall bestå genom en integration i riksorganisationen.”[1600]

Enligt Jimmy Windeskog – som övertog posten som ungdomsansvarig i Sverigedemokraterna i slutet av 1996 – innebar beslutet att avveckla SDU som självständig organisation början på en omfattande ”utrensning”.

> Värre var det med SDU under åren 1993 till 1995. Under ledning av ordförande Wennerstedt [Vesterlund] och vice ordförande Johansson [Jelder] försökte SDU medvetet under denna tid dra till sig dessa subkulturella element. Värt att komma ihåg att SDU med denna taktik blev väldigt stora, ja nästan lika stora som SD. När jag tog över fanns två val. Antingen fortsätta på denna destruktiva linje, förvisso ha förfogande över en stor rörelse men också en rörelse som förr eller senare

[1594] *Sverigedemokraterna 25 år: Jubileumsskrift: 1988–2013*, kapitlet ”Åren 1995–2001”.
[1595] Dokument märkt ”Program för årsmötet, Sverigedemokraterna -94”, punkt 10; Pärm 2. Obs! Detta ska vara årsmötet 1995, vilket framgår av innehållet.
[1596] Dokument märkt ”Övernattande/betalande årsmötesdeltagare”. Pärm 2: 3362.
[1597] Dokument märkt ”Program för årsmötet, Sverigedemokraterna -94”, punkt 10; Pärm 2. Obs! Detta ska vara årsmötet 1995, vilket framgår av innehållet.
[1598] Ordförandebrev, nr 1 (April 1995), s. 1; Pärm 3.
[1599] Ordförandebrev, nr 3 (Juni 1995), s. 3; Pärm 3.
[1600] Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 15; Pärm 2.

skulle leda till fördärvet. […] Men min poäng är denna: SD:s ”utrensning” kostade inget för det påverkade inte organisationen alls, förutom demonstrationsdeltagare och SD höll i alla fall på att lägga av med demonstrationer. Vad vi i SDU gjorde var mer radikalt, ordagrant bad vi majoriteten av våra medlemmar att **dra åt helvete**![1601]

Först på senhösten 1998 återfick SDU sitt oberoende. Till årsmötet detta år inlämnades en motion undertecknad av bland annat Sverigedemokraternas ungdomsansvarige, Jimmy Windeskog. I motionen yrkades på att SDU skulle återfå sin ställning som ett självständigt ungdomsförbund.[1602] I maj 1998 beslutade partistyrelsen att rekommendera årsmötet att anta motionen, vilket skedde.[1603] Årsmötet beslutade även att en utredning skulle tillsättas med ansvar för att förbereda processen.[1604] Den 1 november 1998 kunde det nyupprättade SDU hålla sitt första styrelsemöte.[1605]

Efter tre år, under vilka ungdomsförbundet hade varit integrerat med moderpartiet och stått under partiledningens överinseende och kontroll, var det ett förändrat SDU som framträdde. Förändringen illustreras vid en jämförelse av sommarlägret 1993 med det som hölls 1999. I en artikel av Johan Rinderheim beskrevs att sommarlägret 1999 bestod av ”ideologiska föredrag, fotboll, varpa och litet festligheter”.[1606] I centrum stod en levande politisk debatt, där abortfrågan, dödsstraffet, invandringspolitiken och det ekonomiska systemet var de frågor som mest engagerade deltagarna.[1607] Kontrasten mot 1993 kan knappast vara större: från ideologiska husförhör till politisk debatt, från ”morgonfys” till varpakastning, och från ”strapatser och hård kamp dygnet runt” till ”litet festligheter”.

Det var också ett ungdomsförbund som knappast kan sägas ha odlat en idé om att fostra ”politiska soldater” till ett nationellt *avantgarde* inbegripen i en revolutionär kamp. När kraven på en SDU-medlem beskrevs i ungdomsförbundets nya tidskrift *Demokraten* framhölls att en SDU-medlem är en ungdom som: ”Älskar sitt land. Fördömer all kriminalitet. Har vettigare fritidsintressen än att raggla omkring berusad på stan och störa den allmänna ordningen. Värnar om miljö och natur. Värnar om sitt folk, sin historia och sitt kulturarv. Visar vördnad för sina föräldrar

1601 Osign., ”Windeskog tackar för sig”, *Demokraten*, nr 7–9 2000, s. 12. Fetstil i orig.
1602 Motion av Jimmy Windeskog, Jimmie Åkesson, Roger Hedlund och Jakob Eriksson, märkt ”Motion till SD:s Riksårsmöte: Utbrytning av Sverigedemokratisk Ungdom (SDU)”, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1998; Pärm 3.
1603 Protokoll från partistyrelsens möte den 1 maj 1998, 6 §; Pärm 3.
1604 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 2 maj 1998, § 22b; Pärm 4.
1605 Protokoll från SDU:s styrelsemöte den 1 november 1998; Pärm 21.
1606 Johan Rinderheim, ”Besök på SDU:s sommarläger”, *SD-Bulletinen*, nr 5–7 1999, s. 12.
1607 Ibid.

och de äldre som byggt upp vårt land.”[1608]

I linje med detta framstår det som att ungdomsförbundet inte heller haft några svårigheter med att offentligt markera avstånd till de ideologiskt radikala element som präglat SDU under åren 1992–1995. År 1996 deklarerade *Sverigedemokraternas Ungdomsbulletin* att ”nazismens alla varianter” var en av SDU:s ideologiska motståndare.[1609] Dessa typer av markeringar återkom i andra SDU-sammanhang. I den första ledartext som Jimmie Åkesson skrev efter det att han valts till SDU:s förbundsordförande sommaren 2000 inkluderades tydliga markeringar mot det gamla ungdomsförbundet: ”SDU ska ingalunda vara en samlingsplats för allehanda radikala snorungar. Det finns överhuvudtaget ingen plats för radikalism inom en nationalistisk rörelse. Vår strävan är seriös och långsiktig”.[1610]

PERSPEKTIV PÅ SKEENDET

Den fråga som infinner sig efter ovanstående redogörelse är: hur gick det till när SDU skapades och fick den inriktning och ideologiska innehåll det fick? Frågan är av flera skäl inte lätt att besvara. Till att börja med är källmaterialläget problematiskt. Det är mycket svårt att följa processerna bakom bildandet av SDU, utformningen av förbundets verksamhet och eventuella diskussioner om denna verksamhet utifrån det befintliga källmaterialet. Samtidigt har de inblandade aktörerna – såväl enskilda aktörer som Sverigedemokraterna som parti – inte varit särskilt benägna att redogöra för ungdomsförbundet, dess utveckling eller omständigheterna kring dess avveckling som självständig organisation.

Efter beslutet om ungdomsförbundets införlivande med moderpartiet sommaren 1995 valde partiledningen att inte offentliggöra beslutet eller redogöra för vad som hade föranlett det. Inte heller i den jubileumsskrift som utgavs 1998 berördes frågan. I presentationen som specifikt behandlade SDU konstaterades endast att Urban Persson tog över ansvaret för förbundet 1995 och att han i sin tur efterträddes av Jimmy Windeskog året därpå.[1611] När ungdomsförbundets historia diskuterades i SDU:s nya tidning *Demokraten* 1999 sades inte mycket mer än: ”Efter 1995 avgick dock Wennerstedt [Vesterlund] från sin post. Samtidigt med detta beslöt SDU och SD att SDU skulle integreras i SD.”[1612]

Först 2000, då Windeskog avgick som förbundsordförande, valde han att kortfattat beskriva vad som, enligt honom, skett åren 1993–1995: ”Under ledning av ordförande Wennerstedt [Vesterlund] och vice ordförande Johansson [Jelder] försökte SDU medvetet under denna tid dra till

---

1608 Peter Pettersson, ”En SDU-medlem är en ungdom som”, *Demokraten*, nr 6–8 1999, s. 16.
1609 Osign., ”Demokratiska hinder”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1996, s. 10.
1610 Jimmie Åkesson, ”Om liberaler, faror och andra faror...”, *Demokraten*, nr 10–11 2000, s. 2.
1611 *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 13.
1612 Sign. ”Värjan”, ”Slut med frågetecken”, *Demokraten*, nr 6–8 1999, s. 15.

sig dessa subkulturella element [skinheads]”.[1613]

Beskrivningen är bara till hälften sann. Det stämmer att ungdomsförbundet sökte upp och drog till sig skinheads under denna tid. Som framgått i kapitel 6 framträdde dessa inte minst vid de offentliga manifestationer som partiet anordnade. Men att det var denna grupp som förbundsledningen försökte attrahera stämmer inte. Det var inte skinheads som utgjorde ungdomsförbundets målgrupp och ideal; dessa tillhörde den så föraktade kategorin ”ölpatrioter”. Istället härbärgerade förbundsledningen visionen om att skapa en disciplinerad och idealistisk kader av ”politiska soldater”, inriktad på gatuaktivism och drivna av långt mer ideologiskt radikala idéer än vad Sverigedemokraterna offentligt bekände sig till.

Av allt att döma dröjde det ända fram till 2013 innan en företrädare för partiledningen medgav vad som faktiskt hade hänt. I den skrift som Sverigedemokraterna utgav i samband med partiets tjugofemårsjubileum berörde Mattias Karlsson frågan:

> Då bildandet av ungdomsförbundet tidsmässigt sammanföll med höjdpunkten av radikaliseringsprocessen både inom partiet och bland landets ungdomar, så spårade verksamheten ur tämligen omgående. Vissa uppgifter tyder på att den grupp som tog kontrollen över ungdomsförbundet till och med kan ha varit infiltratörer från mer extrema rörelser. En sådan indikation är att den person som valdes till ordförande, under hela sin tid i den sverigedemokratiska rörelsen, uppträdde under falskt namn.[1614]

I sin självbiografi som utgavs 2011 valde Windeskog – som vid denna tidpunkt hade uteslutits ur Sverigedemokraterna – att nämna ungdomsförbundets utveckling under dessa år:

> När SDU bildades 1993 hade man snabbt dragit till sig hundratals unga medlemmar. [...] Dock skulle SDU snart bli ett problembarn för SD när den första vågen av entusiasm lagt sig. Avstannad aktivism blandades med en stor oförmåga att hålla radikalare element borta från organisationen. Ledningen, som i realiteten lämnade SDU vind för våg, blev dessutom än mer radikal och blev snart endast en belastning för SD. Man måste ge personer som Robert Wennerstedt/Vesterlund, Filip Johansson/Jelder och Urban Persson en viss skuld i hur SDU utvecklades

---

[1613] Osign., ”Windeskog tackar för sig”, *Demokraten*, nr 7–9 2000, s. 12.
[1614] *Sverigedemokraterna 25 år*, rubriken ”Urspårad ungdomssatsning”.

innan jag tog över.[1615]

Svaren som gavs på frågan om hur ungdomsförbundet kunde få den inriktning och det ideologiska innehåll som det fick varierar: ett utslag av tidsandan och möjligtvis ett exempel på politisk infiltration, enligt Karlsson, eller ett medvetet försök av förbundsledningen att dra till sig ”subkulturella element”, enligt Windeskog. Gemensamt för dessa förklaringar är att partiledningens delaktighet i det som skedde undviks eller tonas ned. Det är dock inte sannolikt att Sverigedemokraterna beslutade sig för att göra partiet mer ungdomsinriktat, men att SDU fick ett självständigt liv i partiets periferi och radikaliserades helt utan moderpartiets vetskap.

För trots att SDU – från dess bildande i december 1992 och fram till juli 1995 – var att betrakta som en självständig organisation fanns mycket nära kopplingar till moderpartiet, inte minst efter årsmötet 1994. Vid detta tillfälle valdes SDU:s ordförande Robert Vesterlund in som ordinarie ledamot i partistyrelsen.[1616] Vesterlund kom även att ingå i partistyrelsens arbetsutskott, som motsvarande dagens verkställande utskott inom Sverigedemokraterna. Enligt hans egen utsago var detta ”den arbetsgrupp i Stockholm som i praktiken styrde partiet”.[1617] Vid samma årsmöte utsågs den vice förbundsordföranden Filip Jelder och en av SDU:s grundare, Richard Wramner, till partirevisorer.[1618] Av protokollet framgår att Urban Persson – ordförande i SDU-Trollhättan och från 1995 ungdomsansvarig inom Sverigedemokraterna – fungerade som justeringsman vid partiets årsmöte.[1619] Till detta kan läggas att Fredrik Jansson – en av grundarna av SDU och förbundets kassör – ingick i redaktionen för *SD-Kuriren*.[1620] Det kan konstateras att det på *personnivå* existerade en betydande överlappning mellan ungdomsförbundets representanter och Sverigedemokraternas partiledning.

Samtidigt var representanter för partiledningen högst delaktiga i ungdomsförbundets verksamhet. Klarström var närvarande vid SDU:s sommarläger 1993 och 1994, och av filmupptagningarna därifrån framgår tydligt att han ledde verksamheten. Han var dessutom närvarande vid en rad offentliga manifestationer som ungdomsförbundet antingen anordnade eller deltog i.[1621] Det finns till och med exempel på framträdanden i media där Klarström valde att ge

---

1615 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 71 f.

1616 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 26–27 februari 1994, punkt 10; Pärm 2. Årtalet som är angivet på dokumentet, 1993, är felaktigt. Det framgår bland annat av justeringsmännens datering att det i själva verket är mötesprotokollet för det riksårsmöte som hölls i februari 1994.

1617 Intervju med Robert Vesterlund, publicerad den 3 januari 2005 på Nationell.nu, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050214133237/http://nationell.nu/index.php?a=3 (Hämtad: 2023-01-03).

1618 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 26–27 februari 1994, punkt 11; Pärm 2.

1619 Ibid., punkt 3.

1620 För Janssons närvaro vid SDU:s konstituerande möte, se Konceptprotokoll från SDU:s konstituerande möte, daterat den 5 december 1992; Pärm 1. För hans roll som SDU:s kassör och redaktionsmedlem, se sign. ”UNG FRONT korrespondent”, ”SDU – Årsmöte”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 9.

1621 Dessa utgjordes bland annat av 30 november-firandet 1993, Engelbrektsmarscherna 1993 och 1994, manifestationen

intervjuer flankerad av de ledande personerna i ungdomsförbundet, bland annat Vesterlund och Jelder.[1622]

Även retoriskt befann sig Klarström och andra ledande sverigedemokrater i samklang med ungdomsförbundets ideologiska inriktning. Klarström hade inför ungdomsförbundet proklamerat att den ”nationella revolutionen” var inledd.[1623] Vice ordförande Tina Hallgren-Bengtsson hade hotfullt talat om de ”landsförrädare, hycklande politiker och kommunistsvin” som en dag skulle ställas ”till svars för det grövsta av alla brott – landsförräderi”.[1624] Partikassören Henrik Enmark hade lett en talkör som skanderat ”Död åt dom röda” på Engelbrektsmarschen.[1625] Andra personer i partiledningen hade gett sitt bidrag till radikaliseringen. Det var exempelvis den tidigare vice ordföranden Bo Nilssons förslag att Sverigedemokraterna skulle hålla sig med ett uniformerat ungdomsförbund. Partiorganisatören Lars Emanuelsson hade på högst konkret sätt visat SDU-ungdomarna att det var fullständigt acceptabelt att förolämpa och provocera fredliga motdemonstranter i samband med torgmöten.[1626]

Konstaterat är alltså en överlappning av representanter från ungdomsförbundet och moderpartiet, partiföreträdares närvaro vid förbundets verksamheter, samt betydande likheter i den idémässiga och retoriska radikalisering som kännetecknade såväl moderpartiet som ungdomsförbundet under denna tid. Mot bakgrund av detta måste sannolikheten att partiledningen skulle ha varit helt ovetande om SDU:s ideologiska radikalism bedömas som liten. Det bör betonas att Klarström inte tar upp frågan om SDU:s inriktning, utveckling och avveckling i sin självbiografi från 2018. Detta trots att det var under hans ledning ungdomsförbundet skapades och trots att han ägnar betydande utrymme i självbiografin åt att beskriva högst perifera inslag i partiverksamheten under sin tid som partiordförande.[1627]

Långt senare kom Jimmy Windeskog att ge en förklaring till denna tystnad om SDU:s inriktning och utveckling. År 2010 beskrev han i ett blogginlägg att ”en riktig uppstädning av logiska skäl inte kunde ske på Anders tid”. Anledningen var, enligt Windeskog, att ”Anders var så

i Göteborg i oktober 1993, SDU-demonstrationen i Stockholm i november 1993 samt demonstrationen i Växjö i maj 1994

[1622] Se intervju med Klarström, den 13 juli 1993, klippet ”Presskonferens med SD 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=FrKHLA2SK-M (Hämtad: 2023-08-28).

[1623] Se Klarströms tal på SDU:s manifestation den 6 november 1993, klippet ”SDU:s manifestation till Gustav II Adolf i Stockholm 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=3jG7sS0NIIE Tid: 23.05. (Hämtad: 2023-08-19).

[1624] Tina Hallgren-Bengtssons tal på Engelbrektsmarschen den 23 april 1994: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen.mp3 Tid: 16.40. (Hämtad: 2023-08-29).

[1625] Henrik Enmarks tal på Engelbrektsmarschen den 23 april 1994: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen.mp3 Tid: 03.20. (Hämtad: 2023-10-05).

[1626] Se Emanuelssons uppträdande vid torgmöte i Borlänge 1994, filmen ”Sverigedemokraternas sommarläger 1994”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=LPDzfs9xhBQ Tid: 01.18.15. (Hämtad: 2023-08-26).

[1627] I sin självbiografi omnämner Klarström SDU i förbigående enbart i samband med handgranatsincidenten på 1 maj 1993, sommarlägret i Småland 1993, den demonstration som förbundet anordnade den 6 november 1993, samt sommarlägret i Dalarna 1994; Klarström, *Prima Victoria*, s. 300, 312–315, 350–352, samt 417.

att säga fast i sitt eget förflutna och till viss del påverkade detta det unga gardet närmast honom”.[1628] Mer tydligt än så har vare sig Sverigedemokraterna som parti eller någon före detta representant för partiet uttryckt sig vad gäller SDU. Kort sagt: Klarström hade sin bakgrund i nationalsocialismen, det ungdomsförbund han var med att skapa färgades av detta, och det kom att krävas ett partiledarbyte innan någon förändring kunde komma till stånd.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Bildandet av Sverigedemokraternas första ungdomsförbund 1992 var en följd av beslutet 1991 om att göra partiverksamheten mer ungdomsinriktad. Bakgrunden var Sverigedemokraternas framgångar i Skolvalet som hölls i anslutning till valet september 1991. Skolvalets resultat visade att partiet hade ett betydande stöd i den yngre generationen, och många gymnasieelever skulle vara förstagångsväljare i det kommande valet.

Under loppet av 1992 vidtogs en rad åtgärder i syfte att rekrytera ungdomar, knyta dem till partiet och därmed skapa ett underlag och praktiska förutsättningar för ett ungdomsförbund. Man besökte och bedrev kampanjer på högstadie- och gymnasieskolor, utformade flygblad specifikt riktade till ungdomar och införde möjligheten att lösa ”ungdomsmedlemskap” i partiet. Under denna tid expanderade också Sverigedemokraterna sin gatuaktivistiska verksamhet, centrerad kring affischering, flygbladsutdelning och uppsättande av klistermärken – en verksamhet som i stor utsträckning bars upp av partiets ungdomar.

I december 1992 bildades SDU. Enligt verksamhetsbeskrivningarna var förbundet från första stund inriktat på gatuaktivism, vilket framgår både av de uppgifter som förelades förbundet och utformningen av SDU:s sommarläger.

Ungdomsverksamheten var nära knuten till såväl Sverigedemokraternas engagemang på vit makt-musikens område som till partiets arrangerande av offentliga manifestationer under denna tid. Klarström har beskrivit hur musiken var ett sätt nå ut till ungdomarna, och särskilt de spelningar som anordnades i anslutning till manifestationerna var ett sätt ”få med fler anhängare”.[1629] Detta skedde inte bara i syfte att rekrytera ungdomar till partiet, utan hjälpte till med ”mobiliseringen av deltagare på vår sida gentemot motdemonstranterna”.[1630]

Samtidigt uppvisade SDU militanta drag. I samband med sommarlägren gavs ungdomarna möjlighet att få erfarenhet av såväl konfrontationer som provokationer. Det ideal som odlades inom SDU var ett förbund bestående av disciplinerade, idealistiska och självuppoffrande ungdomar

[1628] Se Jimmy Windeskogs kommentarer till Torbjörn Jerlerups blogginlägg ”En kritisk granskning av en kritisk granskning av Sverigedemokraterna”, publicerad den 25 juli 2010 på bloggen Ligator: https://ligator.wordpress.com/2010/07/23/en-kritisk-granskning-av-en-kritisk-granskning-av-sverigedemokraterna/ (Hämtad: 2022-09-14).

[1629] Klarström, *Prima Victoria,* s. 245.

[1630] Ibid.

inbegripna i en nationell kamp, ett ideal som knöts till Derek Hollands idé om ”den politiske soldaten”.

Det är uppenbart att SDU kom att utvecklas i alltmer radikal riktning under åren fram till 1995. Såväl skeendet som graden av radikalisering har inte kunnat dokumenteras i detalj. Om man utgår ifrån de uppgifter som finns om de framträdande personerna i förbundsledningen och deras ideologiska utveckling efter 1995 framträder dock bilden av ett ungdomsförbund där avståndet till de nationalsocialistiska och rasideologiska miljöerna antingen var mycket kort eller obefintligt.

Frågan om detta skeende ska beskrivas i termer av politisk infiltration, entrism, eller om partiledningen var medveten om vad som hände inom förbundet – och antingen uppmuntrade eller accepterade det – låter sig på grund av källmaterialläget inte fullt ut besvaras. Jimmy Windeskog beskriver en utveckling där aktivismen och entusiasmen klingade av redan efter det första året och SDU lämnades ”vind för våg” av partiledningen.[1631] Denna omständighet – i kombination med en ”oförmåga att hålla radikalare element borta från organisationen” – anser Windeskog var orsaken till radikaliseringen.[1632] Mattias Karlsson beskriver däremot SDU:s utveckling som ett resultat av den radikalisering som skedde inom partiet mer generellt under dessa år och framkastar förslaget att ”den grupp som tog kontrollen över ungdomsförbundet till och med kan ha varit infiltratörer från mer extrema rörelser”.[1633]

Beskrivningarna är inte ömsesidigt uteslutande, men bortser ifrån det faktum att SDU från dess bildande var ett högst radikalt ungdomsförbund. Inslagen av militans, verksamhetens inriktning på konfrontativ gatuaktivism, det öppna intresset för vit makt-musik, den revolutionära retoriken, självförståelsen av medlemmarna som ”politiska soldater” och flirtandet med nationalsocialismen – allt detta låg i öppen dager från första stund. Som har framgått fanns täta kontakter mellan partiledningen och ungdomsförbundet under denna tid, vilket måste ha underlättat partiledningens insyn i SDU:s verksamhet.

Det första steget i avvecklingen av SDU togs på Sverigedemokraternas årsmöte våren 1995 och fullföljdes sommaren samma år då SDU förlorade sin status som självständigt ungdomsförbund. Även om de exakta detaljerna i detta skeende heller inte är kända kan några iakttagelser göras.

För det första bör detta beslut ses som en direkt konsekvens av det byte av partiordförande som skedde på årsmötet 1995. Som Windeskog har beskrivit det var SDU att betrakta som Anders Klarströms skapelse – hans ”unga garde” – och oavsett den riktning som ungdomsförbundet hade tagit kunde ingen förändring komma till stånd innan Klarström hade avgått.[1634]

[1631] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 71 f.
[1632] Ibid.
[1633] *Sverigedemokraterna 25 år*, rubriken ”Urspårad ungdomssatsning”.
[1634] Se Jimmy Windeskogs kommentarer till Torbjörn Jerlerups blogginlägg ”En kritisk granskning av en kritisk granskning av Sverigedemokraterna”, publicerad den 25 juli 2010 på bloggen Ligator:

För det andra bör beslutet betraktas som en av de allra första åtgärder som vidtogs av Mikael Jansson och den nya partiledningen i syfte att komma till rätta med en rad andra företeelser som var direkt knutna till Klarströms partiordförandeskap: engagemanget i vit makt-musiken, de kontroversiella offentliga manifestationerna och kontakterna med nationalsocialistiska grupper.

För det tredje innebar, enligt Windeskog, avvecklandet av SDU som självständigt ungdomsförbund en betydande förlust för Sverigedemokraterna, då en majoritet av förbundets medlemmar förklarades vara icke längre välkomna.[1635]

https://ligator.wordpress.com/2010/07/23/en-kritisk-granskning-av-en-kritisk-granskning-av-sverigedemokraterna/ (Hämtad: 2022-09-14).

1635 Osign., ”Windeskog tackar för sig”, *Demokraten*, nr 7–9 2000, s. 12.

KAPITEL 9. INTERNATIONELLA RELATIONER

Sverigedemokraternas internationella kontakter och samarbeten är ett ämne som har berörts i den befintliga litteraturen, särskilt den som rör partiets tidiga historia, om än i förbigående. Det som har uppmärksammats har varit Sverigedemokraternas relationer till partier som har omväxlande betecknats som högerextrema, nationalsocialistiska, fascistiska, rasistiska eller antisemitiska. Fokus har alltså legat på ideologiskt mycket kontroversiella relationer.

Partiets internationella kontakter är relevanta av flera skäl och ger upphov till flera frågor: Vilka utländska partier och organisationer identifierade sig Sverigedemokraterna med? Vilken var dessa partiers ideologiska hemvist? Vilka partier uppfattade Sverigedemokraterna ingå i en bredare internationell ideologisk gemenskap? Vilka kontakter, utbyten eller till och med samarbeten valde Sverigedemokraterna att etablera och varför?

Dessa frågor kan sägas ha två aspekter: Å ena sidan handlar det om ideologisk affinitet eller gemenskap, vilket handlar om att relationerna till utländska partier kan bidra till att belysa Sverigedemokraternas positionering på ett ideologiskt fält, samt kasta ljus över partiets ideologiska bakgrund. Å andra sidan handlar frågorna om vilka högst konkreta kontakter till utländska organisationer och partier som kan beläggas. Dessa aspekter är – i likhet med flera andra tematiska kapitel i denna vitbok – av betydelse att uppmärksamma för en djupare förståelse av partiet i relation till termer såsom kontinuitet och diskontinuitet.

BEVARA SVERIGE SVENSKT

Den organisatoriska, personmässiga och idémässiga kontinuitet mellan BSS och Sverigedemokraterna som har konstaterats i tidigare kapitel motiverar att även detta inleds med en tillbakablick på BSS; dels för att urskilja vilka relationer som präglades av kontinuitet, dels för att se om, och i så fall hur, dessa relationer förändrades över tid. Vilka relationer upphörde, vilka fördjupades och hur kan i så fall de skiftande relationerna förklaras?

Redan en översiktlig genomläsning av BSS publikationer från tidsperioden 1982–1986 visar att organisationens beskrivning av sig själv som en ”tvärpolitisk informationsgrupp”, enbart inriktad på att bilda opinion i svensk invandringspolitik, är långt ifrån fullständig.[1636] Utifrån innehållet i publikationerna är det tydligt att BSS var förankrad i ”den nationella rörelsen”, en samlingsbeteckning på grupper med nationalsocialistisk, fascistisk och radikalnationalistisk ideologi. Detta framträder med särskild tydlighet vid beaktande av de utländska organisationer som uppmärksammades i publikationerna, men även i de internationella kontakter som kan beläggas. I

[1636] Citat: Sven Davidson, ”Rörelsen: Aktiviteterna”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 21.

det följande ska tre exempel ges på utländska partier som BSS fann ideologiskt relevanta att ta upp i sin utrikesbevakning eller uttrycka stöd för: tyska *Nationaldemokratische Partei Deutschlands*, italienska *Movimento Sociale Italiano* och holländska *Centrumpartij*. Därefter behandlas de två för BSS mest betydelsefulla partierna: brittiska *National Front* och norska *Nasjonalt Folkeparti* (tidigare *Norsk Front*).

Nationaldemokratische Partei Deutschlands

Partiet *Nationaldemokratische Partei Deutschlands* (NPD) förekom i BSS publikationer. Partiet beskrevs kortfattat som att det arbetade för ett ”annorlunda Tyskland”, utan ett närmare angivande av dess ideologiska hemvist.[1637] Samtidigt återfanns *NHB-report* i en förteckning över utländska tidskrifter som BSS rekommenderade sina läsare.[1638] Denna månadstidskrift utgavs av en av NPD:s många underorganisationer, studentförbundet *Nationaldemokratischer Hochschulbund* (NHB).[1639] Även nyheter om *Nationaldemokratische Partei*, det vill säga NPD:s österrikiska broderparti, förmedlades i BSS publikationer.[1640]

NPD:s ideologiska mål var dock mer komplexa än vad som framgick i BSS omnämnanden. NPD grundades som en storkoalition 1964 med ambitionen att samla alla nationalkonservativa krafter i Tyskland i en organisation. Organisatoriskt sett utgjorde partiets grundande den enskilt viktigaste händelsen sedan *Sozialistische Reichspartei* hade förbjudits av den tyska författningsdomstolen 1952 på grund av dess uppenbara nationalsocialistiska idégods. För första gången sedan krigsslutet fanns nu ett enat alternativ inom denna del av den tyska ytterhögern. NPD:s framträdande medlemmar kom från såväl högerkonservativa *Deutsche Partei* som högerextrema *Deutsche Reichspartei*, men med inslag av kristdemokrater från *Christlich Demokratische Union Deutschlands* (CDU). Samtidigt lockade NPD till sig medlemmar med bakgrund i tyska nazistpartiet NSDAP vilket också påverkade NPD:s ideologiska profil.[1641]

Utformningen av NPD:s ideologi och politiska program präglades av de särskilda villkor som gällde för politiska partier i Västtyskland efter 1949. I enlighet med den västtyska författningen hade författningsdomstolen möjlighet att förbjuda politiska partier som ifrågasatte och motarbetade den tyska grundlagen.[1642] Till det yttre kom NPD i stor utsträckning att framstå enbart som ett

---

[1637] Osign., ”Europa på marsch”, *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 5.

[1638] Se notisen ”Utländska tidningar”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 27.

[1639] Uwe Backes, *Politischer Extremismus in demokratischen Verfassungsstaaten: Elemente einer normativen Rahmentheorie* (Opladen, 1989), s. 230 f.

[1640] Osign., ”Europa på marsch”, *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 5.

[1641] Stefan Mannes, ”Die NPD in den 1960ern – Geschichte und Ideologie”, publicerad den 27 mars 2006; https://www.zukunft-braucht-erinnerung.de/die-npd-in-den-1960ern-geschichte-und-ideologie/ (Hämtad: 2002-10-16).

[1642] För information om författningsstödet för och förfarandet vid partiförbud i Tyskland, se ”Parteiverbotsverfahren” på Bundesverfassungsgerichts webbsida: https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Verfahren/Wichtige-Verfahrensarten/Parteiverbotsverfahren/parteiverbotsverfahren_node.html (Hämtad: 2023-08-31).

alternativ för en medelklass som hamnat i ekonomiska svårigheter och partiet antog ett eklektiskt program som representerade ”en protest mot ett modernt, liberalt, demokratiskt och pluralistiskt samhälle”.[1643] Detta var dock en konsekvens av att ”NPD:s partiprogram och offentliga uttalanden från partitjänstemän var utformade för att undvika rättsliga åtgärder mot partiet”.[1644] Partiets radikala och dolda ideologi var i stor utsträckning resultatet av personer vars ideologiska bakgrund stod att finna i nationalsocialismen. Till dessa hörde den ansvarige för NPD:s politiska utbildningskontor, Ernest Anrich, före detta SS-officer och tidigare utbildningschef för det nazistiska tyska studentförbundet. Det interna ideologiska partimaterialet – sammanfattat i fyrbandsverket *Politisches Lexikon* – var utarbetat av Dieter Vollmer, som hade varit biträdande chefredaktör för den nynazistiska tidskriften *Der Weg* som utgavs i Buenos Aires 1950–1952. Av detta lexikon framgår tydligt det ideologiska inflytandet från nationalsocialismen. Under uppslagsordet ”Rassenpolitik” beskrevs rasprincipen som ”världshistoriens nyckel”, rasblandning förkastades och en medveten raspolitik efterfrågades.[1645] Under uppslagsordet ”Judentum” beskrevs hur den större delen av judenheten uppvisade en tendens att överföra den religiösa utvaldhetstanken till det politiska, ekonomiska och kulturella sfären och därmed komma i konflikt med sina värdfolk, ett tema som är återkommande inom den moderna antisemitismen.[1646] Uppmärksammandet av den dolda ideologin ledde 1968 till att den tyske inrikesministern började förbereda en ansökan till författningsdomstolen om att belägga NPD med partiförbud, men förfarandet fullföljdes aldrig. Däremot förlorade partiet både medlemmar och legitimitet under 1970- och 1980-talet.

För att bryta sig ur en situation präglad av politisk obetydlighet ingick NPD 1987 en allians med Tyska folkförbundet (*Deutsche Volksunion*: DVU). Ett nytt parti kallat *DVU – Liste D*, bildades med stöd av NPD. Även om partiet kunde uppvisa initiala framgångar, som att få fem procent i delstatsvalet i Bremen i september 1987, kollapsade snart partialliansen.[1647]

Från 1991 kom NPD genom upprepade partiledarbyten att radikaliseras än mer. Den nya partiledaren Günter Deckert framträdde offentligt som förintelseförnekare och dömdes vid upprepade tillfällen för den tyska motsvarigheten till hets mot folkgrupp.[1648] Den efterföljande partiledaren, Udo Voigt, fortsatte på den inslagna vägen, förkastade den demokratiska rättsstaten

---

[1643] Stefan Mannes, ”Die NPD in den 1960ern – Geschichte und Ideologie”, publicerad den 27 mars 2006; https://www.zukunft-braucht-erinnerung.de/die-npd-in-den-1960ern-geschichte-und-ideologie/ (Hämtad: 2022-10-16).
[1644] Ibid.
[1645] Ibid.
[1646] Uppslagsordet ”Judentum”, Dieter Vollmer, ”Politisches Lexikon” (Göttingen/Hannover, 1966–1967), återgiven på Internet Archive: https://archive.org/details/PolitischesLexikon-4/001PolLex_F_L/mode/1up (Hämtad: 2022-10-14).
[1647] Stefan Mannes, ”Die NPD in den 1960ern – Geschichte und Ideologie”, publicerad den 27 mars 2006; https://www.zukunft-braucht-erinnerung.de/die-npd-in-den-1960ern-geschichte-und-ideologie/ (Hämtad: 2022-10-16).
[1648] Uppslagsordet ”Günter Deckert”, Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Günter_Deckert (Hämtad: 2022-10-17).

som utgångspunkt för partiets arbete och förespråkade istället revolutionär kamp.[1649]

Movimento Sociale Italiano

Det andra exemplet på ett utländskt parti som BSS fann relevanta att ta upp i sin utrikesbevakning var *Movimento Sociale Italiano* (MSI). Partiet intog inte någon framträdande ställning i BSS publikationer, men utgjorde en referenspunkt i redogörelsen för de europeiska nationalistpartiernas ställning i Europa, i artikeln ”Europa på marsch”, som publicerades i *Patrioten* 1984.[1650]

MSI grundades 1946 av anhängare till Benito Mussolinis *Nationella fascistparti* (*Partito Nazionale Fascista*: PNF) och dess direkta efterföljare *Republikanska fascistpartiet* (*Partito Fascista Repubblicano*: PFR). Det senare partiet var verksamt endast en kortare tid, mellan vapenstilleståndet i Italien hösten 1943 och fram till krigsslutet 1945.[1651] Därigenom kan MSI uppvisa en direkt kontinuitet mellan Mussolinis fascistparti, från dess grundande 1921, fram till 1995, då MSI offentligt tog avstånd från fascismen.[1652]

Partiets mål från dess grundande utgjordes av ett återuppväckande av Mussolinis fascism, och vägen dit gick framförallt över en radikal kritik av den italienska liberala demokratin som upprättades 1946 då en ny konstitution antogs. Detta kombinerades med en strikt antikommunistisk hållning som förstärktes av Kalla krigets logik. Givet de betydande svårigheterna med att öppet förespråka ett återupprättande av den italienska fascismen som slutgiltigt mål tvingades partiet under efterkrigstiden att anpassa sig till den demokratiska miljön. Under 1950- och 60-talet stödde partiet huvudsakligen det kristdemokratiska partiet, som tillsammans med socialistpartiet utgjorde de två poler mellan vilka den italienska politiken existerade. De andra partiernas isolering av MSI och det relativt låga väljarstödet gjorde att partiets inflytande var högst begränsat under hela tidsperioden.

Först i och med grundaren Giorgio Almirantes återkomst till partiledarposten 1969 påbörjades ett mer ambitiöst försök att göra partiet relevant i italiensk politik. Detta skedde genom att partiet orienterade sig mot den mer etablerande nationalistiska högern. Detta innebar dock ingen brytning med den nyfascistiska traditionen. Trots omorienteringen uteblev framgångarna. Det var först under tidigt 1980-tal som MSI:s politiska isolering började brytas. Partiet hade systematiskt tagit avstånd från det politiska våld som präglade Italien under 1970-talet, något som ledde till att partiets trovärdighet ökade, och 1983–1984 etablerades för första gången kontakter med

[1649] Uppslagsordet ”Nationaldemokratische Partie Deutschland”, Staatslexikon: https://www.staatslexikon-online.de/Lexikon/Nationaldemokratische_Partei_Deutschlands_(NPD) (Hämtad: 2022-10-05).
[1650] Osign., ”Europa på marsch”, *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 5.
[1651] Nedanstående framställning bygger, såvida inget annat anges, på Piero Ignazi, ”Italy: The Faded Beacon and the Populist Surge”, Piero Ignazi, *Extreme Right Parties in Western Europe* (Oxford, 2003), kap. 3, spec., s. 36–46.
[1652] Carl Levy, ”From Fascism to ’Post-Fascists’: Italian Roads to Modernity”, Richard Bessel (red.), *Fascist Italy and Nazi Germany: Comparisons and contrasts* (Cambridge, 1996), s. 168.

kristdemokratiska, socialdemokratiska och liberala partier. Den enskilt viktigaste ideologiska förändringen av MSI kom under Gianfranco Finis partiledarskap i början av 1990-talet. Vid partikonventet i Fiuggi 1995 tog MSI öppet avstånd från sitt fascistiska förflutna. Partiet – som vid denna tid hade bytt namn till Nationella alliansen (*Alleanza Nazionale*) – förkastade ”alla former av diktatur och totalitarianism”, försvor sig till den liberala demokratin och utryckte en ”absolut aversion mot rasism”.[1653] Intrycket av att detta faktiskt innebar ”en fundamental brytning” med fascismen förstärktes av att den traditionella falangen inom partiet, ledd av Pino Rauti, bröt sig ur och grundade ett nytt parti: *MS: Fiamma Tricolore* (trikolorflamman).[1654]

Centrumpartij

Det tredje partiet är det holländska *Centrumpartij*. I likhet med MSI blev partiet inte föremål för något större intresse från BSS sida, men utgjorde ändå en referenspunkt när det gällde rapporteringen om den nationalistiska högern i Europa. Om partiet sades att det bekämpade ”knarkliberalismen, arbetslöshet, brottslighet och invandring” och att det var denna politik som hade gett den dåvarande partiledaren Hans Janmaat en plats i parlamentet 1984.[1655]

Centrumpartij grundades 1980 som ett nationalistiskt och invandringskritiskt parti av Henry Brookman.[1656] Såväl Brookman som flera andra av grundarna hade sin bakgrund i *Nederlandse Volks-Unie* (Nederländska folkunionen) som bildats 1971 med målsättningen att rehabilitera holländska krigsförbrytare. Efter att partiledaren Johann Georg Glimmerveen 1976 offentligt uttryckt beundran för Adolf Hitler och Anton Mussert (grundare av det holländska nationalsocialistiska partiet 1931) kom *Nederlandse Volks-Unie* att attrahera skaror av unga nynazister och blev under loppet av 1970-talet alltmer militant.[1657] Delvis som en reaktion på denna utveckling grundades först *Nationale Centrum Partij* (1979–1980) och därefter *Centrumpartij*. Partiet sattes i konkurs 1986, men återuppstod omedelbart under namnet *Centrumpartij ’86*. Därpå följde en ny våg av radikalisering och 1998 upplöstes partiet av de nederländska myndigheterna.

Partiets ideologi kan beskrivas som eklektisk. Det kombinerade traditionella höger- och vänsterfrågor med inslag av miljöfrågor som närmast hörde hemma inom de europeiska gröna partierna. Invandringsfrågan var dock central. I partiprogrammet slogs fast att Nederländerna inte kunde tillåtas bli ett invandrarland. Detta av ”ekologiska och socioekonomiska” skäl. Samtidigt

[1653] Stefano Fella, ”From Fiuggi to the Farnesina: Gianfranco Fini’s Remarkable Journey”, *Journal of Contemporary European Studies* 14:1 (2006), s. 13.
[1654] Ibid.
[1655] Osign., ”Europa på marsch”, *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 5.
[1656] Redogörelsen för Centrumpartij bygger, om inget annat anges, på Cas Mudde, *The ideology of the extreme right* (Manchester, 2002), s. 117–121.
[1657] Ibid. Se även uppslagsordet ”Glimmerween, Joop”, Philip Rees, *Biographical Dictionary of the Extreme Right Since 1890* (New York, 1990), s. 152.

betonades de kulturella svårigheterna med att integrera vissa invandrargrupper.[1658] Som lösning föreslogs ett repatrieringsprogram för invandrare från bland annat Surinam, Marocko och Turkiet; 50 procent av biståndsbudgeten skulle finansiera repatrieringen och gå till ursprungsländerna på villkor att dessa accepterade återvändandet av dessa grupper.[1659] I flyktingpolitiken förfäktade partiet att flyktingomhändertagandet skulle ske i närområdet och skötas av internationella hjälporganisationer.[1660]

I BSS publikationer förekom även referenser till den franska ytterhögern i form av nyhetsrapportering, partipresentationer och tidningsannonser: till *Front National* och till ideologiskt närstående franskspråkiga tidskrifter, såsom *Present* och *Nouvelle Ecole*.[1661] Även den anglosaxiska vit makt-miljön var representerad i BSS-publikationerna, exempelvis den amerikanska tidskriften *National Association for the Advancement of White People* (NAAWP) och det australiensiska partiet *Australian National Action* (ANA).[1662] Framförallt publicerades artiklar, men även tidskriftsannonser, som handlade om Sydafrika och Rhodesia.[1663] Artiklarna var genomgående positivt inställda till rasåtskillnad och kritiska till det internationella motståndet mot apartheidsystemet.

Två av dessa utrikesområden kännetecknades av en betydande kontinuitet mellan BSS och Sverigedemokraterna. Referenserna till Sydafrika och Rhodesia fortsatte under tidsperioden 1988–1992 och relationen till *Front National* kom till och med att fördjupas från 1997 och framåt. Av den anledningen kommer dessa två områden att behandlas mer sammantaget senare i detta kapitel.

National Front och Nasjonalt Folkeparti

Det utländska parti som BSS allra flitigast refererade till och som framstår som mest betydelsefullt var brittiska *National Front*. Samtidigt odlade BSS en särskild relation till det norska partiet *Nasjonalt Folkeparti*, före detta *Norsk Front*. Båda dessa partier hade under 1960- och 1970-talet haft som ambition att sammanföra organisatoriskt åtskilda grupper i en ny partibildning. Ambitionen att upprätta en ”nationell front” var också något som BSS gav uttryck för, och detta

---

[1658] Se *Centrumpartijs* partiprogram från 1981, *Middenveg 81:3* (Amsterdam, 1981), s. 22.
[1659] Ibid., s. 21.
[1660] Ibid., s. 24.
[1661] Se osign., ”Europa på marsch”, *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 5, osign., ”Nytt i korthet”, *Patrioten*, nr 3 (1984), s. 8, samt osign., ”Utländska tidningar”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 27.
[1662] För NAAWP, se notis i *Patrioten* nr 7–8 (1986), s. 27; för AMA, se Jim Saleam, ”Australien”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 12.
[1663] För artiklarna, se sign. ”E.L.”, ”Sydafrikansk modell i invandrar-Sverige”, *BSS-Nytt*, nr 2 (1982), s. 7, osign., ”Zimbabwe (Rhodesia)” och ”Viktiga nyheter i Rapport”, *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 7, samt M. Lagervall, Hatkampanjerna mot Sydafrika”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 10–11. För annonser för tidskriften *South African Patriot*, se notisen ”Utländska tidningar”, *Patrioten*, nr 6 (1985), s. 20, samt annonser i *Patrioten*, nr 3 (1984), s. 7 och nr 7–8 (1986), s. 27.

motiverar att dessa två partier här behandlas sammantagna.

I BSS publikationer förekom regelbundet annonser för tidskrifter som antingen var officiellt knutna till *National Front* eller drevs av några av partiets mer framträdande medlemmar. Bland tidskrifterna återfanns medlemstidningen *National Front News*, månadstidskriften *Bulldog*, som riktade sig till partiets yngre medlemmar, samt *Sussex Front*, som utgavs av lokala partimedlemmar.[1664] Utöver dessa förkom vid flera tillfällen annonser för *Nationalism Today* och *The Scorpion*.[1665] Annonseringen i BSS publikationer omfattade inte bara *National Fronts* tidskrifter. Återkommande gjorde BSS reklam för partiets postorderfirma, Nationalist Books.[1666] Även uppmaningar till att bli medlem i partiet förekom, såsom i annonsen ”Become a political soldier – Join the N.F.”[1667]

Parallellt med tidningsannonserna kunde läsarna av BSS publikationer regelbundet ta del av nyheter om *National Front*. Dessa kunde exempelvis handla om interna konflikter inom partiet eller nyheten att någon framträdande ledare hade blivit dömd för den engelska motsvarigheten till hets mot folkgrupp.[1668] Till detta kan läggas att BSS även publicerade en recension av den tidigare omnämnde *National Front*-aktivisten Derek Hollands skrift *The Political Soldier*, men även återgav en artikel på samma tema som ursprungligen hade publicerats i *Nationalism Today*.[1669]

Det samlade innehållet i BSS publikationer – i form av annonser, nyhetsnotiser, recensioner och särtryck – visar att intresset för *National Front* var stort. Inget annat utländskt parti gavs samma uppmärksamhet. Relationen gick dock djupare än så. Det finns mycket som talar för att BSS identifierade sig med det brittiska partiet och uppfattade det som en organisatorisk förebild. För att förstå vad som gjorde *National Front* till en given referenspunkt i BSS publikationer och fick BSS att identifiera sig med partiet bör omständigheterna kring partiets grundande tas i beaktande.

National Front grundades 1967 på initiativ av journalisten och aktivisten Arthur Kenneth Chesterton som vid tidpunkten hade ett gediget förflutet inom brittiska högerextrema kretsar. Han hade varit medlem i Oswalds Mosleys fascistparti *British Union of Fascists* under 1930-talet, och i början av 1950-talet hade han grundat *League of Empire Loyalists*, en politisk påtryckargrupp som bildats med målet att förhindra det brittiska imperiets upplösning. Chestertons ambition var att sammanföra en rad ideologiskt relativt närstående, men organisatoriskt åtskilda grupper till en enhetsfront, därav namnet *National Front*. Först slogs Chestertons grupp samman med *British*

[1664] Se annonser i *BSS medlemsbulletin*, nr 4 1984, s. 11, samt nr 10 1984, s. 7.
[1665] Se osign., ”Utländska tidningar”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 27, samt notisen i *BSS medlemsbulletin*, nr 4 1984, s. 11.
[1666] Se exempelvis *BSS medlemsbulletin*, nr 4 1984, s. 11.
[1667] Annons med rubriken ”Become a political soldier – Join the N.F.”, *BSS medlemsbulletin*, nr 10 1984, s. 8.
[1668] För dessa exempel, se osign., ”Europa på marsch”, *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 5, resp. osign., ”Blandat från BSS nyhetsservice”, *BSS medlemsbulletin*, nr 12 1985, s. 4.
[1669] Fredrik Lundin, ”Recension”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 26, samt Dave Stevens, ”Towards the Political Soldier”, *BSS medlemsbulletin*, nr 10 1984, s. 8.

National Party, ett utpräglat nynazistiskt parti, samt en falang av *Racial Preservation Society*, vilket var en organisation centrerad kring motståndet mot icke-europeisk immigration. Snart anslöt sig också John Tyndalls *Greater Britain Movement*, ett tidigare öppet nynazistiskt parti som i slutet av 1960-talet tonat ner sitt budskap. Därefter, vid 1970-talets början, skedde en tillströmning av medlemmar från *Union Movement*, arvtagaren till Mosleys fascistparti.[1670]

Det var således ett flertal organisationer som samlades i *National Front*. Detta skulle komma att ge upphov till ideologiska spänningar inom partiet, men den historiska betydelsen av *National Fronts* tillblivelse kan inte underskattas. Den har beskrivits som den mest betydelsefulla händelsen inom de högerextrema och fascistiska kretsarna i Storbritannien sedan Mosleys fascistparti förbjöds och dess medlemmar internerades 1940 (”the most significant event on the radical right and fascist fringe of British politics since internment”).[1671] Vidare var *National Front* ett av flera exempel på skapandet av enhetsfronter under denna tid; utvecklingen av det italienska partiet *Movimento Sociale Italiano* under sent 1960-talet och grundandet av franska *Front National* 1972 är två andra exempel.

En tidig indikation på att BSS uppfattade sig som en svensk motsvarighet till *National Front* återfinns i ett brev som skickades till Centerpartipolitikern och invandrarministern Karin Andersson 1980. I brevet beskrevs hur BSS kunde komma att bli ”embryot till en svensk National Front”.[1672] Vid ungefär samma tid beskrevs i ett internt cirkulär hur BSS aktivt arbetade med att förmedla kontakter åt sina medlemmar till ideologiskt näraliggande organisationer och tidskrifter, och att BSS hade för vana att skicka ut provexemplar av sina publikationer till andra tidskrifter. Detta skedde just i syfte att åstadkomma ett slags enhetsfront. Tanken var att ”[e]tt utbyte av idéer och tankar borde samtidigt kunna öka förståelsen och respekten för det arbete som andra grupper bedriver. Den ’nationell fronten’ skulle kunna breddas och en dag kanske något nytt skulle kunna växa fram.”[1673] På hösten 1987, då sammanslagningen av BSS och *Framstegspartiet* väl hade kommit till stånd, kunde den nya skapelsen – *Sverigepartiet* – i sitt allra första tidskriftsnummer utbrista: ”Äntligen en enad nationell front”.[1674]

Tolkningen att BSS uppfattade *National Front* som en organisatorisk förebild bekräftas av de konkreta ansträngningar som gjordes av BSS för att etablera samarbete med befintliga organisationer på svensk mark, särskilt under 1980-talets första år. Möten med Per Engdahls *Nysvenska rörelsen* och *Sveriges Nationella Förbund* – de två mest närliggande organisationerna –

1670 Martin Walker, *The National Front* (London, 1977), s. 67.
1671 Richard Thurlow, *Fascism in Britain: A history 1918–1985* (Oxford, 1987), s. 275.
1672 Sune Olofson, ”Härifrån sprider nazisterna hatbrev om invandrare”, *Expressen* den 17 augusti 1980, s. 18.
1673 Se utdrag ur BSS medlemscirkulär, undertecknat av Leif Zeilon, återgivet i Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 25.
1674 Se omslaget till *Sverigepartiets medlemsbulletin*, nr 1, 1987.

finns belagda redan från 1980.[1675] Samma år deklarerade Åke Lindsten, ledande medlem i *Sveriges Nationella Förbund*, att den som var medlem i BSS, NsR eller SNF automatiskt erhöll medlemskap i de andra organisationerna.[1676] Denna typ av kollektivanslutning kan beskrivas som det närmsta en enhetsfront man kan komma med mindre än en formell sammanslagning av organisationerna och formulerandet av en gemensam politisk plattform.

Dessa ansträngningar för att skapa en nationell front utifrån en brittisk förlaga kan också förklara det intresse som BSS uppvisade för *Nasjonalt Folkeparti* som hade bildats genom namnbytet på *Norsk Front.* Det senare partiet hade grundats 1975 genom en sammanslagning av en rad mindre grupper av nynazister, nationalister och antikommunister. Dessa hade uppstått runt om i Norge under 1960-talet, inte sällan med stöd av gamla medlemmar av Vidkun Quislings nationalsocialistiska parti *Nasjonal Samling*.[1677] Mot bakgrund av detta bör betonas att ambitionen bakom bildandet av *Norsk Front* även syftade till konsoliderandet av ett massparti vars förebild modellerats efter brittiska *National Front*.[1678] *Norsk Front* blev dock inte långlivat. Partiet bytte namn i juli 1979 ”av åpenbare taktiske grunner” efter att en av dess aktivister hade utfört ett bombattentat mot första maj-tåget i Oslo.[1679] Officiellt tog *Nasjonalt Folkeparti* avstånd från nationalsocialismen, men kombinationen av hyllandet av führerprincipen, användningen av symboler och marscher hämtade från *Nasjonal Samling*, den utpräglade nostalgin för Tredje riket samt – inte minst – tendensen av att förneka Förintelsen påvisade likväl dess egentliga ideologiska hemvist.[1680]

I BSS publikationer var *Nasjonalt Folkeparti* en given referenspunkt. I ett flertal nummer förekom annonser för dess officiella organ, *Nasjonalisten.*[1681] I *Patrioten* presenterades partiets officiella ideologi, ”Socialnationalismen”, för en svensk publik. Artikeln hade tidigare varit införd i *Nasjonalisten*.[1682] Den var skriven av historielektorn Olav Hoaas som redan i början av 1970-talet hade framträtt som av de ledande ideologerna inom den norska extremhögern.[1683] Intresset framstår som ömsesidigt. I *Nasjonalisten* publicerades artiklar om såväl BSS som Sverige.[1684] Som exempel kan nämnas artikeln ”En svensk martyr” som beskrev Leif Zeilons avsked från byggbolaget BPA

[1675] Osign., ”1980: Begynnande samling”, *Vägen framåt*, nr 1 (januari) 1981, s. 3.
[1676] Madeleine Gedin, ”Han kan bli den svenske führern”, *Aftonbladet* den 14 augusti 1981, s. 12.
[1677] Per Bangsund, *Arvtakerne: Nazisme i Norge etter krigen* (Oslo, 1984), s. 165 ff.
[1678] Fredrik Wilhelmsen, ”From New Order to the Millennium of White Power: Norwegian Fascism Between Party Politics and Lone-Actor Terrorism”, *Politics, Religion & Ideology*, 22:1 (2021), s. 18.
[1679] Uppslagsordet ”Norsk Front”, *Pax Leksikon*, bd 4, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20071008162120/http://www.norgeslexi.com/paxlex/alfabetet/n/n12.html (Hämtad: 2023-08-29).
[1680] Ibid.
[1681] Se annonser i *BSS-Nytt*, nr 2 (1982), s. 7 och *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 4.
[1682] Olav Hoaas, ”Socialnationalismen”, *Patrioten*, nr 4–5 (1985), s. 5 f.
[1683] Fredrik Wilhelmsen, ”From New Order to the Millennium of White Power: Norwegian Fascism Between Party Politics and Lone-Actor Terrorism”, *Politics, Religion & Ideology*, 22:1 (2021), s. 23.
[1684] Se exempelvis Erik Blüchers artikel ”Sverige rystes av raskrig”; ibid., not 52, s. 27.

efter att hans engagemang i BSS blivit offentligt 1980.[1685]

Men kopplingarna mellan BSS och *Nasjonalt Folkeparti* var inte begränsade till de båda organisationernas publikationer. Även direkta kontakter förekom. I augusti 1981 uppgav Tor Petter Hadland, före detta utrikessekreterare i *Nasjonalt Folkeparti*, att han haft kontakter med Leif Zeilon i ett och ett halvt år, och att *Nasjonalt Folkeparti* ”absolut” samarbetade med BSS; bland annat beskrev han hur partiet hade planer på att ge ut en gemensam tidning med BSS och *Sveriges Nationella Förbund*.[1686] Hadlands uttalande är intressant så till vida att den innehåller en specifik tidsangivelse. Kontakterna mellan BSS och *Nasjonalt Folkeparti* ska enligt Hadland alltså ha etablerats redan i början av 1980, endast ett halvår efter att BSS bildades (augusti 1979) och långt innan namnen på några av de drivande bakom organisationen blev offentliga (december 1980). Kopplingarna till partiet föregick alltså de första omnämnandena i BSS publikationer. Dessa kopplingar kom senare även att fördjupas. När BSS höll sitt årsmöte 1984 var *Norsk Fronts*/*Nasjonalt Folkepartis* grundare Erik Blücher och dess partiledare Jan Ødegård inbjudna som gästtalare.[1687] BSS var å sin sida representerat på *Nasjonalt Folkepartis* landsmöte 1983 och året därpå framförde BSS lyckönskningar till årsmötets deltagare.[1688]

I jämförelse med alla andra utländska organisationer som BSS antingen refererade till eller hade ett utbyte med framstår *National Front* och *Nasjonalt Folkeparti* som särskilt betydelsefulla. Det finns mycket som indikerar att intresset hängde samman med att *National Front* framträdde som en direkt förebild för BSS i strävan efter att etablera ett slags enhetsfront. Detta var samma ambition som *Norsk Front*/*Nasjonalt Folkeparti* gav uttryck för. *Nasjonalt Folkeparti* utgjorde därigenom ett konkret och näraliggande exempel på att den organisatoriska utveckling som *National Front* representerade var möjligt att efterlikna. Det finns också tecken på att de fördjupade kontakterna mellan BSS och *Nasjonalt Folkeparti* även syftade till att etablera en gemensam *nordisk* front. Åtminstone beskrev Blücher relationen på detta sätt i en redogörelse från partiets landsmöte 1983: ”Och ett speciellt tack sänder jag till den svenska falangen. De intima banden mellan Sveriges och Norges nationella front förstärktes helgen innan julen 1983, och resultatet ska på sikt ge en ny generation vikingar som ska kämpa sig fram till ett nytt, stornordiskt rike!”[1689] Noteras bör att BSS i detta sammanhang beskrevs som en ”falang”, snarare än som en självständig organisation.

Den särställning som brittiska *National Front* intog handlade inte enbart om att partiet utgjorde en organisatorisk förebild. Även när det gällde BSS program och återkommande teman i

[1685] Madeleine Gedin, ”Varför smet han till Sverige?”, *Aftonbladet* den 13 augusti 1981, s. 14.
[1686] Ibid.
[1687] Osign., ”Årsmötet”, *BSS medlemsbulletin*, nr 4 1984, s. 5.
[1688] Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 26. Zeilon väljer att tona ned dessa kopplingar till Norge och menar att inget ”samarbete” förekom; se Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 89.
[1689] Citat ur Erik Blüchers rapport från landsmötet 1983, återgiven i Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 26.

publikationerna går det att spåra ett inflytande tillbaka till den politiska grundplattform som *National Front* hade formulerat då partiet bildades 1967. Denna syftade till att förena organisationer som hade gemensamt att de utgjorde den yttersta högern inom den brittiska politiken, men som uppvisade påtagliga skillnader sinsemellan, såväl ideologiskt som i innehållet i deras politiska program. Resultatet blev att *National Fronts* grundplattform kan beskrivas som ett slags minsta gemensamma nämnare för de ingående organisationerna.

Fyra punkter var centrala i programmet: ”[O]pposition to the political establishment, anti-communism, support for Rhodesia and the white dominions, and both an end to immigration into Britain and the repatriation of all settled immigrants to their ancestral nations”.[1690] Tre av dessa punkter var direkt överförbara till svenska förhållanden och återfanns i BSS. Kravet på att invandringen skulle begränsas till ”seriösa invandrare av människor från kulturellt och etniskt besläktade länder”, samt att repatriering av invandrare ”från etniskt och kulturellt avvikande länder” skulle ”uppmuntras och understödjas”, utgjorde kärnan i BSS program.[1691] Detta var ”invandringsfrågan” som BSS så framgångsrikt hade tagit ”på entreprenad”, som BSS ordförande Sven Davidson uttryckte det.[1692] Per Engdahl medgav att ”invandrarproblematiken” var den förenande punkten när han 1981 kommenterade relationen mellan BSS och *Nysvenska rörelsen*, det vill säga under den tid då det finns indikationer på ett formellt samarbete mellan organisationerna.[1693]

När det gällde de två följande punkterna i *National Fronts* grundplattform återfanns dessa inte i BSS program. I organisationens publikationer däremot framträdde både antikommunismen och ett populistiskt formulerat motstånd mot det politiska etablissemanget som centrala teman.[1694] Till och med den fjärde punkten – stödet till Rhodesia och de vita medlemsstaterna inom samväldet – var något som övertogs av BSS. Trots att detta framstår som något högst specifikt för det brittiska sammanhang i vilket *National Front* bildades kom engagemanget att föras vidare till Sverigedemokraterna under partiets första år.

I BSS publikationer var referenserna till *National Front* framförallt centrerade kring en mindre grupp inom partiets ledning. Denna hade framträtt under 1980-talets första år, gjorde anspråk på att representera en ny ideologisk linje och uppvisade ambitioner att ”modernisera” partiet. För att förstå betydelsen av detta måste man se till utvecklingen inom *National Front* fram till början av 1980-talet. I och med att partiet hade grundats 1967 genom en sammanslagning av en

---

[1690] Martin Walker, *The National Front* (London, 1977), s. 67.
[1691] Se de politiska krav som återfinns i det avslutande kapitlet i BSS program antaget vid årsmötet den 20 mars 1983.
[1692] Tal av Sven Davidson vid BSS medlemsmöte den 21 mars 1982, återgivet i Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 94.
[1693] Madeleine Gedin, ”Varför smet han till Sverige?”, *Aftonbladet* den 13 augusti 1981, s. 14.
[1694] För en generell demokratikritik parad med populism, se J. Bäck, ”Därför sviker partierna Sverige”, *Patrioten*, nr 6 1985), s. 6 f. För antikommunismen, se exempelvis Gunnar Hedman, ”Kommunismens fruktansvärda grymhet”, *Patrioten*, nr 4–5 (1985), s. 9.

rad organisationer hade ideologiska spänningar byggts in i partiet. En falang var mer orienterad mot den etablerade konservativa högern, en annan utpräglat populistisk och en tredje var orienterad mot nationalsocialismen. *National Fronts* grundare, den ideologiskt mer moderate Chesterton, avgick redan 1970 som partiledare. Partiet kom under 1970-talet istället att domineras av John Tyndall som hade en gedigen bakgrund inom nynazistiska organisationer. Under hans tid skedde en betydande omorientering av partiet, från en populistisk invandringskritik till rasnationalism, historierevisionism, nynazistisk nostalgi och antisemitism.[1695] Tyndall tvingades bort från partiordförandeposten 1980 och grundade året därpå (det nya) *British National Party* (BNP). BNP kom ända fram till millennieskiftet att bli ett slags förlängning av Tyndalls ordförandetid i *National Front*. Partiet måste i grunden beskrivas som nyfascistiskt, och med en ”barely hidden allegiance to biological racism and Jewish conspiracy theory”.[1696]

I början av 1980-talet hade dock en falang framträtt inom *National Front* som önskade utveckla partiet i en annan riktning än den som partiet hade tagit under Tyndalls ledning. De främsta företrädarna var Nick Griffin och Joseph Pearce, som från 1983 ingick i *National Fronts* partiledning. En annan framträdande person var Michael Walker, grundare av tidskriften *New Democrat* 1981 (från 1983 utgiven under namnet *The Scorpion)*. Tidskriften blev det viktigaste organet för den brittiska receptionen av de idéer som formulerats av den nya franska högern, *Nouvelle Droite*, under 1970-talet.[1697] Till denna grupp hörde också Derek Holland, författare till den i dessa miljöer inflytelserika skriften *The Political Soldier.*

Denna grupp representerade en uppsättning idéer som ideologiskt särskilde den från *National Fronts* traditionella profil. Till att börja med anslöt sig de till idén om ”tredje positionen”, en i grunden nyfascistisk skapelse som formulerats efter andra världskrigets slut och inom ramen för kalla krigets världsordning. Man framställde den egna ideologin som en tredje position mellan kapitalismen och kommunismen, som vare sig ”höger” eller ”vänster”. I detta avseende var *National Front*-falangen på ett direkt sätt influerad av den italienske fascismteoretikern Roberto Fiore. Samtidigt markerade man avstånd från den traditionella och djupt rotade rasismen inom partiet, och valde istället att artikulera en rasseparatistisk linje. Rasismens centrala element – värderingen och hierarkiseringen av raser – tonades ned och man betonade alla rasers lika värde, men framhöll samtidigt att raserna skulle hållas isär och utvecklas separat. Målsättningen har beskrivits som en ”global rasseparatism”. Formeln ”separate but equal” beskriver på ett träffande sätt denna hållning. Slutligen formulerade den nya falangen idéer som var långt mer radikala än

---

1695 Richard Thurlow, *Fascism in Britain: A history 1918–1985* (Oxford, 1987), s. 292–297.

1696 Nigel Copsey, *Contemporary British Fascism: The British National Party and the Quest for Legitimacy*, 2 utg. (London & New York, 2008), kap. 4, spec., s. 97–99; citat, s. 98.

1697 Nigel Copsey, ”’Au Revoir to Sacred Cows’? Assessing the Impact of the Nouvelle Droite in Britain”, *Democracy and Security*, 9:3 (2013), s. 289 f.

National Fronts tidigare hållning. En av dessa var idén om ”The Political Soldier”, skapandet av en ”ny människa” som skulle utgöra kärnan i en idealistisk och nationalistiskt hängiven revolutionär elit.[1698]

Dessa idéer återverkade på *National Fronts* partiverksamhet. Istället för den kombination av parlamentarisk verksamhet, massmobilisering och gatuaktivism som hade kännetecknat *National Fronts* verksamhet under de första femton åren fick partiet en inriktning mot ett elitparti. Detta framträder bland annat när man betraktar partiets deltagande i de brittiska parlamentsvalen. 1979 hade partiet ställt upp med över 300 kandidater; 1983 – det år då den nya falangen kom att ingå i partiledningen och sätta sin prägel på partiet – hade antalet sjunkit till 60 kandidater. 1987 – året efter att partiet splittrats i två falanger – ställde partiet endast upp med en kandidat.[1699]

Att det just var denna falang inom *National Front* som var av intresse för BSS framgår till att börja med av omnämnandena i BSS egna publikationer. Exempelvis gjordes reklam för Griffins och Pearce tidskrift *Nationalism Today*, samt Walkers *The Scorpion*.[1700] BSS kunde också uppvisa direkta kontakter med denna falang, och såväl Griffin som Pearce besökte Sverige 1984 och 1985 och höll tal på BSS årsmöten.[1701] Derek Hollands idéer om att skapa ett politiskt *avantgarde* – ”The Political Soldier”, även titeln på Hollands skrift – kom också att uppmärksammas i BSS publikationer.[1702] Till Holland fanns dessutom en direkt koppling i form av Niels Mandell, BSS-veteran och senare aktiv i Sverigedemokratiska sammanhang, som hade kontakt med Derek Holland när han besökte England i slutet av 1980-talet.[1703]

Ovanstående redogörelse visar på betydande kopplingar mellan BSS och *National Front*. Dessa bestod till att börja med av direkta *personkontakter*. Rent *organisatoriskt* kom *National Front* att fungera som en inspirationskälla, vilket är särskilt tydligt i BSS ambition att sammanföra en rad partier och grupper till en ”nationell front”. Samtidigt framträder *ideologiska* likheter. Detta gällde till att börja med *National Fronts* grundplattform som – trots att den var formulerad i en annan tid och i ett annat nationellt sammanhang – hade sin motsvarighet i en rad centrala teman som återfanns i BSS program och uttrycktes i publikationerna: kravet på stoppad invandring och repatriering, en populistisk anti-etablissemangshållning, antikommunism och ett ställningstagande för den vita

---

[1698] Nicholas Goodrick-Clarke, *Black Sun: Aryan Cults, Esoteric Nazism and the Politics of Identity* (New York & London, 2003), s. 68 f.

[1699] För dessa uppgifter, se uppslagsordet ”National Front (UK) Election results”, Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/National_Front_(UK)_election_results (Hämtad: 2023-05-13).

[1700] Osign., ”Utländska tidningar”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 27 och *BSS medlemsbulletin*, nr 4 1984, s. 11.

[1701] Se osign., ”Sverigepartiet: Vi jobbar inte med britterna”, *Dagens Nyheter* den 23 juli 1987, s. 14, samt Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 28.

[1702] Se Dave Stevens, ”Towards the Political Soldier”, *BSS medlemsbulletin*, nr 10 1984, s. 8, samt Fredrik Lundins recension av Holland i *Patrioten*, nr 7–8. Boken såldes även av Sverigedemokraterna, se försäljningslistan ”Småskrifter från Sverigedemokraternas”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 30.

[1703] Intervju med Niels Mandell i radiodokumentären om Ultima Thule, del 2: ”Ultima Thule – skinnskallarnas nya favoritband”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär: https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-skinnskallarnas-nya-favoritband-del-2-3 Tid: 17.45. (Hämtad: 2023-08-15).

minoritetsbefolkningen i framförallt Sydafrika. Mer specifikt hämtades ideologisk inspiration från den nya falang som framträdde inom *National Front* i början av 1980-talet. Inom BSS kom denna inspiration till uttryck i ett utpräglat rastänkande och en uttrycklig rasseparatistisk ståndpunkt som kombinerades med ett officiellt avståndstagande från den traditionella rasism som varit allmängods inom den nationella rörelsen sedan 1920-talet. Till detta kan läggas ideologisk inspiration i form av ett bejakande av idén om den ”tredje positionen” och det elittänkande som idén om de politiska soldaterna representerade.

Det är först när man betraktar BSS referenser och relationer till utländska partier sammantaget som det blir möjligt att positionera organisationen på ett större ideologiskt fält. Det som då framträder är en organisation som på ett självklart sätt relaterade till partier som – visserligen på olika sätt och i olika hög grad – anknöt till efterkrigstidens fascistiska och nationalsocialistiska rörelser.

Vissa partier kunde uppvisa en, såväl organisatorisk som idémässig, historisk kontinuitet i förhållande till dessa rörelser. Det mest uppenbara exemplet utgörs av *Movimento Sociale Italiano* med dess direkta koppling till de traditionella italienska fascistpartierna PNF och PFR, och partiets vid tidpunkten oreviderade inställning till denna idétradition. När det gällde *Nationaldemokratische Partei Deutschlands* bildades partiet visserligen av personer från aningen skilda läger, från ett etablerat kristdemokratiskt parti som CDU till radikalkonservativa och högerextrema partier, såsom *Deutsche Partei* och *Deutsche Reichspartei*. Rågången gentemot nationalsocialistiska inslag upprätthölls dock inte, och även om partiet betecknade sig som ”nationaldemokratiskt”, återfanns nationalsocialistiskt idégods i partiets ideologi, om än dolt. Vad gäller brittiska *National Front* hade det grundats som en typisk enhetsfront, och detta gällde i viss mån även *Norsk Front/Nasjonalt Folkeparti*. I *National Front* sammanfördes imperieförespråkare och invandringskritiska grupper med uttalat nynazistiska grupper och arvtagarna till den brittiska 1930-talsfascimen. Det enda av de partier som tagits upp som inte kunde uppvisa samma extrema bakgrund var holländska *Centrumpartij* som till sitt ideologiska innehåll och politiska program låg nära BSS officiella ideologi.

SVERIGEDEMOKRATERNA

I Sverigedemokraternas publikationer förekom artiklar och notiser som behandlade utländska politiska partier och tidskrifter. Artiklarna var av informativ karaktär och syftade till att presentera ett eller flera av dessa partier för läsaren. När nyhetsartiklar publicerades låg fokus ofta på partier som hade rönt valframgångar. Publikationernas artiklar är relevanta då dessa ger en indikation på vilka partier och tidskrifter som Sverigedemokraterna fann ideologiskt närstående och därmed av intresse att presentera för läsekretsen. I novembernumret av partiets medlemsbulletin 1989

publicerades en sammanställning av ”ledande utländska nationella partier och tidningar”; enligt redaktionen skedde detta på ”begäran från många medlemmar”.[1704] Bland publikationerna som redaktionen lyfte fram återfanns följande fem tidskrifter.

The Spotlight

The Spotlight började utges 1975 av *Liberty Lobby*, en politisk lobbyorganisation som hade grundats i USA 1958. Organisationen betecknade sig själv som ”patriotisk” och ”populistisk”, och beskrev sig som en traditionell försvarare av den amerikanska konstitutionen och av amerikansk suveränitet. *Liberty Lobby* befann sig dock i gränslandet mellan den etablerade amerikanska högern och extremhögern, med kopplingar till vit makt-miljöer och nynazism. Den har beskrivits som ”a clever cover for a far-right agenda”.[1705] Beskrivningen framstår som träffande, särskilt mot bakgrund av Willis Cartos – grundare av såväl *Liberty Lobby* som *Spotlight* – insatser inom den amerikanska extremhögern. Carto kan närmast beskrivas som en entreprenör på detta område. Som exempel kan nämnas att han grundade *National Youth Alliance* 1968, som 1974 omvandlades till *National Alliance* och under William Luther Pierce ledning kom att bli till en central organisation inom den amerikanska nynazistiska- och vit makt-miljön. Carto tog även initiativ till grundandet av *Institute for Historical Review* (IHR) 1978 och publikationen *Journal of Historical Review* 1980. Båda kom att bli centrala institutioner i ansträngningarna att skänka förintelseförnekandet vetenskaplig legitimitet under sken av att ägna sig åt ”historierevisionism”.[1706] Carto var personligen övertygad antisemit. Bland annat hade han redan 1955, under täckmantel, grundat tidskriften *Right* som var öppet antisemitisk.[1707]

Såväl kopplingarna till extremhögern som antisemitismen färgade av sig på innehållet i *Spotlight*, trots försöken att upprätthålla en respektabel fasad. *Spotlight* har beskrivits som ”a newspaper containing orthodox conservative articles interspersed with anti-Zionist tracts and classified advertisements for Ku Klux Klan T-shirts, swastika-marked German coins and cassette tapes of Nazi marching songs”.[1708] Även antisemitismen med dess utpräglade konspirationstänkande fanns representerad i tidskriftens artiklar som hävdade att ”Auschwitz victims were cremated to control typhoid, that the ’gas chambers’ were actually life-saving delousing showers, that the *Diary of Anne Frank* was a hoax and that Jews created the six million

---

[1704] Osign., ”Adresser till utländska nationella partier och tidningar”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 11 1989, s. 3.

[1705] Chip Berlet & Matthew Nemiroff Lyons, *Right-wing populism in America: Too close for comfort* (New York & London, 2000), s. 185 ff; citat, s. 186.

[1706] Se artikeln ”Institute for Historical Review”, Southern Poverty Law Centers webbsida: https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/group/institute-historical-review (Hämtad: 2022-10-07).

[1707] Chip Berlet & Matthew Nemiroff Lyons, *Right-wing populism in America*, s. 187.

[1708] Ibid., s. 186.

number to convince the United Nations to support the creation of Israel."[1709]

NAAWP News

NAAWP News var nyhetsbrev för *National Association for the Advancement of White People* (NAAWP).[1710] Organisationens namn var en medveten parafras på *National Association for the Advancement of Colored People* (NAACP).[1711] Denna organisation hade grundats 1909 med syftet att tillvarata den afroamerikanska befolkningens medborgerliga rättigheter och bekämpa Jim Crow-lagstiftningen och rassegregationen i USA. Särskilt under 1950- och 1960-talen intog NAACP en central roll inom medborgarrättsrörelsen för den afroamerikanska befolkningens rättigheter.

NAAWP hade däremot grundats 1980 av David Duke, *Ku Klux Klan*-ledare i Louisiana, efter att denne hade lämnat klanen för att göra politisk karriär. Duke själv beskrev sin organisation som "primarily a white rights lobby organization, a racialist movement, mainly middle class people".[1712] Relationen till KKK var kluven. Å ena sidan erkände Duke att det fanns likheter mellan NAAWP:s budskap och KKK:s.[1713] Å andra sidan beskrev Duke KKK som "niggerhaters", vilka saknade positiv agenda och intellektuell tyngd, dock utan att detta förhindrade Duke från att försöka rekrytera klanmedlemmar till NAAWP.[1714] Ambitionen beskrev han på följande vis: "[G]et out of the cow pasture and into hotel meeting rooms".[1715] Detta indikerar att skillnaden mellan organisationerna mer handlade om form än om innehåll.

Det politiska budskapet som NAAWP förde ut var anpassat till vad som var acceptabelt att uttrycka inom en bredare amerikansk politisk offentlighet. Vit makt-perspektivet tonades ned, men rasseparatismen bibehölls. Samtidigt formulerades en vit offerideologi inom NAAWP. Den vita befolkningen i USA framställdes som offer för anti-vit diskriminering som explicit sades vara resultatet av den afroamerikanska medborgarrättsrörelsens politiska framgångar. Därmed kunde NAAWP framställa sig som en förkämpe för rättvisa och jämlikhet.[1716]

Till skillnad mot det nedtonade vit makt-perspektivet var antisemitismen desto mer

---

1709 Se artikeln "Willis Carto", publicerad på Anti-Defamation Leagues webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20100410064945/http://www.adl.org/learn/ext_us/carto.asp?xpicked=2&item=carto (Hämtad: 2022-10-06).

1710 Uppslagsordet "NAAWP News", Worldcatalogue: https://www.worldcat.org/title/naawp-news-publication-of-the-national-association-for-the-advancement-of-white-people/oclc/7641419 (Hämtad: 2022-10-26).

1711 Mitch Berbrier, "The victim ideology of white supremacists and white separatists in the United states", *Sociological focus*, vol. 33 (2000), nr 2, s. 179.

1712 Se "David Duke", rapport publicerad på Anti-Defamation Leagues webbsida den 21 juni 2013, s. 9: https://www.adl.org/sites/default/files/David-Duke.pdf (Hämtad: 2022-11-01).

1713 Ibid.

1714 Se "David Duke", Southern Poverty Law Centers webbsida; https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/individual/david-duke (Hämtad: 2022-11-02).

1715 Se "David Duke", rapport publicerad på Anti-Defamation Leagues webbsida den 21 juni 2013, s. 9: https://www.adl.org/sites/default/files/David-Duke.pdf (Hämtad: 2022-11-01).

1716 För NAAWP:s offerideologi, se Mitch Berbrier, "The victim ideology of white supremacists and white separatists in the United states", *Sociological focus*, vol. 33 (2000), nr 2, spec., s. 179 f.

framträdande inom NAAWP. Denna löper också som en röd tråd genom David Dukes liv, vilket bör ses som en avgörande anledning till att såväl antisemitiska konspirationsteorier som förintelseförnekande återkom i organisationens publikationer. Historikern Deborah Lipstadt har sammanfattat Dukes hållning på följande sätt:

> Duke, who celebrated Adolf Hitler's birthday until late in the 1980s, has been quite candid about his views on the Holocaust. In a letter accompanying the *Crusader*, the publication of the National Association for the Advancement of White People (NAAWP) – an organization Duke created – he not only described the Holocaust as a ”historical hoax” but wrote that the ”greatest” Holocaust was ”perpetrated on Christians by Jews.” Jews fostered the myth of the Holocaust, he claimed, because it generates ”tremendous financial aid” for Israel and renders organized Jewry ”almost immune from criticism.” In 1986 Duke declared that Jews ”deserve to go into the ashbin of history” and denied that the gas chambers were erected to murder Jews but rather were intended to kill the vermin infesting them. Under Duke the NAAWP advocated the segregation of all racial minorities in different sections of the United States. (Jews were to be confined to ”West Israel”, which would be composed of Manhattan and Long Island.)[1717]

Dessa teman återkom i *NAAPW News* där Duke gjorde reklam för klassiska verk på förintelseförnekandets område, exempelvis Arthur Butz *The Hoax of the Twentieth Century* och Richard Verralls *Did Six Million Really Die?*[1718]

Sverigedemokraternas intresse för Duke sträckte sig dock längre än att man i partipressen rekommenderade *NAAWP News* för medlemmarna. Exempelvis kunde partiets medlemsbulletin våren 1989 i notisen ”Goda nyheter från utlandet” meddela att David Duke hade vunnit en plats i Louisianas delstatsförsamling.[1719]

Spearhead

Tidskriften *Spearhead* grundades 1964 av John Tyndall. Namnet på tidskriften togs efter den paramilitära nynazistiska organisation som Tyndall hade tagit initiativ till två år tidigare. Den kom att utgöra *National Fronts* inofficiella tidningsorgan mellan åren 1967 och 1980, även om Tyndall behöll ägandeskapet och fungerade som redaktör ända fram till sin död 2005. Efter att Tyndall hade

---

[1717] Deborah E. Lipstadt, *Denying the Holocaust: The Growing Assault on Truth and Memory* (New York, 1993), s. 5.
[1718] Julia Reed, ”His brilliant Career”, *The New York Review* den 9 april 1992: https://www.nybooks.com/articles/1992/04/09/his-brilliant-career/ (Hämtad: 2023-05-21).
[1719] Osign., ”Goda nyheter från utlandet”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 3 1989, s. 2.

brutit med *National Front* och grundat (det nya) *British National Party* 1982 kom tidskriften att fungera på ett likartat sätt. Tidskriftens ideologiska innehåll kan bäst beskrivas som en avspegling av det BNP som Tyndall ledde under åren 1982–1999. BNP var orienterat mot nynazismen, öppet antisemitiskt och gav uttryck för en uppenbar nostalgi inför Tredje riket.[1720] Tyndalls antisemitism följde ett klassiskt nationalsocialistiskt konspirationsmönster, där judarna sades eftersträva världsherravälde och stå bakom såväl kommunismen som finanskapitalismen.[1721]

Som tidigare nämnts hade BSS framförallt varit intresserat av och odlat kontakter med den nya generation som framträdde inom *National Front* under tidigt 1980-tal. Denna bestod av personer som tagit intryck av idéer formulerade inom den nya franska högern och som generellt försökte orientera partiet bort ifrån dess ursprung inom brittisk fascism och nynazism. *Spearhead* under Tyndalls ledning – alltså den tidskrift som Sverigedemokraterna rekommenderade sina läsare vid upprepade tillfällen – var likgiltig inför de nya ideologiska impulserna. Den sökte ett återvändande till *National Fronts* traditionella ideologiska profil, komplett med vit rasideologi, nynazism och antisemitiska konspirationsteorier.[1722]

South African Observer

En annan tidskrift som rekommenderades i Sverigedemokraternas medlemsbulletin var *The South African Observer*. Denna hade grundats 1955 av publicisten S.E.D. Brown (1910–1980). Tidskriften kom att bli till ett av de främsta tidningsorganen inom den sydafrikanska extremhögern: ”It gave voice to far-right, antisemitic and anti-communist views and regarded liberalism as its greatest foe.”[1723] Denna ideologiska hållning var, som framgått, ingen ovanlig kombination inom extremhögern generellt.

Under 1960-talet, då Sydafrika genomgick en renässans gällande ansträngningarna att vetenskapligt legitimera den rasism som underbyggde apartheidregimen, spelade tidskriften en central roll. Den publicerade artiklar av växtgenetikern J.D.J. Hofmeyr (1903–1980) som var den främste företrädaren för den nya förment ’vetenskapliga’ sydafrikanska rasismen. Hofmeyr hävdade bland annat att: ”Race discrimination or race prejudice is just as fundamental for the perpetuation of the race as feeding, propagation, or other natural phenomena.”[1724] Hofmeyr har beskrivits som extrem även för sin tid och sitt sammanhang: ”Even within the context of the racist politics of

1720 Matthew J. Goodwin, *New British Fascism: Rise of the British National Party* (London & New York, 2011), s. 37–39.
1721 Nigel Copsey, *Contemporary British Fascism: The British National Party and the Quest for Legitimacy*, 2 utg. (London & New York, 2008), s. 91.
1722 Nigel Copsey, ”Au Revoir to ’Sacred Cows’? Assessing the Impact of the Nouvelle Droite in Britain”, *Democracy and Security*, 9:3 (2013), s. 293.
1723 Saul Dubow, ”Racial Irredentism, Ethnogenesis, and White Supremacy in High-Apartheid South Africa”, *Kronos*, nr 41 (November 2015), not 96, s. 261.
1724 Ibid., s. 246.

apartheid South African, Hofmeyr was extreme."[1725] En annan skribent som *The South African Observer* lyfte fram var filosofen och eugenikern Anthony M. Ludovici (1882–1971) och tidskriften var först med att publicera hans skrift *The importance of racial integrity.*[1726] Skriften utgör en redovisning över rasblandningens alla faror och ett pregnant försvar av rasseparatismens nödvändighet.[1727]

Under ledning av Brown kom även tidskriften att ge uttryck för antisemitism. Judarna beskrevs som fanatiska rasister, samtidigt som de enträget arbetade för att underminera västvärldens rasliga och nationella "dynamik":

> Yet it is they themselves who are the one race—racists par excellence who know just how to discriminate and do so in no uncertain terms, against everyone and everything that is non-Jewish. They long ago decided that they were the "chosen people" of all the peoples on earth, and the world's most enduring ethno-centrism began. Their endless and bitter campaigns against "racism" imposed with the fervour of the inquisition of the Middle Ages, are serving no other purpose than to break down the racial and national dynamism of all the peoples of the West, while at the same time building up their own fanatical racism.[1728]

I grunden var detta samma uppfattning om judarna som förespråkare av rasblandning och av nationalstatens upplösning som hade kommit till uttryck i andra sammanhang inom Sverigedemokraterna.[1729]

Nation Europa

Tidskriften *Nation Europa g*rundades 1951 av *Waffen-SS*-majoren Arthur Ehrhardt och nazipoeten Herbert Böhme.[1730] Officiellt var den ett organ för *Deutsch-Soziale Bewegung,* som dock snart kom att fungera som inofficiellt organ för *Europäische soziale Bewegung* (ESB).[1731] Bakgrunden till ESB

[1725] Osign., "Eugenics Special report", *Searchlight,* vårnumret 2018, s. 20.
[1726] Se Ludovicis bibliografi, återgiven på följande webbsida dedikerad till Ludovicis liv och gärning: https://www.anthonymludovici.com/integrity.htm (Hämtad: 2023-04-17).
[1727] Anthony M. Ludovici, "The importance of racial integrity", i *South African Observer* (1958–59), spec. del 2 och 3: återgiven på följande webbsida: https://www.anthonymludovici.com/integrity.htm (Hämtad: 2023-04-17).
[1728] S.E.D. Brown, "The Total Zionist Onslaught on South Africa.", *South African Observer,* februarinumret 1986, återgiven i Gideon Shimoni, "South African Jews and the Apartheid Crisis", *The American Jewish Year Book* 1988, vol. 88 (1988), s. 30 f.
[1729] Se betydelsen av begreppet "internationalist" (kap. 4), samt marknadsföringen och försäljningen av Ivor Bensons och Douglas Reeds skrifter i partipressen (kap. 5).
[1730] Uppslagsordet "Ehrhardt, Arthur", i Philip Rees, *Biographical Dictionary of the Extreme Right Since 1890* (New York, 1990), s. 110.
[1731] John Frölander, "Att konstruera en kontinent: Om den Europeiska Sociala Rörelsen och en mycket annorlunda Europatanke", Magisteruppsats, Historiska institutionen, Uppsala universitet HT 2013, s. 29 f.

står att finna i de initiativ som togs i syfte att rekonstituera de europeiska fasciströrelserna efter andra världskriget. I dessa strävanden kom Per Engdahl och hans *Nysvenska rörelsen* att spela en viktig roll. I maj 1951 stod Engdahl som värd för en europeisk kongress i Malmö där ESB bildades. Ambitionen med ESB var utgöra ett paneuropeiskt nätverk för Europas nationella fascistiska rörelser. Målet var upprättandet av ett enat Europa, styrt utifrån de korporativistiska principer som formulerats inom den italienska fascismen. Det var denna rörelse med dessa ambitioner som *Nation Europa* blev ett inofficiellt tidningsorgan för. Det svenska inslaget i tidskriften var betydande. Tidskriftens främste finansiär var tidigare omnämnda nationalsocialisten Carl-Ernfrid Carlberg.[1732] I dess redaktionsstyrelse satt Per Engdahl.[1733] Bland tidskriftens svenska skribenter återfanns bland andra Bengt Olov Ljungberg, förbundssekreterare i *Nysvenska rörelsen*, Rütger Essen från *Sveriges Nationella Förbund* och redaktör för den under kriget pronazistiska tidningen *Dagsposten*, Gunnar Prawitz, styrelseledamot i *Nationalsocialistiska Arbetarepartiet/Svensk Socialistisk Samling*, samt den mångsysslande antisemiten Christopher Jolin.[1734] Kategoriseringarna av *Nation Europa* varierar aningen, men betonas bör att *Institut für Zeitgeschichte* i Tyskland redan 1955 klassificerade tidskriften som nynazistisk.[1735]

Ovanstående redogörelse utgör fem exempel på de ”ledande utländska nationella” tidningar som Sverigedemokraterna 1989 valde att framhålla genom att publicera adresserna till i sin medlemsbulletin. En tidskrift (*South Africa Observer*) kan i det närmaste beskrivas som en försvarare av det sydafrikanska apartheidsystemet och som en pionjär för den rasideologiska legitimeringen av detta system. En annan tidskrift (*Spearhead*) grundades av John Tyndall, den kanske mest namnkunniga fascisten i Storbritannien sedan Oswald Mosleys dagar. En tredje tidskrift (*Nation Europa*) utgjorde den i särklass viktigaste publikationen för den paneuropeiska nyfascismen under efterkrigstid. Till detta kan läggas två amerikanska tidskrifter – den ena grundad av en före detta Ku Klux Klan-ledare (*NAAWP News*), den andra grundad av en världsledande historierevisionist (*The Spotlight*).

Denna korta översikt visar på den diskrepans som fanns mellan det som Sverigedemokraterna sade sig representera ideologiskt och innehållet i de internationella publikationer som partimedlemmarna inte bara antogs vara intresserade av, utan vars adresser

---

[1732] Uppslagsordet ”Carlberg, Carl Ernfried”, Philip Rees, *Biographical Dictionary of the Extreme Right Since 1890* (New York, 1990), s. 54. För mer om Carlberg, se kap. 5.

[1733] Graham Macklin, *Very Deeply Dyed in Black* (2007), s. 180.

[1734] Se Tobias Hübinettes inlägg ”Om några av de svenska skribenterna och forskarna som stod bakom den franska och västerländska anti-68-rörelsens tankesmedja GRECE och som skrev i Nation Europa”, publicerat på hans blogg den 16 juni 2019: https://tobiashubinette.wordpress.com/2019/06/16/hogskolevarlden-extremhogern-bertil-lundman/ (Hämtad: 2023-08-30).

[1735] Se osign., ”Um den Begriff Neonazismus”, *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, årg. 3 (1955), häfte 2, s. 223–226.

publicerades på ”begäran från många medlemmar”.[1736] I partiprogrammet från 1989 framställde sig Sverigedemokraterna som ett parti som enbart representerade ”en nationellt inriktad politik” som hade till syfte att ”ändra på den ansvarslösa politik som alltför länge förts av socialdemokratiska och borgerliga regeringar”.[1737] Läsarna av medlemsbulletinen gavs däremot tips på publikationer som försvarade apartheidsystemet och förespråkade rasseparatism, antisemitism och nynazism.

Det bör framhållas att publiceringen 1989 inte var någon engångsföreteelse. Tvärtom återkom referenser till samma publikationer under åren som följde. 1991 publicerade tidskriften *Sveamål* återigen adresserna till *NAAWP*, *Spearhead* och *The Spotlight*.[1738] Två år därefter lyftes återigen *British National Party* och *The Spearhead* fram i den sverigedemokratiska partipressen.[1739]

SYDAFRIKA OCH RHODESIA

Som kontrast till det relativa ointresse som Sverigedemokraterna uppvisade för exempelvis *National Front*, i jämförelse med vad BSS hade gjort, fanns en betydande kontinuitet mellan BSS och Sverigedemokraterna gällande intresset för apartheidregimens Sydafrika, Rhodesia samt vissa rasideologiska organisationer inom den anglosaxiska världen.

Under BSS-tiden uttrycktes detta i såväl artiklar som i form av utländska tidskrifter och organisationer som BSS rekommenderade läsarna, samt publicerade kontaktuppgifter till. I BSS publikationer framträdde flera teman som senare återkom i Sverigedemokraternas publikationer.

Ett exempel på detta var den positiva inställningen till apartheidsystemet. Detta ansågs inte bygga på rasistiska föreställningar, utan förstods som ett försök att utifrån de historiskt specifika erfarenheterna från 1600-talet och framåt – mötet mellan britter, boer, olika afrikanska folkslag samt gruppen färgade (eng. *colored*) – säkerställa något slags samexistens mellan dessa grupper. Själva ”poängen” med systemet sades vara ”att de skilda befolkningsgrupperna skall kunna bibehålla sina respektive kulturer och därifrån kunna ekonomiskt utvecklas”.[1740] För den svarta befolkningens vidkommande beskrevs apartheidsystemet som ”det enda system som kan rädda dessa afrikaner från att bli rotlösa massor i demagogernas grepp som (vanligtvis) förtrycker dem”.[1741] I förlängningen av denna uppfattning blev omvärldens förkastande av apartheidssystemet och försöken att organisera en internationell bojkott mot Sydafrika föremål för kritik. Denna riktade sig mot politiker och massmedia, där framförallt de senare sades piska upp ”hatstämningar mot ’det

1736 Osign., ”Adresser till utländska nationella partier och tidningar”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 11 1989, s. 3.
1737 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Bakgrund”.
1738 Osign., ”Adresser till utländska läsvärda tidningar”, *Sveamål*, nr 1 1991, s. 14.
1739 Osign., ”Lokalvalsframgång för nationella i England”, *SD-Kuriren*, nr 22 (1993), s. 13.
1740 M. Lagervall, ”Hatkampanjerna mot Sydafrika”, *Patrioten* nr 7–8 (1986), s. 11.
1741 Ibid.

rasistiska vita Sydafrika'".[1742]

Hos BSS framträdde dessutom Rhodesia som ett politiskt ideal. Rhodesia var en kortlivad statsbildning som existerade mellan åren 1965 och 1979, men som aldrig gavs diplomatiskt erkännande av världssamfundet. Statsbildningen var i grunden ett försök att bevara ett vitt minoritetsstyre i en tidigare brittisk koloni med en svart majoritetsbefolkning. I *BSS-Nytt* beskrevs Rhodesia som ”en blomstrande civilisation” och resultatet av ett arbete utfört av ”vita nybyggare”.[1743] Detta kan kontrasteras mot Zimbabwe, som Rhodesia kom att byta namn till efter att det vita minoritetsstyret avskaffades 1979. Zimbabwe sades istället bedriva en ”rasistisk politik, såtillvida att man tillvaratar sitt EGET folks intressen och VÄRNAR om sitt folk och därmed vill bevara sin kulturella och rasliga identitet”.[1744]

I BSS publikationer förekom även *South African Patriot* bland de tidskrifter som rekommenderades.[1745] Tidskriften började utges i Durban 1980. Bland grundarna och redaktionsmedlemmarna återfanns före detta medlemmar i *South African Front* (SANF), som var en av flera utlandsorganisationer som hade grundats av brittiska *National Front* 1977 med ambitionen att representera de vita samväldesstaterna.[1746] Ekonomiskt stöttades tidskriften under åren 1980–1987 av *Herstigte Nasionale Party,* ett afrikaanerdominerat parti som förespråkade fullständig rassegregation i Sydafrika. Tidskriften har beskrivits som tydligt vit makt-orienterad, med en hållning som inkluderade ”rasseparation” och idéer om ”globalt vitt ledarskap”.[1747]

Förekomsten av Sydafrika och Rhodesia i BSS publikationer bör noteras av flera skäl. De ideologiska ställningstaganden som lyftes fram går tydligt att knyta till Leif Zeilon. Redan 1977 hade Zeilon besökt Rhodesia och fått positiva intryck av landet. Långt senare, 2012, beskrev han resan mer utförligt och sammanfattade det intryck som Rhodesia gjort på honom:

> Det förtjänar att upprepas. Rhodesia var en civilisation utan motstycke. Ett välmående land skapat av vita människor av bästa kvalitet. Ett land där befolkningen kände samhörighet och lojalitet. Med en vit befolkning på ca 300.000 som mest, byggdes på kort tid ett modernt land med väl fungerande samhällsstrukturer. Rhodesierna hade världens högsta levnadsstandard och

[1742] Ibid., s. 10.
[1743] Osign., ”Zimbabwe (Rhodesia)”, *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 7.
[1744] Osign., ”Stoppa rasismen?”*BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 2. Versaler i orig.
[1745] Se annonsen i *Patrioten,* nr 3 (1984), s. 7, samt osign., ”Utländska tidningar”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 27.
[1746] Uppslagsordet ”South African National Front”, Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/South_African_National_Front (Hämtad: 2023-10-28) Se även uppslagsordet ”South African Patriot”, Ciarán Ó Maoláin (red.), *The Radical Right: A World Directory* (Harlow, 1987), s. 245 f.
[1747] Se redogörelsen för bakgrunden till och utvecklingen av South African Patriot på webbsidan The Imperial Patriot: http://www.springbk.org.uk/patriot.html (Hämtad: 2023-08-31).

> brottsligheten var bland den lägsta i världen. Det är en stor tragedi att omvärldens politiker, däribland Sveriges, av diffusa ideologiska skäl bidrog till att krossa Rhodesia och istället skapa en resurskrävande afrikansk bananrepublik.[1748]

Vid hemkomsten hade Zeilon publicerat en insändare i *Expressen* där han motsatte sig mediebilden av Rhodesia som ett ”förtryckarland” där ”svarta hålls som slavar”.[1749] Den bild han istället ville förmedla var att Rhodesia var ett tryggt land, där det inte existerade någon rasåtskillnad eller svält och där de svarta hade det bättre än på andra platser i Afrika.[1750] I likhet med alla andra alster i BSS och Sverigedemokraternas publikationer som handlade om Sydafrika och Rhodesia undvek Zeilon att beröra att det politiska styret i landet, genom utformningen av konstitutionen från 1969, utövades av en vit minoritetsgrupp som endast utgjorde 5 procent av befolkningen.[1751]

Vid åtminstone två tillfällen, 1985 och 1987, publicerade sydafrikanska publikationer insändare författade av Zeilon; dels den ovan nämnda *South Africa Patriot*, dels den största engelskspråkiga dagstidningen i Sydafrika, *The Citizen*.[1752] I dessa uttalade Zeilon sitt stöd för apartheidsystemet. I insändaren till *The Citizen* utvecklade han resonemanget bakom ställningstagandet: ”Enligt min åsikt kan demokrati endast fungera i ett rasmässigt homogent samhälle där människor känner en allmän samhörighet med varandra.”[1753] I detta sammanhang gick han ett steg längre än tidigare. Istället för att förespråka upprätthållande av apartheidsystemet, det vill säga ett system byggt på en rasseparatistisk princip inom en befintlig statsbildning, förställde sig Zeilon att det kunde bli nödvändigt att upprätta en helt ny stat för den vita sydafrikanska befolkningen.[1754]

Det bör noteras att i beskrivningarna av Sydafrika, apartheidsystemet och Rhodesia återfanns en rad teman kring ras och rasmässig homogenitet, både som ideal och som förutsättning för demokrati. Detta var en spegelbild av resonemangen som underbyggde BSS officiella ideologi, men med en viktig skillnad. I BSS program var resonemangen centrerade kring etnicitetsbegreppet, i beskrivningarna av Sydafrika stod istället rasbegreppet i centrum. I dessa beskrivningar av Sydafrika överskreds alltså den betydligt snävare, etnonationalistiska ideologi som BSS officiellt bekände sig till. I det internationella perspektivet kom en identifikation med den vita minoriteten i

[1748] Se inlägg av sign. ”En svensk i Rhodesia, 1977”, publicerat den 12 mars 2012 på bloggen Rhodesia1890: https://rhodesia1890.wordpress.com/2012/03/11/ovrigt-om-rhodesia/ (Hämtad: 2022-10-22).
[1749] Leif Zeilon, ”Svensk i Rhodesia: Här finns ingen rasåtskillnad” *Expressen* den 16 juli 1977, s. 3.
[1750] Ibid.
[1751] För en redogörelse för Rhodesias konstitution från 1969, antagen 1970, se A.B. Mutiti, ”Rhodesia and Her Four Discriminatory Constitutions”, *Présence Africaine*, 2:a kvartalet 1974, s. 270–273.
[1752] Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 29.
[1753] Insändare publicerad i The Citizen den 13 mars 1987, citerad i Hans Andersson, *Stövlarna står putsade i garderoben*, s. 32.
[1754] Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 29.

så pass avlägsna länder som Sydafrika och Rhodesia och en internationell solidaritet med dessa grupper till uttryck – och detta gjordes explicit på rasmässig grund.

Denna solidaritet bekräftas av närvaron av några av de andra utländska organisationer och tidskrifter som förekom i BSS publikationer. Exempelvis publicerades en artikel om *Australian Nation Action* (ANA) i BSS-tidskriften *Patrioten*. Om partiet sades att det inte bara var ett ”nationalistparti”, utan ett ”rasmedvetet sådant”.[1755] I samma nummer publicerades också kontaktuppgifter till *National Association for the Advancement of White People* (NAAWP), vilket som tidigare nämnts, sades ha till uppgift att tillvarata ”de vitas intressen” i USA.[1756]

Intresset som BSS visade Sydafrika, i kombination med det uttalade försvaret av apartheidsystemet, återkom i Sverigedemokraternas publikationer under partiets första år. När partiets medlemsbulletin i november 1989 publicerade adresser till ”ledande utländska nationella partier och tidningar” återfanns på listan bland annat tidskriften *Patriotic Press* i Durban, Sydafrika.[1757] Denna tidskrift hade samma utgivare och samma kontaktuppgifter som den tidigare omnämnda *South African Patriot.*[1758] *Patriotic Press* kom även att utge tidskriften *S.A.Patriot-in-Exile* i Storbritannien efter det som de benämnde ”the fall of civilized rule in South Africa” 1991.[1759] I grunden handlade det om samma tidskrift. På samma lista återfanns också *The South African Observer*, som har behandlats tidigare i detta kapitel.[1760]

Sverigedemokraternas publikationer uppmärksammade situationen i Sydafrika i ett antal artiklar och notiser. Till innehållet representerade dessa ingenting nytt; det var samma ställningstagande för apartheidsystemet och det vita minoritetsstyret i Sydafrika som hade kommit till uttryck inom BSS. Även resonemangen som förts kring ras, raslig homogenitet som ideal och rasmässig segregation som politisk lösning – och som ytterst underbyggde stödet för apartheidregimen – förekom i oförändrad form. I en artikel i *Sverige-Kuriren* ifrågasatte Richard Meyer att Sydafrika skulle vara en rasistisk stat. Han hävdade att apartheidpolitiken endast syftade till att låta raserna utvecklas separat, och att detta inte var ett uttryck för rasism, utan endast ”rasmedvetande”.[1761] Detta var ett eko av de resonemang som uttryckts av såväl Zeilon som i BSS publikationer.

[1755] Jim Saleam, ”Australien”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 12.
[1756] Osign., ”Utländska tidningar”, *Patrioten,* nr 7–8 (1986), s. 27.
[1757] Osign., ”Adresser till ledande utländska nationella partier och tidningar”, *Sverigedemokraternas medlemsbulleti*n, nr 11 1989, s. 3.
[1758] Jämför osign., ”Utländska tidningar”, *Patrioten*, nr 6 (1985), s. 20, samt osign., ”Adresser till ledande utländska nationella partier och tidningar”, *Sverigedemokraternas medlemsbulleti*n, nr 11 1989, s. 3.
[1759] Se The Imperial Patriots webbsida: http://www.springbk.org.uk/patriot.html (Hämtad: 2022-10-24). *S.A.Patriot-in-Exile* bytte namn till *Imperial Patriot* 2018, men hade samma utgivare: Patrotic Press.
[1760] Osign., ”Adresser till ledande utländska nationella partier och tidningar”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 11 1989, s. 3.
[1761] Richard Meyer, ”Mandelas besök i Sverige”, *Sverige-Kuriren*, nr 10 (1990), s. 8.

I Sverigedemokraternas publikationer kan dock en viss emfasförskjutning noteras. Den kritik som framfördes riktades dels mot den internationella bojkotten av Sydafrika, dels mot *African National Congress* (ANC).[1762] ANC beskrevs genomgående som en kommunistisk terrororganisation.[1763] Särskilt betonades den kampanj med bombattentat som ANC:s väpnade gren *uMkhonto we Sizwe* (MK) inledde i början av 1980-talet, då motståndet mot den sydafrikanska regimen gick in en mer intensiv och våldsam fas. Bombningarna riktade sig framförallt mot företrädare för apartheidregimen (polis, militär, säkerhetsstyrkor), men resulterade även i civila dödsoffer. Antalet dödade överdrevs dock betydligt. I en artikel i Sverigedemokraternas medlemsbulletin 1990 angavs att 865 poliser och civila hade dödats av ANC genom bombattentat och landminor under femårsperioden 1984–1988.[1764] I själva verket uppgick antalet dödade till strax över 50.[1765]

Engagemanget för Sydafrika ebbade ut i mitten av 1992, åtminstone att döma av innehållet i publikationerna. Vid denna tid stod det klart att apartheidregimens dagar var räknade och rapporteringen präglades av en viss

uppgivenhet. Återigen anfördes Rhodesia som ett varnande exempel på vilket öde som Sydafrika skulle gå till mötes:

> Den som studerat hur det gått i övriga Afrika som i exempelvis Rhodesia, (nuvarande U-landet Zimbabwe) behöver inte tveka om hur det kommer att gå i Sydafrika när det blivit befriat från de ”vitas förtryck” och de svarta ska organisera landet. En sak är säker, ingen människa som vill fortsätta leva skulle vilja vara vit Sydafrikan om ANC innehar makten.[1766]

Sommaren 1992 rapporterade *Sverige-Kuriren* om den händelse som blivit känd som Boipatong-massakern, en våldsam uppgörelse mellan ANC och den politiska rivalen *Inkatha Freedom Party*

1762 Se sign. ”R.M.”, ”Bojkott mot Sydafrika”, *Sverige-Kuriren*, nr 1 (1988), s. 16, osign., ”Varför tiger massmedia om Mandelas våldsmetoder”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 3 1990, s. 4, samt Richard Meyer, ”Mandelas besök i Sverige”, *Sverige-Kuriren*, nr 10 (1990), s. 8.

1763 Osign., ”Framåt för Konservativa Partiet”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 13.

1764 Osign., ”Varför tiger massmedia om Mandelas våldsmetoder”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 3 1990, s. 4.

1765 I den sydafrikanska Sannings- och försoningskommissionens slutrapport angavs att 23 personer hade dödats i ANC:s bombattentat, samt att 21 personer hade dödats av de landminor som ANC lade ut 1985–1987; *Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report*, vol. 2, kap. 4: ” The Liberation Movements from 1960 to 1990”, s. 329–333. Ytterligare 9 sydafrikanska poliser och militärer uppgavs ha dödats i handgranatsattacker under samma tidsperiod; se ANC’s second submission to the TRC: Umkhonto we Sizwe operations report, appendix 4: ”List of MK Operations”, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20141008101121/http://www.anc.org.za/show.php?id=2651 (Hämtad: 2022-10-30).

1766 Osign., ”Framåt för Konservativa Partiet”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 13.

där 45 människor dödades.[1767] Artikeln avslutades lakoniskt med orden: ”Ja, ja. Allt är som vanligt. Olika svarta grupper slår ihjäl varandra och skyller på den vita regimen.”[1768] I och med denna publicering upphörde omnämnandena av Sydafrika i Sverigedemokraternas publikationer i närmare fyra år.

Conservative Party

Intresset för Sydafrika under Sverigedemokraternas första år var centrerat kring ett av de sydafrikanska partierna: *Conservative Party* (CP). Partiet hade grundats 1982 av en grupp parlamentsledamöter tillhörande regeringspartiet *National Party* vilka motsatte sig de förslag till reformering av apartheidsystemet som partiledaren P.W. Botha hade föreslagit. *Conservative Party* blev under 1980-talet den främsta förespråkaren för ett fortsatt upprätthållande av systemet och det vita minoritetsstyret i Sydafrika. Från och med 1987 framträdde *Conservative Party* som en politisk kraft att räkna med och vid valet till sydafrikanska underhuset två år senare fick partiet nästan en tredjedel av rösterna.[1769]

I Sverigedemokraternas publikationer refererades flitigt till partiet. Strax efter valet på hösten 1989 noterades partiets framgångar i artikeln ”Nationella frihetsrörelser stärker sina positioner!”[1770] Vid samma tidpunkt förmedlades också kontaktuppgifter till partiet i Sverigedemokraternas medlemsbulletin.[1771] 1991 presenterades partiet mer utförligt i tidskriften *Sveamål.*[1772] 1992 rapporterade *SD-Kuriren* om partiets valframgångar.[1773]

Vidare förekom direkta officiella kontakter mellan Sverigedemokraterna och *Conservative Party*. I september 1989 skickade en viss Peter Andersson, vars titel var ”Foreign Secretary”, ut ett pressmeddelande till sydafrikansk massmedia.[1774] I detta beskrevs hur Sverigedemokraterna – ”a new political force in Sweden” – med ogillande såg på utvecklingen inom *National Party*, och därför önskade uttala sitt stöd för *Conservative Party*.[1775]

Vid ungefär samma tid, någon gång efter att Sverigedemokraterna hållit sitt årsmöte sommaren 1989, var Leif Zeilon i kontakt med företrädare för partiet.[1776] I ett fax gav Zeilon en viss ”Mr Kemp” tillstånd att publicera en bifogad text samt foton föreställande allehanda motiv: ett

[1767] Uppslagsordet ”Boipatong massacre”, Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Boipatong_massacre (Hämtad: 2022-10-30).
[1768] Osign., ”Fortsatta stridigheter i Sydafrika”, *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 13.
[1769] För valresultaten, se ”South Africa: Parliamentary Chamber: House of Assembly 1989” på Inter Parliamentary Unions webbsida: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2291_89.htm (Hämtad: 2023-09-01).
[1770] Osign., ”Nationella frihetsrörelser stärker sina positioner!”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 1989, s. 24.
[1771] Osign., ”Adresser till ledande utländska nationella partier och tidningar”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 11 1989, s. 3.
[1772] Osign., ”Vad vill Sydafrikas konservativa parti?”, *Sveamål*, nr 1 1991, s. 8.
[1773] Osign., ”Framåt för Konservativa Partiet”, *SD-Kuriren*, nr 16–17 (1992), s. 13.
[1774] Pressmeddelande daterat den 4 september 1989, undertecknat av Peter Andersson; Pärm 1.
[1775] Ibid.
[1776] Fax från Leif Ericsson till [Arthur] Kemp, odaterad; Pärm 1.

svenskt midsommarfirande, en grupp sverigedemokrater, partiordförande Anders Klarström, nordafrikanska invandrare i Stockholm samt en bild på ett av partiets flygblad som sades ha orsakat ”national attention”.[1777] Mottagaren var Arthur Kemp, en Rhodesiafödd journalist som under åren 1989–1992 skrev för *Die Patriot*, officiellt tidningsorgan för *Conservative Party*.[1778] Kemp stod även *Afrikaner Weerstandsbeweging* (AWB) nära och publicerade 1990 en bok över organisationens historia. AWB var en afrikaanerdominerad ”motståndsrörelse” som grundades 1970 med målsättningen att upprätta en separat boerstat, och som under 1980- och 1990-talet ägnade sig åt terrorverksamhet.[1779]

I mars 1990 rapporterade Zeilon till Kemp om Sverigedemokraternas protester i samband med Nelson Mandelas besök i Sverige; bland annat hade affischer satts upp i Stockholm med budskapet ”Stop terrorism – Stop Mandela”, och besöket kritiserades i Sverigedemokraternas närradiosändningar.[1780] Av samma fax framgår att kontakterna med Sydafrika hade fördjupats. Zeilon beskrev hur en icke namngiven ledande sverigedemokrat skulle besöka Sydafrika under sommarmånaderna 1990. Denne sades studera afrikaans på universitetsnivå och var beredd att ge ”intellektuellt stöd” åt *Conservative Party*. Om Kemp var intresserad av att bjuda in denna sydafrikaresenär som gästföreläsare var Zeilon villig att förmedla kontaktuppgifter.[1781]

Från mitten av 1992 föll Sydafrika i glömska, åtminstone utifrån Sverigedemokraternas publikationer att döma. Tidpunkten bör noteras. Som framgått lämnade Leif Zeilon Sverigedemokraterna vid ungefär samma tidpunkt. Zeilon hade också varit den person som uppvisat längst och djupast engagemang för såväl Sydafrika som Rhodesia. Samtidigt kan det beslut som fattades på Sverigedemokraternas årsmöte i januari 1993 – att partiföreträdare skulle undvika att tala i termer av ras i sina kontakter med ”massmedia och inför journalister” – ha påverkat innehållet i partipublikationerna.[1782] Med tanke på att såväl BSS som Sverigedemokraternas uppmärksammande av Sydafrika genomsyrades av resonemang som var centrerade kring begrepp som ras, rasskillnad och rasblandning är det inte orimligt att anta att årsmötesbeslutet också påverkade denna aspekt av omvärldsbevakningen i partiets publikationer.

När *SD-Kuriren* på våren 1996 för första gången på nästan fyra år uppmärksammade

---

[1777] Ibid.

[1778] Hugh Muir & Matthew Taylor, ”White Supremacist Aids BNP”, *The Guardian* den 10 juni 2004: https://www.theguardian.com/politics/2004/jun/10/uk.southafrica (Hämtad: 2022-10-26).

[1779] Heidi Beirich, ”White Supremacist Arthur Kemp steps up as Leader of the neo-nazi Group National Alliance”, *Southern Poverty Law Center: Intelligence Report*, Winter Issue 2007: https://www.splcenter.org/fighting-hate/intelligence-report/2007/white-supremacist-arthur-kemp-steps-leader-neo-nazi-group-national-alliance (Hämtad: 2022-10-07).

[1780] Fax från Leif Ericsson till Arthur Kemp/Conservative Party, daterat den 18 mars 1990; Pärm 1.

[1781] Ibid.

[1782] Se föredragaren från SD-Skåne, Peter Schmieds inlägg i klippet, ”SD Kongress 1993 (Del 4 av 6) – riktlinjer för medlemmar 1993.02.27”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=xvUYIASPeRI (Hämtad: 2023-03-01). Mer om detta beslut i kap. 5.

Sydafrika påtalades frånvaron av nyheter från denna del av världen:

> Ja det har blivit väldigt tyst om Sydafrika numera. Men ändå pågår våldet där för fullt, med sprängattentat och motsättningar. Nu som alltid utförda av svarta, mot andra svarta eller vita. Men det ligger inte i Svensk eller västerländsk massmedias intresse att skildra denna verklighet, då ju allt ska ha blivit så bra sedan terroristledaren Mandela tog makten. Det har också visat sig att stora delar av de biståndspengar Sverige gett i politiskt stöd till ANC genom åren använts till allt annat än deras kamp (i och för sig inte så negativt) utan försvunnit i ett fåtal ledande personers fickor. Ännu ett i raden av exempel på tröstlöst slöseri med Svenskarnas skattepengar.[1783]

Från denna tidpunkt och framåt är det tydligt att det sverigedemokratiska intresset för såväl Sydafrika som Rhodesia hade falnat betydligt, åtminstone kom det inte till uttryck offentligt.[1784]

DIE REPUBLIKANER OCH DEUTSCHE VOLKSUNION

Under de två första åren efter partibildandet finns inga tydliga tecken på att Sverigedemokraterna aktivt försökte etablera kontakter med utländska partier eller grupper. Som framgått i det föregående fanns dock en rad partier som Sverigedemokraterna uppfattade som ideologiskt näraliggande och som partiet potentiellt kunde etablera kontakter med. Ett av dessa var det tyska partiet *Die Republikaner*.

Partiet bildades 1983 av en grupp framträdande medlemmar av *Christlich-Soziale Union* (CSU) i Bayern. Orsaken till utbrytningen var ett missnöje med de två stora tyska kristdemokratiska partiernas stöd till en fortsatt europeisk integration och deras tysta medgivande till de tyska socialdemokraternas *Ostpolitik*.[1785] De första åren präglades av en konflikt kring utformningen av det nya partiet. En falang ville att partiet skulle bli ett högerkonservativt federalt CSU, en annan falang argumenterade för en högerpopulistisk inriktning, där franska *Front National* utgjorde förebild, i synnerhet efter partiets betydande valframgångar. Den senare falangen leddes av Franz

---

[1783] Osign., ”Utrikes”, *SD-Kuriren*, nr 26 (1996), s. 14.

[1784] Endast ett omnämnande har återfunnits i den Sverigedemokratiska partipressen efter 1996. I en artikel i *SD-Kuriren* 2002 kommenterade Torbjörn Kastell valet i Zimbabwe, f.d. Rhodesia, och jämförde detta med svenska förhållanden. Han tyckte sig se vissa likheter mellan hur oppositionen i Zimbabwe och Sverigedemokraterna behandlades: ”hur oppositionens valarbetare misshandlades, hur man hindrades hålla möten och hur de regeringskontrollerade medierna ständigt smutskastade och ljög”. Artikeln kan därigenom sägas ha handlat mer om Sverige än Zimbabwe; Torbjörn Kastell, ”Zimbabwe har kommit närmare”, *SD-Kuriren*, nr 46 (2002), s. 2.

[1785] Cas Mudde, *The ideology of the extreme right* (Manchester, 2002), s. 31.

Schönhuber, som gick segrande ur striden och kom att leda partiet under åren 1985–1994.[1786] Schönhuber var en före detta soldat i *Waffen-SS*. Efter kriget hade han gjort sig känd som journalist och redaktör. När han 1980 gav ut självbiografin *Ich war dabei* (Jag var där), i vilken hans erfarenheter under krigsåren behandlades, ådrog han sig negativ publicitet. Han anklagades för att försköna såväl *Waffen-SS* som Tredje riket. Kritiken ledde till att han förlorade sitt arbete och det var detta som ledde honom in i politiken.[1787]

Av omvärldsbevakningen i Sverigedemokraternas publikationer att döma är det tydligt att *Die Republikaner* började tilldra sig ett särskilt intresse 1989. I början av detta år uppmärksammade medlemsbulletinen partiets framgångar, först i kommunalvalet i Berlin och sedan i Frankfurt.[1788] På hösten 1989 omnämndes partiet i artikeln ”Nationella befrielserörelser stärker sina positioner”. Anledningen var partiets framgång i EG-parlamentsvalet, i vilket partiet hade fått hela 7,1 procent av de tyska rösterna och tagit sex mandat.[1789] 1989 har i efterhand beskrivits som genombrottsåret för partiet.[1790] Att det var just var dessa framgångar som väckte Sverigedemokraternas intresse stärks av det faktum att *Die Republikaner* inte hade omnämnts tidigare, vare sig i BSS eller i *Sverigepartiets* publikationer.

I början av februari 1990 anordnade Sverigedemokraterna en konferenskryssning till Åland. Deltagarna bestod av en grupp av utvalda partimedlemmar och syftet med resan var att ”planera för ytterligare expansion av partiet”.[1791] Även om det inte framgick av inbjudan framstår det som troligt att etableringen av utrikeskontakter ingick som en punkt på dagordningen. För under konferensen visades ”intressanta och stimulerande reportage utifrån Europa”.[1792] Särskilt inslaget om de ”exempellösa framgångar” som *Die Republikaner* kunde uppvisa uppskattades och blev föremål för ”glada tillrop”.[1793]

När Sverigedemokraterna samlades till ett kombinerat årsmöte och valkonferens i oktober samma år hade partiet tagit steget från att beundra *Die Republikaner* på avstånd till att bjuda in en representant till årsmötet. Gästen – Elmer Bruhn, partiets andreman i Hamburg – höll ett föredrag där han beskrev sitt partis situation, samt ”jämförde Rep:s och SD:s politik, gav tips och uppmuntran”.[1794] Anförandet avslutades med att Bruhn överlämnade en vimpel och framförde en hälsning från partiordföranden Schönhuber.[1795] Klarström har senare beskrivit tillfället

---

1786 Ibid.
1787 Ibid., s. 32.
1788 Osign., ”Stora framgångar för republikanerna i Tyskland”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 2 1989, s. 1 och osign., ”Goda nyheter från utlandet”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 3 1989, s. 2.
1789 Osign., ”Nationella befrielserörelser stärker sina positioner!”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 24.
1790 Mudde, *The ideology of the extreme right*, s. 33.
1791 Inbjudan till konferens den 3 februari 1990; Pärm 1.
1792 Osign., ”SD:s talesmän på konferens”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 2 1990, s. 2.
1793 Ibid.
1794 Osign., ”Årsmötet/konferensen – ett stort kliv framåt”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1990, s. 2 f.
1795 Ibid., s. 3.

som ”troligtvis en allra första indikation till samarbete eller i alla fall sympatiyttring från ett annat nationalistiskt parti i Europa till SD”.[1796]

Under sommaren 1991 fördjupades kontakterna med *Die Republikaner*. I juni skickades en inbjudan till Schönhuber att gästa Sverigedemokraternas valmöte i Stockholm som skulle hållas i början av september och utgöra kulmen på partiets valkampanj.[1797] I början av augusti var besöket bestämt och detaljerna kring det utarbetades.[1798] Inför besöket publicerade *SD-Kuriren* en större artikel där *Die Republikaner* i allmänhet och Franz Schönhuber i synnerhet presenterades. Artikeln visar tydligt att det fanns en identifikation med *Die Republikaner* från Sverigedemokraternas sida; partiet omnämndes som ”vår motsvarighet i Tyskland”.[1799]

Ideologiskt stod partierna relativt nära varandra. Ända sedan bildandet hade nationalismen varit det ”primära ideologiska draget” i *Die Republikaner*.[1800] Under partiets första år uppvisade det konservativa drag, vilket bör ha sin förklaring i de kristdemokratiska inslagen i dess grundargeneration. Det var också på detta sätt som Sverigedemokraterna uppfattade partiet, som omtalade det som ett ”nationalkonservativt parti”.[1801] Efter att Schönhuber övertog partiledarskapet 1985 rörde sig dock partiet i en mer populistisk riktning, det radikaliserades och gav uttryck för en än mer nationalistisk och främlingsfientlig hållning.[1802] Denna utveckling accentuerades av tillströmningen av mer extrema element i samband med valframgångarna 1989. De ideologiska likheterna mellan partierna gällde även den specifika form av nationalism som artikulerades: båda partierna omfattade en etnisk nationalism.[1803] På denna punkt var Sverigedemokraterna till och med tydligare än *Die Republikaner*.

Det fanns även gemensamma beröringspunkter på centrala politiska områden såsom invandrings- och flyktingpolitiken. *Die Republikaner* uppvisade en högst restriktiv hållning när det kom till denna politik. Vissa utlänningar kunde genom assimilation uppgå i den tyska nationen. Gästarbetare däremot skulle återvända till sina hemländer efter att deras kontrakt gått ut. Endast i undantagsfall skulle människor med flyktingstatus ges temporärt uppehållstillstånd; de förväntades också återvända till sina hemländer så snart det var möjligt.[1804] Samtidigt förenades de två partierna i den återkommande kritiken av kategorin asylsökande:

[1796] Klarström, *Prima Victoria*, s. 171.
[1797] Fax från Erik Dahlén till Franz Schönhuber, daterat den 27 juni 1991; Pärm 1.
[1798] Fax från Erik Dahlén till Franz Schönhuber, daterat den 4 augusti 1991; Pärm 1.
[1799] Johan Lindgren, ”Republikanernas ledare – Nationalismens ansikte i det nya Europa!”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 8.
[1800] Mudde, *The ideology of the extreme right*, s. 41.
[1801] Osign., ”Stora framgångar för republikanerna i Tyskland”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 2 1989, s. 1.
[1802] Mudde, *The ideology of the extreme right*, s. 58.
[1803] Ibid., s. 41 och 44.
[1804] Ibid., s. 44.

> The issue of the asylum seekers itself has always been presented in a blend of xenophobic, financial, legal and law and order argumentations, and is linked to almost every plague of modern society: crime, drugs, aids, unemployment, etc. [...] Moreover, practically all articles on the issue portray asylum seekers as imposters and criminals.[1805]

Som visats i kapitel 4 kan ovanstående beskrivning även sägas gälla hur gruppen asylsökande och flyktingar framställdes i Sverigedemokraternas publikationer.[1806]

Utöver etnonationalismen som gemensam ideologisk utgångspunkt och likheterna i frågor som rörde invandrings- och flyktingpolitiken kan en tredje typ av identifikation urskiljas. Å ena sidan uppfattades båda partierna vara del av samma europeiska rörelse, en rörelse som dessutom vid denna tidpunkt – åren kring 1991 – upplevde betydande framgångar. *Die Republikaner* omtalades som en del av ”den nationella vågen” som svepte över Europa under dessa år.[1807] Å andra sidan betonades det politiska motstånd som båda partierna mötte: ”På många sätt påminner Republikanernas situation i Tyskland om vår situation här hemma. Ett vänsterdominerat media har försökt smutskasta dem och anklagat Schönhuber och hans parti för att vara nazister och rasister.”[1808]

Den 7 september 1991 höll Sverigedemokraterna ett valupptaktsmöte i Stockholm på vilket Schönhuber var hedersgäst och höll ett uppskattat tal.[1809] Mötet hade föregåtts av en demonstration genom Stockholm som inte bara hade samlat sverigedemokrater, även ledande nationalsocialister från *Föreningen Sveriges Framtid* – partiledaren Leif Larsson och dennes efterträdare Torulf Magnusson – deltog.[1810]

Året efter Schönhubers besök förekom spridda omnämnanden av *Die Republikaner* i Sverigedemokraternas publikationer; framförallt noterades nya valframgångar för partiet.[1811] Partiet benämndes som ett ”broderparti”.[1812] Trots detta uppvisade Sverigedemokraterna litet intresse för sitt broderparti efter december 1992, för under åren 1993–1998 var partiet helt frånvarande i såväl Sverigedemokraternas interna diskussioner som i partipublikationerna. En *möjlig* förklaring kan vara att den tyska inrikesministern och hans delstatliga motsvarigheter i december 1992 beslöt att

---

[1805] Ibid., s. 47.
[1806] Se kapitel 4 för en redogörelse för detta.
[1807] Johan Lindgren, ”Nationalismen – känner inga gränser”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 9.
[1808] Johan Lindgren, ”Republikanernas ledare – Nationalismens ansikte i det nya Europa!”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 8.
[1809] För talet, se klippet ”Franz Schönhuber talar på SD:s valupptaktsmöte 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=In4dwauqSrI (Hämtad: 2023-08-31).
[1810] Se foto från denna demonstration, Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 229.
[1811] Se osign., ”Republikanerna i nya valframgångar”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 13, samt osign., ”Nya framgångar för Die Republikaner”, *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 13.
[1812] Osign., ”Nya framgångar för Die Republikaner”, *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 13.

ställa *Die Republikaner* under övervakning.[1813] Åtgärden hade stöd i den tyska författningen, som gav tyska myndigheter långtgående befogenheter att övervaka och till och med förbjuda partier som klassats som extrema och grundlagsstridiga. Framförallt var det de kontakter som *Die Republikaner* uppvisade med partier som *Deutsche Volksunion* (DVU) och *Nationaldemokratische Partei Deutschlands* (NPD) som motiverade åtgärden. Det är åtminstone möjligt att det var mot bakgrund av detta beslut som Sverigedemokraterna valde att inskränka sina kontakter med *Die Republikaner*.

Franz Schönhuber skulle dock återkomma i sverigedemokratiska sammanhang. 1994 hade Schönhuber tvingats avgå som partiledare för *Die Republikaner*; anledningen var att han utan partiledningens vetskap hade etablerat kontakt med Gerhard Frey, partiledare för det betydligt mer extrema partiet *Deutsche Volksunion*, i syfte att nå en överenskommelse om samarbete. Året därpå valde Schönhuber att lämna *Die Republikaner*.[1814] Efter att under några år ha rört sig i allt mer extrema sammanhang ställde han 1998 upp i valet till Förbundsdagen som oberoende kandidat på DVU:s lista i Bayern.[1815]

Det var vid denna tidpunkt som Schönhuber återigen kom på tal i de interna partidiskussionerna. I april 1998 hade DVU gjort sitt bästa val hittills och fått nästan 13 procent av rösterna i delstaten Sachsen-Anhalt.[1816] Framgångarna uppmärksammades i *SD-Bulletinen*, där man också noterade att Schönhuber skulle ställa upp som oberoende kandidat på DVU-listan.[1817]

I början av maj 1998 diskuterade Sverigedemokraternas partistyrelse eventuella kontakter med DVU. Av protokollet framgår att diskussionerna skedde med visst förbehåll: ”det underströks, att vi ej ännu vet om DVU är ett parti som vi kan ha något samarbete med”.[1818]

Den försiktighet som protokollet gav uttryck för var befogad eftersom DVU på flera punkter skilde sig från *Die Republikaner*. Ideologiskt stod de två tyska partierna nära varandra. Båda var utpräglat nationalistiska partier. Även om DVU sällan förde explicita resonemang kring etnicitetens betydelse för nationstillhörighet uppvisade partiet språkligt en tydlig orientering mot etnonationalismen.[1819] Men DVU hade en mer extrem prägel än *Die Republikaner*. Omedelbart efter partiets bildande 1987 klassades det av tyska författningsskyddet som ett högerextremt parti.[1820] Samma år hade DVU träffat en överenskommelse med NPD om att inte konkurrera med varandra i allmänna val, något som mot bakgrund av NPD:s historia ytterligare visade var partiet ideologiskt

---

1813 Rolf Gössner, ”Die Republikaner – ein Fall für den Verfassungsschutz? Zu den verwaltungsgerichtlichen Entscheidungen in Bayern, Baden-Württemberg, Nordrhein-Westfalen und Niedersachsen”, *Kritische Justiz*, vol. 27 (1994), nr 1, s. 58.
1814 *Verfassungsschutzbericht: 2004* (Berlin, 2005), s. 210.
1815 Mudde, *The ideology of the extreme right*, s. 64.
1816 Ibid., s. 63.
1817 Osign., ”DVU på frammarsch”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1998, s. 6.
1818 Protokoll från partistyrelsens möte den 1 maj 1998, 9 §; Pärm 4.
1819 Mudde, *The ideology of the extreme right*, s. 67.
1820 *Verfassungsschutzbericht: 1987* (Berlin, 1988), s. 117.

hörde hemma.[1821] Men det fanns andra inslag i DVU:s ideologiska profil som gjorde att partiet skilde ut sig i sammanhanget. I de tidskrifter som var knutna till partiet förekom tydligt revanschistiska, historierevisionistiska och relativiserande drag i relation till Tredje riket, de nazistiska krigsförbrytelserna och Förintelsen.[1822] Samtidigt innehöll publikationerna inslag som har beskrivits som antisemitiska.[1823] Även DVU:s demokratisyn gjorde att partiet enligt det tyska författningsskyddet kunde klassas som grundlagsstridigt. I 1998 års rapport från författningsskyddet sammanfattades partiets hållning på följande sätt: ”DVU förtalar den demokratiska rättsstaten och dess representanter för att förringa dess rykte och samtidigt rubba förtroendet för grundlagens värdesystem.”[1824]

I likhet med uppmärksammandet av *Die Republikaner* åren före 1991 framstår DVU:s valframgångar som anledningen till att Sverigedemokraterna lade märke till partiet. Men det fanns även en mer direkt anledning. Schönhuber hade som tidigare nämnts offentliggjort att han skulle ställa upp som oberoende kandidat för DVU i valet till Förbundsdagen 1998. Samtidigt fanns det planer på att återigen bjuda in Schönhuber till Stockholm inför riksdagsvalet i september och därigenom återupprepa det som vissa inom partiet benämnde ”succén” från 1991.[1825] Diskussionen om DVU i partistyrelsen kan ses som ett uttryck för en tvekan huruvida man kunde bjuda in Schönhuber, på grund av hans kopplingar till DVU, snarare än att den handlade om upprätta ett samarbete med DVU. Några sådana kopplingar mellan Sverigedemokraterna och DVU, än mindre någon form av samarbete, saknas det belägg för både i partiarkivet och i partipublikationerna.

Planerna på att bjuda in Schönhuber tog form under sommaren 1998. I slutet av juni fick partisekreteraren till uppgift att undersöka om antingen Franz Schönhuber eller Jean-Marie Le Pen ville besöka Sverige inför valet.[1826] I augusti hade planeringen kommit dithän att man skulle fatta beslut i partistyrelsen. Förslaget var att såväl Schönhuber som Yvan Blot – parlamentsledamot för *Front National* – skulle bjudas in. Det visade sig att det ”rådde delade meningar” om det lämpliga med inbjudningarna och frågan gick vidare till omröstning där en majoritet ställde sig bakom inbjudan.[1827]

Den 12 september 1998 samlades 150 personer i en skolbiograf i Järfälla för att lyssna till de inbjudna gästerna. Enligt den efterföljande rapporteringen i *SD-Kuriren* hade Sverigedemokraterna inte haft ”ett så charmant besök” sedan 1991.[1828] Återigen hade Sverigedemokraterna lyckats att

---

1821 Mudde, *The ideology of the extreme right*, s. 62.
1822 Ibid., s. 70–72.
1823 Ibid., s. 72.
1824 *Verfassungsschutzbericht: 1998* (Berlin, 1999), s. 50.
1825 Osign., ”SD i England!”, *SD-Bulletinen*, nr 11 1995, s. 1.
1826 Dokument märkt ”Projekt 98.06.23”; Pärm 4.
1827 Protokoll från partistyrelsens möte den 15 augusti 1998, 12 §; Pärm 4. I protokollet omnämns Yvan Blot som ”Blau”, en uppenbar ordlek. Namnet Blot uttalas på svenska som färgen ”blått”, vilket på tyska blir ”blau”.
1828 Jimmy Windeskog, ”Valspurten”, *SD-Kuriren*, nr 35 (1999), s. 6.

inrama sin valkampanj med ett internationellt besök som väckte viss medial uppmärksamhet. Året efter valet valde *SD-Kuriren* att publicera en artikel författad av Schönhuber, där denne gav ”sin syn på den nationella rörelsens framtid i Tyskland och Europa”.[1829] I det genomgångna källmaterialet ska detta ha varit det sista kontaktstillfället mellan Sverigedemokraterna och Schönhuber.

Sverigedemokraternas relation till *Die Republikaner* är intressant av flera skäl. *Die Republikaner* var inte bara ett parti vars ideologi och politiska program i hög grad överensstämde med Sverigedemokraternas; det fanns dessutom en uttrycklig identifikation med det tyska ”broderpartiet”. *Die Republikaner* var också det första parti där det går att belägga kontakter som gick längre än korrespondens eller pressmeddelanden, så som i fallet med *Conservative Party*.

Av innehållet i partipublikationerna att döma framstår Sverigedemokraternas tidigaste intresse för *Die Republikaner* haft sitt upphov i de valframgångar som det partiet kunde uppvisa åren fram till 1991. En näraliggande tolkning av Schönhubers besök i Sverige 1991 och 1998 är att dessa fyllde en högst konkret funktion för Sverigedemokraternas vidkommande. Det tyska partiets framgångar och Schönhubers närvaro skänkte en viss internationell strålglans över ett litet provinsiellt parti i Europas utkant. Båda besöken utgjorde också en integrerad del av och kan sägas ha representerat kulmen på Sverigedemokraternas valrörelser dessa år. Besöken gav även upphov till viss medial uppmärksamhet, som inte minst byggde på Schönhubers bakgrund i *Waffen-SS*. Schönhuber själv valde att alludera till den mediala bilden av honom vid besöket 1998, då han inledde sitt anförande med orden: ”Hello. I am the bad man from Germany.”[1830] Det faktum att det inte går att påvisa någon kontinuitet i kontakterna mellan Sverigedemokraterna och *Die Republikaner*/Schönhuber under åren 1992–1998 indikerar att relationen inte bara handlade om ideologisk affinitet, utan att Schönhubers besök fyllde ett mer instrumentellt syfte, det erbjöd helt enkelt en möjlighet för Sverigedemokraterna att få medial uppmärksamhet.

INTERLUDIUM

Åren mellan 1992 och fram till 1996 kan beskrivas som något av ett mellanspel vad gäller Sverigedemokraternas internationella kontakter. Som tidigare noterats representerar 1992 en viktigt tidpunkt i avseende på de två viktigaste utrikeskontakterna som partiet antingen hade etablerat eller underhållit under sina första fyra år. Samtidigt svalnade intresset för den sydafrikanska politiken som hade manifesterat sig i omvärldsbevakning och rekommendationer av tidskrifter, samt i direkta kontakter med *Conservative Party.* Som framgått var uppmärksammandet av Sydafrika och ställningstagandet för apartheidpolitiken ett uppenbart arv från BSS-tiden. Dessutom upphörde de

---

[1829] Franz Schönhuber, ”Har den tyska högern någon chans?”, *SD-Kuriren*, nr 36 (1999), s. 16.
[1830] Jimmy Windeskog, ”Valspurten”, *SD-Kuriren*, nr 35 (1999), s. 6.

kontakter som Sverigedemokraterna hade etablerat med *Die Republikaner.*

Det var dock inte bara befintliga utrikeskontakter som förändrades under denna tid. Sverigedemokraterna fattade 1991 ett beslut som påverkade inställningen till *nya* internationella kontakter. Till årsmötet i november 1991 – två månader efter Schönhubers besök – hade en motion lämnats in i vilken det yrkades på att partiet skulle upprätta ”fler internationella kontakter”.[1831] Motionen gav upphov till en längre diskussion där olika åsikter bröts mot varandra.

Anders Klarström ansåg att partiet skulle samarbeta med ”likasinnade partier under förutsättning att det ej skadar oss”. Denna betoning på att partiet skulle förfara med försiktighet gav även andra mötesdeltagare uttryck för. Framförallt betonades att nya kontakter skulle etableras med stor urskillning. Peter Schmied varnade för att det fanns många ”oseriösa grupperingar världen över” och Tina Hallgren-Bengtsson ansåg att partiet inte borde beblanda sig med grupper i Tyskland eftersom det fanns många ”oseriösa grupper” där. Bland veteranerna från BSS-tiden gick åsikterna isär. Jerker Magnusson menade att partiet skulle ha ett ”tankesamarbete” över gränserna, men framförallt ”verka för sunda, goda kontakter”. Niels Mandell betonade å sin sida nödvändigheten av internationellt samarbete eftersom Sverigedemokraternas ”konkurrenter” annars skulle kunna etablera ”värdefulla kontakter”.[1832] Årsmötet valde att avslå motionen, men gav partistyrelsen möjlighet att besluta om kommande internationella samarbeten efter ”noggrant övervägande”.[1833]

Avslaget var betydelsefullt. Om motionen bifallits hade partiledningen varit förpliktigad att etablera nya internationella kontakter, även om detta skedde på bekostnad av andra uppgifter i partiarbetet. Årsmötesbeslutet gav istället partiledningen befogenheten att besluta om *vilka* kontakter som skulle upprättas, men underförstått, en autonomi när det kom till vilken *prioritet* de internationella kontakterna skulle ges. När man betraktar den situation som partiet befann sig i när 1991 gick mot sitt slut står det klart att det internationella arbetet hade getts låg prioritet. Vid årets början hade partiet påbörjat en satsning på ”yttre aktiviteter”, som inkluderade manifestationer, demonstrationer och torgmöten, vilka skulle komma att fortgå under flera år.[1834] Samtidigt hade partiet efter valet 1991 lagt om sin strategi så att partiets verksamhet skulle bli ”mer ungdomsinriktad”.[1835] Det bör påpekas att i denna situation – i ett parti med begränsade resurser och med en liten kader partiaktiva – var partiarbetet och dess inriktning något av ett nollsummespel.

Det är också tydligt att de internationella kontakterna gavs en lägre prioritet. Vare sig i det interna partimaterialet eller i partiets publikationer finns tecken på att Sverigedemokraterna under denna tid aktivt odlade några officiella internationella kontakter, än mindre samarbetade med

---

[1831] Osign., ”Sverigedemokraternas årsmöte”, *SD-Bulletinen*, nr 12, 1991, s. 5.
[1832] För inläggen, se diskussionen under rubriken ”Motion 11”, Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 16–17 november 1991; Pärm 1.
[1833] Citat: osign.,”Sverigedemokraternas årsmöte”, *SD-Bulletinen*, nr 12, 1991, s. 5.
[1834] Osign., ”Noterat”, *Sveamål,* nr 1 1991, s. 7.
[1835] Klarström, *Prima Victoria,* s. 245.

utländska partier. Detta ligger i linje med en allmän iakttagelse som kan göras utifrån källmaterialet i sin helhet, att Sverigedemokraterna under Klarströms period som partiordförande var betydligt mer inåtblickande än tidigare och inte uppvisade något större intresse för den internationella scenen.

Några mindre undantag kan dock konstateras. Bland annat fanns det ett utbyte mellan Sverigedemokraterna och vissa utländska partier i samband med partiets årsmöten. Vid årsmötet 1993 lästes ett lyckönskningstelegram upp från det flamländska nationalistpartiet i Belgien, *Vlaams Blok*.[1836] Partiet var vid denna tidpunkt inte okänt för Sverigedemokraterna. Redan 1989 hade *Sverige-Kuriren* rapporterat om de valframgångar partiet haft och det räknades till en av de europeiska ”nationella frihetsrörelser” som Sverigedemokraterna identifierade sig med.[1837] I en översiktsartikel från sensommaren 1991 omtalades partiet som ”en av de tre stora på den nationella scenen i Europa”, detta tillsammans med tyska *Die Republikaner* och franska *Front National*.[1838] Att *Vlaams Blok* framförde sina lyckönskningar till Sverigedemokraterna indikerar inte nödvändigtvis att det fanns några etablerade kontakter mellan de två partierna, sådana finns inte belagda i källmaterialet förrän längre fram i tiden. Istället kan detta ha att göra med att *Vlaams Blok* har beskrivits som ett mycket aktivt parti i sina utrikeskontakter och det odlade förbindelser med snart sagt alla nationalistpartier på kontinenten, inklusive sådana som inte tillhörde den yttersta högern.[1839] Efter årsmötet 1993 dröjde det fram till 1999 innan partiet återigen kom på tal, och dessa kontakter kommer därför att behandlas separat längre fram i detta kapitel.

Det finns dock spår av mer direkta internationella kontakter med representanter för den flamländska nationalism som *Vlaams Blok* var en central del av. I augusti 1992 reste en ”blandad grupp SD-medlemmar” till Diksmuide i Belgien.[1840] Staden hade sedan början av 1930-talet varit en central plats för flamländsk nationalism. Traditionellt vallfärdade flamländska nationalister under den sista helgen i augusti till krigsmonumentet Ysertornet (*Ijzertoren*) som upprättats 1930 i Diksmuide för att hedra de flamländare som stupat under första världskriget. Från 1980-talet kom dock denna helg att attrahera inte bara flamländare och nationalistiska grupper från andra delar av Europa, utan även högerextrema och nynazistiska grupper.[1841] Även om dessa bara utgjorde ett ”inslag i marginalen” resulterade detta i att mötena i Diksmuide, vid sidan av de årligt återkommande Hess-marscherna, blev till den främsta mötespunkten för europeiska

1836 Ingemar Ramell, ”SD:s partikongress 1993 – den bästa hittills!”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 8.
1837 Osign., ”Nationella frihetsrörelser stärker sina positioner!”, *Sverige-Kuriren*, nr 7–8 (1989), s. 24.
1838 Johan Lindgren, ”Nationalismen – känner inga gränser”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 9.
1839 Mudde, *The ideology of the extreme right*, s. 93.
1840 Sign. ”Nils”, ”Runt om Europa”, *Ung Front*, nr 1 (1993), s. 9.
1841 Osign., ”IJzerwake: Right-wing sympathisers’ controversial annual gathering”, publicerad den 7 augusti 2023 på Belgian News Agency: https://www.belganewsagency.eu/flanders-ijzerwake-right-wing-sympathisers-annual-controversial-gathering (Hämtad: 2023-11-02). Diksmuide hade redan 1984 uppmärksammats inom svenska ”nationella” kretsar. I BSS tidskrift *Patrioten* detta år annonserade signaturen ”Helga Hedin” från närradiokanalen Öppet Forum att en resa till ”en stor nationell manifestation i Diksmuide” skulle arrangeras sommaren 1984; se annons ”Diksmuide: BELGIEN”, *Patrioten*, nr 1 (1984), s. 9.

nationalsocialister.[1842] Exakt vilka grupper som de tillresta sverigedemokraterna sammanträffade med framgår inte av artikeln som publicerades efteråt, annat än att grupperna utgjorde ”kamrater av olika nationaliteter”.[1843]

Indikationer på annan internationell kontakt från samma tid återfinns i samband med årsmötet 1993. På årsmötet upplästes ett lyckönskningstelegram från Hege Søfteland, en av grundarna av det norska partiet *Nasjonaldemokratene*.[1844] Partiet hade grundats 1990 genom en utbrytning ur organisationen *Stopp Innvandringen*. Det ställde upp i valet året därpå, men lyckades aldrig officiellt registrera sig som parti och kom att föra en tynande tillvaro under första hälften av 1990-talet.[1845]

Utöver detta går det att belägga att en delegation från *Nationalpartiet Danmark* (NPD) var närvarande vid Sverigedemokraternas årsmöte 1993. Partiledaren, Kai Wilhelmsen, ingick i delegationen och höll även ett anförande.[1846] Besöket var utannonserat i *SD-Kuriren* och det fanns planer på att representanter för partiet skulle närvara vid de stormöten som Sverigedemokraterna planerade hålla i Stockholm, Göteborg och Malmö under våren 1993.[1847] Det danska NPD var ett av de utländska partier som var mest framträdande i Sverigedemokraternas publikationer under denna tid.[1848] Senare, åren 1997–1999, skulle Sverigedemokraterna inleda ett formellt samarbete med partiet inom ramen för organisationen Nord-Nat, vilket behandlas mer utförligt längre fram.

Sammanfattningsvis, de internationella kontakter som Sverigedemokraterna upprätthöll mellan åren 1992–1995 bestod av spridda omnämnanden i partiets publikationer, lyckönskningstelegram vid ett av årsmötena, samt en inbjuden delegation från Danmark. Utifrån denna iakttagelse kan det konstateras att internationella kontakter inte prioriterades under denna tid.

Hösten 1995 återfinns de första indikationerna på att Sverigedemokraterna stod i begrepp att ompröva den mer reserverade inställningen till utländska organisationer som hade kännetecknat de föregående åren. Det bör betonas att detta nya intresse för utrikeskontakter sammanföll med partiledarbytet, närmare bestämt ett halvår efter att Mikael Jansson efterträtt Anders Klarström. Ett av de första initiativen var också direkt knutet till Jansson.

1842 Osign., ”Denmark: Hess Memorial in Roskilde Flops”, publicerad den 1 september 1995 på Statewatch: https://www.statewatch.org/statewatch-database/denmark-hess-memorial-in-roskilde-flops-1/ (Hämtad: 2023-11-02). Citat: Bert Klandermans, ”Extreme right activists: recruitment and experiences”, Cas Mudde (red.), *The Populist Radical Right: A reader* (New York & London) (2017), not 3, s. 257.

1843 Sign. ”Nils”, ”Runt om Europa”, *Ung Front*, nr 1 (1993), s. 9.

1844 Ingemar Ramell, ”SD:s partikongress 1993 – den bästa hittills”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 8. I artikeln omtalas hon felaktigt som Helge Söfteland, men hennes egentliga namn är Hege Søfteland.

1845 Henrik Lunde, *Aller Ytterst – de rasistiske grupperinger i dagens Norge* (Oslo, 1993), i digital version: http://www.vepsen.no/historisk/aller-ytterst/ (Hämtad: 2022-10-03).

1846 Ingemar Ramell, ”SD:s partikongress 1993 – den bästa hittills”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 8.

1847 Osign., ”Full fart i Norge!”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 8.

1848 Ibid., samt osign., ”Och i Danmark!”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 9 och osign.,”Kommunalval har hållits i Danmark”, *SD-Kuriren*, nr 22 (1994), s. 13.

I september 1995 förde Jansson fram ett förslag att inrätta en högtidsdag som han benämnde ”Skandinaviska dagen”, och som var tänkt att vara en ”manifestation för att den nordiska samverkan inte är död”.[1849] Utöver Sverigedemokraterna skulle *Nationalpartiet Danmark* och det relativt nybildade norska partiet *Fedrelandspartiet* ingå; värdskapet skulle rotera mellan partierna och hållas i Göteborg, Oslo och Köpenhamn. Det främsta syftet var att symboliskt manifestera nordisk enhet, eller som Jansson beskrev det: ”Tänk er, svenska, danska och norska fanor i en borg, vilken skön syn!”[1850] Men det fanns även en pragmatisk aspekt av förslaget: manifestationen skulle vara ”en garanterad möjlighet att väcka riksmediauppmärksamhet”.[1851] Förslaget representerar början på den utveckling som ledde fram till etableringen av ett formellt samarbete mellan fyra nordiska nationalistpartier inom ramen för Nord-Nat.

Vid samma tidpunkt finns indikationer på att Sverigedemokraterna sonderade terrängen för något slags utbyte med *British National Party* (BNP). Partiet hade uppmärksammats vid något enstaka tillfälle, bland annat i en översiktsartikel över europeiska ”nationella” partier 1993.[1852] I november 1995 besökte Sverigedemokraternas vice ordförande Tomas Andersson och ytterligare tre ”nationalister” BNP:s årliga manifestation i London. Enligt den artikel som publicerades i *SD-Bulletinen* efteråt skedde besöket på inbjudan av BNP.[1853] Av artikeln framgår att besöket syftade till att bedöma vad BNP var för ett parti och om någon form av samarbete var önskvärt. Man konstaterade att BNP politiskt sett var betydligt ”tuffare” och ”hårdare” än Sverigedemokraterna, men detta förklarades med att situationen i England var annorlunda: ”Det finns områden runt London och andra storstäder typ Manchester och Liverpool där man knappt ser en vit människa så långt ögat når”.[1854] Den generella hållningen som formulerades efter besöket var att Sverigedemokraterna ”kan och bör besöka andra nationalister i Europa och även andra delar av världen när vi får råd, det behöver dock inte innebära något samarbete”.[1855] Mer specifikt blev slutsatsen att Sverigedemokraterna inte såg BNP som ”något direkt broderparti”; däremot kunde man tänka sig att bjuda in ovan nämnda partiledaren John Tyndall till Sverige: ”Ingen har väl glömt succén med Franz Schönhuber i valrörelsen 1991!”[1856]

Artikelns innehåll är relevant, inte enbart för vad den innehöll, utan även för vad den utelämnade. Vid Englandsbesöket höll inte bara Tomas Andersson tal på mötet. En annan gästtalare var William Pierce.[1857] Pierce var centralgestalt inom framförallt de amerikanska nynazistiska och

---

[1849] Ordförandebrev, nr 4 (September 1995), s. 2; Pärm 3.
[1850] Ibid.
[1851] Ibid.
[1852] Osign., ”Lokalvalsframgång för nationella i England”, *SD-Kuriren*, nr 22 (1994), s. 13.
[1853] Osign., ”SD i England!”, *SD-Bulletinen*, nr 11 1995, s. 1.
[1854] Ibid.
[1855] Ibid.
[1856] Ibid.
[1857] Nigel Copsey, *Contemporary British Fascism: The British National Party and the Quest for Legitimacy*, 2 utg.

rasideologiska miljöerna. Hans öppet rasistiska och antisemitiska romaner *The Turner Diaries* (1978) och *Hunter* (1989) har fungerat som direkta inspirationskällor för ett flertal politiska våldsdåd, varav det mest allvarliga är sprängningen av den federala byggnaden i Oklahoma City i april 1995, bara ett halvår innan Pierce besökte London.[1858] Frågan om Pierce närvaro vid mötet påverkade Sverigedemokraternas inställning till BNP låter sig inte besvaras eftersom detta inte berördes i artikeln. En antydan till att så faktiskt var fallet återfinns i en artikel som Mikael Jansson publicerade tre år senare där han förklarade varför BNP inte var inbjudna till den europeiska samarbetsorganisation Euro-Nat som höll på att ta form vid denna tid:

> Från England kommer för närvarande ingen Euro-Nat-partner. Det engelska partiet British National Party (BNP) har diskvalificerat sig för samarbete. BNP upprätthåller inte en distinkt avvisande hållning mot den flora av nationella anti-demokratiska grupper som trots allt finns. En delegation från SD besökte BNPs årsmöte för ett par år sedan och fann ovedersägliga bevis därför.[1859]

Sverigedemokraterna kom inte att utveckla några kontakter med BNP. Det är inte förrän 2001 som BNP återfinns i källmaterialet, dock i ett annat sammanhang, vilket kommer behandlas längre fram.

Det finns dock en indikation på att Sverigedemokraterna vid denna tidpunkt intresserade sig för brittiska *National Front.* I partiarkivet har en svensk översättning av *National Fronts* invandringspolitiska program återfunnits i direkt anslutning till dokument daterade till hösten 1995.[1860] Mot bakgrund av detta bör noteras att från Mikael Janssons tid som partiordförande och framåt finns flera exempel på att partiledningen undersökte de partier som Sverigedemokraterna övervägde att upprätta kontakter med. En indikation på detta är partiets översättningar av utländska partiprogram, som gjordes i syfte att bilda sig en uppfattning om partiernas ideologi och politik. Utifrån befintligt källmaterial tycks *National Front* inte ha spelat en framträdande roll för Sverigedemokraterna, särskilt i jämförelse med BSS, där partiet hade fungerat som organisatorisk förebild. Det är dock möjligt att Sverigedemokraterna hösten 1995 hade planer på att etablera kontakt med *National Front*, samtidigt som man sonderade terrängen gällande BNP.

Av den aktivitet som finns belagd hösten 1995 kom två initiativ på de internationella kontakternas område att bära frukt. Intresset för att fira ”Skandinaviska dagen” utvecklades till den nordiska samarbetsorganisationen Nord-Nat. Uppmärksammandet av franska *Front National* vid

---

(London & New York, 2008), s. 68 f.

[1858] Se presentationen ”William Pierce”, Southern Poverty Law Centers webbsida: https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/individual/william-pierce (Hämtad: 2023-09-01).

[1859] Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1998), s. 3 f.

[1860] Se dokument märkt ”Översättning av National Fronts invandrarprogram samt del av ekonomiskt program”; Pärm 2.

samma tid pekade i en annan riktning. Detta parti blev drivande i grundandet av Euro-Nat, som var tänkt att utgöra fröet till ett samarbete mellan europeiska nationalistpartier i EU-parlamentet.[1861] För Sverigedemokraternas vidkommande innebar detta inte bara slutet på en period av relativt ointresse när det gällde internationella kontakter. De nya kontakterna representerade något kvalitativt nytt – upprättandet av formella internationella samarbeten.

NORD-NAT

Som tidigare nämnts hade Jansson i september 1995 presenterat ett förslag till partistyrelsen om inrättandet av ”Skandinaviska dagen” tillsammans med två partier från Norge och Danmark.[1862] Av källmaterialet att döma följdes detta initiativ inte av någon omedelbar aktivitet från partistyrelsens sida. I publikationerna finns heller inga tecken på ett uppmärksammande av de nordiska partierna, och i de interna diskussionerna lyste frågan med sin frånvaro.

Mikael Jansson hade dock inte övergivit idén. Ett år senare, i slutet av november 1996, informerade Jansson partistyrelsen att han tagit initiativ till diskussioner med *Nationalpartiet Danmark* och *Fedrelandspartiet*. Planerna handlade i detta skede endast om en ”manifestationssamverkan”, det vill säga ett samarbete enligt samma linjer som den ”Skandinaviska dagen”.[1863] Även motiveringen var likartad: ”Det skulle se fint ut med danska och den norska flaggan (som inte anses rasistiska) vid våra manifestationer. Detta skulle också upplysa nordiska invandrare om att vi ej är intoleranta.”[1864] Förslaget bifölls, samtidigt som VU fick till uppgift att sända en delegation till Finland för att träffa ”nationella partier och kolla om där finns något demokratiskt broderparti”.[1865] Detta var ett nytt inslag i planeringen. Planerna på en skandinavisk manifestation hade sått fröet till ett nordiskt samarbete.

I diskussionerna från december och framåt började planerna på en gemensam ”manifestation eller presskonferens” med *Nationalpartiet Danmark* och *Fedrelandspartiet* ta form.[1866] I början av 1997 rapporterade Sverigedemokraternas andre vice ordförande Anders Westergren att han och Björn Söder i början av december hade besökt *Nationalpartiet Danmark* och träffat partiordföranden Kaj Wilhelmsen. Westergren hade även gjort research på partier och organisationer som utgjorde potentiella samarbetspartners: *Dansk Center Parti*, *Den Danske Forening* och *Faelleslistan mod indvandringen*. Valet föll dock på NPD som Westergren bedömde vara ”den organisation i Danmark som påminner mest om SD”.[1867]

[1861] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 106 f.
[1862] Ordförandebrev, nr 4 (September 1995), s. 2; Pärm 3.
[1863] Protokoll från partistyrelsens möte den 30 november – 1 december 1996, 13 §; Pärm 3.
[1864] Ibid.
[1865] Ibid.
[1866] Ordförandebrev, nr 14 (December 1996), s. 2; Pärm 3.
[1867] Se Anders Westergrens redogörelse för besöket i Danmark; Ordförandebrev, nr 15 (Januari-februari-mars 1997), s. 2;

Parallellt med detta började idéerna att knyta kontakter med ett finskt ”broderparti” förverkligas; ”en ideologisk jämförelse” skulle göras och planer på växelvisa manifestationer förlagda till Stockholm och Helsingfors stod på agendan.[1868] Vid denna tidpunkt framstår det som om det var två olika samarbeten som planerades. Detta bekräftas av att Jakob Eriksson, som hade utsetts till ”sekreterare för nordiska kontakter” vid årsmötet 1997, meddelade att ett separat möte skulle hållas med det finska partiet *Den fosterländska folkrörelsen* (IKL: *Isänmaallinen Kansallis-Liitto*) i maj 1997.[1869] Vidare hade datum för mötet med *Nationalpartiet Danmark* och *Fedrelandspartiet* bestämts till den 7–8 juni 1997.[1870]

Någon gång under perioden fram till juni måste ha planerna ha ändrats, för vid mötet som hölls i Malmö samlades samtliga fyra partier till en gemensam diskussion om samarbete. Diskussionen föll väl ut.

> Det visade sig att de fyra partierna hade program och målsättningar som stämde väldigt väl överens i väsentliga ting. Trots naturliga skillnader i dialektala och logiska ansatser i partiernas argumentering kunde vi efter par timmars ivrig mangling gemensamt formulera en proklamation av Nord-Nat.[1871]

Samarbetets övergripande syfte skulle vara att ”utbyta erfarenheter, förbättra kontakterna mellan nationaldemokratiska partier och att så långt möjligt hjälpa varandra med råd och dåd i våra valkampanjer”.[1872]

I en kortfattad proklamation fastslogs att partierna skulle arbeta för att ”stärka den nationella suveräniteten”, aktivt arbeta för bevarandet av ”vår miljö, kultur och nordiska folk”, samt skapa opinion mot ”massinvandring med narkotika och terrorism som följd”.[1873] Dessa tre inledande punkter i proklamationen ringade in det som förenade partierna. Samtliga omfattade en nationalistisk ideologi, med tyngdpunkten lagd på etnisk homogenitet och en därmed sammanhängande kritik av invandringspolitiken. En fjärde punkt angav att partierna skulle verka för ett ”fredligt samarbete i Europa, utan federalistiska inslag”, vilket sin tur representerade det EU-motstånd som utgjorde en integrerad del av samtliga partiers program.[1874]

Proklamationens femte och sista punkt avvek från de föregående. I denna betonades istället

---

Pärm 3.

[1868] Ordförandebrev, nr 15 (Januari-februari-mars 1997), s. 3; Pärm 3.

[1869] Protokoll från partistyrelsens möte den 26 april 1997, 7 §; Pärm 3. För denna sekreterarpost, se Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 22 mars 1997, 19 §; Pärm 3.

[1870] Protokoll från partistyrelsens möte den 26 april 1997, 7 §; Pärm 3.

[1871] Osign., ”Nord-Nat grundat”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 1.

[1872] Torbjörn Kastell, ”Nordiskt nationalistmöte i Malmö”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 12.

[1873] Osign., ”Nord-Nat-proklamation”, S*D-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 2.

[1874] Ibid.

att samarbetet inom Nord-Nat generellt skulle bygga på ”FN:s människorättskonvention som garanterar alla folkslag rätten till nationell suveränitet.”[1875] Det som avsågs var *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, en konvention som trädde i kraft 1976. I dess första artikel fastslogs: ”All peoples have the right of self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.”[1876] Inkluderingen av denna punkt framstår närmast som en legitimering av samarbetets inriktning såsom det formulerats under de första fyra punkterna.

Proklamationen inkluderade också en skrivning om hur det nordiska samarbetet skulle kunna utvidgas ytterligare, med syftet att ingå i ett större europeiskt samarbete. Partierna skulle ”undersöka möjligheterna till samarbete, baserat på ovanstående principer, med Euro-Nat som organiserats av franska Front National”.[1877] Denna ambition uttrycktes i konkreta planer sommaren 1997: ”Nästa tillfälle till gemensam nordisk träff kommer i höst, då vi skall försöka att samordna en gemensam nordisk delegation och fanborg till Front Nationals Blå-Vit-Röda festival där man hyllar den franska nationsflaggan Trikoloren.”[1878]

Nationalpartiet Danmark

Av de tre utländska partier som var med att bilda Nord-Nat var NPD det parti som Sverigedemokraterna uppvisade tidigare kopplingar till. Som nämnts hade partiledaren Wilhelmsen varit närvarande vid Sverigedemokraternas årsmöte 1993 och då även hållit tal. Detta var dock inte det första tillfälle som NPD hade uppmärksammats. I en artikel publicerad i *SD-Kuriren* i december 1992 hade partiet presenterats för läsarna. I artikeln lyftes centrala delar av programmet fram: återskapandet av Danmark som ett danskt samhälle, stopp för invandring och repatriering av alla ”gästarbetare och alla ekonomiska flyktingar som redan bor i landet”.[1879] I samma nummer av *SD-Kuriren* nämndes att Wilhelmsen skulle närvara vid årsmötet, men huruvida han besökte några fler årsmöten har inte kunnat beläggas.[1880] Däremot återkom han i november 1993 som skribent i *SD-Kuriren*, där han kommenterade utgången av de danska kommunalvalen.[1881] Under de följande åren finns inga tecken på ytterligare kontakter mellan Sverigedemokraterna och NPD.

I likhet med de andra samarbetspartierna inom Nord-Nat var NPD ett ungt parti. Det hade

[1875] Ibid.
[1876] Se International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, antagen den 16 december 1966, artikel 1, punkt 1, återgiven på United Nation: The Office of the High Commissioner for Human Rights webbsida: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights (Hämtad: 2023-05-25).
[1877] Osign., ”Nord-Nat-proklamation”, S*D-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 2.
[1878] Osign., ”Nord-Nat grundat”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 1.
[1879] Osign., ”Och i Danmark!”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 9.
[1880] Osign., ”Full fart i Norge!”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 8.
[1881] Osign., ”Kommunalval har hållits i Danmark”, *SD-Kuriren*, nr 22 (1994), s. 13.

grundats i februari 1990 genom en utbrytning ur *Den Danske Forening* (DDF). DDF hade bildats 1987 och var i grunden en opinionsbildande förening som ägnade sig åt att kritisera den invandrings- och flyktingpolitik som fördes i Danmark i slutet 1980-talet. Föreningen krävde en omläggning av politiken i en mer restriktiv riktning, något som uppfattades vara förutsättningen för det som angavs vara den nya invandringspolitikens övergripande målsättning: ”[A]t fremtidens danskere skal have mulighed for at leve i et lige så roligt og konfliktløst samfund som nutidens danskere har”.[1882] DFF saknade de samtida eller historiska kopplingarna till den ”nationella rörelsen”, som exempelvis kännetecknade BSS, och den danska säkerhetspolisen betecknade heller inte DFF som en högerextrem organisation.[1883]

1990 lämnade dock ett antal personer DFF och grundade NPD. Till det yttre kan händelsen beskrivas som en partibildning på grundval av DFF, men även som ett försök att ta tillvara vissa politiska initiativ – bland annat uppställandet av invandringskritiska vallistor, exempelvis ”Stop Invandringen” – som förekom i Danmark i slutet av 1980-talet.[1884] Samtidigt var personerna som grundande NPD långt mer ideologiska och radikala än DFF. I samband med bildandet av Nord-Nat beskrev partiordförande Wilhelmsen NPD på följande sätt:

> Partiet fik et program, der bygger på den moderne europæiske nationalisme, og hvor et centralt element er kampen mod invandringen. Programmet vender sig således imod internationaliseringen og opløsningen af de gamle nationale værdier i samfundsliv og kultur, og dette program suppleres nu gennem en dialog mellem partiets medlemmer og sympatisører.[1885]

I den för NPD centrala invandringsfrågan arbetade man för etableringen av ett omfattande repatrieringsprogram:

> Programmets vigtigste krav er gennemførelsen af en repatriering, dvs en hjemsendelse af de hundredtusinder af fremmende, som er kommet til Danmark i de seneste år. Når afrikanere og asiater slår sig ned i Danmark er der tale om en kolonisering, som truer den danske kulturs overlevelse, og en hjemsendelse af de

[1882] Se punkt 1 under rubriken ”Målsætningen for en ny politik”, i DDF:s program, antaget vid dess landsmöte 1993, återgivet på Den Daneske Forenings webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20071020062907/http://dendanskeforening.dk/side5.html (Hämtad: 2022-10-14).
[1883] Johnny Laursen & Gese Friis Hansen, *PET's overvågning af den yderste højrefløy 1945–1989*, PET-Kommissionens beretning, bd 11, s. 162.
[1884] Ibid., s. 149.
[1885] Kaj Wilhelmsen, ”Nationalpartiet Danmark”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 9.

fremmede er nødvendig.[1886]

På flera sätt uppvisade NPD tydliga likheter med Sverigedemokraterna: den nationalistiska ideologin, kritiken mot ”internationaliseringen” och upplösningen av nationella värden, kritiken mot invandringspolitiken och kravet på repatriering av invandrargrupper. Till och med talet om invandringen som en form av ”kolonisering” hade sin motsvarighet inom Sverigedemokraterna som dock talade om företeelsen i termer av ”ockupation”.[1887] Detta var också ideologiska och politiska likheter som Sverigedemokraterna uppfattade långt innan bildandet av Nord-Nat. I *SD-Kurirens* presentation av partiet 1992 sades partiet ha ”en klart nationell inriktning” och det betonades att dess politiska profil uppvisade likheter med Sverigedemokraternas.[1888] I en av reaktionerna på Wilhelmsen tal inför årsmötet 1993 noterades att NPD var ett ”klart medvetet nationalistiskt” parti.[1889]

Men NPD var ett parti som uppvisade högst otydliga gränser till nationalsocialistiska partier. Detta framgår inte minst av den danska säkerhetstjänstens övervakningsrapporter. Redan vid det konstituerande mötet i februari 1990 hade NPD slagit fast att man önskade knyta svenska kontakter, både till Sverigedemokraterna och *Nordiska rikspartiet*.[1890] Från åtminstone 1992 fanns nära kopplingar mellan NPD och *Danmarks Nationalsocialistiske Bevægelse* (DNSB), ett nationalsocialistiskt parti som grundades 1991 och som uppfattade sig som arvtagare till 1930-talets *Danmarks Nationalsocialistiske Arbejderparti* (DNSAP), den danska motsvarigheten till tyska NSDAP.[1891] Wilhelmsen hade övervägt möjligheten att utse en förbindelseman till DNSB, samtidigt som man av taktiska skäl skulle gå ut med ett pressmeddelande att NPD inte hade några kopplingar till DNSB.[1892] Flera partimedlemmar av NPD var dubbelorganiserade, och Wilhelmsen själv rörde sig i kretsarna kring DNSB:s partiledare Povl Heinrich Riis Knudsen, och från 1993 är det belagt att de två hade en inofficiell överenskommelse om samarbete.[1893]

Som framgått i kapitel 5 framstår NPD:s hållning till nationalsocialistiska grupper som en spegelbild av Sverigedemokraterna under framförallt första halvan av 1990-talet. Officiellt tog man avstånd från nationalsocialismen, men dubbelorganisering, personkontakter och inofficiellt

[1886] Kaj Wilhelmsen, ”Nationalpartiet Danmark”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 9.
[1887] För en vidare diskussion om detta, se kap. 4.
[1888] Osign., ”Och i Danmark!”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 9.
[1889] Ingemar Ramell, ”SD:s partikongress 1993 – den bästa hittills”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 8.
[1890] Laursen & Hansen, *PET's overvågning af den yderste højrefløy 1945–1989*, s. 150.
[1891] Så här beskrev DNSB relationen till NSDAP: ”DNSB vedkender sig sin historiske identitet og ser det som sin opgave at videreføre og videreudvikle de tanker, som dannede grundlaget for den af Adolf Hitler skabte nationalsocialistiske bevægelse, som genrejste Tyskland i årene efter 1933”; se rubriken ”Principprogram”: ”Hvad er Danmarks Nationalsocialistiske Bevægelse?” på DNSB:s webbsida, arkiverad version från 2011: https://web.archive.org/web/20110303184707/http://www.dnsb.info/ (Hämtad: 2022-10-21).
[1892] Laursen & Hansen, *PET's overvågning af den yderste højrefløy 1945–1989*, s. 152.
[1893] Ibid., s. 147–149.

samarbete förekom.

NPD:s kontakter till den nationalsocialistiska miljön har dock framkommit långt senare och tycks ha varit okända för Sverigedemokraterna när Nord-Nat bildades 1997. Däremot hade företrädare för NPD – personer som var med på det möte då Nord-Nat bildades – vid ett flertal tillfällen och i offentliga sammanhang gett uttryck för långt mer radikala åsikter än vad som rymdes inom NPD:s partiprogram. Partiordförande Wilhelmsen hade exempelvis gett uttryck för ett klassiskt tema inom förintelseförnekarkretsar: ”Jeg er ikke i stand til at tage afstand fra Hitlers national-socialisme. Har der overhovedet eksisteret KZ-lejre? Der har været så mange løgne fremme i medierne, at ingen kender sandheden.”[1894] NPD:s vice ordförande Elin Utterup hade redan 1989 beskrivit DDF:s politiska program, som var långt försiktigare än NPD:s, som att programmet gick ”endnu videre end nazisternes, hvad flygtninge og indvandrere angår!”[1895] Även när det gällde politisk våldsanvändning var NPD:s gränser otydliga, som när Wilhelmsen kommenterade NPD:s inställning till de internationellt uppmärksammade attackerna på en flyktingförläggning i Rostock sommaren 1992:

> Vores holdning er forståelse over for, at folk griber ind over for flygtningecentrene − der er ikke noget forkert i, at folk vil angribe dem. Forbrydelsen sker allerede når politikerne opfører centrene. Men: Vi siger ikke, de skal gøre det − den distinktion er vigtig at forstå − blandt andet fordi det har noget med lovgivning at gøre.[1896]

Det som avhöll NPD från att gå längre än att visa ”förståelse” för attackerna var sannolikt de rättsliga konsekvenserna av att göra det. Kontakterna med de mer ideologiskt radikala elementen kom också att fördjupas, men även leda till problem. Under 1994 började NPD att uppvisa inre upplösningstendenser, bland annat på grund av relationen till DNSB. Vissa medlemmar lämnade NPD medan andra började intressera sig för DNSB.[1897] I september samma år upplöstes *Partiet De Nationale* [PND], ett nationalsocialistiskt parti som hade grundats av Albert Larsen 1989 och huvudsakligen bestått av före detta DNSB-medlemmar.[1898] Bara dagar efter att partiet upplösts

---

[1894] Citat från *Ekstra Bladet* den 17 september 1992, återgivet i Anders Schou, ”Nazisterne i Danmark”, *International Socialisme*, nr 3 (december) 1992: http://arkiv.socialister.dk/arkivet/print.asp?arkivnr=910302 (Hämtad: 2023-09-01).

[1895] Citat från *Ekstra Bladet* den 15 juli 1989, återgivet i Anders Schou, ”Nazisterne i Danmark”, *International Socialisme*, nr 3 (december) 1992: http://arkiv.socialister.dk/arkivet/print.asp?arkivnr=910302 (Hämtad: 2023-09-01).

[1896] Uppslagsordet ”Politiets Efterretningstjeneste (PET)”, Leksikon for det 21. århundrede: https://leksikon.org/art.php?n=2016 (Hämtad: 2023-09-01).

[1897] Laursen & Hansen, *PET's overvågning af den yderste højrefløy 1945–1989*, s. 153.

[1898] Ibid., s. 196.

anslöt sig tidigare medlemmar från PDN till NPD.[1899]

Att lotten föll på NPD som danskt samarbetsparti inom Nord-Nat är aningen ironiskt. Vid tidpunkten för grundandet av Nord-Nat sommaren 1997 hade Sverigedemokraternas partiledning i två års tid gjort ansträngningar för att profilera sig som ett nationaldemokratiskt parti och markera avstånd till de ideologiskt mer extrema miljöer och organisationer som återfanns inom den ”nationella rörelsen”.[1900] Vid just denna tidpunkt valde Sverigedemokraterna alltså att inleda sitt första formella internationella samarbete med ett parti som helt tycks ha saknat gränser till renodlade nationalsocialistiska partier, såsom DNSB och PDN.

Det finns dock inga kontakter belagda mellan Sverigedemokraterna och NPD efter bildandet av Nord-Nat. Det fanns planer på att Nord-Nat-partierna i september 1997 skulle sammanträffa på den av *Front National* anordnade *Bleu- Blanc- Rouge*-festivalen (BBR-festivalen), men såväl NPD som *Fedrelandspartiet* uteblev vid detta tillfälle.[1901] I källmaterialet återfinns inga tecken på gemensamma manifestationer eller att partierna besökte varandras årsmöten, detta till skillnad från Sverigedemokraternas täta kontakterna med IKL. Förklaringen torde vara att NPD:s verksamhet gick i stå. Inför kommunvalet 1997 försökte NPD att samla olika krafter inom den danska ytterhögern och gå till val på en gemensam lista, ”Fælleslisten mod Invandringen”.[1902] Försöket föll inte väl ut, listan fick cirka 1 700 röster i fem kommuner, men erhöll inga mandat.[1903] Efter detta förde partiet en tynande tillvaro. I början av 1999 beskrev Johan Rinderheim att NPD inte hade visat något större intresse för Nord-Nat-samarbetet, och att Sverigedemokraterna istället hade etablerat kontakt med *Dansk Folkeparti*.[1904] Relationen med NPD framstår vid denna tidpunkt som ett avslutat kapitel i Sverigedemokraternas historia.

Fedrelandspartiet

Det norska samarbetspartiet inom Nord-Nat var i likhet med de övriga ett ungt parti. Det hade grundats i maj 1990 och leddes av fysikprofessorn Harald Trefall. Denne hade sin bakgrund inom missnöjespartiet *Fremskittspartiet* (FrP) och var kommunfullmäktigeledamot i Bergen under 1980-talet, först som representant för FrP, därefter som politisk vilde efter att han uteslutitis ur FrP. Trefall var också en av initiativtagarna till *Folkebevegelsen mot innvandring* (FMI), en invandringskritisk organisation som hade bildats 1987. Dess primära målsättning var att åstadkomma en efterlevnad av det beslut om invandringsstopp som tagits av Stortinget 1975 men som aldrig hade

[1899] Ibid., s. 154.
[1900] För en vidare diskussion om detta, se kap. 10.
[1901] Osign., ”Nord-Nat grundat”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 1.
[1902] Kaj Wilhelmsen, ”Nationalpartiet Danmark”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 9.
[1903] *Demos Nyhedsbrev*, nr 108 (2013), s. 7, digital version: https://demos.dk/wp-content/uploads/cmdm/2990/1494053913_Nyhedsbrev108.pdf (Hämtad: 2022-11-21).
[1904] Johan Rinderheim, ”Vad händer i Nord-Nat?”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1999, s. 10.

implementerats.[1905]

Fedrelandspartiet kan delvis betraktas som en partibildning på grundval av FMI. Partiet uppvisade dock ett bredare politiskt program, som har beskrivits som ”tradisjonelt og konservativt”.[1906] Invandringsfrågan var central.[1907] Man förespråkade en politik där invandrare skulle stimuleras till att återvända till sina hemländer, där norska medborgare skulle ha företrädesrätt till anställningar och där den ”hemmelige, ulovlig innvandringen og menneskesmuglingen til Norge” skulle stoppas.[1908] I flyktingfrågan var partiet mer liberalt än Sverigedemokraterna och NPD, exempelvis motsatte man sig inte mottagandet av kvotflyktingar, uttryckligen på humanitära grunder.[1909]

Snart kom dock att *Fedrelandspartiets* sammansättning att förändras, dels genom ett inflöde av ideologiskt mer radikala element, dels genom interna stridigheter. I slutet av 1991 lade *Nasjonalt Folkeparti* – efterföljaren till det huvudsakligen nazistiska *Norsk Front* och det parti som BSS hade haft nära kontakter med under 1980-talet – ned sin verksamhet. Anledningen var att flera av partiets företrädare hade dömts till fängelse för bombdåd och skadegörelse. De kvarvarande medlemmarna i partiet uppmuntrades att gå med i *Fedrelandspartiet*.[1910] Trots denna bakgrund välkomnades de till *Fedrelandspartiet* av Trefall.[1911]

I mars 1996 bildades organisationen *Forente Nasjonalister* av Kjell Tore Vogsland, i ett försök att sammanföra olika grupper inom den splittrade norska extremhögern, inklusive nazistiska grupper.[1912] Som ett led i detta försökte Vogsland att kuppa *Fedrelandspartiet* på dess landsmöte 1998, vilket ledde till att partiet sprack.[1913] Vogslands falang övergav partiet och lämnade Trefall kvar med rätten till partinamnet, men knappt en enda medlem som var yngre än 70 år.[1914]

Sverigedemokraternas val av norsk samarbetspartner för Nord-Nat-projektet var alltså ett dysfunktionellt parti. Det är därför knappast överraskande att utbytet med *Fedrelandspartiet*

1905 Se FMI:s webbsida, rubriken ”Hva er Folkebevegelsen Mot Invanndring”, arkiverad version från 2011: https://web.archive.org/web/20110517002940/http://www.fmi.as/om-organisasjonen/hva-er-fmi (Hämtad: 2022-12-05).

1906 Henrik Lunde, *Aller Ytterst – de rasistiske grupperinger i dagens Norge* (Oslo, 1993), i digital version: http://www.vepsen.no/historisk/aller-ytterst/ (Hämtad: 2022-10-03).

1907 Elisabeth Carter, ”Party Ideology”, Cas Mudde (red.), *The Populist Radical Right: A reader* (New York & London) 2017), s. 42.

1908 Henrik Lunde, *Aller Ytterst – de rasistiske grupperinger i dagens Norge* (Oslo, 1993), i digital version: http://www.vepsen.no/historisk/aller-ytterst/ (Hämtad: 2022-10-03).

1909 Ibid.

1910 Tore Bjørgo, uppslagsordet ”Nynazisme”, *Store Norske Leksikon:* https://snl.no/nynazisme (Hämtad: 2022-09-29).

1911 Henrik Lunde, *Aller Ytterst – de rasistiske grupperinger i dagens Norge* (Oslo, 1993), i digital version: http://www.vepsen.no/historisk/aller-ytterst/ (Hämtad: 2022-10-03).

1912 Uppslagsordet ”Forente Nasjonalister”, *Norsk partipolitisk leksikon*: http://partileksikon.blogspot.com/2009/01/forente-nasjonalister.html (Hämtad: 2022-12-05).

1913 Tor Bach & Sven Johansen, ”Sammenbrudd for ekstremismpartier”, publicerad den 29 april 2003 på Monitor: http://www.vepsen.no/monitorarkiv/artikler/valg290403.htm (Hämtad: 2023-09-01).

1914 Uppslagsordet ”Fedrelandspartiet”, *Norsk partipolitisk leksikon*: http://partileksikon.blogspot.com/2009/01/fedrelandspartiet.html (Hämtad: 2022-12-05).

framstår som obefintligt under de två år som följde på Nord-Nats bildande. Partiet omnämndes inte i partipressen eller i det interna partimaterialet. I början av 1999 beskrevs den norska platsen inom Nord-Nat som ”vakant”.[1915] Ett halvår senare konstaterades att ”Fedrelandspartiet har splittrats i olika småpartier” och att Nord-Nat därmed hade upphört att existera.[1916]

Isänmaallinen Kansallis Liitto

Det finska partiet *Isänmaallinen Kansallis-Liitto* (IKL) – på svenska ”Den fosterländska folkrörelsen” – grundades i april 1993. Namnet var medvetet valt för att markera en historisk kontinuitet med *Isämaallinen Kansanliike* och dess ”traditioner”.[1917] Det äldre IKL hade bildats sommaren 1932 efter att Mäntsäläupproret slagits ner och Lapporörelsen (1929–1932) hade upplösts, och generellt sett var IKL en partibildning på grundval av Lapporörelsen.[1918] IKL övertog rörelsens grunddrag: ett ultranationalistiskt program centrerat kring finskheten och anti-kommunismen. Till skillnad mot Lapporörelsen verkade IKL inom ramen för det parlamentariska systemet och deltog i de finska riksdagsvalen under 1930-talet, samt vinnlade sig om att ”betona nödvändigheten av att hålla sig inom lagens råmärken”.[1919] Samtidigt upprätthöll partiet nära kontakter med och inspirerades av framförallt det italienska fascistpartiet: ”Thus Italy played an inspiring role on the Finnish extreme right-wing as regards the ideal political and organizational model, though this was not openly declared.”[1920] Huruvida det äldre IKL i sin helhet var att betrakta som ett fascistiskt parti råder det delade meningar om inom den finländska forskningen.[1921] Vid vapenstilleståndet i september 1944, själva slutpunkten för krigshandlingarna mellan Finland och Sovjetunionen, förbjöds IKL som parti.[1922] Det var dessa omständigheter som gjorde att den nya partibildningen 1993 inte kunde registrera sig under det gamla partinamnet, utan ändrade det, dock

---

1915 Se Johan Rinderheim, ”Vad händer i Nord-Nat?”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1999, s. 10.
1916 Mikael du Bouzet, ”Europasamarbete i förändring”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1999, s. 4.
1917 Jura Jukola, ”Finländare i blåsvart: Isänmaallinen Kansallis-Liitto”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 15.
1918 Mari Kalliala, ”Traditions of the radical right in Finnish political culture”, i Kyösti Pekonen, (red.) *The New Radical Right in Finland in the Nineties* (Helsingfors, 1999), s. 68.
1919 Uppslagsordet ”IKL”, Uppslagsverket Finland: https://www.uppslagsverket.fi/sv/sok/view-170045-IKL (Hämtad: 2023-09-01).
1920 Andrea Rizzi, *Le relazioni Italo – Finlandesi nella documentazione del Ministero degli Affari Esteri italiano e nel ”Memoriale” di Attilio Tamaro (1929–1935)*, s. 433; avhandling framlagd vid Åbo universitet 2016, i digital form: http://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/122992/diss2016Rizzi.pdf;jsessionid=D9F2335CD0C07A4DDBCF0498626930DD?sequence=2 (Hämtad: 2023-09-01).
1921 Statsvetaren Lauri Karvonen beskriver i *From White to Blue-and-Black: The Finnish Fascism in the Inter-War Era* (1988) partiet såsom ”a political party with a nearly classical fascist program bearing clear marks of impulses from the fascist core countries in continental Europe”. Historikern Henrik Ekberg anser istället i *Führerns trogna följeslagare: Den finländska nazismen 1932–1944* (1991) att vare sig Lapporörelsen eller IKL var ”nödvändigtvis fascistiska”. För dessa beskrivningar och en översiktlig redogörelse för olika bedömningar, se Mari Kalliala, ”Traditions of the radical right in Finnish political culture”, i Kyösti Pekonen, (red.) *The New Radical Right in Finland in the Nineties* (Helsingfors, 1999), s. 68 f.
1922 Uppslagsordet ”IKL”, Uppslagsverket Finland: https://www.uppslagsverket.fi/sv/sok/view-170045-IKL (Hämtad: 2023-09-01).

så att förkortningen blev densamma.

Det IKL som grundades 1993 var ett utpräglat högernationalistiskt parti med tyngdpunkten på traditionella konservativa värden vilka sammanfattades i partiets slogan: ”Hem, religion och fädernesland.”[1923] Partiets nationalism var i viss mån nostalgiskt orienterad och historiskt tillbakablickande medan den patriotism som företräddes av partiet hade fokus på ”finskheten” som, enligt partiets retorik, ansågs komma ur kulturen och inte vilade på en biologisk-etnisk grundval.[1924]

Tre centrala politiska frågor framträdde i partiprogrammet. Den första var motståndet mot EU, som sågs som ett hot, inte bara mot finskheten, utan mot andra nationaliteters särart. Partiet vände sig därigenom mot den ”osunda internationalism som underblåses av Europeiska Unionen, och inom vilken samtliga folkslag försökes pressas samman i en form”.[1925] Partiet uppvisade en traditionell anti-rysk hållning och företrädde idén om ett ”Storfinland”, det vill säga en återgång till 1939 års gränser.[1926] Den tredje frågan var kritiken av invandrings- och flyktingpolitiken.

Av samarbetspartierna i Nord-Nat framstår ILK ha varit det parti som Sverigedemokraterna hade störst utbyte med. I slutet av juli 1997, bara en månad efter grundandet av Nord-Nat, skickade Sverigedemokraterna en tvåmannadelegation till ILK:s sommarfestival i Hyvinkää.[1927]

Vid *Front Nationals* BBR-festival i september detta år var IKL närvarande och sammanträffade med såväl den Sverigedemokratiska delegationen som med representanter för *Front National*, däribland Jean-Marie Le Pen.[1928] Under 1998 blev kontakterna än mer frekventa. När Sverigedemokraterna firade tioårsjubileum i februari var IKL representerat av en sjumannadelegation. Partiordförande Matti Järviharju höll ett hälsningstal, önskade partiet lycka till i den kommande valrörelsen, samt överlämnade en present: IKL:s blå-svarta fana.[1929] Vid Sverigedemokraternas årsmöte i maj 1998 lästes lyckönskningar från IKL upp och i september var Järviharju närvarande vid avslutningen på valrörelsen och Franz Schönhubers besök i Stockholm.[1930] När IKL skulle fira den finländska nationaldagen den 6 december skickade Sverigedemokraterna en delegation och ett motsvarande besök planerades till den 6 juni 1998.[1931] Vid sidan av detta förekom ett utbyte mellan de två partierna inom ramen för Euro-Nat-samarbetet,

---

[1923] Kyösti Pekonen, Pertti Hynynen & Mari Kalliala, ”The New Radical Right Taking Shape in Finland”, i Kyösti Pekonen, (red.) *The New Radical Right in Finland in the Nineties* (Helsingfors, 1999), s. 41.
[1924] Ibid., s. 42.
[1925] Jura Jukola, ”Finländare i blåsvart: Isänmaallinen Kansallis-Liitto”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 17.
[1926] Kyösti Pekonen, Pertti Hynynen & Mari Kalliala, ”The New Radical Right Taking Shape in Finland”, i Kyösti Pekonen, (red.) *The New Radical Right in Finland in the Nineties* (Helsingfors, 1999), s. 41 f.
[1927] Torbjörn Kastell, ”SD i Finland”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 8.
[1928] För IKL:s deltagande, se Torbjörn Kastell, ”Bleu-Blanc-Rouge-festivalen”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1998), s. 11–13.
[1929] Torbjörn Kastell, ”Tioårsfesten”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 14 f.
[1930] Se Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 2 maj 1998, 23 §; Pärm 4, resp. Jimmy Windeskog, ”Valspurten”, *SD-Kuriren*, nr 35 (1998), s. 6.
[1931] Johan Rinderheim, ”Vad händer i Nord-Nat?”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1999, s. 10.

närmare bestämt vid ”de alltmer täta Euro-Nat-ungdom-mötena”.[1932]

Kontakterna mellan Sverigedemokraterna och IKL tycks plötsligt ha upphört efter 1998, åtminstone har inga spår av några kontakter återfunnits i det genomgångna källmaterialet. I en artikel i *SD-Bulletinen* i februari 1999 gavs en lägesbild över Nord-Nat-samarbetet. I denna noterades att något samarbete med de danska och norska broderpartierna inte förekom, medan kontakterna med IKL hade utvecklats på ett ”allt mer positivt sätt”.[1933] Trots detta förefaller kontakterna ha upphört vid denna tid.

En möjlig förklaring kan vara att IKL hade spelat ut sin roll. För partiet skilde ut sig från de andra samarbetspartierna i Nord-Nat. IKL hade exempelvis inte varit med i den ursprungliga planeringen som gick ut på att etablera ett rent skandinaviskt samarbete, inte ett nordiskt. Partiet hade först kommit på tal i december 1996 och det inledande mötet mellan IKL och Sverigedemokraterna hade hållits så sent som i maj 1997; då var datum redan satt för det gemensamma mötet med de blivande danska och norska samarbetspartierna. Men IKL utmärkte sig också genom sin relation till *Front National*.

Under sommaren 1996 hade kontakterna mellan *Front National* och IKL varit intensiva. IKL hade varit närvarande vid *Front Nationals* traditionella första majfirande. Strax därefter besökte Carl Lang – *Front Nationals* gruppledare i EU-parlamentet – IKL:s sommarfestival. I september bjöds en delegation från IKL in till EU-parlamentet av Jean-Marie Le Pen.[1934] Detta utbyte fick två resultatet. För det första valde *Front National* att sponsra IKL:s valkampanj med 50 000 franc och 200 000 valbroschyrer i fyrfärg inför EU-valet som i Finland hölls i oktober 1996.[1935] För det andra kom IKL att ingå i Euro-Nat-samarbetet som konstituerande medlem från mars 1997.

Därigenom kan IKL av Sverigedemokraterna ha uppfattats som något av en kungsväg till *Front National* och ett Euro-Nat-medlemskap. Det är slående hur Sverigedemokraterna under loppet av 1997 i stort sett kom att upprepa den process som IKL genomgått året innan, och i denna kom även IKL att spela en roll. Exempelvis var ovan nämnde Carl Lang den förmedlande länken mellan *Front National* å ena sidan och Sverigedemokraterna och IKL å den andra sidan. IKL:s partiordförande Järviharju var närvarande då den första direkta kontakten upprättades mellan Mikael Jansson och Jean-Marie Le Pen vid BBR-festivalen i september 1997. IKL delade presentationsbord med Sverigedemokraterna på festivalen och blev inbjudna till en gemensam lunch med Lang.[1936] Jansson, Järviharju och Le Pen poserade även på ett gemensamt foto.[1937]

[1932] Ibid.
[1933] Ibid.
[1934] Kyösti Pekonen, Pertti Hynynen & Mari Kalliala, ”The New Radical Right Taking Shape in Finland”, i Kyösti Pekonen, (red.) *The New Radical Right in Finland in the Nineties* (Helsingfors, 1999), s. 43.
[1935] Jura Jukola, ”Finländare i blåsvart: Isänmaallinen Kansallis-Liitto”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 16 f.
[1936] Torbjörn Kastell, ”Bleu-Blanc-Rouge-festivalen”, *SD-Kuriren* nr 33 (1998), s. 11 och 14.
[1937] Ibid., s. 12 f.

Resultatet av Sverigedemokraternas interaktion med *Front National* blev likartat; någon gång i skiftet 1997/98 blev Sverigedemokraterna upptaget i Euro-Nat-samarbetet. Samtidigt, i februari 1998, finns de första beläggen för att *Front National* hade beslutat att sponsra Sverigedemokraterna ekonomiskt.[1938] Inför riksdagsvalet 1998 bekostade partiet 200 000 av Sverigedemokraternas valfoldrar. Om detta var målsättningen för Sverigedemokraterna skulle IKL ha spelat ut sin roll någon gång under 1998.

En annan tolkning är att det vid denna tidpunkt hade framgått att det fanns vissa skillnader mellan Sverigedemokraterna och IKL, särskilt när det gällde partiarbetet. Detta begränsade värdet av utbytet mellan partierna. I den finska litteraturen om IKL har noterats att partiet uppvisade en ”nostalgisk orientering”.[1939] Samma slutsats drogs 2003 av den grupp i Sverigedemokraterna som var ansvarig för de internationella kontakterna. Vid en utvärdering av vilka finska partier som var av intresse att upprätta kontakt med beskrevs IKL som en ”numera avsomnad historieorienterad gruppering med syfte att rehabilitera Lapporörelsen och det antikommunistiska och fosterländska förbundet”.[1940] En likartad iakttagelse gjordes av partistyrelseledamoten Jimmy Windeskog då han noterade att egentligen inget av Nord-Nat-partierna kunde uppvisa någon ”aktivism”.[1941] I detta avseende representerade Sverigedemokraterna motsatsen till IKL då partiet i slutet av 1990-talet var helt inriktat på aktivism, hade blicken fäst vid framtiden och med målsättningen att åstadkomma ett parlamentariskt genombrott.

Avvecklingen

Nord-Nat blev ett kortlivat projekt. Som framgått av den ovanstående redogörelsen för Sverigedemokraternas utbyte med de tre utländska partier som ingick i samarbetet går det endast att belägga någon form av utbyte med IKL.

Som organisation betraktad kom Nord-Nat att avvecklas någon gång under 1999. Exakt när detta skedde eller vilka diskussioner som fördes i frågan har inte kunnat avgöras. Troligtvis togs inget formellt beslut, åtminstone har inte något sådant återfunnits i det interna partimaterialet. Snarare framstår det som om att Sverigedemokraternas partiledning till slut konstaterade att bristen på intresse för gemensamma aktiviteter gjorde att organisationen *de facto* hade upphört existera. Samtidigt är det tydligt att de interna problem som präglade de danska och norska broderpartierna gjorde att förutsättningarna för samarbetet inte var de bästa.

I februari 1999 publicerade *SD-Bulletinen* artikeln ”Vad händer i Nord-Nat?” av Johan

[1938] Dokument märkt ”Information till Sverigedemokraternas kandidater till riksdagen”, daterat den 19 februari 1998; Pärm 3.

[1939] Kyösti Pekonen, Pertti Hynynen & Mari Kalliala, ”The New Radical Right Taking Shape in Finland”, i Kyösti Pekonen, (red.) *The New Radical Right in Finland in the Nineties* (Helsingfors, 1999), s. 41.

[1940] PM märkt ”Internationella gruppens verksamhet”, bilaga 1; Pärm 8.

[1941] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 103.

Rinderheim. I denna beskrev han att *Nationalpartiet Danmark* ”inte visat så stort intresse för Nord-Nat”, men tillade att kontakter hade etablerats med *Dansk Folkeparti*.[1942] Detta skulle kunna tolkas som att Sverigedemokraterna var öppna för möjligheten att *Danskt Folkeparti* skulle kunna överta NPD:s plats i Nord-Nat. När det gällde det norska broderpartiet skrev Rinderheim: ”Vad gäller norrmännen kan vi konstatera att Fedrelandspartiet har försvagats och inte längre är aktuellt för ett fortsatt Nord-Nat-samarbete. Platsen för Norges del i Nord-Nat är således vakant.”[1943] Även i detta fall tycks man ha sökt efter alternativ, men tvingades konstatera att det ”verkar som Norge ännu inte har någon nationaldemokratisk rörelse värd namnet”.[1944]

Trots dessa problem framgår att Sverigedemokraterna vid denna tid inte hade gett upp tanken på ett fortsatt Nord-Nat-samarbete. Rinderheim avslutade artikeln med att försäkra att Sverigedemokraternas ambition med Nord-Nat inte hade förändrats:

> Nord-Nat är en ung organisation som fortfarande befinner sig i en uppbyggnadsfas. Sverigedemokraterna kommer fortsatta att bygga upp kontaktnätet kring Nord-Nat med målsättningen att skapa ett nordiskt block för att tillvarata de nordiska intressena i det kommande Europasamarbetet.[1945]

Ett halvår senare var inställningen en helt annan. I en kortfattad artikel konstaterade SDU:s internationella sekreterare, Mikael du Bouzet, att det internationella samarbetet hade skrinlagts:

> Sverigedemokraterna är inte längre fullständig medlem i någon europeisk organisation. Nord-Nat har inte haft något möte sedan det grundades i Malmö 1997, och därför måste Nord-Nat anses vara en nedlagd organisation. Det norska partiet Fedrelandspartiet har splittrats i olika småpartier och det danska Nationalpartiet har inte visat något tecken på politisk aktivitet. Därför anser Sverigedemokraterna att Nord-Nat inte längre existerar.[1946]

FRONT NATIONAL

Av de utländska partier som Sverigedemokraterna hade en relation till utmärker sig *Front National* (FN). Det var inte bara det första utländska parti som Sverigedemokraterna etablerade en direkt kontakt med, redan 1988. Det finns även en betydlig spännvidd i Sverigedemokraternas

---

1942 Johan Rinderheim, ”Vad händer i Nord-Nat?”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1999, s. 10.
1943 Ibid.
1944 Ibid.
1945 Ibid.
1946 Mikael du Bouzet, ”Europasamarbete i förändring”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1999, s. 4.

förhållningssätt till *Front National* som saknas när det kommer till andra internationella kontakter. *Front National* har varit föremål för en kontinuerlig utrikesbevakning i partipublikationerna och ofta framträtt som en förebild, bland annat genom sina valframgångar och sin särställning bland nationalistpartierna på kontinenten. Men relationen mellan de två partierna inkluderar också informella kontakter, gemensamma manifestationer, formellt samarbete och ekonomiskt stöd. Visserligen har relationen partierna emellan skiftat, men *Front National* och Sverigedemokraterna har följts åt under merparten av den tidsperiod som behandlas i denna vitbok.

Front National bildades i oktober 1972. Till partiets föregångare räknas organisationen *Occident* (Västerlandet), en militant högerextrem organisation som grundades 1964.[1947]

> Building on a ”rudimentary fusion of nationalism, neo-fascism and social Darwinism”, Occident was strongly anti-communist and anti-liberal. They called for the establishment of a corporatist economic regime and promoted the overthrow of ”the Masonic and plutocratic republic”, through a ”second French Revolution that [would] sweep away the pernicious effects of the first”. Occident advocated for a ”new race” of leaders who would emerge from the ”nationalist ranks”, not through the ”myth of election” but via the ”selection of the best elements from the entire nation”.[1948]

I slutet av 1968 förbjöd de franska myndigheterna organisationen. Året därpå bildades *Ordre Nouveau* (ON) som utgjorde en direkt efterträdare till *Occident*. I *Ordre Nouveau* sammanfördes en rad grupper inom den franska ytterhögern och extremhögern: neofascister, anhängare av Vichyregimen och ”förespråkare för ett franskt Algeriet”.[1949] I den sistnämnda gruppen ingick inte minst så kallade *pied noirs*, ättlingar till de fransmän som hade levt i Algeriet i generationer men som emigrerat till Frankrike efter att Algeriet blev självständigt 1962. Till *Ordre Nouveau* anslöt sig även anhängare av *Poujadisterna*, en kortlivad populistisk rörelse som hade uppstått på 1950-talet och som var ”inriktad på motstånd mot skatter och moderniseringen”.[1950] Jean Marie Le Pen, *Front Nationals* första partiordförande, hade själv sin bakgrund inom Poujadiströrelsen; åren 1956–1958 var han en av dess representanter i Nationalförsamlingen.[1951]

[1947] Jens Rydgren, *Political protest and etno-nationalist mobilization: The case of the french Front National* (Stockholm, 2002), s. 23 f.
[1948] James Shields, *The Extreme Right in France: From Pétain to Le Pen* (London, 2007), s. 139.
[1949] Jens Rydgren, ”Nationella fronten: Etnisk nationalism och politiskt missnöje i Frankrike”, i Jens Rydgren & Anders Widfeldt (red.), *Från Le Pen till Pim Fortuyn: Populism och parlamentarisk högerextremism i dagens Europa* (Malmö, 2004), s. 30.
[1950] Ibid.
[1951] Roger Eatwell, ”The rebirth of right-wing charisma? The cases of Jean-Marie Le Pen and Vladimir Zhirinovsky”, Cas Mudde (red.), *The Populist Radical Right: A reader* (New York & London) 2017), s. 229.

Ordre Nouveau hade en utländsk förebild. Redan 1965 hade en sektion av ungdomsförbundet till det italienska nyfascistiska partiet *Movimento Sociale Italiano* bildat organisationen *Ordine Nouve*, som förespråkade militant politisk kamp. Franska *Ordre Nouveau* kom både att inspireras av och erhålla ekonomiskt stöd från MSI.[1952] Särskilt kom MSI att fungera som inspirationskälla när det gällde det parlamentariska arbetet. Efter att Giorgio Almirante återkom som partiledare för MSI 1969 gjordes ansträngningar för att bryta partiets politiska isolering genom bildandet av en bredare politisk front. I det italienska parlamentsvalet som hölls våren 1972 gav dessa ansträngningar utdelning i form av valframgångar. På *Ordre Nouveaus* kongress som hölls i juni samma år beslutades att man skulle försöka återupprepa MSI:s framgångar. Genom att skapa en nationell front, som samlade en rad grupperingar inom den franska extremhögern, skulle man kunna ställa upp kandidater till valet i den lagstiftande församlingen 1973. Det var i detta syfte som *Front National pour l'Unité Française* skapades i oktober 1972.[1953]

Den ideologi som *Front National* formulerade byggde på nationalism och en populistisk kritik mot det politiska etablissemanget. Nationalismen var av utpräglad etnonationalistisk typ. I 1985 års partiprogram beskrevs den franska nationen i termer av en ”gemenskap av språk, intressen, ras, minnen, kultur där människan blomstrar. [En person] är knuten till den via rötter och via de döda, dess förflutna, dess arvsanlag och arv”.[1954] Enligt *Front National* var den franska nationen och den nationella identiteten hotad. Hoten utgjordes av invandring, sjunkande nativitet, globaliseringen och ”internationalismen”.[1955] Detta var resultatet av att det politiska etablissemanget hade erövrat makten från folket, vilket utgjorde grunden för populismen.[1956]

I *Front National* var kritiken mot invandringen central. Den beskrevs som ett hot mot den franska ”etnonationella identiteten” och orsak till kriminalitet och social otrygghet; invandrarna sades både orsaka arbetslöshet och missbruka välfärdssystemen.[1957] Samtidigt har främlingsfientlighet och stundom rasism beskrivits som en ”väsentlig del av *Front Nationals* ideologiska program och retorik”.[1958] Inför EU-parlamentsvalet 1984 spred *Front National* exempelvis valaffischer med texten: ”I morgon kommer invandrare att slå sig ner hos er, äta er mat och ligga med er fru, er dotter eller er son.”[1959]

Ibland har främlingsfientligheten tagits ett steg längre. Inte minst Jen-Marie Le Pen har vid ett flertal tillfällen gjort uttalanden som väckt uppmärksamhet och skarp kritik. 1987 valde han

[1952] Bim Clinell, *De hunsades revansch: En resa i fascismens Frankrike* (Stockholm, 1999), s. 72 f.
[1953] Nonna Mayer, ”The radical right in France”, Jens Rydgren (red.), *The Oxford handbook of the radical right* (Oxford, 2018), s. 435.
[1954] Jens Rydgren, ”Nationella fronten”, s. 44.
[1955] Ibid., s. 34 och 46–48.
[1956] Ibid., s. 34.
[1957] Ibid., s. 55.
[1958] Ibid., s. 48.
[1959] Clinell, *De hunsades revansch*, s. 49.

exempelvis att uttrycka en agnostisk inställning till gaskamrarnas existens i de tyska dödslägren, samtidigt som han förminskade betydelsen av Förintelsen: ”Jag ställer mig ett antal frågor: jag säger inte att gaskamrarna inte fanns. Jag har inte sett dem själv och jag har inte studerat frågan, men jag tror att de är en detalj i andra världskrigets historia”.[1960] 1996 sade han i ett tal på *Front Nationals* sommaruniversitet att han trodde på ”rasernas ojämlikhet” eftersom ”all historia visar att de inte har samma förmåga att utvecklas”.[1961] Dessa åsikter har även en klangbotten hos de partiaktiva. En undersökning i samband med *Front Nationals* partikongress 1990 visade att 50 procent av delegaterna gav uttryck för åsikten att ”det finns underlägsna och överlägsna folkslag” och att 80 procent ansåg att ”den ekonomiska makten ligger i judarnas händer”.[1962]

De första tio åren efter partiets bildande rönte *Front National* inte några större framgångar. Perioden präglades av konflikter inom partiet, partisplittring och konkurrens från framförallt *Parti des Forces Nouvelles* (PFN).[1963] Vid 1980-talets ingång var partiet marginaliserat.[1964] Inte i något val till Nationalförsamlingen hade partiet fått mer än 0,5 procent av rösterna.[1965]

Snart nådde dock partiet sina första valframgångar. Dessa skedde inte i första hand på det nationella planet, utan lokalt och på EU-nivå. 1983 fick *Front National* 17 procent i första valomgången i staden Dreux, väster om Paris.[1966] Efter att ha ingått en politisk allians med två etablerade mittenpartier lyckades alliansen vinna majoritet i andra valomgången. Händelsen blev början på *Front Nationals* strategi att vinna lokala val och låta städerna bli ”stödpunkter och skyltfönster inför den nationella erövringen”.[1967] Det stora genombrottet i detta avseende kom i kommunalvalen 1995, då *Front National* vann valen i en rad större städer: Marignane, Orange och Toulon.[1968] En annan central händelse i början av 1980-talet var Europaparlamentsvalet 1984, då *Front National* fick 11 procent av rösterna och därmed tio platser i parlamentet.[1969] Den mest uppmärksammade valframgången kom i presidentvalet i april 2002 då Jean-Marie Le Pen gick vidare till andra valomgången, där han sedan förlorade mot Jacques Chirac.[1970]

Redan under Sverigedemokraternas första år utgjorde *Front National* en given referenspunkt, bland annat i utrikesbevakningen. När partiet fick 14,5 procent i 1988 års presidentval uppmärksammades

---

[1960] Rydgren, ”Nationella fronten”, s. 58
[1961] Ibid.
[1962] Ibid.
[1963] James Shields, *The Extreme Right in France: From Pétain to Le Pen* (London, 2007), s. 178 ff.
[1964] Mayer, ”The radical right in France”, s. 435.
[1965] Se sammanställning av Front Nationals valresultat, uppslagsordet ”National Rally”, Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/National_Rally#Election_results (Hämtad: 2023-09-15).
[1966] Rydgren, ”Nationella fronten”, s. 31.
[1967] Clinell, *De hunsades revansch*, s. 109.
[1968] Ibid.
[1969] Rydgren, ”Nationella fronten”, s. 29.
[1970] Mayer, ”The radical right in France”, s. 439.

detta i *Sverige-Kuriren* som den största framgången för en ”demokratiskt nationell rörelse i Europa”.[1971] Notisen följdes omedelbart upp av en omfattande artikel som presenterade partiet.[1972] Presentationen var initierad och beskrev såväl partiets historia, dess valresultat, delar av partiprogrammet och partiledaren Jean-Marie Le Pen. Av artikeln framgår inte explicit hur Sverigedemokraterna ställde sig till *Front National*, annat än att artikeln var positivt hållen. Av inledningen framgår dock att det fanns en ambition att bemöta det som artikelförfattaren beskrev som den svenska mediebilden av *Front National* såsom ”en invandrarfientlig, rasistisk och antisemitisk halv- eller helfascistisk rörelse på den extrema högrerkanten [sic]”.[1973] Detta var en beskrivning som artikelförfattaren motsatte sig.

Den första direkta kontakten med *Front National* etablerades på våren 1988. Sverigedemokraterna hade mottagit en inbjudan att delta vid en europeisk kongress för unga nationalister som skulle hållas i Strasbourg. Inbjudan kom från *Rörelsen för Europas ungdom* (*Mouvement de la Jeunesse de Europe*: MJE), men kongressens arrangörer bestod av framträdande medlemmar inom *Front National*.[1974] Efter ”några veckors grunnande på saken” beslutade partistyrelsen att skicka en delegation, bestående av Johan Rinderheim och en fotograf; ambitionen sades vara att ”sondera terrängen”.[1975] Besöket beskrevs i en större artikel i medlemsbulletinen och man återgav det tal som Rinderheim hade hållit inför kongressen.[1976] Man lät också trycka det tal som Jean-Marie Le Pen hade hållit och saluförde det i partipublikationerna.[1977]

Trots att kongressen och den första kontakten med ett av Europas mest framgångsrika nationalistpartier hade gjort ett intryck på Rinderheim finns inga tecken på att detta ledde till någon fördjupning av kontakterna med *Front National*. Under åren som följde omnämndes partiet bara sporadiskt i partipublikationerna, exempelvis 1990 då Sverigedemokraterna skulle välja en ny partisymbol eller 1992 då man redogjorde för den franska folkomröstningen om

[1971] Osign., ”Framgång för LePen – igen”, *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 13.
[1972] Osign., ”Front National – vad är det!”, *Sverige-Kuriren*, nr 3–4 (1988), s. 14–16.
[1973] Ibid., s. 14.
[1974] [Johan Rinderheim], ”Sverigedemokraterna på sameuropeisk kongress”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 6–7 1988, s. 3. MJE hade grundats 1987 av Carl Lang, medlem i FN och tidigare ordförande för dess ungdomsförbund, *Front National de la Jeunesse* (FNJ). Organisationen kom dock att bli kortlivad; se osign., ”Carl Lang: La Machine”, publicerad den 15 januari 2003 i Reflexes: https://reflexes.samizdat.net/carl-lang-la-machine/ (Hämtad: 2022-10-23).
[1975] [Johan Rinderheim], ”Sverigedemokraterna på sameuropeisk kongress”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 6–7 1988, s. 3. Enligt artikeln berodde den tveksamhet som Sverigedemokraterna kände inför att delta på konferensen på att de inte visste vilka andra partier som skulle skicka delegationer dit. Vetskapen om att det var FN som organisarade arrangemanget ledde dock till att de valde att delta: ”Front National har – liksom vi – den parlamentariska demokratin inskriven i programmet och de (FN) är kända för en hård attityd mot både nynazister och kommunister. Den skepsis vi hade inför vår inbjudan riktades snarare mot att andra inbjudna organisationer kanske inte skulle ha samma inriktning som SD och Front National. Vi lät till slut nyfikenheten segra över misstänksamheten”; ibid.
[1976] För talet, se *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 6–7 1988, s. 7.
[1977] Se exempelvis annonsen ”Sverigedemokraterna saluför nu även följande”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 1 1989, s. 4.

Maastrichtfördraget.[1978] I det senare fallet benämndes *Front National* som Sverigedemokraternas franska ”åsiktsfränder”.[1979] Men relationen till partiet var inte entydig. När Rapport i ett nyhetsinslag 1990 hävdade att Sverigedemokraterna hade kontakter med Jean-Marie Le Pen tillbakavisades detta i medlemsbulletinen, men man gick också ett steg längre och hävdade paradoxalt nog att sammankopplingen med *Front National* var ett försök av media att ”smutskasta” Sverigedemokraterna.[1980]

I skiftet 1992/93 uppmärksammades *Front National* i *SD-Kuriren* vid två tillfällen. I en första artikel beskrevs ett besök som tre sverigedemokratiska partiaktivister hade gjort på prtiets lokalkontor i Marseilles, där de hade blivit väl mottagna och dessutom fått vara med vid en flygbladsutdelning som anordnades av ungdomsförbundet *Front National de la Jeunesse* (FNJ).[1981] I en efterföljande artikel presenterades *Front National,* dess senaste valresultat och den politiska situationen i Frankrike. Artikeln var signerad ”SD:s korrespondent i Frankrike”, men detta tycks ha varit en tillfällig beteckning eftersom signaturen inte återkom i någon av partipublikationerna.[1982]

Från 1993 och fram till 1996 går det inte att belägga att Sverigedemokraterna upprätthöll några kontakter med *Front National*. Men i likhet med etableringen av kontakterna med de nordiska partier som senare bildade Nord-Nat så förändrades Sverigedemokraternas relation till *Front National* under 1996. Även i detta fall framstår initiativet ha tagits av Mikael Jansson. I augusti detta år meddelade Jansson i sitt interna ordförandebrev att ett offentligt inomhusmöte var planerat att hållas i Stockholm med inbjudna gäster från *Front National*.[1983] Mötet kom aldrig till stånd, men i december skrev Jansson att det fanns planer på ett möte ”[n]ågon gång framöver”.[1984]

I början av 1997 återfinns de första tecknen på att Sverigedemokraterna vid denna tid sonderade terrängen inför ett eventuellt närmande till *Front National*. I januari rapporterade partimedlemmen, sedermera den internationella sekreteraren, Mikael du Bouzet till Jansson att ”den för länge sedan utlovade” översättningen av *Front Nationals* partiprogram nu hade kommit så långt att ”invandrardelen” var färdig.[1985] I partiarkivet har ett exemplar av denna del av 1993 års partiprogram – ”300 åtgärder för Frankrikes återupplivande” (*300 mesures pour la renaissance de la France*) – återfunnits.[1986] I likhet med skeendet under hösten 1995, då Sverigedemokraterna skickade en delegation till brittiska *National Front* och dessutom tycks ha studerat deras

---

[1978] För dessa exempel, se osign. ”Partisymbol-Tävling”, *Sverige-Kuriren*, nr 9 (1990), s. 23 och osign., ”Europa runt!”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1992, s. 3.
[1979] Osign., ”Europa runt!”, *SD-Bulletinen*, nr 9 1992, s. 3.
[1980] Osign., ”SD stoppade i TV:s Rapport”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 3 1990, s. 1.
[1981] [Johan] Lindgren & [Gabriel] Wikman, ”Organisation, sammanhållning och taktik”, *SD-Kuriren*, nr 19 (1992), s. 12.
[1982] Sign. ”SD:s korrespondent i Frankrike”, ”Vi följer Front National”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 11.
[1983] Ordförandebrev, nr 11 (Augusti 1996), s. 3; Pärm 3.
[1984] Ordförandebrev, nr 14 (December 1996), s. 2. Pärm 3.
[1985] Brev från Mikael du Bouzet till Mikael Jansson, daterat den 21 januari 1997; Pärm 3.
[1986] Se Mikael du Bouzets översättning av FN:s program *300 mesures pour la renaissance de la France*; Pärm 3.

partiprogram, framstår översättningen av *Front Nationals* program som ett led i att bilda sig en uppfattning om ett utländskt parti som Sverigedemokraterna övervägde att etablera närmare kontakt med.

Intresset framstår som ömsesidigt. I Sverigedemokraternas verksamhetsberättelse för 1997 återfinns en redogörelse för hur kontakten mellan de två partierna etablerades och utvecklades. Av denna framgår att även Sverigedemokraterna blev föremål för granskning.

> Efter att Front National genom Carl Langs svenskfödda hustru tog kontakt med oss, fick i våras [1997] en SD-delegation träffa Carl Lang under dennes fritidsresa i Sverige. Lang försökte skapa sig en bild av SD genom att granska våra tryckalster och ställa frågor om vårt sätt att arbeta.[1987]

En central person i utbytet vid denna tidpunkt var tidigare nämnda Carl Lang, som hade varit närvarande i processen som ledde fram till bildandet av Nord-Nat. Under våren 1997 gjordes ett försök att etablera ett slags informell kontakt med *Front National* genom att bjuda in den kända *Front National*-medlemmen Brigitte Bardot till Stockholm. Vid tidpunkten skulle hon besöka IKL i Finland.[1988] Tanken var att anordna en gemensam manifestation mot plågsamma djurförsök, en fråga som Bardot var djupt engagerad i. Det hela gick dock i stöpet, troligtvis på grund av tidsbrist.[1989]

Som tidigare nämnts bildades Nord-Nat, där bland annat IKL ingick som samarbetsparti, i början av juni 1997. Genom att IKL var upptagen i det av *Front National* initierade Euro-Nat-samarbetet, hade ytterligare en koppling till *Front National* etablerats. Någon gång under sommaren mottog Sverigedemokraterna en inbjudan att delta vid *Front Nationals* BRR-festival som skulle hållas i Paris i september. I diskussionerna kring deltagandet betonades att tillfället inte fick försittas. Henrik Enmark, som ingick i partistyrelsen, påpekade att festivalen kunde ”öppna nya möjligheter” för Sverigedemokraterna och argumenterade för att partiet skulle finansiera en större delegation till festivalen, vilket också skedde.[1990]

Den 27–28 september 1997 besökte en delegation bestående av elva sverigedemokrater *Front Nationals* festival.[1991] I den efterföljande rapporteringen i *SD-Kuriren* framställdes besöket som en succé.[1992] Partiordförande Jansson fick personligen stifta bekantskap med Jean-Marie Le

---

[1987] Dokument märkt ”Verksamhetsberättelse 1997: Verksamhetsplan 1998”; Pärm 3.
[1988] Protokoll från partistyrelsens möte den 26 april 1997, 10 §; Pärm 3.
[1989] Dokument märkt ”Verksamhetsberättelse 1997: Verksamhetsplan 1998”; Pärm 3.
[1990] Ordförandebrev, nr 16 (April-augusti 1997), s. 2. Pärm 3.
[1991] Osign., ”Aktiviståret 1997: Det mest aktiva året någonsin!”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1998, s. 9.
[1992] Tidskriften ägnade ett temanummer åt Sverigedemokraternas besök i Frankrike; se *SD-Kuriren*, nr 33 (1998).

Pen. Därigenom hade ”den första officiella kontakten” mellan de två partierna tagits.[1993] Betydelsen av detta kan inte underskattas. Vad gäller partiets internationella kontakter var det ett viktigt steg att ett litet parti i Europas utkant ingick i en större internationell gemenskap; eller som *SD-Bulletinen* uttryckte saken: ”1997 blev året då SD tog steget ut i Europa.”[1994] Beskrivningen framstår som rimlig, särskilt mot bakgrund av att relationen till *Front National* kom att bryta Sverigedemokraternas mer isolationistiska hållning som utmärkt det tidiga 1990-talet.

Det utbytet mellan Sverigedemokraterna och *Front National* som inleddes vid denna tid fortsatte åtminstone fram till 2005. Det handlade nästan uteslutande om att enskilda företrädare eller delegationer besökte Frankrike i samband med *Front Nationals* partikongresser eller andra större evenemang som partiet anordnade. Utbytet framstår dock som tämligen enkelriktat.

Efter deltagandet på BBR-festivalen i september 1997 fanns planer på att Sverigedemokraterna skulle delta vid *Jeanne d'Arc*-festivalen som *Front National* skulle arrangera i maj 1998. Parallellt med denna festival skulle *Front National* anordna ett möte tillsammans med de andra partierna som ingick i Euro-Nat.[1995] Huruvida något besök blev av har inte kunnat utrönas. Däremot besökte vice ordförande Johan Rinderheim *Front Nationals* sommaruniversitet i Paris i juli samma år.[1996]

1999 tycks inget utbyte ha skett. Möjligtvis var detta en konsekvens av den interna konflikt som hade präglat *Front National* ända sedan 1997. I januari 1999 kulminerade konflikten i och med att Jean-Marie Le Pens utmanare Bruno Mégret lämnade partiet och grundade *Mouvement national républicain* (MNR).[1997] Konflikten och splittringen följdes noggrant och kommenterades i Sverigedemokraternas publikationer.[1998] I januari beskrev Rinderheim Sverigedemokraternas inställning: ”Tillsvidare har inte SD tagit ställning i konflikten på annat sätt än att vi har tillkännagivit att vi ser konflikten som olycklig och att vi ser Le Pen som grundaren av den moderna nationalismen i Europa.”[1999] I april 1999 beskrev Rinderheim den rådande situationen på följande sätt: ”Det enda parti vi har samarbetat med än så länge är Front National. Numera finns det två Front National, så var det hela slutar är minst sagt osäkert.”[2000] Först året därpå skulle Sverigedemokraterna offentligt ta ställning i denna konflikt.

På våren 2000 hade situationen inom *Front National* stabiliserats och Sverigedemokraterna mottog en inbjudan att närvara vid ett av partiets möten i Paris, troligtvis den kommande *Jeanne*

[1993] Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1998), s. 3.
[1994] Osign., ”Aktiviståret 1997: Det mest aktiva året någonsin!”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1998, s. 9.
[1995] Dokument märkt ”Valplan 1998: tredje versionen”, signerad Mikael Jansson och daterad den 2 augusti 1997.
[1996] Osign., ”SD besöker Front National”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1998, s. 9.
[1997] Rydgren, ”Nationella fronten”, s. 33.
[1998] Se exempelvis Johan Rinderheim, ”Krisen i Front National”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1998 – nr 1 1999, s. 7, samt redaktionsrutan i *SD-Kuriren*, nr 35 (1999), s. 2.
[1999] Johan Rinderheim, ”Krisen i Front National”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1998 – nr 1 1999, s. 7.
[2000] Johan Rinderheim, ”Vice ordf. Rinderheim svarar”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1999, s. 5.

d'Arc-festivalen som traditionellt hölls den 1 maj. Vid denna tidpunkt var dock inte Sverigedemokraternas deltagande en självklarhet. Inbjudan diskuterades i VU och man beslutade att undersöka ”om deltagande kan skada partiet på något sätt”.[2001] Huruvida partiet besökte Frankrike detta år har inte heller kunnat utrönas, men troligtvis avböjdes inbjudan.[2002] Av ett protokoll från det möte som hölls den 5 maj framgår att VU beslutade att Sverigedemokraterna skulle kontakta Jean-Marie Le Pen för att klargöra partiets hållning till *Front National*: ”Johan R skriver ett brev alt. fax på franska adresserat till Le Pen. Av brevet skall framgå att vi definitivt inte tar avstånd från Front National och att vi står bakom dem till 100 %. Skall vara klart måndagen den 8 maj.”[2003] Därmed valde Sverigedemokraterna att förhålla sig lojala med *Front National* efter partisplittringen.

Efter denna tidpunkt kom utbytet med *Front National* att bli till en närmast årligt återkommande händelse. Hösten 2001 besökte Mikael Jansson och Johan Rinderheim återigen BBR-festivalen.[2004] I februari 2002 besökte två personer ur partistyrelsen *Front Nationals* partikongress som detta år hölls i Lyon.[2005] Två månader senare avreste en sverigedemokratisk delegation till Paris för att delta i firandet av partiets valframgångar.[2006] 2003 bjöds Mikael Jansson in till *Front Nationals* kongress som detta år hölls i Nice. Vid samma tillfälle firade också *Front National* trettioårsjubileet av partiets grundande.[2007] En delegation bestående av Mikael Jansson, Arnold Boström, Björn Söder och Richard Jomshof deltog vid kongressen och jubileumsfirandet.[2008] I maj 2005 var Sverigedemokraterna inbjudna till Paris för att delta i en *Front National*-manifestation som hölls under parollen ”Nej till en europeisk konstitution”. En delegation bestående av Mikael Jansson, den internationella sekreteraren Johan Rinderheim samt Jakob Eriksson och Weine Berg – varav de två sistnämnda vid detta tillfälle fungerade som reportrar – deltog i manifestationen.[2009]

Vid sidan av dessa officiella kontakter mellan de två partierna togs initiativ på andra nivåer. Exempelvis fanns 1998 planer på att upprätta kontakt med *Front Nationals* pensionärsorganisation.[2010] Även på ungdomsförbundsnivå fanns liknande kontakter. Efter framgångarna i presidentvalet i april 2002 – då Jean-Marie Le Pen gick vidare till andra

---

[2001] Protokoll från VU-möte den 29 mars 2000, punkt 7.3; Pärm 4.
[2002] Det finns inget omnämnande av något besök, vare sig i det interna partimaterialet eller i partipublikationerna.
[2003] Protokoll från VU-möte den 5 maj 2000, punkt 7; Pärm 4.
[2004] Protokoll från partistyrelsens möte den 22 juli 2001, punkt 18.1; Pärm 6.
[2005] Protokoll från VU-möte den 15 januari 2002, 27 §; Pärm 6. Kongressen hölls den 16–17 februari 2002.
[2006] Osign., ”Omgivna av hundratusen nationalister: Sverigedemokrater på besök i hos Front national i Paris”, *SD-Kuriren*, nr 47 (2002), s. 16–17.
[2007] Brev från Dominique Chaboche till Mikael Jansson, daterad den 14 januari 2003; Pärm 7. Kongressen hölls den 18–19 april 2003.
[2008] Osign., ”Föregångarnas uppvisning: Sverigedemokrater överväldigades vid Front nationals kongress i Nice”, *SD-Kuriren*, nr 52 (2003), s. 16–17.
[2009] Se e-postkonversation mellan Jean-Michel Girard och Mikael Jansson den 14, 19 och 20 april 2005; Pärm 10. Girard var vid tidpunkten ansvarig för FN:s internationella kontakter.
[2010] Protokoll från VU-möte den 30 november 1998, 13 §; Pärm 4. Rent konkret diskuterades om partikassören Arnold Boströms far skulle bli partiets kontaktperson med FN:s pensionärsorganisation.

valomgången – deltog en delegation från SDU under ledning av ungdomsförbundsordföranden Jimmie Åkesson i *Front Nationals* förstamajfirande.[2011]

Det finns enstaka exempel på att andra gemensamma aktiviteter fanns på dagordningen. I partistyrelsens preliminära kalendarium för 1998 vädrades tanken på att en representant för *Front National* skulle närvara vid Sverigedemokraternas valupptaktsmöte den 6 juni.[2012] Besöket tycks aldrig ha blivit av, men som tidigare nämnts besökte *Front Nationals* parlamentsledamot Yvan Blot Sverigedemokraternas avslutande valmöte senare i september samma år.[2013] Under 1998 fanns planer på att Sverigedemokraterna skulle besöka Europaparlamentet, där *Front Nationals* gruppledare Carl Lang stod som värd för besöket.[2014] 1999 finns tecken på att en gemensam europeisk konferens i *Front Nationals* regi planerades: ”MJ [Mikael Jansson] skall föreslå Yvan Blot att en konferens för nationaldemokrater hålls i Frontens regi på temat ’hjälp Ryssland’. Rysslandsproblematiken är viktig och svår. Ett Ryssland i inbördeskrig är ett katastrofscenario.”[2015] Det finns inga belägg för att någon sådan konferens kom till stånd. Ändå är tillfället är intressant eftersom det visar att även Sverigedemokraternas partiledning tog konkreta initiativ till gemensamma aktiviteter med *Front National.*

De officiella kontakterna med *Front National* kännetecknades av kontinuitet och uppvisade en karaktär som inte präglat Sverigedemokraternas tidigare internationella relationer. Av spridda kommentarer framgår att kontakterna med *Front National* inverkade positivt på partiet. Man framhöll Jean-Marie Le Pen som en ”inspirationskälla för hela den europeiska nationaldemokratiska rörelsen”.[2016] Genom kopplingen till *Front National* blev Sverigedemokraterna en del av en större europeisk rörelse, vars framgångar återverkade på partiet, exempelvis då Jean-Marie Le Pen gick vidare till andra valomgången i presidentvalet 2002. Partistyrelseledamoten Jimmy Windeskog beskrev detta några år senare på följande sätt: ”För oss innebar Le Pens framgång inget rent politiskt, men det gav oss ytrymme [sic] i media som ’Sveriges svar på Front National’ och ett hejdundrande självförtroende.”[2017]

Front National fungerade också som inspirationskälla vad gäller valet av politiska strategier. Detta framgår av den interna utvärdering som gjordes efter valet 1998. Carl Lang hade gett partiledningen rådet att arbeta enligt vad som benämndes ”koncentrationsprincipen”. Denna syftade till att koncentrera partiets begränsade resurser till ett fåtal kommuner, där sannolikheten att väljas

---

[2011] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 257.
[2012] Ordförandebrev, nr 16 (April-augusti 1997), s. 3; Pärm 3.
[2013] Jimmy Windeskog, ”Valspurten”, *SD-Kuriren*, nr 35 (1999), s. 6.
[2014] Ordförandebrev, nr 16 (April-augusti 1997), s. 3; Pärm 3.
[2015] Protokoll från VU-möte den 29 februari 1999, punkt 9x, s. 4; Pärm 4.
[2016] Torbjörn Kastell, ”Bleu-Blanc-Rouge-festivalen”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1998), s. 11.
[2017] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 257.

in i kommunfullmäktige bedömdes vara som störst. Framgångar på denna nivå skulle ge medial uppmärksamhet och därmed öka chanserna för ett genombrott på riksnivå.[2018] Detta var i stort sett den strategi som *Front National* framgångsrikt hade tillämpat under 1980- och 1990-talen.[2019] Koncentrationsprincipen var enligt partiledningens utvärdering ”med när vi planlade valrörelsen” och ledde bland annat till att ”[m]edlemmar flyttade för att vi skulle få längre och starkare listor i våra förstahandskommuner”.[2020]

Även när det kom till EU-parlamentsvalet drog Sverigedemokraterna lärdomar av de erfarenheter som *Front National*, men även *Die Republikaner*, hade gjort. Dessa partiers genombrott på den nationella nivån hade föregåtts av framgångar på EU-nivå. 1999 var första gången som Sverigedemokraterna deltog i EU-parlamentsvalet; man planerade för en ambitiös valrörelse och siktade på att skicka ut en miljon valfoldrar till hushållen inför valet.[2021]

Det mest konkreta stöd som Sverigedemokraterna erhöll från *Front National* kom inför valet 1998 och handlade just om valfoldrar. I februari detta år informerade partistyrelsen sina riksdagskandidater att *Front National* hade beslutat att bekosta 200 000 tjugofyrasidiga valfoldrar i fyrfärgstryck.[2022] Betydelsen av denna gåva framgår om man betänker att posten för foldrar i Sverigedemokraternas valbudget uppgick till 50 000 kronor, vilket motsvarade 200 000 foldrar.[2023] I ett slag hade antalet foldrar som skulle skickas ut till hushållen fördubblats. Även om foldrarna senare i *SD-Kuriren* beskrevs som av ”särskilt stort värde” i valrörelsen, blev resultatet högst begränsat.[2024] Sverigedemokraternas röstandel i riksdagsvalet detta år ökade marginellt, från 0,25 till 0,37 procent. Partiet var dock inte sent med att göra det mesta av stödet från *Front National*. Partistyrelsen läckte anonymt nyheten om foldrarna i god tid till kvällspressen, varvid kopplingen till *Front National* gavs betydande medial uppmärksamhet i press och radio.[2025] Inför de två påföljande valkampanjerna – EU-parlamentsvalet 1999 och riksdagsvalet 2002 – laborerade också partiledningen med tanken på att söka ytterligare ekonomiskt stöd eller foldrar från *Front National*.[2026] Huruvida dessa planer realiserades har inte kunnat fastställas utifrån det interna partimaterialet.

[2018] Dokument märkt ”Valet 1998 – kommentar m.m.”, daterat den 7 oktober 1998, s. 4; Pärm 4.

[2019] För denna princip och dess framgångsrika implementering i såväl Dreux 1983 som Marignane, Orange och Toulon 1995, se Rydgren, ”Nationella fronten”, s. 31 och 33.

[2020] Dokument märkt ”Valet 1998 – kommentar m.m.”, daterat den 7 oktober 1998, s. 4; Pärm 4.

[2021] Ibid., s. 5.

[2022] Dokument märkt ”Information till Sverigedemokraternas kandidater till riksdagen”, daterat den 19 februari 1998; Pärm 3.

[2023] Protokoll från VU-möte den 25 januari 1998, rubriken ”Valbudget 1998”; Pärm 3.

[2024] Torbjörn Kastell, ”Valkampanjen”, *SD-Kuriren*, nr 35 (1999), s. 5.

[2025] Om läckan till medierna, se Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 137 f. För reaktionerna, se Joakim Lannér & Jimmy Windeskog, ”Nu gäller det!”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1998, s. 1 f.

[2026] Se dokument märkt ”Valet 1998 – kommentar m.m.”, daterat den 7 oktober 1998; Pärm 4. I detta dokument återfinns formuleringen ”(hjälp från FN?)” i diskussionen kring antalet valfoldrar man planerade att skicka ut. Se även dokument märkt ”Ärenden till VU-möte 011003”, daterat den 30 oktober 2001; Pärm 6. Av detta dokument framgår att ”MJ” [Mikael Jansson] planerade att skicka ett ”Tiggarbrev” till bland annat ”Fronten”.

Betraktar man relationen till *Front National* mer sammantaget är det tydligt att utbytet var mångfacetterat och framstår ha gett Sverigedemokraterna självförtroende, möjlighet till medial uppmärksamhet, ekonomiskt stöd och uppslag till valstrategier. Vad som motiverade *Front National* att etablera och underhålla relationen till Sverigedemokraterna är inte lika uppenbart. I en intervju i *Norra Skånes Tidningar* 1998 kommenterade Jean-Marie Le Pen stödet till Sverigedemokraterna:

> Sverigedemokraterna är ett nytt, ungt och fattigt parti. För att ge partiet möjlighet all komma till tals i Europavalet är vi mycket glada över att kunna komma med denna modesta hjälp. Vi i Front National kommer ihåg de enorma materiella svårigheter som vi var tvungna att övervinna när vi startade.[2027]

Av citatet att döma framstår stödet från *Front National* ha präglades av viss altruism, men även förhoppningar om att Sverigedemokraterna skulle nå framgångar i det kommande EU-parlamentsvalet. Det senare motivet ligger i linje med Euro-Nat-projektet, som syftade till att låta denna organisation utgöra grundvalen för en nationalistisk EU-parlamentsgrupp.[2028] Från Sverigedemokraternas sida var man tacksam för stödet. Vid ett partistyrelsemöte strax efter valet 1998 beslutades att 5000 kronor, en icke obetydlig summa för partiet vid denna tidpunkt, skulle reserveras för en tackpresent som senare skulle överlämnas till FN: ”en speciellt målad dalahäst”.[2029]

Efter 2005 framstår relationen till *Front National* ha förändrats i grunden. Det täta utbytet i form av officiella besök, som kännetecknat tidsperioden 1997–2005, upphörde. I det interna partimaterialet har få omnämnanden av *Front National* återfunnits, och inga av dessa antyder att Sverigedemokraterna fortsatte att upprätthålla några kontakter med partiet. Tvärtom finns tecken på motsatsen. I verksamhetsberättelsen för 2006 beskrivs exempelvis att Sverigedemokraterna vid denna tidpunkt inte hade något ”formellt samarbete” med några utländska partier eller andra organisationer.[2030]

I augusti 2007 inventerade den nya partiledningen alternativen till framtida internationella samarbeten, både i form av paneuropeiska nationalistpartier och EU-parlamentsgrupper. Ansvarig för utvärderingen av dessa organisationer var Kent Ekeroth.[2031] I den rapport han presenterade för partistyrelsen omnämndes visserligen Euro-Nat som ett av flera alternativ. Beskrivningen var

---

[2027] Citat från *Norra Skånes Tidningar*, återgivet i Joakim Lannér & Jimmy Windeskog, ”Nu gäller det!”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1998, s. 2.
[2028] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 106 f.
[2029] Protokoll från partistyrelsens möte den 25 oktober 1998, 30 §; Pärm 4.
[2030] Verksamhetsberättelse 2006–2007, inlämnad till årsmötet 2007, punkt 3; Pärm 11.
[2031] Protokoll från partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007, punkt 13; Pärm 12.

kortfattad: ”Partier som ingår här är Front National, Fiamma Trocolore [sic] (neo-fascister) och Nationaldemokraterna”.[2032] Ekeroths slutsats var att Euro-Nat föll bort som alternativ av ”uppenbara skäl”.[2033] Även EU-parlamentsgruppen *Identity, Tradition, Sovereignty* – där *Front National* och *Fiamma Tricolore* ingick – föll bort.[2034] Rimligtvis handlande denna bedömning inte i första hand om *Front National,* utan att samarbeten där dels det konkurrerande partiet *Nationaldemokraterna,* dels det oreformerade nyfascistiska partiet *Fiamma Tricolore* ingick sågs som uteslutna av Sverigedemokraterna.

Senare samma år ansökte Sverigedemokraterna om medlemskap i *Alliance for Europe of the Nations* (AEN).[2035] I den presentation på engelska som lämnades in i samband med ansökan kommenterades Sverigedemokraternas tidigare internationella kontakter. Om *Front National* sades att man under 1990-talet hade haft ”some informal contact” med partiet, men att man i dagsläget ”have no contact with Front National or any other party that used to belong to the Euro-Nat group”.[2036] Givet det täta utbytet mellan partierna, vilket dessutom skedde på partiledningsnivå, framstår det första ledet i denna beskrivning som ett förringande av de tidigare kontakterna med *Front National*, medan det senare ledet framstår som korrekt.

Det ligger nära till hands att uppfatta denna utveckling i ljuset av de förändringar i partistyrelsens sammansättning som skedde i samband med Sverigedemokraternas årsmöte våren 2005, då Jimmie Åkesson efterträdde Mikael Jansson som partiordförande. Som framgått är det tydligt att Jansson från åtminstone hösten 1996 hade varit initiativtagare till och den drivande kraften bakom etableringen av Sverigedemokraternas internationella kontakter i allmänhet och till *Front National* i synnerhet. Det var också i första hand Jansson som, i egenskap av partiordförande, hade till uppgift att praktiskt upprätthålla kontakterna med framstående företrädare för *Front National,* som Carl Lang, Yvan Blot och Jean-Marie Le Pen, men även med Jean-Michel Girard och Dominique Chaboche, som var ansvariga för *Front Nationals* internationella kontakter.[2037]

Samtidigt bör man ta i beaktande att Sverigedemokraterna så tidigt som 1997 hade etablerat informella kontakter med *Dansk Folkeparti*.[2038] Ett sporadiskt utbyte med detta parti hade löpt parallellt med utbytet med *Front National,* men från 2006 fördjupades relationen ytterligare.[2039] Från 2006 och framåt kom *Dansk Folkeparti* att framträda som det utländska parti som stod

[2032] Bilaga 2.3. till Partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007; Pärm 12.
[2033] Bilaga 2.6. till Partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007; Pärm 12.
[2034] Ibid., samt Bilaga 2.5. till Partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007; Pärm 12.
[2035] Protokoll från VU-möte den 20 november 2007, punkt 13; Pärm 12.
[2036] Se dokumentet ”Presentation of the Sweden Democrats”, rubriken ”International cooperation”; Pärm 12.
[2037] En viktig roll spelades också av Jakob Eriksson, som var internationell sekreterare i slutet av 1990-talet, och som bland annat skötte de löpande kontakterna med Front National; se Ordförandebrev, nr 18 (December 1997 – januari 1998), s. 1; Pärm 3.
[2038] ”Verksamhetsberättelse för 1997: Verksamhetsplan för 1998”, s. 2; Pärm 3.
[2039] ”Verksamhetsberättelse 2006–2007”, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2007, punkt 3; Pärm 11.

Sverigedemokraterna närmast (mer om detta senare i kapitlet). Betraktat på detta sätt kan alltså den förändrade relationen till *Front National* dels ses som ett resultat av en generationsväxling inom partiledningen, dels som en omorientering när det gällde vilka internationella kontakter som Sverigedemokraterna önskade upprätthålla.

EURO-NAT

Euro-Nat-projektet var direkt knutet till *Front National*. Det hade initierats av Jean-Marie Le Pen och offentliggjorts vid partiets tionde kongress i Strasbourg den 30 mars 1997.[2040] Frågan har rests i vilken utsträckning som Sverigedemokraterna verkligen var medlem i Euro-Nat-samarbetet.[2041] Anledningen till detta är att representanter för partiledningen under 1999 började ge olika svar på frågan om Sverigedemokraternas medlemskap i organisationen. I maj 1999 sade exempelvis partiets viceordförande Rinderheim att det inte fanns något partibeslut om att delta i Euro-Nat.[2042] Detta påstående framstår som formellt korrekt. I partiarkivet har inte något beslut av Sverigedemokraternas partistyrelse eller VU återfunnits som visar att partiledningen fattade något sådant beslut. Däremot finns flera belägg i det interna partimaterialet som visar att partiledningen uppfattade sig som delaktig i Euro-Nat och agerade därefter.

Det första belägget för att Sverigedemokraterna hade ambitionen att ansluta sig till Euro-Nat återfinns i en artikel i *SD-Bulletinen* som beskrev bildandet av Nord-Nat i juni 1997: ”Vi skall undersöka möjligheterna till samarbete, baserat på ovanstående principer, med Euro-Nat som organiserats av franska Front National.”[2043] Att denna utfästelse var ärligt menad framgår av den plan inför det kommande riksdagsvalet som Mikael Jansson formulerade i augusti samma år. I det bifogade kalendariet angavs aktiviteterna under 1998: ”I samband med högtidlighållandet av Jeanne d’Arcs minne arrangerar Front National 1 maj möte med Euro-Nat, *dit vi försöker kvala in*.”[2044] Som tidigare framgått hade Sverigedemokraterna under våren och sommaren 1997 fördjupat kontakterna med *Front National*.

I augusti 1997 mottog Sverigedemokraterna en inbjudan från *Front National* att besöka partiets BRR-festival som skulle hållas i Paris redan i september. Det var i diskussionerna kring partiets eventuella deltagande i festivalen, som partirevisorn Henrik Enmark betonade att ett sådant

[2040] Lara Marlowe, ”Triumphal Le Pen proposes European alliance of right”, *The Irish Times*, publicerad den 31 mars 1997: https://www.irishtimes.com/news/triumphal-le-pen-proposes-european-alliance-of-right-1.57313 (Hämtad: 2023-09-11).
[2041] För denna diskussion, se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 319–321.
[2042] Johan Rinderheim, ”Osakliga angrepp på SD”, publicerad på Sverigedemokraternas webbsida den 26 maj 1999, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20001117065000fw_/http://www.sverigedemokraterna.se/artiklar/artiklar99/osakliga.html (Hämtad: 2023-05-06).
[2043] Osign., ”Nord-Nat-proklamation”, S*D-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 2.
[2044] Dokument märkt ”Valplan 1998: tredje versionen”, signerad Mikael Jansson och daterad den 2 augusti 1997; Pärm 3. Egen kurs.

deltagande kunde ”öppna nya möjligheter” för Sverigedemokraterna.[2045] Enmarks formulering avsåg rimligtvis ett medlemskap i Euro-Nat. Sverigedemokraternas deltagande på festivalen framstår som betydelsefullt för partiets väg in i Euro-Nat. I det efterföljande numret av *SD-Kuriren* beskrev Mikael Jansson Euro-Nat*s* funktion och värde på följande sätt:

> För att kunna möta det hot Europas folk står inför, måste de nationaldemokratiska rörelserna etablera sig på alla nivåer där socialister och liberaler finns organiserade. Därav kommer att en europeisk samarbetsorganisation för nationaldemokratiska partier måste skapas för att vi skall kunna konkurrera på lika villkor med de socialistiska och liberala europapartierna. Inget tvivel kan finnas om att Euro-Nat är denna samarbetsorganisation i vardande.[2046]

I slutet av artikeln framförde Jansson följande förhoppning: ”Nästa gång Euro-Nat sammanträder, i början av 1998, hoppas vi att SD kliver in som fullvärdig samarbetspartner.”[2047]

Att partiledningen under senhösten 1997 räknade med att Sverigedemokraterna skulle ansluta sig till Euro-Nat framgår av ett av Janssons interna ordförandebrev. I planeringen inför framtiden angavs att partiet skulle delta i Euro-Nat*s* möte, planerat att hållas i Strasbourg någon gång under våren 1998.[2048]

När Sverigedemokraterna firade sitt tioårsjubileum i februari 1998 kunde Jakob Eriksson – som vid tidpunkten var ”sekreterare för internationella kontakter” – meddela festdeltagarna ”den ytterst angenäma överraskningen att Front National tagit upp SD som fullvärdig medlem av det nationaldemokratiska samarbetet i Euro-Nat, något som ledde till stående ovationer från gästerna”.[2049] Exakt när beslutet togs har inte kunnat fastställas. Av verksamhetsberättelsen för 1997 framgår endast att det skedde någon gång efter BRR-festivalen i september 1997.[2050] Nyheten – ”SD är numera medlem i samarbetsorganet Euro-Nat” – meddelades partimedlemmarna via *SD-Bulletinen* i mars 1998.[2051]

Beskedet om att Sverigedemokraterna hade upptagits i Euro-Nat ledde inte omedelbart till något påtagligt engagemang från partiets sida. Det enda omnämnandet av någon form av aktivitet är att partistyrelsen hösten 1998 övervägde att ”lobba” de andra Euro-Nat-partierna för en gemensam

---

2045 Ordförandebrev, nr 16 (April–augusti 1997), s. 2; Pärm 3.
2046 Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1998), s. 3.
2047 Ibid., s. 4.
2048 Ordförandebrev, nr 17 (September–november 1997), s. 3; Pärm 3.
2049 Torbjörn Kastell, ”Tioårsfesten”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 15.
2050 Dokument märkt ”Verksamhetsberättelse 1997: Verksamhetsplan 1998”; Pärm 3.
2051 Osign., ”Aktiviståret 1997”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1998, s. 9.

manifestation som var tänkt att hållas i Frankrike inför det kommande EU-valet.[2052]

Däremot var aktivitetsnivån märkbart högre på ungdomssidan. Under året hade *Front Nationals* ungdomsförbund, *Front National de la Jeunesse*, tagit initiativ till att sammanföra ungdomar från de partier som ingick i Euro-Nat. I juli 1998 hade representanter för ungdomsförbunden sammanstrålat i Paris och undertecknat en gemensam deklaration: ”De unga europeiska nationalisternas gemensamma deklaration”.[2053] Eftersom den ungdomsansvarige för SDU, Jimmy Windeskog, inte kunde närvara blev det moderpartiets vice ordförande Johan Rinderheim som undertecknade deklarationen för SDU:s räkning.[2054] På ytterligare ett möte som hölls i Madrid i september beslöts att organisationen skulle ta namnet ”Euro-Nat-ungdom”.[2055] I slutet av året gavs Sverigedemokraterna ”huvudansvar” för att sköta webbsidan för Euro-Nat-ungdom.[2056]

Det finns en påtaglig skillnad mellan Sverigedemokraternas svala engagemang i Euro-Nat och aktiviteterna på ungdomssidan. Detta har rimligtvis sin förklaring i att Euro-Nat formellt sett ännu inte hade bildats. Det centrala syftet med Euro-Nat var att organisationen skulle fungera som ”partiunderlag för en större parlamentsgrupp i EU-parlamentet”. Detta hade inte kunnat realiseras och utvecklingen på ungdomssidan utgjorde istället ”det första steget” till ett formellt bildande av Euro-Nat.[2057]

Det tycks som om Sverigedemokraternas partiledning hade gått händelserna i förväg när de meddelade att partiet hade blivit fullvärdiga medlemmar i en organisation som formellt ännu inte hade bildats. Detta intryck bekräftas i Jimmy Windeskogs självbiografi.[2058]

Ändå är det tydligt att Sverigedemokraterna verkligen uppfattade Euro-Nat som ett seriöst projekt även om formaliteterna och ett mer organiserat samarbete hade skjutits på framtiden. När *SD-Bulletinen* skulle ges en ny utformning skulle en stående rubrik bli ”Utrikes”, där det var tänkt att ”nyheter om våra broderpartier i Euro-Nat och Nord-Nat” skulle presenteras.[2059] Än viktigare var att det framtida samarbetet påverkade utformningen av Sverigedemokraternas partiprogram 1999, något som kommer att behandlas i kapitel 11.

Samtidigt fanns en medvetenhet om att denna typ av internationella samarbeten skulle komma att uppmärksammas medialt och leda till kritik mot Sverigedemokraterna. I början av oktober 1998 formulerade Mikael Jansson detta dilemma på följande sätt: ”SD kommer att möta

---

2052 Protokoll från partistyrelsens möte den 25 oktober 1998, § 10b; Pärm 4.
2053 Osign., ”Paris-mötet i korta drag”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1998, s. 6.
2054 Osign., ”De unga europeiska nationalisternas gemensamma deklaration”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1998, s. 7, samt Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 108.
2055 Osign., ”Vad är Euro-Nat?”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1998, s. 5 f.
2056 Osign., ”Bäste SD-medlem”, S*D-Bulletinen*, nr 12 1998 – nr 1 1999, s. 2.
2057 Osign., ”Vad är Euro-Nat?”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1998, s. 5.
2058 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 107.
2059 Osign., ”Nytt år – ny bulletin”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1998 – nr 1 1999, s. 6.

intern kritik p.g.a. samarbetet. Desto större ett parti är ju fler personer och intermezzon kan media hugga på. I ett samarbete med andra utländska partier kan media därtill välja ut svaga punkter hos något av partierna och anklaga ett samarbetande parti för detta."[2060] Janssons ord var i det närmaste profetiska.

I februari 1999 uppmärksammades Euro-Nat-samarbetet i en skrift författad av Stieg Larsson och utgiven av *Expo*.[2061] Särskilt fokus lades på vissa av de partier som ingick i Euro-Nat-samarbetet och som återfanns på Sverigedemokraternas webbsida i november 1998.[2062] Även om de berörda partierna skiljde sig åt, var den gemensamma nämnaren att de representerade ideologiskt högst kontroversiella ståndpunkter: antisemitism, aggressiv och chauvinistisk nationalism eller öppen fascism. Som exempel kan nämnas det ungerska partiet MIEP (*Magyar Igazság és Élet Pártja*; sv. Ungerska partiet för liv och rättvisa), som leddes av Ungerns mest framträdande antisemit sedan Berlinmurens fall och vars partiorgan *Magyar Fórum* spelade en central för att återintroducera antisemitiska konspirationsteorier i den ungerska offentligheten.[2063]

Ett annat parti som, enligt Larsson, ingick i Euro-Nat var MSFT (*MSI-Fiamma Tricolore)*. Partiet hade bildats genom en utbrytning ur *Alleanza Nazionale* 1995, efter MSI officiellt hade brutit med sitt neofascistiska förflutna. MSFT däremot valde att bejaka det historiska arvet som gick tillbaka till Mussolinis fascistparti från 1920-talet.[2064]

Ett tredje parti var SRS (*Srepska Radikalna Stranka*; sv. Serbiska radikala partiet), ett serbiskt ultranationalistiskt parti vars mål var upprättandet av ett Storserbien. SRS både uppfattade sig själv som och var *de facto* arvtagare till tjetnikrörelsen under andra världskriget.[2065] Partiledaren Vojislav Šešelj kom senare att dömas i Haag för brott mot mänskligheten.

Flera av partierna som togs upp i Larssons skrift, däribland de tre ovanstående, återfanns inte i den grupp om nio partier som hade undertecknat ungdomsförbundens gemensamma deklaration sommaren 1998. Som tidigare nämnts var ungdomsförbunden Euro-Nats första steg mot bildandet:

> Ungdomsförbunden kan i det här fallet sägas vara förtrupper för moderpartierna. Genom att se vilka partier som invalts i ungdomssamarbetet kan man sluta sig till vilka moderpartier som kommer att ingå i Euro-Nat då det bildas formellt. […] Kontakter finns – och har funnits – med fler partier än dessa, men i fortsättningen

[2060] Dokument märkt "Valet 1998 – kommentar m.m.", daterat den 7 oktober 1998, s. 2; Pärm 4.
[2061] Skriften i fråga var Stieg Larsson m.fl., *Euro-Nat: Sverigedemokraternas internationella nätverk* (Stockholm, 1999). För tidpunkten för publiceringen, se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 319.
[2062] Stieg Larsson m.fl., *Euro-Nat*, s. 16.
[2063] Ibid., s. 24 f. För en mer utförlig beskrivning av MIEP, se senare i detta kapitel.
[2064] Ibid., s. 17–20.
[2065] Ibid., s. 21 f.

måste alla vara överens om att välja in nya medlemmar.[2066]

Bland de partier som Larsson tog upp i sin skrift och som hade funnits på Sverigedemokraternas webbsida återfanns partier som tidigare inte hade omnämnts i Sverigedemokraternas publikationer eller i det interna partimaterialet. Enligt Jimmy Windeskog var dessa partier knappt var kända inom partiledningen. Skulden för att partierna överhuvud taget fanns på Sverigedemokraternas webbsida lade Windeskog på Björn Söder, som vid tidpunkten var IT-ansvarig inom partiet:

> Han tog helt enkelt länkar från Front Nationals europeiska hemsida och satte in dem på vår hemsida. Syftet var ju välmenande men samtidigt oerhört naivt. De flesta av dessa partier hade vi aldrig hört talas om, än mindre kunde vi något av deras politik eller visste om de var lämpliga att samarbeta med. Detta tog givetvis våra motståndare i massmedia till intäkt för att SD hade ett ”intimt samarbete” med åtskilliga partier vars namn vi knappt kunde uttala.[2067]

Enligt Windeskog kände alltså partiledningen inte till vilka partier som var påtänkta att ingå i Euro-Nat-samarbetet. Men faktum är att *Front National*, som varit drivande i projektet, hade varit tydliga med syftet; skapandet av en paneuropeisk organisation som inkluderade central-, öst- och sydeuropeiska partier. På *Front Nationals* kongress i mars 1997, då Jean-Marie Le Pen tillkännagav projektet, hade en rad representanter för tjeckiska, ungerska, serbiska och kroatiska partier varit närvarande och dessa var påtänkta att ingå i samarbetet, bland annat ovan nämnda MIEP och SRS.[2068] Jean-Marie Le Pen själv hade i offentliga sammanhang, bland annat i december 1997, fått frågan om vilka länder som skulle ingå i Euro-Nat. Han hade då svarat: ”Rumänien, Ungern, Slovakien, Serbien, Bosnien, Kroatien, Spanien, Portugal, till att börja med. Men även Italien och några till hoppas jag.”[2069] Även det faktum att Björn Söder, enligt Windeskogs beskrivning, inte hade några svårigheter med att hitta dessa samarbetspartier på *Front Nationals* egen webbsida indikerar att de ingående partierna i Euro-Nat-samarbetet knappast var en väl förborgad hemlighet.

Det är trots allt möjligt att partiledningen inte hade någon djupare kunskap om vilka partier som var tänkta att utgöra Sverigedemokraternas framtida samarbetspartner inom ramen för Euro-

[2066] Osign., ”Vad är Euro-Nat?”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1998, s. 5.
[2067] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 107.
[2068] Miroslav Mareš, ”Transnational Networks of Extreme Right Parties in East Central Europe: Stimuli and Limits of Cross-Border Cooperation”, föredrag hållet inför *International political Science Association* världskongress 2006, s. 11 f.
[2069] Intervju med Jean-Marie Le Pen, publicerad den 1 december 1997 på franska statliga webbsidan vie-publique.fr: https://www.vie-publique.fr/discours/248465-jean-marie-le-pen-01121997-relations-internationales-euronat (Hämtad: 2023-05-06). För en sammanställning av samtliga partier som ingick i Euro-Nat, se Mareš, ”Transnational Networks of Extreme Right Parties in East Central Europé”, tab. 1, s. 24.

Nat. Sverigedemokraterna skulle dock komma att lära sig av denna erfarenhet, då de på ett mer systematiskt sätt började utreda och utvärdera de utländska partier och organisationer som partiet övervägde att etablera något slags utbyte eller samarbete med, vilket beskrivs senare i detta kapitel.

Larssons skrift och den negativa publicitet som följde gav upphov till en diskussion inom partiledningen. Vid ett VU-möte i slutet av februari 1999 diskuterades frågan om Euro-Nat Ungdom, det vill säga det samarbete där det fanns ett konkret och formaliserat samarbete.

> EuroNat Ungdom diskuteras, bl.a. skillnader i syd- öst- och nordeuropeiskt politiskt klimat. Att ingå i ett internationellt samarbete lyfter varje deltagarparti i en högre sfär. Samtidigt kan media anklaga varje deltagande parti för vad det minst nogräknade partiet hittar på. Det finns plus och minus.[2070]

Att skillnaderna mellan Sverigedemokraterna och de utländska partier inom Euro-Nat som gav uttryck för antisemitism, var aggressivt chauvinistiska eller öppet anslöt sig till den italienska fascistiska traditionen omtalades som skillnader i ”politiskt klimat” får anses som något av en eufemism. Detta var ideologiska uttryck som var högst kontroversiella, oberoende av vilka europeiska partier som artikulerade dem.

Tydligt är att Sverigedemokraterna från denna tidpunkt och framåt avvecklade engagemanget i Euro-Nat. I maj 1999 beskrev viceordförande Rinderheim partiets officiella hållning till Euro-Nat i en artikel publicerad på Sverigedemokraternas webbsida.

> Det finns inte något beslut på att SD kommer att delta i Euronat, men vi har hittills ställt oss positiva till ett eventuellt samarbete. Hur stort vårt intresse blir beror givetvis på vilka som kommer ingå i Euronat, vilka arbetsformer det kommer att handla om och vilka frågor som skall lyftas fram i samarbetet.[2071]

Rinderheims påpekande är korrekt såtillvida att partistyrelsen inte hade fattat något formellt beslut att delta i projektet. Artikeln utelämnade dock att partiledningen aktivt hade gjort betydande ansträngningar för att ”kvala in” i Euro-Nat-samarbetet, att partiet hade blivit upptagna som ”fullvärdiga medlemmar”, att man betraktade de andra ingående partierna som ”broderpartier” och därutöver gjort allt detta offentligt för partimedlemmarna. Det är svårt att tolka Rinderheims

[2070] Protokoll från VU-möte den 29 februari 1999, punkt 9x, s. 4; Pärm 4.
[2071] Johan Rinderheim, ”Osakliga angrepp på SD”, publicerad på Sverigedemokraternas webbsida den 26 maj 1999, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20001117065000fw_/http://www.sverigedemokraterna.se/artiklar/artiklar99/osakliga.html (Hämtad: 2023-05-06).

artikel som annat än ett försök från partiledningens sida att distansera sig från ett internationellt samarbete som hade visat sig vara kontroversiellt och av den anledningen snabbt övergavs.

Nästa steg i avvecklingen av kontakterna med Euro-Nat togs i juli 1999. Vid detta tillfälle valde SDU att inta ”observatörsstatus” inom Euro-Nat Ungdom och därmed upphörde förbundet att vara en ”aktiv medlemsorganisation”.[2072] Från denna tidpunkt och framåt finns inga indikationer på något utbyte inom ramen för Euro-Nat, vare sig i Sverigedemokraternas publikationer eller i det interna partimaterialet. Först sju år senare kommenterade partiet kontakterna med Euro-Nat. Detta skedde i en presentation på engelska som togs fram 2006 i anslutning till att Sverigedemokraterna sonderade terrängen när det gällde vilken EU-parlamentsgrupp partiet skulle ansluta sig till. Där medgavs att SDU hade haft observatörsstatus i Euro-Nat, något som benämndes som ”a mistake on our part”.[2073] Frågan om vari detta misstag bestod utvecklades inte.

VLAAMS BLOK/VLAAMS BELANG

1999, samma år som Sverigedemokraterna skrinlade engagemanget i Euro-Nat, knöts kontakt med det flamländska nationalistpartiet *Vlaams Blok* (VB) i Belgien. Som tidigare nämnts förekom partiet sporadiskt i Sverigedemokraternas utrikesbevakning under åren 1988–1991, på Sverigedemokraternas årsmöte 1993 framfördes lyckönskningar från partiet, och vid *Front Nationals* BRR-festival 1997 stiftade Mikael Jansson bekantskap med Roland Raes, vice ordförande i *Vlaams Blok*.[2074]

Som en del av Euro-Nat-samarbetet hade *Vlaams Bloks* ungdomsförbund *Vlaams Blok Jongeren* varit en av undertecknarna av ”De unga europeiska nationalisternas gemensamma deklaration”, samma deklaration som Rinderheim sommaren 1998 signerade för Sverigedemokraternas räkning.[2075] Det var sålunda inget okänt parti som Sverigedemokraterna valde att etablera kontakt med utanför Euro-Nat-samarbetet.

Vlaams Blok var ett flamländskt nationalistparti verksamt i Belgien. Det hade grundats 1979 genom ett samgående av två flamländska partier och var ett politiskt svar på det sena 1970-talets ambitioner att omvandla Belgien i federalistisk riktning. Under 1980-talet förändrades partiet från att ha varit ett mer traditionellt nationalistiskt parti, med anti-federalistisk agenda, till att röra sig i en allt mer extrem riktning: ”It grew […] into a broad and modern extreme right party”.[2076] Partiets ideologiska kärna utgjordes av flamländsk nationalism. Denna var av etnopluralistiskt snitt och partiets främsta målsättning var separatistisk: upprättandet av en självständig flamländsk stat som

---

[2072] Mikael du Bouzet, ”Europasamarbete i förändring”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1999, s. 4.
[2073] Se dokumentet ”Presentation of the Sweden Democrats”, rubriken ”International cooperation”; Pärm 12.
[2074] Torbjörn Kastell, ”Bleu-Blanc-Rouge-festivalen”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1998), s. 14.
[2075] Se undertecknarna av deklarationen; ”De unga europeiska nationalisternas gemensamma deklaration”, *SD-Bulletinen*, nr 10 1998, s. 7.
[2076] Mudde, *The ideology of the extreme right*, s. 88.

var tänkt att omfatta alla områden som historiskt hade bebotts av flamländare.[2077] Under loppet av 1980-talet kom invandrings- och flyktingpolitiken framstå som allt mer central i partiets politiska profil. Partiet var djupt kritiskt till invandringspolitiken och uppvisade en starkt negativ attityd gentemot utomeuropeiska invandrargrupper: gästarbetare, människor från de forna kolonierna och muslimer.[2078] I linje med detta utarbetade partiet detaljerade planer på ett omfattande repatrieringsprogram. Partiets förslag på dessa områden sammanfattades 1992 i ett 70-punktersprogram, som – om det förverkligades i en framtida flamländsk stat – skulle göra statsbildningen ”helt fri från icke-europeiska immigranter och endast inkludera assimilerade europiska immigranter”.[2079]

I slutet av februari 1999 uppmärksammades *Vlaams Blok* i en diskussion i Sverigedemokraternas verkställande utskott om för- och nackdelarna med att ingå i internationella samarbeten. Det var samma diskussion som refererats ovan, som bland annat rörde ”skillnader i syd-, öst- och nordeuropeiskt politiskt klimat”, och där det poängterats att internationella samarbeten exponerade Sverigedemokraterna för kritik för samarbetspartiernas ideologiska och politiska hållning.[2080] I VU-diskussionen fördes specifikt *Vlaams Blok* på tal. Det slogs fast att det kunde vara ”en god idé” att bjuda in *Vlaams Bloks* ungdomsförbund till Sverige under den kommande EU-parlamentsvalrörelsen.[2081] Av ett preliminärt kalendarium från början av mars samma år framgår att man planerade att bjuda in partiets ungdomsförbund, *Vlaams Blok Jongeren*, till en presskonferens i maj.[2082] Huruvida detta skedde har inte kunnat utrönas, men diskussionerna antyder att partiet vid tidpunkten var intresserat att knyta närmare kontakt med *Vlaams Blok*, särskilt på ungdomssidan. Ett annat exempel på detta intresse är att *Vlaams Blok* uppmärksammades i en längre artikel i *SD-Kuriren*. Artikelförfattaren var på plats vid en demonstration i Bryssel i juni 1999, anordnad just av partiets ungdomsförbund. De intervjuer som gjordes vid tillfället låg till grund för artikelns presentation av partiet, som överlag var positiv och igenkännande.[2083]

Om det fanns planer på att fördjupa kontakterna med *Vlaams Blok* vid denna tidpunkt verkar dessa inte ha realiserats. Några tecken på kontakter med partiet återfinns först efter 2007 i det interna partimaterialet. Under de efterföljande åren förekom däremot *Vlaams Blok* sporadiskt i Sverigedemokraternas publikationer, bland annat uppmärksammades de tillfällen då partiet rönte valframgångar.[2084]

Framförallt följde Sverigedemokraterna med intresse den utdragna rättsprocess som pågick

[2077] Ibid., s. 96 f och 99.
[2078] Ibid., s. 97 f.
[2079] Ibid.
[2080] Protokoll från VU-möte den 29 februari 1999, punkt 9x; Pärm 4.
[2081] Ibid.
[2082] Dokument märkt ”SD Riks kalendarium 1999.03.03”; Pärm 4.
[2083] Osign., ”En dag med Vlaams Blok – Bryssel”, *SD-Kuriren*, nr 37 (1999), s. 8–11.
[2084] Se exempelvis Tommy S. Funebo, ”Nationalistframgång i Belgien”, *SD-Kuriren*, nr 52 (2003), s. 5.

mot *Vlaams Blok* sedan 2000. Processen hade inletts med en stämningsansökan mot partiet som lämnats in av en belgisk organisation inriktad på anti-diskrimineringsarbete.[2085] I stämningen hävdades att tre organisationer knutna till partiet bröt mot en lag från 1981 som förbjöd diskriminering, hat eller våld mot grupper baserade på ras, ursprung, nationalitet eller etnisk bakgrund. Rättsprocessen drog ut på tiden, men i november 2004 fastställde den belgiska kassationsdomstolen att organisationerna hade brutit mot lagen, vilket ledde till att partiet effektivt utestängdes från offentligt ekonomiskt stöd och tillgång till media, vilket i praktiken fungerade som ett partiförbud.[2086] Domen fick dock inte några större konsekvenser, annat än att partinamnet ändrades:

> Vlaams Blok var väl förberedda, och inom några dagar hade ett nytt parti bildats med namnet Vlaams Belang. Partiprogrammet hade modifierats, bland annat hade man inte längre en etnisk definition av vem som kan räknas som flamländare, men det var uppenbart att det var det gamla Vlaams Blok som återuppstått. [2087]

Domen föranledde Sverigedemokraterna att gå ut med ett pressmeddelande, undertecknat av partisekreterare Björn Söder: ”Tisdagen den 9 november 2004 var en av de mörkaste dagarna i Europas efterkrigstid. Att olagligförklara ett demokratiskt och fredligt verkande parti på grund av att man inte delar deras åsikter är djupt förkastligt.”[2088] I pressmeddelandet krävdes att den svenska regeringen skulle verka för att Belgien ”kastas ut ur EU”.[2089] Av detta framgår att även om Sverigedemokraterna inte hade något utbyte med *Vlaams Blok* vid denna tidpunkt förhöll de sig solidariskt med partiet. Detta bekräftas av Björn Söders kommentarer kring det belgiska parlamentets beslut i början av 2005 att ”icke-demokratiska” partier inte längre skulle kunna erhålla statligt partistöd, ett beslut som i första hand riktade sig mot *Vlaams Belang*.

> Belgiens agerande borde chocka och skrämma alla demokratiskt sinnade människor. Trots detta hörs knappast några protester från övriga länder – länder som oftast slår sig på bröstet över hur demokratiska de är. Att olagligförklara ett

---

[2085] För ett tidigt uppmärksammande, se osign., ”Ytterligare inskränkning i demokratin”, *SD-Kuriren*, nr 38 (2000), s. 17. För ett uppmärksammande från 2004, se Mattias Karlsson, ”Nationalister förbjuds i Belgien”, *SD-Kuriren*, nr 58 (2004), s. 16.

[2086] Osign., ”Court rules Vlaams Blok is racist”, BBC News, publicerad den 9 november 2004: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3994867.stm (Hämtad: 2023-09-12).

[2087] Anders Widfeldt ”Inga enkla svar på SD-dilemmat”, *Aftonbladet* den 25 september 2010, s. 48.

[2088] Pressmeddelande från Sverigedemokraterna, undertecknat av Björn Söder, återgivet i Daniel Olsson, ”Vlaams blok blir Vlaams belang”, *Expo* den 15 november 2004: https://expo.se/2004/11/vlaams-blok-blir-vlaams-belang (Hämtad: 2022-12-05).

[2089] Ibid.

demokratiskt och fredligt verkande parti på grund av att man inte delar deras åsikter är djupt förkastligt.[2090]

Under andra halvan av 00-talet kom Sverigedemokraternas och *Vlaams Belangs* vägar sporadiskt att korsas. Detta skedde delvis inom ramen för sonderingarna inför tänkbara framtida europeiska samarbeten som gjordes under denna tid. I september 2007 besökte en delegation från partiledningen Bryssel för att sammanträffa med EU-parlamentsrepresentanter för *Alliance for Europe of the Nations* (AEN), ett paneuropeiskt nationalkonservativt parti som samlade sina representanter i EU-gruppen *Union for Europe of the Nations* (UEN). Vid detta tillfälle träffade delegationen flera företrädare för *Vlaams Belang*, besökte deras partihögkvarter och diskuterade ”framtida samarbetsformer tex beträffande region- och kommunpolitik”.[2091]

I september 2008 beslutade partistyrelsen att skicka en tvåmannadelegation till ett ”Antiislamistmöte” som skulle hållas i Bryssel månaden därpå. Bland de utländska partier som var inbjudna återfanns *Vlaams Belang*.[2092] Att Sverigedemokraterna vid tillfället inte uppvisade något särskilt djupt internationellt engagemang framgår av motiveringen till resan, där förslagsställaren, Mattias Karlsson, betonade Sverigedemokraternas ”partiinterna behov av fördjupade internationella kontakter”.[2093]

Det sista omnämnandet av *Vlaams Belang* i det genomgångna källmaterialet återfinns i verksamhetsberättelsen för 2010. Sverigedemokraternas internationella kontakter var vid denna tid tämligen omfattande. Detta hängde framförallt samman med att partiet, trots att de inte lyckades ta in i EU-parlamentet 2009, sonderade terrängen för vilken EU-parlamentsgrupp de i framtiden skulle tillhöra. UEN hade lagts ned året innan. Nu odlades istället kontakten med *Europe of Freedom and Democracy* (EFD), som senare kom att ombildas till *Europe of Freedom and Direct Democracy Group* (EFDD), och som kom att bli den grupp som Sverigedemokraterna anslöt sig till 2014. Vid sidan av detta noterades i verksamhetsberättelsen att ”närmare kontakter” knutits med bland annat *Vlaams Belang* under 2010.[2094]

DANSK FOLKEPARTI

Dansk Folkeparti (DF) grundades i oktober 1995 då fyra Folketingsledamöter med Pia Kjærsgaard i

---

2090 Björn Söder, ”Demokratin i Belgien inskränks ytterligare – Vlaams Belang nekas partistöd”, *SD-Kurirens* nätupplaga, publicerad den 20 januari 2005, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050220095832/http://www.sdkuriren.se/nyheter.php?action=fullnews&id=93 (Hämtad: 2023-05-04).

2091 Protokoll från VU-möte den 20 november 2007, punkt 8; Pärm 12.

2092 Protokoll från VU-möte den 17 september 2008, punkt 9; Pärm 13. De övriga partierna utgjordes av Dansk Folkeparti, Freiheitliche Partie Österreichs, SVP, Lega Nord och PvV.

2093 Ibid.

2094 Verksamhetsberättelse för riksorganisationen kalenderåret 2010, punkt 14; Pärm 15.

spetsen bröt sig ur Mogens Glistrups *Fremskridtspartiet* (FrP). Utbrytningen var delvis ett resultat av interna partikonflikter, men uppvisade också en ideologisk dimension. *Fremskridtspartiet* hade grundats 1972 som ett utpräglat missnöjesparti och utvecklats i såväl högerpopulistisk som ultraliberal riktning, vilket medförde att det framträdde som ett ytterlighetsparti på den politiska skalan. Grundarna av *Dansk Folkeparti* hade dock andra ambitioner. Genom en förändrad skatte- och välfärdspolitik sökte man positionera sig som ett mittenparti. Samtidigt var *Dansk Folkeparti* ett utpräglat nationalistiskt parti, som dessutom accentuerade den kritik mot invandrings- och flyktingpolitiken som var en integrerad del av *Fremskridtspartiet* under 1980-talet. Det var således ett parti med en annan ideologisk bakgrund – men med likheter i sin politiska profil – som kom att framträda som en potentiell samarbetspartner för Sverigedemokraterna åren efter 1995.

Skillnaderna mellan de två partierna kom även att diskuteras i Sverigedemokraternas partiledning. Det första omnämnandet av kontakterna med *Dansk Folkeparti* i det interna partimaterialet återfinns i verksamhetsberättelsen för 1997. I denna fördes ett utförligt resonemang om Sverigedemokraternas inställning till den typ av parti som *Dansk Folkeparti* representerade:

> Två olika läger brukar konkurrera om de invandringskritiska väljarna: nationaldemokratin och högerpopulismen. Inom ett och samma land brukar endast ett parti kunna etableras mot nämnda väljarkategorier. Vilken ideologi det blir som drar det längsta strået har stor betydelse. Front National, Vlaams Blok och FPÖ [*Freiheitliche Partei Österreichs*] är exempel på etablerade nationaldemokrater. Fremskrittspartiet i Norge är ett exempel på ett etablerat högerpopulistiskt parti. Vi vet var vi hör hemma och alla kontakter med utländska högerpopulistiska partier sker med försiktighet och med värdering av syftet.[2095]

Samma resonemang, med samma distansmarkeringar gentemot missnöjespartier, hade förekommit tidigare i partipublikationerna, framförallt då det norska *Fremskrittspartiet* omtalats.[2096] Om *Fremskrittspartiet* sades exempelvis: ”Förvisso är det norska framstegspartiet inte ett nationellt parti, utan bara ett s.k. ’missnöjesparti’, av typen Ny Demokrati. Men de vill som bekant starkt begränsa invandringen till Norge, vilket gör oss väldigt glada åt deras valframgång.”[2097]

Två andra särskiljande drag mellan Sverigedemokraterna och norska *Fremskrittspartiet* som lyftes fram – trots att partierna förenades i invandringsfrågan – var inställningen till EU och den ekonomiska grundsynen: ”Carl I. Hagens Fremskrittsparti har delvis drivit samma typ av frågor som

---

[2095] Dokument märkt ”Verksamhetsberättelse för 1997: Verksamhetsplan för 1998”, s. 2; Pärm 3.
[2096] Se exempelvis osign., ”Stor valframgång också i Norge!”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1996, s. 1, samt osign., ”Carl I Hagen fick 15,3 %”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1997, s. 10.
[2097] Osign., ”Carl I Hagen och Fremskrittspartiet fick 15,3 %”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1997, s. 10.

SD, men det finns mycket som skiljer. Fremskrittspartiet är exempelvis mer positivt till EU, betydligt mer positivt inställt till ren marknadsekonomi och ser invandringspolitiken som en rent ekonomisk fråga.”[2098]

Givet betoningen på skillnaderna mellan utländska ”missnöjespartier” och Sverigedemokraterna, som vid denna tidpunkt identifierade sig som ett ”nationaldemokratiskt” parti, var partiledningen inledningsvis försiktiga i sina kontakter med *Dansk Folkeparti*. Det var i själva verket det första utländska parti som inte uppvisade Sverigedemokraternas ”nationella” bakgrund. I sammanhanget kan tilläggas att Sverigedemokraterna framstår som långt försiktigare i dessa diskussioner än när det gällde relationerna till andra nationella partier. I det senare fallet tycks det ha varit tillräckligt att Sverigedemokraterna definierat ett utländskt parti som ”nationaldemokratiskt” för att det skulle kvalificera sig för något slags utbyte. I dessa fall var man också beredd att bortse från betydande skillnader i partiernas bakgrund, ideologi och politisk profil. Eller som Mikael Jansson uttryckte saken 1997 i samband etableringen av Nord-Nat- och Euro-Nat-projekten:

> Den europeiska nationaldemokratiska blomsterrabatten är brokig och inte ensartad. Lika viktig som förståelsen är konsekvensen i hållandet av rambestämmelserna, de otaliga små odemokratiska sekter som försöker visa upp sin bästa sida måste hållas utanför. Brokig är rabatten men den skall vara fri från ogräs, aldrig bli vildsådd.[2099]

Trots Sverigedemokraternas inställning till missnöjespartier generellt kom inställningen till *Dansk Folkeparti* att vara tydligt positiv. Av verksamhetsberättelsen för 1997 framgår att *Dansk Folkeparti* uppfattades som ”intressant”, inte bara för partiets inställning till invandringen, utan för att partiet också var EU-kritiskt.[2100] Partiledningen avsåg därför att vara ”konstruktiva i kontakterna med DF”.[2101] Vid denna tid hade den första kontakten tagits, genom att representanter från SD-Malmö hade besökt *Dansk Folkepartis* ungdomsorganisation i Köpenhamn.[2102] Nyheten om dessa kontakter publicerades snabbt i partipressen. Marsnumret av medlemsbulletinen innehöll en presentation av *Dansk Folkeparti* och man uppmärksammade även partiets valframgångar, både i kommunalvalet i november 1997 och i Folketingsvalet i mars 1998.[2103] Artikeln avslutades med informationen att Sverigedemokraterna på riksnivå hade etablerat kontakt med *Dansk Folkeparti*. Senare under våren

---

2098 Johan Rinderheim, ”Vad händer i Nord-Nat?”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1999, s. 10.
2099 Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1998), s. 4.
2100 ”Verksamhetsberättelse för 1997: Verksamhetsplan för 1998”, s. 2; Pärm 3.
2101 Ibid.
2102 Ibid.
2103 Sign. ”Dansk skattebetalare nr 7”, ”Hurra för Danmark!”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1998, s. 5.

redogjorde Björn Söder för hur dessa kontakter hade utvecklats.[2104] Vid samma tid hade en delegation, bestående av bland andra Martin Karlsson från SD-Skåne, besökt partiet i Danmark.[2105]

Huruvida kontakterna fördjupades under loppet av 1998 framgår inte av källmaterialet. Däremot omnämndes *Dansk Folkeparti* i den artikel som Rinderheim publicerade i februari 1999, i vilken han beskrev Nord-Nat-projektets utveckling. Som tidigare nämnts konstaterade Rinderheim att *Nationalpartiet Danmark* inte varit intresserade av Nord-Nat, men han tillade att kontakter hade etablerats med *Dansk Folkeparti*.[2106] Det framgår dock inte av artikeln om det fanns planer på att erbjuda *Dansk Folkeparti* en plats i Nord-Nat eller om omnämnandet var ett sätt att markera att Sverigedemokraterna i alla fall hade kontakt med något danskt parti. Troligtvis är den senare tolkningen korrekt, eftersom *Dansk Folkeparti* hade för vana att undvika officiella internationella kontakter, än mindre inleda formella samarbeten.[2107] Så kom också relationen mellan de två partierna att gestalta sig under lång tid.

I källmaterialet återfinns spridda omnämnanden om utbyten och inbjudningar. 2001 skickade exempelvis *SD-Kuriren* ett erbjudande till en rad ”nationella tidningar” om ett utbyte av artiklar, bilder och tidningsexemplar, och *Dansk Folkeparti* tillhörde ett av de partier som svarade positivt.[2108] Samma år hade Sverigedemokraterna planer på att arrangera ett EU-seminarium och partistyrelsen beslutade att *Dansk Folkeparti* skulle bjudas in.[2109] Några djupare kontakter än så är dock inte kända från denna tid.

I partipressen omnämndes *Dansk Folkeparti* flitigt de första två åren efter millennieskiftet, och genomgående i positiva ordalag.[2110] *SD-Kuriren* rapporterade från *Dansk Folkepartis* årsmöten åren 2003 och 2004, och uppmärksammade att partiet besökte Sverigedemokraterna i Malmö hösten 2003.[2111]

I likhet med relationen till *Front National* kom utbytet med *Dansk Folkeparti* att förändras i och med partiledarbytet och den generationsväxling som ägde rum på Sverigedemokraternas årsmöte 2005. Medan *Front National* omedelbart förlorade i betydelse kom *Dansk Folkeparti* att framträda som en direkt förebild för Sverigedemokraterna. Björn Söder beskrev exempelvis partiet som ”ett politiskt föredöme på alla områden” och ansåg att Sverigedemokraterna hade ”mycket att

---

2104 Protokoll från partistyrelsens möte den 1 maj 1998, 9 §; Pärm 4.
2105 Osign., ”SD besöker Dansk Folkeparti”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1998, s. 9.
2106 Johan Rinderheim, ”Vad händer i Nord-Nat”, *SD-Bulletinen*, nr 2 1999, s. 10.
2107 Protokoll från VU-möte den 3 november 2004, punkt 12; Pärm 9.
2108 Se bilaga 2 till protokoll från partistyrelsens möte den 19 februari 2001; Pärm 5.
2109 Protokoll från VU-möte den 3 april 2001, punkt 16. Pärm 5: 5772.
2110 Se exempelvis Maj-Britt Löfgren, ”Danmark visar vägen”, *SD-Kuriren*, nr 41 (2001), s. 7, Richard Jomshof & Björn Söder, ”Danmarks första dam”, *SD-Kuriren*, nr 45 (2002), s. 4, samt Richard Jomshof & Björn Söder, ”Skärpning i Danmark”, *SD-Kuriren*, nr 45 (2002), s. 11.
2111 För denna rapportering, se L-J Hallgren, ”Dansk Folkeparti höll årsmöte”, *SD-Kuriren*, nr 53 (2003), s. 16, Lars-Johan Hallgren & Richard Jomshof”, *SD-Kuriren*, nr 60 (2004), s. 19, samt osign., ”Dansk Folkeparti besökte SD i Malmö”, *SD-Kuriren*, nr 53 (2003), s. 16.

lära av detta parti”.[2112]

Denna inställning avspeglades i intensiteten i kontakterna mellan de två partierna. I källmaterialet från 2006 och framåt återfinns spår efter ”studiebesök” hos *Dansk Folkeparti*, att talare från partiet inbjöds till möten som anordnades av Sverigedemokraternas Syd-distrikt, samt framförandet av lyckönskningar vid årsmötet detta år.[2113] Särskilt på ”ungdomssidan” fördjupades kontakterna.[2114] Från hösten 2007 ingick SDU i ”Ungdom för ett nordiskt Norden” tillsammans med *Dansk Folkepartis* ungdomsförbund, vilket ytterligare ökade kontaktytorna.[2115] Det finns också indikationer på att Sverigedemokraterna vinnlade sig om att odla kontakterna med *Dansk Folkeparti*. När *Den Danske Forening* i januari 2006 inbjöd Sverigedemokraterna till att delta i ett möte om ”situationen i Sverige” valde partistyrelsen att först höra sig för med *Dansk Folkeparti* om de hade några synpunkter på deltagandet innan de bestämde sig för att tacka ja till inbjudan.[2116] Något liknande hänsynstagande till utländska partier har inte kunnat återfinnas i källmaterialet. I verksamhetsberättelsen för 2006 summerades relationen till *Dansk Folkeparti* med att kontakterna hade fördjupats ytterligare, men det betonades också att Sverigedemokraterna inte hade något ”formellt samarbete” med några utländska organisationer eller partier.[2117]

Betydelsen av denna omorientering i de internationella kontakterna låter sig inte enbart beskrivas i termer av kontakter och utbyten. Det finns tydliga tecken på att Sverigedemokraterna identifierade sig med *Dansk Folkeparti*. I den partipresentation som lämnades in tillsammans med ansökan till *Alliance for Europe of the Nations* (AEN) hösten 2007 gjordes också detta explicit: ”In our view the Danish peoples Party is the European party that resembles most the Sweden Democrats in political terms.”[2118]

Men *Dansk Folkeparti* framträdde också som en direkt inspirationskälla på flera områden. 2003 beslutade Sverigedemokraterna om en förändrad utformning på sitt partiprogram – man skulle hädanefter hålla sig med ett ”principprogram”, som sedan skulle kompletteras av flera ”handlingsprogram” som täckte olika politikområden. Enligt partiledningen var denna modell direkt inspirerad av *Dansk Folkepartis* programutformning.[2119] Men även sett till själva programinnehållet hämtades inspiration från danskarna. Med hänvisning till *Dansk Folkepartis*

[2112] Osign., ”Dansk Folkeparti besökte SD i Malmö”, *SD-Kuriren*, nr 53 (2003), s. 16. I en artikel av Mattias Karlsson som behandlade DF:s valvaka 2005 framträdde partiet kort och gott som ”[e]tt parti att se upp till”; Mattias Karlsson, ”Ett parti att se upp till”, *SD-Kuriren*, nr 62 (2005), s. 14.

[2113] För dessa tre exempel, se Protokoll från partistyrelsens möte den 29 januari 2006, rubriken ”Övriga frågor”, punkt 1; Pärm 10, Protokoll från partistyrelsens möte den 5 juli 2006, rubriken ”Övriga frågor”, punkt 2; Pärm 11, resp. Program till Sverigedemokraternas årsmöte 2007; Pärm 12.

[2114] Verksamhetsberättelse 2006–2007, inlämnad till årsmötet 2007, punkt 3; Pärm 11.

[2115] Se dokumentet ”Presentation of the Sweden Democrats”, rubriken ”International cooperation”; Pärm 12.

[2116] Protokoll från partistyrelsens möte den 29 januari 2006, rubriken ”Övriga frågor”, punkt 2; Pärm 10.

[2117] Verksamhetsberättelse 2006–2007, inlämnad till årsmötet 2007, punkt 3; Pärm 11.

[2118] Se dokumentet ”Presentation of the Sweden Democrats”, rubriken ”International cooperation”; Pärm 12.

[2119] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 3–4 maj 2003, punkt Q.1; Pärm 8.

framgång med att få genomslag för sin politik beskrev Mattias Karlsson denna påverkan under årsmötet 2007: ”Jag skäms inte för att säga att jag har kopierat mycket från *Dansk Folkepartis* program. De har sett till att det på nytt är framgång i Danmark. Vi kallas för rasister och nazister men i Danmark är vår politik regeringspolitik.”[2120] Av det samlade källmaterialet att döma var detta första och enda gången under den behandlade tidsperioden som Sverigedemokraterna explicit medgav att partiet hämtat politiska idéer från ett utländskt parti.

2010 kan relationen mellan Sverigedemokraterna och *Dansk Folkeparti* sägas ha fördjupats ytterligare. I verksamhetsberättelsen beskrivs hur partiet detta år knöt kontakter till EU-parlamentsgruppen *Europe of Freedom and Democracy* (EFD), och det betonades att *Dansk Folkeparti* ingick i denna grupp.[2121] Det dröjde dock till sommaren 2018 innan Sverigedemokraterna och *Dansk Folkeparti* hamnade i samma EU-parlamentsgrupp, denna gång *European Conservatives and Reformists Group* (ECR). Den 11 september 2010 var *Dansk Folkepartis* partiledare Pia Kjaersgaard inbjuden att tala vid Sverigedemokraternas avslutande valmöte i Höganäs. I en påföljande intervju sade hon att *Dansk Folkeparti* inte betraktade Sverigedemokraterna som ett ”broderparti”, men gav i talet partiet sitt helhjärtade stöd.[2122] Betydelsen av besöket – och indirekt, relationen mellan partierna – framgår av att detta var första gången sedan Franz Schönhubers besök i Stockholm 1991 som en utländsk partiledare hade talat på Sverigedemokraternas avslutande valmöte.

ÖVRIGA UTLÄNDSKA KONTAKTER

American Friends of the British National Party

I januari 2001 vidarebefordrade Jimmie Åkesson ett e-postmeddelande till Mikael Jansson och undrade om det inte borde besvaras av honom. Avsändare var Eric Sproesser, som beskrev sig själv som ”high-ranking member of the American Friends of BNP” (AFBNP).[2123] Sproesser hade två frågor. Den första frågan gällde om sympatisörer kunde använda ”international money orders” för att ekonomiskt stödja Sverigedemokraterna. Den andra frågan var om det var lagligt för Sverigedemokraterna att sätta upp en CCP (Credit Card Processor), så att sympatisörer kunde stödja

[2120] Mattias Karlssons anförande på riksårsmötet 2007, återgivet i Katrine Ree Holmhøy, ”Sd vill kopiera Dansk Folkeparti”, *Flamman* den 29 maj 2007: http://flamman.se/a/sd-vill-kopiera-dansk-folkeparti (Hämtad: 2022-12-09).
[2121] Dokument märkt ”Verksamhetsberättelse för riksorganisationen kalenderåret 2010”, punkt 14; Pärm 15. Det skulle dock dröja till sommaren 2018 innan SD och DF hamnade i samma EU-parlamentsgrupp: *European Conservatives and Reformists Group* (ECR).
[2122] Osign., ”Kjaersgaard draglok på SD-möte”, *SVT Nyheter* den 12 september 2010: www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/kjaersgaard-draglok-pa-sd-mote (Hämtad: 2022-12-03).
[2123] Se utskrift av vidarebefordrad e-post från Jimmie Åkesson till Mikael Jansson, den 18 januari 2001; Pärm 6.

partiet genom kreditkortsöverföringar via internet. Sproesser hänvisade till *British National Partys* webbsida för ett exempel på hur detta gick till.[2124] I slutet av 2000 hade AFBNP på sin webbsida meddelat att de stod i begrepp att införa ett system som gjorde att de kunde motta donationer via kreditkort.[2125]

Det som gör händelsen intressant är AFBNP:s roll som stödförening åt *British National Party* (BNP). Partiet hade grundats av den tidigare omnämnde John Tyndall 1982 efter att denne hade lämnat partiledarposten i *National Front.* Det BNP som Tyndall ledde under åren 1982–1999 var orienterat mot nynazismen, antisemitiskt och hyste en öppen nostalgi inför Tredje riket.[2126] 1999 tog den tidigare omnämnde Nick Griffin över partiledarposten. Med honom inleddes en modernisering av partiet, som delvis handlade om innehållet i det politiska programmet, men som i stor utsträckning var kosmetisk och retorisk. År 2000 löd en av BNP:s grundprinciper:

> The British National Party stands for the preservation of the ethnic and national character of the British people and is wholly opposed to any form of racial integration between British and non-European peoples. It is therefore committed to stemming and reversing the tide of non-white immigration.[2127]

Samma år som Griffin övertog partiledarskapet grundade en av BNP:s mer framträdande medlemmar, Mark Cotterill, organisationen AFBNP. Syftet var delvis att sprida BNP:s ideologi i USA, men framförallt att fungera som en insamlingsorganisation som genom arrangerandet av möten med amerikanska sympatisörer och ideologiskt likasinnade och därigenom stödja BNP:s valkampanjer ekonomiskt.[2128]

Den miljö som AFBNP verkade i och sökte stöd ifrån var organisatoriskt eklektisk, men utpräglat rasideologisk och, till viss del, nynazistisk. Cotterill beskrev i ett tal den gemensamma nämnaren:” Although we are all nationalists, here today we are only one nationality — white. […] It is not an American fight or a British fight or a German fight. It is a white fight, and we have got to win it.”[2129] Bland personerna som talade på AFBNP:s möten återfanns den för detta Ku Klux Klan-

---

2124 Ibid.
2125 Se AFBNP:s webbsida, rubriken ”Donations”, arkiverad version från den 18 oktober 2000: https://web.archive.org/web/20001018173338/http://www.americabnp.net/ (Hämtad: 2023-09-01).
2126 Matthew J. Goodwin, *New British Fascism: Rise of the British National Party* (London & New York, 2011), s. 37–39.
2127 Se andra principen i BNP:s konstitution, reviderad år 2000, återgiven i Christopher T. Husbands, ”Country report: Great Britan”, Bertelsmann Stiftung, (red.), *Strategies for combating right-wing extremism in Europe* (Gütersloh, 2009).
2128 Ryan Shaffer, ”Foreign friends and British fascism: Understanding the American Friends of the British National Party”, *Contemporary British History*, vol. 34, nr 1 (2020), s. 119 och 121.
2129 Se osign., ”American white supremacist groups have a history of international conflict”, från rapporten ”Hands across the water”, Intelligence Report 2001, på Southern Poverty Law Centers webbsida:

ledaren David Duke, redaktören för den nynazistiska nättidningen *Stormfront,* Don Black, samt vit makt-ikonen William Pierce från *National Alliance*.[2130]

Under loppet av 2001 uppmärksammades AFBNP medialt, efter att USA:s justitiedepartement hade inlett en granskning av organisationen. Anledningen var att Cotterill i strid med amerikansk lagstiftning hade underlåtit att registrera både sig själv och organisationen som en ”foreign agent”. Under andra halvan av 2001 lade organisationen ned sin verksamhet i USA och Cotterill återvände till Storbritannien.[2131]

Huruvida Jansson besvarade e-postmeddelandet framgår inte av källmaterialet. Däremot är det tydligt att förfrågan från AFBNP gav upphov till aktivitet inom Sverigedemokraternas partiledning i syfte att undersöka saken närmare. På ett VU-möte den 23 januari 2001, fem dagar efter att Jansson hade mottagit e-postmeddelandet från Åkesson, beslutades att partikassören Arnold Boström skulle kontakta ”IT-gruppen för att upprätta betalningsmöjligheter till SD via Mastercard/Visa”.[2132] Det beslutades att betalningsmöjligheterna skulle kunna användas för ekonomiska bidrag till partiets valfond och att arbetet skulle vara klart till den 15 februari.[2133] Boström undersökte saken, men tvingades informera VU att banken meddelat att det inte gick att upprätta CCP för utlandsbetalningar. Boström skulle dock jobba vidare på att lösa problemet.[2134] Samtidigt hade Jansson åtagit sig att meddela ”eventuella utlandssvenska bidragsgivare om hur det går med credit card processor”.[2135] Av detta framgår att betalningsmöjligheterna även var tänkta att kunna användas för andra bidragsgivare än AFBNP.

Under närmare ett halvår låg frågan om utlandsbetalningar i träda, av det bevarade arkivmaterialet att döma. Detta hänger troligtvis samman med att partiledningen under denna tid var upptagen med mer angelägna frågor, såsom interna partikonflikter och förberedelser inför Kyrkovalet. I början av oktober togs frågan upp till behandling igen, då VU diskuterade ”[p]roblemet med internationella betalningar”.[2136] Det omedelbara sammanhanget var förberedelserna inför 2002 års valkampanj. Till ett VU-möte tre veckor senare hade Jansson till uppgift att formulera ”Tiggarbrev” inför valkampanjen. Dessa skulle bland annat gå ut till ”Fronten”

---

https://www.splcenter.org/fighting-hate/intelligence-report/2001/american-white-supremacist-groups-have-history-international-conflict (Hämtad: 2023-09-11).

2130 För Duke och Black, se redogörelse för AFBNP:s möte i mars 2000: ”March meeting”, AFBNP:s webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20010415072513fw_/http://www.americabnp.net/march.htm (Hämtad: 2023-05-19). För William Pierce, se Shaffer, ”Foreign friends and British fascism”, s. 126.

2131 Osign., ”American Friends of the British National Party,” *The Guardian* den 12 juni 2009: https://www.theguardian.com/world/2009/jun/12/holocaust-museum-killing-bnp (Hämtad: 2023-08-19).

2132 Protokoll från VU-möte den 23 januari 2001, punkt 14; Pärm 6.

2133 Ibid.

2134 Dagordning inför VU-möte den 3 april, rubriken ”Uppgifter från förra VU-mötet”, s. 2; Pärm 6.

2135 Ibid.

2136 Protokoll från VU-möte den 10 oktober 2001, 13 §; Pärm 6.

(*Front National*), belgaren Bernard Mengal (se nedan) och Eric Sproesser från AFBNP.[2137] Det framgår explicit av det bevarade källmaterialet att partiet såg AFBNP som en möjlighet till ekonomiska bidrag. Detta bekräftas i den bilaga som omfattade potentiella donatorer och som utgjorde underlag till ett VU-möte i januari 2002. Denna innehöll både svenska och internationella namn och inkluderade noteringen: ”Eric Sproesser?”[2138] Månaden efteråt finns det belagt att Jimmie Åkesson och Björn Söder hade övertagit ansvaret för att författa ”tiggarbrev”, medan Johan Rinderheim gavs uppgiften att undersöka möjligheterna till lån från utlandet.[2139]

Huruvida Sverigedemokraterna etablerade internationella betalningsmöjligheter via internet eller mottog ekonomiskt stöd från AFBNP har inte kunnat fastställas. Inget i det bevarade källmaterialet indikerar detta. Skeendet är dock intressant att diskutera av ett annat skäl. Redan 1995 hade Sverigedemokraterna konstaterat att BNP inte var ”något direkt broderparti”.[2140] 1998 motiverade Jansson detta med att BNP inte upprätthöll ”en distinkt avvisande hållning mot den flora av nationella anti-demokratiska grupper som trots allt finns”.[2141] Det enda omnämnande av BNP under hela tidsperioden fram till 2001 är en artikel av Jimmy Windeskog som uppmärksammade partiledarbytet inom BNP 1999 och där Windeskog var försiktigt positiv till utvecklingen inom partiet.[2142] Denna artikel beskrev Windeskog själv som en av ”de mest vågade artiklarna på åratal”, vilket antyder att partiledningens avvisande hållning till BNP inte hade förändrats vid denna tid.[2143] Det är mot bakgrund av denna generellt avvisande inställning till BNP som det framstår som motsägelsefullt att partiledningen inte bara övervägde, utan vidtog praktiska åtgärder för att kunna ta emot ekonomiskt stöd från AFBNP.

Jus et Patria

Ett exempel på hur Sverigedemokraterna förhöll sig till och resonerade kring olika typer av internationella samarbeten står att finna i det europeiska nätverket för nationalistiska jurister: *Jus et Patria.*

Sommaren 2000 skickade Sverigedemokraternas chefsjurist Tommy Funebo ett brev till Henri Laquey, en av initiativtagarna till nätverket *Jus et Patria*. Laquey var engagerad i den belgiska grenen av *Front National* och *Jus et Patria* syftade till att organisera nationalistiska jurister i ett sammanhängande europeiskt nätverk.[2144] Enligt Funebo skrevs brevet på uppdrag av

---

[2137] Dokument märkt ”Ärenden till VU-möte 011030”; Pärm 6.
[2138] Odaterad bilaga inför extra VU-möte den 10 januari 2002; Pärm 6.
[2139] Protokoll från VU-möte den 19 februari 2002, 9 §; Pärm 6.
[2140] Osign., ”SD i England!”, *SD-Bulletinen*, nr 11 1995, s. 1.
[2141] Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1998), s. 4.
[2142] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 322.
[2143] E-postmeddelande från Jimmy Windeskog till Anders Steen, odaterat, men infogat i ett e-postmeddelande från Windeskog till partistyrelsen, skickat den 2 maj 2001; Pärm 6.
[2144] Thomas Liabot, ”Extrême droite, complotisme, Dieudonné… Lé’tonnant profil des avocats de Mehdi Nemmouche”,

Sverigedemokraternas partistyrelse. Han inledde brevet med att be om ursäkt för att partiet inte hade varit närvarande vid nätverkets möte i Paris som hade hållits i slutet av april. Vidare skrev Funebo att han hoppades att Laquey fortfarande var intresserad av att Sverigedemokraterna skulle ingå i nätverket och bad honom i så fall kontakta partiet inför nästa möte.[2145]

Inför ett partistyrelsemöte i december 2000 kunde Funebo rapportera att *Jus et Patria* skulle hålla sitt andra sammanträde och att nätverket därmed utvecklades ”positivt”.[2146] Enligt Funebo väckte detta frågan huruvida Sverigedemokraterna officiellt skulle delta i dessa möten.

Frågan om ett deltagande från Sverigedemokraternas sida aktualiserades av det faktum att även det tidigare omnämnda ungerska partiet MIEP (*Magyar Igazság és Élet Pártja*; sv. Ungerska partiet för liv och rättvisa) ingick i nätverket.[2147] Sverigedemokraterna hade tidigare stött på MIEP. År 1997 hade det finska broderpartiet i Nord-Nat – IKL – bjudit in representanter från såväl Sverigedemokraterna som MIEP till att delta vid partiets sommarfestival i Finland.[2148] Vid detta tillfälle hade Sverigedemokraterna inte haft något att anmärka på när det gällde MIEP. I *SD-Kuriren* beskrevs partiet endast som det ”största ungerska nationaldemokratiska partiet”.[2149] 1999 hade dock skriften *Euro-Nat: Sverigedemokraternas internationella nätverk* publicerats, i vilken de partier som ingick i Euro-Nat granskades, bland annat lyftes MIEP fram. Särskilt betonades den antisemitism som återfanns inom partiet.[2150] Det är mot bakgrund av denna erfarenhet som Funebos fråga till partistyrelsen framstår som berättigad.

På partistyrelsemötet meddelade Funebo även att följande uppgift hade framkommit: att MIEP ansåg ”att världsjudendomen har en plan B, vilken går ut på följande. Förloras staten Israel ska världsjudendomen istället besätta Ungern för att på så sätt skaffa sig ett brohuvud för att ta över världen”.[2151] Att partiet verkligen hyste sådana åsikter var korrekt. MIEP:s grundare och partiledare, István Csurka, hade uttryckt uppfattningen om Ungern som en reträttpost för den internationella judenheten på följande sätt:

> It’s a war now, a domestic Hungarian cold war, between the Hungarian people and the domineering foreigners […] They’ve forced upon us a financial system and a colonial financial management administration which […] aims to establish a

Le Journal du Dimanche, publicerad den 15 januari 2019: https://www.lejdd.fr/Societe/extreme-droite-complotisme-dieudonne-letonnant-profil-des-avocats-de-mehdi-nemmouche-3839258 (Hämtad: 2022-10-22).

[2145] Brev från Tommy Funebo och Tor Paulsson till Jus et Patrias ordförande Henri Laquey (odaterat, men med en handskriven anteckning: ”Avsänt 9 juli 2000”); Pärm 5.

[2146] Dokument märkt ”Nya punkter på dagordningen, Styrelsemötet december 2000”, punkt 4. Pärm 5.

[2147] Ibid.

[2148] Torbjörn Kastell, ”SD i Finland”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 8.

[2149] Ibid.

[2150] Larsson m.fl., *Euro-Nat*, s. 24 f.

[2151] Dokument märkt ”Nya punkter på dagordningen, Styrelsemötet december 2000”, punkt 4; Pärm 5.

secure zone, a refugee camp and a hinterland for the perpetual war in the Middle East.[2152]

Csurka har inom forskningen beskrivits som den mest inflytelserika antisemitiska författaren och politikern i Ungern under de två årtionden som följde på Berlinmurens fall.[2153] Han spelade en avgörande roll i processen att introducera en – till en början förtäckt och kodad, sedermera alltmer öppen – antisemitisk retorik i det offentliga samtalet i Ungern, där judarna beskrevs som ”ockupanter, anti-ungrare och internationella konspiratörer”.[2154] I egenskap av redaktör för MIEP:s partiorgan *Magyar Fórum* kom Csurka att föra ut denna antisemitism till en vidare publik.[2155]

Funebo föreslog därför att partistyrelsen förklarade att ”Sverigedemokraterna kan delta i Jus et Patria, men att partiet rent principiellt tar avstånd från vissa centraleuropeiska partiers omvärldsanalys. Vidare att partiet ser det nödvändigt att delta, under parollen ’min fiendes fiende är min vän’”.[2156] I diskussionen som följde framkom flera synpunkter på Funebos förslag. Jimmy Windeskog yrkade på att förslaget skulle bordläggas till dess Funebo hade tagit fram en lista på vilka andra partier som ingick i nätverket. I detta instämde bland annat partiordförande Jansson och Richard Jomshof. Jimmie Åkesson yrkade å sin sida på avslag på förslaget ”åtminstone till efter valet 2002”. Partistyrelsen valde till slut att bordlägga frågan och utsåg Windeskog till att undersöka vilka andra partier som ingick i *Jus et Patria*.[2157] Vid partistyrelsemötet i mars 2001 rapporterade Windeskog att arbetet fortskred.[2158] Undersökningen tycks därefter ha runnit ut i sanden. *Jus et Patria* omnämns inte i något VU- eller partistyrelseprotokoll under de två år som följde. Möjligtvis hängde detta samman med att våren-sommaren 2001 var en intensiv period för Sverigedemokraterna, då den konflikt som funnits inom partiledningen kulminerade och resulterade i uteslutningar av personer som under hösten bildade *Nationaldemokraterna*. Av det samlade protokollmaterialet framgår att huvudfokus i partiarbetet låg på konflikten, uteslutningarna, samt konsekvenserna av att en stor del av medlemmarna lämnade partiet (mer om detta skeende i kapitel

[2152] András Kovács, ”Antisemitic Prejudices and Dynamics of Antisemitism in Post-Communist”, föredrag hållet vid den internationella konferensen ”Antisemitism in Europe Today: The Phenomena, the Conflicts”, anordnad i Berlin den 8–9 november 2013, s. 19, återgiven på Jewish Museums webbsida: https://www.jmberlin.de/sites/default/files/antisemitism-in-europe-today_4-kovacs.pdf (Hämtad: 2023-05-03).
[2153] Ibid.
[2154] Se rapport nr 104, ”Anti-semitism i Hungary”, i Jerusalem Center for Public Affairs rapportserie, publicerad på JCPA:s webbsida den 1 november 2010: https://jcpa.org/article/anti-semitism-in-hungary/ (Hämtad: 2023-05-03).
[2155] Ibid. För en vidare beskrivning av antisemitismen i MIEP:s partiorgan *Magyar Fórum*, se ”Anti-Semitism Worldwide 2000/1”, kapitlet ”Hungary”, publicerad av The Stephen Roth Institute for the Study of Contemporary Antisemitism and Racism vid Tel Avivs universitet, arkiverad version från 2003: http://web.archive.org/web/20030804224918/https://www.tau.ac.il/Anti-Semitism/asw2000-1/hungary.htm (Hämtad: 2023-05-03).
[2156] Dokument märkt ”Nya punkter på dagordningen, Styrelsemötet december 2000”, punkt 4; Pärm 5.
[2157] Protokoll från partistyrelsens möte den 16 december 2000, punkt 18; Pärm 5.
[2158] Protokoll från partistyrelsens möte den 3 mars 2001, punkt 14; Pärm 5.

12).

Frågan om *Jus et Patria* var dock inte utagerad. Sommaren 2003 mottog Mikael Jansson ett brev från Henri Laquey. I brevet nämnde Laquey att han och Jansson hade besökt *Front Nationals* kongress i Nice tidigare under våren, men att de inte hade haft tillfälle att hälsa på varandra. Nu undrade Laquey om Sverigedemokraternas partijurister möjligtvis var intresserade av att ingå i nätverket och om Jansson i så fall skulle vilja förmedla kontaktuppgifter. Med brevet bifogades en beskrivning av organisationens verksamhet.[2159]

Frågan togs upp vid det påföljande partistyrelsemötet. Jansson betonade att *Jus et Patria* var en organisation som var ”närstående” *Front National*. Vidare yrkade han på att styrelsen skulle ta ställning till om Sverigedemokraterna skulle etablera kontakt med organisationen och i så fall utse jurister som kunde representera partiet.[2160]

Diskussionen som följde påminde om den som hade förts två år tidigare. Björn Söder yrkade på att ett svar skulle skickas där man avböjde all vidare kontakt med *Jus et Patria*. Windeskog, Rinderheim, Åkesson, Funebo och Boström yrkade på bordläggning till dess de ingående partierna hade granskats närmare. Detta blev också partistyrelsens beslut. Återigen fick Windeskog i uppgift att undersöka saken.[2161] Efter detta tillfälle har inga omnämnanden av *Jus et Patria* återfunnits i det genomgångna källmaterialet. Vare sig resultatet av Windeskogs utredning eller ett eventuellt beslut av partistyrelsen är känt.

Bernard Mengal

Ett annat exempel som, i likhet med AFBNP, belyser Sverigedemokraternas relationer till utländska finansiärer är hur partiet agerade i fallet Bernard Mengal åren 2003–2004. Mengal var en framgångsrik belgisk fastighetsägare, praktiserande nyhedning och flitig publicist på den fransktalande extremhögerns område.

Historien om Mengal har av allt att döma sin upprinnelse år 2000. I ett partistyrelseprotokoll från början av maj detta år återfinns en punkt med rubriken ”Bernard Mengal i MEGIN”.[2162] Tidskriften *Megin* var en av de tidskrifter som Mengal gav ut. Den var knuten till den nyhedniska organisationen *Association des Successeurs des Ases* (även benämnd *Fils des Ases*, det vill säga ”Asarnas söner”), grundad 1992, och som Mengal var talesperson för.[2163] Av protokollet

---

[2159] Brev från Henri Laquey till Mikael Jansson, odaterat, men bilagd dagordningen för partistyrelsens möte den 5 juli 2003; Pärm 8. Verksamhetsbeskrivningen omnämns i brevet, men har inte återfunnits i partiarkivet.

[2160] Ärenden inför partistyrelsens möte den 5 juli 2003, punkt 9; Pärm 8.

[2161] Protokoll från partistyrelsens möte den 5 juli 2003, punkt 27; Pärm 8.

[2162] Protokoll från VU-möte den 5 maj 2000, punkt 12; Pärm 4.

[2163] Richard Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan: Berättelsen om Sveriges största parti utanför riksdagen* (Stockholm, 2004), s. 75, samt rapporten ”Anti-Semitism Worldwide 2000/1”, kapitlet ”Belgium”, publicerad av The Stephen Roth Institute for the Study of Contemporary Antisemitism and Racism vid Tel Avivs universitet, arkiverad version: http://web.archive.org/web/20030804224918/https://www.tau.ac.il/Anti-Semitism/asw2000-

framgår att partiledningen hade mottagit ett brev från Mengal. Innehållet framgår inte, men vice ordförande Johan Rinderheim fick till uppgift att ”besvara brevet från Mengal samt möjliggöra för dem att dela ut flygblad i Sverige”.[2164]

Sommaren 2000 närvarade Mengal vid SDU:s sommarläger som detta år hölls i Stockholmstrakten; Mengal var fascinerad av Norden och brukade företa cykelresor genom bland annat Sverige.[2165] Enligt Jimmy Windeskog, dåvarande SDU-ordförande, hölls på lägrets sista dag ett möte. Förutom Mengal var Windeskog, Rinderheim, Jimmie Åkesson (i egenskap av partiets informationsutformare) och Torbjörn Kastell (partisekreterare) närvarande. Vid detta tillfälle erbjöd sig Mengal att bekosta ett flygbladsutskick från Sverigedemokraterna till samtliga hushåll i ett par län; om försöket slog väl ut skulle han också kunna tänka sig att bekosta ett storutskick till samtliga hushåll söder om Dalälven.[2166] Det var betydande utgifter som Mengal erbjöd sig att stå för. Kostnaderna för enbart det första utskicket skulle senare visa sig uppgå till strax över 200 000 kronor.[2167] Projektet rann dock ut i sanden eftersom Mengals flygbladsförslag befanns vara ”undermåligt”.[2168]

Tanken på Mengal som finansiär hade dock inte övergivits. Hösten 2001 återfinns Mengal på en lista som Mikael Jansson hade upprättat över potentiella finansiärer som skulle tillsändas ”Tiggarbrev”.[2169] Fortfarande i början av januari 2002 återfanns hans namn på denna lista.[2170] Därefter tycks ingenting ha hänt på ett och ett halvt år.

I september 2003 återfinns dock det första belägget på att kontakten med Mengal inte hade upphört, då Jansson skickade ett brev till honom. Jansson ursäktade sin frånvaro med att partiet hade varit upptaget med valarbetet inför den svenska folkomröstningen om EMU som hade hållits veckan innan.[2171] Att kontakterna hade fördjupats framgår av att Jansson vid samma tid presenterade ett konkret förslag till det flygbladsutskick som Mengal sade sig vara villig att bekosta. I ett första steg skulle utskick göras till 169 000 hushåll i Stockholm och Göteborg. Om detta slog väl ut skulle utskick göras till samtliga hushåll söder om Dalälven.[2172] Jansson meddelade också att flygbladet var färdigt.[2173] Enligt Windeskog hade flygbladet främst utformats av Jimmie Åkesson i samråd med Mengal.[2174] Jansson presenterade även ett tidsschema för projektet, som skulle

---

1/belgium.htm (Hämtad: 2023-05-03).

2164 Protokoll från VU-möte den 5 maj 2000, punkt 12; Pärm 4.
2165 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 293.
2166 Ibid., s. 294.
2167 Dokument märkt ”Massutskicksprojektet”, odaterat, men undertecknat av Mikael Jansson. Pärm 8: 7208.
2168 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 294.
2169 Dokument märkt ”Ärenden till VU-möte 011030”; Pärm 6.
2170 Bilaga till extra VU-möte den 10 januari 2002; Pärm 6.
2171 Brev från Mikael Jansson till Bernard Mengal, daterat den 21 september 2003; Pärm 8.
2172 Dokument märkt ”Massutskicksprojektet”, odaterat, men undertecknat av Mikael Jansson; Pärm 8.
2173 Brev från Mikael Jansson till Bernard Mengal, daterat den 21 september 2003; Pärm 8.
2174 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 294.

genomföras i anslutning till EU-valet i juni 2004. Den 1 november 2003 skulle flygbladet skickas till tryckeriet och utskicket var planerat att postas den 20 november.[2175] Det enda som krävdes var ett godkännande av partistyrelsen.[2176]

Inför det VU-möte som skulle hållas den 28 september 2003 presenterade Jansson projektet. Detta är det första tillfälle då det finns belagt att Jansson hade vissa dubier angående Mengal; det gällde dennes ideologiska hemvist. Som Jansson framställde det var problemet att Mengal hade krävt att hans namn skulle finnas med på flygbladet:

> Att bidragsgivarens namn ska vara med på flygbladet tycks inte gå att komma ifrån. Intresset från allmänheten torde egentligen vara obefintligt för detta. Om personen skulle visa sig vara extrem kan det komma oss till last. Jag har frågat honom och han har visat upp en del texter som är lite märkliga men relativt harmlösa. Jag tycker vi kan ta risken att ta med hans namn, men jag vill höra hela VU:s åsikt och se att vi är samstämmiga, annars blåser jag av det hela.[2177]

På det efterföljande VU-mötet diskuterades projektet. Hur diskussionerna gick framgår inte av källmaterialet, men VU beslutade att ge sitt godkännande.[2178] Detta beslut bekräftades av partistyrelsen på det efterföljande mötet som hölls den 26 oktober, utan att någon ledamot gjorde invändningar.[2179]

Någon gång efter detta datum, oklart när, valde partistyrelseledamoten Tommy Funebo att göra en internetsökning på Mengal. Det han fann var ett utdrag ur publikationen *Anti-Semitism Worldwide*, som utgavs av *The Stephen Roth Institute for the Study of Contemporary Antisemitism and Racism* vid Tel Avivs universitet. I bokkapitlet som behandlade Belgien och de belgiska nyhedniska grupperna i synnerhet återfanns följande beskrivning:

> The **Association des Successeurs des Ases** (ASA), known as the Fils des Ases, for example, has been active since 1992. Based in Brussels this small group which seeks to defend the” Nordic race”, evolved from neo-Nazi groups of the New Right. Recently, publications ascribed to the ASA or to its spokesman, Bernard Mengal, have unmistakably endorsed a shift toward armed combat against the

2175 Brev från Mikael Jansson till Bernard Mengal, daterat den 21 september 2003; Pärm 8.
2176 Ibid.
2177 Dokument märkt ”Massutskicksprojektet”, odaterat, men undertecknat av Mikael Jansson; Pärm 8.
2178 Protokoll från VU-möte den 28 september 2003, punkt 3.1; Pärm 8.
2179 Protokoll från partistyrelsens möte den 26 oktober 2003, punkt 14; Pärm 8.

establishment. Mengal was also the initiator of works based on biological racism and an obsessive antisemitism. The main contributor to Mengal's publications is the Frenchman Pierre Chassard. Together, from June 1998 onwards, they issued the journal *Contre-Thèses*.[2180]

Enligt ovan beskrivning hade alltså Mengal förespråkat väpnad kamp mot ”etablissemanget” och tagit initiativ till antisemitiska publikationer. Detta framförde Funebo till VU som behandlade frågan på mötet den 11 december 2003. VU beslutade att rekommendera partistyrelsen att läsa det underlag som Funebo tagit fram, samt besluta att ett brev skulle skickas till Mengal för förtydliganden. Vidare skulle Johan Rinderheim under julhelgen gå ”igenom det franska material, som handlar om Mengal”.[2181] Syftet var rimligtvis att Rinderheim, som talade flytande franska, skulle kunna bilda sig en uppfattning om det ideologiska innehållet i Mengals skrifter.

Frågan behandlades vidare på det partistyrelsemöte som hölls den 14 december 2003. Detta möte är speciellt såtillvida att Funebo – som vid denna tid befann sig på kollisionskurs med delar av partiledningen och snart skulle komma att lämna partiet under hot om uteslutning, om än på orelaterade grunder – valde att i hemlighet spela in diskussionen som följde.

Att döma av de utdrag från mötet som har publicerats framgår att partistyrelsen hade ställts inför ett betydande dilemma. Hur skulle partiet förhålla sig till uppgifterna som framkommit om Mengal? Stämde institutets beskrivning av Mengal som antisemit och våldsförespråkare? I förlängningen av detta låg en annan fråga: hur skulle de göra med flygbladsutskicket som redan var tryckt? Om partiet makulerade flygbladen gick chansen förlorad att nå ut till hundratusentals, kanske miljontals väljare och partiet skulle bli återbetalningsskyldiga de tvåhundratusen kronor som Mengal donerat. Om partiet skickade ut flygbladen och det visade att Mengal var en våldsförespråkande antisemit riskerade partiet betydande negativ publicitet.

Av partistyrelsens ledamöter var Funebo den ende som ansåg att man omedelbart skulle besluta om att stoppa flygbladet; uppenbarligen ansåg han att de uppgifter som framkommit både var trovärdiga och tillräckliga.[2182]

Mattias Karlsson, som hade gått igenom en del av Mengals publikationer, verkade också luta mot att institutets beskrivning stämde, åtminstone när det gällde anklagelsen om antisemitism:

I den ena boken hittar jag recensioner där han har skrivit om tre böcker, och de tre

---

[2180] Se rapporten ”Anti-Semitism Worldwide 2000/1”, kapitlet ”Belgium”, publicerad av The Stephen Roth Institute for the Study of Contemporary Antisemitism and Racism vid Tel Avivs universitet, arkiuverad version från 2003: http://web.archive.org/web/20030804224918/https://www.tau.ac.il/Anti-Semitism/asw2000-1/belgium.htm (Hämtad: 2023-04-03). Fetstil i orig.

[2181] Protokoll från VU-möte den 11 december 2003, 18 §; Pärm 8.

[2182] Protokoll från partistyrelsens möte den 14 december 2003, punkt 12; Pärm 8.

böckerna behandlar samtliga någonting som har med judar att göra. Den andra boken bläddrade jag bara genom till hälften och där hittar jag två artiklar. Bland annat i en artikel som berör inspektören Hans Blix, och då sägs det att han tillhör det projudiska folkpartiet i Sverige. […] Så när det gäller Mengal tror jag faktiskt att det ligger en del i det som står på den där sidan.[2183]

Jimmie Åkesson, som var den som hade arbetat med att ta fram flygbladet i samråd med Mengal, hade också reagerat på det första förslaget som Mengal hade presenterat: ”[M]en jag kan inte säga att det [var] ideologiskt avvikande men språkbruket var ju sådant att vi inte skulle kunna använda det, han talade till exempel om den nordiska rasen”.[2184] Kommentaren är anmärkningsvärd eftersom ideologiska föreställningar om existensen av mänskliga raser knappast kan reduceras till en fråga om språkbruk. Det framstår alltså som att Åkesson var villig att bortse ifrån Mengals rasföreställningar, så länge dessa inte kom till uttryck i ett flygblad från Sverigedemokraterna.

En representant för VU, oklart vem, förklarade hur de hade resonerat kring flygbladet. De överväganden som gjorts hade egentligen ingenting med Mengals bakgrund och ideologiska hemvist att göra, utan handlade enbart om strategisk mediehantering enligt principen om på ett trovärdigt sätt kunna dementera kännedom om var Mengal stod politiskt: ”I VU beslöt vi att vi tar emot bidraget och skulle han visa sig vara en knäppgök har vi ryggen fri, det är inget bekymmer. Då tar vi media så att vi visste inte. Vi tar inte emot bidrag från nazister eller ideologiskt avvikande, säger vi, men i det här fallet visste vi inte.”[2185] Kommentaren bekräftar intrycket av att Mengals ideologiska hållning egentligen var irrelevant.

Richard Jomshof förde ett liknande resonemang. Han poängterade att partiet borde hålla på sin ”ideologiska linje”, men sade också att ”som sista utväg” så kunde partistyrelsen försöka övertala Mengal att skänka pengarna anonymt. Det senare ville Jomshof dock inte ha något med att göra.[2186]

Partistyrelsen valde att gå på den linje som Mikael Jansson hade föreslagit: en utredning av Mengals ”bakgrund” skulle ske, bland annat skulle man kontakta Stephen Roth-institutet för att försöka få fram fler uppgifter om Mengal.[2187]

Utredningen drog ut på tiden. På ett VU-möte i början av februari 2004 diskuterades Mengal och vid detta tillfälle inväntade man fortfarande uppgifter från ”tillfrågad instans”.[2188]

2183 Inlägg av Mattias Karlsson, bandupptagning från partistyrelsens möte den 14 december 2003, återgiven i Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan*, s. 75.
2184 Inlägg av Jimmie Åkesson, bandupptagning från partistyrelsens möte den 14 december 2003, återgiven i ibid., s. 74.
2185 Bandupptagning från partistyrelsens möte den 14 december 2003, återgiven i ibid.
2186 Inlägg av Richard Jomshof, bandupptagning från partistyrelsens möte den 14 december 2003, återgiven i ibid, s. 76.
2187 Protokoll från partistyrelsens möte den 14 december 2003, punkt 12; Pärm 8.
2188 Protokoll från VU-möte den 2 februari 2004, punkt 10; Pärm 8.

Senare i februari fick partiledningen svar från Stephen Roth-institutet. Institutet svarade att de skulle skicka källorna till anklagelserna som hade riktats mot Mengal, men inte till Sverigedemokraterna utan till tidskriften *Expo*, som fick göra vad de behagade med dem.[2189] I detta läge valde Jansson att skicka ett brev till *Expo* där han bad om att partiet skulle få ta del av materialet från institutet.[2190] Den 14 mars hölls det partistyrelsemöte där frågan om Mengal avgjordes. Inför detta möte uppgav Jansson och Kastell att förfrågan till *Expo* hade blivit obesvarad, men senare kom *Expo* att hävda att de faktiskt besvarade Janssons brev.[2191] Därmed menade partistyrelsen att de kunde gå vidare:

> Vi anser att svårigheterna med att få institutets beskyllningar mot Mengal angående antisemitism och våldsförespråkande bekräftade och det faktum att vi inte får tillgång till källorna till dessa beskyllningar, inte kan tolkas på något annat sätt än att beskyllningarna helt enkelt saknar grund. Därmed ser vi längre inte något hinder att acceptera Mengals bidrag, och fortast möjligt sända ut de flygblad som redan ligger tryckta.[2192]

Den 4 april 2004 höll Sverigedemokraterna en presskonferens där företrädare för partiet beskrev Mengal, hans ekonomiska bidrag, de beskyllningar som riktats, samt partiledningens utredning och beslut:

> Våra slutsatser av detta ärende är att de beskyllningar som våra motståndare har framkastat har inte kunnat styrkas. Det material vi har tagit del av är visserligen inte överensstämmande med Sverigedemokraternas politik, men man behöver inte dela alla våra åsikter för att få stödja oss ekonomiskt.[2193]

Särskilt betonade man ”att vare sig Stephen Roth-institutet, som fört fram flera anklagelsepunkter mot Mengal, eller dess svenska kontakt, tidskriften Expo, har kunnat hänvisa till några källor som styrker anklagelserna”.[2194]

I *SD-Kuriren* publicerades en artikel med i stort sett samma innehåll där partisekreteraren

---

[2189] Dagordning till partistyrelsens möte den 14 mars 2004, bilaga nr 5; Pärm 8.
[2190] Brev från Mikael Jansson till tidskriften Expo, daterat den 28 februari 2004; Pärm 8.
[2191] Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan*, s. 76.
[2192] Dagordning till partistyrelsens möte den 14 mars 2004, bilaga 5; Pärm 8.
[2193] Sverigedemokraternas pressmeddelande den 4 april 2004, återgivet på Sverigedemokraternas webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20040428023527fw_/http://www.sverigedemokraterna.se/eu2004/x_040404_prm.shtml (Hämtad: 2023-05-01).
[2194] Ibid.

Torbjörn Kastell betonade den utredning om Mengal som partiledningen hade utfört. Av denna utredning kunde, enligt Kastell, ”ingen annan slutsats dras än att Mengal liksom vi var en demokratisk nationalist med ett särskilt intresse för Sverige, samt att beskyllningarna mot honom, precis som det då gäller mot Sverigedemokraterna, inte var annat än ett politiskt slagträ utan grund och substans”.[2195]

Snart framkom dock en rad komprometterande uppgifter om Mengal. Exempelvis var Mengal misstänkt för tryckfrihetsbrott i Belgien, bland annat för rasistiska formuleringar i publikationer.[2196] I tidskriften *Contre-Thèses*, som Mengal var utgivare för, hade han 2002 beskrivit att islam inte var ”ett religiöst problem utan ett rasproblem”.[2197] 1998 hade Mengal utgivit ett verk av *Contre Thèses*-medarbetaren Pierre Chassard: *Immigration et Hospitalité.*[2198] I denna beskrevs invandrare som ”negroida barbarer”, som upptog belgarnas ”livsrum” och inte ”skulle tillföra något genetiskt som kunde vara till nytta för våra neuroner”.[2199]

Huruvida Mengal var antisemit och våldsförespråkare – det vill säga de specifika anklagelser som återfanns i Stephen Roth-institutets *Anti-Semitism Worldwide* – har inte framgått av den svenska litteraturen. Att institutets beskrivning av Mengal som antisemit och våldsförespråkare inte var grundlös framgår dock av en fransk översättning av kapitlet om belgisk antisemitism som ingick i *Anti-Semitism Worldwide* 2000/2001.[2200] I denna franska bearbetning av den belgiska artikeln framgår också källorna för institutets påståenden. I tidskriften *Racines* februarinummer 1997 lät Mengal införa ”en lång historisk artikel som rättfärdigade antisemitismen och förnekade judeutrotningen”.[2201] I det andra numret av tidskriften *Contre-Thèses* – som utkom 1999, och som Mengal var redaktör för – rättfärdigades terror mot ”de makthavare som överlåter den nationella marken till fienden”.[2202]

COUNTERJIHADISM

Mot slutet av den här behandlade tidsperioden framträder en ny form av internationellt engagemang inom Sverigedemokraterna. Tidigare hade partiets internationella relationer varit inriktade antingen

---

[2195] Kopia på Torbjörn Kastells artikel ”Mengal-utskicket på gång!” från *SD-Kuriren*, april 2004; Pärm 8.
[2196] Cecilia Garme, ”Får miljoner av rik rasist”, *Expressen* den 24 april 2004, s. 16.
[2197] Cecilia Garme, ”Hans pengar betalar satsningen på EU-valet”, *Expressen*, publicerad den 24 april 2004: https://www.expressen.se/nyheter/hans-pengar-betalar-satsningen-pa-eu-valet/ (Hämtad: 2023-09-05).
[2198] Se webbsidan ”La Bibliographie de Belgique” 1999, rubrik 3, punkt 173: https://opac.kbr.be/Library/digitalCollection/DigitalCollectionAttachmentDownloadHandler.ashx?parentDocumentId=10129119&documentId=10284089&skipWatermark=true&skipCopyright=true (Hämtad: 2023-05-01).
[2199] Cecilia Garme, ”Får miljoner av rik rasist”, *Expressen* den 24 april 2004, s. 16.
[2200] Manuel Abramowicz, ”Rapport 2000–2001 sur l’antisémitisme en Belgique”, publicerad 2002 på webbsidan Resistances, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20020806165521/http://www.resistances.be/antisem01.html Arkiverad: 2002-08-06. (Hämtad: 2023-05-02).
[2201] Ibid.
[2202] Ibid.

på enskilda utländska partier eller större, partiöverskridande samarbeten såsom Nord-Nat och Euro-Nat. Från 2007 finns de första tecknen på att partiet började engagera sig internationellt i nätverksform. Denna förändring var direkt knuten till ”counterjihadismen”, som formerade sig till en distinkt rörelse under framförallt andra halvan av 00-talet.

Den counterjihadistiska rörelsen spände över ett vitt fält.[2203] Den inkluderande alltifrån kritiker av islam som religion och försvarare av västerländska fri- och rättigheter till konspiratoriska antiislamska och antimuslimska aktivister, varav vissa var våldsförespråkande. Ett framträdande drag inom counterjihadismen var att islam inte bara uppfattades som en religion, utan som en ideologi som utgjorde ett existentiellt hot mot västvärlden. Detta hot handlade inte enbart om det som uppfattades vara oförenligheten mellan två civilisationer. Muslimerna i västvärlden utgjorde ett hot både i demografisk mening och som ett slags femtekolonnare. Ibland artikulerades ”islamiseringen” som den senaste fasen i ett civilisationskrig mellan islam och det kristna Västerlandet som hade pågått i 1400 år, och där målet var upprättandet av ett kalifat i Europa. Inte sällan artikulerades ”islamiseringen” såsom en konspiration, exempelvis av den i counterjihadistiska sammanhang inflytelserika författaren Bat Ye’or och hennes idéer om ”Eurabia”. I Ye’ors tappning var den muslimska invandringen till och ”islamiseringen” av Europa – det vill säga etableringen av ett ”Eurabia” – resultatet av att Europeiska unionen under inflytande av franska eliter sedan 1960-talet medvetet och systematiskt förrått Europa i utbyte mot billig olja från arabländerna.[2204] Dessa idéer – kring ”islamisering”, Eurabia och civilisationskrig – hade introducerats i Sverigedemokraterna under de föregående åren, främst genom artiklar och recensioner i *SD-Kuriren*.[2205] Det internationella engagemanget på detta område kom dock att successivt växa fram med början våren 2007. Som kommer att framgå var denna utveckling i stor utsträckning knuten till bröderna Kent och Ted Ekeroths engagemang i Sverigedemokraterna.

Aktiviteter 2007

I mars 2007 noterades i partistyrelsens protokoll att Kent Ekeroth hade utsetts till ny internationell

---

[2203] Beskrivningen bygger, om inte annat anges, på Ed Pertwee, *Green Crescent, Crimson Cross: The Transatlantic ”Counterjihad” and the New Political Theology*, doktorsavhandling framlagd vid Institutionen för sociologi, London School of Economics, oktober 2017, kap. 6, samt Toby Archer, ”Diffus rörelse med muslimer som hatobjekt”, publicerad den 3 augusti 2011 i *Svenska Dagbladet*: http://www.svd.se/kultur/understrecket/diffus-rorelse-med-muslimer-som-hatobjekt_6364272.svd (Hämtad: 2023-10-25).

[2204] Andrew Brown, ”The myth of Eurabia: how a far-right conspiracy theory went mainstream”, publicerad den 16 augusti 2019 i *The Guardian*: https://www.theguardian.com/world/2019/aug/16/the-myth-of-eurabia-how-a-far-right-conspiracy-theory-went-mainstream (Hämtad: 2023-10-24).

[2205] För denna introduktion, se exempelvis Harry Vinter, ”Eurabien: Europas integration med islam”, *SD-Kuriren*, nr 63 (2005), s. 23, Mattias Karlssons recension av Paul Fregosis *Jihad in the West: Muslim Conquest from the 7th to the 21th centuries*, ”Jihad in the West: 1300 år av heligt krig mot Europa”, *SD-Kuriren*, nr 69 (2006), s. 7, samt Richard Jomshof, ”Islamiseringen av Sverige”, *SD-Kuriren*, nr 74 (2007), s. 3.

sekreterare, samtidigt som Ted Ekeroth angavs som utsedd till ny ”IT-ansvarig”.[2206] Av protokollet framgår även att Kent Ekeroth var adjungerad till partistyrelsemötet och att han lade fram en rapport om ”utländska nationella partier”, som han hade författat.[2207] Detta verkar ha utgjort starten på ett intensivt och internationellt inriktat engagemang som drevs av Kent Ekeroth. Detta bekräftas av den redogörelse för verksamhetsåret 2006–2007 som lades fram vid partiets årsmöte i slutet av maj 2007, endast två månader efter att Ekeroth hade tillträtt sin post.

> En ny internationell sekreterare har utsetts (Kent Ekeroth) och det internationella sekretariatet har varit mer aktivt än på mycket länge. En rapport innehållande en sammanställning och beskrivning över, för partiet, intressanta partier och organisationer i Europa, har tagits fram. Man har även lämnat rekommendationer till partistyrelsen angående hur partiet bör förhålla sig till respektive parti och organisation. Nya intressanta kontakter har tagits med opinionsbildare och partier i både USA och Europa.[2208]

Även om verksamhetsberättelsen inte angav vilka nya ”intressanta” kontakter som hade etablerats är det högst sannolikt att dessa inkluderade personer som hade deltagit i en viktig counterjihadistisk konferens i Köpenhamn månaden innan.

Den 14–15 april 2007 hölls konferensen ”The UK and Scandinavia Counterjihad Summit” i Köpenhamn, som var Counterjihadiströrelsens första internationella konferens.[2209] Den kom att följas av ytterligare fyra större internationella konferenser.[2210] Som värd för arrangemanget stod *Stop Islamiseringen af Danmark* (SIAD).[2211] På konferensen deltog tre svenskar: Ted Ekeroth samt två personer som uppträdde under pseudonym.[2212] En av dessa var en viss ”Reinhard”, som drev det svenska nätforumet *Forum mot Islamisering* (FOMI), och som skulle återkomma på framtida konferenser.[2213]

I Köpenhamn framträdde Ted Ekeroth som en av talarna. Han hävdade att ”hans parti” länge hade ”försökt etablera kontakt med andra likasinnade grupper och partier runt om i Europa” och

---

[2206] Protokoll från partistyrelsens möte den 24 mars 2007, punkt 10; Pärm 11.
[2207] Ibid. Rapporten saknas i partiarkivet.
[2208] Verksamhetsberättelse 2006–2007, punkt 3: Styrelsens arbete; Pärm 11.
[2209] Osign., ”Counterjihad”, *Expo*, inget publiceringsdatum: https://expo.se/fakta/wiki/counterjihad (Hämtad: 2023-09-02).
[2210] Dessa hölls i Bryssel den 18–19 oktober 2007, Wien den 11–12 maj 2008, Köpenhamn den 16–17 maj 2009 och Zürich den 12–13 juni 2010.
[2211] Se ”A Brief History of the Transatlantic Counterjihad”, del 2, kap. 2, publicerad den 25 november 2011 på Gates of Vienna: https://gatesofvienna.blogspot.com/2011/11/brief-history-of-transatlantic_25.html (Hämtad: 2023-09-04).
[2212] Osign., ”Counterjihad”, *Expo*, inget publiceringsdatum: https://expo.se/fakta/wiki/counterjihad (Hämtad: 2023-09-02).
[2213] Uppslagsordet ”Reinhard”, Wikispooks: https://wikispooks.com/wiki/Reinhard (Hämtad: 2023-09-05). För FOMI och dess programförklaring, se FOMI:s webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20070712094941/http://www.fomi.nu/files/fomi_vadarfomi.php (Hämtad: 2023-09-03).

betonade att ”partiets idéer passar in i den stora kulturkampen mot ’de politiskt korrekta’ och mot islamiseringen”.[2214] Ekeroth kom dock senare att tillbakavisa påstående om att han varit där som representant för Sverigedemokraterna, utan menade istället att han hade närvarat i egenskap av ”privatperson bland andra intellektuella vars mod och känsla för mänskliga rättigheter fick dem att samlas för att diskutera det pågående problemet med islamiseringen”.[2215] Av det inlägg som Ekeroth publicerade på *SD-Kurirens* blogg avdelning – SD-blogg – några dagar efter konferensen framgår inte huruvida han besökt den i egenskap av representant för Sverigedemokraterna. Däremot är det tydligt att åtminstone danskarna uppfattade honom som sverigedemokrat i första hand. När Ekeroth berättade om svårigheterna att hitta lokaler till Sverigedemokraternas kommande årsmöte, blev de ”mycket ivriga att hjälpa till” med att hitta passande lokaler.[2216]

Efter mötet i Köpenhamn kom det att dröja till slutet av sommaren 2007 innan nästa omnämnande av kontakter med den internationella counterjihadistiska miljön återfinns i det interna partimaterialet. På ett partistyrelsemöte som den 24–25 augusti förslog Kent Ekeroth att Sverigedemokraterna skulle stå som arrangör för ett ”Islamseminarium”. Han beskrev hur han haft möten med en grupp personer från såväl Europa som USA. Vid ett tillfälle hade han träffat ett amerikanskt par som var djupt engagerad i den counterjihadistiska miljön i USA och som Ekeroth trodde skulle kunna vara intresserade av att sponsra ett seminarium i Sverige. Han uppskattade att om Sverigedemokraterna sponsrade arrangemanget med 40 000 kronor, skulle den amerikanske donatorn gå in och sponsra 100 000–120 000 kronor.[2217]

Under hösten 2007 fördjupades engagemanget. Den 10–11 september 2007 reste en delegation bestående av Mattias Karlsson, Erik Almqvist och bröderna Ekeroth till Bryssel för att sammanträffa med representanter för EU-gruppen *Alliance for Europe of the Nations.* Anledningen var Sverigedemokraternas ansökan om medlemskap i AEN.[2218] Vid detta tillfälle deltog de också i en demonstration mot ”den pågående islamiseringen av Europa” och sammanträffade med företrädare för det anti-islamistiska nätverk som anordnat demonstrationen.[2219]

Den 18–19 oktober var Ted Ekeroth närvarande vid konferensen ”CounterJihad” i Bryssel. Det var en direkt uppföljning på konferensen som hade hållits i april. Den anordnades av *International Civil Liberties Alliance* och *Vlaams Belang* stod som värd för tillställningen;

2214 Jesús Alcalá, ”Hatet känner inga gränser”, *Svenska Dagbladet*, publicerad den 2 augusti 2011: https://www.svd.se/a/304c55f0-5604-3dc6-a268-a7e59b82802d/hatet-kanner-inga-granser (Hämtad: 2023-09-04).
2215 Ted Ekeroth, ”Ekeroth svarar Alcalá: Jag deltog som privatperson”, *Svenska Dagbladet*, publicerad den 16 augusti 2011: https://www.svd.se/a/9dc68c41-6b11-3985-b81f-a08ac19d8c54/ekeroth-svarar-alcala-jag-deltog-som-privatperson (Hämtad: 2023-09-02).
2216 Se Ted Ekeroths inlägg ”Bloggare i anti-jihad möte”, publicerat den 16 april 2007 på SD-blogg, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20070418025015/http://sdblogg.se/ (Hämtad: 2023-09-03).
2217 Protokoll från partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007, punkt 18; Pärm 12.
2218 Protokoll från VU-möte den 20 november 2007, punkt 13; Pärm 12.
2219 Ibid., punkt 8.

konferensen genomfördes dels i Europaparlamentets lokaler, dels i Flamländska parlamentets lokal.[2220] Denna gång tycks Ekeroth definitivt varit närvarande i egenskap av representant för Sverigedemokraterna.[2221] Även denna gång var ”Reinhard” närvarande. Denne hade författat ett slags lägesbeskrivning över ”islamiseringen” i Sverige och presenterade denna tillsammans med Ekeroth.[2222] Slutsatsen var att islamiseringen inte hade gått särskilt långt i Sverige:

> In conclusion, I have to say that the Islamization of Sweden has not progressed to a degree where it has become difficult to stop. A lot of people are reacting to it, and joining the struggle. The Vilks cartoon controversy has helped enormously in this regard. However, the only real political force dedicated to countering Islamization, is the Swedish Democratic party (Sverigedemokraterna). They are leading the political struggle against Islamization.[2223]

På konferensen var även några av de mest framträdande personerna inom den counterjihadistiska miljön närvarande: Bat Ye’or (pseudonym för Gisèle Littman) och Robert Spencer.[2224]

Aktiviteter 2008

Någon gång under sommaren 2008 sammanträffade Mattias Karlsson och Ted Ekeroth med den amerikanska journalisten Diana West och den belgiske journalisten Paul Beliën i Malmö.[2225] Båda var vid denna tidpunkt engagerade i den counterjihadistiska miljön. Beliën hade 2005 grundat *The Brussels Journal*, en blogg som kom att bli till en av de viktigaste kommunikationskanalerna för den counterjihadistiska miljön, och 2006 utsågs Beliën till ansvarig för projektet ”Islamist watch” som drevs av Middle East Forum.[2226] Från 2009 kom West och Beliën engagera sig i *International Free Press Society* (IFPS), som skapats av det danska *Trykkefrihedsselskabet.*[2227]

Anledningen till mötet i Malmö var att West och Beliën under sommaren 2008 hade rest runt

---

[2220] Osign., ”Counterjihad”, *Expo*, inget publiceringsdatum: https://expo.se/fakta/wiki/counterjihad (Hämtad: 2023-09-02).

[2221] Se redogörelsen för konferensen CounterJihad Brussels 2007, som hölls den 18–19 oktober 2007, punkt 2e: ”Country reports: Sweden”, publicerad den 28 oktober 2007 på CounterJihad Europa: https://counterjihadeuropa.wordpress.com/2007/10/28/39/ (Hämtad: 2023-09-01). I redogörelsen har Ted Ekeroths namn länkats till en engelsk presentation av Sverigedemokraterna; https://counterjihadeuropa.files.wordpress.com/2007/11/presentation-of-the-sweden-democrats.pdf (Hämtad: 2023-09-01).

[2222] Rapporten ifråga återges på CounterJihad Europa: ”Sweden Country Report: Counterjihad Brussels 2007 Conference”: https://counterjihadeuropa.files.wordpress.com/2007/11/country-report-sweden.pdf (Hämtad: 2023-09-01).

[2223] Ibid.

[2224] Pertwee, *Green Crescent, Crimson Cross*, s. 127.

[2225] Protokoll från VU-möte den 17 september 2008, punkt 9; Pärm 13.

[2226] Osign., ”Paul Belien Appointed Director of Islamist Watch”, publicerad den 11 december 2006 på Middle East Forum: https://www.meforum.org/1070/paul-belien-appointed-director-of-islamist-watch (Hämtad: 2023-09-19).

[2227] Osign., ”International counter-jihad organizations”, publicerad den 11 januari 2018 på Hope Not Hate: https://hopenothate.org.uk/2018/01/11/what-is-counter-jihadism/ (Hämtad: 2023-09-18).

i Europa och sonderat terrängen för bildandet av ett nytt internationellt antiislamistiskt nätverk. Till detta projekt hade Sverigedemokraterna inbjudits, tillsammans med *Dansk Folkeparti*, *Freiheitliche Partei Österreichs*, *Schweizerische Volkspartei*, italienska *Lega Nord*, belgiska *Vlaams Belang* och nederländska *Partij voor de Vrijheid*.[2228]

Projektet diskuterades i Sverigedemokraternas verkställande utskott den 17 september 2008. Föredragande var Mattias Karlsson, som ansåg att projektet borde ges högsta prioritet, ”[m]ot bakgrund av det allmänna behovet av en stark och samlad oppisition [sic] mot den pågående islamiseringen, vårt partiinterna behov av fördjupade internationella kontakter och det osäkra läget beträffande den framtida gruppsammansättningen i Europaparlamentet”.[2229]

VU ställde sig positivt till ett deltagande. Man beslutade att skicka två representanter till en informell träff som skulle hållas i Bryssel i oktober. Planer fanns även på att delta vid ett officiellt möte som skulle hållas senare under hösten i Knessets lokaler i Jerusalem. Mötet skulle ske efter en inbjudan från parlamentsledamoten Aryeh Eldad.[2230] Den 14–15 december 2008 stod också Eldad som värd för konferensen ”Facing Jihad: A Lawmakers’ Summit” i Jerusalem.[2231] Huruvida representanter för Sverigedemokraterna deltog har inte kunnat utrönas, men enligt ett pressmeddelande fanns Sverige representerat på konferensen.[2232]

Aktiviteter 2009–2010

Från hösten 2008 är det svårt att följa det fortsatta counterjihadistiska engagemanget i detalj. I såväl det interna partimaterialet som i partipressen finns få referenser till denna del av det internationella arbetet, och de som finns är inte särskilt utförliga. Misstanken infinner sig att Sverigedemokraterna vid något tillfälle valde att inte offentligt profilera sig när det gällde partiets engagemang i den internationella counterjihadistiska rörelsen. Redan i augusti 2007, då partistyrelsen diskuterade planerna på att sponsra ett ”islamseminarium”, hade Kent Ekeroth ställt frågan om seminariet skulle arrangeras i Sverigedemokraternas namn eller om det ”av taktiska skäl” skulle anordnas ”under en ’bulvan’, det vill säga Frontorganisation”.[2233] Vid detta tillfälle hade Mattias Karlsson insisterat på att arrangemanget skulle ske i Sverigedemokraternas regi, vilket också blev partistyrelsens beslut.[2234] Det är åtminstone möjligt att partistyrelsen vid ett senare datum valde att ompröva denna hållning.

[2228] Protokoll från VU-möte den 17 september 2008, punkt 9; Pärm 13.
[2229] Ibid.
[2230] Ibid.
[2231] Pressmeddelande från konferensen, daterat den 3 september 2008, publicerad på Facing Jihads webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20081005195838/http://facingjihad.com/in-the-media/press-release/ (Hämtad: 2023-10-31).
[2232] Ibid.
[2233] Protokoll från partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007, punkt 18, s. 10; Pärm 12.
[2234] Ibid.

Från 2009 kom också Kent Ekeroth att framträda som den enskilt viktigaste representanten för Sverigedemokraternas engagemang på detta område. Samtidigt framstår hans bror Ted ha avvecklat sitt tidigare engagemang. Under åren 2009–2010 deltog Kent Ekeroth bland annat i det fjärde internationella counterjihadistmötet som hölls i Köpenhamn den 16–17 maj 2009.[2235] I december 2010 besökte han Israel.[2236] Besöket skedde inom ramen för *European Freedom Alliance*, och inkluderade företrädare för *Freiheitliche Partei Österreichs, Vlaams Belang* och det då nybildade tyska partiet *Die Freiheit*.[2237] Vid detta tillfälle undertecknades också den så kallade Jerusalemdeklarationen, där signatärerna uttryckte sitt stöd för Israel och dess rätt att försvara sig mot ”Islamisk aggression”.[2238] Möjligtvis var Kent Ekeroth också närvarande vid det femte stora counterjihadistmötet som arrangerades i Zürich den 12–13 juni 2010. Av Sverigedemokraternas verksamhetsberättelse för kalenderåret 2010 framgår åtminstone att det internationella sekretariatet hade besökt Schweiz under det gångna året.[2239] På konferensen i Zürich hade också några icke-namngivna svenska deltagare varit närvarande.[2240]

Med början 2009 kom också Sverigedemokraternas internationella engagemang på området att avsätta spår i en serie nationella arrangemang. Under åren 2009–2010 anordnade partiet en rad seminarier i Sverige på temat anti-islamisering, arrangemang som sköttes av Kent Ekeroth. Det första seminariet hölls i Malmö den 6 september 2009. Vid detta möte framträdde britten Alan Lake (pseudonym för Alan Ayling) som talare.[2241] Detta kom att väcka medial uppmärksamhet och upphov till kritik, dels på grund av Lakes kopplingar till *English Defence League* (EDL), dels uttalanden där Lake förespråkade våld mot politiker.[2242] Det andra seminariet hölls i Stockholm den 31 januari 2010; det övergripande temat var ”Icke-muslimer under islam”.[2243] Det tredje och avslutande seminariet hölls i Göteborg den 30 augusti.[2244] Vid sidan av dessa seminarier inbjöd Sverigedemokraterna också Richard Spencer till Almedalsveckan i juli 2010, där han höll ett tal

---

[2235] Se ”Baron Bodisseys” [pseudonym för Edward S. May] inlägg ”Slouching towards Copenhagen”, publicerad den 23 maj 2009 på Gates of Vienna: https://gatesofvienna.blogspot.com/2009/05/slouching-towards-copenhagen.html (Hämtad: 2023-09-04).
[2236] Protokoll från partistyrelsens möte den 17 januari 2011, s. 4; Pärm 14.
[2237] Verksamhetsberättelse för riksorganisationen kalenderåret 2010, punkt 14; Pärm 15.
[2238] Omran Shroufi, ”The Gates of Jerusalem: European Revisionism and the Populist Radical Right”, *Race and Class*, vol. 57 (2015), nr 2, Abstract.
[2239] Verksamhetsberättelse för riksorganisationen kalenderåret 2010, punkt 14; Pärm 15.
[2240] Se ”Baron Bodisseys” [pseudonym för Edward S. May] inlägg ”Slouching towards Zürich”, publicerad den 16 juni 2010 på Gates of Vienna: https://gatesofvienna.blogspot.com/2010/06/slouching-towards-zurich.html (Hämtad: 2023-09-04).
[2241] Daniel Vergara, ”SD bjöd in extremist på seminarium”, publicerad den 15 december 2011, Expo: https://expo.se/2011/12/sd-bjöd-extremist-på-seminarium (Hämtad: 2023-09-24).
[2242] Ibid.
[2243] Pressmeddelande från Sverigedemokraterna den 27 januari 2010: https://www.mynewsdesk.com/se/sverigedemokraterna/pressreleases/sverigedemokraterna-arrangerar-seminarium-om-islam-366031 (Hämtad: 2023-09-24).
[2244] Pressmeddelande från Sverigedemokraterna den 30 augusti 2010, återgivet på bloggen Svenssons förtvivlan: https://svenssonsfortvivlan.blogspot.com/2010/08/sd-avslutande-islamseminarium-i.html (Hämtad: 2023-10-02).

om ”islamiseringsprocessen i Västvärlden”.[2245]

Just åren 2009–2010 framstår som kulmen på Sverigedemokraternas counterjihadistiska engagemang. Året därpå tycks partiet ha omvärderat sitt engagemang. Detta skedde först efter Anders Behring Breiviks massmord på Utöya i juli 2011, vilken hämtade direkt inspiration från den counterjihadistiska miljön. I december 2011 uppmärksammade SVT:s *Uppdrag Granskning* Kent Ekeroths kopplingar till den counterjihadistiska miljön och särskilt dess våldsförespråkande del.[2246] I samband med detta markerade flera företrädare för Sverigedemokraterna avstånd från denna del av counterjihadismen.[2247]

Sverigedemokraternas eventuella fortsatta relation till den counterjihadistiska rörelsen ligger utanför vitbokens tidsmässiga ram. Det som dock kan sägas mer generellt om Sverigedemokraternas engagemang på detta område under åren 2007–2010 är att partiet, framförallt genom bröderna Ekeroths engagemang, bidrog till formeringen av counterjihadismen som en ”transnationell politisk rörelse”, vilket skedde just under denna tidsperiod och genom de internationella konferenser som har behandlats.[2248]

AVSLUTANDE DISKUSSION

I kapitlet har redogjorts för Sverigedemokraternas internationella relationer för den tidsperiod som vitboken omfattar. Två typer av relationer har behandlats. Den första bestod av omnämnanden av utländska partier, organisationer och tidskrifter i den sverigedemokratiska partipressen. Dessa är relevanta i sammanhanget eftersom de bidrar till att kasta ytterligare ljus över frågan om vilka organisationer Sverigedemokraterna relaterade till och där någon form av – politisk eller ideologisk – affinitet kan antas föreligga.

Den andra relationen är av mer konkret art. Det handlar om organisationer som Sverigedemokraterna upprätthöll kontakter och i vissa fall valde att samarbete med. Dessa relationer avspeglar inte bara en politisk eller ideologisk affinitet, utan utgör *de facto*

[2245] Pressmeddelande från Sverigedemokraterna den 5 juli 2010: https://www.mynewsdesk.com/se/sverigedemokraterna/pressreleases/sd-arrangerar-seminarium-med-baestsaeljande-amerikansk-foerfattare-435136 (Hämtad: 2023-10-02).

[2246] Peter Bagge, ”SD-politiker aktiv i rörelse som manar till våld”, publicerad den 14 december 2011 på SVT Nyheter: https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/20111214060032_sd-politiker_aktiv_i_rorelse_som_manar_till_vald (Hämtad: 2023-09-19).

[2247] Osign., ”Jomshof: Inget samröre mellan Kent Ekeroth och Counter jihad längre”, publicerad den 15 december 2011 på P 4 Blekinges webbsida: https://sverigesradio.se/artikel/4859373 (Hämtad: 2023-10-28), samt intervju med Mattias Karlsson i Uppdrag gransknings dokumentär om counterjihadismen från december 2011, klippet ”Uppdrag granskning om CounterJihad och Kent Ekeroth”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=CfOcDZ5pBSM Tid: 50.45–53.15. (Hämtad: 2023-11-10).

[2248] Pertwee, *Green Crescent, Crimson Cross*, s. 5.

Sverigedemokraternas – över tid varierande – internationella kontaktnät, manifesterat i politisk praktik.

Mot bakgrund av vad som tidigare framkommit om kontinuiteten mellan BSS och Sverigedemokraterna har frågan om huruvida BSS internationella relationer och ideologiska referenspunkter övertogs av Sverigedemokraterna belysts. I detta fall är det möjligt att konstatera både kontinuitet och diskontinuitet.

Åtminstone när det gäller de specifika organisationer som Sverigedemokraterna refererade och relaterade till framträder diskontinuiteten som den dominerande tendensen. De två partier som uppvisade den mest ideologiskt belastade bakgrunden, *Nationaldemokratische Partei Deutschlands* (NPD) och italienska *Movimento Sociale Italiano* (MSI), refererades inte inom Sverigedemokraterna. Två partier som inte heller intog en framträdande roll inom Sverigedemokraterna var brittiska *National Front* och norska *Nasjonalt Folkeparti*. I detta fall ligger det nära till hands att anta att BSS intresse för och kontakter med dessa två partier specifikt motiverades av ambitionen att bygga en nationell enhetsfront på svensk mark. När denna idé övergavs till förmån för sammanslagningen med *Framstegspartiet* (se kap. 2) förlorade dessa partier sin betydelse som inspirationskälla och föregångsexempel.

Även om dessa partier skilde sig åt på många punkter förenades de på andra. Det förenande var nationalismen. Men att beskriva partierna som enbart nationalistiska är att reducera såväl det ideologiska innehållet som det historiska arvet. Samtliga partier uppvisade – i olika utsträckning och på olika sätt – kopplingar till fascismen och nationalsocialismen. NPD var till det yttre ett nationaldemokratiskt parti som härbärgerade såväl nationalsocialister som nationalsocialistiskt idégods. Partiet brukar betecknas som den centrala organisationen i den andra vågens tyska högerextremism efter krigsslutet.[2249] Italienska MSI går att direkt härleda till Mussolinis fascistparti, och det ideologiska arvet därifrån bejakades öppet av partiet fram till mitten 1990-talet. *Nasjonalt Folkeparti* var i praktiken det högst nazianstrukna *Norsk Front*, lanserat under ny partibeteckning, och de ingående organisationerna i brittiska *National Front* bestod av idel nationalsocialistiska, rasideologiska och främlingsfientliga organisationer.

Diskontinuiteten mellan BSS och Sverigedemokraterna kan sägas representera ett försök att distansera sig från de mest högerextrema och uppenbart nationalsocialistiska *partierna* som utgjorde givna referenspunkter på BSS ideologiska karta.

Denna distansering omfattade dock inte de *utländska tidskrifter* som den sverigedemokratiska partipressen rekommenderade sina läsare och publicerade kontaktuppgifter till. I dessa publikationer återfanns ett tvärsnitt av utpräglade högerextrema teman. Tidskrifterna

[2249] Mudde, *The ideology of the extreme right*, s. 26.

innehöll bland annat försvar av apartheidsystemet, förespråkande av rasseparatism, gav uttryck för antisemitism och förintelseförnekande, samt – i vissa fall – representerade ambitionen att rehabilitera fascismen i Europa under efterkrigstiden.

Kontinuiteten mellan BSS och Sverigedemokraterna uttrycks främst på två områden: i engagemanget för apartheidregimen i Sydafrika och intresset och beundran för franska *Front National*. I fallet med Sydafrika handlade det inte enbart om spridda referenser i partipressen utan inkluderade direkta kontakter med ett av de sydafrikanska partier, *Conservative Party*, som ihärdigast stödde apartheidregimen. I dessa sammanhang framträdde resonemang kring ras, rasmedvetande och internationell solidaritet på rasmässig grundval, vilka motiverade stödet för apartheidssystemet och Sydafrika.

Front National framträdde, såväl inom BSS som Sverigedemokraterna, som något av en förebild. I partipressen återgavs valframgångar och man informerande läsarna om partiet. Sverigedemokraternas första belagda internationell kontakt var också med *Front National* 1988, då Johan Rinderheim besökte en kongress i Strasbourg som anordnats av *Rörelsen för Europas ungdom***,** en sidoorganisation till *Front National*. Vare sig kontakterna med eller intresset för *Front National* kom att bli långlivat. Först efter 1997 kom partiet att spela en mer betydelsefull roll i Sverigedemokraternas internationella kontakter.

Det utländska parti som i början av 1990-talet framstod som mest betydelsefullt var tyska *Die Republikaner*. För Sverigedemokraternas vidkommande framträdde partiet både som en förebild, inte minst genom partiets valframgångar, och som ett ideologiskt ”broderparti”.[2250] Betydelsen understryks av Franz Schönhubers besök i samband med valet 1991. I likhet med *Front National* verkar dock Sverigedemokraterna inte ha upprätthållit någon kontinuerlig kontakt med *Die Republikaner* åren efter 1991. Schönhubers andra besök i Sverige 1998 får närmast ses som ett försök att upprepa ”succén” från 1991.

Tidsperioden mellan 1992 och 1995 kännetecknades av att Sverigedemokraternas internationella kontakter nästan helt upphörde. De enda som kan beläggas är att partiet mottog lyckönskningstelegram från belgiska *Vlaams Blok* och norska *Nasjonaldemokratene*, samt att en delegation från *Nationalpartiet Danmark* besökte ett av Sverigedemokraternas årsmöten.

Detta relativa ointresse för internationella kontakter sammanfaller tidsmässigt med förändringar inom partiledningen. 1992 hade några av de mest drivande personerna i grundargenerationen valt att lämna partiet eller avvecklat sitt aktiva partiengagemang; detta skedde strax efter att Klarström hade valts till partiordförande. På senhösten 1991 hade

[2250] Osign., ”Nya framgångar för Die Republikaner”, *SD-Kuriren*, nr 18 (1992), s. 13.

Sverigedemokraternas årsmöte beslutat att avslå en motion om att partiet skulle ta nya initiativ till internationella kontakter. Det är tydligt att internationella kontakter inte hade särskilt hög prioritet under Klarströms ledning. På samma sätt representerar valet av Mikael Jansson till ny partiordförande 1995 inledningen på en period då flera initiativ togs för att etablera nya sådana kontakter. Det finns indikationer på att Sverigedemokraterna under denna tid mer ingående undersökte vilka partier som var lämpliga och kunde komma ifråga för internationella samarbeten. Bland annat översattes delar av franska *Front Nationals* och brittiska *National Fronts* partiprogram, och till det årliga möte som *British National Party* anordnade skickade Sverigedemokraterna 1995 en partidelegation.

Under andra halvan av 1990-talet kom också Sverigedemokraterna för första gången att ingå i två större internationella samarbetsprojekt: Nord-Nat och Euro-Nat. Bakgrunden till dessa samarbeten skiljde sig åt.

Nord-Nat hade sin upprinnelse i Mikael Janssons förslag att fira det han benämnde ”Skandinaviska dagen”. Syftet var ursprungligen att manifestera enhet med två skandinaviska broderpartier i syfte att få medial uppmärksamhet. Denna tanke kom snart att omformuleras till det som blev projektet Nord-Nat, ett försök att få till stånd ett mer varaktigt *nordiskt* samarbete, då även det finska partiet IKL inkluderades. Ur ett perspektiv får Nord-Nat beskrivas som ett misslyckat projekt, dels beroende på skillnader mellan de ingående partierna, dels på grund av att två av dem uppvisade interna problem. Två år efter Nord-Nat*s* bildande, en period präglad av inaktivitet, konstaterade Sverigedemokraterna att samarbetet *de facto* hade upphört. Ur ett annat perspektiv framstår Nord-Nat, och då särskilt inkluderandet av IKL, som betydelsefullt för utvecklingen av Sverigedemokraternas kontakter med *Front National*.

Euro-Nat var ett mer ambitiöst projekt som hade initierats av *Front National* 1997. Syftet var att bygga upp en europeisk samarbetsorganisation som kunde utgöra grundvalen för en nationalistisk partigrupp i Europaparlamentet. Denna idé kom dock inte att realiseras, framförallt eftersom det saknades tillräcklig representation i parlamentet, och 1999 avvecklade Sverigedemokraterna sitt deltagande i projektet.

Euro-Nat var dock betydelsefullt såtillvida att det hade till följd att Sverigedemokraterna lyckades etablera en relation till *Front National*. Detta var också den första internationella kontakt som uppvisade både kontinuitet och djup. Från 1997 och fram till 2005 framträdde *Front National* som den främsta förebilden för Sverigedemokraterna. Relationen manifesterades framförallt i att högt uppsatta partiföreträdare återkommande besökte Frankrike i samband med *Front Nationals* arrangemang. Sverigedemokraterna tog även intryck av *Front National* när det gällde det partistrategiska arbetet och mottog betydande materiellt stöd i form av valfoldrar inför valet 1998. Relationen med *Front National* kom dock att förlora i betydelse efter 2005.

Partiets minskande betydelse kan sättas i direkt samband med att *Dansk Folkeparti* istället framträdde som Sverigedemokraternas främsta förebild åren efter millennieskiftet. Den första kontakten mellan de två partierna hade tagits redan 1997, bara två år efter *Dansk Folkepartis* bildande, men det var först efter millennieskiftet – och särskilt efter partiledarbytet 2005 – som det danska partiet intog en mer framträdande roll. Under det fortsatta 00-talet kom Sverigedemokraterna alltmer att identifiera sig med *Dansk Folkeparti*, ta intryck av partiet, samtidigt som kontakterna partierna emellan blev allt tätare. 2007 angav Sverigedemokraterna i sin engelska partipresentation att *Dansk Folkeparti* var det parti som mest liknade Sverigedemokraterna.[2251]

I ett större tidsperspektiv representerar identifikationen och kontakterna med *Dansk Folkeparti* en ideologisk omvärdering när det gällde Sverigedemokraternas internationella kontakter. De utländska partier som Sverigedemokraterna tidigare hade relaterat till eller etablerat kontakter med uppvisade nästan uteslutande mer eller mindre starka kopplingar till extremhögern. De hade antingen sitt ursprung i nyfascistiska rörelser (*Front National*), omfattade rasideologiska ståndpunkter (*Conservative Party*), återknöt till mellankrigstidens fascism (*Isänmaallinen Kansallis-Liitto*) eller uppvisade en högst otydlig gränsdragning gentemot nationalsocialistiska grupper och partier (*Die Republikaner*, *Nationalpartiet Danmark*, *Fedrelandspartiet*).

Dansk Folkeparti hade ett annat ideologiskt ursprung. Partiet hade sin bakgrund i en utbrytargrupp ur *Fremskridtspartiet*, som tillhörde den typ av utpräglade missnöjespartier som framträdde i Skandinavien under 1970-talet. Partiet saknade därmed den ideologiska belastning som vidhäftade såväl Sverigedemokraterna som deras tidigare internationella kontakter. Steget att upprätta kontakter med *Dansk Folkeparti* framstår som särskilt betydelsefullt mot bakgrund av att Sverigedemokraterna tidigare hade uttryckt misstro mot partier som visserligen delade partiets centrala uppfattningar i flykting- och invandringsfrågan, men som av Sverigedemokraterna beskrevs som ”populistiska”, snarare än som ”nationella” partier. Betraktat på detta sett verkar relationen till *Dansk Folkeparti* ha byggts på en sakpolitisk grundval, snarare än på ideologisk affinitet eller en traditionell identifikation med ”nationella” rörelser och partier.

Utöver dessa utländska partier – antingen enskilda partier eller större internationella partisamarbeten – har även Sverigedemokraternas kontakter med enskilda utländska personer och organisationer uppmärksammats i detta kapitel: *American Friends of BNP*, *Jus et Patria* och Bernard Mengal.

Mot slutet av tidsperioden inriktades Sverigedemokraternas internationella engagemang särskilt mot två områden. Det första kom till uttryck i en sondering av den partipolitiska terrängen

---

[2251] Se dokumentet ”Presentation of the Sweden Democrats”, rubriken ”International cooperation”; Pärm 12.

när det gällde samarbeten och grupptillhörighet på EU-nivå, i händelse att Sverigedemokraterna skulle komma att ta plats i Europaparlamentet. Det andra området bestod av ett engagemang i den counterjihadistiska rörelse som växte fram under andra hälften av 00-talet. Detta engagemang antog företrädesvis en nätverksform och har lämnat få spår efter sig i källmaterialet. Detta sammanhänger med stor sannolikhet med att engagemanget bars upp av bröderna Ekeroth och inte offentligt utannonserades av partiet.

KAPITEL 10. MOTREAKTION OCH FÖRÄNDRING

Av tidigare kapitel har det framgått att Sverigedemokraterna under första halvan av 1990-talet genomgick en radikalisering. Denna berörde i stort sett samtliga aspekter av partiets verksamhet. Det som har framhållits är att partiets ideologi och retorik skärptes, särskilt i fråga om invandringen. Men samma tidsperiod utmärktes också av att en rad strategiska val gjordes vad gällde inriktningen på partiarbetet. Partiet valde att profilera sig som ett ungdomsparti, inriktade verksamheten på yttre manifestationer av olika slag, och därigenom närmade man sig såväl skinheadsmiljöerna som nynazistiska organisationer, samt skapade ett aktivistiskt orienterat och nazianstruket ungdomsförbund. Utöver detta är det belagt att partiet valde att engagera sig på den gryende vit makt-musikens område.

Denna utveckling ledde till en motreaktion som sammanföll med – och framstår vara en direkt konsekvens av – att Sverigedemokraterna 1995 bytte partiordförande och en förändring av partiledningens sammansättning kom till stånd. Några av de konkreta beslut som därigenom togs har berörts i tidigare kapitel: beslutet att integrera SDU i moderpartiet (kap. 8), inställda offentliga manifestationer (kap. 6) och ett avvecklat engagemang på vit makt-musikens område (kap. 7).

Denna motreaktion har också, om än i olika utsträckning, uppmärksammats i tidigare skildringar av Sverigedemokraternas utveckling under den andra halvan av1990-talet. Men en del av de ansträngningar som gjordes och åtgärder som vidtogs för att åstadkomma något slags brytning med den föregående tidsperiodens utveckling har inte uppmärksammats, framförallt eftersom detta skeende skedde i det fördolda och inte har avsatt några tydliga spår efter sig i det offentligt tillgängliga materialet.

UNIFORMSFÖRBUD

Ett av de allra första beslut som togs efter att Mikael Jansson hade valts till partiordförande på årsmötet i mars 1995 rörde de offentliga manifestationer som partiet hade arrangerat under åren 1991–1994. Mer specifikt handlade det om att komma till rätta med den bild av partiet som hade etablerats i offentligheten genom dessa arrangemang. Sverigedemokraterna associerades med framförallt skinheads, men även med andra än mer radikala, uniformerade och militanta grupper, vilket inkluderade nationalsocialistiska grupper.

Som tidigare nämnts (kap. 6) beslöt partiet på årsmötet 1994 att det inte skulle arrangera några fler demonstrationer. Undantag gjordes för Engelbrektsmarschen. Detta ”demonstrationsstopp” bekräftades genom ett partistyrelsebeslut sommaren 1995, ett beslut som skulle gälla åtminstone

fram till årsmötet 1996, då frågan återigen skulle tas upp till behandling.[2252] Frågan var dock större än demonstrationerna i sig: den handlade även om vilka *deltagare* partiet såg som önskvärda vid framtida offentliga manifestationer, vilket intryck dessa deltagare gav och – i förlängningen – vilken bild av Sverigedemokraterna som därigenom förmedlades. Diskussionen kom därför i stor utsträckning att handla om klädsel, symboler, slagord och om oönskat beteende i allmänhet.

Det var mot denna bakgrund som partiet i maj 1995 beslöt att införa ordningsregler som gällde alla partiaktiviteter: ”inomhusmöten, marscher, utomhusmöten, stillastående manifestationer eller andra aktiviteter med liknande karaktär”.[2253] Reglerna omfattade förbud mot alkoholförtäring, tobaksrökning och slagord som inte var godkända av partiet. Även vissa symboler förbjöds. Ett område som dock inte berördes av reglerna var medlemmarnas och sympatisörernas klädsel. Just denna fråga blev föremål för ett partistyrelsebeslut i juli 1995: ”Uniformspersedlar, får icke bäras av någon aktivist vid någon som helst SD-aktivitet, (gäller även flygbladsutdelning). Skodon och frisyrer är inget som det ska ställas krav på, men hängivna aktivister förstår förhoppningsvis att även detta har stor betydelse.”[2254] Det var detta som senare kom att bli känt som ”uniformsförbudet”.

Beslutet utgjorde inte slutpunkten för diskussionen om uniformsliknande klädsel. Tvärtom aktualiserades frågan återigen under våren 1996. På årsmötet i mars detta år diskuterades Engelbrektsmarschens framtid och mer generellt hur partiet skulle agera vad gällde offentliga manifestationer och oönskade deltagare.[2255] Partiorganisatören Lars Emanuelsson framhöll att partiet vid eventuella framtida manifestationer måste framstå som normalt: ”Alla ska se ut som vanligt folk. Inga symboler får förekomma, inga uniformer.”[2256] Detta fyllde inte bara ett kosmetiskt syfte, det vill säga att partiet önskade framstå i en viss dager. Det fanns en direkt koppling mellan klädsel och ideologi. Genom att besluta om vilken klädsel och vilka symboler som var tillåtna kunde partiet signalera vilka deltagare som inte var välkomna på partiets manifestationer. Indirekt var detta en ideologisk gränssättning. Eller som partiorganisatören Lars Emanuelsson uttryckte ambitionen: ”Vi måste mota bort dom som är öppet NS. […] Vi ska rensa bort folk som inte är SD-are.”[2257]

Diskussionen på mötet sammanföll med att *SD-Bulletinen* publicerade en notis från partiledningen som behandlade uniformsliknande klädsel:

> Sverigedemokraterna har fått dåligt rykte på grund av att

[2252] Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 13; Pärm 2.
[2253] Osign., ”Ordningsregler”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1995, s. 2.
[2254] Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 13; Pärm 2.
[2255] För denna diskussion, se Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 18c, s. 18; Pärm 3.
[2256] Ibid.
[2257] Ibid. ”NS” ska i sammanhanget förstås som förkortningsformen av ”Nationalsocialister”.

> vissa ”Hollywoodnazister” och andra personer i uniformsliknande klädsel anslutit till Engelbrektsmarschen. Bäste medlem sprid på din ort information om att vi inte kommer att acceptera något sådant i fortsättningen, endast seriösa nationalister hälsas välkomna. Personer med så svag övertygelse att de måste klä ut sig på ett sådant sätt att de drar ett löjets skimmer och skam över Sverigedemokraterna ombedes att stanna hemma, eller fatta allvaret och klä sig som vanligt folk. Vi kommer att fotografera och publisera [sic] bilder av personer som bedriver partiskadlig verksamhet d.v.s. bryter emot demonstrationsledningens order.[2258]

I maj 1996 utvecklade Jansson dessa tankegångar i det ”ordförandebrev” som cirkulerade internt inom partiledningen. Under rubriken ”Lärdom från Engelbrektsmarschen” beskrev Jansson situationen:

> Som nog ingen missat omtalas vi ofta som skinnhuvuden och ibland även som nazister. Så länge som det finns en chans att hitta ett enda motiv som bekräftar detta under SD-aktiviteter kommer TV och tidningar att utnyttja situationen till att hålla den stora majoriteten av folket i okunnighet om vår politiska hållning. Om vi tog bort alla sådana motiv skulle media inte kunna fortsätta med sin förvanskning. De flesta journalister som trakasserar oss vill nämligen känna att de inte ljuger, därför använder man de militariskt klädda människorna som bevis för sin egen tro. Mitt förslag är därför att vi stramar upp den klädesrestriktion vi infört ytterligare.[2259]

Jansson föreslog att en notis skulle införas i varje nummer av *SD-Bulletinen* så att partiets inställning till uniformsliknande klädsel skulle komma till ”allmän kännedom i nationella led”:

> Genom att fotografera eller omtala människor som under SD-aktiviteter burit byxa och/eller jacka av uniformsmodell eller militärkängor, har journalister tidigare lyckats att falskeligen utmåla Sverigedemokraterna som ett odemokratiskt parti. Användning av sådana klädespersedlar har därför förbjudits under våra aktiviteter. Den som trotsar förbudet avvisas.[2260]

[2258] Se notis i *SD-Bulletinen*, nr 3 1996, s. 3.
[2259] Ordförandebrev (Maj 1996), rubriken ”Lärdom från Engelbrektsmarschen”; Pärm 3.
[2260] Ibid.

Vid det efterföljande partistyrelsemötet diskuterades Janssons förslag i detalj:

> Omröstningar förekom på mötet huruvida klädesrestriktionerna skulle vara specificerade eller mer allmänna. Den senare åsikten vann. Beslut: uniformsliknande klädsel skall inte tillåtas vid någon som helst SD-aktivitet. Ledande funktionär vid varje enskild aktivitet är skyldig att bedöma vad som skall tillåtas.[2261]

I *SD-Bulletinens* nummer för juni-juli 1996 infördes den första notisen om de nya klädrestriktionerna. Den hade samma innehåll som Jansson föreslagit.[2262] Samma notis infördes därefter i varje nummer av medlemsbulletinen ända fram till maj 1998.[2263] Denna typ av publicering saknar motsvarighet i Sverigedemokraternas publikationer och ger en indikation på att frågan uppfattades som mycket betydelsefull för partiet.

Samtidigt som den första notisen om ”klädrestriktionerna” infördes publicerades en mer principiellt hållen artikel med rubriken ”SD – ingen subkultur” i medlemsbulletinen. I artikeln markerade partistyrelseledamoten Jakob Eriksson tydligt partiets avståndstagande gentemot de skinheads som under föregående år hade varit ett givet inslag vid framförallt Sverigedemokraternas större manifestationer: ”Det är på tiden att vi med krafttag avvisar dessa förvirrade ungdomar från våra sammankomster.”[2264] Artikeln bör ses som ett komplement till uniformsförbudet. Enligt vad Mikael Jansson senare har uppgett hade förbudet som syfte att skapa ”en mall” för att tvinga bort skinheads från partiets offentliga manifestationer.[2265]

Artikeln innehöll dock inte reflektioner eller utsagor som tyder på självkritik i relation till partiets tidigare agerande i förhållande till den grupp som det nu markerade avstånd till. Eriksson hävdade exempelvis: ”Att denna subgrupp förknippas med SD är djupt beklagligt. Vi Sverigedemokrater har alltid tagit avstånd från den dekadenta skinnskallekulturen men välkomnat individer som ställt upp på våra ideal.”[2266] Frånvarande i artikeln är partiets agerande i det förflutna, det vill säga att en del av partihistorien hade uteslutits ur resonemanget. Sverigedemokraternas medvetna satsning på

[2261] Protokoll från partistyrelsens möte, nr 2/1996, punkt 5; Pärm 3. Protokollet är odaterat, men av punkt 15 i det framgår dock att mötet hölls före den 22 juli 1996. Det föregående partistyrelsemötet hade hållits den 22 mars. Rimligtvis hölls mötet i juni 1996.
[2262] Se notis i *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1996, s. 3.
[2263] Det sista numret notisen infördes i var *SD-Bulletinen*, nr 5 1998, s. 5.
[2264] Jakob Eriksson, ”SD – ingen subkultur”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1996, s. 11.
[2265] Mikael Jansson, ”’Nästa tjugo år nu, Sverigevänner!’” i Jens Leandersson (red.) *20 röster om 20 år: Sverigedemokraterna 1988–2008* (Helsingborg, 2008), s. 50.
[2266] Jakob Eriksson, ”SD – ingen subkultur”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1996, s. 11.

ungdomar efter valet 1991, mobiliseringen av ungdomar till partiets manifestationer genom arrangerandet av vit makt-musikkonserter och partiets glädje över att skinheadsungdomar fyllde ut leden i samband med framförallt Engelbrektsmarscherna – allt detta, som mer utförligt har behandlats i tidigare kapitel, var fullständigt frånvarande i Erikssons artikel.

Uniformsförbudet och Erikssons artikel visar dock med all tydlighet att Sverigedemokraterna numera var beredda att dra upp gränser gentemot ideologiskt närstående ”nationella” grupper – dock utan att för den skull vidkännas partiets tidigare agerande.

SYMBOLER OCH RUNOR

En annan av de frågor som partiledningen diskuterade under åren 1995–1996 var partiets inställning till symboler. Det handlade i första hand om historiska och religiösa symboler – inte minst fornnordiska runor – som hade använts av och därmed blivit associerade med nationalsocialismen.

Frågan diskuterades för första gången på Sverigedemokraternas årsmöte i mars 1995. Hur diskussionen gestaltade sig har inte kunnat fastställas, eftersom mötesprotokollet saknas i partiarkivet. Resultatet blev dock att årsmötet beslutade att fastställa ordningsregler för partiets manifestationer; det var dessa som kom att bli grunden för det så kallade uniformsförbudet. Ordningsreglerna publicerades i *SD-Bulletinen* i maj 1995 som också tog upp frågan om användningen av symboler på två sätt. I kategorin ”godkända politiska och opolitiska symboler” som fick bäras vid partiets manifestationer ingick endast svensk nationsflagga och ”[v]åra partimärken och andra oförargliga märken som inte har någon koppling till andra världskrigets fasor”.[2267] När det gällde den andra kategorin – fornnordiska symboler och runor – var ”samtliga godkända oavsett vad de betyder eller vem som har eller har haft dem som partisymboler”.[2268]

Problemet med denna uppdelning var att de fornnordiska runorna och symbolerna – vilka enligt de nya reglerna var tillåtna av partiet – i många fall var symboler som tagits i anspråk av nationalsocialistiska organisationer och därmed hade en koppling ”till andra världskrigets fasor”. Detta gjorde de tillåtna symbolerna otillåtna att bära vid partiets manifestationer. Som exempel kan nämnas odalrunan. Denna ingick i den äldre runraden, men hade använts flitigt i Tredje riket, exempelvis som symbol för SS Centralbyrå för ras och bosättning (*Rasse- und Siedlungshauptamt der SS*) och som divisionsemblem för åtminstone två *Waffen-SS*-divisioner.[2269] Som om detta inte var nog användes odalrunan av *Riksfronten*, ett samtida svenskt nationalsocialistiskt parti.[2270] Det var således svårt att utifrån generella regler vara konsekvent.

Frågan om symboler återkom vid årsmötet 1996. Återigen aktualiserades den av en större

---

[2267] Osign., ”Ordningsregler”, *SD-Bulletinen*, nr 5 1995, s. 2.
[2268] Ibid.
[2269] Se uppslagsordet ”Odal (runa)”, Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Odal_(runa) (Hämtad: 2023-09-03).
[2270] Osign., ”Riksfronten”, *Expo*, inget publiceringsdatum: https://expo.se/fakta/wiki/riksfronten.

diskussion om partiets manifestationer, särskilt hur partiet skulle förfara vid den kommande Engelbrektmarschen.[2271] Partiorganisatören Lars Emanuelsson var den som tydligast drev linjen att inga symboler skulle få förekomma i partiets manifestationer. Detta gav upphov till flera inlägg. James Christenson från Smålandsdistriktet ställde frågan vad som egentligen menades med symboler. Eva Nyman från Uppsaladistriktet höll en utläggning och försvarade ”rätten att bära symboler som är ur-nordiska”, men påpekade även att ”har man en ideologi fast förankrad i hjärtat, så behöver man inga som helst symboler”.[2272]

Mikael Jansson gick på en annan linje. Han ansåg att ”visst ska vi ha symboler, men det kan utnyttjas av journalister. Våra egna symboler rekommenderas, ex. facklan!”[2273] Detta var, i likhet med uniformsförbudet, ytterligare ett exempel på hur man argumenterade mot vissa företeelser med hänvisning till att dessa kunde användas av media för att misskreditera partiet.

Andra mötesdeltagare önskade inta en mer principiell ståndpunkt och ta strid för dessa symboler. Gösta Svensson menade att partiet ”bör ha så mycket kurage att vi står för våra symboler”.[2274] I detta instämde Anders Westergren från Höör och en viss Mattias Karlsson från SD-Uppsala.[2275] Den senare ville dra gränsen vid ”NS-symboler”.[2276] Som påpekats var det just den gränsdragningen som inte var helt lätt att göra, eftersom nationalsocialistiska organisationer från 1930-talet och framåt hade tagit ett stort antal historiska symboler och fornnordiska runor i anspråk.

Diskussionen på årsmötet ledde inte till något beslut i frågan. Det framstår som om de motstridiga ordningsreglerna från våren 1995 kvarstod som riktmärke vad gällde bärandet av symboler vid partiets offentliga framträdanden.

Den 17 oktober 1996 avgjorde Högsta domstolen (HD) ett mål där den centrala frågan var huruvida bärandet av vissa symboler i sig uttryckte hot eller missaktning för folkgrupp, vilket i så fall skulle utgöra hets mot folkgrupp.[2277] Målet gällde en person som den 30 november 1995 på allmän plats i Visby hade uppträtt i kläder med tyg- och metallmärken som föreställde fyra av de omstridda symbolerna: odalrunan, livsrunan (även kallad ”Livets träd”), solkorset/hjulet samt kelterkorset.[2278] Personen hade dömts i tingsrätten, överklagat till Svea hovrätt, som fastställde tingsrättsdomen. Även HD gick på denna linje. Vissa symboler kunde i sig utgöra hets mot

[2271] För diskussionen i sin helhet, se Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 17–19; Pärm 3.
[2272] Ibid., s. 18.
[2273] Ibid.
[2274] Ibid.
[2275] Denne Mattias Karlsson från SD-Uppsala, som vid vissa tillfällen kommer att omnämnas i vitboken, är inte identisk med den Mattias Karlsson, bördig från Småland, som i dagsläget är riksdagsledamot och som har ingått i Sverigedemokraternas partistyrelse sedan 2005. För att markera skillnaden kommer jag hädanefter att betona att den förstnämnde tillhörde SD-Uppsala.
[2276] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 18 f; Pärm 3.
[2277] Brottsbalk (1962:700), 16 kap. 8 §, 1 st.: https://lagen.nu/1962:700 (Hämtad: 2023-01-17).
[2278] Nytt Juridiskt Arkiv [NJA]1996, s. 577: https://lagen.nu/dom/nja/1996s577 (Hämtad: 2023-02-06).

folkgrupp, beroende på sammanhang, när de ”bärs tillsammans med t ex klädsel av viss färg och visst snitt”.[2279]

Avgörandet i HD kom återigen att aktualisera frågan om symboler vid Sverigedemokraternas manifestationer. Den 26 oktober valde partiledningen att inkludera en diskussionspunkt om partiets inställning till ”rasistiska runor” på dagordningen för det kommande VU-sammanträdet.[2280] Hur diskussionerna gick på detta möte framgår inte av protokollet, men det beslutades åtminstone att solkors, kelterkors, torshammare och runor hädanefter skulle utgå ur partiets försäljningslista.[2281] Dock beslutade partiet ta fram en knapp med en avbildning av hela runraden, ”Futharken”, i gul text mot blå bakgrund.[2282]

I källmaterialet sägs inte explicit att det var HD:s dom som föranledde beslutet att partiet skulle sluta sälja produkter med dessa symboler. Två omständigheter pekar dock i denna riktning; dels tidpunkten för beslutet, vilket togs endast nio dagar efter HD-domen, dels det faktum att de symboler som skulle tas bort från försäljningslistan också var de som uttryckligen omnämndes i domen. Betraktad på detta sätt framstår beslutet som motiverat av HD:s dom, det vill säga att det togs på grund av yttre omständigheter. Samtidigt hade dessa symboler diskuterats tidigare, eftersom de uppfattades som problematiska, men partiets inställning till dem var kluven. En möjlig tolkning, som har ett visst stöd i källmaterialet, är att partiledningen använde domen som ett svepskäl för att få bort de problematiska symbolerna. Det som gör denna tolkning rimlig är att partiledningens beslut gick längre än innehållet i HD:s dom. Det domen handlade om var att bärandet av vissa symboler, på allmän plats och under vissa omständigheter kunde utgöra hets mot folkgrupp; frågan om försäljning av dessa symboler berördes inte alls. Mot bakgrund av detta omfattade partiledningens beslut fler symboler än de som specifikt togs upp i domen som endast omnämnde odalrunan, livsrunan, solkorset/hjulet samt kelterkorset.[2283] Partiledningen förbjöd även försäljning av såväl torshammare som produkter med runor generellt.[2284]

En månad senare diskuterade partistyrelsen frågan om beslutet att ta fram ”produkter med runor”; nu handlade det inte bara om knappar, utan även t-shirts.[2285] Frågan kretsade kring vilken runrad som skulle användas, den äldre med 24 runor eller den yngre med 16 runor. Partiorganisatören Lars Emanuelsson ”talade av *försäljningsskäl* för det äldre runalfabetet, där de kontroversiella runorna finns med”, vilket blev partistyrelsens val.[2286] Vissa ledamöter var kritiska till idén att partiets skulle sälja sådana produkter. Flera av dessa tillhörde den nya generationen och

[2279] Ibid.
[2280] Kallelse till VU-möte den 26 oktober 1996, ärende 8; Pärm 3.
[2281] Protokoll från VU-möte den 26 oktober 1996, 6 §; Pärm 3.
[2282] Ibid.
[2283] Nytt Juridiskt Arkiv [NJA] 1996, s. 577: https://lagen.nu/dom/nja/1996s577 (Hämtad: 2023-02-06).
[2284] Protokoll från VU-möte den 26 oktober 1996, 6 §; Pärm 3: 3560.
[2285] Protokoll från partistyrelsens möte den 30 november – 1 december 1996, § 9c; Pärm 3.
[2286] Ibid. Egen kurs.

invände på olika sätt mot planerna. Jakob Eriksson var kritisk till idén att överhuvudtaget ta fram en knapp. Jimmy Windeskog ansåg att man borde satsa på att ta fram tröjor med Sverigedemokraternas partisymbol (”Facklan”) eller trycket ”Sverigedemokraterna” på, och ordförande Jansson instämde i detta.[2287]

Behandlingen av frågan om partiets inställning till runor och symboler som ingick i ett gemensamt kulturarv, men som samtidigt var historiskt associerade med nationalsocialistiska organisationer eller ingick i den nationella rörelsens symbolrepertoar mer generellt bör av flera skäl diskuteras här. Den belyser de dilemman som Sverigedemokraterna ställdes inför när det gällde att dra gränser mellan partiet och den omgivande ideologiska miljön. Det är ingen slump att det första avgörandet gällde partiets *egna* manifestationer. Det var ett område där partiet kunde bestämma reglerna för deltagarna, såväl vad gällde deras klädsel som de symboler som bars.

Men av diskussionerna framgår att olika hänsynstaganden ställdes mot varandra: ideologiska, pragmatiska och ekonomiska. Vissa personer önskade försvara de symboler som tillhörde ett nordiskt kulturarv, trots att dessa var ideologiskt komprometterade. Att partiledningen tog fram en knapp med den äldre runraden i de svenska färgerna kan ses som en protesthandling mot HD:s dom, vilken mer eller mindre förbjöd det offentliga bärandet av vissa runor under straffhot.

Samtidigt fanns en ekonomisk dimension närvarande i diskussionen. Lars Emanuelsson återvände till denna vid två tillfällen, trots att han framträdde som en motståndare till symbolanvändningen i partiets regi. Vid årsmötet 1996 hade han poängterat att partiet valde att sälja kelterkorset av ”ekonomiska skäl”.[2288] Vid partistyrelsemötet senare samma år hade han framhållit att partiet faktiskt borde sälja knappar med den äldre runraden av ”försäljningsskäl” (eftersom denna runrad innehöll de kontroversiella runorna).

Till detta kan läggas ytterligare en dimension: hur partiet önskade framstå i offentligheten. Det är påfallande ofta som denna dimension var närvarande i de interna partidiskussionerna åren efter 1995. Man återkom ständigt till att partiet i offentligheten, främst i massmedierna, framställdes på ett negativt sätt och man uttryckte en önskan om att förändra bilden av partiet. Man ville åtminstone inte underlätta för massmedierna – som generellt uppfattades som politiska motståndare – i deras arbete. På detta sätt motiverades flera av de beslut som togs.[2289] Denna känslighet inför hur partiet uppfattades återkom exempelvis i den interna kritiken mot *SD-Kurirens* bildsättning, något som bland annat togs upp på årsmötet 1996. Eller som årsmötesdelegaten Martin Linde kärnfullt uttryckte det: ”Framsidan av kuriren [är] avskräckande med bild av ’skinnskallar’. Inte bra! Bild av

[2287] Ibid.
[2288] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 18; Pärm 3.
[2289] Se exempelvis diskussionen om uniformsförbudet i Jakob Eriksson, ”SD – ingen subkultur”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1996, s. 11, samt Mikael Janssons resonemang i Ordförandebrev (Maj 1996); Pärm 3.

kvinna med barn är mycket bättre.”[2290] Känsligheten omfattade även vad som kan sägas ha varit okontroversiella ämnen. Exempelvis togs frågan upp till diskussion om inte partiet borde ”skära ned på antalet svärdsvingande vikingar på info-material, planscher och tröjor”, eftersom ”SD:s image är riktigt grabbig, ibland riktigt smågrabbig”.[2291]

Partiledningens beslut att inte låta partiet associeras med symboler med anknytning till nationalsocialismen kan alltså knappast sägas ha varit ett renodlat ideologiskt ställningstagande. Diskussionen innehöll ekonomiska överväganden och aktualiserade frågan huruvida man inte borde försvara symboler som var en del av kulturarvet. Dessutom togs beslutet i direkt anslutning till HD:s utslag. Samtidigt bör den omsorg som partiet fäste vid hur det uppfattades i offentligheten noteras, vilket präglade diskussionerna åren efter 1995. I likhet med uniformsförbudet handlade beslutet om runorna och symbolerna om vilken bild av partiet man önskade förmedla, eller rättare sagt, vilken bild man inte önskade förmedla. Samtidigt hade dessa beslut konsekvenser i verkligheten: besluten uteständgde effektivt grupperna som Sverigedemokraterna önskade att markera avstånd till, vare sig det var skinheads i bomberjackor eller ”Hollywoodnazister” med odalrunor. Det finns även exempel på hur partistyrelseledamöter drog konsekvenserna av partiets nya riktlinjer, exempelvis den ovan nämnda Christensen som hösten 1996 avsade sig sin partistyrelsepost ”p.g.a. att man tydligen inte blir accepterad som man är, eller får vara klädd som man vill, oavsett om det är på möten eller privat”.[2292] Christensen hade sedan våren 1996 varit ”frändemedlem” i Smålands SA.[2293] Gruppen har ömsom beskrivits som en nazistisk grupp, ömsom som ”en mer radikaliserad version av Sverigedemokraterna än en rasideologisk gruppering”.[2294]

NATIONALDEMOKRATI

Mindre än ett år efter att Mikael Jansson hade övertagit partiordförandeposten kan en i sammanhanget intressant förändring i det sverigedemokratiska språkbruket konstateras. Den handlar om hur partiföreträdare valde att beteckna partiet och den egna ideologiska positionen, såväl offentligt som internt: man började tala om Sverigedemokraterna som ett ”nationaldemokratiskt” parti.

Tidigare hade det självklara valet varit att man omtalade Sverigedemokraterna som ett ”nationalistiskt” eller, än vanligare, ett ”nationellt” parti. Våren 1993 hade *SD-Kuriren* publicerat

[2290] Se Martin Lindes inlägg, Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 17; Pärm 3.
[2291] Ordförandebrev nr 16 (April-augusti 1997), rubriken ”April- och majrapport (från Eva)”; Pärm 3.
[2292] Ordförandebrev, nr 12 (September 1996), s. 1; Pärm 3.
[2293] Se Christensens medlemsansökan, daterad den 3 mars 1996, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 149, samt not 133, s. 419.
[2294] Se Osign., ”NSF – Svea SA”, *Expo*, publicerad den 16 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/nsf-svea-sa (Hämtad: 2023-08-29). Citat: Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 91.

ett kortare utbyte mellan SD-Skåne och Anders Klarström kring frågan om vilken beteckning som var den korrekta. SD-Skåne hävdade att ”nationell” innebar att man var ett parti som ”verkar över hela Sverige”, medan ”nationalistisk” utgjorde Sverigedemokraternas ideologiska position eftersom partiet betonade ”nationalkänslan, kärleken till det land vi är födda”.[2295] Klarström invände mot detta:

> I ordets strikta betydelse är det kanske riktigt, att ordet nationell avser något som rör hela riket. Men ordet nationell har idag utvecklats till något mer. Vi SD:are kallar oss inte nationella för att vi är verksamma över hela landet och vi säljer inte tröjor med ”nationell solidaritet” på för att det handlar om någonting rikstäckande. *I stället har ordet nationell blivit ett begrepp för patriotism och fosterlandskärlek.* Och det är inget fel med det. Ett språk som inte utvecklas är ett dött språk![2296]

Det som särskilt bör noteras i det ovan återgivna inlägget av Klarström, är inte vad som sägs, utan vad som utelämnats. För ”nationell” var inte bara ett ord som genom språklig utveckling hade kommit att bli en synonym till ”nationalistisk”. Det var även en rörelsebeteckning – ”den nationella rörelsen” – som sedan mellankrigstiden hade innefattat nationalsocialistiska, fascistiska och extremnationalistiska organisationer.[2297] Samtliga dessa var utpräglat antidemokratiska. Så länge som Sverigedemokraterna, i egenskap av demokratiskt, parlamentariskt verkande parti, valde att beteckna sig själva som ”nationella”, existerade inget särskiljande från alla dessa andra grupper.

Detta illustreras tydligt i en tv-intervju som gjordes med Anders Klarström i samband med en av partiets manifestationer i september 1994. Klarström fick frågan om vilka deltagare som var välkomna vid Sverigedemokraternas manifestationer, mer specifikt om VAM – som faktiskt var närvarande vid manifestationen – var välkomna. Klarströms svar blev att alla var välkomna som ”delar våra värderingar och synpunkter”. På frågan vilka Sverigedemokraternas grundvärderingar var svarade Klarström: ”Grundvärderingen är ett nationellt ansvarstagande för vårt fosterland.”[2298]

Av detta framgår att det var nationalismen – ”grundvärderingen” – som utgjorde den förenande punkten mellan den nationella rörelsens övriga organisationer och Sverigedemokraterna; det var den som avgjorde vilka deltagare som var välkomna vid partiets manifestationer. Detta

---

[2295] Sign. ”SD-Skåne”, ”Nationell eller nationalistisk?”, *SD-Kuriren*, nr 20, (1993), s. 12.

[2296] Anders Klarström, ”Kommentar”, *SD-Kuriren*, nr 20, (1993), s. 12. Egen kurs.

[2297] Lena Berggrens projektbeskrivning ”Mellan konservatism och nationalsocialism – Sveriges nationella förbund 1930–1990”, återgiven på Docplayer: https://docplayer.se/amp/5173939-Mellan-konservatism-och-nationalsocialism-sveriges-nationella-forbund-1930-1990.html (Hämtad: 2023-12-01).

[2298] Se intervju med Klarström vid Sverigedemokraternas manifestation i Göteborg den 10 september 1994, klippet ”Anders Klarström (SD) välkomnar Vitt Ariskt Motstånd (VAM) i SDs demonstration”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=-S23_lPRuOc (Hämtad: 2023-09-03).

betyder att inställningen till demokrati inte var det särskiljande. Därmed fanns inget principiellt hinder för Sverigedemokraterna att tillåta personer från en antidemokratisk, militant och nationalsocialistisk grupp som VAM att delta. Det som möjligtvis gjorde att VAM:s deltagande i dessa manifestationer blev föremål för kritik från partiets sida var inte den ideologi som gruppen representerade, utan huruvida gruppen genom sitt uppträdande väckte uppmärksamhet och ledde till negativ publicitet. Som tidigare nämnts var det exakt detta som inträffade vid 30 november-demonstrationen 1992, då Sverigedemokraterna efteråt beklagade att ”en grupp personer med Vam och hakkors-flaggor agerade linslusar åt pressen och därmed hjälpte dem i sitt smutsiga arbete”.[2299]

För Sverigedemokraterna blev detta under andra halvan av 1990-talet ett problem: hur kunde en gräns dras mellan de ”nationella” grupper som var uttalat antidemokratiska och Sverigedemokraterna som hade valt att verka inom ramen för det demokratiska systemet? Lösningen på detta visade sig vara beteckningen ”nationaldemokrati” som kom att betonas i det sverigedemokratiska språkbruket efter att Jansson tillträde som partiordförande 1995.

Begreppet nationaldemokrati, i dess olika former, hade visserligen förekommit i Sverigedemokraternas publikationer tidigare, men högst sporadiskt och utan att någon större konsekvens i användningen. Endast en handfull tillfällen finns belagda under tidsperioden 1988–1996. Johan Rinderheim omtalade så tidigt som 1988 Sverigedemokraterna som en ”demokratisk nationell rörelse” och jämförde den i detta avseende med *Front National*.[2300] Strax efter valet 1991 beskrev *SD-Kurirens* redaktionsmedlem Johan Lindgren betydelsen av att Sverigedemokraterna hade tagit två mandat i kommunvalet med orden: ”För första gången någonsin finns ett demokratiskt nationalistparti representerat i Sverige.”[2301]

Sverigedemokraterna var alltså inte särskilt benägna att använda en självbeteckning som sammanförde nationalismen som grundideologi med demokratin som arbetsmetod. Möjligtvis hängde detta samman med att det under några år på 1980-talet hade existerat ett parti med namnet *Nationaldemokratiska Partiet* (NDP). NDP var en skapelse av BSS, ett försök att bilda ett slags frontorganisation som på en och samma gång var ett parti och en organisation för gatuaktivism.[2302] NDP bestod huvudsakligen av unga skinheads och hade nära kopplingar till BSS. Partiledaren Fredrik Lundin publicerade sig i *Patrioten* och i BSS publikationer infördes såväl nyheter om NDP som en intervju med en av dess medlemmar.[2303] Vid några tillfällen valde BSS och NDP att

---

[2299] Osign., ”Karl XII”, *SD-Bulletinen*, nr 12 1992, s. 3.

[2300] Se Rinderheims tal inför den europeiska ungdomskongressen i Strasbourg i april 1988, återgivet i *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 6–7 1988, s. 7. Se även osign., ”Framgång för Le Pen igen”, *Sverige-Kuriren*, nr 2 (1988), s. 13.

[2301] Se redaktionskommentar, signerad Johan Lindgren i *SD-Kuriren*, nr 15 (1991), s. 2.

[2302] Lars Olof Lampers, kapitlet ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i *Övervakningen av nazister och högerextremister* (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002), s. 162.

[2303] För Lundins artiklar, se ”Demokratin satt ur spel?”, *Patrioten*, nr 6 (1985), s. 19 och ”Recension”, *Patrioten*, nr 7–8 (1986), s. 26. För BSS uppmärksammande av partiet, se osign., ”Året som gått”, *BSS medlemsbulletin*, nr 4 1984, s.

uppträda på gemensamma manifestationer.[2304] Innehållet i NDP:s stenciltidning *Nya Nationaldemokraten* var ”mindre tillrättalagt” än BSS publikationer och uppvisade ”tydliga inslag av nazistisk propaganda och nazistiska symboler”.[2305] Exempelvis kan nämnas att NDP arrangerade årliga protester utanför Sovjetunionens ambassad med krav på att den nazistiska krigsförbrytaren Rudolf Hess skulle friges.[2306] Genom kopplingen till NDP kan ”nationaldemokrati” beskrivas som, minst sagt, ideologiskt komprometterat. Vidare bör det påpekas att när BSS-falangen i *Sverigepartiet* diskuterade det framtida partinamnet återfanns inte nationaldemokrati i något av de namnförslag som hade inkommit.[2307]

Samtidigt tycks delar av den nationella rörelsen haft invändningar mot det andra ledet i det partinamn – Sverigedemokraterna – som till slut valdes. När Ulf Hamacher från *Sveriges Nationella Förbund* recenserade Sverigedemokraternas nystartade tidning var han överlag positivt inställd till partiet, men tillade också: ”Varför demokrater? Den beteckningen gör ju att en röd signallampa blinkar: Halt!”[2308]

Mot bakgrund av detta är det förståeligt att Sverigedemokraterna under lång tid valde att inte använda sig av nationaldemokrati som ideologisk självbeteckning. Detta ändrades dock efter Mikael Janssons tillträde som partiordförande våren 1995. I ett artikelkoncept till *SD-Bulletinen* tackade Jansson partiet för att han hade fått förtroendet att leda Sveriges ”största demokratiska och nationalistiska parti”.[2309] Detta var en formulering som lade lika tonvikt på nationalismen som demokratin. Begreppet förekom därefter flitigt i det interna partimaterialet. I det ordförandebrev som Jansson skickade ut till partiledningen i september 1995 beskrev han exempelvis Sverigedemokraternas belägenhet på följande sätt: ”Nu går tåget! Spelrummet är nu öppet för ett nationellt-demokratiskt parti att ta för sig i opinionen.”[2310]

Begreppet påverkade det interna partiarbetet. 1995 valde Sverigedemokraterna att på grund av ekonomiska skäl inte ställa upp i EU-valet. Istället rekommenderades medlemmarna att rösta blankt, med den explicita motiveringen att inga ”nationella demokratiska alternativ” fanns.[2311] När partiet upprättade sin organisationsplan samma år beslutades att distriktsbulletinerna enbart skulle skickas till andra ”demokratiska nationalister”, utöver partimedlemmarna.[2312]

Tämligen snart kom också termen ”demokratisk nationalism”/”nationaldemokrati” att inta

3 och *Patrioten*, nr 1 (1984), 6 f.
2304 Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 27.
2305 Ibid.
2306 Ibid.
2307 Se osign., ”Namnbyte”, *Sverigepartiets medlemsbulletin*, december 1987, s. 2.
2308 Per Nygren, ”Sverigedemokraterna leds av före detta nazist”, *Göteborgsposten* den 1 oktober 1991, s. 8.
2309 Se Mikael Janssons artikelmanus märkt ”Till SD-Bulletinen april 1995”; Pärm 3.
2310 Ordförandebrev, nr 4 (September 1995), s. 3; Pärm 3.
2311 Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 14; Pärm 2.
2312 Se dokument märkt ”SD Organisationsdokument nr 2 version 1”, daterat den 3 april 1995, s. 2; Pärm 3.

en framträdande roll i partiets yttre kommunikation, främst i partipublikationerna.[2313] I offentligheten kom nationaldemokratin explicit att ställas mot andra ideologiska positioner. Partiorganisatören Lars Emanuelsson betonade i *SD-Bulletinen* 1995 att det var ”stor skillnad på att vara demokratisk nationalist och nationalsocialist (nazist), men de två begreppen blandas tacksamt ihop”.[2314] Tomas Johansson efterlyste å sin sida 1997 att Sverigedemokraternas kritiker, exempelvis journalisterna Anna-Lena Lodenius och Per Wikström, kunde ”förmå sig till att inse att nationaldemokrater är en fristående ideologisk inriktning som inte låter sig förenas med nazism eller någon annan totalitär ideologi”.[2315] Den gränsdragning som gjordes skar rakt igenom den nationella rörelsen, vilket framträder tydligt när *SD-Bulletinen* kommenterade Sverigedemokraternas framgångar bland ungdomar: ”Ingen annan nationell organisation, nationaldemokratisk eller anti-demokratisk, har nått ut till så många skolungdomar som SD.”[2316]

När Sverigedemokraterna från 1997 och framåt etablerade ett mer djupgående internationellt samarbete var begreppet närvarande på ett naturligt sätt. I den deklaration genom vilken Nord-Nat bildades 1997 slogs i första punkten fast att organisationen inkluderade ”Nationaldemokratiska partier som arbetar för att stärka den nationella suveräniteten”.[2317] Nord-Nat och senare Euro-Nat var enligt Jansson ett uttryck för att de ”nationaldemokratiska partierna måste arbeta seriöst, offensivt och samordnat på den internationella scenen”.[2318] Det internationella samarbetet förpliktade till vaksamhet mot partier och grupper som visserligen kunde betecknas som nationaldemokratiska, men som balanserade på den gräns som nu hade dragits upp:

> Den europeiska nationaldemokratiska blomsterrabatten är brokig och inte ensartad. Lika viktig som förståelsen är konsekvensen i hållandet av rambestämmelserna, de otaliga små odemokratiska sekter som försöker visa upp sin bästa sida måste hållas utanför. Brokig är rabatten men den skall vara fri från ogräs, aldrig bli vildsådd.[2319]

Vidare kom nationaldemokratin att projiceras på historiska personer. I en artikel om 1800-talets Skarpskytterörelse omtalades en av dess förgrundsgestalter, författaren August Blanche,

---

[2313] Ett tidigt exempel, utöver Mikael Janssons publikationer, stod Anders Westergren för; se ”Demokratisk nationalism”, *SD-Kuriren*, nr 28 (1996), s. 19.

[2314] Lars Emanuelsson, ”Läste du av någon underlig anledning Expressen den 16 augusti?”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1995, s. 7.

[2315] Se Tomas Johanssons recension av Anna-Lena Lodenius och Per Wikströms bok *Nazist, rasist, eller bara patriot?* i *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 23.

[2316] Sign. ”Radio-SD”, ”CEIFO – BRÅ-rapporten”, *SD-Bulletinen*, nr 8–9 1997, s. 3.

[2317] Se Nord-Nat-deklarationens första punkt, återgiven i *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 2.

[2318] Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 37 (1999), s. 3

[2319] Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 33 (1997), s. 4.

som ”framstående nationaldemokratisk debattör”.[2320] Även Verner von Heidenstam togs i anspråk.[2321]

Begreppet nationaldemokrati/demokratisk nationalism blev från 1995 och framåt en central del av Sverigedemokraternas ideologiska självuppfattning. Referenserna till nationaldemokratin återfanns i såväl det interna partiarbetet som i den yttre kommunikationen; den påverkade beslut som togs och samarbeten som etablerades.

Det bör påpekas att användningen av beteckningen ”nationaldemokratisk” inte hade sin grund i några synbara *ideologiska förändringar*. Som kommer att visas i kapitel 11 inleddes en mer sammanhållen ideologisk diskussion inom partiet först 1999. Användningen av begreppet bör heller inte ses som ett försök att anknyta till en äldre idétradition, det vill säga till den nationaldemokrati som hade formulerats av framförallt Rudolf Kjellén och Teodor Holmberg strax efter sekelskiftet 1900 och som kom att få ett betydande genomslag i unghögerns kretsar. Denna idétradition och dessa tänkare kom visserligen att uppmärksammas och diskuteras inom partiet, men detta skedde först senare. Tecknen på ett nymornat intresse för den historiska nationaldemokratin återfinns först åren kring millennieskiftet och hade sitt upphov i en ny generation av sverigedemokrater som vid denna tid huvudsakligen var verksamma inom SDU.[2322]

Det är dock inte möjligt att reducera talet om nationaldemokrati till enbart retorik eller en kosmetisk förändring av partiets yttre kommunikation. Begreppet nationaldemokrati var levande i de interna diskussionerna, det påverkade besluten som togs och fick konsekvenser för hur partiet valde att agera, exempelvis när det gällde inställningen till internationella kontakter.

Den närmast liggande förklaringen till introduktionen av denna term och dess påtagliga

---

2320 Mikael Jansson, ”Skarpskytterörelsen”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 9.

2321 Osign., ”Verner von Heidenstam”, *SD-Kuriren*, nr 35 (1999), s. 18.

2322 Det är först i skiftet mellan 1999 och 2000 som en diskussion om den ideologiska beteckningen ”nationaldemokrati” fördes i SDU:s tidskrift *Demokraten*; se Joakim Larsson, ”Nationalkonservatism”, *Demokraten*, nr 11–12 1999, s. 8–9, Jimmy Windeskog, ”Visst lever nationaldemokratin!”, *Demokraten*, nr 3–4 2000, s. 3–5, Vávra Suk, ”Svar till Larsson”, *Demokraten*, nr 3–4 2000, s. 6 och Jimmie Åkesson, ”Var finns den filosofiska debatten?”, *Demokraten*, nr 3–4 2000, s. 7.

I anslutning till detta utbyte var Hans Hallén först med att specifikt introducera de nationaldemokratiska tänkarna från sekelskiftet 1900, särskilt Rudolf Kjellén; se Hans Hallén, ”Om nationaldemokratin”, *Demokraten*, nr 3–4 2000, s. 9. Samma år hade också *SD-Bulletinen* för första gången uppmärksammat Kjéllen genom att återge ett citat av honom; se notis i *SD-Bulletinen*, nr 2 1999, s. 7.

Under 2000 kom diskussionen att återfinnas inom moderpartiet. Det var framförallt Tommy Funebo och Mattias Karlsson som önskade uppmärksamma nationaldemokratins historiska rötter; se dokumentet ”Ang. SD:s ideologiska barlast”; Pärm 6. Detta dokument är inte undertecknat, men av en notering i marginalen framgår att det är formulerat av ”T.F”, vilket rimligtvis bör utläsas som Tommy Funebo. Se även det utkast till artikeln ”Under Sveriges flagga” som Tommy Funebo och Mattias Karlsson formulerade vid samma tid; Pärm 6. Vid samma tid kom Kjellén och Holmberg att bli återkommande referenser i partipressen; se exempelvis Johan Rinderheim, ”Ett nationaldemokratiskt mittenparti med ekologisk grundsyn”, *SD-Kuriren*, nr 38 (2000), s. 12, Torbjörn Kastell. ”Den nationalistiska grundsynen”, *SD-Kuriren*, nr 45 (2002), s. 12, samt Richard Jomshof & Jimmy Windeskog, ”Att kasta sten i glashus”, *SD-Kuriren*, nr 45 (2002), s. 16.

Långt senare, 2011, kom en av de tidiga nationaldemokratiska tänkarna, Teodor Holmberg, även finns sin väg in i partiets principprogram, rimligtvis genom programförfattaren Mattias Karlssons försorg; se Sverigedemokraternas principprogram, antaget 2011, kapitel 3: ”Sverigedemokraterna och socialkonservatismen”.

närvaro i Sverigedemokraternas diskussioner under andra hälften av 1990-talet var att termen fyllde en specifik funktion. Den representerar ett försök att skapa en ideologisk identitet, en självbeteckning, men framförallt att upprätta en gräns mot den nationella rörelse som partiet var sprunget ur. De tidigare positioneringar som varit möjliga – ”Sverigedemokrati”, vilket var en *partibeteckning* och ”Nationell”, vilket var en *rörelsebeteckning* – kompletterades med ”Nationaldemokrati”. Det var denna ideologiska självbeteckning som tillät Sverigedemokraterna att markera ett avstånd som tidigare inte hade varit möjligt, om det ens hade varit önskvärt. Den gränslinje som drogs upp och gjordes explicit var skillnaden mellan demokratiskt verkande och antidemokratiska nationalistiska partier och grupper.[2323] Det finns även indikationer på att dessa grupper uppmärksammade Sverigedemokraternas förändrade självbeteckning. Exempelvis refererade tidskriften *Info-14* till Sverigedemokraterna som det ”nationaldemokratiska” partiet, där ordet satts inom citattecken.[2324]

RELATIONEN TILL NS-MILJÖN

Som tidigare beskrivits kom partiets gränsdragningsarbete åren efter 1995 till uttryck i besluten om uniforms- och symbolförbud, samt i språkliga förändringar såsom introduktionen av den ideologiska självbeteckningen nationaldemokrati. Dessa ansträngningar satte tydliga avtryck i partiets yttre kommunikation och stod i nära förbindelse med ambitionen att förändra bilden av Sverigedemokraterna i offentligheten. Men från denna tid och framåt återfinns också indikationer på att samma förhållningssätt präglade den interna kommunikationen. Det är påtagligt hur frågan om Sverigedemokraternas relation till nazistiska grupper och nationalsocialismen som ideologi återkom i de interna diskussionerna åren 1995–1996, och detta på ett sätt som tidigare inte hade varit fallet.

Av det interna partimaterialet framgår att partiledningen uppfattade den offentliga bilden av Sverigedemokraterna som ett nazistiskt parti som djupt problematisk. Jansson beskrev hösten 1995 hur partiet hade hamnat i en ”massmediafälla”, där ”[m]ajoriteten av svenskarna tror faktiskt att SD är ett nazistiskt parti.”[2325] Just massmedias roll betonades. I ett av de interna ordförandebreven skrev Jansson i maj 1996: ”Som nog ingen missat omtalas vi ofta som skinnhuvuden och ibland

[2323] Användningen av ”nationaldemokrati” som ideologisk självbeteckning kom dock att bli problematisk för Sverigedemokraterna efter att Nationaldemokraterna hade bildats i augusti 2001, och Sverigedemokraterna kom också att tvingas överge denna beteckning. I augusti 2001 diskuterade partistyrelsen exempelvis ”[d]evisen ’nationaldemokrati’ och dess lämplighet”; Protokoll från partistyrelsens möte den 1 augusti 2001, punkt 15; Pärm 6. Inför utarbetandet av Sverigedemokraternas första Principprogram 2003, beslutade partistyrelsen också att alla referenser till ”nationaldemokrati” skulle ändras till ”demokratisk nationalism”; Protokoll från partistyrelsens möte den 15 mars 2003, punkt 10; Pärm 7. Detta handlade i grunden om skillnaden mellan ”nationaldemokratisk” som partibeteckning kontra ideologisk självbeteckning.

[2324] Osign., ”Nationalist åtalad för kidnappning”, *Info-14,* nr 16 (augusti) 1997, s. 2.

[2325] Se Mikael Janssons artikelutkast till *SD-Bulletinens* oktobernummer 1995; Pärm 3.

även som nazister. Så länge som det finns en chans att hitta ett enda motiv som bekräftar detta under SD-aktiviteter kommer TV och tidningar att utnyttja situationen till att hålla den stora majoriteten av folket i okunnighet om vår politiska hållning.”[2326]

Sverigedemokraternas sammankoppling med nazistiska grupper uppfattades påverka partiet på ett högst konkret sätt, utöver den offentliga bilden av partiet. I september 1996 beskrev Jansson att partiets tillståndsansökningar för att hålla torgmöten bland annat den 30 november hade ”förhalats” av myndigheterna, detta på grund av ”Nazist-packets illdåd [på] senare tid”.[2327] Jansson beklagade sig över att vare sig myndigheter eller massmedier hade för avsikt att ”särbehandla oss från nazisterna”.[2328] Tre månader senare såg dock Jansson en ljuspunkt i utvecklingen, då han – kanske aningen övermodigt – konstaterade: ”Vi har nu lyckats rensa våra manifestationer från nazi-element.”[2329] Detta var samma ambition som partiorganisatören Lars Emanuelsson hade gett uttryck för på årsmötet tidigare under året: partiet måste ”mota bort dem som är öppet NS [Nationalsocialister]”.[2330]

Diskussionen är intressant av framförallt två skäl. För det första är den en bekräftelse på de nazistiska inslagen som återfanns i anslutning till Sverigedemokraterna under denna tid, framförallt vid partiets yttre manifestationer. För det andra visar diskussionen att de nazistiska inslagen explicit uppfattades som ett problem för partiet och att partiledningen också gjorde ansträngningar för att komma till rätta med dem. Detta representerar någonting kvalitativt nytt i Sverigedemokraternas inre kommunikation. Någon liknande diskussion har inte kunnat återfinnas i det interna partimaterialet från åren 1988–1994. Dessa ansträngningar kan sägas ha fått en mer principiell formulering och getts bredare spridningen i partiets verksamhetsberättelse för 1996. I denna slogs fast att förutsättningen för att Sverigedemokraterna skulle kunna ”bygga upp en slagkraftig organisation” var att partiet följde en ”handfull viktiga principer”. Den första av dessa löd: ”Vi måste hålla rent från odemokratiska infiltratörer.”[2331] Denna princip understryker allvaret i de ansträngningar som gjordes.

Lika viktig var dock den andra principen som formulerades: ”Vi måste ständigt upprätthålla en generös och öppen attityd mot personer och grupper som ligger oss nära.”[2332] Därmed hade två principer uppställts som var tänkta att styra Sverigedemokraternas relationer till andra grupper, en gränsdragning gentemot odemokratiska ”infiltratörer” kompletterades med öppen attityd gentemot ideologisk näraliggande personer och grupper. Eftersom detta var ett principiellt ställningstagande –

2326 Ordförandebrev (Maj 1996), rubriken ”Lärdom från Engelbrektsmarschen”; Pärm 3.
2327 Ordförandebrev, nr 12 (September 1996), s. 2; Pärm 3.
2328 Ibid.
2329 Ordförandebrev, nr 14 (December 1996), s. 3; Pärm 3.
2330 Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 24–25 mars 1996, s. 18; Pärm 3.
2331 Dokument märkt ”Verksamhetsberättelse SD Riks: Verksamhetsåret 1996”, s. 3; Pärm 3.
2332 Ibid.

samtidigt som man inte angav några konkreta exempel på vilka grupper som var aktuella – blev naturligtvis efterlevnaden av principerna en tolkningsfråga, där det avgörande kriteriet var inställningen till demokratin.

Att demokratifrågan inte alltid var en enkel fråga framgår av en diskussion som fördes inom partistyrelsen vid samma tid. Diskussionen gällde de aktiva ansträngningar som gjordes att utveckla partiets internationella kontakter:

> Kontakter med Vlaams Bloc [sic] i Belgien, Freiheitliche Partei Österreichs (Österrike) och främst Front National (Frankrike) diskuterades livligt. Främst Lars Emanuelsson yttrade farhågor för att några av dessa partier inte skulle vara i vår mening demokratiskt. Han menade att vi inte får slå oss i lag med ett mer eller mindre odemokratiskt parti bara för att detta hade haft stora valframgångar.[2333]

Gränsdragningen mellan Sverigedemokraterna och den omgivande ideologiska miljön var dock problematisk. Två principer stod mot varandra och gränsdragningen innehöll därigenom ett tolkningsmoment. Detta komplicerades av att det fanns idéer om att en viss kontakt med mer ideologiskt extrema grupper ändå var nödvändig, om inte annat så av praktiska skäl. Mats Tolgén hade redan på årsmötet 1995 lyft frågan om det inte borde skapas en kontaktgrupp för detta syfte.

> Jag anser att vi borde tillsätta en grupp som har till uppgift, att skapa bättre kontakt mellan SD och extremare organisationer och politiska partier, i syfte att minimera risken för bråk och olämpligt uppträdande på SD:s demonstrationer och torgmöten. Vi måste få dessa grupper att inse det skadliga för SD med Hitlerhälsningar, öldrickande och olämpliga slagord på våra offentliga framträdanden.[2334]

En annan idé som diskuterades vid ungefär samma tid var huruvida Sverigedemokraterna, men framförallt SDU, skulle kunna fylla en funktion när det gällde att fånga upp nationalistiska och invandringskritiska ungdomar. Enligt Jansson ställdes ungdomarna ofta inför valet mellan ”[t]ystnad och passivitet eller nazikult”.[2335] Tanken var att Sverigedemokraterna, som Jimmy Windeskog senare uttryckte det, skulle kunna fungera som en utväg för unga skinheads.[2336]

Vid sidan av avståndstagandet från gruppen skinheads – vilket som framgått skedde i ord

---

2333 Protokoll från partistyrelsens möte den 30 november – 1 december 1996, 13 §; Pärm 3.
2334 Motion av Mats Tolgén inlämnad till Sverigedemokraternas till årsmöte 1995, odaterad, men märkt nr 25; Pärm 2.
2335 Dokument märkt ”Valet 1998 – kommentar m.m.”, daterad den 7 oktober 1998, s. 3; Pärm 4.
2336 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 159.

och handling – framstår gränsdragningen gentemot nationalsocialistiska grupper som både mest angelägen och mest problematisk. Att det fanns en önskan inom partiledningen att distansera sig från dessa grupper råder det knappast någon tvekan om, det framgår inte minst av hur dessa omtalades i den interna kommunikationen. Men därifrån var steget aningen längre till att manifestera samma ambition i offentligheten. Ändå gjordes flera försök i denna riktning under 1996, försök som får sägas representera någonting nytt.

I *SD-Bulletinens* första nummer 1996 infördes exempelvis en artikel från ungdomsförbundet under rubriken ”Demokratiska hinder”. I denna återfanns följande stycke:

> Ibland anklagas vi nationalister för att vara en fara för demokratin, men den riktiga demokrati som Sverigedemokraterna och dess ungdomsförbund står för är inget som helst hot! Vi är inte bara motståndare till både kommunismen och nazismens alla varianter utan även till kapitalismen och den likriktade massmedia som idag manipulerar Svenska folket![2337]

Formuleringen kan knappast sägas representera ett entydigt och effektivt avståndstagande från nationalsocialismen i sig. Istället ingick ”nazismens alla varianter” som endast en av flera ideologiska motståndare. Spännvidden mellan dessa var också betydlig. I formuleringen sammanfördes två totalitära ideologier med en samhällelig produktionsordning och en generaliserande uppfattning om svenska massmedier. Ett liknade grepp återfinns i ett tal som Jansson höll vid en manifestation i Göteborg senare samma år, ”där han från demokratiska utgångspunkter gick till angrepp mot antidemokratiska rörelser såsom nazism, marxism, anarkism och fundamentalistisk islam”.[2338] Återigen inkluderades nationalsocialismen i en bredare kategori.

Vid denna tidpunkt hade dock Sverigedemokraternas årsmöte beslutat om att göra ett tillägg i partiprogrammet. Tillägget saknade motsvarighet i 1989 och 1994 års partiprogram och innehöll en specifik ideologisk positionering.

> Sverigedemokraterna avvisar med förakt marxismen, en materialistisk och internationalistisk ideologi med avskaffandet av äganderätt, nation och familj på programmet. De förbrytare som praktiserat ideologin har förorsakat mänskligheten ofattbart lidande. I vårt land har marxistiskt tänkande genomsyrat samhällsdebatten i mer än sextio års tid vilket resulterat i skadliga sociala experiment och en snedvriden verklighetsuppfattning. Som ledande nationalistisk

---

[2337] Osign., ”Demokratiska hinder”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1996, s. 10.
[2338] Eva Nyman, ”9 november i Göteborg”, *SD-Kuriren*, nr 29 (1996), s. 12.

organisation ser Sverigedemokraterna det som en viktig målsättning att bekämpa och utmönstra alla tendenser till marxism i det svenska samhället. Sverigedemokraterna avvisar med samma förakt nazismen, vars huvudmotiv är führerprincipen, rasöverlägsenheten och anfallskriget, och som kan ses som en spegelbild av och reaktion på marxismen.[2339]

Som framgår var tyngdpunkten i tillägget lagd på marxismen, men innehöll också ett explicit avståndstagande till nationalsocialismen som var av starkast möjliga karaktär – ideologin avvisades med ”förakt”. Den representerar därmed en ideologisk markering som saknar motsvarighet i det äldre källmaterialet, både vad gäller formuleringen som sådan och dess sammanhang; partiprogrammet utgjorde Sverigedemokraternas centrala styrdokument och årsmötet var partiets högsta beslutande organ.

Samtliga dessa ansträngningar för att dra upp gränser mot och markera avstånd till nationalsocialismen skedde under åren 1995–1996. Under de år som följde framstår det som att denna typ av gränsdragningsarbete har upphört. Åtminstone har inga spår av några fortsatta diskussioner eller beslut i frågan återfunnits i det interna partimaterialet eller i partipublikationerna. Det ligger nära till hands att tolka denna relativa tystnad som att det avståndstagande som infördes i partiprogrammet av partiledningen uppfattades som en avgörande och tillräcklig åtgärd. Denna tolkning finner ett visst stöd i en artikel av vice partiordförande Johan Rinderheim från 1998 i vilken han kommenterade partiets inställning till samarbeten med andra grupper och partier:

> De enda människor som förtjänar vårt avståndstagande är de politiker som har fördärvat vårt samhälle. Det finns tokpatrioter och extremister som inte har samma politiska mål som vi, men vi skall fördenskull inte ta avstånd från dem. Vi avstår bara från att samarbeta med dem.[2340]

Den inställning som Rinderheim gav uttryck för kom dock att omprövas 1999. Detta år präglades av en rad uppmärksammade, politiskt motiverade våldsdåd. I maj mördades två poliser i Malexander. I juni detonerande en bilbomb i Nacka riktad mot två journalister. I oktober sköts den fackligt aktive syndikalisten Björn Söderberg till döds utanför sitt hem. Alla dessa dåd hade det gemensamt att de antingen utfördes av eller – som i Nackafallet – misstänktes ha utförts av organiserade nazister.

Dessa händelser gav upphov till en mycket skarp reaktion, politiskt och medialt. Den 30 november 1999 valde *Aftonbladet*, *Expressen*, *Svenska Dagbladet* och *Dagens Nyheter* att

---

[2339] Sverigedemokraternas partiprogram antaget 23–24 mars 1996, rubriken ”Sverigedemokraterna”, s. 5.
[2340] Johan Rinderheim, ”Bra kan bli bättre”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1998, s. 4.

gemensamt publicera ett stort reportage där svenska nationalsocialister och mc-kriminella hade kartlagts. I reportaget angavs dessa med namn och bild: ”62 nazister och mc-kriminella som hotar demokratin”, löd exempelvis rubriken på *Aftonbladets* förstasida.[2341]

Bland de utpekade återfanns minst fem personer som tidigare hade varit aktiva i Sverigedemokraterna.[2342] Två av dessa var de tidigare omnämnda Robert Vesterlund och Filip Jelder, ordförande respektive vice ordförande i SDU åren 1993–1995 (se kap. 8). En annan var Tomas Lindkvist, som hade varit ledamot i Sverigedemokraternas partistyrelse 1991–1993 och som drivit vit makt-musikbolaget Svea Musik (se kap. 7). Den fjärde personen var Mattias Karlsson, som varit aktiv i SD-Uppsalas styrelse fram till 1997.[2343] Den femte var Martin Linde, som var ledare för *Oberoende Nationell Ungdom* (ONU). Denna organisation bestod av en grupp ungdomar från Bromma. De var formellt fristående från Sverigedemokraterna, men var samtidigt ”kraftigt understödda av både SD och SDU”.[2344] Linde själv var så pass engagerad i Sverigedemokraterna att han deltog i partiets årsmöte 1996.[2345] Ytterligare två personer som namngavs i reportaget uppges ha varit medlemmar i partiet.[2346]

Av de korta personbeskrivningarna i reportaget framgick att ingen av de utpekade vid tillfället var aktiva inom Sverigedemokraterna, utan återfanns i organisationer såsom *Nationalsocialistisk front*, *Svenska motståndsrörelsen*, *Nationell Ungdom*, *Ariska brödraskapet* och *Hells Angels* eller var knutna till publikationer såsom *Stormpress*, *Nordland*, *Den sanne Nationalsocialisten*, *Info-14* och *Folktribunen*. Trots detta valde åtminstone *Aftonbladet* att inkludera Sverigedemokraterna i en separat artikel där de nämnda organisationerna beskrevs under rubriken: ”Här är organisationerna som leder terrorn mot Sverige.”[2347] Sverigedemokraterna beskrevs kortfattat som ett ”[h]ögerextremistiskt parti som sitter i kommunfullmäktige på sex orter i Sverige. Flera av medlemmarna har förflutet i naziorganisationer”.[2348]

2341 Se förstasidan på *Aftonbladet*, den 30 november 1999.

2342 Namnen återfinns i reportaget ”De vill störta demokratin”, här återgivet i Aftonbladets nätupplaga, den 30 november 1999: https://wwwc.aftonbladet.se/nyheter/9911/30/nazi/nazi2.html (Hämtad: 2023-05-17).

2343 I september 1997 väcktes ett uteslutningsärende mot Karlsson, men det kan inte fastslås om han lämnade partiet frivilligt eller om han blev utesluten. Det kan dock konstateras att hans namn inte förekommer i det samlade källmaterialet efter denna tidpunkt. För uteslutningsärendet, se Protokoll från partistyrelsens möte den 6 september 1997, punkt 11b; Pärm 3.

2344 Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 71.

2345 Se exempelvis Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 24–25 mars 1996, s. 4; Pärm 3. För Sverigedemokraternas beskrivning av ONU, se S*verigedemokraterna 10 år!!!*, s. 30.

2346 Enligt en uppgift i *Expo* ska även en sjätte utpekad person, Erik Hägglund, haft sin bakgrund i Sverigedemokraterna; Anders Dalsbro, ”Baltic Inkassos vd dömd”, *Expo*, den 16 december 2008: https://expo.se/2008/12/baltic-inkassos-vd-dömd (Hämtad: 2023-05-17). Till detta kan även läggas en sjunde person, Erik Nilsen (tidigare Blücher), som enligt egen utsago hade varit medlem i Sverigedemokraterna; ”De vill störta demokratin”, Aftonbladets nätupplaga, den 30 november 1999: https://wwwc.aftonbladet.se/nyheter/9911/30/nazi/nazi6.html (Hämtad: 2023-05-17).

2347 Osign., ”Här är organisationerna som leder terrorn mot Sverige”, *Aftonbladet* den 30 november 1999: https://wwwc.aftonbladet.se/nyheter/9911/30/nazi/nazi10.html (Hämtad: 2023-05-17).

2348 Osign., ”Här är organisationerna som leder terrorn mot Sverige”, *Aftonbladet* den 30 november 1999: https://wwwc.aftonbladet.se/nyheter/9911/30/nazi/nazi10.html (Hämtad: 2023-05-17).

Utpekandet av Sverigedemokraterna som en av de organisationer som sades leda ”terrorn” och sammankopplingen med några av de mest extrema och våldsbenägna nationalsocialistiska grupperna i Sverige gav upphov till starka reaktioner inom partiledningen. Reaktionerna bör förstås mot bakgrund av de föregående årens strävanden för att distansera partiet från dessa organisationer och ideologiska miljöer. Utifrån det bevarade källmaterialet framstår det som att partistyrelsen var djupt uppgiven och upplevde att fyra års ansträngningar hade gått om intet. På det VU-möte som hölls i början av december 1999 ger det bevarade materialet intrycket att besvikelsen var stor. Mötesdeltagarna omtalade såväl den ursprungliga publiceringen som den efterföljande negativa mediala rapporteringen som en ”massmediakomplott” och diskuterade huruvida Sverige var att betrakta som en ”skendemokrati” och om så var, frågade man sig, hur detta inverkade på partiets verksamhet.[2349] Diskussionen mynnade ut i att VU beslutade att partiet skulle sammanställa och skicka ut beskrivningar av Sverigedemokraterna till massmedierna samt att partisekreteraren Jakob Eriksson skulle gå igenom ”alla påhopp som SD har blivit utsatta för från tidningarnas sida från den 30 November till den 5 December” och därefter bedöma vad som skulle kunna vara ”anmälningsbart”.[2350] Resultatet av detta blev en anmälan av *Aftonbladet* till Pressombudsmannen för att ha brutit mot god publicistisk sed:

> Att på två helsidor utmåla ett demokratiskt parti som nazister eller att partiet har samröre med nazister orsakar oerhört stor skada för partiet och dess aktiva medlemmar. Denna avskyvärda beskyllning som helt saknar grund eller substans kan påverka Sverigedemokraternas möjlighet att nå framgång i kommande val och därmed hindra den demokratiska processen i Sverige.[2351]

I anmälan återgav Sverigedemokraterna grunden i den ideologiska hållning som partiet tagit fram när det gällde demokrati, synen på våldsanvändning och relationen till nazistiska partier:

> Sverigedemokraterna är ett demokratiskt parti som tar avstånd från alla våldsideologier och våld i samhället […]. Sverigedemokraterna och våra representanter arbetar inom de parlamentariska ramarna för att uppnå vara politiska målsättningar och har inget samröre med vare sig nazistiska eller kommunistiska partier eller organisationer.[2352]

[2349] Protokoll från VU-möte, nr 4/1999, odaterat, punkt 7; Pärm 4.
[2350] Ibid.
[2351] Jakob Eriksson, ”Vårt svar till Aftonbladet!”, *SD-Bulletinen*, nr 1 2000, s. 3.
[2352] Ibid., s. 2.

I linje med detta uttalande publicerade *SD-Bulletinen* i februari 2000 en artikel av Mikael Jansson under rubriken ”Vår avsky för nazismen”.[2353] Den kan sägas representera ett av de tydligaste avståndstagandena gentemot nationalsocialismen från Sverigedemokraternas sida fram till denna tidpunkt. I artikeln reflekterade Jansson över den politiska våldsanvändningen mer generellt. I likhet med tidigare positioneringar innehöll artikeln en kritik mot det politiskt motiverade våld som hade riktats mot Sverigedemokraterna från framförallt den utomparlamentariska vänsterns sida, men som inte hade gett upphov till några mer omfattande reaktioner från de etablerade partierna. Ändå innehöll artikeln något som får beskrivas som ett nytt inslag i Sverigedemokraternas förhållningssätt. För första gången, åtminstone offentligt, kombinerades partiets avståndstagande från nationalsocialistiska grupper med ett åtagande: ett uttryckligt ansvar att bedriva ideologisk renhållning när det gällde dessa grupper:

> De demokratiska politiska partierna har ansvar för att inte sanktionera eller hysa antidemokratiska krafter. De främsta partipolitiska avgränsningarna är: Socialdemokraterna gentemot kommunism och anarkism. Liberalerna gentemot extremliberaler av typ frihetsfronten. Sverigedemokraterna gentemot nazismen.[2354]

Sverigedemokraternas förhållningssätt till nationalsocialistiska grupper kan alltså sägas ha förändrats med början 1995, men detta skedde stegvis och kan knappast sägas ha gjorts entydigt eller utan reservationer. Inte sällan tog man avstånd från antidemokratiska grupper generellt, utan att för den skull göra de distinktioner som accentuerade partiets relation till nationalsocialismen specifikt. Betraktat ur ett större tidsperspektiv representerade förändringen en betydande positionsförflyttning för partiet. Hösten 1994 hade den dåvarande partiordföranden Anders Klarström inte tagit avstånd från militanta nationalsocialistiska grupper, vilket förmedlat en acceptans av gruppernas deltagande i partiets offentliga manifestationer.[2355] Drygt fem år senare gav Mikael Jansson öppet uttryck för sin ”avsky” för nazismen och å partiets vägnar deklarerade ett åtagande att ”inte sanktionera eller hysa antidemokratiska krafter”.[2356]

Att denna förändring inte hade passerat obemärkt inom de svenska nationalsocialistiska

[2353] Mikael Jansson, ”Vår avsky för nazismen”, *SD-Bulletinen*, nr 2 2000, s. 6. Artikel publicerades också på Sverigedemokraternas webbsida, vilket visar att den var tänkt att nå ut till en bredare publik än partimedlemmarna; se ”Vår avsky för nazismen”, publicerad den 13 mars 2000 på Sverigedemokraternas webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/19991013170835/http://www.sverigedemokraterna.se/sd/ (Hämtad: 2023-05-16).
[2354] Mikael Jansson, ”Vår avsky för nazismen”, *SD-Bulletinen*, nr 2 2000, s. 6.
[2355] Se intervju med Klarström vid Sverigedemokraternas manifestation i Göteborg den 10 september 1994, klippet ”Anders Klarström (SD) välkomnar Vitt Ariskt Motstånd (VAM) i SDs demonstration”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=-S23_lPRuOc (Hämtad: 2023-09-03).
[2356] Mikael Jansson, ”Vår avsky för nazismen”, *SD-Bulletinen*, nr 2 2000, s. 6.

kretsarna vittnade historikern Heléne Lööw om i en artikel från 1998: ”Sverigedemokraterna idag är inte samma parti som för åtta-tio år sedan. Många av dem som hade nasseanknytning har blivit uteslutna eller sidoställda. Numera avskyr nazisterna Sverigedemokraterna och betraktar dem som förrädare.”[2357]

De deklarationer, avståndstaganden och utfästelser som hade gjorts under åren 1995–2000 bör dock förstås mot bakgrund av de andra åtgärder som partiet vidtog. Denna fråga tas upp i kapitel 12 som behandlar om, hur och i vilken utsträckning som ”renhållningen mot nazismen” omsattes i praktisk handling av Sverigedemokraterna.[2358]

KANDIDATERNA: VANDEL OCH FÖRSÄKRINGAR

En av de förändringar som skedde åren efter 1995 var att Sverigedemokraterna införde ett system för att granska de kandidater som partiet ställde upp med i allmänna val. Under partiets första år tycks ingen sådan kontrollinstans ha funnits. I stället verkar Sverigedemokraterna – i likhet med andra politiska partier vid denna tid – ha förlitat sig på att den personkännedom som fanns inom partiorganisationen var tillräcklig för att sålla fram lämpliga kandidater.

Inför 1991 års val hade partiet beslutat att fokusera sina ansträngningar på att vinna mandat i en handfull kommuner som noga valts ut. Tio av dessa betecknades som ”nivå ett-kommuner”. Detta var små kommuner där partiet var relativt starka och där man trodde att det fanns goda möjligheter att ta mandat; i dessa skulle partiet ”satsa personella och ekonomiska resurser på ett energiskt kampanjande”.[2359] Antalet ”nivå-två-kommuner” uppgick till minst tretton betydligt större kommuner. Dessa skulle man satsa på för att utnyttja det faktum att partiet hade en fungerande organisation och engagerade aktivister just i vissa storstäder. Därigenom hoppades man framförallt att kunna öka antalet röster i riksdagsvalet.[2360]

Upplägget visar att partiet i praktiken endast ställde upp i 10 av Sveriges då 286 kommuner. Att ta fram kandidater till dessa torde knappast ha varit något större problem, eftersom partiet uppfattade att det hade en relativt stark närvaro i just dessa kommuner. Det finns heller inga spår i källmaterialet att någon formell granskning av kandidaterna förekom. Tvärtom valde partiet att skicka ut ”partimarkerade valsedlar utan kandidatnamn”, parallellt med att partiet gick fram med listor i de utvalda kommunerna.[2361] Det stod vem som helst fritt att fylla i kandidater.

Inför 1994 års val var partiets strategi den diametralt motsatta. Nu skulle man istället satsa brett. I januari 1993 inleddes en kampanj att värva kandidater med målet att samla ihop 500

2357 Petter Beckman, ”’Inte samma parti som förr’”, *Dagens Nyheter* den 5 december 1998, s. 2.
2358 Citat: Mikael Jansson, ”Vår avsky för nazismen”, *SD-Bulletinen*, nr 2 2000, s. 6.
2359 Osign., ”Val -91: Vår strategi”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1991, s. 1.
2360 Ibid., s. 2.
2361 Osign., ”Allmänt om hur du röstar m.m.”, *SD-Kuriren*, nr 14 (1991), s. 14.

kandidater till det stundande valet.[2362] I *SD-Bulletinen* infördes regelbundet annonser som uppmuntrade medlemmarna att anmäla sig. Detta skedde genom att man fyllde i person- och adressuppgifter på en bifogad talong, kryssade i en ruta som angav om man ställde upp i kommun-, landstings- och/eller riksdagsvalet och skickade in talongen till partikansliet.[2363] Därefter var det bara att vänta: ”Så småningom kontaktar vi dig lite närmare och i god tid före valet kommer alla kandidater att få ett informationshäfte med tips och förslag om hur man ska agera som representant för SD.”[2364] Partiets fokus på att ta fram så många kandidater som möjligt ledde till att man uppmuntrade medlemmar att kandidera i kommunalvalen, även om de inte hade för avsikt att ta plats i kommunfullmäktige: ”Ställ nu upp även du! Alla kan ställa upp, även om du inte är beredd att sitta i fullmäktige så hjälper det oss att få ihop listor i kommuner där vi har det svagare med aktivister. Varje namn är viktigt.”[2365] Kandidatvärvningskampanjen visade sig vara framgångsrik, och ett halvår före valet kunde partiet meddela att man fått ihop 300 kandidater i 50 kommuner.[2366] Hur många kandidater man slutligen gick fram med har inte kunnat avgöras. Inte heller inför detta val finns några tecken på att partiet underkastade sina kandidater en formell granskning innan de sattes upp på listorna. 1991 hade antalet varit så pass begränsat att det ändå hade varit möjligt att genomföra något slags sållning av kandidaterna. Med minst 300 kandidater inför 1994 års val är det högst tveksamt om partiledningen ens visste vem som sattes upp på partiets listor.

Det var först inför 1998 års val som den allra första indikationen på att partiledningen kände ett behov att kontrollera vilka kandidater som partiet satte upp på sina listor. I april 1997 beslutade partistyrelsen att de ”regionsansvariga skall kontrollera så att inte olämpliga personer sätts upp på valsedlarna”, ett beslut som togs vid samma tillfälle som partiledningen bestämde att det var dags att ”ta i hårdare mot partiskadlig verksamhet”.[2367] Även inför detta val satsade partiet brett, och samma system med att medlemmar kunde anmäla sig själva som kandidater genom att fylla i en talong gällde även denna gång.[2368] Skillnaden mot tidigare var att det nu fanns något slags system för att granska kandidaterna.

Detta system uppfattades tydligen inte som tillräckligt av partiledningen, för i september 1999 beslutade partistyrelsen att det skulle tas fram ett vandelsintyg för partiets förtroendevalda och kandidater: ”För att undvika att vissa personers bakgrund kan bjuda på överraskningar beslöts att officiella SD:are skall fylla i ett vandelsintyg, vilket skall tas fram av Per Emanuelsson.”[2369]

Det dokument som togs fram av Emanuelsson handlade endast i begränsad utsträckning om

---

[2362] Osign., ”Kandidater för Sverige”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1993, s. 7.
[2363] Se exempelvis osign., ”Jag vill bli en kandidat för Sverige!”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1993, s. 2.
[2364] Osign., ”Kandidater för Sverige!”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1993, s. 3.
[2365] Osign., ”Ställ nu upp även du!”, *SD-Bulletinen*, nr 4 1994, s. 2.
[2366] Osign., ”Ställ upp som valarbetare”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 18.
[2367] Protokoll från partistyrelsens möte den 26 april 1997, 15 §; Pärm 3.
[2368] Se osign., ”Kandidater för Sverige”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 6.
[2369] Protokoll från partistyrelsens möte den 19 september 1999, 9 §; Pärm 4.

uppgifter som gjorde att partiledningen skulle kunna bilda sig en uppfattning om kandidaternas politiska bakgrund eller engagemang i andra, rimligtvis mer ideologiskt radikala, organisationer. Visserligen skulle kandidaten besvara frågan om denne ”tidigare haft sympatier, medlemskap, engagemang i politiska, religiösa eller andra sammanslutningar”, och om så var fallet, ange i vilken eller vilka sammanslutningar.[2370]

En rad frågor handlade istället om integritetskänsliga ämnen, såsom: ”Har Du haft någon psykisk åkomma? […] Har du missbruksproblem? Sexuell läggning?”[2371] Andra frågor visar på ett intresse för kandidaternas etniska ursprung och relationer: ”Har Du haft något förhållande med person med icke-nordiskt ursprung? Har du adoptivbarn? Ditt eget ursprung?” Partiledningens reaktion på Emanuelssons dokument – om eller i så fall vilka diskussioner det gav upphov till – har inte avsatt några spår i det genomgångna källmaterialet. Däremot kan man av den fortsatta processen sluta sig till att partiledningen valde att ta fram ett nytt dokument.

På ett partistyrelsemöte i oktober 2001 föredrog Björn Söder ett ärende gällande ”Framtagning av kandidater”. En blankett hade tagits fram skulle skickas ut till ”alla som anmäler sitt intresse att kandidera i valet”.[2372] Det var denna blankett som kom att bli partiets första vandelsintyg och kandidatförsäkran.

I dokumentet hade frågorna rörande etnicitet och sexualitet strukits. De integritetskänsliga frågorna hade kvalificerats. Det som nu efterfrågades var om kandidaten hade varit tvångsintagen för behandling mot missbruk eller för psykiatrisk vård enligt LVM- respektive LPT-lagstiftningen.[2373] I övrigt skulle kandidaten besvara frågor om han eller hon tidigare varit straffad, hade skulder hos Kronofogdemyndigheten, eller betalningsanmärkningar. I många stycken var detta ett vanligt vandelsintyg. Kandidaten förväntades uppge ”[t]idigare politiska uppdrag” och tidigare medlemskap i annat politiskt parti.[2374] Kandidaterna gavs möjlighet att kortfattat beskriva sin ”ideologi”. Detta var inte obligatoriskt, men visar – tillsammans med frågorna om politiska uppdrag och medlemskap – att ett av vandelsintygets syften var att göra det möjligt för partiledningen att bilda sig en uppfattning om kandidatens ideologiska historia och möjliga hemvist.

I dokumentet ingick en kandidatförsäkran som skulle undertecknas för att intyga att de uppgivna uppgifterna var sanningsenliga. Utöver detta förband sig kandidaten att denne ”även om jag inte håller med om allt som är skrivet, ställer mig bakom Sverigedemokraternas partiprogram och är beredd att försvara det under valkampanjen och sedan jag blivit vald till politiskt

---

2370 Se dokumentet ”Lojalitetskontrakt och vandelsförsäkran”, återgivet i sin helhet i Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan*, s. 55.

2371 Ibid.

2372 Protokoll från partistyrelsens möte den 13 oktober 2001, punkt 17b; Pärm 6.

2373 Se dokument märkt ”Konfidentiell intresseanmälan för nominering till valen 2002”, återgiven i sin helhet i Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan*, s. 86 f.

2374 Ibid.

uppdrag."[2375]

Ungefär samtidigt hade partiledningen också utarbetat en ”nomineringspolicy” som uttryckligen artikulerade de krav som partiet ställde på sina kandidater. Enligt policyn skulle kandidaten ställa sig bakom partiprogrammet och ”vilja arbeta för Sverigedemokraternas syften i övrigt”.[2376] Kandidaten fick inte ha ett ”politiskt tveksamt privat umgänge eller ha haft det de senaste 2 åren”.[2377] Vari detta tveksamma umgänge bestod preciserades inte. En ledtråd får man dock av de krav som specifikt ställdes på partiets riksdagskandidater; dessa fick ”aldrig ha varit företrädare för revolutionär kommunistisk eller nationalsocialistisk organisation, eller annan organisation som förespråkar våld”.[2378] Givet att man tidigare inte haft några större problem med att revolutionära kommunister sökte sig till partiet får man anta att betoningen i detta krav låg på kandidater med nationalsocialistisk bakgrund eller ideologiskt näraliggande, våldsförespråkande organisationer.

De dokument som togs fram inför 2002 års val kompletterade varandra och visar sammantaget att partiledningen hade gett kandidatfrågan en betydligt högre prioritet än tidigare. I *nomineringspolicyn* slogs fast att kandidaten var skyldig att följa partiprogrammet, i övrigt verka för partiets syften och att inte ha ett politiskt tveksamt umgänge. De uppgifter som skulle lämnas i *vandelsintyget* – om tidigare politiska uppdrag och medlemskap i andra politiska partier – representerade en möjlighet för partiledningen att genomföra en mer systematisk ideologisk granskning av kandidaterna än vad som tidigare hade varit möjligt. Kravet på att kandidaten inte hade eller hade haft ”politiskt tveksamt privat umgänge” de två senaste åren innebar en breddning av vad som avkrävdes partiets kandidater. Nu handlade frågan inte bara om kandidatens eventuella tidigare medlemskap eller förtroendeuppdrag i andra politiska partier, vilket hade en formell dimension, utan om att socialt umgänge gjordes relevant för bedömningen av kandidaterna. När dessa uppgifter kombinerades med den undertecknade *kandidatförsäkran* – där kandidaten förbundit sig att ställa sig bakom partiprogrammet – skapades möjligheten till ansvarsutkrävande utifall kandidaten ideologiskt avvek från partilinjen. Försäkran kunde alltså utgöra grunden för uteslutning ur partiet.

Möjligheten till uteslutning var ingenting nytt, den hade funnits ända sedan partiet grundades. Vid denna tid reglerades uteslutningsförfarandet i partistadgarna som hade antagits 1997. Av dessa framgår att uteslutning kunde ske om en medlem 1) tillhörde en annan ”politisk och därmed jämförbar organisation”, 2) inte verkade för ”Sverigedemokraternas syften”, 3) inte ställde

---

2375 Ibid.

2376 Se dokument märkt ”Provisorisk nomineringspolicy inför 2002 års val”, daterat den 16 december 2001, återgivet i sin helhet i Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan*, s. 92.

2377 Ibid.

2378 Ibid.

sig partistadgarna till ”efterrättelse” eller 4) ”på annat sätt genom sitt uppträdande” skadade ”partiets anseende”.[2379] Framtagningen av kandidatförsäkran och vandelsintyget kan därför sägas ha *utökat* de befintliga möjligheterna till uteslutning av medlemmar, specifikt riktat mot partiets kandidater.

Månaden efter 2002 års val återfinns de första indikationerna i det interna partimaterialet på att partiledningen vidtog åtgärder i de fall då kontroversiella uppgifter framkom om partiets kandidater, när det fanns anledning att misstänka att de hade ljugit i vandelsintyget och där möjligtvis ett uteslutningsärende var påkallat. Konkret handlade det om att några av partiets kandidater på kommunlistan i Borlänge, oklart hur många, hade visat sig haft ”nazistiska kontakter”.[2380] Av dagordningen till partistyrelsemötet den 19 oktober 2002 framgår att partistyrelseledamoten Joakim Larsson anmälde att han önskade en ”diskussion om de nazister som kandiderade för oss i Borlänge”.[2381] Hur detta ärende förlöpte har inte kunnat avgöras, men det kan konstateras att åtminstone en kandidat i Borlänge – partiveteranen Sven-Erik Larsson – några månader senare blev föremål för ett uteslutningsärende (mer om detta i kapitel 12). Detta är det första belagda tillfället då kandidater blev föremål för utredning efter att de hade kandiderat för Sverigedemokraterna.

Inför 2006 års val togs ett nytt dokument fram, som benämndes ”Vandelsförsäkran” och ersatte dokumentet från 2002. Det innehöll inga förändringar gällande vad som avkrävdes kandidaterna, utan framstår som ett försök att förtydliga utformningen av det tidigare dokumentet.[2382]

Efter riksdagsvalet 2006 kom det system som hade tagits fram för att granska partiets kandidater att både komma till användning och uppvisa brister. Bakgrunden var att tidskriften *Expo* under valrörelsen hade granskat partiets kandidater i artikelserien ”Val06” och kunde avslöja att cirka 15 kandidater var dömda för brott eller hade underhållsskulder. Utöver dessa hade tre av kandidaterna antingen sin bakgrund i eller hade deltagit i nationalsocialistiska sammanhang.

Dessa avslöjanden var tillräckliga för att partistyrelsen i oktober 2006 skulle besluta om en utredning av dessa kandidaters vandelsförsäkringar ”med anledning av de uppgifter som framkommit i medierna”.[2383] Därefter skulle VU gå vidare i varje enskilt fall och återkomma om det ansåg att ett personärende var påkallat.[2384] Möjligtvis hade detta initiativ sin grund i det faktum att

---

[2379] Stadgar för Sverigedemokraterna, antagna den 22 mars 1997, 15 §; Pärm 3.
[2380] Anders Dalsbro & Mikael Ekman, ”Nazistledare dömd för vapenbrott”, *Expo,* publicerad den 11 juni 2007: https://expo.se/2007/06/nazistledare-dömd-för-vapenbrott (Hämtad: 2023-09-03).
[2381] Dagordning till partistyrelsens möte nr 3/2002, punkt 13; Pärm 7. Datum för detta möte framgår av en annan version av dagordningen; se dokument märkt ”Förslag till dagordning vid styrelsemöte SD Riks”, daterad den 19 oktober 2002; Pärm 7.
[2382] Dokument märkt ”Allmänna val, Vandelsförsäkran: Kandidat för Sverigedemokraterna”; Pärm 10.
[2383] Protokoll från partistyrelsens möte den 21 oktober 2006, punkt 17; Pärm 11.
[2384] Ibid.

Jimmie Åkesson i samband med att han valdes till partiordförande i maj 2005 hade skickat ut ett pressmeddelande där han talade om att upprätthålla ”nolltolerans mot extremism i partiet”.[2385] I februari 2007 gavs Linus Bylund uppdraget att gå igenom vandelförsäkringarna i tjugo fall och jämföra dem med de uppgifter som framkommit i media.[2386] Uppdraget var formulerat på följande sätt:

> Partistyrelsen uppdrog, vid sitt sammanträde den 21 oktober 2006, till verkställande utskottet att ansvara för utredning av de kandidater som var föremål för anklagelser om att ha ljugit i sina vandelsförsäkringar i samband med valet 2006. Verkställande utskottet (VU) ansvarar därför att utredning sker och att varje kandidat granskas utifrån de anklagelser som framkommit i medierna och jämförs med vad som intygats i vandelsförsäkringarna samt att beaktande av eventuell skada för partiet görs.[2387]

I mars 2007 meddelade Bylund utredningens resultat. I fyra fall rekommenderades partistyrelsen att öppna uteslutningsärende, i ett fall uppmanades kandidaten att lämna sitt förtroendeuppdrag. Två fall skulle utredas ytterligare och tre fall avskrevs på grund av att personerna redan hade lämnat partiet. I tio fall rekommenderades att ärendet lades ner.[2388]

Det som bör noteras i detta sammanhang är inte utfallet av personärendena som öppnades som ett resultat av utredningen, utan *utredningen* i sig. Den visar att ett system för ansvarsutkrävande av partiets kandidater hade skapats. Vandelsintyget utgjorde grundförutsättningen för detta system. Partiledningens beslut att ta de anklagelser som framförts i medierna på allvar och pröva dessa gentemot uppgifterna i vandelsintyget var även det ett viktigt inslag. Kandidatförsäkran innehöll de utfästelser som kandidaten gjort och som kunde ställas mot det som framkommit i utredningen. Vidare indikerar systemet att partiledningen hade beslutat att ge det ideologiska renhållningsarbetet högre prioritet.

Erfarenheterna från utredningen påvisade brister i systemet och Bylunds slutredovisning innehöll därför även förslag till ”rutinändringar”.[2389] Bylund konstaterade att vandelsförsäkringsförfarandet varit ”långt ifrån vattentätt”.[2390] Eftersom den överväldigande delen av ärendena rörde frågan om kandidaternas tidigare brottslighet föreslog han bland annat att det

---

[2385] Pontus Mattson, *Sverigedemokraterna in på bara skinnet* (Stockholm, 2009), s. 24. Citat: Björn Söder, ”’ Nu blickar vi bara framåt’”, *SD-Kuriren*, nr 64 (2005), s. 1.
[2386] Protokoll från VU-möte den 5 februari 2007, punkt 17; Pärm 11.
[2387] Se dokument märkt ”Utredning om kandidats vandel”, daterad den 13 november 2006; Mapp 1.
[2388] Protokoll från partistyrelsens möte den 24 mars 2007, punkt 22; Pärm 11.
[2389] Se dokument märkt ”Sammanfattning av utredarens roll, arbetssätt och allmänna förslag”; Mapp 1.
[2390] Ibid.

borde tydliggöras att intygandet även gällde ”äldre belastningar som genom sin ålder hade försvunnit ur offentliga register”, samt att kandidaten borde redovisa tidigare domar om denne hade svarat ja på frågan: ”Är du tidigare straffad?”[2391] Mer generellt föreslog Bylund att det ”bör understrykas att försäkran skrivs ’på heder och samvete’ och att det är den undertecknandes ansvar att fullt ut hålla sig till sanningen”.[2392]

I augusti 2007 meddelades partistyrelsen att partisekreteraren hade tagit fram en ny blankett för ”kandidatförsäkran”.[2393] I denna hade några av Bylunds förslag inkluderats, exempelvis att försäkran skulle intygas på ”heder och samvete”.[2394] Nytt var också att man explicit kopplade kandidatförsäkran till uteslutningsinstrumentet genom att man betonade att ”oriktiga och icke kompletta uppgifter kan leda till uteslutning ur partiet”.[2395] Den praxis som partiet utformade för granskning av partikandidater var sålunda ett nytt inslag i Sverigedemokraternas verksamhet. Vidare kan denna praxis förstås som ett system som förändrades och uppdaterades vid behov för att bli ett mer effektivt granskningsinstrument.

Betraktar man Sverigedemokraternas regler för kandidatförsäkringar, vandelsintyg och uteslutningsordning mer sammantaget och med hänsyn till hela den berörda tidsperioden framträder följande bild. Under åren 1988–1997 finns inga belägg för att någon formell kontroll av partiets kandidater förekom. Först våren 1997 gavs partiets regionsansvariga ansvar för att granska kandidater för att se till att inga ”olämpliga personer” sattes upp på listorna; detta skedde samtidigt som ett beslut togs att ”ta i hårdare mot partiskadlig verksamhet”. Tidsmässigt sammanfaller detta beslut med förberedelserna inför det första val som skulle hållas efter att Mikael Jansson hade övertagit partiordförandeskapet. Betraktat i ljuset av de andra beslut som Sverigedemokraternas partiledning fattade vid ungefär samma tid, i syfte att markera avstånd och dra upp gränser gentemot ideologiskt mer extrema grupper, ligger det åtminstone nära till hands att anta att kontrollen av partiets kandidater fyllde en likartad funktion.

Att systemet bedömdes vara otillräckligt framgår dock av det initiativ till att ta fram ett vandelsintyg som togs året efter valet 1998. Det första förslaget framstår som att det var inriktat på att säkerställa kandidatens vandel i förhållande till sin etniska bakgrund och relationer. Detta förslag övergavs till förmån för ett vandelsintyg där kandidatens politiska bakgrund och ideologiska övertygelse istället hade ställts i centrum. Detta kompletterades med en ”nomineringspolicy” som var tänkt att styra urvalet av kandidater. Till detta ska läggas introduktionen av en kandidatförsäkran som knöts till uteslutningsmekanismen. Det nya systemet introducerades 2002. Efter valet 2002

[2391] Ibid.
[2392] Ibid.
[2393] Protokoll från partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007, punkt 14; Pärm 12.
[2394] Dokument med rubriken ”Kandidatförsäkran med vandel”, även märkt ”Bilaga 3” tillhörande Protokoll från partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007; Pärm 12.
[2395] Ibid.

finns också de första beläggen för att partiet vidtog åtgärder mot kandidater som lämnat in vandelsintyg och undertecknat en kandidatförsäkran, men där det senare hade framkommit komprometterande uppgifter. Efter valet 2006 hade denna typ av eftervalsgranskning av kandidaterna satts i system.

KONTROLLEN

Det system som successivt utarbetades för att granska partiets kandidater – och därigenom utgöra grunden för uteslutningsärenden i de fall dessa avvek från partilinjen – kompletterades med åtgärder från partiledningens sida för att identifiera liknande fall bland medlemmar generellt. Från 1996 och framåt framträder en hållning från partiledningens sida som närmast kan beskrivas som ett slags ideologisk vaksamhet.

Partiledningen uppmuntrade medlemmar att meddela misstänkta ideologiska avvikelser, som sedan granskades och som ibland resulterade i varningar eller kom att ligga till grund för uteslutningsärenden. Ett viktigt steg var att partiledningen informerade de aktiva medlemmarna om att de hade en skyldighet att rapportera in sådana fall. Detta gjordes i den ”aktivisthandbok” som Mikael Jansson tog initiativ till i november 1995 och som han själv författade.[2396] Arbetet kom att dra ut på tiden, men i september 1996 var den färdig. Under rubriken ”Medlemsvård” fastslogs: ”Givetvis kan inte grova politiska avvikelser godtas, meddela i sådana fall SD-Riks.”[2397] Ett halvår senare, i april 1997, beslutades att: ”SD-ledningen succesivt [sic] måste ta i hårdare mot partiskadlig verksamhet.”[2398]

Den nya vaksamheten kan spåras i källmaterialet, särskilt i Janssons ”Ordförandebrev” och i partistyrelseprotokollen, som till och från innehöll korta rapporter om vad som föregick ute i partidistrikten och som kunde vara av intresse för partiledningen. Från Skåne-Blekingedistriktet kunde exempelvis Anders Westergren rapportera om ett ”skinheadsbråk” som ägt rum utanför Hässleholm och tillade: ”Vi tror/hoppas att inga medlemmar är inblandade.”[2399] Men uppmärksamheten riktades sig inte enbart mot vanliga partimedlemmar. Lokala partirepresentanter, veteraner ur grundargenerationen, men även partistyrelseledamöter kom att granskas. Som tidigare nämnts (kap. 5) fick vice ordförande Tina Hallgren-Bengtsson i november 1995 försvara sig ”mot vissa rykten”.[2400] I september 1997 kunde partistyrelseledamoten Paul Svensson rapportera om ”problemen med Skåne-aktivisten” Gösta Bergquist, vilket ledde till att ett uteslutningsärende

[2396] Ordförandebrev, nr 6 (November 1995), s. 2; Pärm 3.
[2397] Aktivisthandbok för Sverigedemokraterna, daterad den 1 september 1996, rubriken ”Medlemsvård”; Pärm 3.
[2398] Protokoll från partistyrelsens möte den 27 april 1997, 15 §; Pärm 3.
[2399] Ordförandebrev, nr 2 (Maj 1995), rubriken ”Skåne-Blekinge”; Pärm 3.
[2400] Ordförandebrev, nr 6 (November 1995), rubriken ”Uteslutnings-ärenden”; Pärm 3.

öppnades.[2401] På samma möte rapporterades om ”problemen med Uppsala-aktivisterna Mattias Karlsson, Patrik Hugg Larsson och Stefan Nivala”, vilket resulterade i att ett uteslutningsärende öppnades mot Karlsson och att de två övriga skulle få en varning (mer om detta i kap. 12).[2402]

Det bör framhållas att det inte var ett anmärkningsvärt stort antal medlemmar som blev föremål för denna typ av diskussion i partistyrelsen, och det var sällsynt att medlemmarnas agerande ledde fram till att de antingen varnades eller att ett uteslutningsärende öppnades. En genomgång av det befintliga interna arkivmaterialet visar att under åren 1988–1994 finns endast två öppnade uteslutningsärenden belagda. Under åren 1995–2000, det vill säga efter att Jansson hade tillträtt som partiordförande men innan sommaren 2001, då de medlemmar som senare skulle komma att bilda partiet *Nationaldemokraterna* uteslöts *en masse* – finns tio uteslutningsärenden belagda inom Sverigedemokraterna samt ytterligare två ärenden inom SDU. Dessa uteslutningsärenden behandlas mer utförligt i kapitel 12.

Förutsättningen för partiledningens kontroll och granskning av vad som pågick bland partimedlemmarna ute i landet var i stor utsträckning ett beslut som togs på årsmötet 1996, genom vilket en praxis inrättades för att på central nivå granska vad som skrevs i partiets namn eller publicerades i dess tidskrifter och bulletiner. Beslutet hade sin upprinnelse i en motion som tycks ha handlat om ett flygblad med rubriken ”Vakna svenskar”.[2403] Flygbladet hade tagits fram lokalt av SD-Uppsala, rönt kritik för sitt innehåll och blivit anmält till såväl Justitiekanslern som polisen. Frågan gällde om partiledningen hade godkänt flygbladet eller inte, eftersom det vid denna tid fanns en regel om att alla flygblad skulle godkännas i förväg av en ”ordinarie styrelseledamot”.[2404] Partistyrelsen beklagade händelsen såsom ett ”misstag”.[2405]

Diskussionen som följde visade att det inte bara var flygblad som behövde kontrolleras och godkännas i förväg. Ingemar Ramell lyfte fram ett exempel där lokalbulletinen för SD-Malmö hade gjort reklam för *Nationella Alliansen*, en organisation som leddes av den tidigare VAM-aktivisten Christopher Ragne och vars ambition har beskrivits som att ”samla alla nazistiska grupper i Sverige under samma paraply”.[2406] Lars Emanuelsson påpekade å sin sida att en annan lokalförening hade rekommenderat *Mimer*, som enligt honom var ”en klart antisionistisk propaganda-tidning”.[2407] Tidningen utgavs av *Mimer: Föreningen för historia och politik*, av personer som tidigare hade

---

[2401] Protokoll från partistyrelsens möte den 6 september 1997, § 11 a; Pärm 3.
[2402] Ibid., § 11 b-d.
[2403] Motionen ifråga (motion, nr 15) saknas i partiarkivet. Beskrivningen av innehållet framgår av den diskussion som följde på årsmötet, därav försiktigheten i mitt ordval (”framstår”), se Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 24–25 mars 1996, s. 14 f; Pärm 3.
[2404] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 24–25 mars 1996, s. 14; Pärm 3.
[2405] Ibid.
[2406] Ibid., s. 15. Citat: Stieg Larsson, ”Nationella Alliansen – nazismens enade front”, *Expo* nr 1 1996, återpublicerad den 16 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/nationella-alliansen-%E2%80%93-nazismens-enade-front (Hämtad: 2023-02-08).
[2407] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 24–25 mars 1996, s. 15; Pärm 3.

tillhört *Sveriges Nationella Förbunds* Malmöavdelning, och publicerade bland annat kända förintelseförnekare som Richard Verrall.[2408] Emanuelsson intog ståndpunkten att ”[o]m man gör reklam för andra politiska organisationer ska man erhålla en skarp varning, i ändan kan det leda till uteslutning”.[2409]

För att komma till rätta med det som upplevdes som ett problem beslöt årsmötet att ett exemplar av alla publikationer i Sverigedemokraternas namn – ”flygblad, medlemsbulletiner, kallelser, mötesprotokoll och dylikt” – skulle skickas in till partistyrelsen ”<u>för kännedom</u>”.[2410] Alla publikationer skulle godkännas av styrelseledamot.[2411] Detta beslut kom att förtydligas av partistyrelsen hösten 1997:

> Det underströks från flera håll att det finns en regel som säger att alla flygblad, klistermärken, publikationer, bulletiner m.m. från SD i förväg måste godkännas av styrelsemedlem. Eftersom det fanns olika uppfattningar om regelns räckvidd, beslöt styrelsen att *allt* som skrivs under av SD måste godkännas av styrelsemedlem innan det skickas ut i SD:s namn.[2412]

Med årsmötesbeslutet som grund kom en rad ärenden att behandlas av partistyrelsen under de påföljande åren.

Ett ärende gällde Ingvar S. Bengtsson som 1996 hade publicerat sig i det nazistiska *Wärendsbladet* och undertecknat artiklarna med ”Sverigedemokraterna”. Partistyrelseledamoten Anders Westergren fick i uppdrag att ta reda på vad Bengtsson skrivit och dessutom kontakta honom.[2413] Någon gång i början av sommaren 1996 återkom ärendet i partistyrelsen, som då var rubricerat som ett ”uteslutningsärende”. Westergren hade gått igenom Bengtssons publikationer och fick till uppgift att formulera ett ”varningsbrev” till honom, varefter uteslutningsärendet skulle stängas.[2414]

Ett annat exempel på denna granskningsverksamhet har tidigare berörts i kapitel 8. Vid detta tillfälle meddelade partistyrelseledamoten Per Emanuelsson partistyrelsen att Urban Persson i Trollhättan utannonserade ”rasnationellt” material i vit makt-musiktidskriften *Nordland*.[2415]

[2408] Osign., ”Obskyra antisemitiska sällskap”, *Expo*, nr 4–5 1997, återpublicerad den 18 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/obskyra-antisemitiska-sällskap (Hämtad: 2023-02-08).
[2409] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 24–25 mars 1996, s. 15; Pärm 3.
[2410] Ibid., s. 16. Understrykning i orig.
[2411] Ibid.
[2412] Protokoll från partistyrelsens möte den 29 november 1997, § 14e; Pärm 3. Egen kurs.
[2413] Protokoll från partistyrelsens möte den 22 mars 1996, punkt 5; Pärm 2.
[2414] Protokoll från partistyrelsens möte nr 2/1996, punkt 6a; Pärm 3. Protokollet är odaterat, men av punkt 15 i det framgår dock att mötet hölls före den 22 juli 1996. Det föregående partistyrelsemötet hade hållits den 22 mars. Rimligtvis hölls mötet i juni 1996.
[2415] Protokoll från partistyrelsens möte den 30 november – 1 december 1996, § 15e; Pärm 3.

Partistyrelsen beslutade att ett uteslutningsärende skulle öppnas mot Persson.[2416] Under samma möte framfördes klagomål på att Nils Rydström – utgivare av ovan nämnda *Wärendsbladet* – skickade exemplar av denna tidning till Sverigedemokraternas postboxar, och partiordförande Jansson fick i uppgift att vända sig till Rydström och se till att detta upphörde.[2417]

Just frågan om partiets postboxar kom 1997 att stå i centrum för ett annat ärende. Vid detta tillfälle rapporterades till partistyrelsen att tidskriften *Nordland* haft en större annons för partimedlemmen Jimmy Söftings *Det bortglömda fosterlandet: En diktbok* införd i sitt senaste nummer.[2418] Vare sig boken i sig eller annonseringen verkar ha uppfattats som problematisk. *SD-Kuriren* hade vid denna tidpunkt infört en kortare bokanmälan och dessutom publicerat ett utdrag ur boken. Av bokanmälan framgick att boken såldes genom SD-Helsingborg.[2419] Av annonsen i *Nordland* framgick dock att förlaget Fanbäraren, som boken var utgiven på, hade samma postbox som SD-Malmö:

> Styrelsen underströk att enligt bestämmelserna ingenting annat får finnas på SD:s boxadress. Fanbärarens förlag måste omedelbart få en annan adress. Styrelsen beslöt uppmana SD-Malmö att polisanmäla Nordland; om SD-Malmö vägrar göra detta kommer SD att sluta sälja diktboken.[2420]

Det som uppfattades som problematiskt var att SD-Malmös postbox användes i anslutning till en förlagsverksamhet som inte bedrevs i Sverigedemokraternas regi, men även associationen med *Nordland* framstår som oönskad.

Ett sista exempel på hur partiledningen granskade trycksaker för att bedöma det ideologiska innehållet och dess överensstämmelse med partilinjen återfinns i skiftet 1997/1998. Denna gång var det ledamoten Anders Westergren som meddelade partistyrelsen att *Scania*, lokalbulletin för SD Skåne-Blekinge, gav ett ”tämligen radikalt intryck”.[2421] Detta ledde till att rutinerna skulle ändras så att bulletinen hädanefter skulle granskas innan den skickades ut.[2422] Dessa exempel illustrerar den vaksamhet som präglade partiledningen under andra halvan av 1990-talet. Denna omfattade både partiets egna publikationer, men även utomstående publikationer som *Wärendsbladet*, *Nordland* och *Mimer*.

I slutet av december 2001 lade Björn Söder fram ett förslag i VU, att ”en svart lista tas fram

[2416] Ibid.
[2417] Ibid.
[2418] Protokoll från partistyrelsens möte den 29 november 1997, § 14e; Pärm 3.
[2419] Magnus Thor, ”Ur ’Det bortglömda fosterlandet’”, *SD-Kuriren*, nr 30–31 (1996), s. 21.
[2420] Protokoll från partistyrelsens möte den 29 november 1997, § 14e; Pärm 3.
[2421] Ordförandebrev, nr 18 (December 1997 – januari 1998), Anders Westergens redogörelse; Pärm 3.
[2422] Ibid.

över vilka tidningar vi EJ skall befatta oss med".[2423] Den omedelbara anledningen var att det framkommit att SD-Sollentuna prenumererade på det nazistiska *Wärendsbladet*.[2424] VU beslöt att godkänna förslaget. Listan inkluderade en rad publikationer hemmahörande inom den politiska vänstern, såsom *Proletären* och *Offensiv*, men även *Kyrkans tidning* och *QX* fanns med på listan. Bland de nationalsocialistiska publikationerna återfanns *Wärendsbladet*, *Den Svenske Nationalsocialisten*, *Info-14*, *Folktribunen*, *Idealisten* och *Nordisk kamp*.[2425] Därmed hade partiledningen uttryckligen markerat att publikationer från exempelvis *Nationalsocialistisk front*, *Svenska motståndsrörelsen*, *Nationaldemokraterna* och *Nordiska rikspartiet* inte var något som partiföreträdare, kommunföreningar och distrikt skulle befatta sig med. Detta beslut får ses som ett slags formalisering och effektivisering av den granskningspraktik som pågått de föregående åren.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Som framgått tidigare, framförallt i kapitel 6–8, ledde partiledarbytet 1995 till att tre förändringar av partiverksamheten genomfördes, vilka bör ses som en direkt och omedelbar reaktion på den riktning som partiet tagit under de föregående åren. Införandet av ett moratorium när det gällde partiets offentliga manifestationer, avvecklingen av engagemanget på vit makt-musikens område, samt förändringen av SDU:s status som självständigt ungdomsförbund – samtliga dessa åtgärder implementerades i direkt anslutning till partiledarbytet.

De åtgärder som har behandlats i detta kapitel var av ett annat slag och skiljde sig dessutom åt sinsemellan. Vissa åtgärder kan beskrivas som ett *gränsdragningsarbete* som syftade till att markera avstånd till den omgivande ideologiska miljön – den nationella rörelsen – och då särskilt nationalsocialismen. Några av dessa var högst konkreta och tog sig uttryck i explicita förbud. Det som har benämnts "uniformsförbudet", samt partiets förändrade inställning till bruket av fornnordiska symboler och runor handlade i grunden om att markera att vissa grupper inte längre var välkomna vid partiets offentliga framträdanden.

Av det interna partimaterialet framgår att åtgärderna specifikt var riktade mot skinheads och mot nationalsocialister som öppet manifesterade sin övertygelse, vilka hade utgjort ett givet inslag i samband med Sverigedemokraternas offentliga arrangemang under första halvan av 1990-talet. Att dessa åtgärder vidtogs i syfte att förändra bilden av Sverigedemokraterna, framförallt i massmedierna, är otvetydigt. Detta uttrycks explicit i källmaterialet. Men att reducera de ansträngningar som gjordes till enbart ett slags politisk kosmetik är missvisande. För av samma källmaterial framgår att partiledningen uppfattande närvaron av dessa grupper som ett problem i sig.

[2423] Se Björn Söders förslag till VU, daterat den 4 december 2001; Pärm 6. Versaler i orig.
[2424] Ibid.
[2425] För listan, se bilaga till Björn Söders förslag till VU, daterat den 4 december; Pärm 6.

I den interna diskussionen vände man sig mot och gav uttryck för en aversion mot dessa grupper. Man markerade att de utgjorde ett oönskat inslag i partiet.

Detta avståndstagande kom under andra hälften av 1990-talet till uttryck i offentliga sammanhang på ett sätt som tidigare inte hade förekommit. I tal, artiklar och programsammanhang tog partiledningen, med allt större precision, avstånd från nationalsocialismen. Kulmen på dessa explicita avståndstaganden representeras av artikeln ”Vår avsky för nazismen” som Mikael Jansson publicerade å partiets vägnar i början av 2000.

Parallellt med detta introducerades ”nationaldemokrati” som ett centralt ideologiskt begrepp inom Sverigedemokraterna. Detta var inte ett försök att anknyta till den konservativa idéströmning och de tänkare som hade framträtt åren efter sekelskiftet 1900 – sådana försök kom först till uttryck inom Sverigedemokraterna vid millennieskiftet. ”Nationaldemokrati” var en ideologisk självbeteckning. Begreppet fungerade som distansmarkör gentemot nationalsocialister och de odemokratiska grupperna inom den nationella rörelsen, men tycks också ha fungerat identitetsskapande.

Om de ovanstående åtgärderna huvudsakligen kan beskrivas som utåtriktade – det vill säga att de syftade till att dra upp gränser och markera avstånd till den omgivande ideologiska miljön – kan andra åtgärder beskrivas som internt motiverade och ingå i ett slags ideologiskt renhållningsarbete inom partiet.

Den kanske viktigaste åtgärden på detta område var att partiledningen från 1998 började granska de personer som önskade kandidera för Sverigedemokraterna. Det system för kandidatgranskning som utformades kom att förändras, successivt förfinas och kompletteras med krav på vandelsintyg och kandidatförsäkringar. Mot slutet av tidsperioden skedde retroaktiva granskningar, i de fall där komprometterade uppgifter om kandidaterna hade framkommit i efterhand. Trots ansträngningarna uppvisade kandidatgranskningarna brister och högst olämpliga kandidater sattes upp på listorna och valdes i vissa fall in i de kommunala församlingarna. Detta framgår av de uteslutningsärenden som partistyrelsen öppnade under 00-talet, vilket behandlas i kapitel 12. I jämförelse med Sverigedemokraternas första tio år – då ingen granskning tycks ha förekommit, och varje skrivkunnig medlem kunde välja att kandidera för partiet – representerade granskningen en ambition att hålla partiets listor rena från olämpliga kandidater.

I nära anslutning till granskningen av partiets kandidater kan det beläggas att partiledningen åren efter 1995 gjorde ansträngningar för att hålla sig à jour med vad som föregick i partiorganisationen runt om i landet. Partiföreträdare, både på central och lokal nivå, rapporterade till partistyrelsen om ”problem” med partiaktivister eller att vissa lokalbulletiner eller webbsidor

gav ett misstänkt ”radikalt intryck”.[2426] I kapitel 12 visas att denna rapportering kunde leda till öppnandet av person- och uteslutningsärenden.

Sammantaget indikerar åtgärderna starkt att ett mer långsiktigt projekt initierades av den nya partiledningen åren efter 1995. Projektet framstår i första hand som ett försök att göra upp med den radikalisering av Sverigedemokraterna som skedde under 1990-talets första hälft, och som har konstaterats i föregående kapitel. Detta projekt inkluderade en högst konkret gränsdragning gentemot skinheads och nationalsocialister, formulerandet av en ”nationaldemokratisk” ideologisk position och identitet, ett system för att granska partiets kandidater, samt ansträngningar från partiledningens sida att hålla sig à jour med misstänkta ideologiska avvikelser inom partiorganisationen. Till detta kan läggas att partistyrelsen med början hösten 1995 initierade ett antal uteslutningsärenden som gällde ideologiska avvikelser och partiskadlig verksamhet. Med stor sannolikhet var det just detta projekt som partisekreteraren Jakob Eriksson refererade till när han i ett internt brev hösten 1998 omtalade de föregående tre årens utveckling inom partiet som ”den stora förändringen”.[2427]

[2426] För dessa två citat, se Protokoll från partistyrelsens möte den 6 september 1997, § 11b-d; Pärm 3, samt Ordförandebrev, nr 18 (December 1997 – januari 1998), Anders Westergrens redogörelse; Pärm 3.
[2427] Jakob Erikssons brev till partistyrelsen, daterat den 3 oktober 1998; Pärm 4.

KAPITEL 11. IDÉ- OCH PROGRAMUTVECKLING

INLEDNING

I kapitel 4 behandlades aspekter av den sverigedemokratiska ideologin med tyngdpunkten lagd på partiets första år: från antagandet av det första partiprogrammet 1988 fram till 1994. Den senare avgränsningen valdes för att partiet antog ett nytt partiprogram just detta år. 1994 års partiprogram bör förstås som det ideologiska arvet efter det tidiga 1990-talets partiledning under Anders Klarström partiledarskap. Det nya programmet innebar på många sätt en radikalisering av Sverigedemokraternas ideologi och politiska program, som motsvarade den retoriska radikalisering som partiet genomgick under samma tid och som har berörts i flera kapitel, om än i förbigående.

När partiet fick en ny partiordförande 1995 – samtidigt som partiledningens sammansättning successivt började förändras – framstår också förutsättningarna ha förändrats vad gäller idé- och politikutvecklingen inom partiet. Det är möjligt att urskilja en reaktion på den utveckling som hade ägt rum under Anders Klarströms ordförandeskap. Detta skedde dock inte omedelbart. Istället präglades de första åren under partiordförande Mikael Jansson huvudsakligen av frånvaron av en djupare idédiskussion och kännetecknades därmed av ideologisk och politisk kontinuitet.

Från 1999 och framåt kom dock en rad för partiet centrala frågor att diskuteras och väsentliga förändringar att göras i partiprogrammet. Dessa frågor fördelades på tre övergripande områden: Det första rörde relationen mellan etnicitet och kultur. Vem var svensk? Vem tillhörde den svenska nationen? Vad var partiets målsättning – ett etniskt eller kulturellt homogent Sverige? Det andra området gällde partiets inställning på invandrings- och flyktingpolitikens område. Här ställdes frågor såsom: Vilken invandring kunde accepteras, från vilka länder och under vilka omständigheter? Det tredje området handlade specifikt om partiets inställning till de invandrare som befann sig i Sverige. Den centrala frågan var hur skulle partiet förfara med dessa? Här kom två linjer att utkristalliseras: repatriering kontra assimilering.

PARTIPROGRAMMET 1989

Sverigedemokraternas inställning i invandrings- och flyktingpolitiken var tydligt formulerad i det första partiprogrammet från 1989. Med utgångspunkt i grunduppfattningen att Sveriges ”homogena befolkningssammansättning” historiskt hade utgjort en ”ovärderlig tillgång” var partiets centrala uppgift att ”motverka det mångkulturella och mångetniska samhälle” som höll på att växa fram.[2428] Det var dessa två företeelser som sammantagna utgjorde det hot som den nationalistiska ideologin uppfattades som ett svar på, det som utgjorde partiets *raison d'etre* och som animerade partiets

[2428] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Invandringen ”.

medlemmar.

Mot bakgrund av hur detta hot framställdes, inte minst i partipressen och i offentliga sammanhang – det var överhängande och existentiellt – framstår de konkreta politiska ställningstagandena på flykting- och invandringspolitikens område som *relativt* återhållsamma i det första partiprogrammet. Under rubriken ”Invandringen” formulerades den generella inställningen: ”Människor bör leva där de har en chans att skapa sig en nationell identitet. Därför *bör* vi *huvudsakligen* ta emot flyktingar och invandrare av europeisk härkomst då européerna är de som bäst etniskt och kulturellt kan smälta in i det svenska samhället.”[2429] De kursiverade orden i citatet är värda att lyfta fram. De signalerade en mjukare linje än den som senare skulle komma att omfattas av partiet. Det första ordvalet, ”bör”, var mindre förpliktigande än ”ska”. Ordet ”huvudsakligen” indikerade att det som uppfattades vara en acceptabel invandring, det vill säga av människor med europeisk härkomst, inte uteslöt invandring av människor av icke-europisk härkomst. Detta sades också explicit i programmet: ”Tillfällig transitering ska kunna ges till vissa utomeuropeiska flyktingar som bevisligen riskerar livet i sina hemländer och inte har något med hemlandet närbesläktat land att fly till.”[2430] När det gällde de invandrare och flyktingar som befann sig i Sverige förband sig partiet endast till att ”verka för återflyttning av invandrare av utomeuropeisk härkomst”.[2431]

Den centrala gränsdragningen i Sverigedemokraternas invandringspolitik byggde på åtskillnaden mellan invandrare med europeisk respektive utomeuropeisk härkomst. Det var en i grunden geografisk gränsdragning som gjordes, men en som rimligtvis måste förstås i termer av kultur och etnicitet.

ÅRSMÖTET 1994

Det nya partiprogram som utarbetades och antogs på Sverigedemokraternas årsmöte i februari 1994 skiljde sig på flera punkter från partiets första program. Det representerar en radikalisering av partiets ståndpunkt på invandrings- och flyktingpolitikens område, samt en ny gränsdragning när det gällde vilken invandring som var acceptabel och vilken som var oönskad.

Programförändringarna kan i första hand beskrivas som en senkommen *bekräftelse* på den radikalisering som skett av partiet sedan 1991, snarare än som startpunkten för en sådan utveckling. Anledningen till detta var att Sverigedemokraterna vid denna tid hade en regel om att partiprogrammet bara kunde ändras vart femte år, det vill säga tidigast vid årsmötet 1994.[2432]

Att en radikalisering hade ägt rum var också något som partiföreträdare öppet medgav. I en

[2429] Ibid. Egen kurs.
[2430] Ibid.
[2431] Ibid.
[2432] Klarström, *Prima Victoria*, s. 379.

intervju våren 1993 sade Klarström: ”Vi var klart liberalare för en två, tre år sedan.”[2433] Anledningen till utvecklingen förklarade han dels med samhällsutvecklingen i stort, dels med *Ny demokratis* (NyD) inträde i politiken.[2434] Även om Klarström inte utvecklade resonemanget kring NyD:s betydelse är det troligt att han menade att detta parti vid 1991 års val hade tagit många invandringskritiska väljare som annars skulle ha lagt sina röster på Sverigedemokraterna; det var åtminstone denna analys som gjordes i partiets jubileumsskrift för åren 1988–1991 som Sverigedemokraterna gav ut 1993.[2435] Partiets radikalisering skulle i så fall vara ett försök att positionera sig gentemot NyD.

Inför årsmötet 1994 stod det klart att det nya partiprogrammet skulle bli en av de viktigaste frågorna. I *SD-Bulletinen* lyftes några av de inlämnade motionerna fram och bland de frågor som skulle avgöras på årsmötet återfanns: ”Repatrieringen. (Vilka skall skickas ut?)”[2436] Enligt Klarström märktes det tydligt på motionerna ”att många ville radikalisera partiprogrammet då samhällsutvecklingen gått åt fel håll”.[2437] Just frågan om att partiet skulle driva ett krav på repatriering – det vill säga ett mer eller mindre obligatoriskt återvändande av oönskade invandrargrupper – togs upp i inte mindre än fyra motioner. Två av dessa var mindre utförliga och tycks, åtminstone av mötesprotokollet att döma, inte ha behandlats separat av årsmötet.[2438] Den motion som var utförligast formulerad var inlämnad av SD-Dalarna. Denna antogs av årsmötet och var till sitt innehåll den motion som låg närmast det som kom att bli formuleringen i det nya partiprogrammet.[2439]

Tyvärr redovisar årsmötesprotokollet endast motioner, föredraganden och beslut. Därmed är det inte möjligt att rekonstruera debatten: vilka ståndpunkter som fanns representerade och vilka argument som fördes fram. Istället får man vända sig till det nya partiprogrammet för att se vilka innehållsliga förändringar som årsmötet resulterade i. Den enskilt viktigaste var att partiet hade formulerat en ny målsättning: att ”stoppa all invandring av människor från etniskt avlägsna kulturer”.[2440] Skillnaden mot tidigare partiprogram är uppenbar. Å ena sidan hade den oönskade *utomeuropeiska* invandringen omformulerats till invandring från ”etniskt avlägsna kulturer”. Såväl i interna partisammanhang som i partipressen kom företrädare att benämna denna grupp av invandrare som ”etniska främlingar”, även om uttrycket inte återfanns i programtexten förrän efter

---

2433 Se intervju med Klarström, den 13 juli 1993, klippet ”Presskonferens med SD 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=FrKHLA2SK-M Tid: 08.20. (Hämtad: 2023-08-28).
2434 Ibid. Tid: 08:30.
2435 *Sverigedemokraterna 1988–1991*, rubriken ”Valet 1991”, punkt 4.
2436 Osign., ”Årsmöte 1994!”, *SD-Bulletinen*, nr 1 1994, s. 2.
2437 Klarström, *Prima Victoria*, s. 380.
2438 Se motion av Iris Nilsson, odaterad, men med rubriken ”Repatriering”, samt motion av Andreas Nordin, odaterad, men med rubriken ”Samhället”, inlämnade till Sverigedemokraternas årsmöte 1994; Pärm 2.
2439 Motion inlämnad av SD-Dalarna till årsmötet 1994, undertecknad av Jakob Eriksson, Charlotte Wemmenlöv och Sven-Erik Larsson, daterad den 1 februari 1994; Pärm 2.
2440 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s. 10.

1996.[2441] Å andra sidan representerar formuleringen i programmet ett betydligt mer kategoriskt ställningstagande jämfört med tidigare: det är *all invandring* från dessa kulturer som *ska* stoppas.

Samtidigt begränsades det geografiska område från vilket partiet kunde tänka sig att någon form av invandring kunde tillåtas ske. Tidigare hade man sagt sig beredd att acceptera invandring av personer av *europeisk* härkomst. I det nya programmet betonades att denna invandring i första hand skulle omfatta människor av *nordeuropeisk* härkomst: ”Människor bör leva där de har en chans att skapa sig en nationell identitet. Därför bör vi huvudsakligen ta emot flyktingar och invandrare av nordeuropeisk härkomst då nordeuropéerna är de som bäst etniskt och kulturellt kan smälta in i det svenska samhället.”[2442]

En annan viktig förändring gällde hur partiet skulle förhålla sig till de invandrare som redan befann sig i Sverige. Tidigare hade partiet sagt sig vilja ”verka för återflyttning av invandrare av utomeuropeisk härkomst”.[2443] Detta repatrieringsmål kom att utvecklas, preciseras och skärpas i det nya partiprogrammet. I motionen från SD-Dalarna hade problemet formulerats på följande sätt:

> De svårigheter som uppstår i selektionen av vilka invandrare som skall få stanna i Sverige, löses lättast genom införandet av en ny medborgarskapslag. Det skulle vara teoretiskt möjligt att återskapa den homogena befolkning vi eftersträvar genom denna reform. Vi skulle då ha möjlighet att direkt avgöra i varje fall vilka som skall få stanna enligt vår invandrarpolitik. Vi kunde gå tillbaka 24 år i tiden och rätta till de misstag som gjorts.[2444]

Lösningen på frågan om vem som skulle få stanna bestod av att samtliga personer som var medborgare i Sverige den 1 januari 1970 – samt de som var födda efter detta datum och kunde ”påvisa rakt nedstigande släktskap” med dessa personer – hade rätt till förnyat medborgarskap.[2445]

De som hade erhållit medborgarskap efter 1970, men inte uppfyllde ovanstående kriterier, skulle i praktiken få det indraget och tvingas att ansöka om uppehållstillstånd. Dessa skulle utges i enlighet med Sverigedemokraternas flykting- och invandrarpolitik, och de som inte gavs förnyat uppehållstillstånd skulle omedelbart utvisas ur landet.[2446] Resultatet av detta skulle bli ”att alla

[2441] Osign., ”Årsmötet 1994”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1994, s. 3.
[2442] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s.10 f.
[2443] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989, rubriken ”Invandringen ”.
[2444] Motion från SD-Dalarna undertecknad av Jakob Eriksson, Charlotte Wemmenlöv och Sven-Erik Larsson, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1994, daterad den 1 februari 1994; Pärm 2.
[2445] Ibid., 1–2 §§.
[2446] Ibid., 5–7 §§.

invandrare som kommit hit efter 1970, som inte tillhör vår kulturkrets skall repatrieras".[2447]

Motionen antogs av årsmötet.[2448] Den nya programtexten fick dock inte en lika teknisk och utförlig utformning som den i motionen. Däremot ger motionen en bild av hur Sverigedemokraterna föreställde sig utformningen av sin repatrieringspolitik. Det centrala var att en exakt gräns, genom den så kallade "70-regeln", hade införts i programmet:

> Stora resurser måste avsättas för att skapa förutsättningar för att de som kommit till vårt land efter 1970 ska kunna återvända till sina respektive länder inom en snar framtid. Någon hänsyn till utgivna medborgarskap kommer inte att tas utan förslag till en grundlagsförändring och en ny medborgarskapslag kommer läggas.[2449]

Sverigedemokraternas angivande av ett exakt årtal som bestämde vilka invandrare som skulle är en idé som har sin direkta föregångare i BSS. Vid BSS årsmöte 1984 hade Sven Davidson föreslagit att "alla invandrare av utomeuropisk härkomst som kommit till Sverige efter 1960 bör repatrieras".[2450] Förslaget skulle "utredas" av en arbetsgrupp i samband med utarbetandet av ett program för BSS.[2451] I det program som till slut antogs infogades dock inte något sådant specifikt krav.[2452] Däremot fann idén sin väg in i *Sverigepartiets* program.[2453] När partiet höll sitt enda offentliga möte den 6 juni 1987 var Sven Davidson huvudtalare. I talet sade han att partiet krävde "[e]n återflyttning av alla invandrare och flyktingar av utomeuropeiskt ursprung, som har kommit in i landet efter 1960".[2454] Den enda skillnaden mellan *Sverigepartiet* och det nya partiprogram som Sverigedemokraterna antog 1994 var alltså att tidpunkten hade ändrats. Detta utgör ett av de tydligaste exemplen på den ideologiska kontinuiteten mellan BSS, *Sverigepartiet* och Sverigedemokraterna.

Utifrån ett mer övergripande perspektiv innebar besluten på årsmötet att den etniska dimensionen av Sverigedemokraternas flykting- och invandringspolitik accentuerades. Ett exempel på detta är att tre politikområden sammanfördes under rubriken "Befolkningspolitiken" i det nya

---

2447 Ibid.
2448 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 26–27 februari 1994 (Obs! Står 1993 i rubriken), rubriken "Förslag till ny medborgarskapslag"; Pärm 2.
2449 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken "Befolkningspolitiken", s.10. Det var denna formulering som hade sin upprinnelse i den ovan nämnda motionen från SD-Dalarna, som innehöll kravet på en ny medborgarlag och ett exakt angivande av årtal.
2450 Osign., "Bästa årsmötet", *Patrioten*, nr 2 (1984), s. 7.
2451 Ibid.
2452 Se BSS program, rubriken "Repatriering", tillgänglig på webbsidan Blågula frågor: https://www.bgf.nu/bss/bss-1-programmet.htm (Hämtad: 2022-10-10).
2453 Andersson, *Stövlarna står putsade i garderoben*, s. 33.
2454 Tal av Sven Davidson den 6 juni 1987, återgivet i Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 235.

partiprogrammet: invandrings- adoptions- och abortpolitiken.[2455] Långt senare skulle Anders Klarström i sin självbiografi kommentera detta på följande vis: ”Vi konstaterade att det fanns ett tydligt samband mellan flykting, abort och adoptionsfrågor och valde att slå samman dessa frågor till en punkt i programmet som fick titeln ’befolkningspolitik’. Ett ganska märkligt beslut!”[2456] I själva verket fanns inget ”märkligt” med beslutet, utan det var följdriktigt utifrån en ideologisk grunduppfattning där etniciteten var central. Enligt det nya partiprogrammet syftade politiken att stoppa all invandring från ”etniskt avlägsna kulturer” och repatriera de invandrare som inte ”tillhör vår kulturkrets”. Den restriktiva abortpolitiken syftade till att höja nativiteten hos den etniskt svenska befolkningen. Även den nya adoptionspolitiken – som också infördes i partiprogrammet vid årsmötet 1994 – följde en etnisk gränsdragning: ”Möjligheten att adoptera svenska barn ska öka, samtidigt som möjligheten att adoptera utomnordiska barn starkt begränsas.”[2457] Partiprogrammets inledningsmening i kapitlet om partiets befolkningspolitik slog tydligt fast den förenande punkten mellan dessa politikområden: ”Sverigedemokraternas viktigaste politiska målsättning är att återskapa ett svenskt Sverige.”[2458]

Programförändringarna 1994 hade ett brett stöd i partiet. Efter årsmötet poängterade partipressen att ”[b]ehovet av att radikalisera vissa delar av programmet märktes tydligt i de motioner som inkommit och på tongångarna under årsmötet.”[2459] De många motionerna i repatrieringsfrågan, tillsammans med det faktum att ingen opposition mot programförändringarna har kunnat konstateras i det genomgångna källmaterialet, pekar också i denna riktning. Trots detta kom invandrings- och flyktingfrågan fortsätta att vara högst aktuell. Frågan kom att diskuteras på samtliga årsmöten 1995–1997. I centrum för diskussionen stod den gränsdragningsproblematik som 1994 års partiprogram gav upphov till.

ÅRSMÖTET 1995

Upprinnelsen till den vidare diskussionen om invandrings- och flyktingpolitiken stod att finna i en motion som Mikael Jansson lämnat in till årsmötet 1995. I denna önskade han att klargöra den etniska gränsdragningen i det nya partiprogrammet:

> Förra årsmötet beslutade att vi skulle använda begreppet etniska främlingar för att avgränsa våran kulturkrets. Begreppet är bra, men problemet är att vi lämnade öppet till varje enskild sverigedemokrat att ge svar på vem som är etnisk främling

---

[2455] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s. 10 f.
[2456] Klarström, *Prima Victoria*, s. 381.
[2457] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s. 11. Partiets inställning i adoptionsfrågan kommer att behandlas separat längre fram i detta kapitel.
[2458] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s. 10.
[2459] Osign., ”Årsmötet”, *SD-Kuriren*, nr 23 (1994), s. 16.

> eller inte. Vi riskerar därmed få onödig kritik för sådant som vi i slutändan ändå inte strävar efter.[2460]

Jansson ifrågasatte inte den nya formuleringen, utan tvärtom betonade han den etniska dimensionen: ”Som nationalister räknar vi naturligtvis med *etnisk folk- och nationstillhörighet*. Människor som har hela sitt ursprung inom våran kulturkrets, men som bott i andra kulturkretsar, kanske i generationer, bör tillåtas immigrera.”[2461] Detta resonemang visar tydligt att etnicitet hade företräde framför kultur.

Det Jansson föreslog var att vissa avgränsningar skulle göras av det han benämnde ”Europeiska kulturkretsen”. Till den ”Nordiska kulturkretsen” skulle följande stater räknas: ”Nordiska länderna, baltiska länderna, Tyskland, Österrike, Schweiz, Frankrike, England, Irland, Nederländerna, Belgien, Luxemburg.”[2462] Samtliga dessa stater ingick också i den ”Västeuropeiska kulturkretsen”, dit även Italien, Spanien och Portugal hörde. Jansson föreslog att Sverigedemokraterna endast skulle tillåta invandring från dessa stater. Detta betydde att invandring från övriga stater som ingick i den europeiska kulturkretsen – Tjeckien, Slovakien, Ungern, Rumänien, Bulgarien, Malta, Polen, Albanien, Ryssland, Vitryssland, Ukraina samt ”[f]orna Jugoslaviens utbrutna länder” – skulle vara uteslutet.[2463] I Janssons framställning uteslöts också Grekland av skäl som senare kommer att framgå.

Hur mottagandet av och diskussionerna kring Janssons motion gestaltade sig har inte kunnat avgöras eftersom årsmötesprotokollet saknas i partiarkivet. Resultatet framgick dock av en kortare notis i *SD-Bulletinen*: ”Många av motionerna kommer att ligga till grund för det nya partiprogrammet som ska utarbetas under året, för att kunna vara klart för ’klubbning’ vid nästa årsmöte.”[2464] Janssons motion var en av dessa.

ÅRSMÖTET 1996

Inför årsmötet 1996 hade ett nytt programförslag utarbetats av partistyrelsen. Detta anslöt i hög grad till de *principer* som formulerats i Janssons motion till föregående årsmöte. Det som skiljde sig åt var *gränsdragningarna* i programförslaget, som antogs efter vissa smärre ändringar.[2465] Den centrala gränsdragningen gjordes mellan den västerländska och den bysantinska ”kulturkretsen”.

I partiprogrammet infördes även följande gränsdragning under rubriken ”Den västerländska kulturkretsen”:

[2460] Motion av Mikael Jansson inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1995, daterad den 22 januari 1995; Pärm 2.
[2461] Ibid. Egen kurs.
[2462] Se infogad skiss i motion av Mikael Jansson inlämnad till årsmötet 1995, daterad den 22 januari 1995; Pärm 2.
[2463] Ibid.
[2464] Osign., ”Årsmöte 1995!”, *SD-Bulletinen*, nr 3 1995, s. 1.
[2465] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 18:b, s. 4; Pärm 3.

> Sverige tillhör den västerländska kulturkretsen. Genom Europa går det en osynlig gräns som åtskiljer vår kulturkrets från den bysantinska kulturkretsen. Konflikten i det forna Jugoslavien har på ett tydligt sätt åskådliggjort denna gräns. Trots ett nästan gemensamt språk har serber och kroater olika religion och använder olika alfabet och har under hundratals år tillhört olika statsbildningar. Detta har medfört att kroaterna har hamnat i den västerländska kulturkretsen tillsammans med italienare, slovener, ungrare, slovaker, tjecker, polacker, litauer, letter, ester, finnar m.fl., samtidigt som serberna har hamnat i den bysantinska kulturkretsen tillsammans med greker, albaner, bulgarer, rumäner, ukrainare, vitryssar och ryssar.[2466]

Denna gränsdragning kom att tillämpas i de konkreta krav på flykting- och invandringspolitikens område som återfanns i det nya partiprogrammet:

> Sverigedemokraterna vill stoppa all invandring av människor som har sitt ursprung utanför den västerländska kulturkretsen. Med ursprung inom den västerländska kulturkretsen menas att förfäderna alla var medborgare i stater inom den västerländska kulturkretsen år 1950, eller att de var emigranter med tydlig västerländsk härstamning. Stora resurser måste avsättas för att skapa förutsättningar för att de etniska främlingar som invandrat till vårt land efter 1970 skall kunna återvända till sina respektive hemländer.[2467]

Den nya programtexten kan både ses som ett försök till precisering av vad som avsågs med ”etniskt avlägsna kulturer” och en definition på vilka personer som hade ett ursprung i den västerländska kulturkretsen.

Diskussionen som det nya programförslaget gav upphov till på årsmötet är inte helt lätt att rekonstruera utifrån det bevarade årsmötesprotokollet. Skiljelinjen i debatten framstår dock inte ha gått mellan de som önskade bevara skrivningen i det befintliga partiprogrammet och de som gick på Janssons och partistyrelsens linje och önskade förändra den. Istället gjordes en rad inlägg där konsekvenserna av den föreslagna gränsdragningen lyftes fram. Mattias Karlsson från SD-Uppsala påpekade att slovaker och polacker inte hamnade inom den västerländska kulturkretsen.[2468] Eva

---

[2466] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Den västerländska kulturkretsen”, s. 5.
[2467] Ibid., rubriken ”Befolkningspolitiken”, s. 11 f.
[2468] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 10; Pärm 3.

Dahlqvist ställde frågan: ”Hur ska vi ställa oss till Ryssland. Där finns ju en stor befolkning som bevisligen har vikinga-blod i sina ådror.”[2469]

Mats Karlsson tog fasta på att Grekland hade hamnat utanför gränsdragningen i Janssons motion. Karlsson tycks ha uppfattat att förslaget om ”kulturkretsar” handlade om kultur, inte om etnicitet, och frågade: ”Hur ska vi ställa oss till grekerna? Demokratins vagga stod ju i Grekland. Man kan säga att Grekland är modern till Västerlandet.”[2470] På detta inlägg svarade Martin Linde: ”Det har skett en uppblandning av folk i Grekland. Det är inte som det var när demokratins vagga stod där. Uppblandning har skett med flera folkslag bl.a. turkar.”[2471] Lindes inlägg visar tydligt att han uppfattade frågans rätta sammanhang: den handlade om etnicitet i bemärkelsen ursprung och härstamning.

Årsmötet kom till slut att anta partistyrelsens programförslag.[2472] Endast en ändring gjordes på grundval av en motion från SD-Uppsala, som önskade ”tillfoga att fri invandring endast kan tillåtas från nordiska länder, medan invandring från övriga Europa skall vara reglerad”.[2473]

I sin självbiografi beskriver Jimmy Windeskog bakgrunden till att partiet 1996 valde att introducera begreppet ”den västerländska kulturkretsen” i partiprogrammet. Enligt honom handlade det helt sonika om att dra en gräns mot oönskad invandring av vissa folkgrupper *inom* Europa. Rent konkret ville man förhindra invandring av ”bland annat muslimska grupper i forna Jugoslavien genom att hänvisa till den västeuropeiska kulturkretsen”.[2474]

Windeskogs iakttagelse kastar ljus över programförändringen 1994. Under hela 1980-talet hade flyktinginvandringen till Sverige i hög grad handlat om *utomeuropeisk* invandring, med Irak, Iran och Chile som de tre största ursprungsländerna.[2475] Detta förändrades under första halvan av 1990-talet som ett direkt resultat av inbördeskriget i forna Jugoslavien. År 1992 noterades det högsta antalet asylansökningar till Sverige under efterkrigstid, 84 000, varav 69 000 var från forna Jugoslavien.[2476] Flyktinginvandringen hade därmed blivit till en *inomeuropeisk* angelägenhet.

Dessa förändringar kan förklara de ändringar som Sverigedemokraterna gjorde i partiprogrammet när det gällde flykting- och invandringspolitiken. Man övergav distinktionen mellan europeisk och utomeuropeisk invandring och nya gränsdragningar infördes i programmet. I

[2469] Ibid.
[2470] Ibid.
[2471] Ibid.
[2472] Ibid., punkt 18:b, s. 4.
[2473] Motion 2 från SD-Uppsala inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1996, daterad den 29 februari 1996; Pärm 3.
[2474] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 78.
[2475] Se den statistiska sammanställningen i dokumentet ”Beviljade uppehållstillstånd 1980–2020” på Migrationsverkets webbsida, under rubriken ”Översikter över längre tidsperioder”: https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Vart-uppdrag/Oppna-data.html (Hämtad: 2023-09-05).
[2476] Se den statistiska sammanställningen i dokumentet ”Asylsökande till Sverige 1984–2021” på Migrationsverkets webbsida, under rubriken ”Översikter över längre tidsperioder”: https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Vart-uppdrag/Oppna-data.html (Hämtad: 2023-09-05).

1994 års program skulle invandringen av ”människor från *etniskt avlägsna kulturer*” stoppas.[2477] I 1996 års program var det invandring av ”människor som har sitt ursprung utanför den *västerländska kulturkretsen*” som skulle stoppas.[2478]

ÅRSMÖTET 1997

I likhet med tidigare årsmötesbeslut ledde inte antagandet av det nya partiprogrammet 1996 till att frågan om partiets flykting- och invandringspolitik försvann från dagordningen. Tvärtom såddes fröet till kommande debatter under årsmötet 1996.

Upprinnelsen inför årsmötet 1997 var en motion från SD-Uppsala. I praktiken ville SD-Uppsala riva upp beslutet från föregående år, eller mer specifikt den gränsdragning mellan den västerländska och den bysantinska kulturkretsen som funnit sin väg in i partiprogrammet. I motionen yrkades på att hela stycket som behandlade gränsdragningen mellan de två kulturkretsarna och exakt angav från vilka stater invandring kunde tolereras skulle strykas ur partiprogrammet.[2479]

Som argument angavs framförallt att det var ”otaktiskt” att dra en så pass skarp gräns i partiprogrammet:

> Vi uppfattar det som olyckligt/otaktiskt att, såsom sker i det nya partiprogrammet, dra en skarp gräns mellan den ”västerländska kulturkretsen” och den ”bysantinska kulturkretsen”, så att människor från ”rätt” kulturkrets under vissa omständigheter skulle kunna få medborgarskap i Sverige, medan en person från ”fel” kulturkrets *inte under några omständigheter kan få det*. En svensk/svenska skulle alltså inte kunna gifta sig med en ryska/ryss om vederbörande äkta par hade för avsikt att bo i Sverige. Samma skulle gälla vid äktenskap med t.ex. en grek/grekinna. Vi kan inte se saken på annat sätt än att SD med en så benhård gränsdragning kommer att ”ge hugg på sig”. Gränsdragningen genom Europa kommer att bli en utmärkt angreppspunkt för våra motståndare och belackare. Massor av energi kommer att gå åt för att förklara vad det finns för grundläggande skillnad mellan t.ex. en ukrainare och en slovak eller en grek och en kroat.[2480]

Istället önskade man ett program där det framgick att ”fri invandring” endast kunde accepteras från de nordiska länderna, men att all invandring från övriga Europa och ”jämförbara länder, t.ex. Nya

[2477] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s.10. Egen kurs.
[2478] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s. 11. Egen kurs.
[2479] Motion 5 från SD-Uppsala inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1997, december 1996; Pärm 3.
[2480] Ibid. Kurs. i orig.

Zeeland” skulle vara ”starkt reglerad”.[2481] Man yrkade på att en formulering skulle införas i partiprogrammet om att endast invandring från ”länder med likartad kultur” skulle godtas.[2482]

Till motionen bifogades en bilaga med argument som hade formulerats av Mats Karlsson, samma person som på föregående årsmöte hade problematiserat det faktum att Grekland hade hamnat utanför den västerländska kulturkretsen.

Karlsson inledde med att konstatera att det inte fanns en vedertagen definition av Västerlandet, men att de flesta ansåg att de östra, ortodoxa delarna av Europa räknades dit. Till stöd för detta anfördes en rad auktoriteter, såsom professorn i historia Rolf Torstendahl, religionshistorikern Jan Bergman, litteraturvetaren Edward Said och *Nationalencyklopedin*.[2483] Av enbart denna anledning var gränsdragningen mellan den västerländska och den bysantinska kulturkretsen felaktig.

Men Karlsson angav också andra skäl till att programmet borde ändras. Han menade att gränsdragningen inte skulle komma att accepteras av Sverigedemokraternas potentiella väljare: ”Svenskarna kommer inte att hålla med om gränsdragningen för den ’västerländska kulturkretsen’. De kommer att tycka att det låter extremt. Dessa folk skiljer inte ut sig, de är lättassimilerade och relativt få i landet.”[2484] Slutligen anförde han att det var otaktiskt att i partiprogrammet fokusera på den invandring som inte uppfattades som problematisk: ”När vi har sådana problem med utomeuropeiska invandrare är det dumt att börja peka på grupper som inte orsakar problem och som oftast arbetat hårt under sin tid här.”[2485]

Motionen från SD-Uppsala och Mats Karlssons bilaga är värd att uppmärksamma av flera skäl. För det första representerar motionen ett tidigt försök att låta kultur – inte etnicitet – vara det avgörande kriteriet på vilken invandring som var acceptabel; man föreslog att invandring från ”länder med likartad kultur” skulle kunna godtas.[2486] Dessutom innehåller Karlssons bilaga ett tidigt omnämnande av assimilation. Slutligen gjorde Karlsson en distinktion som tidigare inte varit framträdande i partiets diskussioner: åtskillnaden mellan oönskade invandrare och de som ”inte orsakar problem” utan ”arbetat hårt”. Dessa idéer förebådade diskussionerna som skulle komma att föras inom partiet under första halvan av 00-talet. Motionen blev dock inte föremål för diskussion på årsmötet. I likhet med andra motioner som rörde ändringar i partiprogrammet beslöts att den skulle bordläggas till årsmötet 1999.[2487] Karlsson gavs dock möjlighet att presentera sina argument

[2481] Ibid.
[2482] Ibid.
[2483] Dokument märkt ”Bilaga till motion om den Västerländska kulturkretsen: Argument”, formulerad av Mats Karlsson och inlämnad av SD-Uppsala till Sverigedemokraternas årsmöte 1997, punkt 1; Pärm 3.
[2484] Ibid., punkt 2.
[2485] Ibid., punkt 3.
[2486] Motion 5 från SD-Uppsala inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1997, daterad december 1996; Pärm 3.
[2487] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 22 mars 1997, 23 §; Pärm 3.

inför årsmötet.[2488] Därefter blev frågan vilande i närmare två års tid.

ETT INITIATIV

En indikation på att frågan om Sverigedemokraternas invandrings- och flyktingpolitik i detta skede höll på att bli högaktuell är det internbrev som partisekreteraren Jakob Eriksson skickade till partistyrelsens ledamöter i oktober 1998, och som innehållsligt påminde om SD-Uppsalas motion och Mats Karlssons bilaga. Brevet föranleddes av Erikssons besvikelse över det som han uppfattade som partiets misslyckande i det nyss genomförda riksdagsvalet, där partiet ökade sitt röstantal med endast 5 500 röster. Ur ett perspektiv är brevet ett försök att, av partistrategiska skäl, anpassa Sverigedemokraternas politik i syfte att vinna större väljarstöd i framtiden. Samtidigt innehåller brevet inslag som tidigare inte hade förekommit eller åtminstone inte satt några spår i källmaterialet: självkritik, en kritik mot ett utopiskt tänkande och avvägningar mellan ideologiska principer och praktiska hänsynstaganden. Utan att förringa betydelsen av en rad andra initiativ som togs för att förändra politiken på detta område kan brevet också sägas representera utgångspunkten för en mer sammanhållen diskussion om Sverigedemokraternas invandrings- och flyktingpolitik som kom att pågå utan större uppehåll fram till 2005.[2489]

Eriksson inledde brevet med konstaterandet att de ansträngningar som gjorts för att förändra partiet på en rad områden sedan 1995 inte hade gett önskat resultat i valet 1998.

> 1994 lyckades vi nå nästan 14 000 röster trots bilder på skinnskallar med diverse attribut och bland allmänheten en bild av SD som ett skinnskalleparti. Efter valet -94 lyckades vi rensa ut dessa missprydande element […] Ni som var med före valet -94 vet att så inte alltid varit fallet. Det material och de personer som idag företräder partiet går inte att jämföra med hur det såg ut då. Alla dessa helt otroligt positiva saker har hänt under dessa fyra år och ändå har vi inte fått ett nämnvärt bättre valresultat. Jag misstänker att vi troligtvis hade nått samma resultat om vi fortsatt som förut. Det vi kallar den stora förändringen har inte nått ut till den bredare allmänheten och jag tycker vi har all anledning att vara självkritiska.[2490]

Själv lade han skulden för detta på partiets hållning i invandrings- och flyktingpolitiken, särskilt repatrieringspolitiken, som han menade saknade stöd i breda befolkningslager och bland potentiella

[2488] Ibid., 23 och 27 §§.
[2489] Uppfattningen att Erikssons internbrev var betydelsefullt för de diskussioner och programrevideringar som det gav upphov till är något som framhållits bland annat av Jimmie Åkesson; se Jimmie Åkesson, *Satis Polito* (Sölvesborg, 2013), s. 67.
[2490] Jakob Erikssons brev till partistyrelsen, daterat den 3 oktober 1998; Pärm 4.

väljare:

> För den som enbart bekymrar sig över det mångkulturella samhällets framväxt eller enbart tycker att vi inte har råd med fler invandrare är vårt program i de flesta fall allt för rabiat. Steget är långt mellan att tycka att ”kriminella och socialbidragsberoende invandrare borde skickas hem” till att rösta för att ”Nina som kommer från Grekland och varit gift med Pelle i 28 år” skall repatrieras.[2491]

Samtidigt framhävde Eriksson att denna politik gjorde partiet sårbart, särskilt när det gällde massmedia:

> Eller tänk er den situationen att Jansson sitter i en TV-studio år 2002 och förklarar vår politik [och] att de sedan sänder ett snyftreportage om stackars Omar som kom hit 1970 och arbetat som svenskalärare för att sedan starta en möbelfabrik med 300 anställda i Sälen och att han nu enligt vårt förslag skall repatrieras. De som tror att vi efter det inslaget får många nya väljare och stiger i opinionsmätningarna tror för mycket på det svenska folket.[2492]

Det Eriksson föreslog var att partiets flykting- och invandringspolitik skulle ändras på flera punkter. Bland annat föreslogs att partiprogrammets gränsdragning mellan den västerländska och bysantinska kulturkretsen skulle tas bort och han förespråkade en återgång till det första partiprogrammets distinktion mellan europeiska och utomeuropeiska invandrare.

Den mest genomgripande förändringen låg dock i den föreslagna utformningen av repatrieringspolitiken. Eriksson ansåg att invandrare skulle kunna ansöka om medborgarskap efter 10 år i landet. Ett högt vandelkrav skulle ställas på den som ansökte. Personen skulle uppvisa goda kunskaper i svenska språket och i Sveriges historia, ha tryggad egen försörjning och vara ostraffad. Repatriering skulle visserligen förekomma, men med förbehåll: äktenskap skulle medföra undantag från repatriering, som dessutom enbart skulle ske till säkra ursprungsländer.

I och med detta förslag kom Eriksson att beröra kärnan i den sverigedemokratiska invandringspolitiken – den etniska homogeniteten – som han ansåg vara utopisk givet den invandring till Sverige som skett:

> Jag tycker det är dags att vi börjar tala om våra målsättningar som vad de faktiskt

[2491] Ibid.
[2492] Ibid.

är – utopiska drömmar om ett Sverige som inte längre finns. Ett helt etniskt rensat Sverige är det nog ingen som tror att det kommer bli en realitet. Vad vi arbetar för – i alla fall undertecknad – är en förändring till ett svenskare Sverige. Jag skulle känna mig oändligt tacksam om vi bara lyckas vända trenden i Sverige från ett invandrarland till ett utvandrarland.[2493]

Eriksson försäkrade att hans förslag inte innebar att idén om ett ”etniskt och kulturellt homogent samhälle” övergavs.[2494] De invandrare som skulle få stanna bestod av en ”assimilerbar” grupp, som han uppskattade utgjorde ”en minoritet av de som vi idag kategoriskt vill utvisa”.[2495] Han menade att partiet fortsättningsvis kunde ”arbeta med en uttalad utopi om ett etniskt och kulturellt homogent Sverige”, men att detta skulle vara en ”målsättning”, inte en ”sakpolitisk fråga som återverkar på det folkliga stödet för vår invandringspolitik”.[2496]

EXTRA ÅRSMÖTE, JANUARI 1999

På ett möte som hölls i slutet av oktober 1998, tre veckor efter Erikssons brev, beslutade partistyrelsen att en revidering av partiprogrammet skulle ske vid ett extra årsmöte. En programrevisionsgrupp utsågs, som Johan Rinderheim blev ansvarig för och som utöver honom inkluderade Jakob Eriksson och Jens Leandersson.[2497] I december beslutade VU att det extra årsmötet skulle hållas den 23 januari i Helsingborg.[2498]

Det programförslag som utarbetades framstår ha varit ett arbete utfört ensamt av Rinderheim.[2499] När det gällde flykting- och invandringspolitiken föreslogs tre förändringar. Den första var slopandet av gränsdragningen utifrån den ”västerländska kulturkretsen” som gjorts 1996. Detta motiverades på följande vis: ”Vårt samarbete i Euro-Nat gör det nödvändigt att återgå till ’Europa’ som avgränsning för den Europeiska identiteten. ’Västerlandet’ är en för luddig formulering som dessutom utestänger flera av våra samarbetspartners.”[2500] I linje med detta skulle partiets grundhållning få följande lydelse: ”Sverigedemokraterna vill därför ha en restriktiv invandringspolitik och helt stoppa invandringen av människor med utomeuropeisk bakgrund.”[2501]

2493 Ibid.
2494 Ibid.
2495 Ibid.
2496 Ibid.
2497 Protokoll från partistyrelsens möte den 25 oktober 1998, 17 §; Pärm 4.
2498 Protokoll från VU-möte den 14 november 1998, 21 §; Pärm 4.
2499 De två andra som hade utsetts till att ingå i programrevisionsgruppen – Jakob Eriksson och Jens Leandersson – lämnade exempelvis in egna förslag till årsmötet, som på vissa punkter skiljde sig från Rinderheims; se dokument märkt ”Förslag av Jens Leandersson”, odaterat; Pärm: 4, samt Motion av Jakob Eriksson inlämnad till Sverigedemokraternas extra årsmöte 1999, daterad den 6 januari 1999; Pärm 4.
2500 Programrevisionsgruppens förslag till extra årsmötet 1999, nr 2 ”Den västerländska kulturkretsen”; Pärm 4.
2501 Ibid, nr 6: ”Befolkningspolitik”.

För det andra föreslogs att den så kallade 70-regeln om repatriering slopades. Istället skulle det framgå av partiprogrammet att partiet ville ”verka för återflyttning av invandrare med utomeuropeisk bakgrund”, men att denna återflyttningspolitik ”bör företrädesvis bygga på frivillig grund”.[2502]

För det tredje föreslogs en ny formulering i partiprogrammet, som både angav partiets övergripande målsättning och utgjorde ett försök att definiera begreppet ”svensk”: ”Vi vill istället på sikt återskapa Sverige som en svensk nation, såväl etniskt som kulturellt, där svenskarnas intressen sätts i främsta rummet. Svensk är den som andra svenskar uppfattar som svensk.” [2503]

Mot bakgrund av att det innan årsmötet hade funnits mer långtgående förslag som betonat kultur istället för etnicitet som kriteriet på acceptabel invandring, samt idéer om assimilation, framstår Rinderheims förslag som relativt begränsat. Den stora förändringen låg i uppgivandet av 70-regeln och formuleringen att repatriering företrädesvis skulle vara frivillig.

Trots detta gav förslaget upphov till starka reaktioner inom delar av partiet. Partistyrelsesuppleanten Steve Larsson skickade ett brev till ”betydande personer i riksstyrelsen och kommunföreningar”. Han menade att programgruppens förslag låg ”i linje med [vad] sossarna och Folkpartiet Liberalerna tycker i invandringsfrågan” och betecknade förslagen som ”vansinniga”.[2504] Andra som var kritiska till programgruppens förslag lämnade in egna motioner.

En grupp som ställde sig kritisk mot de föreslagna förändringarna utgjordes av äldre partiaktivister som ingick i den så kallade Partikansligruppen. Dessa gjorde gemensam sak med SD-Göteborg, bland annat med Ingemar Ramell och bröderna Per och Lars Emanuelsson.[2505] I den motion dessa lämnade in yrkades på att gränsdragningen kring den ”västerländska kulturkretsen” skulle behållas, eftersom man annars var tvungen att acceptera invandring av ”serber, greker, albaner, bulgarer, rumäner, ukrainare, vitryssar, ryssar och kanske t.o.m. turkar”.[2506] Samtidigt önskade de behålla formuleringen i det gällande partiprogrammet att Sverigedemokraternas mål var att ”stoppa all invandring av människor som har sitt ursprung utanför den västerländska kulturkretsen”, men önskade komplettera detta med att partiet också skulle motsätta sig ”all invandring av personer med ”främmande religioner”.[2507] När det gällde repatrieringen yrkade de på att slopa 70-regeln. Istället skulle partiet verka för att ”människor med härstamning utanför den västerländska kulturkretsen snarast möjligt” skulle återvända till sina hemländer, oavsett när de

[2502] Ibid.
[2503] Ibid.
[2504] Brev från Steve Larsson till partistyrelsen, skickat nyåret 1998–1999; Pärm 4.
[2505] Brev från Lars Emanuelsson med rubriken ”Motioner till SD-Riks Extra årsmöte 23/1”, daterat den 8 januari 1999; Pärm 4.
[2506] Motion medföljande brev av Lars Emanuelsson inlämnad till Sverigedemokraternas extra årsmöte 1999, rubriken ”Förslag 2: Den västerländska kulturkretsen”, s. 2; Pärm 4.
[2507] Ibid., s. 3.

hade anlänt till Sverige.[2508]

En annan grupp kritiska röster återfanns i SD-Trollhättan som lämnade in ett eget förslag. Den bordlagda motionen från SD-Uppsala, som innehöll formuleringen att ”endast invandring från länder med likartad kultur skall godtagas”, kommenterade SD-Trollhättan med orden att den ”lämnar en del att önska”.[2509] De yrkade på en omformulering så att invandring endast kunde ske från ”etniskt och kulturellt närstående länder”.[2510] Programrevisionsgruppens förslag om att repatriering företrädesvis skulle ske på ”frivillig grund” borde helt styrkas enligt SD-Trollhättan. Motiveringen löd:

> Samtliga av dagens etablerade partier har som mål att flyktingar på sikt bör återvända till sina hemländer. Detta är dock bara fromma förhoppningar. Inga av de ekonomiska lycksökare som tagit sig hit till Sverige kommer på frivillig väg, bara för att vi Sverigedemokrater önskar det, att återvända till sina hemländer. Om den föreslagna formuleringen tas in i partiprogrammet urvattnas vårt partis invandringspolitik till i princip ingenting.[2511]

SD-Trollhättan betonade att de hade förståelse för att ”SD måste växa, och det snabbt”, men framhävde att det skulle vara ”livsfarligt” att ”tumma på invandringspunkten alltför mycket”; det riskerade att göra partiet till en ”harmlös kopia av NYD [Ny Demokrati]”.[2512]

Sammantaget representerade dessa kritiska röster en position som betonade etnicitetens betydelse och repatrieringspolitikens nödvändighet. De förespråkade *status quo* i flykting- och invandringspolitiken eller – i vissa fall – en ytterligare skärpning av partiets politik. Troheten mot de gamla ideologiska idealen och politiska målsättningarna framstod som viktigare än anpassning utifrån pragmatiska och partistrategiska hänsynstaganden.

Den andra sidan representerade en position som betonade kultur mer än etnicitet, laborerade med idéer om assimilation och vände sig mot den kategoriska inställningen när det gällde repatrieringspolitiken. Denna sida framstår som mer pragmatiskt orienterad; de önskade anpassa partiets politik till rådande samhälleliga förhållanden och till väljarkåren. Till denna grupp hörde Jakob Eriksson, SD-Uppsala och Mats Karlsson. Dessa framträdde dock inte som en enhetlig grupp, utan förenades snarare genom sina likartade idéer.

[2508] Ibid., s. 5.
[2509] SD-Trollhättans yttrade över programrevisionsgruppens förslag och inkomna motioner, daterat 29 december 1999, rubriken ”Motion nr: 5”; Pärm 4.
[2510] Ibid. Understrykning i orig.
[2511] SD-Trollhättans yttrade över programrevisionsgruppens förslag och inkomna motioner, daterat 29 december 1999, rubriken ”Förslag 6. Befolkningspolitiken”; Pärm 4. Understrykning i orig.
[2512] Ibid.

Till denna grupp kan också Jens Leandersson räknas. I den motion som han lämnade in skrev han att såväl det gällande partiprogrammet som programgruppens förslag inte är ”överensstämmande för ett parti som har som mål att etablera sig i riksdagen”.[2513] Mer anpassning var nödvändigt. I sin motion gick han längre än i tidigare program och förslag, där den utomeuropeiska eller icke-västerländska invandringen skulle stoppas. Han yrkade på att följande formulering skulle införas: ”Stor restriktivitet ska gälla beträffande invandringen av människor med utomeuropeisk bakgrund”.[2514] Leandersson uttryckte också en mycket skarp reaktion på de mer radikala förslag som hade lämnats in. Den 6 januari 1999, två veckor innan årsmötet, skrev Leandersson ett inlägg på partiets webbsida med rubriken ”Vad är SD?”:

> Frågan man måste ta och ställa sig efter sett första utkastet och hört tongångarna från vissa inom partiet är: Vad vill vi utveckla SD till? Vad är SD för parti idag och vad vill vi det ska bli? Vem är SD till för? […] Det verkar som om vissa inom partiet vill hålla kvar SD som en politisk sekt där ”kompisandan” är större än den politiska dugligheten.[2515]

Han fortsatte med att ställa fler frågor:

> Är SD idag ett nationaldemokratiskt parti i den bemärkelsen att SD vill ha samma mål som nazisterna eller nationalsocialisterna men vägen dit är demokratisk, då vi kallar oss nationaldemokrater? Demokratiska nazister? Eller är det så att det vi syftar på är att vi är nationalister över klassgränserna med en demokratisk tro på samhället? Jag vill tro på det sistnämnda men ibland tvivlar jag. Vi måste klargöra detta tydligare och säkra våra ideologiska grundvalar.[2516]

Leandersson menade att januari skulle komma att bli partiets ”ödesmånad”: ”Ska vi ha en politisk allians inför valet 2002 eller ska vi ha flera olika partier som slåss om samma väljare, där Sverigedemokraterna fortfarande är ett extremparti i marginalen?”[2517] Även Rinderheim noterade den ideologiska spännvidden när han presenterade programrevisionsgruppens förslag på årsmötet: ”Det kan anmärkas att det har kommit såväl nationalsocialistiska som liberala synpunkter

---

2513 Dokument märkt ”Förslag av Jens Leandersson”, odaterat; Pärm 4.
2514 Ibid.
2515 Se utdrag av Jens Leanderssons inlägg på Sverigedemokraternas webbsida den 6 januari 1999; Pärm 4.
2516 Ibid.
2517 Ibid.

på programmet.”[2518]

När det gällde avsnittet ”Den västerländska kulturkretsen” i partiprogrammet valde årsmötet att anta programrevisionsgruppens förslag med smärre ändringar.[2519] Resultatet blev att gränsdragningen mellan den västerländska och bysantinska kulturkretsen slopades.

Debatten om avsnittet ”Befolkningspolitik” blev intensiv. Det bevarade mötesprotokollet, som är mycket kortfattat, förmår inte göra rättvisa åt denna debatt, men i *SD-Kuriren* beskrevs den på följande sätt:

> Befolkningspolitiken var utan tvekan den mest heta punkten. Under nästan tre timmar debatterades det om vilka repatrieringskriterier SD skall företräda i framtiden. Det hela försvårades med att det lagts fram flera snarlika kompletteringar till Revideringsgruppens (föredömligt ledd av vice partiordförande Rinderheim) förslag samt otydliga stadgar om exakt vilka förslag som skulle ställas mot varandra.[2520]

Sammanlagt gjordes fjorton inlägg i debatten, som av mötesprotokollet att döma var spretig, men diskussionen tycks framförallt ha stått kring repatrieringen och 70-regeln. Programrevisionsgruppens kritik mot det gällande partiprogrammets skrivning om repatriering var huvudsakligen att det lät ”brutalt och tvingande”.[2521] Istället hade man föreslagit att repatrieringen skulle ”företrädesvis bygga på frivillig grund”.[2522] Men programrevisionsgruppen menade också att denna frivillighetsprincip inte skulle komma att minska invandrarnas benägenhet att återvända till sina hemländer: ”Man skall utgå från att alla invandrare vill flytta hem till sina hemländer (när SD tar makten kommer inte invandrarna att vilja bo kvar i Sverige).”[2523] Detta förefaller ha varit en välförankrad åsikt inom Sverigedemokraterna vid denna tid, att återvandringen visserligen skulle vara frivillig, men att invandrare genom negativa incitament skulle förmås att lämna Sverige. 2002 uttryckte Torbjörn Kastell, partiets andre vice ordförande, detta på följande sätt:

> Vi kommer inte att tvångsdeportera invandrare och flyktingar – de kommer att flytta självmant, eftersom vi ska göra det mindre attraktivt för dem att bo i Sverige. Vi ska slopa alla integrationsprojekt och ”gulliga” kulturträffar mellan svenskar och invandrare. Vård, omsorg och arbete till svenskar först. Ingen hemspråksundervisning. Ingen specialmat i

---

[2518] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 6; Pärm 4.
[2519] Ibid., s. 9.
[2520] Jimmie Windeskog, ”Extraårsmötet”, *SD-Kuriren*, nr 36 (1999), s. 10.
[2521] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 15; Pärm 4.
[2522] Programrevisionsgruppens förslag, nr 6: ”Befolkningspolitik”; Pärm 4.
[2523] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 15; Pärm 4.

> skolorna, ingen ledighet till elever och andra som till exempel vill fira sina religiösa eller kulturella högtider. Vi ska också förbjuda sjalar på arbetsplatser och ute i samhället och inte ge bygglov till etniska kulturhus eller till religiösa byggnader.[2524]

Under debatten gjorde också Mikael Jansson ett inlägg som är intressant, både innehållsligt och bad gäller den reaktion som det gav upphov till i vissa läger. Referatet av Janssons inlägg lyder i mötesprotokollet: ”Man kan ej återflytta folk som har bott mycket länge i Sverige”, och han menade vidare att det tydligare skulle framgå av partiprogrammet att ”de som har svenskt medborgarskap skall hjälpas”.[2525]

Den fulla betydelsen av Janssons inlägg framgår om man ser till det efterföljande inlägget av Jakob Eriksson som i mötesprotokollet noterades som: ”M. Janssons förslag att assimilera de som erhåller permanent uppehållstillstånd (PUT) är fel.”[2526]

Att Jansson valde att diskutera assimilation är inte förvånande. I den motion som han själv lämnat till årsmötet hade han uppehållit sig vid frågan om assimilationen av invandrare, beskrivit den som ”en ömtålig och långsam process” och uttryckligen förordat att ”[u]tomeuropeiska invandrare med svenskt *medborgarskap* skall inte diskrimineras utan behandlas väl i det svenska samhället, särskilt med tanke på att de skall kunna assimileras.”[2527] Jansson hade två år tidigare också diskuterat assimilation i en av sina artiklar i *SD-Kuriren*, så tankegångarna var inte nya.[2528] Det som var nytt var däremot att Jansson i praktiken hade föreslagit att den sverigedemokratiska invandringspolitiken skulle slå in på en ny linje: att alla som erhöll permanent uppehållstillstånd – vilket hade utgjort normen i Sverige sedan 1979 – skulle assimileras. Detta skulle i så fall ha inneburit en direkt brytning med den rådande repatrieringslinjen. I sin självbiografi kommenterar Jimmy Windeskog händelsen på följande sätt:

> Mitt i debatten lade Mikael Jansson fram en egen version av en kompromiss mellan de olika sidorna. Jag skall inte ta upp vad förslaget gick ut på men Jansson hade nog inte tänkt igenom sitt yttrande. Jag och Rinderheim gjorde stora ögon mot varandra, men tydligen så förstod inte så många av delegaterna vilket

---

[2524] Mustafa Can, ”I Sveriges namn”, publicerad den 28 september 2002 på *Dagens Nyheter*: https://www.dn.se/nyheter/politik/i-sveriges-namn/ (Hämtad: 2023-11-11). För samma resonemang, se även Torbjörn Kastell. ”Den nationalistiska grundsynen”, *SD-Kuriren*, nr 45 (2002), s. 13.

[2525] Se Mikael Janssons inlägg i debatten om avsnittet ”Befolkningspolitik”, Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 16; Pärm 4.

[2526] Se Jakob Erikssons inlägg i debatten om avsnittet ”Befolkningspolitik”, Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999; ibid.

[2527] Motion av Mikael Jansson med rubriken ”Motion till extra riksårsmöte 1999: Förslag 6. Befolkningspolitik”, inlämnad till Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999; Pärm 4. Egen kurs.

[2528] Mikael Jansson, ”Jansson har ordet”, *SD-Kuriren*, nr 32 (1997), s. 3.

märkligt förslag som just framförts av partiledaren. Jag tror att om alla förstått exakt vad det skulle betyda i realiteten så skulle Janssons roll som partiledare eventuellt kunnat ifrågasättas.[2529]

Av Windeskogs formulering att döma hade Jansson passerat gränsen för vad som var möjligt att uttrycka inom partiet vid denna tidpunkt.

Vid omröstningen om rubriken ”Befolkningspolitiken” valde årsmötet huvudsakligen att gå på programrevisionsgruppens förslag.[2530] Detta innebar att 70-regeln slopades. Men årsmötet beslutade även att bifalla ändringar i detta förslag.

SD-Trollhättan fick igenom ett ändringsyrkande, så att invandrare som begått brott *skall* återbördas, inte *bör*, som det stod i ursprungsförslaget.[2531] Dessutom fick de igenom ett yrkande på att helt slopa följande mening som behandlade repatrieringen: ”Denna återflyttningspolitik bör företrädesvis bygga på frivillig grund.”[2532]

En annan förändring skedde på grundval av en motion som inlämnats av Kenneth Sandberg. Han hade yrkat på att meningen som gick ut på att Sverigedemokraterna skulle ”verka för återflyttning”, kompletterades med bisatsen ”därest inget skyddsbehov föreligger”.[2533]

De förslag som hade lämnats in, de synpunkter som framkommit under remissrundan, årsmötesdiskussionerna och besluten visar att den ideologiska diskussionen inom Sverigedemokraterna vid denna tid uppvisade en spännvidd som tidigare inte hade funnits. Konfliktlinjerna framträder också tydligt i detta material. Å ena sidan en grupp som kan sägas ha representerat ett slags ideologisk renlärighet, önskade bevara *status quo* och fruktade att partiet skulle förvandlas till en blek kopia av *Ny Demokrati.* Å andra sidan en grupp som förespråkade vad de ansåg vara en mer realistisk syn på vad partiet skulle kunna uppnå på grundval av det gamla partiprogrammet. Dessa önskade en programrevision, som delvis innebar en brytning med partiets grundhållning.

Men denna bild bör nyanseras genom att omständigheterna kring programrevisionen och årsmötet 1999 lyfts fram. Frågan bör ställas: hur kommer det sig att man valde att ta upp programfrågan vid just denna tidpunkt, särskilt då partiet så uppenbart var delat i två läger?

[2529] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 168 f.

[2530] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 17; Pärm 4. För en förklaring av de koder som användes för att beteckna de olika förslagen och motionerna, se dokument märkt ”Kallelse: Extra Riksårsmöte”, daterat den 5 december 1999, punkt 15; Pärm 4.

[2531] SD-Trollhättans yttrande över programrevisionsgruppens förslag och inkomna motioner, daterat 29 december 1999, rubriken ”Förslag 6. Befolkningspolitiken”; Pärm 4.

[2532] Ibid.

[2533] Se dokument inlämnat av Kenneth Sandberg med rubriken ”Förslag till ändringar i Sverigedemokraternas partiprogram”, daterat den 2 januari 1999, punkt 6; Pärm 4.

En förklaring har redan berörts: det dåliga valresultatet 1998, vilket också var det skäl som Eriksson hade anfört i sitt cirkulärbrev. En annan förklaring hade programrevisionsgruppen formulerat. Den hade motiverat ändringen av partiprogrammet genom att hänvisa till samarbetet i Euro-Nat: ”Vårt samarbete i Euro-Nat gör det nödvändigt att återgå till ’Europa’ som avgränsning för den Europeiska identiteten. ’Västerlandet’ är en för luddig formulering som dessutom utestänger flera av våra samarbetspartners.”[2534]

En tredje förklaring framträder om man ser till Jens Leandersson som i sitt inlägg på partiets webbsida talat om att det var nödvändigt med en programrevision om en ”politisk allians” skulle kunna komma till stånd inför valet 2002.[2535] I sin motion hade han även påpekat att partiets befolkningspolitik borde ändras för att ”främja samarbete med likasinnade nationalistpartier”.[2536] Även Windeskog var inne på samma linje, när han skrev att vissa inom partiet hade uttryckt ”att det finns mycket att vinna på att i vissa punkter närma sig andra nationaldemokratiska organisationer”.[2537]

Till årsmötet hade en rad organisationer och partier bjudits in som ”observatörer”: *Svensk samling*, *Fri information*, *Folkviljan och massinvandringen*, *Det nya partiet*, *Staffantorpspartiet* och *Sjöbopartiet*.[2538] Flera observatörer var också närvarande på årsmötet.[2539] Åtminstone två personer kom från *Folkviljan och massinvandrin*gen.[2540] Denna invandringskritiska kampanjorganisation hade grundats 1997 med Kenneth Sandberg som ordförande. I sin motion till årsmötet – vars ändringsyrkanden delvis kom att antas – beskrev Sandberg att han välkomnade att Sverigedemokraterna hade tagit initiativ till ändringar i partiprogrammet: ”Om SD skall delta i EU-valrörelsen med framgång och som en investering inför 2002, så är det nog ett måste att redan nu revidera programmet”.[2541]

2534 Programrevisionsgruppens förslag, nr 2 ”Den västerländska kulturkretsen”; Pärm 4.
2535 Se utdrag av Jens Leanderssons inlägg på Sverigedemokraternas webbsida den 6 januari 1999; Pärm 4.
2536 Dokument märkt ”Förslag av Jens Leandersson”, odaterat; Pärm 4.
2537 Jimmie Windeskog, ”Extraårsmötet”, *SD-Kuriren*, nr 36 (1999), s. 10
2538 Se dokument med rubriken ”Inbjudna”, daterat den 5 januari 1999; Pärm 4.
2539 Jimmie Windeskog, ”Extraårsmötet”, *SD-Kuriren*, nr 36 (1999), s. 10. Se Mikael Janssons inledningsanförande; Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 3; Pärm 4.
2540 Se Mikael Janssons inledningsanförande; Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 3; Pärm 4.
2541 Se Kenneth Sandbergs dokument med rubriken ”Förslag till ändringar i Sverigedemokraternas partiprogram”, daterat den 2 januari 1999, inledningen; Pärm 4. Att det förändringsarbete som pågick mer generellt inom Sverigedemokraterna under dessa år öppnade upp för politiska samarbeten framgår av den ekonomiska och valtekniska samverkan som ingicks med partiet Skånes Väl våren 2002. I detta fall var det inte programförändringar som möjliggjorde samarbetet, utan partiledningens hantering av den interna konflikten med Paulsson-falangen och agerandet mot Nationaldemokraterna. Eller som Tony Wiklander från Skånes Väl uttryckte saken i en intervju i *SD-Kuriren*: ”Då det blev allmänt känt att stöveltramparna i Stockholm blivit uteslutna ur partiet väcktes också intresset på allvar för sverigedemokraterna. Genom detta handlande visade ni att det fanns tyngd bakom er politik, att ni verkligen menade allvar med er kandidatur och att ni hade förändrats.” Citat: Richard Jomshof, ”Sverigedemokraterna och Skånes väl”, *SD-Kuriren*, nr 47 (2002), s. 4. För denna samverkan, se Ulla Ekström von Essen & Rasmus Fleischer, *Sverigedemokraterna i de svenska kommunerna 2002–2006: En studie av politisk aktivitet, strategi och mobilisering* (Norrköping, 2006), s. 144.

Det finns alltså flera indikationer på att programrevisionen genomfördes i syfte att anpassa Sverigedemokraternas partiprogram på det invandrings- och flyktingpolitiska området för att eventuellt kunna få till stånd ett samarbete inför 2002 års val. Om så skulle vara fallet indikerar detta att de förändringar som gjordes bara delvis var ett resultat av partiets inre ideologiska utveckling, och därmed också kan ses som instrumentella förändringar.

ÅRSMÖTENA 1999 OCH 2000

Efter antagandet av det nya partiprogrammet 1999 kom diskussionerna kring flykting- och invandringspolitiken inte att spela någon framträdande roll under två års tid. En anledning kan vara att det på årsmötet 1999 hade fastslagits att det nya programmet skulle gälla i maximalt två år.[2542] Partiet hade således getts en respit när det gällde programfrågorna. Samtidigt dominerades denna tid av den konflikt som seglat upp i partiledningen, och som 2001 kom att leda till en rad uteslutningar och bildandet av *Nationaldemokraterna*.

Vid det ordinarie årsmötet i april 1999 behandlades inga motioner med programinnehåll.[2543] Inför årsmötet 2000 hade endast en motion inkommit. Det var från Mats Spjut som yrkande på införandet av ett ”repatrieringsbidrag” som skulle kunna fungera både som stöd och som ekonomiskt incitament.[2544] Motionen togs dock inte upp till behandling. Mikael Jansson föreslog att alla motioner som rörde ändringar i partiprogrammet skulle bordläggas till ett senare årsmöte, vilket också beslutades.[2545]

MOT EN PROGRAMREVISION

Först i slutet av 2000 finns det första tecknet på att diskussionerna återupptagits. Vid ett partistyrelsemöte i december detta år, närmare två år efter programrevisionen i januari 1999, föreslog partistyrelsesuppleanten Tommy Funebo att en grupp skulle tillsättas ”för att se över migrationspolitiken i partiprogrammet”.[2546] Han föreslog också att man skulle ha ett förslag klart till den 31 januari 2001, så att det kunde behandlas på årsmötet. Funebos motivering var framförallt att förändringar i ”de svenska reglerna för handläggning och beviljande av uppehållstillstånd” hade gjort partiprogrammets skrivningar ”föråldrade”.[2547] Funebo hade engagerat sig i partiet så sent som under andra halvan av 1999 och valts in i partistyrelsen vid årsmötet i maj 2000.[2548] Han var således

[2542] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 6; Pärm 4.
[2543] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 25 april 1999; Pärm 4.
[2544] Motion av Mats Spjut angående repatrieringsbidrag inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2000; Pärm 5.
[2545] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 maj 2000, punkt R5; Pärm 5.
[2546] Protokoll från partistyrelsens möte den 16 december 2000, punkt 16; Pärm 5.
[2547] Dokument märkt ”Nya punkter på dagordningen, styrelsemötet december 2000”, bilaga 4, punkt 2; Pärm 5.
[2548] Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan*, s. 10, samt Protokoll från vid Sverigedemokraternas årsmöte den 7 maj 2000, punkt M; Pärm 5.

helt ny i partistyrelsesammanhang och hade rimligtvis begränsad insyn i de motstridiga åsikter som fanns när det kom till denna del av partiprogrammet.

Funebos förslag gav upphov till reaktioner. Både Jimmy Windeskog och Jakob Eriksson ”varnade för de praktiska problem som kan uppstå med att lägga fram förslag på ändringar i en så känslig fråga”.[2549] Jansson gick dock på Funebos linje och vid omröstningen beslutades att hans förslag skulle antas med röstsiffrorna 8–4. Partistyrelsen utsåg ”ideologiska gruppen” att ta fram ett förslag till ”Migrationspolitiskt handlingsprogram”, men satte inget slutdatum för detta arbete.[2550] Ideologigruppen leddes vid denna tid av Rinderheim, som hade tagit fram programrevisionsförslaget 1999.[2551]

I januari meddelade Rinderheim VU att arbetet med det migrationspolitiska handlingsprogrammet fortskred och att ett ”remissförslag” snart skulle presenteras.[2552] I februari preciserades tidpunkten till ”nästa styrelsemöte”.[2553]

Det programutkast som Rinderheim hade formulerat representerade en återgång till tiden före programrevisionen 1999, såväl innehållsligt som språkligt. Det kanske tydligaste exemplet på det förra är att Rinderheim återintroducerade 1970 som ett centralt årtal för den sverigedemokratiska invandringspolitiken. Han föreslog dock inte ett återinförande av 1970 som gränsdragningen för repatriering. Istället gick förslaget ut på att en tillfällig myndighet skulle inrättas med uppgift att granska alla medborgarskap utfärdade efter detta år. Medborgarskap som hade utfärdats på felaktiga grunder – såsom uppgivandet av ”falskt namn” eller åberopande av ”falsk flyktingstatus” – skulle dras in.[2554] Mot bakgrund av den spridda uppfattningen inom partiet att detta gällde en överväldigande majoritet av flyktingarna är det inte orimligt att tolka medborgarskapsgranskningen som ett instrument för ett omfattande repatrieringsprogram. Just så uppfattades också förslaget, som ett försök att ”återinföra ’70-regeln’”, när det senare kom att diskuteras på det extra årsmötet 2002.[2555]

Mer generellt utgick programmet från en etnisk förståelse. Tendenserna att tala om kulturella skillnader och likheter, som under de föregående åren gett sig tillkänna i olika förslag, återfanns inte i Rinderheims programförslag. I förlängningen av detta utelämnades också alla idéer om assimilering av invandrare.

Även språkligt representerade förslaget en återgång till det tidiga 1990-talets retorik i

---

2549 Protokoll från partistyrelsens möte den 16 december 2000, punkt 16; Pärm 5.
2550 Ibid.
2551 Se dokument märkt ”Samordningsansvariga”; Pärm 5.
2552 Protokoll från VU-möte den 23 januari 2001, punkt 7; Pärm 5.
2553 Protokoll från VU-möte den 7 februari 2001, punkt 13; Pärm 5.
2554 Se dokument märkt ”Ett första utkast till invandringspolitiskt handlingsprogram”, odaterat, bilagt Protokoll från partistyrelsens möte den 16 december 2001, punkt 6; Pärm 6.
2555 Se exempelvis Tommy Funebos inlägg; Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 9–10 februari 2002, 7 §; Pärm 6.

allmänhet och till 1994 års program i synnerhet. Invandringen till Sverige sedan 1970-talet beskrevs som ”ett gigantiskt samhällsexperiment”, den rådande invandringspolitiken betecknades som ”[d]et stora sveket”, och det svenska folket framställdes som ”lurat av politiska bedragare”.[2556] Den sista formuleringen anslöt indirekt till det förräderitema som hade varit framträdande under det tidiga 1990-talet.[2557] Helt följdriktigt inkluderade Rinderheim ett förslag om att en ”sanningskommission” om den förda invandringspolitiken skulle tillsättas.[2558] Förslaget liknade den skrivning som hade införts i 1994 års partiprogram, men strukits vid programrevisionen två år senare: ”Frågan om ansvarsfördelningen för den politik som förts de senaste decennierna måste utredas.”[2559]

Vad som därefter skedde med Rinderheims förslag har inte kunnat utrönas på grund av en lucka i arkivmaterialet. Det troligaste är att partistyrelsen valde att senarelägga presentationen av förslaget och remissbehandlingen. Det kan dock konstateras att inget förslag till migrationspolitiskt handlingsprogram lades fram på årsmötet i maj 2001.[2560] Det skulle komma att behandlas först vid ett extra årsmöte i februari 2002.

ÅRSMÖTET 2001

Till årsmötet 2001 hade flera motioner inkommit som behandlade flykting- och invandringspolitiken. En av dessa var inlämnad av Tommy Funebo. I motionen karaktäriserade han innehållet i kapitlet ”Befolkningspolitiken” i det gällande partiprogrammet som ”föråldrad, oklart formulerad och i sak felaktig”.[2561] Eftersom partiet kunde ha ”svårt att enas om en ny skrivning” yrkade Funebo på att man borde överta delar av SDU:s program, som enligt honom behandlade ”invandrings- flykting- och biståndspolitik” på ett förtjänstfullt sätt.[2562]

Enligt SDU:s program skulle den framtida flyktingpolitiken utformas med tillfälliga uppehållstillstånd som norm. Endast politiska flyktingar enligt Genèvekonventionen kunde komma ifråga. Vidare ville SDU ”aktivt verka för att de invandrare, som kommit till Sverige och ej assimilerats, skall återvandra då deras hemområden anses vara riskfria”, med tillägget att denna återvandring skulle ”bygga på frivillig basis”.[2563] Utöver detta kunde SDU tänka sig att bevilja ett begränsat antal uppehållstillstånd till invandrare som gifter sig med en svensk medborgare,

---

[2556] Se dokument märkt ”Ett första utkast till invandringspolitiskt handlingsprogram”, odaterat, bilagt protokollet från partistyrelsens möte den 16 december 2001, punkt 1 och 4; Pärm 6.
[2557] Se kap. 4 för detta tema.
[2558] Se dokument märkt ”Ett första utkast till invandringspolitiskt handlingsprogram”, odaterat, bilagt protokollet från partistyrelsens möte den 16 december 2001, punkt 4; Pärm 6.
[2559] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s. 10.
[2560] Se dagordning till Sverigedemokraternas årsmöte den 5 maj 2001; Pärm 6.
[2561] Motion av Tommy Funebo angående invandringspolitik m.m. inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, daterad den 6 april 2001; Pärm 6.
[2562] Ibid.
[2563] SDU:s program, bilaga märkt R10.2–4, bilagd motion till Sverigedemokraternas Riksårsmöte angående invandringspolitik m.m., inlämnad av Tommy Funebo och daterad den 6 april 2001; Pärm 6.

studenter, forskare, au pairer samt ”[g]ästarbetare som har sådan kunskap/färdighet som saknas i Sverige”.[2564]

I Funebos förslag uteslöts dock delar av SDU:s program.[2565] Detta gällde de delar som slog fast att tillfälliga uppehållstillstånd även kunde ges till personer som inte tillhörde ovanstående kategorier. I dessa fall skulle dock hänsyn tas till ”den kulturpåverkan som Sverige bedöms klara”.[2566] Principen var att ”ju mera den sökandes kultur skiljer sig från den svenska, desto restriktivare måste bedömningen bli”, men att invandrare från ”kulturellt likartade länder” skulle bedömas ”ganska generöst”.[2567]

Till årsmötet lämnade även Ingemar Ramell in en motion. Ramell hade tillhört den tidigare nämnda Partikansligruppen som två år tidigare hade yrkat på att partiet skulle verka för repatriering av ”människor med härstamning utanför den västerländska kulturkretsen” oavsett när dessa hade anlänt till Sverige.[2568] Ramells motion gällde även denna gång frågan om repatriering. Han yrkade på att partiet skulle upprätta ”en utvisningsplan över vilka folkgrupper som inte är önskvärda i Sverige”.[2569] Planen skulle anta formen av en ”lista över vilka asylmissbrukare som vi vid ett sverigedemokratiskt maktövertagande skall utvisa ur Sverige”.[2570] Ramell bifogade ett förslag på hur en sådan lista kunde se ut: ”Iranier, Irakier, Somalier, Chilenare, Albaner, Jugoslaver (Bosnier, Kroater, Serber, etc), Turkar (Kurder), Afrikaner (Gambianer, Kongoleser, Eritreaner, etc)”.[2571]

En tredje motion var den tidigare nämnda bordlagda motionen av Mats Spjut i vilken han yrkade på att partiet skulle driva frågan om införande av repatrieringsbidrag.[2572]

Till årsmötet hade ytterligare två motioner lämnats in som berörde partiets krav på förbud för utomeuropeiska adoptioner; även Funebos motion innehöll denna fråga. I samtliga motioner yrkades på att kravet skulle slopas i partiprogrammet. Adoptionsfrågan ska dock behandlas separat i slutet av detta kapitel.

Exakt vilket mottagande motionerna fick på årsmötet har inte kunnat avgöras, eftersom protokollet för detta årsmöte saknas i partiarkivet. Det är dock belagt att Ramells motion

---

2564 Ibid.

2565 Detta var de ”två sista styckena” under rubriken ”Flykting- och biståndspolitik”, se Motion av Tommy Funebo angående invandringspolitik m.m. inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, daterad den 6 april 2001; Pärm 6.

2566 SDU:s program, bilaga märkt R10.2–4, bilagd motion till Sverigedemokraternas Riksårsmöte angående invandringspolitik m.m., inlämnad av Tommy Funebo och daterad den 6 april 2001; Pärm 6.

2567 Ibid.

2568 Motion av bland annat Lars Emanuelsson inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1999, rubriken ”Förslag 6: Befolkningspolitik”, s. 5; Pärm 4.

2569 Motion av Ingemar Ramell inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, daterad den 4 april 2001, märkt ”R11”; Pärm 6.

2570 Ibid.

2571 Ibid.

2572 Motion av Mats Spjut angående repatrieringsbidrag inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2000; Pärm 5.

bordlades.[2573] Troligtvis fattades detta beslut eftersom motionen rörde en central del av partiprogrammet. Den motion som Funebo hade lämnat in, baserad på SDU:s program, torde också ha bordlagts; den kom istället behandlas på ett extra årsmöte i februari 2002. Spjuts motion om införandet av repatrieringsbidrag behandlades troligtvis på årsmötet. Vilket utgången blev har inte kunnat avgöras, men en skrivning om att partiet skulle införa ett "återföreningsbidrag" återfanns i det förslag till migrationspolitiskt handlingsprogram som presenterades till det extra årsmötet 2002.[2574]

Bordläggandet av motioner som rörde partiprogrammet framstår som förklarligt mot bakgrund av att Sverigedemokraterna åtminstone sedan 1998 hade laborerat med tanken på att omstrukturera partiprogrammet genom att dela upp det i ett principprogram och ett antal handlingsprogram där specifika politikområden togs upp.[2575] Det formella beslutet att göra detta togs sommaren 2001, strax efter det avslutade årsmötet.[2576] I oktober beslutade partistyrelsen att vänta med principprogrammet och först ta fram tre handlingsprogram: ett befolkningspolitiskt, ett kriminalpolitiskt och ett ekonomiskt-politiskt program. Det blev även denna gång Rinderheim som fick i uppdrag att utarbeta dessa.[2577] I november var förslagen färdiga och behandlades av partistyrelsen.[2578]

EXTRA ÅRSMÖTE, FEBRUARI 2002

Vid det extra årsmöte som hade sammankallats i februari 2002 för att anta handlingsprogrammen kom Rinderheims förslag att ställas mot ett förslag som hade utarbetats av Tommy Funebo.

I Rinderheims ursprungliga förslag (se ovan) hade vissa omformuleringar gjorts och ett par nya stycken tillkommit, men när det gällde det centrala innehållet var förslaget detsamma som det utkast han hade presenterat ett år tidigare.[2579]

På ett likartat sätt förhöll det sig med Funebos förslag. De centrala principerna hade formulerats med utgångspunkt i SDU:s program, men getts en mer omfattande inramning, som inkluderade statistik från det invandrings- och flyktingpolitiska området såväl som en

[2573] Motion 1 av Ingemar Ramell inlämnad till Sverigedemokraternas ordinarie årsmöte 2002; Pärm 7. I denna motion med liknande innehåll som lämnades in 2002 klagade Ramell över hur den föregående motionen hade behandlats: "Jag skulle slutligen uppskatta om årsmötet behandlade denna motion, och inte som förra året bordlade den, alternativt som partiledningen gjorde på det extra årsmötet, inte fifflar bort den."; ibid.
[2574] Se dokument märkt "Ett första utkast till invandringspolitiskt handlingsprogram", odaterat, bilagt Protokoll från partistyrelsens möte den 16 december 2001; Pärm 6.
[2575] Se exempelvis Jakob Erikssons brev till partistyrelsen, daterat den 3 oktober 1998; Pärm 4.
[2576] Protokoll från partistyrelsens möte den 22 juli 2001, punkt 7.2; Pärm 6.
[2577] Protokoll från partistyrelsens möte den 13 oktober 2001, punkt 16e; Pärm 6.
[2578] Protokoll från partistyrelsens möte den 15 december 2001, § 11e; Pärm 6.
[2579] Rinderheims förslag, "Invandringspolitiskt handlingsprogram", är återgivet i dokument märkt "Välkommen till Sverigedemokraternas extra riksårsmöte för handlingsprogram och valsedlar"; Pärm 6.

argumentation för programmets ståndpunkter.[2580]

Det var en flyktingpolitik byggd på Genèvekonventionen och kompletterad med principen om hjälp på plats: ”Flyktingar ska därför hjälpas i sitt eget land eller i kulturellt, geografiskt och etniskt likartade länder.” Den senare principen knöts också till en aktiv biståndspolitik.[2581]

Invandringspolitiken var utformad med tillfälliga uppehållstillstånd som norm. Ett försörjningskrav var inkluderat och vid ansökan skulle den sökandes vandel beaktas. Vid anhöriginvandring skulle beaktas om återföreningen kunde ske i hemlandet. Brottslighet och förvärvande av uppehållstillstånd på ”falska grunder” skulle leda till indraget uppehållstillstånd och utvisning. Det var en politik som för första gången angav att assimilering var en av partiets grundprinciper: ”Vi strävar efter två saker parallellt – återvandring och assimilering i det svenska samhället.” Återvandring kunde komma ifråga för de ”invandrare som inte har anpassat sig till svenska samhället, om det inte föreligger folkrättsligt skyddsbehov”.[2582]

Det var således två högst olikartade förslag som ställdes mot varandra. Rinderheims representerade ett återvändande till det tidiga 1990-talets idéer om etnicitetens betydelse, var centrerat kring granskningen av medborgarskap och med betoningen lagd på repatriering. Funebos förslag var istället uppbyggt kring några centrala principiella ställningstaganden: Genèvekonventionen, tillfälliga uppehållstillstånd, en kombinerad assimilation- och återvandringspolitik samt principen om hjälp på plats för en kombinerad flykting- och biståndspolitik.

Dessa skillnader kom att betonas i debatten på årsmötet. Rinderheim yrkade i sitt inledningsanförande på att hans förslag skulle antas eftersom detta ”betonar återvandringen mer samtidigt som det är en fördjupning av partiprogrammet”.[2583] Vidare påpekade han ”SD ska välja en egen väg och inte låna för mycket av andra partier”, vilket han ansåg att Funebo hade gjort i sitt förslag.[2584]

En återkommande kritik mot Rinderheims förslag tog fasta på hans återinförande av 1970 som ett centralt årtal för den sverigedemokratiska invandringspolitiken.[2585] Debatten blev dock inte särskilt långvarig, utan bestod mest av årsmötesdeltagare som yrkande bifall till något av förslagen; av 8 sådana yrkanden gjordes 7 till Funebos favör. Jakob Eriksson – som 1998 kan sägas ha initierat diskussionen om partiets invandringspolitik, bland annat genom att kritisera repatrieringskravet – sällade sig till dem som yrkade bifall till Funebos förslag med motiveringen: ”vi måste fokusera på

[2580] Funebos förslag, ”Handlingsprogram för befolkningspolitik”, är återgivet i dokument märkt ”Välkommen till Sverigedemokraternas extra riksårsmöte för handlingsprogram och valsedlar”; Pärm 6.
[2581] Ibid.
[2582] Ibid.
[2583] Se Rinderheims inledningsanförande; Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 9–10 februari 2002, 7 §; Pärm 6.
[2584] Ibid.
[2585] Se Tommy Funebos, Jakob Erikssons och Richard Jomshofs inlägg; ibid.

nutid”.[2586] Vid den votering som följde valde årsmötet att anta Funebos förslag med siffrorna 26–16.[2587]

Detta årsmöte är även det första tillfälle där de personer som från 2005 kom att utgöra kärnan i den nya partiledningen – Jimmie Åkesson, Mattias Karlsson, Björn Söder och Richard Jomshof – framträdde som en samlad grupp. Samtliga tog ställning för Funebos förslag.[2588] Åkesson fick vidare igenom ett tilläggsyrkande till Funebos förslag. I såväl Funebos förslag som i partiprogrammet från 1999 beskrevs det övergripande målet med partiets invandrings- och flyktingpolitik: ”Sverigedemokraterna vill istället på sikt återskapa Sverige som en svensk nation, såväl etniskt som kulturellt, där svenskarnas intressen sätts i främsta rummet.”[2589] Åkesson yrkade på att ett nytt stycke skulle införas efter denna formulering:

> Sverigedemokraterna strävar på lång sikt efter ett homogent samhälle. Det kommer dock alltid att leva mindre grupper av personer av främmande nationalitet i Sverige, vilket inte utgör något problem så länge dessa grupper inte bildar etniska enklaver och ställer sig utanför det svenska samhället.[2590]

Åkessons yrkande bifölls, och i och med detta kom stycket att representera ett nytt inslag i programsammanhang. Det innebar att partiet deklarerade att det homogena samhälle som varit dess övergripande målsättning ända sedan starten också rymde människor av ”främmande nationalitet”. Samtidigt fastslogs gränsen för denna tolerans. Etniska enklaver och parallellsamhällen kunde inte accepteras. Detta representerar ett skifte från oönskade etniska grupper – som omväxlande hade benämnts som utomeuropeiska, icke-västerländska eller ”etniska främlingar” – till vad som istället sågs som oacceptabla samhälleliga företeelser.

ÅRSMÖTET 2002

I maj 2002, endast tre månader efter att det extra årsmötet hade avslutats, samlades partiet för att hålla sitt ordinarie årsmöte. Till detta hade endast en motion inkommit som berörde programinnehållet på det invandringspolitiska området.[2591] Det var Ingemar Ramell som återigen yrkade på att partiet skulle upprätta en lista och ”börja utvisa icke önskvärda folkgrupper” så snart

[2586] Se Jakob Erikssons inlägg; ibid.
[2587] Ibid.
[2588] Ibid.
[2589] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23 januari 1999, rubriken ”Befolkningspolitik”.
[2590] Se Jimmie Åkessons tilläggsyrkande till Funebos förslag, i dokument märkt ”Välkommen till Sverigedemokraternas extra riksårsmöte för handlingsprogram och valsedlar”; Pärm 6.
[2591] Se dagordning i dokument märkt ”Riksmöteshandlingar”, daterat den 27 april 2002; Pärm 7.

partiet kom till makten.[2592] Även denna gång inkluderade Ramell en förslagslista på dessa grupper, men han föreslog också att partiet kunde ”förklara folkgrupper ifrån hela världsdelar såsom icke önskvärda”; Afrika, Asien, Sydamerika och Sydösteuropa föreslogs.[2593]

Mottagandet som motionen erhöll vid årsmötet kan dock inte utrönas, eftersom mötesprotokollet saknas i partiarkivet. Motionen vann dock inte bifall eftersom ingen ändring med detta innehåll gjordes i partiprogrammet. Ramells motion framstår som relativt extrem givet hur diskussionerna fördes inom partiet och de beslut som tidigare hade tagits. Detta intryck förstärks av att Ramell vid samma tillfälle hade lämnat in en motion som motsatte sig att partiet skulle verka för att utvecklingsbiståndet höjdes till 1,5 procent av bruttonationalprodukten. Som tidigare nämnts motiverade Ramell detta med att det inte var ”svenskarnas fel att t.ex. afrikanerna ännu inte har lyckats uppfinna varesig [sic] hjulet, eller ett eget alfabet” eller ”lyckats lyfta upp sina egna kulturer i övrigt till det 21 århundradet.”[2594] Årsmötets reaktion på denna motivering har inte heller kunnat avgöras. Konstateras kan dock att Ramell lämnade partiet samma år efter att ha varit medlem sedan 1989.[2595]

EXTRA ÅRSMÖTE, DECEMBER 2002

I november 2002 påbörjades processen inför ännu ett extra årsmöte som skulle hållas i december. Denna gång gällde det utarbetandet av det första principprogrammet som skulle ersätta partiprogrammet från 1999.[2596] Processen resulterade i att sex programförslag utarbetades av sammanlagt nio författare.[2597]

Förslagen var av skiftande karaktär. En del var i praktiken rena sammandrag av det befintliga partiprogrammet, andra utgjordes av en uppräkning av vad som framhölls vara partiets ideologiska principer, presenterade tematiskt och i punktform.[2598] Till sitt innehåll uppvisade

---

[2592] Motion 1 av Ingemar Ramell inlämnad till Sverigedemokraternas ordinarie årsmöte 2002, daterad 25 april 2002, märkt ”R4”; Pärm 7.
[2593] Ibid.
[2594] Motion 2, inlämnad av Ingemar Ramell till Sverigedemokraternas ordinarie årsmöte 2002, daterad 25 april 2002, märkt ”R4”; Pärm 7.
[2595] Per Nordin, ”Nya Dagbladet granskar: Sektnätverket och kontrollen över alternativa medier och rörelser”, publicerad den 27 maj 2022, *Nya Dagbladet*: https://nyadagbladet.se/inrikes/nya-dagbladet-granskar-sektnatverket-och-kontrollen-over-alternativa-medier-och-rorelser/ (Hämtad: 2020-01-27).
[2596] Cirkulärbrev från Mikael Jansson till Sverigedemokraternas ombud, medlemmar och sympatisörer, daterat den 11 november 2002; Pärm 7.
[2597] Cirkulärbrev från Mikael Jansson till Sverigedemokraternas ombud, medlemmar och sympatisörer, daterat den 21 november 2002; Pärm 7. Dessa förslag var: Joakim Larssons och Tommy Funebos ”Sverigedemokraterna: 40 punktersprogrammet”, Jimmy Windeskogs ”Du fjällhöga nord: Nationalistisk politik för 2000-talet”, Rose-Marie Toftes ”Sverigedemokraternas principprogram”, Jimmie Åkessons och Mattias Karlssons ”Principer för ett tryggt Sverige”, Weine Bergs ”Sverigedemokraterna – för Sveriges väl”. Det sjätte förslaget var formulerat av Johan Rinderheim och Torbjörn Kastell. Dessa hade dock inte formulerat ett nytt program från grunden, utan utgick istället från 1999 års partiprogram med ändringsförslag.
[2598] Jämför programförslag inlämnat av Rose-Marie Tofte, ”Sverigedemokraternas principprogram”, med programförslag inlämnat av Jimmie Åkesson och Mattias Karlsson, ”Principer för ett tryggt Sverige”; Pärm 7.

förslagen en påtaglig spännvidd. Det är tydligt att olika uppfattningar om partiets ideologiska ställningstaganden kom till uttryck i förslagen. Som exempel kan tas hur den centrala principen i Sverigedemokraternas invandringspolitik beskrevs. I såväl Joakim Larssons och Tommy Funebos som Rose-Marie Tolftes förslag beskrevs att invandringen skulle vara ”reglerad och behovsrelaterad”.[2599] I Weine Bergs förslag slogs följande fast: ”Invandring ska styras av nationens behov och önskningar.”[2600] I Jimmie Åkessons och Mattias Karlssons förslag berördes inte ens invandringspolitiken.[2601] Jimmy Windeskogs förslag slog fast att ”[i]nvandringen till landet skall vara restriktiv och i huvudsak handla om människor från den västerländska kulturkretsen”.[2602]

Spännvidden kan i viss mån förklaras med författarnas skilda tolkningar av partiprogrammet och skillnader i vad som betonades. När man betraktar programförslagen tillsammans med de synpunkter och ändringsyrkanden som inkom under remissrundan framträder skiljelinjer som visar att partiet kännetecknades av en betydande ideologisk kluvenhet. Programrevisionen representerade därigenom en möjlighet att påverka partiets framtida ideologiska inriktning.

Bland de personer som framträdde i detta sammanhang och som motsatte sig de senaste årens utveckling inom partiet återfanns Jimmy Windeskog, Lars Emanuelsson, Ingemar Ramell, Weine Berg och Kristoffer Helle. Även om dessa fem inte uppträdde som en samlad grupp förenades de idémässigt. I sina programförslag eller genom ändringsyrkanden betonade samtliga etnicitetens betydelse och repatrieringspolitiken som centralt mål för partiets invandringspolitik.

Ramell och Emanuelsson, som tillsammans lämnande in ändringsyrkanden på flera programförslag, insisterade genomgående på att dessa skulle innehålla följande skrivning: ”Invandringen skall stoppas och repatrieringen av etniska främlingar skall inledas.”[2603]

Weine Berg försatt inte ett tillfälle att formulera tillägg till programförslagen där etnicitetens betydelse framhävdes. Det var den *etniska* homogeniteten som utgjorde den bästa förutsättningen för en demokratisk och fredlig utveckling av samhället.[2604] Den svenska nationens primära roll var ”att värna och vederkvicka det *etniskt* och kulturellt svenska”.[2605] När Funebo och Larsson i sitt förslag räknade upp vad svenskar kunde vara stolta över – ”svenska språket, vår historia, våra lagar och sedvänjor, demokrati, barnens och kvinnans rättigheter” – yrkade Berg på att Sveriges ”etniska

[2599] Se förslag inlämnat av Joakim Larsson och Tommy Funebo: ”Sverigedemokraterna: 40 punktersprogrammet”, s. 3; Pärm 7, resp. förslag inlämnat av Rose-Marie Tofte: ”Sverigedemokraternas principprogram”, s. 1; Pärm 7.
[2600] Programförslag inlämnat av Weine Berg: ”Sverigedemokraterna – för Sveriges väl”, s. 2; Pärm 7.
[2601] Programförslag inlämnat av Jimmie Åkesson och Mattias Karlsson: ”Principer för ett tryggt Sverige”; Pärm 7.
[2602] Programförslag inlämnat av Jimmy Windeskog: ”Du fjällhöga nord: Nationalistisk politik för 2000-talet”, s. 2; Pärm 7.
[2603] Se exempelvis dokument märkt ”Ändringsyrkanden på Jimmie Åkessons/Mattias Karlssons förslag till principprogram 2002 för SD”, s. 1. Pärm 7.
[2604] Se Weine Bergs [WB] tillägg i dokument märkt ”Ändringsyrkanden på Tommy Funebos/Joakim Larssons förslag till principprogram 2002 för SD”, s. 2; Pärm 7. Egen kurs.
[2605] Ibid., s. 3. Egen kurs.

homogenitet” skulle inkluderas i uppräkningen.[2606]

Kristoffer Helle, som lämnade in sina yrkanden genom Weine Berg, krävde att förslagen skulle få tillägget: ”Det ska lagstadgas att svenskarna är en unik etnisk folkgrupp, och liksom andra folkgrupper har rätt till sitt land.”[2607]

Jimmy Windeskog beskrev i sitt förslag repatriering som en ”självklarhet” för invandrare som kommit till Sverige från områden utanför ”den västerländska kulturkretsen”.[2608] I likhet med Ramell och Emanuelsson, som använde begreppet ”etniska främlingar”, försökte Windeskog återintroducera begrepp som övergivits i programsammanhang under andra halvan av 1990-talet. Han anknöt även till det vaga begreppet ”folksjäl”.[2609] När Windeskog beskrev Sverigedemokraternas ideologiska grundval angav han både ”de socialdemokratiska strävandena efter ett svenskt folkhem och den nationalkonservatism som först formade tankegången.”[2610] Han avslutade redogörelsen med att fastslå att Sverigedemokraterna säger ”varken höger eller vänster, vi säger rakt fram istället”.[2611] Detta föranledde Eva Nyman från SD-Uppsala att i sitt remissvar infoga den syrliga kommentaren: ”Gammalt nazislagord tyvärr.”[2612] Att Windeskog vid samma tid angav Anders Klarström som sin ideologiska förebild framgår med all tydlighet av hans programförslag.[2613]

Inför årsmötet inkom även en motion från Jan Milld. Han var kritisk mot den arbetsordning som följts vid framtagningen av principprogrammet, det vill säga att årsmötet skulle ”välja mellan ett flertal sammanhängande textförslag med färdiga formuleringar”.[2614] Han yrkade istället på att årsmötet skulle anta ett antal principer och därefter utse en redaktionskommitté som skulle utarbeta *ett* förslag utifrån dessa.[2615] I motionen infogade Milld en lista på de principer som han ansåg borde ligga till grund för programdiskussionen.

Årsmötet beslutade att gå på Millds linje. På förslag av Richard Jomshof gavs partistyrelsen uppgiften att tillsätta en redaktionskommitté. Därefter diskuterades vilka principer som kommitténs förslag skulle bygga på. Det beslutades att det gällande partiprogrammet, samtliga huvudförslag som lämnats in, de handlingsprogram som partiet hittills antagit, samt principerna i Millds motion

---

2606 Ibid., s. 8.
2607 Se Kristoffer Helles [KH] tillägg i dokument märkt ”Ändringsyrkanden på Tommy Funebos/Joakim Larssons förslag till principprogram 2002 för SD”, s. 3; Pärm 7.
2608 Programförslag inlämnat av Jimmy Windeskog: ”Du fjällhöga nord: Nationalistisk politik för 2000-talet”, s. 2; Pärm 7.
2609 Ibid.
2610 Ibid., s. 1.
2611 Ibid.
2612 Dokument märkt ”Remissvar 12 från Eva Nyman”; Pärm 7.
2613 Detta framgår av Jimmy Windeskogs vandelsförsäkran till 2002 års val, där han under rubriken ”Beskriv din ideologi” svarade ”Leve Klarström”. Dokumentet är återgivet i Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan*, s. 87.
2614 Motion 2 av Jan Milld inlämnad till Sverigedemokraternas extra årsmöte 2002, daterad den 27 november 2002; Pärm 7.
2615 Ibid.

skulle ligga till grund för kommitténs arbete.[2616]

Beslutet var betydelsefullt av två skäl. För det första gavs kommittén ett brett underlag för sitt arbete. Den kunde välja mellan en rad styrdokument och ett flertal huvudförslag, istället för att vara begränsad av det gällande partiprogrammet, när förslag utarbetades till principprogram. För det andra innebar beslutet att kommittén inte behövde ta i beaktande de ändringsyrkanden som hade gjorts under remissrundan. Mot bakgrund av att flera av de personer som var kritiska mot partiets ideologiska utveckling inte hade formulerat egna förslag – utan förlitat sig på ändringsyrkanden på befintliga förslag – innebar detta att kommittén inte nödvändigtvis behövde ta hänsyn till dessa kritiska röster. Detta innebar, kort sagt, en möjlighet för kommitténs ledamöter att utforma det framtida principprogrammet i enlighet med sina egna preferenser.

ÅRSMÖTET 2003

Vid ett möte den 18 januari 2003 utsåg partistyrelsen Mikael Jansson, Jimmie Åkesson och Mattias Karlsson att ingå i kommittén som skulle ta fram ett förslag till principprogram som skulle föreläggas årsmötet i maj.[2617]

Kommitténs sammansättning representerade inte den ideologiska spännvidd som vid denna tidpunkt fanns inom partiet, och som Tommy Funebo beskrev som den mellan ”etniska krigare efter serbiskt mönster” och ”parlamentariska demokrater”.[2618] Samtliga tre kommittéledamöter tillhörde den grupp inom partiledningen som önskade att en ideologisk förändring skulle komma till stånd. Jansson hade visat detta genom sina initiativ under andra halvan av 1990-talet och sitt, för sin tid radikala, assimilationsförslag vid årsmötet 1999. Åkesson och Karlsson hade framförallt visat detta genom sitt tidigare arbete med programfrågor.

Detta återspeglades i utformningen av det förslag som kommittén presenterade. I förslaget hade flera centrala skrivningar inkluderats vilka sammantagna representerade den ideologiska position som – successivt, under en längre tidsperiod och inte utan motstånd – hade etablerats i åtminstone delar av partiet.

Den enskilt viktigaste förändringen som den tillsatta kommittén presenterade var att en ny definition av begreppet ”svensk” infördes i principprogrammet: ”För den svenska nationens del gäller följande: svensk är den som av sig själv och som av andra uppfattas som svensk.”[2619] I de första partiprogrammen hade begreppet ”svensk” stått helt oförklarat, vilket rimligtvis

---

[2616] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 14–15 december 2002, punkt 8; Pärm 7.

[2617] Protokollet från detta möte saknas i partiarkivet, men beslutet framgår av handskrivna anteckningar som återfinns i kallelsen till detta partistyrelsemöte; Se Kallelse till partistyrelsens möte, daterad den 13 januari 2003, punkt 31; Pärm 7.

[2618] Se dokumentet märkt ”Nya Stadgar?”, odaterat, men bifogat en av Tommy Funebos motioner till årsmötet 2003; Pärm 7.

[2619] Sverigedemokraternas principprogram antaget den 4 maj 2003, s. 5.

sammanhängde med den ideologiska grunduppfattning som genomsyrade Sverigedemokraterna under denna period: att ”svensk” i första hand var en etnisk kategori, det vill säga härstamning och ursprung i biologisk mening.

1999 hade för första gången en definition på ”svensk” inkluderats i det partiprogram som antogs detta år: ”Svensk är den som andra svenskar uppfattar som svensk.”[2620] Detta får visserligen sägas vara en analytiskt bristfällig definition, eftersom samma begrepp användes för det som skulle förklaras som i själva förklaringen. Trots detta måste enbart förekomsten av en definition tillerkännas viss betydelse, såtillvida att behovet av att definiera ”svensk” indikerar att en tidigare gemensam förförståelse av begreppet inte längre var självklar.

Den definition som gavs i det nya principprogrammet representerar ytterligare ett steg i samma riktning. Definitionen sammanförde en subjektiv identitet (”Jag är svensk”) med omgivningens uppfattning (”Han/hon är svensk”); när dessa två villkor var uppfyllda kunde en person betraktas som ”svensk”, oavsett ursprung eller härkomst. Denna formulering var identisk med den formulering som Åkesson och Karlsson hade inkluderat i sitt gemensamma förslag till principprogram året innan.[2621]

I förlängningen av denna definition infördes en ny princip i programmet: ”I praktiken innebär detta ett slags *öppen svenskhet*, med möjlighet för människor med annat ursprung att tillhöra den svenska nationen.”[2622] Att denna typ av assimilation inte var en enkel uppgift framgår av den efterföljande meningen: ”Att helt uppgå i en nation kan ta flera generationer.”[2623] Formuleringen om ”öppen svenskhet” i sig representerar en övergång från en etnonationalistisk grunduppfattning till en kulturnationalistisk, där ”[n]ationen kan definieras i termer av en gemensam kultur. Enkelt uttryckt tillhör två människor samma nation om de delar samma kultur.”[2624]

Principprogrammet inkluderade även formuleringar som rörde utformningen av partiets invandringspolitik. Denna var uttryckligen restriktiv. Det slogs fast att invandringen måste ”hållas på en sådan nivå att den inte i grunden förändrar befolkningssammansättningen på så vis att etniska enklaver uppstår”.[2625] Detta var i grunden en omformulering av det tilläggsyrkande som Åkesson hade gjort i december 2002 och som hade bifallits på årsmötet.[2626] Den angav ett slags bortre gräns för invandringen, att uppkomsten av ”etniska enklaver” inte kunde accepteras. Det nya principprogrammet angav två möjligheter för att komma till rätta med sådana förhållanden: ”När så

2620 Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23 januari 1999, rubriken ”Befolkningspolitik”.
2621 Programförslag inlämnat av Jimmie Åkesson och Mattias Karlsson: ”Principer för ett tryggt Sverige”, s. 4; Pärm 7.
2622 Sverigedemokraternas principprogram antaget den 4 maj 2003, s. 5. Egen kurs.
2623 Ibid.
2624 Ibid.
2625 Ibid., s. 6.
2626 Se Jimmie Åkessons tilläggsyrkande till Tommy Funebos förslag, i dokument märkt ”Välkommen till Sverigedemokraternas extra riksårsmöte för handlingsprogram och valsedlar”, s. 6; Pärm 6.

ändå har skett finns det två möjliga lösningar: a) *återvandring* och b) *assimilering* – det vill säga att de, som invandrat, tar till sig majoritetskulturen och på sikt uppgår i nationen."[2627] Det repatrieringskrav som hade utgjort kärnan i den sverigedemokratiska invandringspolitiken från partiets grundande hade nu kompletterats med assimilation som en invandringspolitisk princip. Utöver detta hade "återvandringen" på en och samma gång villkorats, men utan att ange vare sig vilka grupper som skulle omfattas av politiken eller fastslå någon tidsgräns.

Trots att förslaget till principprogram så uppenbart gav uttryck för ståndpunkter som inte delades av partiet i dess helhet kom det att antas på årsmötet och dessutom utan debatt. Tvärtom, flera av de personer som tidigare, i mer eller mindre utsträckning, hade ställt sig kritiska till den ideologiska förändringen inom partiet valde att bifalla förslaget. Till dessa kan räknas Weine Berg och Jimmy Windeskog, som båda året innan hade författat varsitt programförslag med annan inriktning.[2628] Vid voteringen antogs programförslaget enhälligt.[2629] Efter flera år av konflikter kring partiprogrammet kunde *SD-Kuriren* framhäva utslaget av voteringen som en "kraftfull symbol för enighet".[2630]

Vid årsmötet 2003 behandlades också en motion inlämnad av Funebo som även den hade bäring på Sverigedemokraternas ideologiska förändring. Den 14 februari 2002 hade Sverigedemokraterna offentlig deklarerat att FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 var "grundläggande för partiets politik", ett uttalande som sommaren samma år hade bekräftats av en enhällig partistyrelse.[2631] I motionen yrkade Funebo på att årsmötet "förklarar rättighetsförklaringen vara grundläggande för partiets politik".[2632] Motionen antogs enhälligt av årsmötet.[2633]

ÅRSMÖTET 2005

Från principprogrammets antagande 2003 och två år framöver tycks de ideologiska diskussionerna inom partiet i stort sett ha upphört. Två omständigheter kan ha bidragit till detta. För det första hade programmet antagits enhälligt. Även om detta inte nödvändigtvis betydde att det rådde konsensus på det invandringspolitiska området indikerar det att en eventuell opposition inom partiet inte var villig att föra den ideologiska debatten vidare, åtminstone inte i nuläget. För det andra hade årsmötet antagit en motion, även denna inlämnad av Funebo, som skulle ge principprogrammet

2627 Sverigedemokraternas principprogram antaget den 4 maj 2003, s. 6. Kurs. i orig.
2628 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 3–4 maj 2003, punkt Q.1; Pärm 8.
2629 Ibid.
2630 Torbjörn Kastell, "Sverigedemokrater ideologiskt förenade", *SD-Kuriren*, nr 52 (2003), s. 2.
2631 Motion av Tommy Funebo om mänskliga rättigheter inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2003, daterad den 14 april 2003; Pärm 7.
2632 Ibid.
2633 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 3–4 maj 2003, punkt R.7; Pärm 8.

stadgeskydd. För att ändra programmet skulle det framöver krävas antingen att 3/4-delar av ombuden på ett årsmöte beslutade om detta eller att 2/3-delar av ombuden gjorde det på två efter varandra följande årsmöten.[2634] Båda dessa omständigheter kan ha verkat dämpande på den ideologiska diskussionen.

Inför årsmötet 2005 inkom dock två motioner till årsmötet med relevant ideologiskt innehåll. Båda var formulerade av Jonathan Stagh. Den första berörde principprogrammet. Stagh påpekade att programmet slog fast att ”Nationalismen och önskan om ett demokratiskt styrelseskick utgör de mest grundläggande principerna i Sverigedemokraternas ideologi”, men att ingenting sades om hur partiet ser på ”mänskliga rättigheter eller diskriminering av människor”.[2635] Han yrkade därför på att följande stycke skulle införas i principprogrammet: ”Helt centralt för oss är också FN:s deklaration om de mänskliga fri- och rättigheterna. Partiet tar starkt avstånd ifrån diskriminering av människor på grundval av kön, religiös tillhörighet eller etnisk bakgrund.”[2636] Motionen bifölls av partistyrelsen och antogs utan debatt av 3/4-delar av årsmötets ombud; endast 5 ombud reserverade sig.[2637]

Den andra motionen berörde det befolkningspolitiska handlingsprogram som hade antagits 2003. Stagh inledde med att beskriva formuleringen av partiets centrala målsättning i programmet:

> I SD:s befolkningspolitiska handlingsprogram återfinns en olycklig formulering. Den lyder *”Sverigedemokraterna vill […] på sikt återskapa Sverige som en svensk nation, **<u>såväl etniskt som kulturellt</u>**”*. Det är slutet av meningen som är olyckligt, då ”kulturellt” och ”etniskt” ställs mot varandra och begreppet ”etnicitet” därmed ges en rent biologisk och genetisk innebörd. För många av våra motståndare har det legat nära till hands att tolka denna rad som förtäckt ”rastänkande” och flera har grundat sina beskyllningar om att SD skulle förespråka ”etnisk rensning” på just denna formulering.[2638]

Stagh yrkade på att det understrukna stycket skulle tas bort ur handlingsprogrammet ”då det endast vilseleder och bidrar till missuppfattningar”.[2639] Motionen bifölls av partistyrelsen, som dock var

---

[2634] Motion av Tommy Funebo om stadgeskydd för partiprogrammet inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2003, daterad den 14 april 2003; Pärm 7. För årsmötets beslut, se Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte 2003, punkt R 2; Pärm 8.
[2635] Motion av Jonathan Stagh om FN:s mänskliga rättigheter, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2003 genom Linus Bylund, daterad den 28 mars 2005; Pärm 10.
[2636] Ibid.
[2637] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7–8 maj 2005, punkt 25:6; Pärm 10.
[2638] Motion av Jonathan Stagh om ändring i det befolkningspolitiska handlingsprogrammet, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2005 genom Linus Bylund, daterad den 28 mars 2005; Pärm 10. Emfasmarkeringar i orig.
[2639] Ibid.

oenig, men antogs senare av årsmötet; endast 9 ombud reserverade sig.[2640]

Årsmötets beslut att anta dessa två motioner kan sägas vara viktiga steg i Sverigedemokraternas ideologiska utveckling. Genom att anta den första motionen hade partiet inkluderat FN:s deklaration om de mänskliga fri- och rättigheterna i partiets viktigaste styrdokument. Förutom att detta innebar en utfästelse som kom med förpliktelser innebar det också en brytning med partiets tidigare hållning. Kritiken mot FN hade varit en central del av partiets ideologi sedan bildandet; fram till 1999 hade utträde ur FN utgjort en egen punkt i partiprogrammet.[2641] Antagandet av den andra motionen var också betydelsefull såtillvida att den ytterligare fjärmade partiet från den etniska grundval på vilken dess nationalistiska ideologi ursprungligen hade formulerats.

Så långt representerande årsmötesbesluten ytterligare steg i den ideologiska förändringsprocess som inletts sex år tidigare. Men på årsmötet kom också ett beslut att tas åt motsatt håll. Under årsmötet lämnande Jan Milld in ett förslag till ”manifest för invandringspolitiken” som han yrkade på skulle antas.[2642] Förslaget lades fram under något som liknar kuppartade former. Till att börja med var den inte en motion, utan ett förslag som sorterades under rubriken ”Framställningar från medlemmar och sympatisörer”.[2643] Detta betydde att förslaget inte hade skickats ut innan årsmötet och att partistyrelsen inte heller hade getts möjlighet att yttra sig över den. Först efter en omröstning tilläts att förslaget sattes upp på dagordningen.[2644] Dessutom lades förslaget fram på eftermiddagen på årsmötets sista dag.[2645] Detta var en tidpunkt då många av ombuden redan hade lämnat årsmötet.[2646] Trots detta valde den avgående partistyrelsen att yrka bifall på förslaget, och det antogs av årsmötet med minsta möjliga marginal, med rösterna 38–37, men 30 ombud reserverade sig mot beslutet.[2647]

Det manifest som antagits bestod av 33 punkter som i detalj fastslog de krav som partiet skulle framställa och de frågor som partiet skulle driva på det invandrings- och flyktingpolitiska området. Manifestet kan formmässigt sägas representera någonting nytt i den sverigedemokratiska invandrings- och flyktingpolitiken, på så sätt att det för första gången med en hög grad av konkretion slog fast exakt hur partiets politik på detta område var tänkt att utformas.

2640 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7–8 maj 2005, punkt 25:7; Pärm 10.

2641 Se Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, s. 15. Kravet slopades 1999, och ersattes med formuleringen att Sverigedemokraterna skulle driva frågan att Sverige skulle ”agera mer kritiskt i FN”; Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23 januari 1999, rubriken ”Sverige och världen”.

2642 Se Jan Millds förslag: ”Förslag till manifest om invandringspolitiken: Politik är att vilja”, odaterat; Pärm 10.

2643 Se Dagordning med rubriken ”Sverigedemokraternas riksårsmöte 2005”, punkt Y och Z; Pärm 10.

2644 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7–8 maj 2005, punkt 25; Pärm 10.

2645 Se Schema för Sverigedemokraternas årsmöte den 7–8 maj 2005; Pärm 10.

2646 Vid fastställande av röstlängden på årsmötets första dag registrerades 146 röstberättigande. När Millds förslag gick till beslut hade den justerats till 87 ombud; se Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7–8 maj 2005, punkt 8, resp. 25; Pärm 10.

2647 Ibid., punkt 25.

Rent innehållsligt omfattade manifestet punkter som hade slagits fast i tidigare program (såsom att göra tillfälliga uppehållstillstånd till norm eller att utforma en restriktiv, strängt villkorad medborgarskapslagstiftning) eller som kunde härledas ur befintliga principer (såsom den assimileringsprincip som antagits). Men manifestet innehöll punkter som gick betydligt längre än så. Som exempel kan nämnas att ett övergripande ”moratorium på asyl- och anhöriginvandring” föreslogs.[2648] En punkt krävde ett svenskt uppsägande av New York-protokollet från 1967, vilket skulle innebära en återgång till Genèvekonventionens ursprungliga åtaganden, att enbart ta emot flyktingar från Europa.[2649] Andra förslag framstår ha byggt på en retroaktiv lagstiftning, alternativt införandet av karenskrav, som att medborgarskap skulle kunna upphävas vid grov brottslighet.[2650] Även den gamla repatrieringspolitiken hade funnit sin väg tillbaka i manifestet. En punkt krävde ”[r]epatriering av muslimer som underordnar svensk lagstiftning och myndighetsbeslut islamska påbud och traditioner”.[2651]

Händelsen bör noteras. Vid den tidpunkt då årsmötet tagit betydelsefulla steg för att förändra grundvalen för Sverigedemokraternas invandrings- och flyktingpolitik, kunde partiets konkreta inriktning på detta politikområde omformuleras genom ett beslut av exakt samma årsmöte. Skeendet indikerar att rörelseriktningen i den ideologiska förändring som varit märkbar inom partiet de föregående åren inte var självklar, utan att det tvärtom hos betydande delar av årsmötesombuden fanns en vilja att radikalisera politiken på detta område.

ÅRSMÖTET 2007

Den fortsatta hanteringen av Millds manifest bör lyftas fram. I sin bok *Satis Polito* beskriver Jimmie Åkesson att partiledningen visserligen inkluderade manifestet i ett pressmeddelande från årsmötet, men att partiledningen i övrigt valde att inte ge det någon framskjuten roll, såsom att lägga upp det på partiets webbsida eller publicera det i partipressen.[2652] Agerandet kan förklaras av sättet manifestet antogs på, men framförallt att innehållet i stor utsträckning inte stöddes av de personer som ingick i den nya partiledningen.

Det kom att dröja fram till efter valet 2006 innan manifestet återigen kom upp på dagordningen. På ett partistyrelsemöte i februari 2007 förslogs att manifestet skulle revideras. Partistyrelsen beslöt med anledning av detta att hänvisa frågan till programkommissionen.[2653] Huvudförfattare för det invandringspolitiska handlingsprogram som var under utarbetande var

---

[2648] Jan Millds manifest, ”Förslag till manifest om invandringspolitiken: Politik är att vilja”; Pärm 10.
[2649] Ibid., punkt 2.
[2650] Ibid., punkt 18.
[2651] Ibid., punkt 21.
[2652] Åkesson, *Satis Polito*, s. 86.
[2653] Protokoll från partistyrelsens möte den 10 februari 2007, punkt 22, s. 8; Pärm 11.

Mattias Karlsson. I april 2007 presenterade han sitt programförslag.[2654]

Av de 33 punkter som ingick i Millds manifest återfanns minst 19 i det invandringspolitiska handlingsprogrammet.[2655] De punkter i manifestet som hade varit av mest långtgående karaktär hade uteslutits. Till dessa kan räknas förslag som innebar uppsägande av internationella avtal, krävde retroaktiv lagstiftning (upphävande av medborgarskap), riktade sig mot specifika religiösa grupper (repatriering av muslimer) eller innebar kollektiv bestraffning.[2656] Den sistnämnda punkten i manifestet löd: ”Sanktioner mot föräldrar till minderåriga återfallsbrytare.”[2657] Punkten kan framstå som ospecifik, men enligt Åkesson skulle den konkret kunna innebära utvisning av ”hela invandrarfamiljen om den femtonårige sonen snattar”.[2658]

På årsmötet 2007 lades Karlssons förslag till invandringspolitiskt handlingsprogram fram. Efter en kort diskussion som enbart fördes av ombud som yrkade bifall till förslaget antogs det förändrade programmet.[2659]

TEMA: INTERNATIONELLA ADOPTIONER

Sverigedemokraternas inställning till frågan om internationella adoptioner bör lyftas fram i ett eget kapitel. Anledningen är att den står i nära relation till partiets ideologi- och programutveckling och illustrerar den ideologiska kontinuiteten och successiva idéutvecklingen, samt de konflikter som präglade partiets rörelse från etnonationalism till kulturnationalism.

Bakgrund

Frågan om internationella adoptioner kom från 1960-talet och framåt att framträda som ett eget problem inom den nationella rörelsen. Det omedelbara sammanhanget var det ökande antalet utlandsadoptioner. De utlandsadopterade kom under decennierna som följde att utgöra ”en betydande del av den utomeuropeiska invandringen till Sverige”.[2660] 1980 utgjorde de utlandsadopterade en tredjedel av de invandrare till Sverige som var födda i Afrika, Asien, Latinamerika och Karibien.[2661]

[2654] Dokument märkt ”Invandringspolitiskt program: Slutversion”, daterat den 12 april 2007; Pärm 12.
[2655] Dessa utgjordes punkterna 1, 3–9, 12, 14–17, 20, 22–23, 26, 28 och 31 i manifestet; Jan Millds manifest: ”Förslag till manifest om invandringspolitiken: Politik är att vilja”; Pärm 10. Jämför med innehållet i dokument märkt ”Invandringspolitiskt program: Slutversion”, daterat den 12 april 2007; Pärm 12.
[2656] Se punkterna 2, 18, 21 och 30 i manifestet; Jan Millds manifest: ”Förslag till manifest om invandringspolitiken: Politik är att vilja; Pärm 10.
[2657] Ibid., punkt 30.
[2658] Åkesson, *Satis Polito*, s. 86.
[2659] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 18–20 maj 2007, punkt X.p1; Pärm 12.
[2660] Tobias Hübinette, *Adopterad: En bok om Sveriges sista rasdebatt* (Stockholm, 2020), s. 166.
[2661] Ibid.

År 1970 formulerade Sven Davidson – som senare kom att tillhöra kärnan i BSS och vara med och bilda Sverigedemokraterna – ett slags grundkrav i *Nysvenska rörelsens* tidskrift *Vägen framåt:*

> Adoption av u-landsbarn måste stoppas. Hjälpen till barnen ska sättas in i barnens hemland. På så sätt kan vi hjälpa betydligt fler barn. Adoption är nämligen en mycket dyr hjälpåtgärd. Tendensen att behandla u-landsbarnen som en slags exotiska leksaker är motbjudande och måste försvinna.[2662]

I skiftet mellan 1970- och 1980-talet beskrevs utlandsadoptioner på följande sätt i *Nordiska rikspartiets* tidskrift *Solhjulet*: ”[V]i göra dessutom dessa barn en björntjänst genom att rycka dem från deras hemland och deras kultur där de är anpassade efter många generationers utveckling och naturliga urval”.[2663] Den avgörande skillnaden mellan nationella och internationella adoptioner betonades. Utgångspunkten var att utlandsadoptioner utgjorde ett problem, eftersom de adopterade representerade ett rasmässigt främmande inslag: ”Adoption kommer i ett helt annat läge, när det gäller barn av samma ras som adoptivföräldrarna. I dessa fall är det ett känt faktum att den långa vistelsen och samhörighetskänslan sträcker sig över hela fältet, ur *raslig, kulturell och social synvinkel*.”[2664]

Samtidigt framhävdes att de utlandsadopterade utgjorde ett hot mot den svenska befolkningssammansättningen, just genom den rasblandning som skulle komma att bli resultatet. Denna tanke sammanfördes med antisemitiska föreställningar om den svenska adoptionsverksamheten som en konspiration:

> [I] Sverige exempelvis har det alltid varit – och är så än idag – ett mycket starkt och tongivande judiskt inslag av personerna, som bestämma och befrämja adoption av färgade barn hit. Tar man sedan i beaktande de stränga raslagar som råda i den judiska staten Israel och inom den judiska religionen världen över, ja då snuddar tanken vid en sammansvärjning om förintelse av de nordiska folken via tilltagande rasblandning.[2665]

I slutet av 1970-talet publicerade även ovan nämnda *Nordisk kamp* en förteckning på Adoptionscentrums samtliga avdelningar i Sverige, vilket ledde till trakasserier av såväl anställda

---

2662 Sven Davidson, ”Invandringspolitiken strider mot svenskt livsintresse”, *Vägen framåt*, nr 9 (oktober) 1970, s. 3.
2663 Sign. ”John”, ”Nationalsocialismen och invandringen”, *Solhjulet*, 9:e utg., s. 14.
2664 Ibid. Kurs. i orig.
2665 Ibid.

som adoptivföräldrar.[2666]

Ett av alla de småpartier inom den nationella rörelsen som tog upp adoptionsfrågan var *Svenska Folkets Väl* (SFV), som bildades i Huddinge och Malmö 1978/79. Partiets kontaktperson var Gösta Bergquist, som även han var BSS-aktiv, en av grundarna till Sverigedemokraternas Malmöavdelning och partiaktiv fram till 1997. I det sjupunktersprogram, ”Svenska riktlinjer”, som partiet gav ut formulerades SVF:s ställningstagande: ”Vårt självklara krav: Lagfäst förbud emot adoption av utlänningar och artfrämmande spädbarn”.[2667]

Mot bakgrund av de organisatoriska, personmässiga och idémässiga kopplingar som har konstateras i tidigare kapitel, mellan personer aktiva i den nationella rörelsen och de personer som utgjorde det som i vitboken har benämnts Sverigedemokraternas ”grundargeneration”, är det rimligt att också ta denna idémiljö som utgångspunkt för redogörelsen för Sverigedemokraternas inställning till internationella adoptioner.

BSS och Sverigepartiet

När BSS samlades till sitt konstituerande möte våren 1982 utgjorde ”abort- och adoptionsfrågan” en av de frågor som organisationen skulle ta ställning till.[2668] Under mötet höll ovan nämnde Davidson ett anförande där han satte in adoptionsfrågan i ett specifikt sammanhang:

> Abortfrågan som [sic] är ödesdiger. Vi har idag 30 gånger fler svenskar som går till spillo genom aborter än vad som stryker med i trafikolyckor eller i självmord. Ändå har vi ett stort trafiksäkerhetsverk för dessa 1000 olyckor, men 30–35.000 mord det rycker man bara på axlarna åt. Sedan har vi det här med adoptionerna. Vi måste ta principiell ståndpunkt i nationalitetsfrågan och vad som kan göras för att förhindra att den krympande svenska folkstammen helt försvinner.[2669]

Adoptionsfrågan inkluderas även i det program som BSS antog. Under punkten ”Adoption av utländska barn” beskrevs BSS inställning:

> Att man och hustru i ett barnlöst äktenskap beslutar skaffa adoptivbarn är medmänskligt sett fullt begripligt. Ofta kan det hela avlöpa lyckligt och bereda alla parter stor glädje. Men när svenska par adopterar barn från avlägsna, exotiska länder, ofta genom att erlägga stora penningsummor på en s.k. svart barnbörs, då

[2666] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 43.
[2667] Se SFV:s program, återgivet i Andersson, *Stövlarna står putsade i garderoben*, s. 29.
[2668] Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 94.
[2669] Sven Davidsons tal på BSS konstituerande möte den 21 mars 1982; ibid., s. 94 f.

> är det förkastligt. Att på detta sätt rycka loss små barn från en viss etnisk kulturmiljö och omplantera dem till en helt annan, det är att i onödan bereda dem stora anpassningssvårigheter här i världen. Dessa barn från Korea, Sri Lanka, Indien eller Afrika kan aldrig bli fullt svenska. Det är en ren fördom, att tro på en dylik försvenskning. För nöjet att få ett efterlängtat litet barn har dessa adoptivföräldrar inte besinnat sitt ansvar varken för barnet eller gentemot det egna folket. Därför yrkar BSS på att adoption av utländska barn skall förbjudas i lag.[2670]

I detta citat återfinns två av de motiveringar som skulle komma att ges av såväl BSS som Sverigedemokraterna för att försvara inställningen i adoptionsfrågan. Det första argumentet var formulerat som ett slags omsorg om adoptivbarnen och de ”anpassningssvårigheter” som dessa eventuellt skulle tvingas uppleva. I diskussionerna som kom att föras inom Sverigedemokraterna i slutet av 1990-talet var det risken att adoptivbarnen skulle drabbas av ”identitetsproblem och solidaritetssplittringar” som sades motivera Sverigedemokraternas ställningstagande.[2671] Det andra argumentet handlade om att partiet inte ville medverka i att understödja illegala och korrupta utlandsadoptioner. Detta var exempelvis något som Anders Klarström framhöll på en presskonferens 1993.[2672]

Mot bakgrund av att BSS ideal var ett etniskt homogent Sverige framstår dessa argument som tämligen ihåliga. Det som förenade aborter, utlandsadoptioner och invandringen var att samtliga företeelser, om än på olika sätt, förändrade den svenska befolkningssammansättningen i etniskt hänseende. Aborterna minskade nativiteten medan utlandsadoptioner och invandring förändrade andelen etniska svenskar i befolkningen. Det var hotet om ”den krympande svenska folkstammen”, som Davidson hade uttryckt det, som motiverade BSS inställning i dessa frågor.[2673]

Trots detta gavs inte adoptionsfrågan en framskjuten roll i BSS offentliga verksamhet. En genomgång av organisationens publikationer mellan åren 1982–1986 visar att frågan endast omnämndes vid ett tillfälle.[2674] Relationen mellan den stora betydelse som tillskrevs

---

2670 BSS program antaget den 20 mars 1983, rubriken ”Adoption av utländska barn”.
2671 Vávra Suk, ”Ordet invandrare”, *Demokraten*, nr 8–10 1999, s. 14.
2672 Se intervju med Anders Klarström, i klippet ”Presskonferens med SD 13 juli 1993”, *Youtube*: https://www.youtube.com/watch?v=FrKHLA2SK-M Tid: 25.30. (Hämtad: 2023-01-27).
2673 Sven Davidsons tal på BSS konstituerande möte den 21 mars 1982, återgivet i Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 95.
2673 Osign., ”Abort: Folkmord på ofödda svenskar”, S*vensk Tidning*, nr 1–2 (1987), s. 36.
2674 Publikationerna utgörs av den samlade utgivningen av *BSS-Nytt* (1982–1983) och *Patrioten* (1984–1986). Omnämnandet av adoptioner återfinns i något slags politisk satir över Sverige, benämnt ”Lyckolandet”, en stat där adoption från u-länderna utmålades som en solidaritetshandling och där biologiska barn fördömdes; se osign., ”De enfaldigas paradis – en framtidssaga”, *Patrioten*, nr 2 (1984), s. 6.

adoptionsfrågan – såsom ett hot mot den etniska homogeniteten – och den begränsade plats som frågan intog BSS publikationer bör rimligen tolkas som ett medvetet val att inte profilera sig i frågan.

Inställningen till utlandsadoptioner kom även att traderas vidare till *Sverigepartiet:* ”Sverigepartiet vill begränsa antalet aborter. Sverigepartiet vill utreda hur abortönskemålen kan sammankopplas med det förefintliga adoptionsbehovet. Åtgärder för att underlätta adoption av svenska barn ska vidtagas. På så sätt kan många aborter undvikas.”[2675]

I det tal som Davidson höll i egenskap av *Sverigepartiets* vice ordförande vid partiets nationaldagsfirande 1987 skisserade han partiets ”befolkningspolitik”. Återigen underströks relationen mellan aborter, adoption och invandring:

> Till att börja med måste den fullständigt ansvarslösa liberala *abortlagen* avskaffas och ersättas med en ny lag som endast berör de medicinska fallen. […] En samordning mellan *adoptionsbehov* måste därefter genomföras. På så sätt kan vi äntligen få ett slut på adoptionerna från främmande länder på mellan 1500–2000 barn per år huvudsakligen från Indien, Colombia, Korea och Sri Lanka och Afrika. Detta är ett kvalificerat vansinne, som har pågått alltför länge helt i klass med abortlagen och *invandrings- och flyktingpolitiken* för övrigt.[2676]

Samma år utvecklade en av Sverigedemokraternas grundare, Johan Rinderheim, argumentet om hur adoptivbarn riskerade att drabbas av ”identitetskris”. Han tog inledningsvis sin utgångpunkt i ett resonemang kring barn med föräldrar från av olika etnicitet.

> Ibland händer det att två individer från två sinsemellan olika folk skaffar barn. Dessa barn drabbas oundvikligen av en identitetskris – vilket folk tillhör de egentligen? Kommer de båda föräldrarna dessutom från två etniskt helt olika folk, blir krisen än värre – man ser inte ut som någondera av föräldrarna! Vi kan ta ett praktiskt exempel: en svensk och en nigerianska skaffar barn. Alla svenskar (även de s k fördomsfria) betraktar innerst inne barnen som halvsvarta. Det är inte speciellt märkvärdigt eftersom de ju faktiskt är mörkare i hyn än infödda svenskar. Men i Nigeria betraktas samma barn som halvvita och sålunda inga riktiga

---

[2675] Osign., ”Abort: Folkmord på ofödda svenskar”, S*vensk Tidning*, nr 1–2 (1987), s. 36.

[2676] Sven Davidsons tal vid Sverigepartiets nationaldagsfirande den 6 juni 1987, återgivet i Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt*, s. 238. Egen kurs.

nigerianer.[2677]

För Rinderheim var situationen än mer problematisk vad gällde utlandsadopterade barn:

> Den värsta identitetskrisen drabbar emellertid de adoptivbarn som tas ifrån sin naturliga hemmiljö – kanske Afrika eller Asien – till barnlösa familjer i Västeuropa. Dessa barn förstår antagligen redan som spädbarn att något inte står rätt till – de skiljer sig ju helt ifrån sina föräldrar till utseendet![2678]

Samtidigt framhöll Rinderheim att partiets motstånd mot adoptioner hade en principiell sida, och fastslog: ”Den allmänmänskliga rätten att växa upp i sin egen etniska och kulturella miljö borde gälla för alla barn, även för de som föds i fattiga länder!”[2679] Det Rinderheim framhöll som lösning var istället ett system där man kunde ”’distansadoptera’ barn i tredje världen genom något slags fadderverksamhet”.[2680]

Sverigedemokraterna

I linje med den kontinuitet som har konstaterats i andra delar av vitboken kom adoptionsfrågan att övertas av *Sverigedemokraterna.* I det partiprogram som antogs 1989 återfanns följande formulering i anslutning till kapitlet om abort: ”Kopplingen mellan abortönskemål och adoptionsbehov bör utredas för att komma till rätta med onaturliga inslag i befolkningspolitiken.”[2681]

Som visats i tidigare kapitel genomgick Sverigedemokraterna en radikaliseringsprocess under första halvan av 1990-talet. Denna process omfattade även frågan om utlandsadoptioner. Inför årsmötet 1994 inkom sålunda förslag om ändringar i partiprogrammet, de första sedan 1989.[2682] Vid årsmötet beslutades att partistyrelsen skulle ges mandat att göra tre ändringar i programmet. Ändringarna bestod i att Sverigedemokraterna skulle verka för att det rådande förbudet mot inhemska adoptioner skulle tas bort, samtidigt som adoptionsbidraget för utlandsadoptioner skulle slopas. Mer generellt skulle Sverigedemokraterna ”[m]otverka utländska adoptioner”.[2683]

2677 Johan Rinderheim, ”Nationell identitet – ett privilegium”, *Gjallarhornet*, nr 1 (1987), s. 18.
2678 Ibid., s. 18 f.
2679 Ibid., s. 19.
2680 Ibid.
2681 Sverigedemokraternas partiprogram 1989, rubriken ”Aborter”. Formuleringen har i vissa sammanhang tolkats som att det var de adopterade som utgjorde ”onaturliga inslag” i *befolkningen*. Av både formuleringen och sammanhanget framgår dock att det var relationen mellan (det stora antalet) aborter och utlandsadoptionerna som utgjorde ett onaturligt inslag i *befolkningspolitiken*.
2682 Vare sig förslagen eller motionerna finns bevarade i partiarkivet.
2683 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 26–27 januari 1994, punkt 15; Pärm 2.

Resultatet blev att följande formulering infördes i det nya partiprogrammet: ”Möjligheten att adoptera svenska barn ska öka, samtidigt som möjligheten att adoptera utomnordiska barn *starkt begränsas*.”[2684] Detta representerade på en och samma gång en skärpning av partiets linje i frågan och en betydligt mer konkret formulering. Istället för att tala i vaga termer om att frågan skulle utredas, angavs alltså målsättningen.

Inför det årsmöte som skulle hållas 1996, och som skulle komma att besluta om ändringar i partiprogrammet, hade åtminstone en motion inkommit från SD-Uppsala som berörde adoptionsfrågan. Eftersom motionen saknas i partiarkivet och årsmötesprotokollet är mycket kortfattat är det inte möjligt att avgöra vilka yrkanden som gjordes eller exakt hur debatten gestaltade sig. En aspekt av adoptionsfrågan som definitivt diskuterades var dock vilken gränsdragning som skulle gälla vid utlandsadoptioner, om adoptioner inom Norden eller inom ”Västerlandet” skulle kunna godtas.[2685]

Resultatet blev att årsmötet beslutade om ändring i partiprogrammet när det gällde adoptionspunkten: ”Samtidigt som möjligheten till adoption av barn med ursprung utanför den västerländska kulturkretsen skall *upphöra*, skall nationell adoption ge icke önskade barn en chans till en sund uppväxt.”[2686] Årsmötesbeslutet innebar alltså en betydande skärpning av partiets hållning i frågan. Tidigare skulle möjligheterna till adoption av utomnordiska barn ”starkt begränsas”, nu krävde partiet att adoptioner av barn med ursprung utanför den västerländska kulturkretsen skulle ”upphöra”.

Mikael Jansson har senare motiverat partiets ställningstagande mot utomeuropeiska adoptioner med att ”svårigheterna för adoptivbarnen torde öka i proportion till de kulturella skillnaderna”.[2687] Tommy Funebo – som ingick i partistyrelsen ett par år efter millennieskiftet, men som lämnade partiet nyåret 2003/2004 efter en intern konflikt – beskrev senare skärpningen i adoptionsfrågan som Janssons ”personliga skötebarn”:

> Obestridligt faktum i målet torde vara följande: Anders Klarström var intelligent nog att aldrig under sitt partiledarskap föreslå att förbud mot internationella adoptioner skrev [sic] in i programmet; han liksom hans nära medarbetare insåg att kopplingar till rasism genast skulle göras, om något sådant stod i partiprogrammet. Denna sak var dock en av de stora nyheterna när nye partiledaren Mikael Jansson 1996 såg till att få antaget ett eget partiprogram såväl

[2684] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994, rubriken ”Befolkningspolitiken”, s.11. Egen kurs.

[2685] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 6; Pärm 3.

[2686] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Abort och adoption”, s. 12. Egen kurs.

[2687] Citat ur Mikael Janssons självbiografi *I eget spår genom obruten terräng* från 2005, återgivet i Hübinette, *Adopterad*, s. 161.

> som nya partistadgar. Så mycket är helt klart att väldigt lite sades om de utländska barnens väl och ve vid programrevisionen. Adoptionsförbudet var Janssons personliga skötebarn, och detta under en period som idag är känd som Janssons radikala, när han dessutom tolererade hård kritik mot koscherslakt [sic] och personligen propagerade för att ta Sverige ur FN och införa dödsstraff.[2688]

Nytt vid programändringen 1996 var en skrivning om stöd till adoptivbarn, något som signalerade ett slags omsorg om barnen: ”Barn och ungdomar som redan kommit till Sverige genom icke västerländsk adoption skall få särskilt stöd i skolorna om de utsätts för mobbning.”[2689] Även i avsnittet om befolkningspolitiken omnämndes de utlandsadopterade:

> Sedan repatrieringsprogrammet är verkställt kommer det att finnas kvar människor i landet som inte har sitt ursprung i den västerländska kulturkretsen, emedan de invandrat t.o.m. år 1970 eller adopterats. Sverigedemokraterna vill att svenskarna skall leva i fredlig samvaro med dessa såväl som med svenska internationalister.[2690]

Detta var första gången som Sverigedemokraterna i programsammanhang uttalade sig om hur partiet faktiskt skulle förhålla sig de utlandsadopterade: att de inte skulle omfattas av repatriering, vilket annars utgjorde huvudprincipen i partiets invandrings- och flyktingpolitik.

Denna uppfattning tycks dock inte ha delats av alla. Av årsmötesprotokollet framgår att ett av ombuden, Joakim Lannér, gjorde ett inlägg där han kritiserade partiorganisatören Lars Emanuelsson: ”L.E. sa sakfel enl. partiprogrammet, att Adoptivbarn ska tillbaka till sina biologiska föräldrar.”[2691] Även om inlägget är kortfattat och öppet för flera tolkningar, är den mest näraliggande att Emanuelssons uppfattning var att partiets linje var att adoptivbarn i Sverige skulle återförenas med sina biologiska föräldrar, vilket implicerar ett separat repatrieringsprogram, något som saknade stöd i partiets officiella hållning uttryckt i programsammanhang. Idén om repatriering av adoptivbarn var annars något som återfanns i nationalsocialistiska kretsar. Exempelvis förespråkade *Nordiska rikspartiet* detta: ”Adoptionen av rasfrämmande barn har ökat. Bästa lösningen på det problemet är som det skrevs i NRP:s SOLHJULET, att de bör skolas i sitt lands

---

[2688] Se Tommy Funebos inlägg ”Sverigedemokraterna och utländska barn”, daterat den 28 oktober 2005, på bloggen Objektiv SD-mirror: https://toto222.wordpress.com/2005/10/28/sverigedemokraterna-och-utlandska-barn/ (Hämtad: 2023-05-17).

[2689] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Abort och adoption”, s. 12. Egen kurs.

[2690] Ibid., rubriken ”Befolkningspolitik”, s. 12.

[2691] Se Joakim Lannérs inlägg på årsmötet 1996; Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 15; Pärm 3.

språk och kultur för att sedan återpassas eller ges arbete på t.ex. svenska beskickningar och företag i respektive hemland.”[2692]

Vid årsmötet 1999 genomfördes endast en mindre ändring i avsnittet om adoptioner. Återigen gällde det gränsdragningen i partiprogrammet: det centrala begreppet ”den västerländska kulturkretsen” ersattes av ”Europa” även när det gällde adoptioner.[2693] Denna ändring var enbart ett led i de nya avgränsningar som gjordes i partiprogrammet vid denna tid, vilket har berörts tidigare i detta kapitel.

Den ovan behandlade tidsperioden sträcker sig från antagandet av det första partiprogrammet 1989 och fram till justeringen på årsmötet 1999. Under denna period hade frågan om utlandsadoptioner inte getts någon framskjuten plats inom Sverigedemokraterna, vare sig i de ideologiska diskussionerna eller i den politik som partiet valde att lyfta fram. En genomgång av partiets publikationer visar att adoptionsfrågan var högst frånvarande. I partiorganet *Sverige-Kuriren* och efterföljaren *SD-Kuriren* omnämndes adoptioner endast vid sex tillfällen och då enbart i förbigående.

Det första omnämnandet var 1990 då *Sverige-Kuriren* tillbakavisade att partiets presstalesman Ola Sundberg hade sagt att han tyckte det var ”äckligt” att se svenska föräldrar med ett indiskt adoptivbarn.[2694]

När partiet 1993 presenterade sitt ekonomiska besparingsprogram så inkluderade detta slopandet av bidrag till internationella adoptioner och en nedläggning av Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor, vilket skulle innebära en besparing på cirka 43 miljoner kronor.[2695]

I en debatt om partiets inställning i abortfrågan 1996 omnämndes adoptioner i relation till de höga aborttalen, en sammankoppling som gick tillbaka till BSS-tiden: ”Med tanke på att efterfrågan är tämligen stor på adoptioner, har det ofta påpekats i den interna debatten att det är något allvarligt fel när par som vill bli föräldrar adopterar barn från Asien och Afrika, samtidigt som vi årligen tar livet av 40 000 ofödda svenskar.”[2696]

1999 införde *SD-Kuriren* en insändare som var kritisk mot utlandsadoptioner. Argumentationen följde den linje som formulerats under BSS-tiden och som Rinderheim vidareutvecklat 1987: att utlandsadopterade drabbades av identitetsproblem och rotlöshet när de inte gavs möjlighet att växa upp i sitt eget land:

[2692] Osign., ”Adoptionen”, *Nordiska rikspartiet: Bulletin*, nr 4 1987, s. 19. Versaler i orig.
[2693] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23 januari 1999, rubriken ”Abort och adoption”.
[2694] Mats Holmström, ”Skall Sverigedemokraternas presstalesman åtalas?”, *Sverige-Kuriren*, nr 12 (1990), s. 4. För mer om detta, se redogörelsen för Sundberg i kap. 3.
[2695] Osign., ”Besparingsprogram 93/94”, *SD-Kuriren*, nr 20 (1993), s. 14.
[2696] Osign., ”Abortfrågan: Om rätten till liv och vad SD anser”, *SD-Kuriren*, nr 27 (1996), s. 6.

> Tänk er för noga, flera gånger, innan ni adopterar ett utländskt barn. Barnet kommer att känna sig främmande i Sverige och när barnet blir äldre kommer det att känna ångest och leta efter sina riktiga föräldrar. Ta inte ett barn från ett annat land och kultur och tro att det kommer att känna sig hemma i ett främmande land. Barnet är född i ett land och mår bäst av att leva och växa upp där det känner sig hemma.[2697]

Utöver detta omnämndes vid två tillfällen i *SD-Kuriren* att Tobias Hübinette, AFA-aktivist och grundare av *Expo*, var adopterad från Korea.[2698] Uppenbarligen sågs detta av *SD-Kuriren* som relevant information i sammanhanget då de beskrev en person som bör betecknas som en politisk motståndare till Sverigedemokraterna.

När Johan Rinderheim 1999 kommenterade ett tv-inslag om Sverigedemokraterna, som behandlade utlandsadoptioner, skrev han att inslaget gav en ”helt felaktig bild av att detta var en fråga som SD starkt betonade.”[2699] Detta var sant såtillvida att partiet inte hade valt att profilera sig i frågan eller ge den ett större utrymme i partipressen. Däremot hade partiet diskuterat utlandsadoptioner på årsmötena 1994 och 1996, då också betydelsefulla ändringar av programpunkten genomfördes, så frågan var knappast ideologiskt irrelevant för partiet.

Vid millennieskiftet kom frågan om utlandsadoptionerna att bli central i vad som kan beskrivas som den mest genomgripande ideologiska diskussionen som kan beläggas inom Sverigedemokraterna. Vad som aktualiserade detta är svårt att avgöra, men vissa omständigheter indikerar att frågans aktualitet hade sin upprinnelse inom SDU.

I det principprogram som ungdomsförbundet hade antagit 1999 omnämndes överhuvudtaget inte frågan om utlandsadoptioner.[2700] Ett år senare, på SDU:s kongress sommaren 2000, antog ungdomsförbundet ett nytt principprogram. I detta återfanns däremot följande skrivning: ”Möjligheterna till adoption från kulturellt avlägsna länder *skall begränsas*. Detta är dels en egoistisk handling som berövar barnet dess naturliga miljö och kontakt med dess rötter, samt rimmar dåligt med den enorma siffran aborter utgör i Sverige.”[2701] Genom denna formulering hade ungdomsförbundet beslutat att gå på en mindre restriktiv linje än den som drevs av moderpartiet. Istället för att denna typ av adoptioner skulle ”upphöra”, skulle de bara ”begränsas”.

Motionen som låg till grund för denna ändring av principprogrammet hade formulerats av

---

[2697] Se insändare av sign. ”Hemma är alltid bäst, Norrtälje”, ”Adoption”, *SD-Kuriren*, nr 36 (1999), s. 22.
[2698] Se Torbjörn Kastell, ”Expoaffären”, *SD-Kuriren*, nr 29 (1997), s. 7, samt ”Expo-kalendarium”, *SD-Kuriren*, nr 34 (1998), s. 21.
[2699] Johan Rinderheim, ”Reportrarna till attack mot SD!”, *SD-Bulletinen*, nr 11 1999, s. 4.
[2700] Principprogram för Sverigedemokratisk Ungdom antaget 1999.
[2701] SDU:s principprogram, bilagd motion märkt R10.2–4, angående invandringspolitik m.m. av Tommy Funebo inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001 och daterad den 6 april 2001; Pärm 6. Egen kurs.

Vávra Suk, ledamot av SDU:s styrelse.[2702] Suk hade vid ungefär samma tidpunkt uppvisat ett visst intresse för frågan om relationen mellan och betydelsen av etnicitet och kultur. I en artikel från 1999 inledde han med att konstatera: ”Svenska språket saknar idag ett bra utryck för dem vi SDU:are ser som ett främmande element i samhället, sådana som utgör en ickesvensk del i Sverige.”[2703] Han efterlyste därför en diskussion inom ungdomsförbundet om hur man skulle ”beteckna de personer vi inte anser hör hemma i Sverige, dvs personer som inte assimilerat sig och inte har någon möjlighet eller önskan att komma in i det svenska samhället i framtiden”.[2704] I detta sammanhang berörde Suk de utlandsadopterade. Dessa framstod i hans resonemang som ett typexempel på hur man kunde problematisera relationen mellan etnicitet och kultur: ”Inte heller adopterade personer ses av de flesta som främmande i Sverige om de är uppväxta i vår kultur, även om adoption i sig kan medföra en del identitetsproblem och solidaritetssplittringar för personen i fråga.”[2705] Även om det inte framgick hur Suk ställde sig till utlandsadoptioner visar ändå hans artikel att det fördes en diskussion inom SDU vid denna tidpunkt som definitivt hade bäring på frågan om hur man skulle förhålla sig till utlandsadoptioner.

Dessutom finns tecken på att det inte alls rådde konsensus om det nya principprogram som antagits. I en intervju som publicerades i slutet av 2000 fick Marc Abramsson, då nytillträdd ordförande för SDU:s Östdistrikt, frågan om det fanns någon politisk fråga som SDU drev som var direkt ”dålig”.[2706] Hans svar var att det fanns inslag i programmet som var ”lite väl vaga eller liberala t ex adoption från icke västerländska länder där SDU velar lite”.[2707] Det tycks som att Abramsson snarare önskade att SDU skulle gå på moderpartiets linje.

Den diskussion som fördes inom SDU kom under loppet av 2001 att finna sin väg in i moderpartiet, aktualisera frågan om utlandsadoptioner och visa på en ideologisk skiljelinje inom partiet.

Till det årsmöte som hölls våren 2001 hade inte mindre än tre motioner inkommit som tog upp adoptionsfrågan, en indikation på dess förnyade aktualitet. Den första var formulerad av Tommy Funebo i vilken han yrkade på att kapitlet ”Befolkningspolitiken” i Sverigedemokraternas partiprogram skulle ersättas med kapitlet som behandlade invandrings-, flykting- och biståndspolitiken i SDU:s principprogram från 2000.[2708] Funebo uteslöt dock en del av SDU:s program; det som behandlade adoptionerna. Istället yrkade han på att stycket som berörde adoptionsfrågan i Sverigedemokraternas partiprogram helt skulle strykas, dock utan att motivera

---

2702 Joakim Larsson, ”Årskongressen 2000”, *Demokraten*, nr 7–9 2000, s. 9.
2703 Vávra Suk, ”Ordet invandrare”, *Demokraten*, nr 8–10 1999, s. 14.
2704 Ibid.
2705 Ibid.
2706 Helena Nilsson, ”Marc tar över i Stockholm”, *Demokraten*, nr 10–11 2000, s. 8.
2707 Ibid.
2708 Motion av Tommy Funebo angående invandringspolitik m.m., inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, daterad den 6 april 2001; Pärm 6.

detta.[2709]

En annan motion hade lämnats in av Roger Hedlund och Marcus Frisk, som var årsmötesombud för SD-Gävleborg. Även de yrkade på att adoptionsavsnittet skulle strykas:

> Det finns ingen anledning att förbjuda den utomeuropeiska adoptionen. Detta p.g.a. att vi inte tror risken för att adoptivbarn ska uppleva några större identifikationskriser är speciellt stor. De belastar inte samhället som många andra invandrargrupper gör. Dessutom anser vi att denna text är otaktisk och kan uppfattas som rasistisk, vilket ofta påpekas av våra motståndare.[2710]

Motiveringen är mångtydig. Utöver det rent medietaktiska hänsynstagandet sammanförs kritiken mot tanken på att utlandsadopterade skulle drabbas av identitetsproblem med det pragmatiska argumentet att gruppen inte belastade samhället.

Den tredje motionen var den mest utförliga. Den var inlämnad av Mattias Karlsson och Björn Söder, som båda ingick i SDU:s styrelse. De hävdade inledningsvis att partiets motstånd mot utlandsadopterade inte handlade om identitetsproblem, utan hade sin grund i en nationalistisk princip och ytterst berörde barnets rättigheter:

> Det finns visserligen en ideologisk tanke bakom den rådande formuleringen men vi upplever att tyvärr väldigt få känner till denna, ens inom partiet. Eftersom Sverigedemokraterna är ett nationalistiskt parti håller vi med om att det ligger helt i linje med vår ideologi att alla barn oavsett var de är födda i världen skall beredas möjlighet att växa upp med sitt eget folk i sitt eget land. Det argument som framförts av partiets företrädare är dock att adoptionen skapar stora identifikationsproblem för barnet och att det därför skulle ligga i barnets intresse att slippa bli adopterat.[2711]

Denna motivering av partiets inställning i adoptionsfrågan var visserligen inte helt ny. Som tidigare nämnts hade Rinderheim 1987 tangerat den i en artikel i *Gjallarhornet*: ”Den allmänmänskliga rätten att växa upp i sin egen etniska och kulturella miljö borde gälla för alla barn, även för de som

---

2709 Ibid.
2710 Motion av Roger Hedlund och Marcus Frisk angående internationella adoptioner, inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, daterad den 11 april 2001, märkt ”R 12”; Pärm 6.
2711 Motion av Mattias Karlsson och Björn Söder angående Sverigedemokraternas adoptionspolitik inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, odaterad, märkt ”R 13.1–2”; Pärm 6.

föds i fattiga länder!”[2712] Bortsett från detta omnämnande har dock inte denna typ av motivering kunnat återfinnas i det genomgångna källmaterialet.

Vidare anförde Söder och Karlsson argumentet att partiets inställning i adoptionsfrågan hade underlättat för ”media och meningsmotståndare” att sprida ”fördomen att vi skulle vara motståndare till rasblandning snarare än till mångkultur och ekonomiska flyktingar”.[2713] Vidare angavs att hållningen i adoptionsfrågan gav upphov till ”opinionsmässiga förluster”.[2714] Utifrån dessa motiveringar yrkade motionärerna på att den befintliga skrivningen i partiprogrammet skulle utgå och ersättas med nedanstående:

> Sverigedemokraternas grundläggande inställning är att varje barn så lång det är möjligt skall få växa upp med sitt eget folk i sitt eget land. Då detta tyvärr inte alltid är möjligt bör, i enlighet med barnkonventionens tredje artikel, barnets bästa beaktas och viss utländsk adoption tillåtas. Barn bör i största möjliga utsträckning beredas möjligheter att växa upp med en far och en mor. Vid adoption ska dock alltid svenska barn, och barn från vårt absoluta närområde ges företräde, detta för att vi framförallt anser oss ha ett ansvar gentemot dessa barn men också för att minimera identifikationsproblem och rotlöshet.[2715]

Den föreslagna formuleringen skulle om den antogs representera en betydande förändring av Sverigedemokraternas grundinställning i adoptionsfrågan. Utlandsadoptioner skulle visserligen tillåtas, men skulle vara en sista utväg, där nationella adoptioner och adoptioner ifrån Sveriges ”absoluta närområde” skulle prioriteras. Det bör dock framhållas att de två andra motionerna var av mer långtgående karaktär, eftersom dessa yrkade på att adoptionsfrågan helt skulle utgå ur partiprogrammet.

I Söders och Karlssons motion återfanns också ett yrkande på att det statliga adoptionsstödet skulle slopas vid utlandsadoptioner, och att delar av de besparingar som därigenom gjordes skulle gå till biståndsprojekt för föräldralösa barn i utlandet.[2716] Yrkandet kan å ena sidan ses som ett slags motsvarighet till principen om hjälp på plats som återfanns i den del av SDU:s principprogram som behandlade flykting- och biståndspolitiken. Å andra sidan skriver Jimmy Windeskog i sin självbiografi att yrkandet fyllde en rent taktisk funktion. Enligt Windeskog hade Jimmie Åkesson framställt slopandet av stödet som ett sätt att minska utlandsadoptionerna – färre personer skulle

2712 Johan Rinderheim, ”Nationell identitet – ett privilegium!”, *Gjallarhornet*, nr 1 1987, s. 19.
2713 Motion av Mattias Karlsson och Björn Söder angående Sverigedemokraternas adoptionspolitik inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, odaterad, märkt ”R 13.1–2”; Pärm 6.
2714 Ibid.
2715 Ibid.
2716 Ibid.

helt enkelt ha råd att adoptera – utan att partiet för den skull behövde föra en restriktiv adoptionspolitik.[2717]

Årsmötets behandling av de motioner som berörde adoptionsfrågan har inte kunnat avgöras på grundval av befintligt källmaterial. Det är dock uppenbart att inget beslut om ändring av partiprogrammet togs på årsmötet; antingen avslogs motionerna eller så bordlades de.

Därmed kom den interna diskussionen att fortsätta. I augusti 2001 beslutade SDU på sitt årsmöte att anta Söders och Karlssons motion med några mindre redaktionella förändringar.[2718] Vid samma tidpunkt valde Söder och Karlsson att skicka in en insändare till *SD-Kuriren* som behandlade adoptionsfrågan. De hade intervjuat ”Håkan”, en kock från Skåne som var adopterad från Indien och medlem i Sverigedemokraterna. I insändaren berördes frågor som rasism, adopterades identitetsproblem och betydelsen av den svenska kulturen. Det framgick att ”Håkan” i stor utsträckning omfattade en sverigedemokratisk ståndpunkt i många frågor. Poängen med intervjun var närmast övertydlig: att underkänna etnicitetens betydelse, betona kulturens och visa att utlandsadopterade inte bara var ”svenskar”, utan även kunde vara sverigedemokrater. Eller som författarna valde att avsluta insändaren: ”Vi lämnar mötet i en förvissning om att våra idéer ligger i tiden, att stödet för dem blir allt större och att stödet även finns hos personer som vid första anblick inte ser ut att vara svenska nationalister.”[2719] Därmed kan insändaren beskrivas som en brandfackla i den pågående partidiskussionen om adoptionsfrågan, samt en tydlig positionering i denna fråga.[2720]

Adoptionsfrågan kom slutligen att behandlas på det extra årsmöte som Sverigedemokraterna höll i december 2002. Som tidigare nämnts skulle framförallt förslagen till nytt principprogram behandlas vid detta tillfälle, men årsmötet beslutade att skjuta programrevisionen på framtiden.

Däremot fanns möjlighet för årsmötet att behandla ändringsyrkanden i det gällande partiprogrammet. Ett sådant fanns i de förslag som lagts fram. I Johan Rinderheims och Torbjörns Kastells förslag hade två yrkanden gjorts som rörde adoptionsfrågan. I första hand yrkade de på att skrivningen i partiprogrammet skulle ändras, från kravet på att utlandsadoptioner ”skall upphöra” till formuleringen att ”större restriktion” skulle gälla när det kom till adoption av utomeuropeiska barn.[2721] I andra hand yrkade de på att skrivningen skulle slopas helt.[2722]

[2717] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 309.
[2718] Se notisen ”Kongress 2001: Ny text om adoptioner” på SDU:s webbsida under rubriken ”Senaste nytt”, publicerad den 12 augusti 2001, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20011213224146/http://hem1.ungsvenskarna.com/ (Hämtad: 2023-01-28).
[2719] Björn Söder & Mattias Karlsson, ”Adopterad och Sverige-vän”, *SD-Kuriren*, nr 43 (2001), s. 5.
[2720] För ett inlägg i diskussionen som försvarade partiets traditionella inställning i adoptionsfrågan, se Joachim von Ritter, ”Rätten till rötter”, *SD-Kuriren*, nr 47 (2002), s. 6.
[2721] Dokument märkt ”Ändringsyrkanden på Johan Rinderheims/Torbjörns Kastells förslag till Principprogram 2002 för SD”, punkten ”Abort och adoption”, yrkande 15; Pärm 7.
[2722] Ibid., yrkande 16.

Genom detta uppenbarade sig en möjlighet att faktiskt ta beslut i adoptionsfrågan. Den avgörande händelsen under årsmötet var när partikassören Arnold Boström föreslog att endast ändringsyrkanden rörande adoptionsfrågan skulle tas upp, något som bifölls av årsmötet. Därefter beslutades att gå vidare med ärendet. Vid den slutliga voteringen beslutade årsmötet med röstsiffrorna 19–12 att skrivningen om adoptioner helt skulle styrkas ur partiprogrammet.[2723]

Årsmötesbeslutet togs med tämligen liten marginal och kom också att resultera i flera reservationer. Kastell och Rinderheim försökte till och med dra tillbaka sitt eget ändringsyrkande. Kastell skrev i sin reservation: ”Jag vill härmed å det skarpaste reservera mig mot beslutet att stryka avsnittet om adoption. Det är ytterst beklagligt att vissa partiföreträdare tycks anse att om man har svårigheter att försvara en viss ståndpunkt [motståndet mot utlandsadoptioner] skall man ge upp denna istället för att lära sig försvara den bättre.”[2724] Heidi Abramsson protesterade i sin reservation mot adoptionspunktens ”genomkuppningsbeslut”.[2725]

Beslutet på årsmötet får sägas vara en central händelse i Sverigedemokraternas historia. Frågan om utlandsadoptioner, som hade funnits med i partiprogrammet sedan 1989, hade helt strukits i partiets centrala programdokument.[2726] Att detta beslut sågs som en seger av den falang inom partiet som önskade förändra Sverigedemokraterna i riktning bort från partiets etnonationalistiska grundval framgår tydligt av hur händelsen senare har beskrivits. Mattias Karlsson uppfattade programändringen som kulmen på en ideologisk konflikt som pågått ”i flera år” medan Jimmie Åkesson har beskrivit strykningen av adoptionsfrågan som ”ett synnerligen välkommet beslut”.[2727]

Beslutet 2002 kom att prövas hösten 2005. I en intervju i *Dagens Nyheter* hade framkommit att Tony Wiklander – vid tidpunkten Sverigedemokraternas nyvalde vice partiordförande – hade ett adoptivbarn från Indien. Detta föranledde den tidigare partistyrelseledamoten Jimmy Windeskog att skriva ett inlägg på sin blogg där han ställde en rad kritiska frågor med anledning av uppgiften om Wiklanders adoptivbarn. Windeskog ställde sig frågande till vilken ”trovärdighet” som Sverigedemokraterna kunde sägas ha om inte ens partiets vice ordförande verkade ”avvisa

---

[2723] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 14–15 december 2002, punkt 12. Pärm 7.
[2724] Se Torbjörns Kastells reservation, ”Bilaga 1: Skriftliga reservationer”, i Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 14–15 december 2002; Pärm 7.
[2725] Se Heidi Abramssons reservation; ibid.
[2726] Utlandsadopterade kom dock att omnämnas i det principprogram som Sverigedemokraterna antog 2011. I detta sammanhang inkluderades dock de adopterade i kategorin ”infödd svensk”. I principprogrammet slogs fast: ”Som infödd svensk räknar vi den som är född eller i tidig ålder adopterad till Sverige av svensktalande föräldrar med svensk eller nordisk identitet.”; se Sverigedemokraternas principprogram, antaget 2011, kap. 5: ”Sverigedemokraterna och nationen”.
[2727] Se intervju med Mattias Karlsson, återgiven i Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 124, resp. Jimmie Åkesson, ”’Främst var det EU-frågan som drog mig till politiken’”, i Jens Leandersson (red.), *20 röster om 20 år: Sverigedemokraterna 1988–2008* (Helsingborg, 2008), s. 13.

mångkulturen”.[2728] Kommentaren gav upphov till starka reaktioner från partistyrelsens sida och ledde i förlängningen till att Windeskog uteslöts. Detta uteslutningsärende ska behandlas mer utförligt i nästa kapitel. Det kan dock redan nu sägas att partistyrelsens agerande visade på en beslutsamhet att inte tolerera avvikande åsikter i adoptionsfrågan, särskilt inte när dessa åsikter återknöt till den etniska nationalism som partiet sökte fjärma sig ifrån.

Adoptionsfrågans status och motiveringar

Sverigedemokraternas inställning till internationella adoptioner kan skrivas in i en längre historia av motstånd mot denna typ av adoptioner inom den nationella rörelsen. För organisationer som *Nordiska rikspartiet* och *Svenska Folkets Väl* var motståndet explicit grundat i det faktum att adoptivbarnen utgjorde ett ras- eller ”artfrämmande” inslag i befolkningen.[2729]

Det kan konstateras att det för Sverigedemokraternas vidkommande existerade direkta kopplingar bakåt i tiden till såväl den nationella rörelsen i stort, manifesterad genom personkopplingar, såsom i fallet med Sven Davidson och Gösta Bergquist, men även i form av organisatoriska kopplingar. I det senare fallet manifesteras detta i den kontinuitet som kan beläggas mellan BSS, *Sverigepartiet* och Sverigedemokraterna specifikt när det gällde motståndet mot utlandsadoptioner. Samtliga dessa tre organisationer hade dock det gemensamt att de motiverade motståndet på andra sätt än tidigare. Referenser till ras förekom inte längre. BSS talade visserligen om barn från en annan ”etnisk kulturmiljö”, medan såväl *Sverigepartiet* som Sverigedemokraterna undvek sådana formuleringar.

Sverigedemokraterna motiverade sitt motstånd till utomeuropeiska adoptioner på en rad andra sätt och det kan vara värt att uppehålla sig vid dessa. Det argument som var vanligast förekommande handlade om de *identitetsproblem* som adoptionerna påstods ge upphov till. Ett annat argument var att partiet inte ville understödja den *illegala handeln* med adoptivbarn som förekom internationellt. Andra förekommande argument var principiella, och betonade *barnets rätt* till föräldrar eller till rätten att växa upp med sitt eget folk i sitt eget land. Det finns dock flera skäl till att betrakta dessa motiveringar med misstro.

När utlandsadoptionerna gjordes till en högaktuell fråga inom den nationella rörelsen, under 1970- och 1980-talet var inte dessa argument dominerande i debatten. Det var istället frågan som handlade om etnicitet eller ras, där dessa adoptivbarn utgjorde ett främmande inslag i den svenska befolkningen som stod i centrum.

Vidare går det att påvisa en ideologisk kontinuitet mellan BSS och Sverigedemokraterna.

[2728] Se kopia på Jimmy Windeskogs blogginlägg ”Tony Wiklander och mångkulturen”, daterad den 29 september 2005, bilaga till Protokoll från partistyrelsens möte den 22 oktober 2005; Pärm 10.

[2729] Sign. ”John”, ”Nationalsocialismen och invandringen”, *Solhjulet*, 9:e utg., s. 14, samt SFV:s program, återgivet i Andersson, *Stövlarna står putsade i garderoben*, s. 29.

Det sammanhang i vilket utlandsadoptionerna omtalades var alltid i relation till aborter och invandring. Denna triad uppfattades sammantaget som ett hot mot den svenska befolkningssammansättningen, dess storlek, men framförallt dess etniska homogenitet. Exempelvis återkom Sven Davidson till detta i en rad sammanhang. Eller som han 1992 uttryckte saken efter att ha redogjort för dessa hot: den övergripande och viktigaste frågan för Sverigedemokraterna var ”Sveriges etniska sammansättning för hundratals år framåt”.[2730]

Därtill finns en rad exempel på vilka uppfattningar i frågan om utlandsadoptioner som – bortom skrivningarna i partiprogram – faktiskt omfattades av företrädare för Sverigedemokraterna.

Ett första exempel återfinns våren 1990, då partiets presstalesman Ola Sundberg gav en intervju för *Östgöta Correspodenten*. I anslutning till en fråga om partiets inställning till utlandsadoptioner svarade han: ”Det är onaturligt och osvenskt med främmande barn på dagis. Jag vill inte använda ordet ras, men det ser äckligt ut när man ser två föräldrar med en indisk unge mellan sig.”[2731] Partiledningen kom att kategoriskt tillbakavisa att Sundberg verkligen hade yttrat sig så. I *Sverige-Kuriren* ägnades en längre artikel, inte åt partiets inställning till utlandsadoptioner, utan till att spekulera i huruvida *Östgöta Correspondentens* ansvarige utgivare hade gjort sig skyldig till tryckfrihetsbrott när han återgav Sundbergs uttalande.[2732] Anders Klarström skulle senare i sin självbiografi medge att tidningen faktiskt hade citerat Sundberg korrekt.[2733] Sundbergs uttalande kan alltså ses som ett uttryck för en spontan känsla inför icke-svenska adoptivbarn som ligger helt i linje med idén att det var barnens etniska ursprung och inget annat som underbyggde partiets inställning i frågan.

Ett annat näraliggande i en politisk debatt som anordnades i Vara i Västergötland i november 1991. I denna representerades Sverigedemokraterna av Jonny Lindén, en av grundarna av SD-Göteborg och sedermera partiaktiv i SD Väst.[2734] I debatten om partiets inställning i adoptionsfrågan hävdade Lindén att ”inte ens barn som adopterats i späd ålder blir svenska”.[2735] Lindén uttryckte en uppenbart etnonationalistisk uppfattning om att etniciteten – i bemärkelsen ursprung eller härkomst, inte kultur, språk, identifikation – utgjorde det avgörande kriteriet på vem som kunde räknas som svensk.

Ett tredje exempel är hämtat från Sverigedemokraternas årsmöte 1996, då partiorganisatören

---

[2730] Se Sven Davidson i filmen ”SD 1992”; ”Några ord av SD-grundaren Sven Davidson 1992 (Del 1 av 2)” på Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=9xoeosgijCw Tid: 08.55. (Hämtad: 2022-05-18).

[2731] Lasse Åbom & Henrik Gedda, ”Sverigedemokraterna i stan: ’Adopterade indiska ungar är äckligt’”, *Östgöta Correspondenten*, den 23 april 1990, s. 4.

[2732] Mats Holmström, ”Skall Sverigedemokraternas presstalesman åtalas? Nej, däremot kan det bli åtal mot Roger Älmeberg”, *Sverige-Kuriren*, nr 12 (1990), s. 4.

[2733] Klarström, *Prima Victoria*, s. 126.

[2734] För en närmare redogörelse för Lindén, se kap. 3.

[2735] Osign., ”Bakgrund: Bakom den demokratiska fasaden”, ursprungligen publicerad i *Expo*, nr 3 1997, återpublicerad den 19 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/bakgrund-bakom-den-demokratiska-fasaden (Hämtad: 2023-08-20).

Lars Emanuelsson deltog i debatten om partiets gränsdragning kring godtagbara adoptioner. Emanuelsson sammanfattade sin ståndpunkt med orden: ”Mörkhyad och krullhårig, inte svensk”.[2736] Inlägget föranledde Joakim Lannér att anmärka på ”ordvalet”. Emanuelsson skulle senare återkomma till frågan om adoptioner, då han tillsammans med sin bror hade fått i uppdrag att utarbeta ett vandelsintyg för partiets kandidater. Flera frågor var centrerade kring kandidatens etniska ursprung och relationer: ”Har Du haft något förhållande med person med icke-nordiskt ursprung? Har du adoptivbarn? Ditt eget ursprung?”[2737] Implicit i dessa frågor om etnicitet ligger uppfattningen att adoptivbarn skulle diskvalificera kandidaten från att representera Sverigedemokraterna. Denna uppfattning återfanns även implicit i Windeskogs kritiska kommentarer i fallet Tony Wiklander.

Det fjärde exemplet representeras av årsmötesdelegaten Johan Dalborg, medlem i Sverigedemokraterna sedan 1988, som beskrev sig själv som ”Sverigedemokrat av den gamla stammen”.[2738] I samband med att ett uteslutningsärende hade öppnats mot honom efter årsmötet 2001 (mer om detta i nästa kapitel) kom han att rikta skarp kritik mot den ideologiska riktning som partiet hade tagit de senaste åren. Det handlade om etnicitetens betydelse när det gällde vem som skulle betraktas som svensk, och då särskilt när det gällde de utlandsadopterade:

> På den nya bulletinens [*SD-bulletinen*] framsida står det att ni inte vill ha några ”nya svenskar”, och på framsidan finns en bild på en neger med en blondin och en barnvagn med en bastard, men ändå vill ni ta bort förbudet att adoptera utomeuropeiska barn i partiprogrammet. Vad ska ni säga till dess barn? Att dom bara får ligga med utländska tjejer? Eller att dom inte ska ha oskyddat sex med svenska tjejer? Och i så fall, tror ni att dom kommer att lyda er?[2739]

Dalborgs uttalande belyser etnicitetens betydelse för inställningen i adoptionsfrågan, samt accentuerar idén om att utlandsadopterade inte bara utgjorde ett hot mot den etniska homogeniteten i den svenska befolkningssammansättningen genom sin närvaro i Sverige. Även utsikten att de utlandsadopterade skulle skaffa barn med etniskt svenska män och kvinnor framstod som ett hot i sammanhanget. Resonemangen bär därigenom uppenbara likheter med den upptagenhet med rasblandningens faror som återfanns i såväl BSS publikationer som inom Sverigedemokraterna under partiets första år (se kap. 5).

[2736] Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 15; Pärm 3.
[2737] Se dokumentet ”Lojalitetskontrakt och vandelsförsäkran”, återgivet i sin helhet i Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan*, s. 55.
[2738] E-postmeddelande från Johan Dalborg till Torbjörn Kastell, skickat den 2 juni 2001; Pärm 6.
[2739] Ibid., punkt 2.

Det femte och sista exemplet återfinns i det förslag som Weine Berg – suppleant i partistyrelsen och riksdagskandidat 2002 – lämnade in till årsmötet 2002 då det nya principprogrammet skulle diskuteras. Berg tillhörde dem som motsatte sig förändringar i partiets linje i adoptionsfrågan:

> Utomeuropeisk adoption ska inte tillåtas av etniska skäl. Den etniska skillnaden mellan det adopterade barnet och adopterande föräldrar blir *dessutom* sannolikt grunden till en identitetskris hos barnet, vilket inget barn ska behöva genomlida. Då Sveriges *etniska homogenitet* är värd att bevaras, ska utsatta barn hjälpas på plats.[2740]

Av resonemanget framgår tydligt uppfattningen om etniciteten som avgörande för inställningen till utlandsadoptioner, det vill säga den etniska homogeniteten, och att omsorgen om adoptivbarnets väl och ve var någonting sekundärt.

Det bör framhållas att det inte var några i partisammanhang perifera personer som uttalade sig. I denna skara återfanns partiets presstalesman, en av SD-Göteborgs grundare, partiorganisatören, en partiveteran tillika årsmötesrepresentant samt en partistyrelseledamot. Vid sammanlagt fem tillfällen under tidsperioden 1990–2002 gav dessa uttryck för tanken på att partiets motstånd mot utlandsadoptioner i grunden handlade om etnicitet. Den mest välvilliga tolkningen är att de argument som fördes fram mot utlandsadoptioner var sekundära; den minst välvilliga tolkningen är att de helt enkelt utgjorde svepskäl och att Sverigedemokraterna valde att inte öppet redovisa de ideologiska grundvalarna för de konkreta politiska förslag kring utlandsadoptioner som de framställde i partiprogrammet.

AVSLUTANDE DISKUSSION

I detta kapitel har redogjorts för idé- och politikutvecklingen inom Sverigedemokraterna från tidigt 1990-tal och fram till cirka 2007. Fokus låg på tre områden som framträder som relevanta i vitbokssammanhang: relationen mellan etnicitet och kultur i den nationalism som Sverigedemokraterna representerade, partiets hållning i invandrings- och flyktingpolitiken samt – mer specifikt – partiets inställning till de invandrare som befann sig i Sverige. Vid sidan av detta har partiets inställning till utlandsadoptioner behandlats separat. I denna avslutande diskussion ska mer övergripande mönster och iakttagelser lyftas fram.

[2740] Se Weine Bergs [WB] tillägg i dokument märkt ”Ändringsyrkanden på Tommy Funebos/Joakim Larssons förslag till principprogram 2002 för SD”, s. 4; Pärm 7. Egen kurs.

Inledningsvis kan det konstateras att partiets utveckling på detta område inte beskriver någon linjär progression. Istället kan olika faser identifieras, som skiljer sig åt både vad gäller idé- och politikutvecklingens innehåll, inriktning och diskussionernas intensitet.

Den första fasen omfattar tidsperioden från 1989 – det år då Sverigedemokraternas första partiprogram antogs – fram till 1991/1992. Under denna fas kan egentligen inte någon som helst idé- eller politikutveckling beläggas i källmaterialet.

Den andra fasen omfattade tidsperioden från 1991/1992 och fram till och med 1994, då den första programrevisionen genomfördes. Denna period kännetecknades generellt av en radikalisering av politikens innehåll, helt i linje med den radikalisering som skedde på en rad andra områden under samma tid. Det finns uppgifter som tyder på att denna utveckling var en konsekvens av valet 1991, då *Ny demokrati* gjorde entré i svensk politik, och att detta föranledde Sverigedemokraterna att stärka sin invandringskritiska profil. Radikaliseringen tog sig konkret uttryck i en skärpning av invandrings- och flyktingpolitiken och införandet av repatrieringskravet – den så kallade 70-reglen – i partiprogrammet. Samtidigt gjordes en skarpare gränsdragning i programmet genom införandet av begreppet ”etnisk främling”. Programändringen 1994 bör dock ses som en senkommen bekräftelse på den radikalisering av partiet som hade skett under de föregående åren, och som bland annat tagit sig uttryck i den skärpning av det främlingsfientliga budskapet som har konstaterats i kapitel 4. Samtidigt finns exempel på att partiets företrädare officiellt gav uttryck för en mer radikaliserad hållning i repatrieringsfrågan, långt innan det fanns något formellt beslut i frågan. Denna typ av retorisk radikalisering – som föregrep programmatiska förändringar, tillsammans med det faktum att det inte går att belägga förekomsten av en intern idé- och politikdiskussion under denna tid – antyder att det existerade en utbredd åsiktsgemenskap inom partiet under denna tid.

Den tredje fasen omfattar tidsperioden 1995–1999. Till skillnad mot en rad andra förändringar som genomfördes i direkt anslutning till partiledarbytet 1995 innebar inte Mikael Janssons ordförandeskap inledningsvis någon ny inriktning på detta område. I vissa fall går till och med en fortsatt radikalisering att belägga, exempelvis i skärpningen av Sverigedemokraternas inställning ifråga om utlandsadoptioner. Samtidigt kan ett första initiativ till en omvärdering av partiets inställning på invandrings- och flyktingpolitikens område identifieras i slutet av denna period – senhösten 1998. Året därpå återfinns de första tecknen på en mer sammanhållen ideologisk diskussion inom Sverigedemokraterna, som framstår som om den haft sin upprinnelse inom ungdomsförbundet.

Den fjärde fasen omfattar framförallt tidsperioden 1999–2003. Den kännetecknas av att en rad genomgripande förändringar i Sverigedemokraternas partiprogram genomförs. Ett första steg kan beskrivas som ett slags motreaktion mot det tidiga 1990-talets radikalisering. Denna kom inledningsvis till uttryck i avskaffandet av 70-regeln om repatriering på årsmötet 1999 och i

introduktionen av idén om assimilation som en princip för partiets invandrings- och flyktingpolitik. Andra förändringar som genomfördes under denna period är inskrivandet av en dubbel målsättning för Sverigedemokraternas invandringspolitik i det befolkningspolitiska handlingsprogram som antogs 2002. I detta sade sig partiet sträva efter ”två saker parallellt – återvandring och assimilering i det svenska samhället”. Samma år slopades också skrivningarna om utlandsadoptioner i partiprogrammet.

Båda dessa programförändringar får sägas representera viktiga händelser i Sverigedemokraternas historia. Båda innebar ett övergivande av den etnonationalistiska position som Sverigedemokraterna hade intagit sedan partiets grundande. Oavsett vilken gränsdragning som Sverigedemokraterna tidigare hade gjort för att urskilja vilka invandrargrupper som partiet fann oönskade – utomeuropéer, ”etniskt främmande” eller icke-västerländska – hade dessa förenats av en etnisk definition av vilka grupper som uppfattades kunna uppgå i eller tillhöra den svenska nationen. Genom de programförändringar som gjordes försköts tyngdpunkten mot kultur som det avgörande kriteriet. I detta sammanhang framträder den förändrade inställningen till utlandsadoptioner som helt avgörande.

Betraktat på detta sätt innebar antagandet av 2003 års principprogram en bekräftelse på 2002 års programändringar, samtidigt som dessa gavs en principiell formulering: ”För den svenska nationens del gäller följande: svensk är den som av sig själv och som av andra uppfattas som svensk.”[2741] Därmed hade principen om ”öppen svenskhet” introducerats i partiprogrammet.

En femte och sista fas kan urskiljas, som omfattar tidsperioden från 2003 och fram till 2010. Det saknades visserligen inte ideologiska och politiska diskussioner inom partiet under denna tid, men dessa uppvisade inte samma grad av angelägenhet eller intensitet som under den föregående fasen. I samband med årsmötet 2005 kom dock ett slags motreaktion mot de föregående årens idé- och programutveckling till uttryck. Det invandrarpolitiska manifest som antogs av årsmötet, med minsta möjliga marginal och under kuppartade former, framstår som att det var ett försök att tvinga den nya partiledningen att driva en radikal invandrings- och flyktingpolitik på grundval av de program som antagits 2002 och 2003. Detta manifest tycks inte fått något genomslag i den praktiska politiken, och det kom också att revideras betydligt 2007.

En översiktlig beskrivning av utvecklingen på det berörda området och under hela den behandlade tidsperioden ger följande bild: Sverigedemokraterna gick från en etniskt grundad och strängt exkluderande nationalism till att omfatta en kulturnationalistisk position. Enligt Sverigedemokraterna ställdes dock höga krav på den som önskade uppgå i den svenska nationen, en sådan process kunde ta ”flera generationer”, men detta uppfattades som principiellt möjligt för alla

[2741] Sverigedemokraternas principprogram antaget den 4 maj 2003, s. 5.

oavsett etnicitet och härkomst.[2742] Samtidigt – som en konsekvens av denna förändring – har Sverigedemokraterna övergivit repatriering som invandringspolitisk huvudprincip, genom introduktionen av assimilation som en av två principer på området.

Denna mer övergripande beskrivning av idé- och programutvecklingens innehåll måste dock kompletteras genom att lyfta fram omständigheterna kring de förändringar som gjordes. En viktig aspekt här är hur dessa förändringar motiverades i diskussionerna som fördes.

Motiveringar

En typ av motivering som framfördes av de personer som önskade se en förändring av partiets politik var att partiprogrammet innehöll alltför långtgående krav och verkade avskräckande på potentiella väljare. Det var exempelvis detta som Jakob Eriksson framhöll i det interna brev som 1998 framstår har initierat en större diskussion om att revidera partiprogrammet. Eriksson beskrev partiets invandringspolitik och särskilt repatrieringskravet som alltför ”rabiat” för att tilltala större väljargrupper.[2743] Även kritikerna av ett förändrat partiprogram erkände behovet av att ”SD måste växa, och det snabbt”, men de ställde detta mot nödvändigheten att vara trogen mot partiets traditionella linje och prioriterade det senare.[2744]

En annan typ av motivering handlade om hur partiet uppfattades av den politiska omgivningen eller hur det framställdes i massmedia. Dessa motiveringar återkom i flera av de programdiskussioner som har behandlats. I frågan om utlandsadoptionerna framhölls att partiets krav på ett förbud för dessa adoptioner kunde ” uppfattas som rasistisk” av partiets motståndare.[2745] Samma motivering återkom 2005 när man argumenterade för att ta bort den centrala skrivningen i det befolkningspolitiska programmet om att partiets målsättning var att ”*återskapa Sverige som en svensk nation, **<u>såväl etniskt som kulturellt</u>***”.[2746] Formuleringen framställdes som problematisk eftersom partiets motståndare sades ha tolkat den som ett ”förtäckt ’rastänkande’”.[2747] Även slopandet av 70-regeln motiverades av programrevisionsgruppen med att det befintliga stycket i programmet *lät* ”brutalt och tvingande”.[2748]

En tredje typ av motivering var uttalat instrumentell och handlade om att skapa förutsättningar för framtida politiska samarbeten. Detta gällde exempelvis samarbetet inom ramen

---

[2742] Citat: ibid.
[2743] Jakob Erikssons brev till partistyrelsen, daterat den 3 oktober 1998; Pärm 4.
[2744] Citat: SD-Trollhättans yttrade över programrevisionsgruppens förslag, daterat 29 december 1999, rubriken ”Förslag 6: Befolkningspolitiken”; Pärm 4.
[2745] Motion av Roger Hedlund och Marcus Frisk angående internationella adoptioner inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 2001, daterad den 11 april 2001, märkt ”R 12”; Pärm 6.
[2746] Motion av Jonathan Stagh om ändring i det befolkningspolitiska handlingsprogrammet inlämnad till årsmötet 2005 genom Linus Bylund, daterad den 28 mars 2005; Pärm 10. Emfasmarkeringar i orig.
[2747] Ibid.
[2748] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 15; Pärm 4.

för Euro-Nat 1999, då partiet övergav ”Västerlandet” som avgränsning i sin invandringspolitik till förmån för ”Europa” för att möjliggöra ett samarbete med partier som ingick i Euro-Nat.[2749] Ett annat exempel återfinns i debatten om invandringspolitiken och den så kallade 70-regeln vid årsmötet 1999, då det framhölls att programförändringar var nödvändiga för att ”främja samarbete med likasinnade nationalistpartier” inför valet 2002.[2750]

Detta utesluter inte att det fanns andra bevekelsegrunder för förändringarna av partiets program och politik, men antingen artikulerades inte dessa eller så har de inte lämnat spår efter sig i det bevarade källmaterialet.

Motstånd

En annan aspekt är att de förändringar som har skett genomgående har mött ett inte obetydligt internt motstånd. Med början 1999 kan två falanger urskiljas inom partiet som under de kommande åren fick allt skarpare konturer.

Den ena falangen kan betecknas som ”förnyare”. Denna grupp – som inledningsvis inte framträdde som en homogen grupp – förenades generellt i en vilja att överge partiets ursprungliga etnonationalistiska grundsyn och därmed sammanhängande ståndpunkter i partiprogrammet, det vill säga frågor rörande invandring, repatriering, assimilation och utlandsadoptioner. Den andra falangen kan benämnas som ”traditionalister”, och det är framförallt dessa som är relevanta i sammanhanget. Traditionalisterna förenades i att de omfattade en utpräglad etnonationalistisk ståndpunkt, betonade homogenitet som ett övergripande värde, avvisade assimilation till förmån för den radikala repatrieringspolitikens bibehållande, som hade formulerats under tidigt 1990-talet, samt motsatte sig adoptioner av barn som inte tillhörde ”den västerländska kulturkretsen”. Traditionalisterna ställde sig kritiska den generella ideologiska rörelseriktningen som partiet uppvisade från slutet av 1990-talet, vilken de betecknade som en ”liberalisering” av Sverigedemokraterna.[2751]

Motståndet mot de förändringar som har konstaterats i detta kapitel gav sig framförallt tillkänna på tre områden.

För det första var den traditionalistiska positionen företrädd i samtliga led i förändringsprocessen. Dess företrädare deltog i diskussioner, i årsmötesdebatter, lade egna programförslag och framförde kritiska synpunkter på motståndarnas förslag. Detta handlade inte om att det fanns enstaka röster inom partiet som ställde sig kritiska till de föreslagna ideologi- och programförändringarna; de utgjorde en distinkt falang inom partiet. Den ideologiska klyftan mellan

---

[2749] Programrevisionsgruppens förslag till ändringar i partiprogrammet inför 1999 års extra årsmöte, förslag nr 2 ”Den västerländska kulturkretsen”; Pärm 4.

[2750] Dokument märkt ”Förslag av Jens Leandersson”, odaterat; Pärm 4.

[2751] Se exempelvis brev från Lars Emanuelsson till partisekreterare Björn Söder, daterat den 31 maj 2005; Pärm 10.

denna falang och ”förnyarna” handlade inte om enskildheter eller detaljer, utan löpte djupt inom partiet. Detta framgår av vissa påpekanden som gjordes av personer som ingick i partiledningen. Johan Rinderheim betecknade spännvidden mellan de synpunkter som inkommit inför programrevisionen 1999 som den mellan ”nationalsocialistiska” och ”liberala” synpunkter.[2752] Fyra år senare beskrev Tommy Funebo att de ideologiska ytterlighetspositionerna inom partiet utgjordes av ”etniska krigare av serbiskt mönster” och ”parlamentariska demokrater”.[2753]

För det andra framträder ett mönster där varje försök till förnyelse av partiets ideologi och program gav upphov till konkreta motreaktioner. Detta är särskilt tydligt vid tre tillfällen. 1998 hade bland annat Jakob Eriksson kritiserat partiets repatrieringspolitik och vid årsmötet 1999 hade också ett programrevisionsförslag presenterats och antagits som yrkade på att partiet skulle överge de långtgående formuleringarna om repatriering. Reaktionen på detta förslag blev en motion författad av partikanslipersonalen som inte bara yrkade på att bibehålla *status quo* i repatrieringsfrågan, utan de önskade även skrivningar som skärpte repatrieringskravet ytterligare. Ett annat exempel på hur olika initiativ till förändringar av partiprogrammet bemöttes återfinns i programdiskussionerna åren 2001–2002. Vid denna tid hade flera initiativ tagits för att göra assimilation till en av Sverigedemokraternas invandringspolitiska principer. Även dessa initiativ ledde till en motreaktion i form av förslag som på olika sätt syftade till att betona repatriering som partiets huvudsakliga invandringspolitiska hållning. Rinderheim önskade återintroducera ”70-regeln”, om än i modifierad form. Ramell föreslog istället att repatrieringspolitiken skulle konkretiseras. En lista – omfattande både länder och kontinenter – skulle fastställas så att partiet exakt visste vilka invandrargrupper som skulle bli föremål för systematisk repatriering. Ett tredje exempel är det ”manifest för invandringspolitiken” som Milld och Sandberg lade fram och som antogs på årsmötet 2005. Förslaget omfattade 33 punkter som var av långtgående karaktär och som kan beskrivas som en radikalisering av den sverigedemokratiska invandringspolitiken inom ramen för de programförändringar som genomförts under de föregående åren.

För det tredje är det möjligt att kvantifiera motståndet från ”traditionalisternas” sida, genom att se till utfallet av några av de voteringar som låg till grund för antagandet av de centrala programförändringar som genomfördes från 1999 och framåt.

Det befolkningspolitiska programmet antogs av årsmötet 2002 med röstsiffrorna 26–16. Det innebär att 38 procent av årsmötesdelegaterna avvisade det liggande programförslaget om att göra assimilation till en av huvudprinciperna i partiets invandringspolitik.

Samma år beslutade det extra årsmötet att helt stryka den skrivning i partiprogrammet från 1996 där partiet krävde att adoptioner av barn ”med ursprung utanför den västerländska

---

[2752] Protokoll från Sverigedemokraternas extra årsmöte den 23 januari 1999, s. 6; Pärm 4.
[2753] Se dokumentet ”Nya Stadgar?”, odaterat, men bifogat en av Tommy Funebos motioner till årsmötet 2003; Pärm 7.

kulturkretsen” helt skulle ”upphöra”.[2754] Vid den slutliga voteringen blev röstsiffrorna 19–12. Återigen motsatte sig 38 procent av årsmötesdeltagarna denna programförändring.

På årsmötet 2005 hölls två voteringar som är värda att lyfta fram i detta sammanhang. Den första gällde valet av ny partiordförande. Vid årsmötet stod det klart att kandidaterna – Mikael Jansson och Jimmie Åkesson – representerade två olika visioner om vilken framtida riktning Sverigedemokraterna skulle ta som parti. Trots att det var under Janssons ordförandeskap som en rad förändringar inom partiet hade kommit till stånd representerade han – inte minst genom sitt tioåriga ordförandeskap – traditionen och kontinuiteten inom partiet. Åkesson hade å sin sida tydligt profilerat sig som en ”förnyare” och tillhörde den falang som varit drivande i de programförändringar som hade genomförts. Valet av ordförande var därigenom i hög grad en fråga om partiets fortsatta ideologiska och politiska inriktning. Vid voteringen valdes Åkesson till ny ordförande med röstsiffrorna 91–50. Denna gång önskade alltså 35 procent av årsmötesdeltagarna behålla Jansson som ordförande.

På samma årsmöte antogs också det ovan nämnda ”manifest för invandringspolitiken” som Milld hade formulerat. Förslaget innehöll en rad punkter som var av långtgående karaktär, som begränsade den nya partiledningens handlingsutrymme och i praktiken tvingade den att driva en högst radikal invandringspolitik. Vid voteringen antogs förslaget med minsta möjliga marginal, röstsiffrorna 38–37, men detta skedde sent på årsmötets sista dag, då många ombud hade lämnat årsmötet. Det antal ombud som röstade för antagandet av förslaget utgjorde – trots dessa omständigheter – 26 procent av det totala antalet ombud som hade varit närvarande vid årsmötets öppnande då den första röstlängden fastställdes. Det var alltså en icke-oväsentlig minoritet av de samlade årsmötesombuden som stod bakom en i praktiken radikaliserad invandringspolitik.

Vid ett mer sammantaget betraktande av omständigheterna kring Sverigedemokraternas ideologi- och politikutveckling, och då särskilt de centrala programförändringar som genomfördes under åren 1999–2005, kan två övergripande iakttagelser göras.

Den första är att de programförändringar som genomfördes huvudsakligen motiverades med att dessa var nödvändiga för att nå nya väljargrupper, för att förändra bilden av partiet eller för att möjliggöra olika typer av samarbeten. I källmaterialet finns ytterligt få exempel på att förändringarna uttrycktes som ett led i ideologisk uppgörelse, en kritisk och explicit omvärdering av partiets tidigare ideologiska ståndpunkter och politiska ställningstaganden.

Den andra iakttagelsen är att dessa förändringar skedde under en längre tid, under ett påtagligt internt motstånd och att de genomdrevs trots att en betydande minoritet – som verkar ha utgjort mer än en tredjedel av partiet – motsatte sig förändringarna.

[2754] Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996, rubriken ”Abort och adoption”, s. 12. Egen kurs.

KAPITEL 12. UTESLUTNINGAR

INLEDNING

I detta kapitel behandlas de uteslutningsärenden som Sverigedemokraternas partistyrelse hanterade med hjälp av det uteslutningssystem som utarbetades i omgångar under 1990-talet. Tidsperioden tar sin början 1992, då de första uteslutningsärendena finns belagda, och sträcker sig fram till 2010, vilket är slutpunkten för vitboken.

Det källmaterial som uteslutningsärendena utgör belyser två, för vitbokssammanhang, högst relevanta områden. Dels belyser källmaterialet de ideologiskt kontroversiella inslagen i Sverigedemokraternas historia, vilka har stått i centrum för den kritik som har riktats mot partiet. Denna kritik, som behandlats i det föregående i denna vitbok, har framför allt fokuserat på partiets relationer till nationalsocialismen och andra odemokratiska ideologier, samt närvaron av antisemitism, rasföreställningar och främlingsfientlighet. Dels möjliggör källmaterialet en rekonstruktion av partiledningens inställning till och agerande när det gällde partimedlemmar som ägande sig åt ”partiskadlig verksamhet” eller uppvisade ”grova ideologiska avvikelser”.

Uteslutningarna fyllde två separata funktioner för partiet. För det första fungerade uteslutningen som en konkret sanktion gentemot enskilda partimedlemmar. För det andra så hade utslutningarna en normerande aspekt och representerade en gränsdragning gentemot oönskade och oacceptabla företeelser.

I kapitlets inledande del, vilken omfattar tidsperioden 1988–1995, behandlas samtliga identifierade uteslutningsärenden. Från 1995 – då en mer systematisk uteslutningspraktik är skönjbar – ligger fokus enbart på de uteslutningsärenden som uppvisar en ideologisk dimension och därigenom är relevanta i detta sammanhang. Dessa utgör totalt ett sjuttiotal ärenden, vilket är cirka hälften av de uteslutningsärenden som har identifierats i partiarkivet. De ärenden som inte behandlas är sådana där partimedlemmar visserligen ansågs ha agerat på ett sådant sätt att det skadade partiet, men där den ideologiska dimensionen saknas. Dessa ärenden kunde exempelvis handla om misskötsel av förtroendeuppdrag, ekonomiska oegentligheter, samarbetssvårigheter eller lokala partikonflikter.

TIDIGA UTESLUTNINGAR

Frågor om hur och i vilken utsträckning uteslutningsinstrumentet användes under Sverigedemokraternas första sju-åtta år låter sig inte besvaras med någon högre grad av säkerhet. Anledningen är huvudsakligen partiarkivets tillstånd, med stora luckor i det centrala partimaterialet, men även det tidiga källmaterialets torftighet vad gäller detaljer. Samtidigt tillhör uteslutningarna

den kategori av partiverksamheten som inte har satt några spår i det offentliga källmaterialet under denna tid. Först efter millennieskiftet finns exempel på att uteslutningar offentliggjordes i partipressen eller genom pressmeddelanden.

Under tidsperioden 1988–1994 går endast två uteslutningsärenden att belägga, dessutom vid samma tillfälle. Inför årsmötet som hölls i juni 1992 hade en motion inkommit som yrkade på uteslutning av partiordförande Anders Klarström och Gabriel Wikman, som vid denna tid var verksam i utgivningen av *SD-Kuriren*.[2755] Detaljer om motionen – vem som lämnade in den, vilka anklagelser som framfördes och vilken uteslutningsgrund som angavs – saknas helt. Uppgifter av detta slag har heller inte funnit sin väg in i litteraturen om Sverigedemokraterna; till och med Klarström förbigår händelsen med tystnad i sin självbiografi.[2756] Av årsmötesprotokollet framgår endast att motionen togs upp till behandling och avslogs av ett enigt årsmöte.[2757] Tidpunkten för kravet på utslutning kan vara relevant, då det vid denna tid fanns en konflikt mellan Klarström och Leif Zeilon, vilket enligt en uppgift ledde till att Klarström 1992 tvingade Zeilon att lämna partiet.[2758] Zeilon uppger själv två olika tidpunkter när han lämnade partiet: vid årsskiftet 1992/1993 och i mars 1993.[2759]

Det dröjde fram till det årsmöte som hölls i början av mars 1995 innan nästa omnämnande av något uteslutningsärende finns belagt. Protokollet från detta årsmöte saknas, men i partiarkivet finns ett dokument bevarat med handskrivna anteckningar från årsmötesförhandlingarna. I dokumentet återfinns två noteringar. Den ena lyder: ”Uteslutning Gösta Niels Roland”, vilket bör uttydas som tre förnamn.[2760] Den andra noteringen återfinns under punkt ”O” i årsmötets dagordning och lyder: ”Uteslutning Robert Carlsson”.[2761]

Vad dessa uteslutningsärenden handlade om har inte kunnat fastställas med full säkerhet, men det finns indikationer på att dessa riktade sig mot personer inom Sverigedemokraterna med nationalsocialistisk bakgrund eller sympatier. Det har varit möjligt att bekräfta identititeten på tre av personerna. ”Niels” avsåg Niels Mandell (se kap. 5), ”Gösta” var Gösta Bergquist (som har behandlats i kapitel 3 och även tas upp senare i detta kapitel) och ”Robert Carlsson” var en

---

2755 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 juni 1992, § 13.3; Pärm 1.
2756 Årsmötet 1992 är för övrigt det enda som Klarström inte redogör för i sin självbiografi som annars inkluderar beskrivningar av årsmötena 1989–1991 och 1993–1995; se Anders Klarström, *Prima Victoria* (Göteborg, 2018), passim.
2757 Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 juni 1992, § 13.3; Pärm 1.
2758 Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 65.
2759 För dessa uppgifter, se intervju med Leif Ericsson publicerad den 20 augusti 2019 på Kulturbilder: https://kulturbilder.wordpress.com/2019/08/20/intervju-med-leif-ericsson/ (Hämtad: 2022-05-03), resp. osign., ”Bakom den demokratiska fasaden”, *Expo*, först publicerad 1997, återpublicerad med ändringar den 19 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/bakgrund-bakom-den-demokratiska-fasaden (Hämtad: 2023-09-11).
2760 Dokument med handskrivna anteckningar från Sverigedemokraternas årsmöte 1995; Pärm 2.
2761 Ibid.

pseudonym för SDU:s förbundsordförande Robert Vesterlund (se kap. 8).[2762] Den fjärde personen, ”Roland”, är oidentifierad. Den ende ”Roland” som förekommer i det samlade källmaterialet och litteraturen om Sverigedemokraterna är dock Roland Zerpe, partiets kandidat i kommunalvalet i Sigtuna 1994, tillika dubbelorganiserad i SUNS – *Stockholms Unga Nationalsocialister*.[2763]

Det som förenade dessa personer var att samtliga var partiaktivister med belagd nationalsocialistisk bakgrund: Niels Mandell (NRP), Gösta Bergquist (NSAP/SSS), Robert Vesterlund (SUNS) och, möjligtvis, Roland Zerpe, även han medlem i SUNS. Diskussionerna kring uteslutning av dessa personer vid årsmötet skulle kunna vara den första indikationen på att partiet stod i begrepp att göra nationalsocialistiska sympatier och medlemskap i sådana organisationer till grund för uteslutning. Det måste dock framhållas att det inte finns några belägg för att dessa personer faktiskt uteslöts vid detta tillfälle. Bergquist uteslöts först 1997 och Vesterlund kvarstod, enligt egen utsago, som medlem i partiet fram till 1997. Frågan om Mandell överhuvudtaget var medlem – och därigenom ens kunde uteslutas – är som tidigare har konstaterats en öppen fråga. Vad gäller Zerpe kan det konstateras att hans namn efter denna tidpunkt inte återfinns i det genomgångna källmaterialet. Däremot återfinns han 1996 i ett annat sammanhang. Han var den person som ansökte om demonstrationstillstånd för *Gula Korset*, en frontorganisation för *Nationella Alliansen*, inför den nazistiska Hessmarschen som hölls i Trollhättan i augusti detta år.[2764]

På det första partistyrelsemötet som hölls efter årsmötet 1995, vid vilket Mikael Jansson hade efterträtt Klarström som partiordförande, väcktes uteslutningsärende mot tre personer: BSS-veteranen Jerker Magnusson, partiaktivisten Mats Kollbrink samt kommunfullmäktigeledamoten Freddy Fjällklint.

Anklagelserna mot dessa var av varierande slag. Enligt partistyrelseprotokollet misstänktes Magnusson för att ”utan lov har kopierat Sverigedemokraternas medlemsregister”.[2765] Registret hade sedan ”via Leif Ericsson (fd. Zeilon) hamnat hos en nynazistisk krets som skickat nazistpropaganda till alla i detta register”.[2766] Utöver detta anklagades Magnusson för att det saknades dokumenterad bokföring för hans tid som partikassör 1990–1991/1992 och att detta hade lett till att partiet hade dragit på sig en skuld på cirka 50 000 kronor.

[2762] Identiteten på dessa har tre har framgått av en intervju med Joakim Larsson, som visserligen själv inte var närvarande på detta årsmöte, men som genom samtal med en partiaktivist som var det, och som önskar vara anonym, kan bekräfta att uteslutning av dessa personer var uppe för diskussion; Intervju med Joakim Larsson den 10 maj 2024.
[2763] Osign., ”Bakom den demokratiska fasaden”, *Expo*, först publicerad 1997, återpublicerad med ändringar den 19 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/bakgrund-bakom-den-demokratiska-fasaden (Hämtad: 2023-09-11).
[2764] För dessa uppgifter, se osign., ”Expo kalendarium”, rubriken ”Västsverige: 10 januari”, Expo, nr 2 1997, s. 23, samt osign., ”Nederlaget i Trollhättan”, publicerad den 17 april 2003 på Expo: https://expo.se/arkivet/2003/04/nederlaget-i-trollhättan (Hämtad: 2023-11-15).
[2765] Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 9; Pärm 2.
[2766] Ibid.

Mats Kollbrink, som sedan 1994 hade varit partiet behjälplig med bokföringen, anklagades för att ha undanhållit denna från partikassören Henrik Enmark, som därmed inte hade kunnat granska den.[2767]

Freddy Fjällklint – som vid tidpunkten var partiets kommunrepresentant i Ekerö – anklagades för att ha förskingrat 17 900 kronor i partistöd som tillhörde SD-Ekerö. Av dessa påstods Fjällklint ha fört över 10 000 kronor till sitt eget personkonto och 7 900 kronor till *Hembygdspartiet*. Vidare anklagades Fjällklint för att ”på falska grunder” ha polisanmält Lars Emanuelsson och Henrik Enmark. Fjällklint hävdade att dessa två ”skulle ha ’kidnappat’ honom och ’olagligen tvingat honom’ att betala in pengar på SD-Riks konto”.[2768]

Anklagelserna sorterade rimligtvis under kategorin ”partiskadlig verksamhet”, och partistyrelsen beslöt att uteslutningsärende skulle väckas mot samtliga tre.[2769] Trots detta beslut och allvaret i anklagelserna dröjde handläggningen av dessa ärenden. Av ett protokoll från ett partistyrelsemöte som hölls någon gång i juli 1996 framgår att partistyrelsen vid denna tid hade beslutat att utesluta samtliga tre ur partiet. Detta beslut ska ha fattats vid ett partistyrelsemöte den 17 december 1995, men de uteslutna hade inte blivit delgivna beslutet ”[b]eroende på slarv”.[2770] Till årsmötet som skulle hållas i mars 1996 skickade Henrik Enmark in två motioner där han yrkade på att polisanmälningar skulle göras mot de tre uteslutna, dels för stöld av medlemsregistret, dels för förskingring.[2771] Motionerna avslogs efter en längre diskussion eftersom partiet inte ville ha ”negativ publicitet”.[2772]

Under tidsperioden 1988–1995 finns alltså endast fem uteslutningsärenden klart belagda, men det finns indikationer på ytterligare fyra. Endast i tre fall är uteslutningsgrunden känd: partiskadlig verksamhet i form av stöld och förskingring. Klarström hävdar i sin självbiografi att Sverigedemokraterna under denna tid var ”noga med att undvika uteslutningar ur partiet så länge det kunde vara möjligt”.[2773]

STRATEGISKA UTESLUTNINGAR

Som framgått av föregående kapitel kännetecknades tidsperioden från 1995 och påföljande år av att ett märkbart förändringsarbete kom till stånd i anslutning till partiordförandebytet 1995. Dessa

---

[2767] Ibid.

[2768] Ibid. För en översiktlig redogörelse för turerna kring Eleröhändelsen, se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 158 f. För samma händelse, men med en annan uppfattning i skuldfrågan, se Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 66–68.

[2769] Protokoll från partistyrelsens möte den 8 juli 1995, punkt 9; Pärm 2.

[2770] Protokoll från partistyrelsens möte nr 2/1996, odaterat, punkt nr 8; Pärm 3. För datumangivelsen, se dokument märkt ”Kallelse till styrelsemöte nr: 3–95”, daterad den 29 november 1995; Pärm 2.

[2771] Motionerna 10 och 11 av Henrik Enmark, inlämnade till Sverigedemokraternas årsmöte 1996, odaterade; Pärm 3.

[2772] Se diskussionen kring Enmarks motioner i Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, s. 12–14; citat, s. 12; Pärm 3.

[2773] Klarström, *Prima Victoria*, s. 275.

förändringar kan förstås som reaktioner på beslut som tagits och partistrategiska val som gjorts under Klarströms ledning. Till dessa förändringar kan räknas avvecklandet av partiets engagemang på vit makt-musikens område, införandet av det så kallade uniformsförbudet och ett moratorium rörande partiets offentliga manifestationer. Samtidigt infördes ett system för att granska partiets kandidater, vilket i förlängningen etablerade en praktik när det gällde uteslutningar, där ideologiska avvikelser utgjorde grund för öppnandet av person- och uteslutningsärenden.

Från senhösten 1995 och fram till våren 2001 har sammanlagt nio ärenden – omfattande elva personer – återfunnits i det samlade källmaterialet. I fyra av dessa är informationen i källmaterialet så pass knapphändig att det är svårt att med säkerhet avgöra vad som föranledde öppnandet av dessa ärenden. [2774]

De två första ärendena öppnades i slutet av 1995. I Mikael Janssons ”ordförandebrev” från november detta år återfinns en kortfattad notering under rubriken ”Uteslutningsärenden” att såväl partiorganisatören Lars Emanuelsson som partiets kommunrepresentant i Höör, Tina Hallgren Bengtsson, ”försvarar sig mot vissa rykten”.[2775] Vari dessa rykten bestod framgår inte av det bevarade protokollet. Inte heller har något partistyrelseprotokoll återfunnits där dessa ärenden finns dokumenterade.

I Hallgren Bengtssons fall finns dock uppgifter om att ryktena handlade om att hon vid denna tid hade radikaliserats, och att det var detta som föranledde diskussionen.[2776] Ärendet skulle alltså handla om de ”nazistsympatier” som Anders Westergren sade sig ha märkt hos Hallgren Bengtsson vid denna tidpunkt och som, när dessa tog sig konkreta uttryck i form av ett bokbål i juni 1996, ledde till att hon lämnade Sverigedemokraterna (se kap. 5).[2777]

När det gäller Emanuelsson sammanfaller dock denna notering tidsmässigt med att en oppositionell grupp (Leif Zeilon och Lars Kärnestam, vilka båda hade lämnat partiet 1992, samt Jerker Magnusson och Freddy Fjällklint, som var på väg att uteslutas) hade skickat in en skrivelse till Mikael Jansson där de framförde allvarliga anklagelser mot Emanuelsson.[2778] Bland annat

---

2774 Utöver dessa har ett uteslutningsärende riktat mot två personer som var medlemmar i SDU identifierats. I december 1998 hade Jimmie Åkesson väckt ett uteslutningsärende mot bröderna A.J. och S-O.J. på grund av ”grova ideologiska avvikelser”. I april 1999 uteslöts de ur SDU; Protokoll från extra styrelsemöte för SDU Riks den 24 april 1999, punkt 6M; Pärm 21. Av detta protokoll framgår inte grunden för uteslutningen, men i en intervju med författaren uppger Jimmie Åkesson att den grova ideologiska avvikelsen bestod i att bröderna hade blivit kristdemokrater och dessutom startat upp en lokalavdelning av Kristdemokratiska ungdomsförbundet (KDU); Intervju med Jimmie Åkesson den 24 maj 2024.

2775 Ordförandebrev, nr 6 (November 1995), s. 2; Pärm 3.

2776 Intervju med Joakim Larsson den 10 maj 2024.

2777 Dan Ivarsson, ”Sverigedemokrater bakom bokbål”, *Sydsvenskan*, publicerad den 5 september 2002: https://www.sydsvenskan.se/2002-09-05/sverigedemokrater-bakom-bokbal (Hämtad: 2023-05-19).

2778 Se skriften ”Varning för Sverigedemokraterna”, återgiven i nyutgåvan av Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt* (1996), s. 8. I skriften framgår att skrivelsen skickades den 13 november 1995 i syfte att kunna fungera som underlag vid det partistyrelsemöte som var inplanerat till december månad.

anklagades han för ryktesspridning, kidnappning och mordhot.[2779] Det är möjligt att uteslutningsärendet mot Emanuelsson hade som syfte att diskutera dessa anklagelser.

Utöver dessa uteslutningsärenden finns ytterligare två dokumenterade. Det första ärendet gällde bland annat Mattias Karlsson, som var ordförande för SD-Uppsala 1995–1996.[2780] I september 1997 återfinns en notering i partistyrelsens protokoll att partistyrelseledamoten Joakim Larsson hade redogjort för ”problemen” med tre Uppsalaaktivister, däribland Karlsson.[2781] Vari dessa problem bestod framgår inte av protokollet, men i en intervju med Joakim Larsson 2024 uppger han att det fanns två skäl till att de tre partiaktivisterna diskuterades. För det första hade den här versionen av SD-Uppsala startats av *Uppsala Skins*, en miljö som Sverigedemokraternas partiledning vid denna tidpunkt önskade distansera sig ifrån. För det andra försökte de tre aktivisterna ”kringgå” partiets försök att bygga upp en mer ordinär lokalorganisation i Uppsala.[2782] Uteslutningsärendet kan således sägas ha handlat om just de ansträngningar för att förändra partiets inriktning som utmärkte partiledningen under Mikael Janssons första år som partiordförande. Partistyrelsens diskussion utmynnade i att två av de tre aktivisterna varnades och att ett uteslutningsärende öppnades mot Karlsson.[2783] Utgången av detta ärende framgår inte heller bevarade partistyrelseprotokoll, men Larsson tror att konsekvensen blev att Karlsson valde att lämna partiet frivilligt.[2784]

Det andra ärendet gällde partimedlemmen M.T., mot vilken Mikael Jansson väckte ett uteslutningsärende i december 1999. Ärendet fullföljdes dock aldrig eftersom det framkom att M.T. inte hade förnyat sitt partimedlemskap.[2785] Även i detta fall saknas detaljer om ärendet.

Ingvar S. Bengtsson

Det första kända uteslutningsärendet som eventuellt kunde uppvisa en ideologisk dimension öppnades i mars 1996. Ärendet handlade om partimedlemmen Ingvar S. Bengtsson och hans publikationer i *Wärendsbladet*.[2786] Vare sig artikelförfattaren eller tidningen var okända för partiledningen. Som tidigare nämnts hade Bengtsson väckt viss uppmärksamhet då han till årsmötet 1995 hade lämnat in en tämligen iögonfallande motion som tycks ha handlat om etniska skillnader i feromonutsöndring och ett slags implicit kritik mot svenska kvinnor som valde att skaffa barn med en ”paradisfördriven sen årtusenden utdöd ’flykting’ från någon av dessa häxdoftinspirerade

---

[2779] Ibid., s. 2–6.
[2780] Staffan Wolters, ”Pressen mot nazisterna”, *Journalisten*, publicerad den 16 mars 2000: https://www.journalisten.se/nyheter/pressen-mot-nazisterna (Hämtad: 2023-07-02).
[2781] Protokoll från partistyrelsens möte den 6 september 1997, punkt 11b; Pärm 3.
[2782] Intervju med Joakim Larsson den 10 maj 2024.
[2783] Protokoll från partistyrelsens möte den 6 september 1997, punkt 11b; Pärm 3.
[2784] Intervju med Joakim Larsson den 10 maj 2024.
[2785] Protokoll från partistyrelsens möte den 18 december 1997, punkt 10a; Pärm 4.
[2786] Protokoll från partistyrelsens möte den 22 mars 1996, punkt 5; Pärm 2.

permanenta krigspesthärdar".[2787] Motionen hade blivit utskrattad av årsmötesdeltagarna när den lästes upp på årsmötet.[2788] Däremot tycks partistyrelsen ha sett allvarligare på att Bengtsson nu publicerade sig i *Wärendsbladet*, som regelmässigt gav uttryck för nationalsocialistiska och antisemitiska föreställningar, och att han dessutom hade undertecknat sina artiklar med "Sverigedemokraterna". Partistyrelseledamoten Anders Westergren fick i uppdrag att ta reda på vad Bengtsson skrivit och dessutom kontakta honom.[2789] Någon gång i början av sommaren 1996 återkom ärendet i partistyrelsen, som då var rubricerat som ett "uteslutningsärende". Westergren hade gått igenom Bengtssons publikationer och fick till uppgift att formulera ett "varningsbrev" till honom, varefter uteslutningsärendet skulle stängas.[2790]

Anders Klarström

Som tidigare nämnts öppnades sommaren 1996 ett uteslutningsärende mot Anders Klarström.[2791] Bakgrunden var att Klarström hade uppmärksammats i massmedia efter att han hade blivit överfallen och misshandlad på krogen av en grupp skinheads. I de intervjuer han gav hade Klarström markerat ett visst avstånd till Sverigedemokraterna. Enligt Jimmy Windeskog var partiledningen förvarnad om detta och införstådd med att avståndstagandet bara var rent "taktiskt".[2792] I en intervju i *Göteborgsposten* gick dock Klarström ett steg längre och svarade på en direkt fråga att han skulle kunna tänka sig att rösta på Göran Persson.[2793] Enligt Windeskog gav detta upphov till starka reaktioner, inte minst från Windeskog själv, som valde att föreslå partistyrelsen att öppna ett uteslutningsärende mot Klarström.[2794] Detta skedde i juni 1996.[2795] Enligt Windeskog hade Klarström "garanterat" uteslutits om ärendet hade fullföljts, men Klarström valde självmant att lämna partiet efter att han hade blivit informerad om uteslutningsärendet.[2796]

Klarströms ärende hade sin upprinnelse i upplevelsen av ett svek från Klarströms sida. Samtidigt går det inte att bortse ifrån att ärendet hade en ideologisk sida. Att en partimedlem, tillika före detta partiordförande, skulle kunna tänka sig att rösta på Socialdemokraterna framstod som något oacceptabelt.

[2787] Motion 23 av Ingvar Bengtsson inlämnad till Sverigedemokraternas årsmöte 1995, daterad den 14 februari 1995; Pärm 3.
[2788] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 75.
[2789] Protokoll från partistyrelsens möte den 22 mars 1996, punkt 5; Pärm 2.
[2790] Protokoll från partistyrelsens möte nr 2 1996, punkt 6a; Pärm 3. Protokollet är odaterat, men av punkt 15 i det framgår dock att mötet hölls före den 22 juli 1996. Det föregående partistyrelsemötet hade hållits den 22 mars. Rimligtvis hölls mötet i juni 1996.
[2791] Se redogörelsen för Klarström i kap. 3.
[2792] Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 80.
[2793] Sarah Britz, "Misshandlad för sin nya åsikt", *Göteborgsposten*, den 18 maj 1996, s. 5.
[2794] Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 81.
[2795] Protokoll från partistyrelsens möte nr 2 1996, odaterat, punkt 6b; Pärm 3.
[2796] Windeskog, *Je ne regrette rien*, s. 81.

Urban Persson

På ett partistyrelsemöte i skiftet november-december 1996 meddelade partistyrelseledamoten Per Emanuelsson att Urban Persson utannonserade ”’rasnationellt’ material” i vit makt-musiktidskriften *Nordland*.[2797] I annonsen, som lästes upp inför partistyrelsen, stod bland annat: ”Säljes nummer av Truth at Last, Amerikas och världens största tidning för vita med nyheter som den sionistiska pressmaffian försöker dölja. […] Man tar i tidningen upp sionistiskt inflytande på olika områden, övergrepp och diskriminering gentemot vita.”[2798] Av annonsen framgick att om man beställde två nummer av tidningen lovade Persson att skicka med ”en fyrsidig bilaga om Julius Streicher och hans ’ökända’ tidning Der Stürmer”, den kanske mest virulenta antisemitiska publikationen som utgavs i Tredje riket.[2799]

Persson hade haft en framträdande position inom partiet som vice ordförande i SD-Trollhättan, samt blivit invald i SDU:s styrelse i februari 1994.[2800] När ungdomsförbundet integrerats med moderpartiet våren 1995 utsågs Persson till SDU-ansvarig och erhöll därmed plats i partistyrelsen, en post som han innehade fram till mars 1996, då han efterträddes av Jimmy Windeskog,[2801] Vid föredragandet av ärendet betonade Emanuelsson att han ”såg allvarligt på saken”, eftersom Persson var en ”känd sverigedemokrat som stått på riksdagslistan och som tidigare hade varit ungdomsansvarig”.[2802] Vidare menade han att det var nödvändigt för partiet att agera: ”Gör vi ingenting tror ungdomarna att det är godtagbart att göra som han.”[2803] Partistyrelsen beslutade ”efter en procedurdiskussion” att ett uteslutningsärende skulle öppnas.[2804] Vare sig behandlingen eller utgången av ärendet går att rekonstruera på grundval av befintligt källmaterial. Mot bakgrund av att partistyrelsen framstår ha tagit anklagelserna med allvar, parat med den bevisning som fanns, är det mest sannolika utfallet att Persson uteslöts eller valde att lämna partiet, antingen självmant eller efter påstötningar. Åtminstone förekommer Persson inte i det genomgångna källmaterialet, vare sig i partiarkivet eller i offentliga källor, efter 1996.

Gösta Bergquist

En annan person som blev föremål för uteslutning var Gösta Bergquist som hade sin bakgrund i Lindholmsrörelsen och tillhörde Sverigedemokraternas grundargeneration.[2805] Vid ett möte den 27

[2797] Protokoll från partistyrelsens möte den 30 november – 1 december 1996, § 15e; Pärm 3.

[2798] Referat av annonsen, som var införd i *Nordland*, nr 7–8 (1996), återfinns i Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 304 f.

[2799] Ibid.

[2800] Sign. ”UNG FRONTS korrespondent”, ”SDU – Årsmöte”, *Ung Front*, nr 3 (1994), s. 9.

[2801] Ordförandebrev, nr 9 (Mars 1996), rubriken ”Övriga ansvariga inom styrelsen”; Pärm 3. För valet av Windeskog till partistyrelsen, se Konceptprotokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 23–24 mars 1996, punkt 15, s. 3; Pärm 3.

[2802] Protokoll från partistyrelsens möte den 30 november – 1 december 1996, § 15e; Pärm 3.

[2803] Ibid.

[2804] Ibid.

[2805] För en vidare redogörelse för Bergquists bakgrund, se kap. 3.

april 1997 öppnade partistyrelsen ett uteslutningsärende mot honom. De konkreta omständigheterna kring beslutet framgår inte av mötesprotokollet.[2806] Däremot framgår att i direkt anslutning till detta ärende hade partistyrelsen fattat ett principiellt beslut att den ”successivt måste ta i hårdare mot partiskadlig verksamhet”.[2807]

Enligt en uppgift hade uteslutningsärendet mot Bergquist sin grund i dennes deltagande i Hessmarschen i augusti 1996.[2808] Marschen var från början en manifestation med krav på frigivning av Rudolf Hess, som från 1966 var den sista fängslade av de nazistiska krigsförbrytare som hade dömts vid den första Nürnbergrättegången. Efter Hess död 1987 kom marschen att bli till den viktigaste nazistiska manifestationen i Europa och 1996 arrangerades den i Trollhättan. På manifestationen deltog Bergquist, aningen uppseendeväckande iklädd en ljus kostym och med en svensk arméhjälm på huvudet.[2809] Vid tidpunkten för uteslutningsärendet hade också Bergquist uppmärksammats av tidskriften *Expo*. Det nummer som utkom i april 1997 innehöll en notis om att den nazistiska organisationen *Smålands SA* hade hållit ett möte i Nybro den 22 mars. Tidningen skrev: ”Bland besökarna märks NS-aktivister från Skåne och Blekinge och veteranen Gösta Bergquist från Malmö, som bidrar till feststämningen med ett Hitler-porträtt.”[2810]

Hur uteslutningsärendet gällande Bergquist behandlades går inte att rekonstruera utifrån de bevarade källorna. Det är möjligt att det lades ned eller att det – som i fallet med Magnusson, Kollbring och Fjällklint – slarvades bort, men Bergquist kom först på tal igen fem månader senare, då ett nytt uteslutningsärende öppnades mot honom. Denna gång var det Paul Svensson, ordförande för SD-Ystad, som redogjorde för ”problemen med Skåneaktivisten Gösta Bergquist” inför partistyrelsen.[2811] Vari dessa problem bestod framgick inte, men Joakim Larsson från SD-Tierp yrkade på att ännu ett uteslutningsärende skulle öppnas, vilket bifölls med röstsiffrorna 9–4.[2812] På efterföljande partistyrelsemöte i november beslutades att Bergquist skulle uteslutas. Verkställande utskottet fick uppdraget att motivera beslutet och ”betona att ideologiska avvikelser utgjorde uteslutningsgrund”.[2813]

Pawel Grajek

Ett sista uteslutningsärende som även det hade en ideologisk dimension återfinns i början av 2000. På ett möte i februari beslutade partistyrelsen att öppna ett ärende mot Pawel Grajek – en av

[2806] Protokoll från partistyrelsens möte den 26 april 1997, 15 §; Pärm 3.
[2807] Ibid.
[2808] Detta framgår av en intervju med Joakim Larsson den 10 maj 2024. Larsson var själv närvarande på det partistyrelsemöte då uteslutningsärendet väcktes; ibid.
[2809] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 117.
[2810] Osign., ”Expo kalendarium”, *Expo*, nr 2 1997, s. 24.
[2811] Protokoll från partistyrelsens möte den 6 september 1997, punkt 11a; Pärm 3.
[2812] Ibid.
[2813] Protokoll från partistyrelsens möte den 29 november 1997, § 6a; Pärm 3.

kandidaterna till kommunfullmäktige i Malmö inför valet 1998 – på grund av att ”hans motioner visar på grova ideologiska avvikelser”.[2814] Mötet beslutade att Mikael Jansson skulle formulera ett brev och informera Grajek om detta.[2815] Ärendet fullföljdes på ett partistyrelsemöte den 6 maj samma år. Grajek uteslöts på grund av ”grovt ideologiska avvikelser”.[2816] Vari dessa avvikelser bestod framgår inte av behandlingen av ärendet, men i grunden handlade det om att Grajek i sina motioner till årsmötet hade tagit upp frågan om Förintelsen på ett sätt som inte sågs som acceptabelt.

Att en partimedlem hade uteslutits på grundval av sina motioner till årsmötet framgår av korrespondens via e-post mellan Jan Milld och Mattias Karlsson fyra år senare. I denna beskrev Milld att han var medveten om att ”en medlem uteslutits för att i motioner eller offentlig brevväxling tagit upp ’Förintelsen’”.[2817] Det enda kända uteslutningsärende som passar in på denna beskrivning är just Grajeks. Av protokollet från årsmötet som hölls den 7 maj 2000 (det vill säga cirka två månader efter att uteslutningsärendet öppnades mot Grajek och en dag efter att partistyrelsen beslutade att han skulle uteslutas) framgår att en av de inlämnade motionerna, märkt ”R2”, inte togs upp till diskussion på årsmötet, då den ”ansågs redan besvarad”.[2818] Detta beslut framstår som rimligt mot bakgrund av att motionären inte längre var medlem i Sverigedemokraterna.

Motionen ifråga saknas dock i partiarkivet, trots att samtliga andra motioner som lämnades in till detta årsmöte finns bevarade.[2819] I en intervju med författaren uppger Jimmie Åkesson att han har vaga minnesbilder av uteslutningsärendet. Han minns dock att det var en motion som innehöll ”konstiga saker”, som eventuellt kan ha yrkat på att partiet skulle köpa in antisemitisk litteratur.[2820] Två år efter uteslutningen kom Grajek att vara med och bilda ett nytt parti – *Sveriges nationella demokratiska parti* (SNDP) – som i sin partiledning samlade en lång rad ”dokumenterade nazister.”[2821]

Vid några tillfällen kommenterade Mikel Jansson de uteslutningar som gjorts under de första åren av hans partiordförandeskap. 1997 beskrev han dessa på följande vis:

Till varje fungerande parti söker sig infiltratörer av avvikande ideologi med motivet att få

[2814] Protokoll från partistyrelsens möte den 26–27 februari 2000, punkt 10; Pärm 4. I protokollet stavas namnet inkorrekt ”Pavel Gratjek”. Uppgiften om kandidaturen är hämtad från Joakim Palmkvist, ”Nazister vill in i fullmäktige”, *Sydsvenskan*, den 28 februari 2002, C-delen, s. 4.
[2815] Protokoll från partistyrelsens möte den 26–27 februari 2000, punkt 10; Pärm 4.
[2816] Protokoll från partistyrelsens möte den 6 maj 2000, punkt 15; Pärm 4.
[2817] E-postmedddelande från Jan Milld till Mattias Karlsson, skickat den 2 september 2004; Pärm 9.
[2818] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 7 maj 2000, punkt R2; Pärm 5.
[2819] Se motionerna märkta R1 och R3–R9 till Sverigedemokraternas årsmöte 2000; Pärm 5.
[2820] Intervju med Jimmie Åkesson den 24 maj 2024.
[2821] Joakim Palmkvist, ”Nazister vill in i fullmäktige”, *Sydsvenskan*, den 28 februari 2002, C-delen, s. 4.

åtnjutande av de resurser som infiltratörerna på egen hand inte kan uppbringa för sin tvivelaktiga sak. Här vilar ett ansvar, att inte ge otillbörliga växlar och maktbefogenheter åt insmygande anti-demokratiska individer och grupper. Sverigedemokraterna tar det ansvaret. Ett fåtal medlemmar har av detta konsekventa skäl uteslutits de senaste åren.[2822]

Året därpå – i den jubileumsskrift som Sverigedemokraterna gav ut i samband med partiets tioårsjubileum – kommenterade Jansson det faktum att flera av dem som tillhörde grundargenerationen hade lämnat partiet. Enligt Jansson hade ett ”samhällsklimat som diskriminerat fosterlandsvänner och ojusta metoder från motståndare” lett till att dessa personer själva blivit ”hatiska och tvivlare på systemet”; därigenom hade partiledningen varit tvungen att ”markera avstånd från dem”.[2823]

I en intervju år 2000 beskrev Mikael Jansson hur partiet såg ut när han övertog ordförandeskapet. I intervjun hävdade han att det fanns ”en stomme av seriösa nationaldemokrater när han gick med, och att de problem med grovt avvikande åsikter och partiskadliga yttringar som förekom till största delen var förlagda till partiets yttre manifestationer, där icke medlemmar deltog”.[2824]

Dessa tre uttalanden pekar i samma riktning. De beskriver partimedlemmar med ideologiskt avvikande åsikter som infiltratörer, lägger skulden för personernas utveckling i allt radikalare riktning på det omgivande samhället och betonar dessutom att det oftast handlade om icke-medlemmar som förekom i anslutning till partiets yttre manifestationer. Det är uppenbart att Jansson på olika sätt försökte bortförklara de inslag av nationalsocialism, antisemitism och rasföreställningar som har konstaterats tidigare i vitboken. Ingenstans i hans resonemang finns spår av självkritik.

Det är tydligt att den uteslutningspraktik som utformades under Janssons ordförandeskap tog sikte på ideologiska avvikelser på ett sätt som inte tidigare förekommit. Men denna praktik kan knappast beskrivas som ett genomgripande, systematiskt renhållningsarbete vad gäller ideologiska avvikelser eller en öppen uppgörelse med partiets förflutna. Istället framstår uteslutningarna som ett slags strategisk signalpolitik, där gränsen mellan det ideologiskt acceptabla och oacceptabla inskärptes för partimedlemmarna – internt och icke-offentligt – och att detta gjordes genom några väl valda fall.

NATIONALDEMOKRATERNA

[2822] Mikael Jansson, ”Är Sverige en demokrati?”, *SD-Bulletinen*, nr 6–7 1997, s. 5.
[2823] Mikael Jansson, ”Ordföranden talar”, *Sverigedemokraterna 10 år!!!*, s. 2.
[2824] Helena Nilsson, ”Partiledare Mikael Jansson”, *SD-Kuriren*, nr 38 (2000), s. 4.

Som framgått uppgick antalet uteslutningsärenden under tidsperioden 1988–2000 till 14 säkra ärenden. I ytterligare fyra fall finns indikationer på att uteslutningsärenden öppnades. Under 2001 skedde en förändring inom partiet rörande uteslutningsärendena som kan härledas till den konflikt som vuxit fram inom partiet under föregående år.

Kortfattat handlade konflikten om den partifalang som bildats kring partiorganisatören Tor Paulsson från SD-Haninge, vars intentioner var att bygga en egen maktbas med SD-Stockholm som utgångspunkt. Konflikten eskalerade i slutet av 2000 och fick sin slutliga uppgörelse på årsmötet i maj 2001. Paulssonfalangen utmanade den sittande partistyrelsen genom att ställa upp egna kandidater, men förlorade omröstningarna. Därtill, inför årsmötet, hade en person tillhörandes Paulssonfalangen läckt ett strategidokument där Tor Paulsson i detalj beskrev hur falangen i första hand skulle försöka ta makten i partistyrelsen, i andra hand bryta sig ut och bilda ett eget parti.[2825] Det var detta agerande, klassat som ”partiskadlig verksamhet”, som blev starten på en intensiv uteslutningsaktivitet som i sin omfattning skulle överträffa de föregående tretton åren.

Uteslutningarna

På det första partistyrelsemötet efter årsmötet 2001 väcktes uteslutningsärenden mot Tor Paulsson och hans närmaste man Anders Steen, och på det efterföljande styrelsemötet uteslöts de.[2826] I början av juli 2001 följdes dessa upp med fem nya uteslutningsärenden som riktade sig mot mer framträdande personer som hade tillhört den falang som leddes av Paulsson. Bland dessa återfanns Vavrinec (Vavra) Suk, som anklagades för att ha fortsatt att arbeta politiskt tillsammans med Paulsson, samt Marc Abramsson och Rickard Ekman – ansvarig utgivare respektive redaktör för Paulssonfalangens nystartade och konkurrerande publikation *SD Stockholms bulletin*.[2827] På det efterföljande partistyrelsemötet uteslöts fyra av de fem.[2828]

I oktober var femton uteslutningsärenden uppe till behandling.[2829] Nu var situationen förändrad. Två månader tidigare hade Paulssonfalangen bildat ett nytt parti, *Nationaldemokraterna*, och de anklagelser som utgjorde grunden för de nya uteslutningsärendena var att medlemmarna tillhörde en ”annan partipolitisk organisation”.[2830] Partistyrelsen beslutade om sammanlagt elva uteslutningar.[2831] I ytterligare tre fall skulle partimedlemmen tillfrågas om denne tillhörde någon annan organisation, innan beslut fattades.[2832] Utöver detta öppnades ett uteslutningsärende mot den

---

[2825] Handskrivet strategidokument i konflikten med partistyrelsen formulerat av Tor Paulsson; Pärm 6.
[2826] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 233 f.
[2827] Protokoll från partistyrelsens möte den 7 juli 2001, punkt 10–14; Pärm 6.
[2828] Protokoll från partistyrelsens möte den 22 juli 2001, punkt. 8–12.1; Pärm 6.
[2829] Protokoll från partistyrelsens möte den 13 oktober 2001, punkt 12; Pärm 6.
[2830] För dessa fall, se ibid., punkt 12a–12j.
[2831] Ibid., punkt 12a–12k.
[2832] Ibid., punkt 12l–12n.

före detta partikassören Henrik Enmark.[2833]

I november väcktes uteslutningsärenden mot ytterligare fyra sverigedemokrater.[2834] Denna gång handlade anklagelserna inte om partitillhörighet, utan om att medlemmarna på olika sätt hade varit delaktiga i *Nationaldemokraternas* verksamhet. De hade exempelvis förkommit i ”propaganda för annat politiskt parti”, ”försökt att värva medlemmar från SD till annat politiskt parti” och medverkat ”i annat politiskt partis verksamhet”.[2835] I samtliga fall kunde partistyrelsen senare konstatera att personerna hade lämnat Sverigedemokraterna.[2836]

Vid samma partistyrelsemöte diskuterades även frågan om fler uteslutningsärenden skulle öppnas mot personer enbart på grundval av att de varit närvarande på offentliga möten i *Nationaldemokraternas* regi. Gösta Svensson anklagades för att ha medverkat på sådana möten, ”trots insyn vad ND står för”, medan partimedlemmen M.M. hade besökt möten ”arrangerade av ND”.[2837] I båda fallen beslutade en enig partistyrelse att inte väcka uteslutningsärende.[2838]

Den intensiva uteslutningsverksamhet som inleddes våren 2001 avslutades i december samma år. Sammanlagt hade då 28 personärenden diskuterats, vilket resulterat i att 25 uteslutningsärenden hade öppnats. Av dessa hade 22 medlemmar blivit uteslutna, varav några efter att de hade meddelat att de lämnat Sverigedemokraterna. På ett halvår hade alltså dubbelt så många uteslutningsärenden öppnats som går att belägga under hela tidsperioden 1988–2000. Över 2 procent av Sverigedemokraternas medlemmar uteslöts, vilket med alla mått mätt måste beskrivas som en extremt hög siffra.[2839]

Skeendet bör beskrivas som en intern konflikt inom Sverigedemokraterna som övergick till en konflikt med ett konkurrerande parti i och med bildandet av *Nationaldemokraterna*. Det bör påpekas att dessa systematiska uteslutningar saknade en ideologisk dimension. Uteslutningsgrunden angavs genomgående som partiskadlig verksamhet eller medlemskap eller engagemang i annan politisk organisation; endast i ett fall var detta kompletterat med formuleringen ”grov ideologisk avvikelse”.[2840] Fyra faser är urskiljbara. Först uteslöts de två ledande personerna i falangen, därefter

---

[2833] Ibid., punkt 12o. Enmark uteslöts också på efterföljande partistyrelsemöte; se Protokoll från partistyrelsens möte den 10 november 2001, 9 §, punkt W16; Pärm 6.
[2834] Protokoll från partistyrelsens möte den 10 november 2001, 9 §; Pärm 6.
[2835] För dessa motiveringar, se ibid., 9 §, punkterna W14A, W13D, resp. W13B.
[2836] För dessa fyra fall, se Protokoll från partistyrelsens möte den 15 december 2001, § 9d–g; Pärm: 6.
[2837] Kallelse till riksstyrelsemöte den 10 november 2001, punkt 13E–F; Pärm 6.
[2838] Protokoll från partistyrelsens möte den 10 november 2001, 9 §, punkterna W13E–F; Pärm 6.
[2839] Vid bildandet av Nationaldemokraterna i augusti 2001 uppgick antalet medlemmar i Sverigedemokraterna till strax under 1000 medlemmar; Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan*, s. 47. Som jämförelse kan nämnas att om Socialdemokraterna, som vid denna tid hade cirkaa 160 000 medlemmar, hade uppvisat samma höga uteslutningsnivåer (cirka 2,2 procent) skulle circa 3500 socialdemokrater ha uteslutits på mindre än ett år. För Socialdemokraternas medlemssiffra, se Olof Petersson, ”De politiska partiernas medlemsutveckling”, utgiven i SNS [Studieförbundet Näringsliv och samhälle] rapportserie ”Rapport till SNS demokratiråd” (Stockholm, 2005), s. 2.
[2840] Protokoll från partistyrelsens möte den 10 november 2001, 9 §, punkt W13B; Pärm 6.

lades fokus på en grupp personer som arbetade nära dessa två med konkreta uppgifter. I den tredje fasen riktade sig uteslutningarna mot personer som var dubbelorganiserade. I den fjärde och avslutande fasen uteslöts personer som på olika sätt hade stöttat *Nationaldemokraterna*, exempelvis genom att medverka på flygblad eller arrangera möten för partiet. Den gränsdragning som slutligen gjordes av partiledningen var att medverkan vid möten arrangerade av *Nationaldemokraterna* inte i sig utgjorde grund för uteslutning.

Under de följande åren har inte några andra uteslutningsärenden, som berörde partimedlemmar som antingen var dubbelorganiserade eller deltog i *Nationaldemokraternas* verksamhet, identifierats i källmaterialet. Först i början av 2004 aktualiserades på nytt frågan om partimedlemmars samröre med *Nationaldemokraterna*, men denna gång gällde det inte uteslutningar.

Återvändarna

I februari 2004 uppmärksammade partisekreterare Björn Söder att nationaldemokrater hade börjat söka sig tillbaka till Sverigedemokraterna. Anledningen var, enligt Söder, att dessa ”känner sig lurade av ND och att de är emot ND:s pronazistiska hållning”.[2841] Frågan gällde nu hur partiet skulle förhålla sig till återvändarna, något som enligt Söder redan hade diskuterats inom partiledningen.

Frågan var inte okomplicerad. Trots likheter såväl ideologiskt som politiskt så hade *Nationaldemokraterna* en mer radikal hållning i flera avseenden. Medan Sverigedemokraterna från mitten av 1990-talet hade gjort ansträngningar för att dra gränser och markera avstånd till de mer extrema delarna inom den nationella rörelsen – odemokratiska, militanta eller nationalsocialistiska grupper – valde *Nationaldemokraterna* att bejaka kontakterna med dessa grupper:

> Nationaldemokraterna verkar för sitt eget politiska program, men har inte som mål att konkurrera med andra nationella grupper eller att likrikta ideologin. Tvärtom vill vi verka för ett utbyte av kunskap och erfarenheter, och erbjuda ett forum för diskussion som kan bredda vår horisont och skapa samförstånd mellan olika nationella grupper.[2842]

Denna strävan efter ”utbyte” och ”samförstånd” konkretiserades i att *Nationaldemokraternas* webbsida publicerade webblänkar till en rad nazistiska grupper (*Blood and honour*,

---

[2841] E-postmeddelande från Björn Söder till distriktsstyrelsen för SD-Syd, skickat den 10 februari 2004; Pärm 23.
[2842] Nationaldemokraternas webbsida, rubriken ”Presentation”, från den 7 februari 2003, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20030207190027/http://www.nationaldemokraterna.se/ompartiet2/presentation.asp (Hämtad: 2023-07-29).

Nationalsocialistisk front) och tidskrifter (*Den svenske nationalsocialisten*, *Info-14* och *Folktribunen*).[2843] Hösten 2001, några månader efter partiets bildande, kunde också *Nationaldemokraternas* grundare Tor Paulsson notera ett inflöde av nya medlemmar från *Svenska motståndsrörelsen* och *Nationell Ungdom*.[2844]

Förhållningssättet tog sig även mer konkreta uttryck. *Nationaldemokraterna* odlade internationella kontakter med mer extrema partier på kontinenten. Som exempel kan nämnas *Deutsche Volksunion* och *British National Party*, där det senare partiet också deltog i *Nationaldemokraternas* arrangemang.[2845] Även när det gällde partiets framträdande i offentligheten kom dessa kopplingar till uttryck. *Nationaldemokraterna* deltog exempelvis i Salemmarchen som arrangerades av nationalsocialistiska grupper från 2000 och framåt.[2846] *Nationaldemokraterna* var heller inte främmande för politisk våldsanvändning. I augusti 2003 attackerade partiets ungdomsförbund (*Nationaldemokratisk Ungdom*: NDU) Prideparaden i Stockholm med stenar och flaskor.[2847]

Sverigedemokraternas officiella förhållningssätt till *Nationaldemokraterna* innebar inledningsvis att man ignorerade den påföljande partibildningen.[2848] I dokumentet ”Fallet Paulsson – vår hållning”, som troligtvis formulerades hösten 2001, slog Mikael Jansson fast att Sverigedemokraterna skulle avhålla sig från att kommentera *Nationaldemokraterna* i media, än mindre skulle man ägna sig åt offentlig smutskastning av partiet.[2849] Senare skulle man dock, först internt och senare offentligt, beteckna *Nationaldemokraterna* som ”kryptonazister” eller som ett ”pronazistiskt” eller ”naziinfluerat” parti.[2850]

Den situation som Sverigedemokraterna befann sig i när partisekreterare Björn Söder i början av 2004 uppmärksammade tendensen med återvändande nationaldemokrater var långt ifrån

[2843] Nationaldemokraternas webbsida, rubriken ”Länkar”, från den 17 december 2001, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20011217154816/http://www.nationaldemokraterna.se/lankar/ (Hämtad: 2023-07-29). I ett uppenbart försök att förekomma eventuell kritik länkande Nationaldemokraterna även till webbsidor som drevs av partiets politiska motståndare – såsom den anarkistiska tidskriften Brand, Liberalernas ungdomsförbund och Världsnaturfonden.

[2844] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 197.

[2845] För DVU, se Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 197 f. För kontakterna med BNP, se Daniel Olsson, ”Polis stoppade ND-marsch i Göteborg”, *Expo*, publicerad den 27 mars 2004: https://expo.se/2004/03/polis-stoppade-nd-marsch-i-göteborg (Hämtad: 2023-07-17). Se även Tommy Funebos inlägg ”Mengal har bytt sida”, publicerat den 25 mars 2006 på Objektiv SD-blogg: http://sverigedemokraterna.blogspot.com/2006/03/mengal-har-bytt-sida.html (Hämtad: 2023-07-15).

[2846] Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 2000–2014* (Stockholm, 2015), s. 82.

[2847] Malin Ekmark, ”Attacker mot publiken vid Pride-paraden”, *Aftonbladet*, publicerad den 2 augusti 2003: https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/ngQLWd/attack-mot-publiken-vid-pride-paraden (Hämtad: 2023-07-27).

[2848] Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 199.

[2849] Se dokument märkt ”Fallet Paulsson – vår hållning”, odaterat dokument, men sannolikt formulerat under verksamhetsåret 2001–2002, eftersom det återfinns i anslutning till daterade dokument från denna tidpunkt; Pärm 6.

[2850] För dessa beteckningar, se e-postmeddelande från Lars Emanuelsson till partistyrelsen, skickat den 4 mars 2005; Pärm 9, e-postmeddelande från Björn Söder till distriktsstyrelsen för SD Syd, skickat den 10 februari 2004; Pärm 23, samt Mattias Karlsson, ”Skräphögen har talat”, publicerad den 21 februari 2005 i SD-Kurirens nätupplaga, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050428010603/http://sd-kuriren.info/ (Hämtad: 2023-07-18).

oproblematisk. Å ena sidan hade Sverigedemokraterna markerat ideologiskt avstånd till *Nationaldemokraterna*. Å andra sidan var man öppen för att låta tidigare nationaldemokrater återigen bli medlemmar i Sverigedemokraterna. Enligt Söder hade diskussionerna i partiledningen resulterat i att man skulle urskilja tre kategorier av nationaldemokrater.

Den första kategorin bestod av enskilda medlemmar som inte var aktiva och inte har haft ”insyn i skiljelinjen mellan ND och SD och som blivit lurade av ND att SD inte längre fanns”; dessa ”måste vi givetvis ha en öppen dörr för”, enligt Söder.[2851]

Den andra kategorin utgjordes av: ”Medlemmar som var med när vi slängde ut ND:arna. Dessa medlemmar gick med i ND och har inte varit offentliga utan endast varit medlemmar. En del av dem hävdar att de blev lurande av Tor [Paulsson] och de andra dårarna.”[2852] Enligt Söder skulle även dessa ges ”chansen” att återvända.[2853]

Den tredje kategorin var den som framstod som problematisk: ”Medlemmar som var med och hade något så när insyn när vi slängde ut ND:arna och sedan blev offentliga ND:are.”[2854] I dessa fall ansåg Söder att ”försiktighet” var av nöden: ”[O]m en sådan person vill bli medlem i SD måste denne göra en offentlig avbön och deklarera att denne blivit grundlurad av ND och gått på deras lögner samt att personen ifråga starkt tar avstånd från den pronazism som präglar ND och deras medlemskader”.[2855]

Bedömningen av återvändarna från *Nationaldemokraterna* handlade alltså inte främst om var de stod ideologiskt, utan i vilken utsträckning deras medlemskap hade varit offentligt eller inte. Detta bekräftas av att Söder i samma sammanhang redogjorde för några fall där tidigare medlemmar i *Nationaldemokraterna* önskade återvända till SD-Syd.

Den ena fallet gällde Gösta Svensson. Som tidigare framgått hade Svensson sin bakgrund i Lindholmsrörelsen, hade varit medlem i Sverigedemokraterna sedan tidigt 1990-tal och därefter gått över till *Nationaldemokraterna*; troligtvis skedde detta på hösten 2001.[2856] Enligt Söder var frågan om Svenssons återinträde inget större problem: ”Gösta har ju alltid varit anonym, även när han var med i SD.”[2857] Enligt Söder var Svenssons nationalsocialistiska bakgrund och hans medlemskap i det ”pronazistiska” *Nationaldemokraterna* inte några tungt vägande skäl mot att låta honom återvända till Sverigedemokraterna, eftersom hans medlemskap inte hade varit offentligt. Detta var dock vare sig det första eller sista tillfället som Sverigedemokraterna accepterade personer som kunde uppvisa denna dubbla ideologiska bakgrund. Redan på hösten 2002 finns det första belagda

---

[2851] E-postmeddelande från Björn Söder till distriktsstyrelsen för SD Syd, skickat den 10 februari 2004; Pärm 23.
[2852] Ibid.
[2853] Ibid.
[2854] Ibid.
[2855] Ibid.
[2856] För mer om Svensson, se kap. 5.
[2857] E-postmeddelande från Björn Söder till distriktsstyrelsen för SD Syd, skickat den 10 februari 2004. Pärm 23.

exemplet på detta: Karl-Erik Nilsson.

I likhet med Svensson hade Nilsson sin bakgrund inom nationalsocialismen. Under 1940-talet var han medlem av *Nordisk Ungdom*, Lindholmsrörelsens ungdomsorganisation.[2858] Under 1950-talet återfanns han i *Nordiska rikspartiet*, men anslöt sig på 1960-talet till en ideologiskt närstående utbrytargrupp, Sven Arne Lundehälls *Frisinnade Unionspartiet*, där han var ställföreträdande partiledare i början av 1970-talet.[2859] Under 1970-talet sällade han sig till Gösta Bergquists parti *Svenska Folkets Väl*.[2860] Som framgått i kapitel 3 hade även Bergquist sin bakgrund i Lindholmsrörelsen, innan han engagerade sig i BSS och Sverigedemokraterna. Under 1990-talet var Nilsson engagerad i *Sjöbopartiet* innan han gick med *Sveriges pensionärers intresseparti* (SPI).

Det är möjligt att Nilsson vid mitten av 1990-talet också var medlem i Sverigedemokraterna. I början av 1994 lämnade han in ett förslag till årsmötet som handlade om hur Sverigedemokraternas partiledning borde agera inför EU-omröstningen som skulle hållas senare samma år.[2861] Av det bevarade protokollet framgår dock inte om Nilssons förslag togs upp till behandling på årsmötet.[2862] Året därpå lämnade Nilsson in ytterligare en motion till årsmötet, där han föreslog att Sverigedemokraterna skulle etablera ett samarbete med ”besläktade partier” inför regionvalet i Skåne 1998.[2863] På motionen finns dock antecknat ”Ej partimedlem”.[2864] Frågan om Nilsson eventuella medlemskap kan inte fullt ut besvaras, men uppenbart är dock att han var så pass engagerad att han lämnade in motioner och förslag till partiets årsmöten. Nilsson fick även en insändare publicerad i *SD-Kuriren* 1994, i vilken han kommenterade en artikel av ovan nämnde Gösta Bergquist; ämnet i fråga gällde byggandet av Öresundsbron.[2865]

I valet 1998 kandiderade Nilsson för SPI:s räkning och blev invald i kommunfullmäktige i Sjöbo. I september 2000 avslöjades Nilssons nationalsocialistiska bakgrund av *Ystad Allehanda*. Nilson hävdade att ”han på senare tid vänt sig emot nazismen”, men blev likväl utesluten ur SPI och valde därefter att stanna kvar i kommunfullmäktige som politisk vilde.[2866] I februari 2002 meddelade *Nationaldemokraterna* att Nilsson hade anslutit sig och skulle kandidera för partiet både

---

[2858] Anders Dalsbro, ”Ny ledning i ND”, *Expo*, publicerad den 21 november 2006: https://expo.se/2006/11/ny-ledning-i-nd (Hämtad: 2023-06-27).
[2859] Ola Tedin, ”Arma Sjöbo”, *Ystad Allehanda*, publicerad den 25 februari 2002: https://www.ystadsallehanda.se/opinion/arma-sjobo/ (Hämtad: 2023-05-14). För Unionspartiet, se Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 1924–1979: Pionjärerna, partierna, propagandan* (Stockholm, 2004), s. 151 f.
[2860] Mickael Lundgren, ”Gotländsk nazism”, *Expo*, publicerad den 17 april 2003: https://expo.se/arkivet/2003/04/gotländsk-nazism (Hämtad: 2023-06-26).
[2861] Förslag från Karl-Erik Nilsson till Sverigedemokraternas årsmöte 1994, daterat den 10 februari 1994; Pärm 2.
[2862] Protokoll från Sverigedemokraternas årsmöte den 26–27 februari 1994; Pärm 2.
[2863] Motion från Karl-Erik Nilsson till Sverigedemokraternas årsmöte 1995, daterat den 15 januari 1995; Pärm 2.
[2864] Ibid.
[2865] Karl-Erik Nilsson, ”Bygg inte Öresundsbron” *SD-Kuriren*, nr 22 (1994), s. 11.
[2866] Ola Tedin, ”Arma Sjöbo”, *Ystad Allehanda*, publicerad den 25 februari 2002: https://www.ystadsallehanda.se/opinion/arma-sjobo/ (Hämtad: 2023-05-14).

i riksdagsvalet och i kommunalvalet i Sjöbo.[2867]

Strax efter valet i september 2002 meddelade Björn Söder via e-post partistyrelsen att Nilsson hade blivit medlem i Sverigedemokraterna:

> ND:s affischnamn, Karl-Erik Nilsson i Sjöbo, har den 20 september betalat in medlemsavgift till SD. Dessutom har han blivit prenumerant på SD-kuriren. Att han är enskild medlem är det väl ingen som har något emot? Kul är i alla fall att ND rasar samman. Synd bara att man inte kan gå ut med det. :)[2868]

Huruvida Nilsson verkligen blev medlem eller inom kort lämnade Sverigedemokraterna har inte kunnat avgöras. I oktober 2004 valdes Nilsson i alla fall till partistyrelseledamot i *Nationaldemokraterna* och utsågs till partiets ”seniorrepresentant”.[2869] Denna post lämnade han först 2006.[2870]

Ändå är detta fall, och då framförallt Björn Söders reaktion, anmärkningsvärd, eftersom det illustrerar hur pass kluvet Sverigedemokraternas förhållningssätt var. I detta fall handlade det om en person med bakgrund i Lindholmsrörelsen, och som dessutom under flera decennier hade varit engagerad i nationalsocialistiska partier, men som likväl mottogs med öppna armar av Björn Söder, samma person som bara tre år tidigare hade kritiserat den dåvarande partiledningen för att den accepterade gamla nazister i partiet.[2871] Ytterligare ett exempel på detta förhållningssätt – Reine Wikström – kommer att redogöras för senare.

Sommaren 2004 kom frågan om återvändande nationaldemokrater att bli än mer aktuell. Orsaken var att Tor Paulsson i juli detta år hade dömts till fängelse för grov misshandel av sin sambo, tillika dotter till *Nationaldemokraternas* partiledare Anders Steen.[2872] Detta resulterade i en kris inom *Nationaldemokraterna* och att Paulsson under hösten uteslöts ur partiet.

Redan i augusti 2004 noterade Sverigedemokraternas partiledning ett större inflöde av nationaldemokrater till partiet. I det verkställande utskottet diskuterades vilken policy som var

---

2867 Robert Jönson, ”Karl-Erik Nilsson kandiderar för främlingsfientligt parti”, *Ystad Allehanda*, publicerad den 25 februari 2002: https://www.ystadsallehanda.se/sjobo/karl-erik-nilsson-kandiderarfor-framlingsfientligt-parti/ (Hämtad: 2023-05-12).

2868 Ekman & Poohl, *Ut ur skuggan*, s. 154.

2869 Sami Lipponen, ”Några främlingsfientliga organisationers verksamhet under 2004”, *Rasism och främlingsfientlighet i Sverige: Rapporter och delstudier om rasism och främlingsfientlighet i Sverige 2004*, ingår i Integrationsverkets rapportserie (2005:02), s. 206.

2870 Anders Dalsbro, ”Ny ledning i ND”, *Expo*, publicerad den 21 november 2006: https://expo.se/2006/11/ny-ledning-i-nd (Hämtad: 2023-06-27).

2871 Brev från Björn Söder till partistyrelsen, daterat den 27 januari 2000; Pärm 4.

2872 Richard Slätt, ”Paulsson fick fängelse”, *Expo*, publicerad den 27 juli 2004: https://expo.se/2004/07/paulsson-fick-fängelse (Hämtad: 2023-09-01).

lämplig för att bedöma de nya medlemsansökningarna. Ett förslag formulerades som innehöll tre punkter. För det första skulle beslut om medlemskap fattas från fall till fall av partistyrelsen när det gällde ”ledande företrädare” från *Nationaldemokraterna*. För det andra krävdes av vanliga medlemmar att de skulle ”bekänna sig till demokratiska grundprinciper” och ställa sig bakom den princip som antagits på Sverigedemokraternas årsmöte 2004: ”Yttrandefrihet finns inte, om den inte finns för meningsmotståndare.”[2873] Dessutom skulle de ta avstånd från valsedelsabotage och ”kategoriskt” ta avstånd från våld som politisk arbetsmetod.[2874] För det tredje skulle medlemskapet ha en viss karenstid, under vilken medlemmen skulle genomgå Sverigedemokraternas grundkurs. Förslaget kan beskrivas som restriktivt jämfört med det förhållningssätt som kommit till uttryck i Söders diskussion i början av 2004.

Det verkställande utskottet valde dock att rekommendera partistyrelsen att anta en mjukare policy. Det beslutades att man enbart skulle anta den första punkten; de andra punkterna kunde partiledningen ”ha i bakhuvet” när de bedömde en medlemsansökan.[2875] Partistyrelsen valde att gå på VU:s linje. Det beslutades att ett medlemsutskott skulle sättas samman för att behandla ansökningarna av medlemmar från *Nationaldemokraterna*, notera vilka personer som sökte medlemskap och underrätta partistyrelsen i ”tveksamma fall”.[2876] Partiledningen hade alltså infört en granskning av ”ledande företrädare” som önskade återvända till Sverigedemokraterna, men där man inte slagit fast hur bedömningen skulle ske eller vilka krav som skulle ställas på personerna.

Granskningen av nationaldemokrater som önskade återvända till Sverigedemokraterna framstår ha bedrivits med viss systematik. Här ska endast ett ärende tas upp som får illustrera behandlingen av medlemsansökningar när det visade sig att den före detta nationaldemokraten uppvisade en problematisk bakgrund.

Ärendet gällde Morgan Roos, som hade varit medlem i Sverigedemokraterna, men valt lämna partiet för att engagera sig i *Nationaldemokraterna* där han en tid var ordförande för partiets senioravdelning.[2877] På hösten 2004 ansökte Roos på nytt om medlemskap i Sverigedemokraterna och identifierades som en ”ledande företrädare”. Det nyinrättade medlemsutskottet valde att kontakta SD-Göteborgs ordförande Mikael Andersson för ett omdöme om Roos. Andersson hade inget att invända mot att medlemsansökan beviljades, och medlemsutskottet valde därmed att acceptera Roos ansökan.[2878]

Det kom dock inte att dröja mer än några månader innan ett uteslutningsärende väcktes mot

---

[2873] Protokoll från VU-möte den 24 augusti 2004, 13 §; Pärm 9.
[2874] Ibid.
[2875] Ibid.
[2876] Protokoll från partistyrelsens möte den 4–5 september 2004, 13 §; Pärm 9.
[2877] Se intervju med Morgan Roos, i Richard Slätt, Daniel Olsson & Daniel Poohl, ”Röster från konflikten”, *Expo*, publicerad den 27 augusti 2004: https://expo.se/2004/08/röster-från-konflikten (Hämtad: 2023-09-01).
[2878] Protokoll från medlemsutskottets sammanträde den 12 november 2004, punkt 3; Pärm 9.

Roos.[2879] Anledningen var dels Roos "framträdande roll inom partiet Nationaldemokraterna", dels en artikel som Roos hade författat.[2880] Motiveringen som angavs var att Roos därigenom hade skadat partiets anseende. Vilken eventuell ny information som hade tillkommit med avseende på Roos engagemang i *Nationaldemokraterna* sedan medlemsutskottet hade behandlat ansökan framgår inte. När det gällde publiceringarna avsågs en insändare med rubriken "Öppet brev till Anna Lindh" som Roos hade publicerat i tidskriften *Fri information* 2001. I insändaren skrev Roos bland annat: "Ni fortsätter att undanhålla sanningar för det alltmer mediaindoktrinerade svenska folket vad gäller invandrings- och flyktingpolitik samt Europapolitiken och den s.k. Förintelsen, som Ni inte vågar debattera mot en kunnig revisionist, exempelvis Faurisson."[2881] Mot bakgrund av att Sverigedemokraterna vid denna tid hade valt att öppna flera uteslutningsärenden som i grunden handlade om Förintelseförnekande (mer om detta nedan) är det inte orimligt att tro att detta var den springande punkten även i detta ärende.

I sitt yttrande motsatte sig Roos uteslutningsärendet å det skarpaste. Han menade att han inte haft en "topposition" inom *Nationaldemokraterna*, men medgav att han hade suttit i partiets valberedning och varit ordförande för seniorverksamheten under ett år.[2882] När det gällde insändaren framhöll han att kommentaren om Faurisson endast var en "ynka detalj" i insändaren som helhet.[2883] Han hävdade att ingen inom SD-Väst önskade utesluta honom. Dessutom hade han skickat yttrandet "för kännedom" till en rad andra sverigedemokrater och hade för avsikt att inte låta sig tystas, utan att skapa "en bred opinion" om uteslutningsärendet.[2884]

Roos invändningar blev fruktlösa. Vid ett efterföljande partistyrelsemöte i maj 2005 konstaterades att Roos inte längre var medlem i Sverigedemokraterna. Partistyrelsen beslutade dock att "betrakta Morgan Roos som utesluten", så att partistyrelsen skulle vara tvungen att behandla en eventuell ny medlemsansökan från honom.[2885]

Under åren 2004–2005 finns flera exempel på att återvändande nationaldemokrater blev en belastning för Sverigedemokraterna. Det kunde exempelvis som i fallet Roos handla om att partiledningen upptäckte något komprometterande i den nya medlemmens bakgrund och öppnade ett uteslutningsärende. Det kunde också handla om före detta nationaldemokrater som valde att kandidera och väljas till förtroendeposter inom Sverigedemokraterna och som därmed blev offentliga personer (mer om detta nedan). Problemet bestod i att dessa personer därigenom kom att

---

[2879] Protokoll från partistyrelsens möte den 5 mars 2005, punkt 14d; Pärm 9.
[2880] Brev från partisekreterare Björn Söder till Morgan Roos, daterat den 20 mars 2005; Pärm 9.
[2881] Dokument med rubriken "Öppet brev till utrikesminister Anna Lindh", daterat den 5 januari 2001, som av innehållet att döma är en avskrift av en insändare till tidskriften Fri information, nr 52 (februari 2001); Pärm 9.
[2882] Morgan Roos yttrande, daterat den 5 april 2005; Pärm 10.
[2883] Ibid.
[2884] Ibid.
[2885] Protokoll från partistyrelsens möte den 5 juni 2005, punkt 22; Pärm 10.

uppmärksammas medialt, i lokalpress, men framförallt av *Expo*.[2886] Redan sensommaren 2004 hade *Expo* noterat inflödet av nationaldemokrater, och tidskriften uppmärksammade inkonsekvensen i att Sverigedemokraternas partiledning beskrev *Nationaldemokraterna* som ett ”kryptonazistiskt” parti samtidigt som de accepterade medlemmar därifrån.[2887] I samband med varje val fram till 2014, då *Nationaldemokraterna* upplöstes, uppmärksammande *Expo* återkommande de före detta nationaldemokrater som kandiderade för Sverigedemokraterna.[2888]

Problemen med vissa återvändare från *Nationaldemokraterna* under tidsperioden 2004–2005 framstår ha motiverat partiledningen att förtydliga Sverigedemokraternas hållning. Vid det första ordinarie partistyrelsemötet efter partiledarbytet i maj 2005 fördes sammanlagt fyra medlemsärenden på tal som samtliga gällde återvändande nationaldemokrater.[2889] Partistyrelsen beslöt dock att inte fatta beslut i dessa ärenden, utan gav Richard Jomshof i uppdrag att först ta fram ett underlag i syfte att förtydliga hur före detta nationaldemokrater skulle behandlas.[2890] Det förslag Jomshof presenterade omfattade som tidigare endast ”ledande” nationaldemokrater, vilket preciserades som de personer som haft styrelseuppdrag eller kandiderat för partiet. Medlemsansökningar från sådana personer var tvungna att godkännas av partistyrelsen för att accepteras. Utöver detta skulle personen bekräfta ”att han hade tagit del av och i allt väsentligt ställer sig bakom Sverigedemokraternas stadgar och principprogram”.[2891] Förslaget antogs av VU i augusti 2005, och verkar ha varit den princip som kom att gälla under den återstående delen av den tidsperiod som vitboken omfattar, det vill säga fram till 2010.[2892]

När Sverigedemokraternas presstalesman Jonas Åkerlund 2006 offentligt kommenterade partiets policy för hur före detta nationaldemokrater skulle behandlas inom partiet formulerade han förfarandet på följande sätt: ”Policyn är att vi vill att den som har varit medlem i Nationaldemokraterna ska övertyga oss om att han eller hon helt och hållet står bakom den

[2886] För ett exempel på ett uppmärksammande i lokalpressen, se osign., ”Ex-nazist ny ordförande för sd”, *Göteborgsposten*, publicerad den 2 mars 2005: https://www.gp.se/nyheter/göteborg/ex-nazist-ny-ordförande-för-sd-1.1174546 (Hämtad: 2023-07-31).

[2887] För ett tidigt uppmärksammande, se osign., ”Sverigedemokrater välkomnar gamla fiender” *Expo*, nr 3 2004: https://expo.se/tidskriften/krisen-i-nd (Hämtad: 23-08-04).

[2888] Se exempelvis Daniel Olsson, ”F.d. Nationaldemokrater toppar SD-listor”, *Expo*, publicerad den 31 augusti 2006: https://expo.se/2006/08/val06sd-nd-fd-nationaldemokrater-toppar-sd-listor (Hämtad: 2023-07-31), samt Mikael Ekman, Anna-Sofia Quensel & Daniel Vergara, ”61 SD-kandidater kopplade till Nationaldemokraterna”, *Expo*, publicerad den 3 september 2014: https://expo.se/2014/09/61-sd-kandidater-kopplade-till-nationaldemokraterna (Hämtad: 2023-07-31).

[2889] Protokoll från partistyrelsens möte den 5 juni 2005, punkt 28–31; Pärm 10.

[2890] Ibid.

[2891] Dokument märkt ”Ärende: Förhållningssätt till personer som söker medlemskap i partiet”, bilaga 18 till protokoll från VU-möte den 15 augusti 2005; Pärm 10.

[2892] Protokoll från VU-möte den 15 augusti 2005, punkt 18; Pärm 10. Ett tidigt exempel på detta förfarande är hanteringen av den före detta nationaldemokraten M.S., som sökte återinträda i Sverigedemokraterna sommaren 2005; se Intyg av partimedlemmen M.S. att han ställer sig bakom Sverigedemokraternas partiprogram, daterat den 22 augusti 2005; Pärm 10, samt protokoll från partistyrelsens möte den 27 augusti 2005, punkt 26; Pärm 10.

partilinje som Sverigedemokraterna står på.”[2893] Det han avsåg var rimligtvis det intygande som de före detta nationaldemokraterna avkrävdes.

NATIONALSOCIALISM

Ett antal uteslutningsärenden berörde partimedlemmar som antingen hade sin bakgrund i eller kunde uppvisa kopplingar till nationalsocialistiska grupper eller miljöer eller som gav uttryck för sympatier för nationalsocialismen. Givet det som framkommit i tidigare kapitel, om Sverigedemokraternas kopplingar till nationalsocialismen och grupper inom denna miljö är det relevant att belysa partiets agerande när det gällde individuella partimedlemmar med dylika kopplingar eller sympatier.

Dubbelorganisering

När det gällde frågan om uteslutningsärenden mot medlemmar som kunde uppvisa nationalsocialistiska kopplingar av något slag framträder till att börja med ett strängt förbud mot dubbelorganisering.

Ett exempel på detta var uteslutningsärendet mot partimedlemmen S.N. i Malmö 2005. Upprinnelsen var att Mattias Karlsson rapporterade till partistyrelsen att S.N. vid flera tillfällen hade ”agerat grovt olämpligt i samband med fester” och att han dessutom var ansluten till Nationell Ungdom.[2894] Vid tidpunkten stod Nationell Ungdom nära *Svenska motståndsrörelsen* (SMR), och skulle ett år senare ombildas till SMR:s ungdomsförbund.[2895] Vari det olämpliga uppträdandet bestod framgår inte av det bevarade källmaterialet, men partistyrelsen valde att omedelbart öppna ett uteslutningsärende.[2896] På efterföljande VU-konstaterades att S.N. inte hade svarat ”nöjaktigt” i det yttrande som partistyrelsen hade krävt in från honom.[2897] Därmed beslöt partistyrelsen att utesluta S.N.

Ett liknande ärende gällde Peter Söderholm, som i valet 2006 hade ställt upp som kommunkandidat för Sverigedemokraterna i Gävle. Enligt *Expo* hade han vid samma tidpunkt också varit medlem i *Nationalsocialistisk front*. Till tidningen hade han utan omsvep medgett att han var dubbelansluten, och på frågan om han sympatiserade med något av partierna hade han svarat: ”NSF”.[2898] Detta ledde till att frågan om uteslutning väcktes, men vid det första

[2893] Daniel Olsson, ”F.d. Nationaldemokrater toppar SD-listor”, *Expo*, publicerad den 31 augusti 2006: https://expo.se/2006/08/val06sd-nd-fd-nationaldemokrater-toppar-sd-listor (Hämtad: 2023-07-31).
[2894] Protokoll från partistyrelsens möte den 29 januari 2005, punkt 17: Pärm 9.
[2895] Lööw, *Nazismen i Sverige 2000–2014*, s. 70.
[2896] Protokoll från partistyrelsens möte den 29 januari 2005, punkt 17; Pärm 9.
[2897] Protokoll från VU-möte den 21 februari 2005, punkt 5c; Pärm 9.
[2898] Mikael Ekman & David Baas, ”Sverigedemokrater stödjer nazister”, *Expo*, publicerad den 29 januari 2008: https://expo.se/2008/01/sverigedemokrater-stödjer-nazister (Hämtad: 2023-06-29).

partistyrelsemötet som hölls efter avslöjandet konstaterades att Söderholm inte längre var medlem i Sverigedemokraterna och ärendet lades därför till handlingarna.[2899] Givet Söderholms svar, Sverigedemokraternas stadgar och partiets restriktiva hållning när det kom till dubbelanslutningar vid denna tidpunkt kan man på goda grunder anta att uteslutning hade verkställts om Söderlund inte frivilligt lämnat partiet.

Tidigare nationalsocialistiskt medlemskap

Frågan om partimedlemmar som uppvisade tidigare medlemskap i nationalsocialistiska eller i liknande odemokratiska organisationer var betydligt mer komplicerad. Generellt kännetecknades partiets hållning av en acceptans för sådana partimedlemmar. Detta sammanhänger sannolikt med partiets tidigaste historia, där personer med bakgrund i dylika rörelser återfanns i grundargenerationen, bland partiaktivister och i medlemskadern.

De ansträngningar som partiledningen hade gjort under andra häften av 1990-talet för att markera distans till nationalsocialismen hade inte antagit formen av breda, generella uteslutningar av denna kategori medlemmar, utan istället tagit sig uttryck i det som här har benämnts ”strategiska uteslutningar”, vilket bör förstås som en gränsdragning, som också sände signaler om vad som inte accepterades.

Samtidigt framgår att partimedlemmar med denna bakgrund successivt under 00-talet kom att uppfattas som ett problem för partiet. De blev föremål för personärenden, diskuterades inom partiledningen och gav upphov till uteslutningsärenden och uteslutningar. Tidsmässigt framträder *konturerna* av ett nytt förhållningssätt åren kring 2003, men detta präglades inte av konsekvens och entydighet.

Inledningsvis ska ett exempel ges på hur partiledningens hantering kunde gestalta sig när det gällde medlemmar som kandiderade för partiet, men där det framkom att personen ifråga hade en nationalsocialistisk bakgrund.

Daniel Olsson

Inför valet 2006 uppmärksammade *Expo* att Daniel Olsson, en av Sverigedemokraternas kandidater i Hässleholm, hade varit medlem i *Nationalsocialistisk front*. Enligt uppgifterna som framkom hade Olsson gått med hösten 1999 och förnyat sitt medlemskap år 2000. Efter valet 2002 gick han med i Sverigedemokraterna, där han snabbt avancerade i den lokala partiorganisationen.[2900] Olsson

---

[2899] Protokoll från partistyrelsens möte den 9 februari 2008, punkt 19; Pärm 12.

[2900] Daniel Poohl, ”SD-kandidat var medlem i nazistparti”, *Expo*, publicerad den 11 juli 2006: https://expo.se/2006/07/val06hässleholm-sd-kandidat-var-medlem-i-nazistparti (Hämtad: 2023-06-28).

hävdade själv att tiden i NSF hade varit en ”ungdomsgrej”.[2901]

Uppgifterna gjorde att Olsson utreddes efter valet. Utredningen sköttes av Linus Bylund som hade till uppgift att granska de kandidater där uppgifter framkommit som gav skäl att tro att de hade ljugit i sina kandidatförsäkringar. Bylund kontaktade Olsson så att han skulle få möjlighet att kommentera uppgifterna. Olsson bekräftade att han hade varit medlem i NSF. När det gällde frågan om varför han inte hade uppgett detta svarade han att han var rädd för att uppgifterna skulle läcka. Han hänvisade uttryckligen till partistyrelseledamoten Tommy Funebo som hade tagit med sig kopior på vandelsförsäkringarna och gett dem till *Expo* när han lämnade partiet vid årsskiftet 2003/2004.[2902] Olsson uppgav även att han hade rådfrågat en person i partistyrelsen, okänt vem, om denne tyckte att han skulle vara ärlig med sitt förflutna. Personen ifråga hade då rekommenderat Olsson att ”bara köra på” med motiveringen:

> Annars skulle många 70- respektive tidiga 80-talister svartlistas då det var en speciell ”tradition” att växa upp under det subkulturella 90-talet med allt från Ultima Thule – skinnskallerörelsen – extremare grejer då det mer eller mindre var modernt på vissa håll utan att egentligen innehålla politik.[2903]

I övrigt lyfte Olsson fram insatserna han gjort för Sverigedemokraterna, och som enligt honom visade att han var seriös och agerade i linje med partiets program och intressen.[2904]

När Bylund redovisade resultatet av sin utredning konstaterade han att Olsson dels hade varit medlem i NSF sex år tidigare, dels hade ljugit i sin vandelsförsäkran, vilket var till Olssons nackdel. Samtidigt hade Olsson redan veckan efter *Expos* avslöjande valt att lämna sina uppdrag inom Sverigedemokraterna och dra tillbaka sin kandidatur; detta var Olssons eget beslut men det hade skett i samråd med distriktsstyrelsen.[2905] Detta framhöll Bylund som något positivt. Bylunds samlade omdöme löd: ”[D]et tycks mig uppenbart att Daniel Olsson inte är någon nazist, samt att han avser att agera med partiets bästa för ögonen framöver”.[2906] Han rekommenderade därför att ärendet skulle läggas ned och att ingen reprimand skulle utdelas.[2907] Detta blev också partistyrelsens beslut.[2908]

2901 Ibid.
2902 Dokument med infogat e-postmeddelande från Daniel Olsson till Linus Bylund, odaterat; Mapp 1.
2903 Ibid.
2904 Ibid.
2905 Anders Malmström, ”Ex-nazist lämnar uppdrag inom sd”, *Sydsvenskan*, den 18 juli 2006: https://www.sydsvenskan.se/2006-07-18/ex-nazist-lamnar-uppdrag-inom-sd (Hämtad: 2023-06-28).
2906 Dokument märkt ”Utredning om kandidats vandel: Daniel Olsson”, daterad den 13 november 2006; Mapp 1.
2907 Ibid.
2908 Protokoll från partistyrelsens möte den 24 mars 2007, punkt 22; Pärm 11.

Reine Wikström

Ett annat exempel på hur komplicerad frågan om partiets inställning till medlemmar med nationalsocialistisk bakgrund var återfinns i fallet Reine Wikström. Som framgått av kapitel 3 tillhörde Wikström Sverigedemokraternas grundargeneration. Han hade dessutom sin bakgrund inom *Nordiska rikspartiet*. När konflikten mellan partistyrelsen och Paulssonfalangen ställdes på sin spets våren 2001 var Wikström en av de kvarvarande partiveteranerna som tog parti för Paulsson. Bland annat undertecknade han det upprop som Paulsson tog initiativ till i april 2001. Uppropet riktade sig till partiledningen och innehöll en uppmaning om att komma fram till en förhandlingslösning med Paulssonfalangen i syfte att undvika partisplittring.[2909]

Wikström tillhörde inte den grupp som omedelbart uteslöts när partiledningen inledde det omfattande uteslutningsarbetet under 2001; först i november väcktes uteslutningsärende mot honom. Grunden för detta var ”utelämnande av hemliga registeruppgifter” och försök att värva medlemmar till *Nationaldemokraterna*, det vill säga partiskadlig verksamhet.[2910] Uteslutningen fullföljdes i december 2001.[2911]

I början av 2004 – det vill säga ett halvår innan tillströmningen av missnöjda nationaldemokrater till Sverigedemokraterna påbörjades – önskade Wikström bli medlem igen. Inför ett partistyrelsemöte i mars yrkade Gorm Lind, partiaktiv i SD-Trollhättan, på att partistyrelsen skulle godkänna Wikströms medlemsansökan.[2912] Ärendet bordlades och först i juli 2004 beslutade partistyrelsen att godkänna Wikström.[2913]

I samband med att Wikström valdes till ordförande i SD-Mölndal, i slutet av januari 2005, uppmärksammade *Göteborgsposten* hans förflutna inom *Nordiska rikspartiet*.[2914] I samma artikel omnämndes också att Thomas Larsson – även han före detta nationaldemokrat som återvänt till Sverigedemokraterna – hade valts in i den ”lokala styrelsen”.[2915]

Såväl kandidaturerna som invalet av Wikström och Larsson gav upphov till en reaktion från partiledningens sida. Partisekreteraren Björn Söder hade fungerat som mötesordförande vid det tillfälle då de båda invaldes. Enligt Larsson hade Söder ajournerat mötet strax före punkten där ny styrelse skulle väljas och Söder skulle ha använt pausen till ”att skrämma kandidater från att ställa upp genom att hota med repressalier från styrelsen”.[2916] På det VU-möte i februari 2005 som följde

[2909] Se upprop till stöd för Tor Paulsson daterat den 2 april 2001; Pärm 6.
[2910] Protokoll från partistyrelsens möte den 10 november 2001, 9 §, punkt W13D; Pärm 6.
[2911] Protokoll från partistyrelsens möte den 15 december 2001, § 9e; Pärm 6.
[2912] Dokument märkt ”Bilaga 4”, daterat den 4 mars 2004, tillhörande dagordning inför partistyrelsens möte den 14 mars 2004; Pärm 8.
[2913] Protokoll från partistyrelsens möte den 3 juli 2004, 13 §; Pärm 9.
[2914] Osign. ”Ex-nazist ny ordförande för sd”, *Göteborgsposten*, publicerad den 2 mars 2005: https://www.gp.se/nyheter/göteborg/ex-nazist-ny-ordförande-för-sd-1.1174546 (Hämtad: 2023-07-17).
[2915] Ibid.
[2916] E-postmeddelande från Thomas Larsson till partiordförande Mikael Jansson, skickat den 27 februari 2005; Pärm 9.

på Larssons och Wikströms inval diskuterades frågan om nationaldemokrater som gått med i partiet, och Söder anmälde att han ville att frågan skulle få en egen dagordningspunkt på nästkommande partistyrelsemöte.[2917]

Diskussionen aktualiserades av att Larsson hade kandiderat och blivit vald till ledamot av distriktsstyrelsen i SD Väst och till årsmötesombud.[2918] Det är tydligt att vare sig Söder eller partistyrelsen ville se personer som Larsson och Wikström på förtroendeposter inom partiet; båda kom direkt från *Nationaldemokraterna*, och Wikström hade dessutom sin bakgrund inom *Nordiska rikspartiet.* Som underlag för diskussionen bifogade Söder tre artiklar som Larsson hade skrivit och som hade publicerats på *Nationaldemokraternas* webbsida våren 2002. En av artiklarna innehöll kritiska synpunkter på Sverigedemokraterna. En annan artikel handlade om samkönade adoptioner och gav uttryck för uppfattningen att homosexualitet var ett ”symptom på ett sjukdomstillstånd”.[2919] Den tredje artikeln behandlade det Larsson uppfattade som ett nära samband mellan homosexualitet och pedofili.[2920] Söder önskade specifikt att partistyrelsen skulle diskutera om det var lämpligt att en person som Larsson valdes till ombud i Sverigedemokraternas högsta beslutande organ, till ledamot av en distriktsstyrelse och som dessutom inte lyssnade till ”vad en vice partiledare framför för åsikt i frågan”.[2921] På det efterföljande partistyrelsemötet i mars beslutades att ett uteslutningsärende skulle öppnas mot Larsson.[2922] När detta meddelades Larsson angavs följande skäl: ”Partistyrelsen anser att du genom din framträdande roll inom partiet Nationaldemokraterna samt ett antal artiklar (se bilaga) du författat under sin [sic] tid inom detta parti diskvalificerat dig för medlemskap i Sverigedemokraterna.”[2923] I juni 2005 valde partistyrelsen att utesluta Larsson.[2924]

Behandlingen av Wikström skedde på ett likartat sätt. Vid samma tillfälle som Larsson uteslöts öppnade partistyrelsen uteslutningsärendet mot Wikström, eftersom han ”ej hörsammat partistyrelsens krav på att avgå från posten som ordförande i SD Mölndal”.[2925] Av det brev i vilket Wikström meddelades beslutet framgick vad som föranlett dessa krav – ”efter dina uttalanden i medier angående ditt tidigare engagemang inom NRP samt ditt nyligen avslutade engagemang inom partiet Nationaldemokraterna”.[2926]

I juli avsade sig Wikström förtroendeuppdraget som SD-Mölndals ordförande i ett brev till

---

2917 Protokoll från VU-möte den 21 februari 2005. Pärm 9.
2918 E-postmeddelande från Björn Söder till partistyrelsen, skickat den 22 februari 2005; Pärm 9.
2919 Se Thomas Larssons artikel ”Homosexualitet – sexuell läggning eller sjukdom?”, bifogad i e-postmeddelande från Björn Söder till partistyrelsen, skickat den 22 februari 2005; Pärm 9.
2920 Se Thomas Larssons artikel ”Pedofili – en del av homosexualiteten”, bifogad i e-postmeddelande från Björn Söder till partistyrelsen, skickat den 22 februari 2005; Pärm 9.
2921 E-postmeddelande från Björn Söder till partistyrelsen, skickat den 22 februari 2005; Pärm 9.
2922 Protokoll från partistyrelsens möte den 5 mars 2005, punkt 14c; Pärm 9.
2923 Brev från Björn Söder till Thomas Larsson, daterat den 20 mars 2005; Pärm 9.
2924 Protokoll från partistyrelsens möte den 5 juni 2005, punkt 23; Pärm 10.
2925 Ibid., punkt 24.
2926 Brev från partisekreterare Björn Söder till Reine Wikström, daterat den 8 juni 2005; Pärm 10.

Björn Söder. Av brevet framgår att Wikström vid ett tidigare tillfälle hade avstått från kandidaturen till årsmötesombud och distriktsstyrelseledamot i SD Väst, ”på Björn Söders begäran”.[2927] Detta ledde dock inte till att uteslutningsärendet lades ned.

På partistyrelsens sammanträde i slutet av augusti konstaterades att Wikström hade avsagt sig sitt förtroendeuppdrag i enlighet med partistyrelsens krav, men samtidigt riktades nya anklagelser mot Wikström:

> Det har under ärendets behandling framkommit uppgifter om att Reine Wikström har beställt antisemitisk litteratur i större kvantiteter från det nazistiska bokförlaget. Hans beställningar återfinns i det register som florerar på Internet. Detta tillsammans med Reine Wikströms tidigare beteende och anknytningar till NRP och ND gör att ärendet fortsätter att vara öppet och att Reine Wikström ska ges möjlighet att bemöta uppgifterna om hans bokbeställningar.[2928]

I sitt yttrande medgav Wikström att han bland annat hade beställt David Dukes *Den judiska rasismen*, Lars Adelskoghs *En tom säck kan inte stå*, samt en rad ”biografier av historiska personer”.[2929] Han betonade att den första boken hade han inhandlat eftersom den förre partisekreteraren Jan Milld hade rekommenderat den till sverigedemokrater. Detta hade resulterat i att ett uteslutningsärende öppnats mot Milld, som dock inte hade lett till några åtgärder (se mer om detta ärende nedan).[2930] Wikström ställde sig frågande till hur rekommendationen av en bok inte resulterade i några åtgärder, medan beställningen av samma bok gav upphov till ett uteslutningsärende. Wikström påpekade också att partiet tog skada av ”[g]odtyckliga uteslutningar”, till vilka han uppenbarligen räknade sitt eget uteslutningsärende.[2931]

I det yttrande som avgavs av styrelsen i SD-Mölndal bestreds inte anklagelserna mot Wikström. Däremot sade sig styrelsen vara övertygad om att Wikström var ”en sann demokrat” och att han stod bakom Sverigedemokraternas principprogram ”till 100 %”.[2932] Av den anledningen bestred de uteslutningsärendet. I oktober 2005 valde dock partistyrelsen att utesluta Wikström.[2933]

Patrik Ehn

I januari 2005 diskuterades Patrik Ehn i VU. Frågan gällde om Ehn ”med tanke på hans tidigare

[2927] Brev från Reine Wikström till partisekreterare Björn Söder, daterat den 12 juli 2005; Pärm 10.
[2928] Protokoll från partistyrelsens möte den 27 augusti 2005, punkt 25; Pärm 10.
[2929] Brev från Reine Wikström till partistyrelsen, daterat den 29 september 2005; Pärm 10.
[2930] Ibid.
[2931] Ibid.
[2932] Yttrande från SD-Mölndals styrelse i ärendet Wikström, daterat den 27 september 2005; Pärm 10.
[2933] Protokoll från partistyrelsens möte den 22 oktober 2005, punkt 14; Pärm 10.

organisationstillhörighet/verksamhet” skulle få förtroende att bygga upp ett distrikt i Skaraborg.[2934] Man beslutade att partisekreteraren och medlemsutskottet skulle ta kontakt med Ehn för att få en klarare bild av dennes bakgrund.

Av den CV som Ehn skickade in framgår att han hade tillhört *Nordiska rikspartiet* 1985–1988, varit dubbelorganiserad i Sverigedemokraterna och *Föreningen Sveriges Framtid* 1989–1992, samt varit medlem och haft en rad förtroendeuppdrag i Centerpartiet 1997–2002.[2935] Inför valet 2002 avslöjade tidningen *Arbetaren* Ehns politiska förflutna. Dessutom publicerades uppgifter om att Ehn långt senare hade haft kontakter ett brittiskt parti, *Third way*, som leddes av den före detta ledande *National Front*-medlemmen Patrick Harrington. Centerpartiet ställde Ehn inför valet att ta avstånd från Sverigedemokraterna och kontakterna med *Third Way* eller uteslutning, varvid Ehn frivilligt lämnade Centerpartiet 2002 och anslöt sig till Sverigedemokraterna två år senare.[2936]

På partistyrelsemötet i januari 2005 var den centrala frågan inte om Ehn skulle uteslutas ur Sverigedemokraterna, utan om partiet skulle tillåta medlemmar med nationalsocialistisk bakgrund att inneha förtroendeposter.[2937] Diskussionen sammanfattades på följande sätt:

> De flesta fann det mycket svårt att bestämma sig, några förespråkade att ”ta tjuren vid hornen”, dvs att förekomma massmedia genom att vi själva går ut med fakta om PE:s bakgrund och varför vi välkomnar att människor lämnar nazismen bakom sig. Under stor vånda kom PS ändå här fram till en linje.[2938]

Partistyrelsen beslöt att uppmana Ehn att skicka in de artiklar han hade skrivit för en bedömning av innehållet. Samtidigt skulle Mikael Jansson skriva en artikel med rubriken *Exit kommunism – Exit nazism* som skulle behandla den före detta vänsterpartisten Kenneth Sandberg och Patrik Ehn, vilka hade välkomnats in i Sverigedemokraterna.[2939] Dessa artiklar skulle sedan föreläggas partistyrelsen innan beslut om Ehns framtid inom partiet togs.

Inför partistyrelsemötet som skulle hållas i mars meddelade Jansson att Sandberg inte ”nappade” på artikelförslaget, och att Ehn inte hade skickat in kopior på sina gamla artiklar. Ändå rekommenderade Jansson att partistyrelsen skulle avsluta ärendet: ”Jag föreslår att vi nu bara släpper denna fråga och ligger lågt. Han var trots allt centerpartist innan han gick med hos oss.”[2940] Av partistyrelseprotokollet framgår inte hur diskussionen gick, men partistyrelsen beslutade att Ehn

2934 Protokoll från VU-möte den 17 januari 2005, punkt 22; Pärm 9.
2935 Se Patrik Ehns CV, bilaga till protokoll från partistyrelsens möte den 29 januari 2005; Pärm 9.
2936 Ibid.
2937 Protokoll från partistyrelsens möte den 29 januari 2005, punkt 16; Pärm 9.
2938 Ibid.
2939 Ibid.
2940 Dagordning till partistyrelsens möte den 5 mars 2005, punkt 14e; Pärm 9.

skulle ”uppmanas att avgå från samtliga förtroendeuppdrag”.[2941] Vilka uppdrag Ehn innehade vid denna tidpunkt framgår inte vare sig av detta protokoll eller det för händelsen relevanta källmaterialet i övrigt.

På partistyrelsemötet i juni togs frågan återigen upp till behandling. Diskussionen gällde om ärendet skulle läggas ned och huruvida de ”restriktioner” som partistyrelsen tidigare utfärdat skulle gälla för Ehn. Efter en diskussion beslutades att Ehn hädanefter endast skulle få åta sig ”interna förtroendeuppdrag”.[2942] Detta kan tolkas som att partiledningen hade knäsatt en princip om att medlemmar med Ehns bakgrund endast fick inneha interna förtroendeposter. Om så var fallet framstår det som att principen hade ändrats, alternativt inte följts. 2009 stod nämligen Ehn – som vid denna tidpunkt hade avancerat till vice ordförande i SD-Göteborg – uppsatt på Sverigedemokraternas lista med kandidater till Kyrkovalet.[2943] I samband med Kyrkovalet uppmärksammade TV8-programmet *Adaktusson* Ehns förflutna för en bredare publik.[2944] Året därefter avslöjade *Expressen* att Ehn hade haft fortlöpande kontakter med tyska *Nationaldemokratische Partei Deutschlands*.[2945] Samtidigt publicerade *Expo* e-postmeddelanden från 2005 där Ehn utväxlande nazihälsningar med en icke namngiven SD-företrädare.[2946] Sammanhanget var en diskussion där SD-företrädaren beklagade sig över det faktum att Sverigedemokraterna vid årsmötet 2005, på vilket Ehn var närvarande som ombud, hade ställt sig bakom FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. SD-företrädaren hävdade: ”Denna organisation godkändes inte av det Tredje Riket och därför kan vi ej heller den 8 maj 2005 skriva något i SD:s skrifter som hänvisar till denna brottsliga förening.”[2947] Det faktum att Ehn hade stött antagandet av FN:s deklaration på årsmötet skyllde Ehn på ”tillfällig sinnesförvirring” på grund av lågt blodsocker.[2948] Inget av dessa avslöjanden föranledde partistyrelsen att vidta några åtgärder.[2949] Först 2013 uteslöts Ehn ur Sverigedemokraterna, tillsammans med en större grupp på tolv medlemmar på grund av ”ideologiskt avvikande” åsikter eller för att de ”på annat sätt skadat

[2941] Protokoll från partistyrelsens möte den 5 mars 2005, punkt 14e; Pärm 9.
[2942] Protokoll från partistyrelsens möte den 5 juni 2005, punkt 25; Pärm 10.
[2943] Lisa Jakobsson, ”SD-lärarens fräcka värvningskupp”, *Expressen*, publicerad den 10 september 2009: https://www.expressen.se/gt/sd-lararens-fracka-varvningskupp/ (Hämtad: 2023-07-19).
[2944] Osign., ”Nya avslöjanden om Sverigedemokraterna”, publicerad den 22 september 2009 på TV8:s webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20100815011526/http://www.tv8.se/adaktusson/nya-avsloejanden-om-sverigedemokraterna (Hämtad: 2023-07-13).
[2945] David Baas, ”SD-höjdare har haft kontakt med nazist”, *Expressen*, publicerad den 7 december 2010: https://www.expressen.se/nyheter/sd-hojdare-har-haft-kontakt-med-nazist/ (Hämtad: 2023-07-14).
[2946] Daniel Poohl, ”Val 2010: SD-toppkandidat skrev nazihälsningar i interna mejl”, *Expo*, publicerad den 10 september 2010: https://expo.se/arkivet/2010/09/val-2010-sd-toppkandidat-skrev-nazihälsningar-i-interna-mejl (Hämtad: 2023-07-14).
[2947] Ibid.
[2948] Ibid.
[2949] David Baas, ”Ehn kvar trots högerextrema kopplingarna”, *Expressen/GT*, publicerad den 14 maj 2011, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20110517205923/http://gt.expressen.se/nyheter/1.2435605/ehn-kvar-trots-hogerextrema-kopplingarna (Hämtad: 2023-07-15).

partiet”.[2950] Bakgrunden till dessa uteslutningar var enligt Johnny Skalin, en av medlemsutskottets ledamöter, ”arbetet med nolltoleransen som initierades av Jimmie Åkesson under hösten 2012”.[2951] I Ehns fall motiverades uteslutningen med att man gjort en samlad bedömning ”av Ehns politiska bakgrund i nazistiska och extremistiska organisationer i kombination med en lång rad olika uttalanden och händelser. Efter noga övervägande har partistyrelsen landat i slutsatsen att Patrik Ehns ideologiska hemvist inte är inom Sverigedemokraterna”.[2952]

Manifestationer och konserter

Uteslutningsärenden kunde även öppnas om en partimedlem deltog i manifestationer som anordnats av nationalsocialistiska organisationer eller hade deltagit i andra typer av vit makt-sammanhang.

Två exempel på detta återfinns 2006. I sin granskning av Sverigedemokraternas kandidater kunde *Expo* inför valet detta år avslöja att Petter Carlsson, partiets toppnamn i Norrköping, hade deltagit på en vit makt-musikkonsert arrangerad av *Nationalsocialistisk front* hösten 2001.[2953] Detta avfärdades av Carlsson i en kommentar till *Expo* som en form av ”ungdomssynd”: ”När man är 18–19 år vill man va så extrem som möjligt för att revoltera lite mot familjen och allting. De jag umgicks med på den tiden har jag ingen kontakt med idag”.[2954]

Carlsson var en av flera kandidater som partistyrelsen beslutade att utreda efter valet för att se om de hade ljugit i sina kandidatförsäkringar. Som tidigare nämnts utfördes utredningsarbetet av Linus Bylund, som granskade de sammanlagt tjugo kandidater som *Expo* hade avslöjat. I sjutton fall handlade det om att kandidaterna var dömda för brott, medan tre fall uppvisade en ideologisk dimension som handlade om nationalsocialistiska kontakter.[2955]

I utredningen av Carlsson inkrävde Bylund ett yttrande från Adam Linnerheim, distriktsordförande i Östergötland. Denne påpekade att Carlsson inte ljugit i vandelsförsäkringen. Vidare ansåg Linnerheim att Carlsson vid det här laget hade insett att vit makt-musikkonserter var en miljö han inte borde ha vistats i.[2956] Bylund gick på samma linje och föreslog att inga åtgärder

---

[2950] Malin Dahlberg & Andreas Granath, ”Patrik Ehn utesluts ur Sverigedemokraterna”, SVT Nyheter, publicerad den 18 mars 2013: https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/patrik-ehn-utesluts-ur-sverigedemokraterna (Hämtad: 2023-07-04).

[2951] Osign., ”Patrik Ehn på väg att sparkas ur Sverigedemokraterna”, *Aftonbladet*, publicerad den 13 mars 2013: https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/8wRoo2/patrik-ehn-pa-vag-att-sparkas-ur-sverigedemokraterna (Hämtad: 2023-07-15).

[2952] Se Sverigedemokraternas pressmeddelande om Ehns uteslutning, återgivet i osign., ”Ehn och Rondslätt sitter kvar”, *Borås Tidning*, publicerad den 20 mars 2013: https://www.bt.se/nyheter/ehn-och-rondslatt-sitter-kvar/ (Hämtad: 2023-07-01).

[2953] Daniel Olsson, ”SD-toppnamn deltog på nazistspelning”, *Expo*, publicerad den 20 juni 2006: https://expo.se/2006/06/val06norrköping-sd-toppnamn-deltog-på-nazistspelning (Hämtad 2023-06-28).

[2954] Ibid.

[2955] Dessa tre fall utgjordes av Petter Carlsson, Andreas Lundkvist och Daniel Olsson, som samtliga tas upp i detta kapitel.

[2956] E-postmeddelande från Adam Linnerheim till partisekreterare Björn Söder, skickat den 4 oktober 2006; Mapp 1. Dessa tre fall utgjordes av Petter Carlsson, Andreas Lundkvist och Daniel Olsson, som samtliga tas upp i detta

skulle vidtas mot Carlsson.[2957] Detta blev också partistyrelsens beslut.[2958]

En annan kandidat som ingick i samma granskning var Andreas Lundkvist, Sverigedemokraternas kommunkandidat i Finspång. Enligt *Expo* hade Lundkvist två år tidigare deltagit i en marsch i Sollentuna, arrangerad av Salemfonden som var knuten till *Info-14*. Bakgrunden till marschen var följande:

> Manifestationen i Sollentuna arrangerades efter knivskärningen av 14-årige James Waite i september 2004. Ett bråk mellan två ungdomsgäng slutade med att James Waite knivskars till döds. Eftersom den unga mannen som höll i kniven hade invandrarbakgrund började nazister organisera en manifestation för att politisera James Waites död.[2959]

När *Expo* frågade om Lundkvist inte såg ett problem med att medverka i en nationalsocialistisk manifestation, trots att han var medlem i ett parti som tagit avstånd från nazismen, svarade att han inte visste vilka som hade arrangerat manifestationen men att de hade försäkrat att det var något ”helt opolitiskt”.[2960] Lundkvist påstådda okunskap kom i en annan dager efter att *Expo* publicerat en uppföljningsartikel med ett fotografi på Lundkvist, taget på en fest där en festdeltagare bar en tröja med texten RAHOWA, förkortning för ”Racial Holy War”, och med en flagga med en nazistisk Totenkopf-symbol i bakgrunden.[2961]

I det yttrande över Lundkvist som inkom från distriktsordförande Linnerheim påpekade han samma sak som i fallet Carlsson, att denne inte ljugit i sin kandidatförsäkran. Eftersom kandidatförsäkran inte innehöll ”redogörelser för den typ av politisk aktivitet” som det gällde här rekommenderade Bylund att ärendet skulle läggas ned.[2962] Detta beslutade också partistyrelsen.[2963]

Ekonomiskt stöd

En annan typ av uteslutningsärenden handlade om medlemmar som donerat till nationalsocialistiska organisationer eller indirekt understött dem genom inköp från deras internetbutiker.

Ett exempel gällande donationer återfinns i uteslutningsärendet mot Jan Kassberg, verksam

kapitel.

[2957] Dokument märkt ”Utredning om kandidats vandel: Petter Carlsson”, daterad den 13 november 2006; Mapp 1.

[2958] Protokoll från partistyrelsens möte den 24 mars 2007, punkt 22; Pärm 11.

[2959] Daniel Olsson & Mikael Ekman, ”Toppkandidat för Sverigedemokraterna i nazistmarsch”, *Expo*, publicerad den 3 augusti 2006: https://expo.se/2006/08/val06finspång-toppkandidat-för-sverigedemokraterna-i-nazistmarsch (Hämtad: 2023-06-27).

[2960] Ibid.

[2961] Daniel Poohl, ”Nazistkontakter förföljer SD-kandidat”, *Expo*, publicerad den 10 augusti 2006: https://expo.se/2006/08/val06finspång-nazistkontakter-förföljer-sd-kandidat (Hämtad: 2023-09-02).

[2962] Dokument märkt ”Utredning om kandidats vandel: Andreas Lundkvist”, daterad den 13 november 2006; Mapp 1.

[2963] Protokoll från partistyrelsens möte den 24 mars 2007, punkt 22; Pärm 11.

som distriktsstyrelseledamot i Sverigedemokraterna och nämndeman i Gävle tingsrätt. Inför valet 2008 avslöjade *Expo* att Kassberg vid två tillfällen, åren 2005–2006, hade skänkt pengar till *Info-14* eller Salemfonden (de hade samma PG-nummer), samt skickat 10 kronor till *Svenska motståndsrörelsen* via SMS.[2964] I detta fall valde partiledningen att omedelbart kontakta Roger Hedlund, distriktsordförande i Gävle, som i sin tur talade med Kassberg, vilken medgav att uppgifterna var korrekta. Detta ledde till att VU beslutade att föreslå att partistyrelsen skulle öppna uteslutningsärende mot Kassberg. Vid det efterföljande partistyrelsemötet konstaterades att Kassberg avsagt sig sina uppdrag och lämnat partiet, varvid ärendet lades ned.[2965]

Ett likartat ärende från samma tidpunkt gällde partimedlemmen H.A. från Ängelholm som två år tidigare skänkt 100 kronor till Salemfonden. H.A. hade kontaktats av Jens Leandersson, distriktsordförande i SD-Syd, och då förklarat att han hade fått ett brev med medföljande inbetalningskort som han trodde var från Sverigedemokraterna. Han hade därför satt in hundra kronor. Partistyrelsens bedömning var att eftersom H.A. ”inte förstått vilka han donerat pengar till bör det räcka med att distriktsordföranden förklarar för honom att han var vilseförd och att medvetna donationer till odemokratiska organisationer är intolerabla”.[2966] Därefter lades ärendet till handlingarna.

Ett tredje fall från 2008 rörde även det donationer. Göran Lagrot, som var ersättare i Göteborgs kommunfullmäktige, hade 2007 vid 21 tillfällen skickat pengar till *Svenska motståndsrörelsen* via sina två telefonabonnemang. Själv hävdade Lagrot att han brukade låna ut sina telefoner till vänner och att det måste varit någon av dessa som gjort inbetalningarna.[2967] VU ansåg att förklaringen inte var trovärdig, och partistyrelsen valde därför att öppna ett uteslutningsärende.[2968] När detta meddelades Lagrot betonades att ”[p]artistyrelsen ser mycket allvarligt på uppgifterna om donationer till en nazistisk organisation. Att skänka pengar till en sådan organisation måste anses oförenligt med medlemskap i Sverigedemokraterna”.[2969] Vid det efterföljande partistyrelsemötet konstaterades att Lagrot skriftligen hade avsagt sig medlemskapet. Man beslöt att lägga ärendet till handlingarna och noterade att om en ny medlemsansökan inkom från Lagrot så skulle den behandlas av partistyrelsen.[2970]

De två sista ärendena handlade om inköp av litteratur eller skivor. Det första rörde Karin Svensson, kommunfullmäktigeledamot i Orsa. Hon hade beställt en bok från *Nationalsocialistisk*

2964 Protokoll från VU-möte den 31 januari 2008, punkt 22; Pärm 12.
2965 Protokoll från partistyrelsens möte den 9 februari 2008, punkt 17; Pärm 12.
2966 Ibid., punkt 18.
2967 Mikael Ekman & David Baas, ”Sverigedemokrater stödjer nazister”, *Expo*, publicerad den 29 januari 2008: https://expo.se/2008/01/sverigedemokrater-stödjer-nazister (Hämtad: 2023-06-29).
2968 Protokoll från partistyrelsens möte den 9 februari 2008, punkt 22; Pärm 12.
2969 Brev från partisekreterare Björn Söder till Göran Lagrot, daterat den 11 februari 2008; Pärm 12.
2970 Protokoll från partistyrelsens möte den 5 april 2008, punkt 24; Pärm 12.

fronts internetbutik. Själv uppgav hon att det var en skönlitterär bok.[2971] Partistyrelsen valde även i detta fall öppna ett uteslutningsärende och Svensson ombads att inkomma med ett yttrande.

I sitt yttrande framförde Svensson att hon även, några år tidigare, köpt en bok från *Expo*, och beskrev sin inställning på följande vis: ”Jag anser att bara för att jag köper böcker från ett visst förlag så behöver jag nödvändigtvis inte sympatisera med åsikter som förknippas med dessa. Har även köpt litteratur från Libris och SD-butiken. Skulle detta göra mig till någon kristen-rånluvevänster-mitten-nasse?”[2972] Svensson tillade att hon hade talat med den lokala partirepresentanten och lovade att i framtiden tänka sig för så att hon inte ”trampar i klaveret”.[2973] Ärendet gav upphov till en mer principiell diskussion i partistyrelsen som utmynnade i följande ståndpunkt: ”Partistyrelsen menar att man inte kan bestämma över vad medlemmar läser och inte läser. Däremot anser partiledningen att man bör vara försiktig med från vilka förlag man beställer litteratur.”[2974] Partistyrelsen ansåg att ärendet ”efter redan vidtagna åtgärder av distrikt Svea” kunde läggas till handlingarna.[2975] Vari dessa åtgärder bestod framgick inte, men troligtvis utgjordes åtgärden av det samtal som Svensson hade haft med den lokala partirepresentanten.

Det sista uteslutningsärendet av denna typ gällde Richard Mattsson, som var Sverigedemokraternas ersättare i kommunfullmäktige i Åstorp. Mattson hade gjort inköp från Nordiska Förlaget, bland annat CD-skivor av vit makt-musikbanden Skrewdriver och Swastika.[2976] Vid den här tidpunkten var Nordiska förlaget ”Skandinaviens i särklass största distributör av Vit makt-musik, högerextrem propaganda och litteratur”.[2977]

När partistyrelsen behandlade ärendet framkom att Mattsson visserligen hade medgett att han köpt skivorna, men att detta hade skett fyra år tidigare. Eftersom inget yttrande över Mattsson hade inkommit från distriktsordföranden i SD-Syd, så valde partistyrelseledamoten Tony Wiklander att ge ett utlåtande; enligt Wiklander hade ”Richard Mattsson inga som helst sympatier för nazism”.[2978] Partistyrelsen valde att göra en ”helhetsbedömning” av Mattsson och beslutade att lägga ärendet till handlingarna.[2979]

Konkreta sympatiyttringar

I något enstaka fall motiverades uteslutningarna genom hänvisningar till att partimedlemmen ifråga

---

[2971] Mikael Ekman & David Baas, ”Sverigedemokrater stödjer nazister”, *Expo*, publicerad den 29 januari 2008: https://expo.se/2008/01/sverigedemokrater-stödjer-nazister (Hämtad: 2023-06-29).
[2972] Brev från Karin Svensson till partisekreterare Björn Söder, odaterat; Pärm 12.
[2973] Ibid.
[2974] Protokoll från partistyrelsens möte den 9 februari 2008, punkt 20; Pärm 12.
[2975] Ibid.
[2976] Se dokument märkt ”Mattsson, Richard”, odaterat; Pärm 12.
[2977] Daniel Olsson, ”Nordiska förlagets ägare åtalad”, *Expo*, publicerad den 8 mars 2005: https://expo.se/2006/03/nordiska-förlagets-ägare-åtalad (Hämtad: 2023-05-17).
[2978] Protokoll från partistyrelsens möte den 9 februari 2008, punkt 21; Pärm 12.
[2979] Ibid.

hade gjort hitlerhälsning, vilket får ses som en konkret sympatiyttring för nationalsocialismen.[2980] Ett av dylika uteslutningsärenden öppnades 2003 och gällde en tidigare relativt högt uppsatt partifunktionär: Sven-Erik Larsson från Borlänge. Larsson hade varit partiaktiv sedan första hälften av 1990-talet. 1995 var han bland annat som ansvarig för SD-Gävleborg–Kopparberg och 1996 vice ordförande för SD-Dalarna.

Det var Tommy Funebo som i januari 2003 meddelade partistyrelsen att han yrkade på öppnande av ett uteslutningsärende mot Larsson på grund av ”partiskadlig verksamhet”.[2981] Anledningen var att Larsson fotograferats i ett privat sammanhang när han gjorde ”Hitlerhälsning”.[2982] Av källmaterialet framgår att detta dessutom hade skett på ”AH:s födelsedagsfest”, där ”AH” rimligtvis ska uttydas ”Adolf Hitler.”.[2983] På det efterföljande partistyrelsemötet beslutades att ett uteslutningsärende skulle öppnas.[2984] Ärendet bordlades dock ”för inhämtande av material”.[2985] Först i mitten av mars beslutade partistyrelsen att utesluta Larsson.[2986]

PREVENTIVA UTESLUTNINGAR

Från 2003 och framåt har en handfull ärenden identifierats som visar att uteslutningsinstrumentet började användas på ett nytt sätt. Generellt sett var uteslutningarna *reaktiva*. Det allra vanligaste tillvägagångssättet var att partiledningen fick kännedom om en medlems agerande eller åsikter – antingen genom ett uppmärksammande i massmedierna eller genom rapporter från andra medlemmar eller partifunktionärer. Om de initiala uppgifterna bedömdes som trovärdiga blev frågan till ett personärende som diskuterades och som senare kunde leda fram till att ett uteslutningsärende öppnades. Tillvägagångssättet byggde på att konkreta och, oftast, aktuella anklagelser riktades mot en partimedlem. Från 2003 kom dock denna typ av uteslutningsärenden att kompletteras med vad som kan benämnas en *preventiv* användning av uteslutningsinstrumentet.

Curt Eiberling

Det första exemplet utgjordes av partimedlemmen Curt Eiberling (1927–2004). Denne hade varit aktiv i den nationella rörelsen sedan åtminstone 1970-talet och där gjort sig ett namn som poet. Hans verk hade exempelvis publicerats i *Nordiska rikspartiets* tidning *Solhjulet*, bland annat dikten ”Rasidealismen”:

[2980] Se exempelvis ärendet mot Jimmy Windeskog nedan.
[2981] E-postmeddelande från Tommy Funebo till Mikael Jansson, skickat den 6 januari 2003, punkt 2; Pärm 7.
[2982] Brev från Tommy Funebo till Sven-Erik Larsson, daterat den 12 februari 2003; Pärm 7.
[2983] E-postmeddelande från Tommy Funebo till Mikael Jansson, skickat den 6 januari 2003, punkt 2; Pärm 7.
[2984] Protokoll från partistyrelsens möte den 18 januari 2003, punkt 33. Pärm 7.
[2985] Protokoll från partistyrelsens möte den 22 februari 2003, punkt 18; Pärm 7.
[2986] Protokoll från partistyrelsens möte den 15 mars 2003, punkt 7; Pärm 7.

Låt ej belackare förleda dig
att lämna rasidealismens lära.
Blott den ger skäl att mänskan riktigt ära
och hindrar henne att förnedra sig.

Europas raser kan förvisso ej
fullkomnas, om de ej förmår att sära
sig från semiter och negrer, svära
vid blodets renhet att försvara sig.[2987]

Eiberling umgicks i kretsarna kring Per Engdals *Nysvenska rörelsen* och gav i dessa sammanhang uttryck för antidemokratiska idéer.[2988] I början av 1980-talet återfanns Eiberling i anslutning till BSS. Såväl *BSS-Nytt* som *Patrioten* publicerade Eiberlings dikter samt en insändare, och tidningarna gjorde även reklam för en av hans sonettsamlingar.[2989] Dessa publikationer var inte lika explicita i sitt ras- och rasåtskillnadstänkande som den i *Solhjulet*, men i en av dem gav Eiberling uttryck för sin längtan efter en ny människotyp som var förankrad i sin ”rassubstans”:

> Det borde numera stå klart för många att den människa som för närvarande dominerar i Sverige är för ytlig för att ett riktigt samhälle skall kunna existera. Vi behöver en djupare människa, en människa som är förankrad i sin rassubstans, sin hembygd, sin historia och sin kultur och gärna i en metafysik av religiöst eller profant slag. Här har vi människans eviga fästen.[2990]

När Sverigedemokraterna bildades var Eiberling en av dem som tidigt anslöt sig. Han återfinns bland de sympatisörer som i årsskiftet 1990/1991 skrev under den namninsamling som krävdes för att registrera Sverigedemokraterna som politiskt parti inför riksdagsvalet 1991.[2991] Enligt en uppgift blev Eiberling tidigt livstidsmedlem i partiet, men valde att inte aktivera sig och avhöll sig

---

[2987] Dikten ”Rasidealismen”, ingående i Curt Eiberlings diktsamling *Kampen mot nedåtsträvaren*, återgiven i *Solhjulet*, 7:e utg., s. 1. Se även osign., ”Recensioner”, *Solhjulet*, nr 1 1979, s. 26.

[2988] Madeleine Gedin, ”Varför smet han till Sverige?”, *Aftonbladet* den 14 augusti 1981, s. 15. I artikeln är namnet Eiberling felstavat: ”Ejbeling”.

[2989] För dikterna, se sign. C.E. [Curt Eiberling], ”Invandrarlakejen”, *BSS-Nytt*, nr 3 (1983), s. 1 och ”En djupare människa”, *BSS-Nytt*, nr 3 (1983), s. 5. För insändaren, se Curt Eiberling, ”Bevara Sverige Svenskt”, *Patrioten*, nr 3 (1984), s. 3. För annonsen för Eiberlings fyra första sonettsamlingar från åren 1977–1980, se ”En djupare människa”, *BSS-Nytt*, nr 4 (1983), s. 4.

[2990] Sign. C.E [Curt Eiberling], ”En djupare människa”, *BSS-Nytt*, nr 3 (1983), s. 5.

[2991] Se Curt Eiberlings underskift i ansökan om registrering av partibeteckning, den 2 juni 1990; Pärm 22.

från ”några politiska utspel utanför partiet.”[2992] Den enda publikationen av honom som har återfunnits i den sverigedemokratiska partipressen är dikten ”Från ABF till IBF” som var införd i *SD-Kuriren* 1996.[2993] Detta verk kan närmast beskrivas som politisk satir i främlingsfientlig språkdräkt. Titeln beskriver en tänkt ombildning av Arbetarnas bildningsförbund (ABF) till Invandrarnas bildningsförbund (IBF), för att ”dräggen utifrån behöver bildas, så att de ej berikar vår kultur”.[2994]

I september 2003 föreslog VU att partistyrelsen skulle öppna ett uteslutningsärende mot Eiberling.[2995] Grunderna för denna åtgärd framgår inte av protokollet. Vid ett partistyrelsemöte den 26 oktober togs ärendet upp till diskussion. Ett flertal förslag fanns representerade: öppna uteslutningsärende, lägga ner ärendet, bordlägga det eller ge Eiberling en ”informell” skriftlig uppmaning att lämna partiet.[2996] Inte heller i detta sammanhang framgick vad som utgjorde uteslutningsgrunden. I den votering som följde valde partistyrelsen med röstsiffrorna 11–4 att öppna uteslutningsärende hellre än att uppmana Eiberling att lämna partiet.[2997] På ett efterföljande partistyrelsemöte i december 2003 uteslöts han. En ledamot reserverade sig mot detta: Tommy Funebo.[2998] Av hans reservation framgår att anklagelserna mot Eiberling gick ut på att han skulle vara ”nazist”, det vill säga att uteslutningsgrunden var ideologisk avvikelse.[2999] Detta menade Funebo inte vara styrkt. Två år senare, efter att Funebo valt att lämna partiet, kom han att kommentera uteslutningen av Eiberling på sin blogg. Där hävdade han att uteslutningen sannolikt handlade om rent partiinterna konflikter: ”Skälet till uteslutningen var sannolikt att Eiberling under distriktsårsmötet i Stockholm samma år tagit ställning emot partiets dåvarande viceordförande Johan Rinderheim och ställning för den rinderheimkritiske valberedare som sedan mobbades ut och tvingades lämna landet.”[3000]

Den förklaring som Funebo presenterade retrospektivt framstår, av flera skäl, som mindre sannolik än den uteslutningsgrund som anfördes, det vill säga Eiberlings ideologiska bakgrund. För det första uteslöts vid exakt samma tid en annan av Sverigedemokraternas veteraner med nationalsocialistisk bakgrund, Nils Rydström (se nedan), som knappast hade några kopplingar till Stockholmsdistriktet och eventuella intriger där. Det är dock möjligt att det var först i samband med distriktsårsmötet i Stockholm som partiledningen upptäckte att Eiberling var medlem i

2992 Se inlägget ”Curt Eiberling 79 år” av Tommy Funebo, publicerat den 5 januari 2006 på bloggen Objektiv SD-mirror: https://toto222.wordpress.com/2006/01/05/curt-eiberling-79-ar/ (Hämtad: 2023-06-17).
2993 Curt Eiberling, ”Från ABF till IBF”, *SD-Kuriren*, nr 26 (1996), s. 5.
2994 Ibid.
2995 Protokoll från VU-möte den 28 september 2003, punkt 3.5; Pärm 8.
2996 Protokoll från partistyrelsens möte den 26 oktober 2003, punkt 17(18); Pärm 8.
2997 Ibid.
2998 Protokoll från partistyrelsens möte den 14 december 2003, punkt 15; Pärm 8.
2999 Se Tommy Funebos skriftliga reservation vid partistyrelsens möte den 14 december 2003; Pärm 8.
3000 Se inlägget ”Curt Eiberling 79 år” av Tommy Funebo, publicerat den 5 januari 2006 på bloggen Objektiv SD-mirror: https://toto222.wordpress.com/2006/01/05/curt-eiberling-79-ar/ (Hämtad: 2023-06-17).

Sverigedemokraterna, och därför valde att agera när de fick denna information. Det finns åtminstone ett exempel på att partiledningen ibland inte kände till vilka veteraner från nationella rörelsen som var medlemmar av partiet (se behandlingen av Lars Hultén nedan).

För det andra uppfattade partiledningen långt senare att det hade etablerats en praxis att i preventivt syfte utesluta medlemmar med samma bakgrund, även om det inte fanns några specifika och dagsaktuella anklagelser: ”Sverigedemokraterna har de senaste åren uteslutit folk som ännu inte skadat partiet, men vars beteende eller politiska agenda skulle kunna vara skadligt om det upptäcktes av utomstående.”[3001]

För det tredje är tidpunkten relevant. För från denna tidpunkt och framåt kom partiledningen att väcka uteslutningsärenden mot partiveteraner mer generellt. Huruvida man hade varit partiaktiv sedan Klarströms dagar var mindre relevant än hur man agerade och vilka åsikter man gav uttryck för. Den mest näraliggande tolkningen är att ärendet mot Eiberling faktiskt hade sin grund i hans gedigna bakgrund inom nationella rörelsen och att det var denna som sågs som en potentiell belastning för partiet.

Nils E. Rydström

En annan partimedlem som uppvisade likheter med Eiberling, åtminstone när det gällde ett långvarigt engagemang inom den nationella rörelsen, var Nils E. Rydström (1918–2009) från Moheda i Småland. Rydström kom i kontakt med *Nordiska rikspartiet* under tidigt 1960-tal och inledde ett långt samarbete med dess partiledare Göran Assar Oredsson.[3002] Rydström blev en välbekant gestalt inom den nationella rörelsen genom *Wärendsbladet*, den tidning som han utgav under tidsperioden 1961–2004. Innehållet i tidskriften kan beskrivas som högst eklektiskt. Rydström var en varm anhängare av Are Waerlands hälsofilosofi och uppvisade ett andligt intresse. Ideologiskt omfattade tidningen en nationalistisk grundsyn, men med betydande inslag av nationalsocialism och förintelseförnekande.

Under 1990-talet var Rydström engagerad i *Sveriges Nationella Förbund*, som vid denna tid var splittrat i tre fraktioner. Efter att ordföranden Ulf Hamacher hade avlidit 1993 samlades dessa till ett extra årsmöte för att välja ny styrelse. Vid detta tillfälle var Rydström närvarande och företrädde Malmöfraktionen, som utgjorde den nationalsocialistiska fraktionen av de tre.[3003]

Enligt egen utsago hade Rydström varit medlem i Sverigedemokraterna sedan starten.[3004] Detta är knappast särskilt förvånande mot bakgrund av innehållet i *Wärendsbladet* under framförallt

---

[3001] Protokoll från partistyrelsens möte den 13 december 2008, punkt 21; Pärm 13.
[3002] Sign., ”Red.”, ”100 år sedan Nils Erik Rydström föddes”, *Nordfront*, publicerad den 14 mars 2018: https://nordfront.se/100-ar-sedan-nils-erik-rydstrom-foddes (Hämtad: 2023-07-03).
[3003] Tobias Hübinette, ”SNF: Extremhögerns gubbmaffia”, *Expo*, nr 1 1997, s. 15.
[3004] Brev från Nils E. Rydström till SD-Syd, daterat den 14 juli 2003; Pärm 8.

första hälften av 1990-talet. Så tidigt som 1990 återgavs i *Wärendsbladet* Sverigedemokraternas medlemsbulletin och partiets flygblad, samt kontaktuppgifter till partiets kommunföreningar.[3005] I ett nummer 1993 gav Rydström *Wärendsbladet* partibeteckningen ”Oberoende Sverigedemokratisk”.[3006] Under 1994 förekom såväl reklam som nyhetsrapportering från Sverigedemokraternas lokala manifestationer i Småland.[3007] Rydström publicerade sig också i *Sveamål*.[3008] Även direkta kontakter mellan Rydström och Sverigedemokraterna förekom. 1993 upplät Rydström sin mark i Moheda till SDU:s sommarläger som detta år hölls i Småland.[3009] Rydström tackades för hjälpen i *SD-Bulletinen*.[3010] Några spår efter ett aktivt partiengagemang i Sverigedemokraterna har dock inte kunnat återfinnas i det genomgångna källmaterialet.

I augusti 2003 föreslog partisekreterare Björn Söder att partistyrelsen skulle öppna ett uteslutningsärende mot Rydström. Skälet till detta var dels Rydströms ideologiska bakgrund, dels den skada som partiet skulle kunna åsamkas om hans medlemskap blev offentligt:

> Det har kommit till min och mitt distrikts kännedom att en person vid namn Nils Rydström i Moheda är medlem i partiet. Rydström är känd som utgivare av det nazistiska bladet ”Wärendsbladet” och har under många år distribuerat detta till SD-boxar runt om i landet. Man har dock avfärdat honom som en galning som skickar ”skit” till oss. I senaste utskicket påtalar Rydström att han är medlem i SD och funderar på att starta lokalavdelning i Moheda med omnejd. Att han är medlem i partiet är en katastrof i sig men att han även tänker starta upp avdelningar i SD:s namn på eget bevåg är än värre. Nils Rydström måste uteslutas då han inte står på samma ideologiska grund som partiet och då han kan orsaka partiet stor skada om han offentliggör sitt medlemskap.[3011]

Vid påföljande partistyrelsemöte togs frågan upp till behandling. Fem ledamöter yrkade på bifall. Arnold Boström och Tommy Funebo yrkade på avslag; den senare föreslog att VU skulle få i uppdrag att ”diskutera värdegrund med Rydström”. Partistyrelsen beslöt att gå på Söders linje.[3012] När ärendet återupptogs på efterföljande partistyrelsemöte konstaterades att Rydström hade lämnat

3005 För dessa uppgifter, se *Wärendsbladet*, nr 7 1990, s. 7, nr 4 1990, s. 2, resp. nr 11 1990, s. 5.
3006 *Wärendsbladet*, nr 13 1993, s. 1.
3007 Se exempelvis osign., ”Sverigedemokraterna”, *Wärendsbladet*, nr 8 1994, s. 5, samt osign., ”Seger i Växjö”, *Wärendsbladet*, nr 10 1994, s. 5.
3008 Nils E. Rydström, ”Gränsskydd och livsmedelspriser” *Sveamål*, nr 1 (1991), s. 11.
3009 Osign., ”Sommartältläger med problem”, *Wärendsbladet*, nr 13 1993, s. 2.
3010 Osign., ”Sommarläger i Småland!”, *SD-Bulletinen*, nr 8 1993, s. 5.
3011 Partisekreterare Björn Söders förslag till partistyrelsen, daterat den 19 augusti 2003; Pärm 8.
3012 Protokoll från partistyrelsens möte den 7 september 2003, punkt 11; Pärm 8.

partiet och att inga åtgärder därför var nödvändiga.[3013]

Lars Hultén

En partiveteran som kunde uppvisa ett engagemang som sträckte sig tillbaka till BSS-tiden och vars medlemskap i Sverigedemokraterna kom att uppmärksammas av partiledningen först 2007 var Lars Hultén (1943–2017). Hultén var mest känd som arrangör av Karl XII-manifestationerna i Lund. Redan som student hade han 1965, i egenskap av ordförande för 30 novemberföreningen i Lund, arrangerat den första Karl XII-manifestationen sedan 1948.[3014] Under 1970-talet återfanns han inom *Nordiska rikspartiet*.[3015] På 1990-talet var han verksam inom *Sveriges Nationella Förbund*, där han åren 1995–1996 även innehade posten som vice ordförande.[3016]

Parallellt med detta engagemang var Hultén medlem först i BSS och sedan i Sverigedemokraterna. Han tillhörde den exklusiva skara av partiveteraner som hade varit närvarande vid det möte i november 1979 då BSS grundades.[3017] Enligt en annan av BSS-grundarna – Jerker Magnusson – var Hultén på den tiden ”inte speciellt aktiv men han fanns ändå med”.[3018] I slutet av 1980-talet uppgav dock en avhoppad ledamot att BSS-medlemmarna var i majoritet i 30 novemberföreningens styrelse, så överlappningen mellan de två organisationerna torde varit betydlig.[3019]

När Hultén 1988 i en intervju i *Aftonbladet* medgav att han hade varit medlem i BSS ledde detta till att han omplacerades på sitt arbete på Allmänna häktet i Stockholm.[3020] Miljön på häktet, där för övrigt även Jerker Magnusson arbetade, hade rykte om sig att vara präglad av rasism. Detta uppmärksammades i massmedierna, som gav Hultén epitetet ”häktets führer”.[3021] Det fanns dock inga belägg för att Hultén skulle ha ”deltagit i övergrepp mot invandrare på häktet” och en kvällstidning fälldes för sina publikationer.[3022] 1991 fick Hultén upprättelse då Arbetsdomstolen slog fast att omplaceringen var olaglig, och han återfick sin gamla tjänst.[3023]

I likhet med medlemskapet i BSS tycks Hultén ha valt att inte spela någon framträdande roll inom Sverigedemokraterna. Hans medlemskap har, fram till 2007, inte avsatt några spår i

---

[3013] Protokoll från partistyrelsens möte den 26 oktober 2003, punkt 15; Pärm 8.
[3014] Lööw, *Nazismen i Sverige 1980–1999*, s. 392 f.
[3015] Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 114.
[3016] Tobias Hübinette, ”SNF: Extremhögerns gubbmaffia”, *Expo*, nr 1 1997, s. 15.
[3017] Osign., ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad på Svegot, den 19 augusti 2018: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/ (Hämtad: 2022-04-14).
[3018] Ibid.
[3019] Andrés Brink Pinto & Johan Pries, *Trettionde november: Kampen om Lund 1985–2008* (Lund, 2013), s. 13.
[3020] Osign., ”Klappjakt på patrioter på Kronobergshäktet i Stockholm”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 1 1989, s. 3.
[3021] Lodenius & Larsson, *Extremhögern*, s. 114.
[3022] Ibid., s. 115.
[3023] Calle von Essen, ”Rentvådd – och åter i häktet”, *Expressen*, den 10 oktober 1991.

partiarkivet, och han omnämns endast vid ett tillfälle i de genomgångna partipublikationerna.[3024] En naturlig kontaktyta utgjordes av de offentliga manifestationerna. Detta gällde i första hand de Karl XII-manifestationer i Lund som Hultén arrangerade och som Sverigedemokraterna rekommenderade sina medlemmar att delta i under åren 1988–1990.[3025] Men Hultén deltog även i de manifestationer som Sverigedemokraterna valde att arrangera från och med 1991.[3026]

I slutet av augusti 2007 uppmärksammade Björn Söder partistyrelsen på att Hultén var medlem i partiet och föreslog att ett uteslutningsärende skulle öppnas:

> Lars Hultén är tydligen medlem i sverigedemokraterna. Han har under lång tid varit känd för att umgås nära personer som står partiet långt ifrån vad gäller ideologi. På en bild (se bilaga) från årets nazistiska marsch ”Folkets marsch” den 6 juni ses Lars Hultén gå med i marschen. Detta måste betecknas som partiskadlig verksamhet eftersom han i tid och otid dyker upp på olika arrangemang som sverigedemokraterna håller.[3027]

Till ärendet fogade Söder ett fotografi föreställande Hultén i ett demonstrationståg.[3028] Partistyrelsen beslöt att uteslutningsärende skulle öppnas.[3029] Detta meddelades Hultén i ett brev ett par dagar senare. I brevet betonade Söder att ”Folkets marsch” arrangerades av nationalsocialistiska organisationer, såsom *Info-14*, *Nationalsocialistisk front* och *Svenska motståndsrörelsen*, och att Hulténs medverkan ”måste anses utgöra skada för partiet” då denne även var medlem i Sverigedemokraterna.[3030]

I sitt svar en månad senare ifrågasatte Hultén Söders beskrivning av marschen: ”Någonting ’nazistiskt’ förekom i alla fall icke i de delar av tåget jag kunde överblicka. Där syntes endast trevliga och väldisciplinerade svenska ungdomar.”[3031] Hulténs brev uteslöt dock vissa inslag i arrangemanget, exempelvis att en högtalarbil åtföljde demonstrationståget och spelade ”marschmusik från 1930-talets nationella rörelser”, att Pär Öberg från *Svenska motståndsrörelsen* utbringade i ett trefaldigt ”Hell seger” i sitt tal eller att publiken skanderade ”död

---

[3024] I en artikel i medlemsbulletinen 1989 uppmärksammades beslutet att omplacera Hultén; se osign., ”Klappjakt på patrioter på Kronobergshäktet i Stockholm”, *Sverigedemokraternas medlemsbulletin*, nr 1 1989, s. 3.
[3025] Se kap. 6 för mer information. Anders Klarström omnämner kontakterna med Hultén i sin självbiografi; Klarström, *Prima Victoria*, s. 85.
[3026] Se exempelvis fotografiet från Engelbrektsmarschen 1994, återgivet på SD-Arkivet: www.sdarkivet.com/bildarkiv_1994.php (Hämtad: 2023-07-06).
[3027] Protokoll från partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007, punkt 12; Pärm 12.
[3028] Dokument märkt ”Personärende Lars Hultén, Stockholm”, odaterat; Pärm 12.
[3029] Protokoll från partistyrelsens möte den 24–25 augusti 2007, punkt 12; Pärm 12.
[3030] Brev från partisekreterare Björn Söder till Lars Hultén, daterat den 27 augusti 2007; Pärm 12.
[3031] Brev från Lars Hultén till partisekreterare Björn Söder, daterat den 27 september 2007; Pärm 12.

åt ZOG” när Björn Björkqvist från *Nationalsocialistisk front* greps av polisen.[3032]

Framförallt uttryckte Hultén i sitt brev förvåning över uteslutningsärendet och valde att framhålla sina insatser för partiet:

> Uteslutningshotet kommer nu från ett håll där jag hittills icke i min vildaste fantasi kunnat tänka mig något sådant. Som upphovsman till parollen ”Stoppa invandringen! Bevara Sverige svenskt!” torde jag ha spelat en icke obetydlig roll i förspelet till Sverigedemokraternas framträdande som politiskt parti, en roll som kostat mig personliga uppoffringar och arbetsrättsliga konflikter. Jag är och ämnar förbliva medlem i en rörelse i vilken jag representerar en direkt kontinuitet från dess ursprung.[3033]

På efterföljande partistyrelsemöte i november 2007 togs ärendet upp till behandling. Partistyrelseledamoten Anna Hagwall lät meddela att Hultén kände sig ”orättvist behandlad”.[3034] Aningen ironiskt hade Hultén året innan tagit upp frågan om partiets behandling av gamla trotjänare till diskussion på SD-Stockholms distriktsårsmöte: ”Lars Hultén önskade föra till protokollet att mångåriga medlemmar förtjänar större respekt än att uteslutas, syftande särskilt på Curt Eiberling som uteslöts 2003.”[3035] Partistyrelseledamoten David Lång framförde kritik av själva ärendehanteringen.[3036] Trots dessa invändningar valde partistyrelsen att utesluta Hultén med omedelbar verkan.[3037]

RASTEMATIKEN

Mot bakgrund av de föreställningar om ras och rasskillnader samt upptagenheten med rasblandningens faror som öppet kom till uttryck under Sverigedemokraternas första år, ibland tillsammans med främlingsfientliga uttryck, är det inte förvånande att flera exempel på detta återfinns bland person- och uteslutningsärendena även långt senare.

[3032] För dessa uppgifter, se osign. ”900 nationalister marscherade genom Stockholm på nationaldagen”, publicerad den 8 juni 2006 i *Realisten*: https://www.realisten.se/2006/06/08/900-nationalister-marscherade-genom-stockholm-pa-nationaldagen/ (Hämtad: 2023-06-29), samt sign. ”Red.”, ”Folkets marsch 2006”, publicerad på den 6 juni 2006 på *Info-14*: http://www.info14.com/2006-06-07-stort_nationaldagsfirande_i_stralande_solsken.html (Hämtad: 2023-06-29), resp. Daniel Olsson, Anna Amnéus & Kajsa Lindhof, ”Hätskt när nazister firade nationaldagen”, *Expo*, publicerad den 6 juni 2006: https://expo.se/2006/06/hätskt-när-nazister-firade-nationaldagen (Hämtad: 2023-07-03).
[3033] Brev från Lars Hultén till partisekreterare Björn Söder, daterat den 27 september 2007; Pärm 12.
[3034] Protokoll från partistyrelsens möte den 7 november 2007, punkt 17; Pärm 12.
[3035] Protokoll från SD-Stockholms distriktsårsmöte den 21 februari 2006, punkt Ä; Pärm 24.
[3036] Protokoll från partistyrelsens möte den 7 november 2007, punkt 17; Pärm 12. Vari ärendehanteringen hade brustit framgår inte av protokollet, men möjligtvis gällde det att den berörda styrelsen i Stockholmsdistriktet som Lång företrädde inte hade fått lämna ett yttrande över uteslutningsärendet. Vare sig i partiarkivet eller i ovanstående protokoll har något sådant yttrande återfunnits eller återgivits.
[3037] Ibid.

Per Wahlberg

Ett av dessa ärenden gällde Per Wahlberg, en av partiets kandidater till kommunfullmäktige i Landskrona 2010. I september detta år uppmärksammade *Dagens Nyheter* ett inlägg som Wahlberg hade gjort på en blogg han drev i egen regi. I inlägget, som synbarligen handlade om svarta afrikaners utvecklingsnivå, återfanns bland annat följande stycke:

> Under många tusentals år har negern kunnat softa i värmen, käka lite bananer, våldta någon förbipasserande kvinna eller unge, slåss med andra negerhannar och äta upp dem, spela lite trumma, springa omkring lite, fånga nån antilop, käka lite bananer, knulla lite, berusa sig på jästa frukter eller örter, osv. Så har det hållit på under årtusendena utan att något evolutionärt tryck i form av miljöfaktorer har tvingat negern att utvecklas i annan riktning.[3038]

Stycket var ett citat som Wahlberg sade sig ha hittat på Flashback, men han återgav det affirmativt, och på en direkt fråga från DN-journalisten tillade han att han tyckte det var ”en ganska träffande beskrivning”.[3039]

Uppmärksammandet ledde till att uteslutningsärende väcktes i VU samma dag som artikeln publicerades.[3040] Som grund angavs ovanstående citat och det faktum att Wahlberg inte hade tagit avstånd från det: ”Citaten på din blogg står i fullständig konflikt med Sverigedemokraternas uppfattning. Att du dessutom inte tar avstånd från dessa citat leder till ifrågasättande av om du delar Sverigedemokraternas grundläggande värderingar”.[3041] På efterföljande partistyrelsemöte uteslöts Wahlberg ur partiet.[3042]

T.L.

Ett annat uteslutningsärende på ett likartat tema gällde partimedlemmen T.L. från Botkyrka 2010. Ärendet hade inte sin upprinnelse i något massmedialt avslöjande utan väcktes istället av Christian Westling som vid denna tid var aktiv inom SD-Stockholm Stad. Anledningen var att T.F. på sin Facebooksida hade kommenterat ett inlägg med orden:

> Hoppas att de hänger negerdjäveln! Sådanna [sic] som honom, förtjänar inget

[3038] Utskrift av artikel av Jenny Stiernstedt, ”SD-politiker: Afrikaner programmerade att våldta barn”, publicerad i *Dagens Nyheter*, den 3 september 2010; Pärm 14.
[3039] Ibid.
[3040] Brev från partisekreterare Björn Söder till Per Wahlberg, daterat den 3 september 2010; Pärm 12.
[3041] Ibid.
[3042] Protokoll från partistyrelsens möte den 2 oktober 2010, punkt 16; Pärm 12.

> annat än att avlivas! Detta är en av de (100-tals) anledningarna till varför man ALDRIG, ALDRIG... ALDRIG ska röra sig själv ute (på kvällar, nätter & tidiga mornar) i vårt NYA och mer SPÄNNANDE Sverige, som Sahlin med kompani har avlat fram genom 35 års massinvandring och mångkultur![3043]

Vad som föranledde kommentaren framgick inte, men den var tillräcklig för att ett uteslutningsärende skulle väckas. I brevet till T.L. framhöll partisekreteraren: ”Att uttrycka sig på sådant sätt och hysa sådana åsikter står i stark konflikt med Sverigedemokraternas åsikter och ideologiska grund.”[3044] I enlighet med partistadgarna gavs T.L. möjlighet att yttra sig, men avstod från att formulera ett sådant. Av det yttrande som inkom från den kommunförening som T.L. tillhörde framgick däremot att föreningen inte motsatte sig uteslutning.[3045] Vid ett partistyrelsemöte två månader senare beslutades att T.L. skulle uteslutas ”med omedelbar verkan”.[3046]

Björn Lennartsson

I början av november 2002 framkom att Björn Lennartsson, Sverigedemokraternas nyvalde kommunfullmäktigeledamot i Askersund, hade ringt in till SR Örebro och lämnat ett meddelande på redaktionens telefonsvarare. Meddelandet framstår som förvirrat, och det är svårt att göra rättvisa åt vad som faktiskt sägs, men det framgår dock att Lennartsson invände mot att radion spelade musik med svarta rapartister:

> [Oartikulerade brölande ljud] Blåneger! [Fortsättning av bröl] Det här är Björn Lennartsson. Sluta spela den där förbannade negern som du håller på och rapar med fram och tillbaka. [Fler oartikulerade ljud] Förbannade negerdjävlar som håller på håller på och rapar och bölar som ena kalvar, kan ni inte sluta med det där förbannade tramset. Du ska hålla på i flera år. Du är en djävel på att sabotera svenska folket. Jag vill inte höra sånt där – djävla dynga! Fattar du det för helvete![3047]

Partistyrelsen tog i ett pressmeddelande avstånd från Lennartssons uttalande: ”Vi tar avstånd från Lennartssons uttalanden och utgår ifrån att han själv gör detsamma. I övrigt vidtar vi inga åtgärder

---

[3043] Protokoll från partistyrelsens möte den 23 november 2010, punkt 20; Pärm 12.
[3044] Brev från partisekreterare Björn Söder till T.L., daterat den 7 oktober 2010; Pärm 12.
[3045] Protokoll från partistyrelsens möte den 23 november 2010, punkt 20; Pärm 12.
[3046] Protokoll från partistyrelsens möte den 17 januari 2011, punkt 14; Pärm 12.
[3047] Egen transkription av Lennartssons ljudmeddelande, klippet ”Sverigedemokrat ringer SR Örebro”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=upXZ1im1leU (Hämtad: 2023-07-22).

förrän Lennartsson fått möjlighet att förklara sig.”[3048] Lennartsson bad om ursäkt på *SD-Kurirens* webbsida.[3049] Därmed framstod saken som utagerad.

Lennartsson kom dock återigen att uppmärksammas medialt i mars 2003, då *Nerikes Allehanda* publicerade ett brev som Lennartsson skickat till ledarredaktionen.[3050] Lennartssons brev innehöll denna gång inga utfall mot svarta musikartister, däremot var det tämligen hårt formulerat: ”Jag tror att det ’går vägen’ i valet. Då kan ni på ledarsidan på Nerikes Allehanda och era djävla gelikar tvingas svälja era unkna spyor som ni så ofta levererar. Tills vidare kan ni dra åt helvete i några veckor.”[3051]

Denna gång kom Lennartssons agerande att resultera i ett uteslutningsärende. Inför partistyrelsens möte i juli 2003 beskrev Mikael Jansson ärendet på följande vis: ”Partiets fullmäktigeledamot i Askersund har gjort sig skyldig till uttalanden som inte står i linje med partiets åsikter eller profil, samt har i och med detta stött sig med flera personer inom och utom partiet.”[3052]

Trots detta fann Jansson att det inte var ”önskvärt” att öppna ett uteslutningsärende mot Lennartsson. Jansson yrkade istället på att partistyrelsen skulle rikta en ”skarp varning” till Lennartsson för att markera att ”hans uttalanden kan komma att skada partiets anseende allvarligt”, ochi varningen betona att underlåtenhet att följa varningen skulle kunna resultera i att uteslutningsärende öppnades.[3053]

I partistyrelsen kom dock Janssons yrkande inte vinna stöd. Jimmie Åkesson yrkade på att ett uteslutningsärende skulle öppnas direkt, varvid hela sju ledamöter yrkade bifall till förslaget.[3054] Tommy Funebo vill gå ett steg längre och föreslog att ärendet borde ”offentliggöras i SD-Kuriren”.[3055] Partistyrelsen beslöt att gå på Åkessons linje.

På det efterföljande partistyrelsemötet i början av september 2003 konstaterades att Lennartsson inte längre var medlem i partiet, varvid ärendet lades ned.[3056] Vid denna tidpunkt hade han även lämnat sitt uppdrag i Askersunds kommunfullmäktige, och hans plats kom att stå tom under den resterande delen av mandatperioden.[3057]

3048 Pressmeddelande från Sverigedemokraterna, daterat den 7 november 2002, publicerad på Sverigedemokraternas webbsida den 8 november 2002, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20030815005019/http://sverigedemokraterna.se/sd/pressmed/021108.pdf (Hämtad: 2023-07-21).

3049 Richard Slätt, ”Sverigedemokrat lämnar fullmäktige”, *Expo*, publicerad den 20 augusti 2003: https://expo.se/arkivet/2003/08/sverigedemokrat-lämnar-fullmäktige (Hämtad: 2023-07-22).

3050 Osign., ”SD-politiker i blåsväder”, publicerad den 29 mars 2003, P4 Örebro: https://sverigesradio.se/artikel/208479 (Hämtad: 2023-07-22).

3051 Citat från *Nerikes Allehanda*, återgivet Richard Slätt, ”Sverigedemokrat lämnar fullmäktige”, *Expo*, publicerad den 20 augusti 2003: https://expo.se/arkivet/2003/08/sverigedemokrat-lämnar-fullmäktige (Hämtad 2023-07-22).

3052 Dokument märkt ”Ärenden till PS-möte 2/2003”, odaterat, punkt 4; Pärm 8.

3053 Ibid.

3054 Protokoll från partistyrelsens möte den 5 juli 2003, punkt 14; Pärm 8.

3055 Ibid.

3056 Protokoll från partistyrelsens möte den 7 september 2003, punkt 10; Pärm 8.

3057 Ulla Ekström von Essen & Rasmus Fleischer, *Sverigedemokraterna i de svenska kommunerna 2002–2006: En*

M.S.

Ett ärende som visar på att bedömningarna i uteslutningsärendena stundtals var inkonsekventa gällde partimedlemmen M.S. i Stockholm 2007. I april detta år begärde SD-Stockholm att partistyrelsen skulle öppna ett uteslutningsärende mot M.S.[3058] Anledningen var att M.S. gjort ”postningar på sin blogg, i vilka hon hävdas angripa en distriktsstyrelseledamot i partiskadligt negativa ordalag”.[3059] Det som specifikt avsågs var ett blogginlägg den 14 mars i vilket M.S. hade publicerat en lista på positiva och negativa saker som hon för tillfället gick omkring och tänkte på. Till de negativa hörde: ”En viss fru Remnebratt som jag helst av allt skulle vilja stoppa toxin (av det allra farligaste slaget) i halsen på för hennes rasistiska kommentarer att tystna”.[3060]

I sitt yttrande till partistyrelsen beskrev M.S. bakgrunden till kommentaren. Enligt M.S. hade både hon och ledamoten Eva Remnebratt varit närvarande på SD-Stockholms distriktsårsmöte:

> Det var när mötet stördes av några motdemonstranter som sedan försvann som Eva sa ”såg du, det var en jävla negerjävel med” till en person som stod bredvid henne. Jag som stod precis bakom hörde detta och blev väldigt illa berörd. Visst kan man bli upprörd av att vänsterextremister stör ett [möte] men det är ingen ursäkt för att säga rasistiska saker. Hon tillade sedan också något om att hon tyckte att negerjävlar var äckliga.[3061]

På partistyrelsens möte i juni behandlades ärendet. Diskussionen gällde i första hand om ett uteslutningsärende skulle öppnas mot M.S. eller om det räckte med att ge henne en reprimand. Partistyrelsen valde till slut att ge M.S. ”en skarp reprimand” och betonade att ”hennes handling inte är acceptabel och att om hon skall kvarstå som medlem i partiet skall hon framöver inte offentliggöra något nedsättande om någon partikamrat eller politiker”.[3062] När det gällde Remnebratts kommentarer beslutade partistyrelsen att uppmana SD-Stockholm att ta ett samtal med henne ”om vad hon egentligen står för politiskt med hänsyn till de uppgifter som framkommit”.[3063] Av konsekvenserna att döma framstår alltså M.S. offentliggörande av en partikamrats främlingsfientliga uttryck som mer klandervärt än vad Remnebratt hade uttryckt.

---

studie av politisk aktivitet, strategi och mobilisering (Norrköping, 2006), s. 59.

[3058] E-postmeddelande från David Lång, sekreterare i distriktet SD-Stockholms län, till partisekreterare Björn Söder, skickat den 8 juni 2007, punkt 8; Pärm 12.

[3059] Protokoll från partistyrelsens möte den 16 juni 2007, punkt 27; Pärm 12.

[3060] Utskrift av blogginlägg med rubriken ”Dagens”, gjort den 14 mars 2007, återgivet i e-postmeddelande från David Lång, sekreterare i distriktet SD-Stockholms län, till partisekreterare Björn Söder, skickat den 8 juni 2007; Pärm 12.

[3061] Brev från M.S. till partistyrelsen, daterat den 9 juni 2007; Pärm 12.

[3062] Protokoll från partistyrelsens möte den 16 juni 2007, punkt 27; Pärm 12.

[3063] Ibid.

Isak Nygren

Ett exempel på ett uteslutningsärende som på ett direkt sätt anknöt till det rastänkande och de antipatier mot rasblandning som artikulerades inom Sverigedemokraterna under partiets första år återfinns i fallet Isak Nygren.

Den 12 februari 2011 yrkade Adam Marttinen, partiets distriktsordförande i Södermanland, på att partistyrelsen skulle öppna ett uteslutningsärende mot Isak Nygren, partiets ersättare i Katrineholms kommunfullmäktige sedan 2010. Den direkta anledningen var att *Expo* samma dag hade uppmärksammat en rad inlägg som Nygren hade gjort på *Nordiska Förbundets* diskussionsforum Nordisk.nu.[3064] Redan före valet 2010 hade *Expo* i sin granskning av Sverigedemokraternas kandidater uppmärksammat andra inlägg gjorda av Nygren, där han bland annat kallat Islam för ”en våldsam pedofilsekt”.[3065] Detta hade dock inte gett upphov till någon reaktion från partiledningens sida.

I artikeln 2011 avslöjade *Expo* att Nygren i diskussionstråden ”Varför är rasblandning dåligt?” bland annat hade skrivit: ”Jag har inget emot om vita, det vill säga alla som har europeiskt ursprung skaffar barn emellan, men jag skulle ha det svårt att se det positiva om det blir en blandning mellan negrer, asiater etc.”[3066] På en direkt fråga från en annan användare på forumet, om en vit man kan skaffa barn med en svart kvinna, hade Nygren svarat: ”Så länge ni inte bor i Sverige så bryr jag mig inte. Jag är inte attraherad till negrer.”[3067] Som argument för sin ståndpunkt angav han att rasblandade barn skulle drabbas av ”identitetsproblem”, och tillade: ”Det vore bra för barnet om föräldrarna är lika till utseendet.”[3068]

Den första reaktionen på artikeln från Sverigedemokraternas sida kom från partiets pressekreterare Eric Myrin. Han menade att Nygrens åsikter var ”oförenliga med assimileringsprincipen som är en grundläggande del i vår politik”, och att uttalandena utgjorde grund för uteslutning om det kunde fastställas att Nygren verkligen skrivit inläggen.[3069]

Den 14 mars – på det första partistyrelsemötet efter avslöjandet – togs frågan upp till diskussion, och styrelsen beslöt att öppna ett uteslutningsärende.[3070] I det yttrande Nygren skickade in motsatte han sig uteslutning av flera skäl. Enligt Nygren hade han funnit stöd för sina åsikter i

---

[3064] Se dokument märkt ”Uteslutningsärende”, odaterat, men undertecknat av Adam Marttinen; Pärm 15, samt protokoll från partistyrelsens möte den 14 mars 2011, punkt 26; Pärm 15.

[3065] Daniel Poohl m.fl. ”SD-kandidater med vit makt-kopplingar i var åttonde kommun”, *Expo,* publicerad den 10 september 2010: https://expo.se/2010/09/val-2010-sd-kandidater-med-vit-makt-kopplingar-i-var-åttonde-kommun (Hämtad: 2023-07-14).

[3066] Jonathan Leman, ”SD-politiker motsätter sig ’rasblandning’”, *Expo,* publicerad den 12 februari 2011: https://expo.se/2011/02/sd-politiker-motsätter-sig-rasblandning (Hämtad: 2023-07-14).

[3067] Ibid.

[3068] Ibid.

[3069] Ibid.

[3070] Protokoll från partistyrelsens möte den 14 mars 2011, punkt 26; Pärm 15.

Sverigedemokraternas eget program: ”Som ni kan se sprudlar det av etnonationalism i principprogrammet”.[3071] I övrigt klandrade han partiledningen för att de gick *Expos* ärenden, framhöll betydelsen av sina insatser i Katrineholms kommunförening, samt kom med ett illa dolt hot om att han kunde avslöja ”olämpliga saker” om partiets riksdagsledamöter i händelse av uteslutning.[3072] Senare tycks Nygren ha ändrat inställning och meddelade partistyrelsen att han lämnade Sverigedemokraterna med omedelbar verkan.[3073] Partistyrelsen bekräftade detta med ett beslut om uteslutning.[3074] Efter sin sejour i Sverigedemokraterna kom Nygren att grunda *Swedish Defence League* (SDL), en counterjihadistisk rörelse med *English Defence League* som direkt förebild; av allt att döma var SDL en enmansrörelse.[3075]

C.J.

Ett exempel på ett ärende som anknöt till det rasskillnadstänkande som uttryckts i olika sammanhang under Sverigedemokraternas tidiga år utgörs av partimedlemmen C.J. I december 2006 väcktes uteslutningsärende mot C.J. på initiativ av partisekreteraren Björn Söder.[3076] Ett flertal anklagelser riktades mot C.J. Bland annat skulle han ha uttryckt sig ”nedvärderande om Sverigedemokrater” och kallat dem ”inkompetenta”.[3077] Anklagelserna omfattade även att C.J. skulle ha uttryckt sympatier för och haft kontakt med nationaldemokrater.[3078]

Det ideologiska relevanta var att C.J. på ett medlemsmöte skulle ha uttalat sig om ”rasbiologi” och ”uttalat åsikter om intelligensskillnader mellan raser”.[3079] Dessa anklagelser bestred C.J. med emfas. Han uppgav sig inte ens veta vad som avsågs med ”rasbiologi” i anklagelsen. Han medgav dock att han på ett möte i Kristianstad 2004 hade berättat för Björn Söder och Jimmie Åkesson att han hade skrivit en bokrecension i ämnet nationalekonomi som behandlade psykologen Richard Lynns och statsvetaren Tatu Vanhanens verk *IQ and the Wealth of Nations*.[3080] Verket är en global studie av korrelationen mellan intelligens och ekonomiskt välstånd. Såväl studiens utformning som resultaten har fått utstå vetenskaplig kritik, men denna har inte handlat om att författarna skulle tillskriva skilda raser olika intelligens.[3081] C.J. sade att han förstod att bokens

---

3071 Dokument märkt ”Svar angående personärende”, odaterat, men undertecknat av Isak Nygren; Pärm 15.
3072 Ibid.
3073 Johannes Jakobsson, ””Uteslutningshotad SD-politiker lämnar partiet”, *Expo*, publicerad den 22 mars 2011: https://expo.se/2011/03/uteslutningshotad-sd-politiker-lämnar-partiet (Hämtad: 2023-07-14).
3074 Protokoll från partistyrelsens möte den 26 april 2011, punkt 22; Pärm 15.
3075 Alex Bengtsson, ”Aldrig tidigare har en enmansrörelse fått så mycket uppmärksamhet”, *Expo*, publicerad den 4 augusti 2012: https://expo.se/2012/08/aldrig-tidigare-har-en-enmansrörelse-fått-så-mycket-uppmärksamhet (Hämtad: 2023-07-16).
3076 Protokoll från partistyrelsens möte den 9 december 2006, punkt 22; Pärm 11.
3077 Dokument märkt ”Uteslutningsärende”, daterat den 9 januari 2007 och undertecknat av Björn Söder; Pärm 11.
3078 Ibid.
3079 Ibid.
3080 Yttrande av partimedlemmen C.J., daterat den 31 januari 2007; Pärm 11.
3081 Uppslagsordet ”IQ and the Wealth of Nations”, Wikipedia:

innehåll kunde uppfattas som ”kontroversiellt”, och av den anledningen hade han varit ”restriktiv med att ta initiativ till att diskutera boken med personer i partiet”.[3082]

Yttrandet från SD-Hässleholm bekräftade i huvudsak den ovanstående beskrivningen av C.J. När C.J. hade tagit upp ämnet på medlemsmötet 2004 hade samtalet gällt just *IQ and the Wealth of Nations.* Två av C.J:s partikamrater hade funnit detta ”olämpligt”, dels eftersom det var en fråga som låg utanför ”SD:s politiska program”, dels eftersom ”det politiska klimatet i Sverige är starkt censurerat och att man lätt kan få en rasiststämpel på sig trots att man inte är det”.[3083] Efter detta hade inte ämnet berörts igen.

Vid ett partistyrelsemöte i början av februari 2007 konstaterades att C.J. hade inkommit med en skrivelse där han avsade sig medlemskapet med omedelbar verkan. Därmed var saken utagerad, och det beslutades att en eventuell ny ansökan om medlemskap först skulle godkännas av partistyrelsen.[3084]

ANTISEMITISM OCH FÖRINTELSEFÖRNEKANDE

Som tidigare har nämnts finns indikationer på att förekomsten av antisemitiska föreställningar inom partiet i slutet av 1990-talet uppfattades som ett problem för partiledningen. Detta märks framförallt i bruket av uteslutningsinstrumentet. Två ärenden har redan behandlats: uteslutningarna av Urban Persson 1996 på grund av försäljning av antisemitiskt material och Pawel Grajek 2000 för förintelseförnekande. Uteslutningsärenden på likartade grunder förekom också under 00-talet, även om de var relativt sällsynta, vilket gällde ärenden som specifikt angav antisemitism eller förintelseförnekande som grund för ärendet. Som framgått var ärenden som handlade om nationalsocialism, vilket med nödvändighet inbegriper antisemitism, betydligt fler.

Johan Dalborg

På ett VU-möte den 27 juni 2001 väcktes ett uteslutningsärende mot Johan Dalborg.[3085] Anledningen var att Dalborg på SD Sveas distriktsårsmöte 2001 hade uttalat sig på ett sätt som gjorde att det fanns skäl att misstänka att han inte ställde sig bakom partiprogrammet. På riksårsmötet hade Dalborg uttalat att han betraktade Sverigedemokraterna som ”Judarnas boskap”.[3086]

I sitt yttrande riktade Dalborg skarp kritik mot Sverigedemokraternas partiledning. Själv

https://en.wikipedia.org/wiki/IQ_and_the_Wealth_of_Nations (Hämtad: 2023-09-03).
[3082] Yttrande av partimedlemmen C.J., daterat den 31 januari 2007; Pärm 11.
[3083] Yttrande över uteslutningsärendet mot partimedlemmen C.J., avgivet av SD-Hässleholm, daterat den 31 januari 2007; Pärm 11.
[3084] Protokoll från partistyrelsens möte den 10 februari 2007, punkt 26; Pärm 11.
[3085] Protokoll från VU-möte den 27 juni 2001, § 9k; Pärm 6.
[3086] Föreläggande i ärendet Johan Dalborg, odaterat, men undertecknat av Tommy Funebo; Pärm 6.

uppgav han sig ha varit med i partiet ända sedan 1988 och betraktade sig som ”Sverigedemokrat av den gamla stammen”.[3087] Han vände sig därför mot partiets ”nyliberala inställning” till homosexuella och påminde om att partiet hyllade kristendomen, men att partiet hade glömt bort att homosexuella enligt Bibeln skulle stenas till döds.[3088] Vidare vände han sig mot den nya riktning partiet hade tagit när det gällde de utlandsadopterade och framhöll farorna med att dessa skaffade barn med svenskar.[3089] Han kritiserade partiet för dess hyllande av judar och betonade att det var dessa som ägde ”alla nationalistfientliga TV-kanaler och dagstidningar”, vilka ”ideligen propagerar för att vi ska släppa in fler araber, turkar och andra muslimer i Sverige”.[3090] Något svar på varför Dalborg ansåg att Sverigedemokraterna var ”Judarnas boskap” framgick inte av hans yttrande. Däremot förde han ett mer generellt resonemang på detta tema: ”Judarna anser sig vara guds utvalda folk. Betyder det att vi är mindre utvalda än judarna? I så fall är judarna mer värda än oss. Är vi svenskar mindre utvalda av gud, så är vi deras boskap.”[3091]

Vid efterföljande partistyrelsemöte som hölls den 7 juli bordlades frågan på grund av formaliteter.[3092] Två veckor senare uteslöts Dalborg av partistyrelsen med röstsiffrorna 7–1 och med en nedlagd röst.[3093]

Göran Hagberg

Ett annat ärende gällde Göran Hagberg, kommunfullmäktigeledamot i Kristinehamn sedan 2002. Någon gång under sommaren 2003 utkristalliserade sig en konflikt mellan Hagberg och distriktet i Värmland som leddes av Runar Filper. Konflikten förefaller ha haft flera dimensioner. Exempelvis önskade Hagström bilda en kommunförening i Kristinehamn trots att distriktsstyrelsen hade bedömt att underlag saknades. Hagström hade också lagt ett förslag i kommunfullmäktige om att det kommunala partistödet skulle halveras. Kommunfullmäktige beslutade då att de partier som hade färre än två mandat, det vill säga enbart Sverigedemokraterna, frivilligt skulle kunna avstå partistödet, något som Hagberg ansåg att Sverigedemokraterna borde göra.[3094] Hagströms förslag togs också upp till diskussion i partistyrelsen av Arnold Boström, men avslogs.[3095]

Det var i samband med denna konflikt som Filper förde fram anklagelser om att Hagberg redan under valrörelsen 2002 hade hävdat att ”förintelsen aldrig ägt rum”.[3096] Filper uppgav att han

---

3087 E-postmeddelande från Johan Dalborg till Torbjörn Kastell, skickat den 2 juni 2001; Pärm 6.
3088 Ibid., punkt 1.
3089 Ibid., punkt 2.
3090 Ibid., punkt 8.
3091 Ibid., punkt 3.
3092 Protokoll från partistyrelsens möte den 7 juli 2001, punkt 9; Pärm 6.
3093 Protokoll från partistyrelsens möte den 22 juli 2001, punkt 12.2; Pärm 6.
3094 Se dokument av Runar Filper märkt ”Angående kommunfullmäktigeledamot Göran Hagberg i Kristinehamn och Arnold Boströms ärendeförklaring inför styrelsemötet den 5 juli i Stockholm”, odaterat; Pärm 8.
3095 Protokoll från partistyrelsens möte den 5 juli 2003, punkt 12; Pärm 8.
3096 Se dokument av Runar Filper märkt ”Angående kommunfullmäktigeledamot Göran Hagberg i Kristinehamn och

hade han tillrättavisat Hagberg och sagt att sådana resonemang ”får inte förekomma i Sverigedemokraterna”, varvid Hagberg svarat att han aldrig skulle tala om sådana saker ”officiellt”.[3097] Enligt Filper hade ryktet om Hagbergs åsikter spritt sig; Miljöpartiets kommungrupp sades känna till dessa åsikter och i *Värmlands Folkblad* hade en insändare med sådana anklagelser publicerats.[3098]

I oktober kom Hagberg att bli ett ärende för partistyrelsen efter att tre partimedlemmar av Värmlandsdistriktet lämnat in en redogörelse över de problem som Hagberg sades förorsaka partiet. Den första av sju punkter handlade om att Hagberg ”ifrågasätter delar av förintelsen”.[3099] De övriga punkterna handlade om att Hagberg hotade med att polisanmäla delar av distriktsstyrelsen i Värmland, lämna ut SD-Värmlands bokföring till massmedierna, uppvisade ”samarbetssvårigheter” och ”smädar partikamrater”.[3100] Frågan togs upp på partistyrelsemötet den 26 oktober 2003, och resulterade i att ett uteslutningsärende öppnades mot Hagberg; 12 ledamöter stod bakom beslutet medan 3 röstade för att Hagberg istället skulle få en reprimand.[3101]

Den 5 november meddelade Sverigedemokraterna i ett pressmeddelande att ett uteslutningsärende hade öppnats mot Hagberg. I detta betonades hans uppfattning om Förintelsen och rubriken löd: ”[R]evisionistiska uttalanden accepteras inte”.[3102] Dagen därpå publicerade *Expo* en artikel om Hagberg som inkluderade två brev som Hagberg skickat till Kulturdepartementet i mars 2002, vilka berörde just Förintelsen och det judiska folket.[3103]

I det första brevet beskrev Hagberg att han hade läst en intervju från 1995 där intendenten för museet i Auschwitz sagt att ”allt som förevisas vid gaskamrarna är byggt 1948, alltså tre år efter kriget. Miljoner turister och skolbarn ha stått i gaskamrarna, och fått höra att där har miljoner människor dödats.”[3104] Uppgiften bär visserligen spår av sanning. Den första byggnaden i Auschwitz huvudläger där en gaskammare kombinerades med ett krematorium – en byggnad benämnd ”Krema I” – var endast i bruk under åren 1941–1942. När kapaciteten för att genomföra massmord genom gasning byggdes ut i anslutning till och inom ramen för det nya lägret i Birkenau byggdes Krema I om, först till ett förråd och sedan till ett skyddsrum för lägerpersonalen. Efter

---

Arnold Boströms ärendeförklaring inför styrelsemötet den 5 juli i Stockholm”, odaterat; Pärm 8.

[3097] Ibid.

[3098] Ibid.

[3099] Se Linda Hedqvists, Göran Olssons och Yngve Johanssons bilaga till partistyrelsens möte den 26 oktober 2003, odaterad, men märkt nr 11; Pärm 8.

[3100] Ibid.

[3101] Protokoll från partistyrelsens möte den 26 oktober 2003, punkt 20(21); Pärm 8.

[3102] Se Sverigedemokraternas pressmeddelande den 5 november 2003 på Sverigedemokraternas webbsida, arkiverad version: http://web.archive.org/web/20031224062852/http://www.sverigedemokraterna.se/ (Hämtad: 2023-06-11).

[3103] Daniel Olsson & Daniel Poohl, ”SD-politiker spred antisemitism”, *Expo*, publicerad den 6 november 2003: https://expo.se/arkivet/2003/11/sd-politiker-spred-antisemitism (Hämtad: 2023-06-11).

[3104] Brev från Göran Hagberg till Kulturdepartementet, daterat den 10 mars 2002 och märkt med klockslaget ”14:45”, återgivet den 6 november 2003 på Expos webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20170425131121/http://www.expo.se/www/download/hagberg-antisemitisk-skrivelse-1.pdf (Hämtad: 2023-09-03).

kriget rekonstruerade de polska myndigheterna Krema I, delvis med samma utrustning, så att byggnaden fick den utformning som när den användes för gasningarna.[3105] Detta faktum har tagits som intäkt inom den historierevisionistiska litteraturen för att generellt ifrågasätta gaskamrarnas existens, vilket också var det som Hagberg refererade till.[3106]

I det andra brevet till Kulturdepartementet ifrågasatte Hagberg varför myndigheten Forum för levande historia skulle utgå från Förintelsen i sin verksamhet. Hans invändning var: ”Det finns väl inga människor som är mera krigiska än vad judar är”.[3107] Hagberg fortsatte med att beskriva de judiska inslagen i sovjetkommunismen: ”Sedan har vi Stalin och halvjuden Lenin, dom utrotade nästan 80 miljoner av sitt eget folk, det var väl även det människor eller räknas inte dom? Där satt i höga positioner mestadels judar och halvjudar som utplånade det Rysska [sic] folket, dom rev ner kyrkor plågade kvinnor och barn, ska man sedan tycka synd om judarna, jag bara undrar?”[3108] Hagbergs resonemang var i stort sett ett eko av den antisemitiska konspirationsteorin om den ”judeo-bolsjevikiska” sammansvärjningen som uppstod i direkt anslutning till den ryska revolutionen och som utgjorde ett centralt element i den tyska nationalsocialismens antisemitism.

Hagberg kom att försvara sina brev på ett aningen motstridigt sätt. Å ena sida hävdade han att Sverigedemokraternas partiledning hade känt till breven sedan 2002 eftersom en ”kopia av skrivelserna ska ha skickats till Stockholm i mars 2002, bara några månader innan han gavs förtroendet att företräda partiet i valet”.[3109] Å andra sidan hävdade han att breven var ”falska”.[3110] På ett VU-möte som hölls den 11 december 2003 konstaterades att Hagberg frivilligt valt att lämna partiet efter avslöjandena och att uteslutningsärendet således kunde läggas ned.[3111]

Frågan om vad som föranledde öppnandet av ett uteslutningsärende mot Hagberg kan inte besvaras definitivt. Förintelseförnekandeaspekten utgjorde bara en av flera anklagelser mot honom, varav de andra snarare sorteras under uteslutningsgrunden ”partiskadlig verksamhet”. Däremot är det tydligt att det just var hans uttalanden om Förintelsen som partiledningen tog fasta på, bland annat i sitt pressmeddelande. Men det finns ett annat skäl till att betrakta Hagbergs uttalanden om Förintelsen som det centrala i ärendet. Ett år senare – i samband med ett annat uteslutningsärende –

[3105] Se webbsidan för Auschwitz-Birkenau Memorial and Museum, rubriken ”The demolition of the gas chambers”: https://www.auschwitz.org/en/history/auschwitz-and-shoah/the-demolition-of-the-gas-chambers/ (Hämtad: 2023-09-11).

[3106] Se exempelvis den kände förintelseförnekaren Robert Faurissons artikel ”The ’Gas Chamber’ of Auschwitz I”, ursprungligen publicerad i *The Journal of Historical Review*, vol. 18, nr 5–6 1999, återgiven på Institute for Historical Reviews webbsida: http://www.ihr.org/jhr/v18/v18n5p12_Faurisson.html (Hämtad: 2023-09-03).

[3107] Brev från Göran Hagberg till Kulturdepartementet, daterat den 10 mars 2002, återgivet den 6 november 2003 på *Expos* webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20170425074451/http://www.expo.se/www/download/hagberg-antisemitisk-skrivelse-2.pdf (Hämtad: 2023-09-03).

[3108] Ibid.

[3109] Daniel Olsson & Daniel Poohl, ”SD-politiker spred antisemitism”, *Expo*, publicerad den 6 november 2003: https://expo.se/arkivet/2003/11/sd-politiker-spred-antisemitism (Hämtad: 2023-06-11).

[3110] Protokoll från VU-möte den 11 december 2003, 10 §; Pärm 8.

[3111] Ibid.

hävdade partiaktivisterna Per och Lars Emanuelsson att partistyrelsen hade knäsatt en princip som de kallade ”Lex Hagberg”, och som sade att ”partiföreträdare får inte lov att diskutera eller torgföra någon form av ifrågasättande av förintelsen”.[3112] Denna princip kom att prövas 2004.

Jan Milld

Den 3 juli 2004 initierade partistyrelseledamoten David Lång en diskussion i partistyrelsen om Jan Milld som tidigare samma år hade valts till partisekreterare. Milld kritiserades för att han i ett internt e-postmeddelande till ett tjugotal medlemmar, bland annat partistyrelsen, hade rekommenderat David Dukes skrift *Den judiska rasismen*, samt att han på den webbsida som han drev (Blå-Gula frågor) hade publicerat en recension av Lars Adelskoghs bok *En tom säck kan inte stå: Myten om ”förintelsen i gaskamrarna” i Auschwitz*.[3113]

Författarna var inte okända för Sverigedemokraternas partiledning. David Duke var före detta ledare för Ku Klux Klan och hade uppmärksammats i den tidiga partipressen (se kap. 9). Adelskogh var heller inte en okänd. Han hade framträtt som medarbetare på SD-Stockholms webbsida så sent som 2001 och där publicerat artiklar om Bilderberggruppen.[3114]

Adelskogh hade under 1990-talet profilerat sig som en framträdande konspirationsteoretiker i Sverige och var, knappast av en slump, bekant med Jüri Lina sedan 1980-talet.[3115] Bland annat hade Adelskogh översatt och gett ut David Ickes *Robotarnas uppror: Berättelsen om det andliga uppvaknandet* (1996) och *Och sanningen ska göra er fria* (1998) på eget förlag. Båda verken kan räknas till klassiker på de mest extrema konspirationsteoriernas område.[3116] I Adelskoghs produktion återfanns också antisemitisk anstruken EU-kritik, såsom artikeln ”Är EU en judegrej?”[3117] Den bok som Milld hade recenserat, *En tom säck kan inte stå*, kan inte beskrivas på annat sätt än som en pregnant sammanfattning av de centrala teman som formulerats inom förintelseförnekarkretsar.

Enligt Långs anmälan gav även Milld uttryck för ett ”konspirationstänkande”.[3118] I partistyrelsen diskuterades frågan och en rad påföljder föreslogs. Lång ville att Milld skulle ta en ”time-out” på två år medan Arnold Boström ansåg att det räckte med att ge honom en reprimand. Milld försvarade inte vid denna tidpunkt sitt agerande, utan valde att acceptera kritiken. Hans ståndpunkt var: ”SD måste prioritera vilka frågor man vill lyfta fram, dit ska inte höra frågan om

3112 Brev från Per och Lars Emanuelsson till partistyrelsen, daterat den 23 augusti 2004; Pärm 9.
3113 Protokoll från partistyrelsens möte den 3 juli 2004, § 8b; Pärm 9.
3114 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 264.
3115 Daniel Olsson, ”Folkets hus hyr ut till antisemit”, *Expo*, publicerad den 4 september 2003: https://expo.se/arkivet/2003/09/folkets-hus-hyr-ut-till-antisemit (Hämtad: 2023-06-11).
3116 Larsson & Ekman, *Sverigedemokraterna*, s. 262 f.
3117 Petter Larsson, ”Den bruna falangen”, *Göteborgstidningen*, den 25 januari 1998, s. 21.
3118 Protokoll från partistyrelsens möte den 3 juli 2004, § 8b; Pärm 9.

judiskt inflytande".[3119] Mötet avslutades utan att några åtgärder vidtogs.[3120]

Därmed skulle saken kunnat ha varit utagerad. Millds rekommendationer kom dock åter att uppmärksammas i slutet av augusti 2004 av partiveteranerna Per och Lars Emanuelsson. Det omedelbara sammanhanget var att även de två bröderna fick utstå kritik vid denna tidpunkt; detta på grund av innehållet i ett flygblad som de hade producerat och delat ut i Göteborg (mer om detta nedan). I ett brev till partistyrelsen jämförde bröderna anklagelserna som riktats mot dem med Millds agerande. Bröderna betonade att Millds agerande var ett "solklart" brott mot det de benämnde "Lex Hagberg", det vill säga att partiföreträdare inte fick "diskutera eller torgföra någon form av ifrågasättande av förintelsen".[3121] Samtidigt lyfte de fram stycken ur recensionen av Adelskogh som exempel på problematiska uppfattningar:

> Klart är att vissa maktgrupper har intresse av att vi alla ska känna en skuld gentemot judar i allmänhet. Det ger möjligheter till ekonomisk utpressning och det underlättar de pågående övergreppen mot palestinierna. Det kan också kopplas till svensk invandringskritik och användas till mentalt förtryck.[3122]

Vidare betonade bröderna att delar av Millds recension, bland annat ovanstående stycke, användes av Nordiska Förlaget för att marknadsföra boken. I förlagets produktkatalog för åren 2004–2005 ingick skrifter som *Mein Kampf*, Ahmed Ramis *Judisk häxprocess i Sverige* samt *Hitler och hans verk*.[3123] Enligt bröderna Emanuelsson var det "ett mysterium att inte media reagerat".[3124]

Brödernas brev kom att följas av ett intensivt utbyte i partiledningen i skiftet mellan augusti och september. Milld besvarade utförligt brödernas brev och övergick nu till att försvara såväl bokrekommendationen som recensionen. Generellt betonade han den principiella hållningen, att i yttrandefrihetens namn skulle allt vara möjligt att diskutera.[3125]

Björn Söder framhöll i ett svar att frågan inte bara handlade om yttrandefrihet, utan att det fanns pragmatiska hänsynstaganden:

> **SD är ingen historie- eller samhällsklubb där man kan diskutera allt mellan himmel och jord. Vi är ett politiskt parti** och måste följa de spelregler och det klimat som idag omger SD och verka därefter. SD är dessutom mer än något annat

[3119] Ibid.
[3120] Ibid.
[3121] Brev från Per och Lars Emanuelsson till partistyrelsen, daterat den 23 augusti 2004; Pärm 9.
[3122] Ibid.
[3123] Ibid.
[3124] Ibid.
[3125] E-postmeddelande från Jan Milld till partistyrelsen, skickat den 31 augusti 2004; Pärm 9.

parti känsligt för att diskutera frågor av detta slag.[3126]

När det kom till frågan om Förintelsen var Söders ståndpunkt klar: ”**Sverigedemokraternas såväl officiella som inofficiella uppfattning om frågan om Förintelsen måste och skall vara att denna ägt rum och att partiet tar avstånd och fördömer sådana händelser**.”[3127] Han tillade dessutom: ”Några historierevisionister som förnekar eller ifrågasätter Förintelsen vill jag ej ha i partiet. Därav att jag drev på frågan om uteslutning av Göran Hagberg.”[3128]

Även Mattias Karlsson gjorde ett försök att få Milld på andra tankar. Han betonade att när Milld hade accepterat uppdraget som partisekreterare hade denne åtagit sig ”ansvaret att värna om ett kollektivt intresse som är större än ditt eget”.[3129] Karlsson menade att Millds hållning i frågan var ”direkt skadlig” för partiet.[3130]

I nära anslutning till detta valde partistyrelseledamoten Joakim Larsson att på partistyrelsens möte den 3–4 september 2004 ta upp frågan om uteslutning av Milld. Detta på grund av bokrecensionen och Millds uttalande om ”judiska maktgrupper i världen”.[3131] Frågan gick vidare till votering och med en rösts marginal beslutades att frågan om uteslutning skulle bordläggas.[3132]

Frågan kom slutligen att tas upp till behandling på det partistyrelsemöte som hölls den 13 november 2004. Partistyrelsen beslutade med röstsiffrorna 7–4 att avslå yrkandet på att ett uteslutningsärende skulle öppnas mot Milld och beslutade istället att ge honom en reprimand.[3133] I juni 2005 begärde Milld utträde ur partiet.[3134] I det uttalande som Milld publicerade i samband med detta nämndes inte konflikten från föregående år. Istället hänvisade Milld till politiska meningsskiljaktigheter: ”Mina farhågor gäller att den nya partiledningen alltför mycket försöker göra partiet oförargligt. SD måste stå för ett klart alternativ till de sju i riksdagen. SD måste våga stå för parollen ***’Sverige är svenskarnas land!’*** och tveklöst förkasta det mångkulturella projektet.”[3135]

Erik T. Johansson

Ett exempel på ett uteslutningsärende som handlade om antisemitiskt anstrukna konspirationsteorier

---

[3126] E-postmeddelande från Björn Söder till Jan Milld, skickat den 2 september 2004; Pärm 9. Fetstil. i orig.
[3127] Ibid. Fetstil. i orig.
[3128] Ibid.
[3129] E-postmeddelande från Mattias Karlsson till Björn Söder och Jimmie Åkesson, med e-postmeddelande till Jan Milld bifogat, skickat den 2 september 2004; Pärm 9.
[3130] Ibid.
[3131] Protokoll från partistyrelsens möte den 4–5 september 2004, 6 §; Pärm 9.
[3132] Ibid.
[3133] Protokoll från partistyrelsens möte den 13 november 2004, punkt 10; Pärm 9.
[3134] Brev från Jan Milld till partisekreteraren Björn Söder med begäran om utträde ur partiet, daterat den 13 juni 2005; Pärm 10.
[3135] Se uttalande under rubriken ”Partilös”, publicerat i juni 2005 på Jan Millds webbsida i samband med utträdet ur Sverigedemokraterna, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20051105212444/www.algonet.se/~milld/sd/sorti.html (Hämtad: 2023-06-13). Emfasmarkeringar i orig.

gällde Erik T. Johansson, vice ordförande i SD-Värmland. I december 2009 diskuterade partistyrelsen om de skulle väcka uteslutningsärende mot Johansson efter en anmälan från en av hans partikamrater i Värmlandsdistriktet.[3136] Av anmälan framgick att Johansson hade talat med en partikamrat vid namn Mikael Gustafsson i samband med ett möte i början av 2009. Johansson hade då nämnt något om ”sionister som konspirerat med nazister” under andra världskriget.[3137] Gustafsson hade ställt sig avvaktade och sagt ”det där vill jag nog ha källor på”.[3138] Senare hade Johansson skickat ett e-postmeddelande där han länkade en artikel publicerad på en amerikansk evangelisk webbsida, *European-American Evangelic Crusades* (EAEC), med tydligt konspiratoriskt och antisemitiskt innehåll. Den specifika artikeln behandlade frågan om kontakterna mellan den sionistiska rörelsen och Tredje riket.[3139] Johansson uppmanade partikamraten att läsa artikeln, även om han tillade att innehållet skulle tas med ”en nypa salt”.[3140]

I artikeln sammanfördes historiskt korrekta uppgifter (exempelvis om det samarbete som förekom mellan den sionistiska rörelsen och den nationalsocialistiska regimen under 1930-talet, ifråga om emigrationen till Palestina) med klassiska antisemitiska föreställningar, bland annat att det var judarna som förklarade Tredje riket krig och att sionisterna uppmuntrar antisemitism för öka immigrationen till Israel.[3141] Senare skickade Johansson ytterligare en länk till partikamraten, denna gång till en artikel i vilken det hävdades att det var sionisterna som 1917 tvingade in USA i första världskriget.[3142] Johanssons e-postmeddelande innehöll en rad markörer som visade att han inte ställde sig direkt avvisande till sanningshalten i artiklarna. Johansson kommenterade innehållet med formuleringar såsom: ”ingen rök utan eld”, ”det är segrarna som skriver historien” och att man alltid skulle vara kritisk till ”den officiella sanningen”.[3143] Senare gick han ett steg längre och skrev uttryckligen att ”[d]ock är det är ju så att bakom många skeenden i världen finns det judar i högt uppsatta positioner”.[3144]

Trots att VU hade sagt sig se ”mycket allvarligt” på uppgifterna beslöt partistyrelsen att bordlägga ärendet så att en grupp partistyrelseledamöter skulle kunna ”göra en helhetsbedömning

[3136] Protokoll från partistyrelsens möte den 5–6 december 2009, punkt 19; Pärm 14.
[3137] E-postmeddelande från Mikael Gustafsson till Kent Ekeroth, skickat den 4 september 2009; Pärm 14.
[3138] Ibid.
[3139] Se Thorbjörn Johansen, ”Sionister, Hitler och New Age”, EAEC:s webbsida, publicerad 2007: https://www.eaec-se.org/articles/Johansen/sionister_hitler_och_new_age.htm (Hämtad: 2023-07-31).
[3140] E-postmeddelande från Erik T. Johansson till Mikael Gustafsson, skickat den 24 februari 2009; Pärm 14.
[3141] Se Thorbjörn Johansen, ”Sionister, Hitler och New Age”, EAEC:s webbsida, publicerad 2007: https://www.eaec-se.org/articles/Johansen/sionister_hitler_och_new_age.htm (Hämtad: 2023-07-31).
[3142] E-postmeddelande från Erik T. Johansson till Mikael Gustafsson, skickat den 5 mars 2009; Pärm 14. Länken gick till Benjamin H. Freedmans artikel, ”En judisk avhoppare varnar Amerika”, specifikt kapitlet med rubriken ”Förenta staterna tvingas med i Första Världskriget efter Balfourdeklarationen”, publicerad på webbsidan www.100777.com, den 8 augusti 2006, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20081228094033/http://100777.com/jewry/freedman_se#4 (Hämtad: 2023-07-31).
[3143] E-postmeddelande från Erik T. Johansson till Mikael Gustafsson, skickat den 5 mars 2009; Pärm 14.
[3144] E-postmeddelande från Erik T. Johansson till Mikael Gustafsson, skickat den 26 augusti 2009; Pärm 14.

av situationen i Värmland".[3145] Det hade nämligen framgått att ärendet mot Johansson var en del av partiinterna konflikter som vid denna tid utspelade sig i Värmlandsdistriktet. Handläggningen av Johanssonsärendet pågick under en längre tid.[3146]

Drygt tre månader senare, i februari 2010, blev innehållet i Johanssons e-postmeddelande offentligt efter att ovan nämnda Gustafsson hade publicerat en debattartikel i *Nya Wermlandstidningen* där han anklagade Johansson för antisemitism.[3147]

Det dröjde dock fram till början av 2011 innan ärendet återigen togs upp till behandling. Den närmast liggande förklaringen till detta var den mediala uppmärksamhet som Johansson rönte vid denna tid. I januari hade Johansson tvingats lämna sitt uppdrag som nämndeman med hänvisning till anklagelserna om antisemitism.[3148] Detta följdes av att *Expo* publicerade en rad artiklar i ämnet som bland annat påvisade att distriktsordföranden för SD-Värmland, Runar Filper, hade "skyddat" Johansson från uteslutning.[3149]

På partistyrelsemötet den 14 mars 2011 togs ärendet slutligen upp till behandling. Medlemsutskottet föreslog att ett uteslutningsärende skulle öppnas, vilket också beslutades.[3150] Runar Filper yrkade dock på att uteslutningsärendet skulle läggas ned.[3151] Skälet till detta utvecklande han i ett e-postmeddelande till medlemsutskottet. Filper hävdade att länkarna som Johansson skickat inte innehöll någon "förnekelse av förintelsen"; de hade heller inte spridits offentligt av Johansson själv och att innehållet inte gav uttryck för någon "värdering".[3152] Han ansåg vidare att ärendet var "substanslöst" och hade "överdramatiseras".[3153]

På ett extrainsatt partistyrelsemöte i slutet av april avgjordes ärendet. Partistyrelsen beslutade att ärendet tillsvidare skulle kvarstå som öppet, samt att Johansson skulle erhålla en skriftlig varning och inkomma med en försäkran om att saken inte skulle upprepas.[3154] På förslag av Mattias Karlsson och Jimmie Åkesson skulle Johansson också anmodas att avgå från samtliga förtroendeuppdrag.[3155]

[3145] Protokoll från partistyrelsens möte den 5–6 december 2009, punkt 19; Pärm 14.
[3146] Ibid.
[3147] Richard Svedberg, "Internt bråk bland sverigedemokrater", publicerad på Nyheter24, den 27 februari 2010: https://nyheter24.se/nyheter/inrikes/309737-internt-brak-bland-sverigedemokrater (Hämtad: 2023-07-29).
[3148] Osign., "Johansson (SD) sparkas som nämndeman", publicerad den 21 januari 2011 på P4 Värmlands webbsida: https://sverigesradio.se/artikel/4303996 (Hämtad: 2023-07-29).
[3149] Se följande artiklar av Daniel Vergara: "Sparkad nämndeman räddades från uteslutning", *Expo*, publicerad den 24 januari 2011: https://expo.se/2011/01/sparkad-nämndeman-räddades-från-uteslutning, "Johansson kvar trots antisemitiska mejl", *Expo*, publicerad den 3 februari 2011: https://expo.se/2011/02/johansson-kvar-trots-antisemitiska-mejl samt "SD-politiker ser inte antisemitismen", *Expo*, publicerad den 18 februari 2011: https://expo.se/2011/02/sd-politiker-ser-inte-antisemitismen (Hämtade: 2023-07-29).
[3150] Protokoll från partistyrelsens möte den 14 mars 2011, punkt 27; Pärm 15.
[3151] Ibid.
[3152] E-postmeddelande från Runar Filper till medlemsutskottet, skickat den 18 februari 2011; Pärm 15.
[3153] Ibid.
[3154] Protokoll från extra partistyrelsemöte den 26 april 2011, punkt 24; Pärm 15.
[3155] Ibid.

IDEOLOGISKA AVVIKELSER OCH PARTIINTERNA KONFLIKTER

Mellan slutet av 2003 och hösten 2005 finns tre exempel på uteslutningsärenden som berörde personer som ingick eller hade ingått i Sverigedemokraternas partiledning och som, om än på olika sätt, uppvisade en ideologisk dimension. Dessa ärenden hade även det gemensamt att de gällde personer som befann sig i konflikt med partiledningen. Därigenom kan ärendena belysa hur anklagelser om ideologiska avvikelser samspelade med konflikter inom partiledningen och antog formen av ideologiskt motiverade uteslutningar riktade mot internoppositionen inom partiet.

Tommy Funebo

Det första ärendet är från hösten 2003 och gällde partistyrelseledamoten Tommy Funebo. Under loppet av 2003 är det tydligt att Funebo hade varit involverad i något slags konflikt med delar av partiledningen, framförallt SD-Stockholm och dess distriktsordförande Johan Rinderheim. I mars hade partistyrelsen beslutat att ge Funebo en reprimand för att Funebo lagt sig i distriktets arbete.[3156]

I slutet av oktober kom återigen Funebo på tal. Anledningen var även denna gång hans förhållande till SD-Stockholm. Enligt en skrivelse från distriktet hade Funebo ”fortsatt med att sprida negativa och lögnaktiga påståenden om verksamheten i distriktet”.[3157] Bland annat skulle han beskyllt distriktet för att läcka information till *Nationaldemokraterna*, ljuga om omfattningen på distriktets aktiviteter och ”ha manipulerat bort viktiga personer för verksamheten”.[3158] Att Funebo hade kommit med denna typ av påståenden styrktes genom ett utdrag ut partistyrelsens interna e-post.[3159] SD-Stockholm krävde därför att Funebo skulle få en förnyad reprimand och – om detta inte hjälpte – att partistyrelsen skulle öppna ett uteslutningsärende mot honom.[3160] På det efterföljande mötet diskuterades frågan, och partistyrelsen valde att bordlägga ärendet.[3161]

En av de frågor som skulle diskuteras på det efterföljande partistyrelsemötet i december 2003 var frågan om uteslutning av Curt Eiberling (se ovanstående redogörelse), då också partistyrelsen beslöt om uteslutning av Eiberling. Funebo valde då att reservera sig mot beslutet.[3162] I sin skriftliga reservation motiverade han detta på följande sätt: ”Det är inte styrkt att E. är nazist,

[3156] Se dokument med rubriken ”Disciplinärende”, undertecknat av Johan Rinderheim och märkt ”Bilaga 8” till partistyrelsens möte den 26 oktober 2003; Pärm 8.
[3157] Ibid.
[3158] Ibid.
[3159] Se Tommy Funebos e-postmeddelanden till partistyrelsen, daterade den 19 mars–10 oktober 2003, i anslutning till dokument märkt ”Bilaga 8” till partistyrelsens möte den 26 oktober 2003; Pärm 8.
[3160] Se dokument med rubriken ”Disciplinärende”, undertecknat av Johan Rinderheim och märkt ”Bilaga 8” till partistyrelsens möte den 26 oktober 2003; Pärm 8.
[3161] Protokoll från partistyrelsens möte den 26 oktober 2003, punkt 21(17); Pärm 8.
[3162] Protokoll från partistyrelsens möte den 14 december 2003, punkt 15; Pärm 8.

vilket flera partistyrelseledamöter dock är.”[3163] När Funebos eget disciplinärende kom upp till behandling strax därefter valde partistyrelsen att bordlägga ärendet ännu en gång.[3164]

Partiledningen befann sig nu i en situation som åtminstone av det bevarade källmaterialet att döma saknade motstycke, där en partistyrelseledamot hävdade att åtminstone två partistyrelseledamöter var nazister. Huruvida Funebo på partistyrelsemötet eller i direkt anslutning till det mötet konkretiserade sina anklagelser eller pekade ut vilka ledamöter som han avsåg har inte kunnat fastställas.

Däremot kom Funebo senare att rikta specifika anklagelser mot flera ledamöter. Enligt Funebo betraktade Johan Rinderheim sig själv som antisemit.[3165] Vidare hävade han att Jimmy Windeskog hade för vana göra ”partihälsning”, det vill säga heila, i tid och otid, bland annat på restaurang och inför partiordföranden Mikael Jansson.[3166] Vid ett tillfälle beskrev Funebo på den blogg han drev att en partistyrelseledamot 2001 hade erkänt för honom att han hade varit med i *Nordiska rikspartiet* i sin ungdom.[3167] Av de uppgifter som Funebo angav i blogginlägget framgår att personen ifråga måste ha varit antingen Torbjörn Kastell eller Jimmy Windeskog.[3168]

Mindre än en vecka efter partistyrelsemötet föreslog Arnold Boström att partistyrelsen skulle öppna ett uteslutningsärende mot Funebo. Förslaget var inte en fortsättning på det disciplinärende mot Funebo som hade initierats av SD-Stockholm tidigare under hösten. Boström avgav specifikt Funebos reservation som grund för sitt förslag.[3169] Enligt Jimmie Åkesson var Funebo vid den här tidpunkten i praktiken på väg att lämna partiet. De anklagelser som Funebo riktat mot partistyrelseledamöter var enligt Åkesson grundlösa, men de innebar en möjlighet för partistyrelsen att bli av med honom; därav uteslutningsärendet.[3170]

Funebos ärende skulle tas upp till behandling på ett partistyrelsemöte i januari 2004, men kom inte att fullföljas.[3171] Den 30 december 2003 meddelade partiledningen i ett pressmeddelande att Funebo självmant hade lämnat partiet. I pressmeddelandet betonades också att ett uteslutningsärende förelåg mot Funebo:

3163 Se Tommy Funebos reservation vid partistyrelsens möte den 14 december 2003; Pärm 8.
3164 Protokoll från partistyrelsens möte den 14 december 2003, punkt 17; Pärm 8.
3165 Utskrift av blogginlägg gjort av Tommy Funebo med rubriken ”Vad är agnar – och vad är vete?”, daterad den 12 januari 2004; Pärm 8.
3166 Se Tommy Funebos blogginlägg ”Heil”, publicerat den 31 juli 2007 på Objektiv SD-blogg: http://sverigedemokraterna.blogspot.com/2007/07/heil.html (Hämtad: 2023-07-15).
3167 Se Tommy Funebos blogginlägg ”Är SD nazianstucket?”, publicerat den 28 november 2005 på Objektiv SD-blogg: http://sverigedemokraterna.blogspot.com/2005/11/r-sd-nazianstucket.html (Hämtad: 2023-07-15).
3168 Enligt Funebo var partistyrelseledamoten en man som vid den tidpunkt då Funebo skrev sitt blogginlägg (den 28 november 2005) hade lämnat Sverigedemokraterna. Erkännandet hade enligt Funebo skett på ett partistyrelsemöte som hölls i Uddevalla den 15 december 2001. Av mötesprotokollet framgår att åtta personer var närvarande vid detta tillfälle, och de enda som stämmer in på Funebos beskrivning är antingen Jimmy Windeskog eller Torbjörn Kastell; se protokoll från partistyrelsens möte den 15 december 2001; Pärm 6.
3169 Se Arnolds Boströms förslag till partistyrelsen, daterat den 20 december 2003; Pärm 8.
3170 Intervju med Jimmie Åkesson den 24 maj 2024.
3171 Se dokument märkt ”Kallelse nr 1” inför partistyrelsens möte den 4 januari 2004, daterat den 21 december 2003; Pärm 8.

> Tommy Funebo, som arbetat centralt i Sverigedemokraterna sedan år 2000, har genom ett egensinnigt agerande kommit att bli föremål för en uteslutningsprocess. Ett ärende om detta ligger på partistyrelsens bord. Orsaken till att Funebo hotades av uteslutning var att han sökte underblåsa och skapa stridigheter i partiet. Under den senaste tiden har han också falskeligen offentligt anklagat partikamrater för extremism. […] För att möta hotet om uteslutning har Funebo valt att självmant lämna partiet. Som argument för detta lägger han fram en kritik av partiet i några få krystade punkter. Dessa saknar substans eller för att svara mer konkret: Sverigedemokraterna har inte kontakt med extremister och tillåter inte extremism av något slag inom partiet.[3172]

I en artikel i *SD-Kuriren* på samma tema, som publicerades i januari 2004 var tonen mer försonlig:

> Avslutningsvis vill vi, å hela partiets vägnar, passa på att tacka Tommy Funebo för hans insatser i partiets tjänst. Funebo valde själv att lämna partiet sedan ett uteslutningsärende mot honom hamnat på partistyrelsens bord. I ett pressmeddelande från partiet förklaras att falska anklagelser om extremism och underblåsande av konflikter i partiet föranlett detta uteslutningsärende. Kritiken mot Tommy växte sig stark under en längre tid. Till slut fanns ingen annan väg än uteslutning. Nämnas i sammanhanget bör att Funebo vid sidan av konfliktskapandet gjort mycket gott för partiet. Länge ansågs denna konstruktiva sida överväga. Vi önskar Funebo lycka och välgång i hans fortsatta gärning.[3173]

Lars och Per Emanuelsson

Ett annat exempel på uteslutningsärenden riktade mot personer som hade besatt höga poster inom partiet var bröderna Lars och Per Emanuelsson. Per hade huvudsakligen varit verksam i SD-Göteborg, medan Lars hade ingått i partistyrelsen under andra halvan av 1990-talet och bland annat fungerat som partiorganisatör.

I juni 2004 tog bröderna Emanuelsson – som vid denna tidpunkt innehade ordförande- och

---

[3172] Pressmeddelande ”Tommy Funebo hotades av uteslutning”, publicerat den 30 december 2003 på Sverigedemokraternas webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20040201220059/http://sverigedemokraterna.se/ (Hämtad: 2023-07-15).

[3173] Mikael Jansson, Björn Söder & Johan Rinderheim, ”Partiet växer, men vi måste också sålla agnarna från vetet”, publicerad i *SD-Kurirens* nätupplaga den 12 januari 2004, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20040210110713/http://www.sd-kuriren.info/artiklar/artiklar04/01/12sd.shtml (Hämtad: 2023-07-15).

vice ordförandeposterna i Göteborgsdistriktet – fram ett valutskick (”Bergsjöbrevet”) som riktade sig till de boende i den invandrartäta stadsdelen Bergsjön i Göteborg. I utskicket skrev de att SD-Göteborg skulle genomföra en opinionsundersökning under hösten. Om undersökningen visade att ”Bergsjön säger nej till mångkulturen” utlovade de att Sverigedemokraterna skulle ”verka för att Bergsjön delas upp i en mångkulturell del och en homogen del, i väntan på assimilering eller repatriering av de främmande”.[3174] Bröderna hade utan stöd i distriktsstyrelsen eller i partiets program presenterat ett förslag som gick ut på att dela upp Bergsjön utmed etniska linjer; dessutom var inte partistyrelsen informerad om detta i förväg. Tanken var inte ny. Enligt Jimmy Windeskogs självbiografi hade Lars Emanuelsson redan 1999 gett uttryck för idéer att ”via propaganda uppmuntra till segregation”.[3175]

När ”Bergsjöbrevet” kom till partiledningens kännedom gav det upphov till starka reaktioner. På ett partistyrelsemöte i början av juli diskuterades utskicket, som internt benämndes ”apartheidutskicket”.[3176] Att tilltaget måste få konsekvenser var de flesta i partistyrelsen eniga om, frågan gällde om detta betydde utdelande av en reprimand, uteslutning eller om bröderna skulle tvingas lämna sina förtroendeposter genom att ta en time-out under två år.

Den hårda linjen drevs av kretsen kring Jimmie Åkesson. Mattias Karlssons åsikt var enkel: ”Vi kan inte ha partiföreträdare i landets näst största stad som argumenterar för etnisk skiktning.”[3177] Åkesson instämde: ”Brevet var inget olycksfall i arbetet eller fråga om bristande omdöme. Emanuelsson har dessa åsikter: de som ej är för oss, är landsförrädare. Vi har nu två år på oss. Denna politik kan vi inte stå för. Klipp till nu.”[3178] Efter en längre diskussion beslutade partistyrelsen att bröderna skulle anmodas att ta en time-out.[3179] Samtidigt tog partistyrelsen ”skarpt och oreserverat” avstånd från innehållet i Bergsjöbrevet i ett offentligt uttalande.[3180]

På det första mötet som hölls efter sommaren konstaterade partistyrelsen att bröderna Emanuelsson motsatte sig anmodan att ta en *time-out*. Bröderna påpekade att åtgärden saknade stöd i partiets stadgar, och i själva verket bara utgjorde ett försteg till uteslutning.[3181] Vidare försvarade de innehållet i brevet. Deras uppfattning var att ärendet mot dem inte handlade om innehållet i utskicket. Istället ansåg de att partistyrelsens agerande i grunden handlade om att kretsen kring Åkesson ville utesluta bröderna enbart för att de var lojala med Mikael Jansson, som Åkesson, Karlsson, Söder och Jomshof stod i begrepp att utmana i en strid om partiordförandeposten.[3182] I

[3174] Flygblad med rubriken ”Valinformation inför EU-parlamentsvalet 13 juni”, daterat 6 juni 2004; Pärm 9.
[3175] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 296.
[3176] Dokument märkt ”PS-möte den 3/7 2004: Dagordningsförslag”, 8 §; Pärm 9.
[3177] Protokoll från partistyrelsens möte den 3 juli 2004, § 8a; Pärm 9.
[3178] Ibid.
[3179] Ibid.
[3180] Dokument märkt ”Förslag till PS-uttalande”, odaterat, men undertecknat av Jan Milld och Björn Söder; Pärm 9.
[3181] Brev från Per och Lars Emanuelsson till partistyrelsen, daterat den 23 augusti; Pärm 9.
[3182] Ibid.

detta läge beslutade partistyrelsen att öppna ett uteslutningsärende mot bröderna, men infogade att uteslutningsprocessen skulle avbrytas om de accepterade en *time-out*.[3183]

På ett möte i början av oktober konstaterade VU att bröderna efter ett extrainsatt distriktsstyrelsemöte hade avsagt sig sina förtroendeposter i SD-Göteborg och därmed hörsammat partistyrelsens krav.[3184] Detta ledde dock inte till att uteslutningsärendet lades ned. Vid ett efterföljande partistyrelsemöte i november föreslog Björn Söder att uteslutningsärendet enbart skulle bordläggas, vilket beslutades.[3185] Efter detta dröjde det ett halvår innan ärendet återigen aktualiserades.

Vid ett möte som hölls den 5 juni 2005, strax efter årsmötet där Jimmie Åkesson hade valts till ny partiordförande, kunde partistyrelsen konstatera att Lars Emanuelsson hade begärt utträde ur partiet.[3186] I ett längre brev hade han utvecklat sin kritik mot kretsen kring Jimmie Åkesson – ”Kompisklubben”, som han benämnde den. Kritiken uppehöll sig framförallt vid behandlingen av Mikael Jansson, men var också ideologisk till sin natur. Emanuelsson varnade partistyrelsens ledamöter för den ”liberalisering” som denna krets representerade. För att ge prov på partiets nya ideologiska inriktning återgav Emanuelsson ”ett några år gammalt uttalande från Mattias Karlsson: ’Det etniska har ingen betydelse’.”[3187] Det är tydligt att Emanuelsson uppfattade valet av partiordförande och den nya partiledning som något av en brytpunkt i partiets historia och var djupt besviken över denna utveckling.

På partistyrelsemötet konstaterades inte bara att Lars Emanuelsson hade lämnat partiet, man beslutade även att han inte var välkommen som partimedlem igen och att en framtida medlemsansökan skulle underställas partistyrelsen för beslut.[3188] Den efterföljande punkten på mötets dagordning gällde Per Emanuelsson, som uteslöts med omedelbar verkan.[3189]

Jimmy Windeskog

Det tredje ärendet gällde Jimmy Windeskog som 2005 hade lämnat partistyrelsen efter ett flerårigt engagemang och vid denna tidpunkt var aktiv som kommunpolitiker i Trollhättan.

I slutet av september 2005 publicerade Windeskog ett blogginlägg där han tog upp en intervju som *Dagens Nyheter* hade gjort med partiets nyvalde vice ordförande Tony Wiklander. I intervjun framkom att Wiklander hade ett indiskt adoptivbarn. Detta gav upphov till en rad frågor enligt Windeskog:

[3183] Protokoll från partistyrelsens möte den 4–5 september 2004, 6 §; Pärm 9.
[3184] Protokoll från VU-möte den 9 oktober 2004, punkt 8; Pärm 9.
[3185] Protokoll från partistyrelsens möte den 13 november 2004, punkt 9; Pärm 9.
[3186] Brev från Lars Emanuelsson till partisekreterare Björn Söder, daterat den 31 maj 2005; Pärm 10.
[3187] Ibid.
[3188] Protokoll från partistyrelsens möte den 5 juni 2005, punkt 26; Pärm 10.
[3189] Ibid., punkt 27.

> SD brukar ju ofta påtala att man kämpar emot det mångkulturella samhället, vilken trovärdighet har vi som parti när inte ens vice partiordförande verkar avvisa mångkulturen? [...] Varför väljer Wiklander att presentera denna uppgift på detta sätt? Varför påtalade han inte detta för valberedningen innan han nominerades? Varför berättade han inte på årsmötet att han själv hade bidragit till mångkulturen?[3190]

I ett senare blogginlägg valde Windeskog att betona att han med sitt inlägg bara efterlyste en debatt inom Sverigedemokraterna om mångkulturen.[3191]

Trots att artiklarna endast gav uttryck för kritiska frågor blev reaktionen från partiledningens sida stark. På det första mötet efter publiceringen valde styrelsen att väcka uteslutningsärende ”på grund av Windeskogs artiklar på sin blogg”.[3192] I det brev där partisekreterare Björn Söder meddelade Windeskog beslutet adderades dock en annan motivering: ”Dina artiklar tillsammans med tidigare företeelser, som armviftning vid en födelsedagsfest i partikansliet visar på ett mönster och partistyrelsen ifrågasätter därför om du verkligen delar Sverigedemokraternas politiska värdegrund.”[3193]

I det yttrande som Windeskog formulerade ifrågasatte han inledningsvis varför inga konkreta anklagelser mot honom hade formulerats. Enligt Windeskog visade inte Söders brev på vilket sätt Windeskogs artiklar stod i konflikt med partiets ståndpunkt. Detta illustrerade Windeskog med att återge det gällande principprogrammet från 2003: ”Den viktigaste faktorn i ett tryggt, harmoniskt och solidariskt samhälle är den gemensamma identiteten, vilken in sin tur förutsätter en hög grad av *etnisk* och kulturell likhet bland befolkningen.”[3194] Det var detta resonemang som Windeskogs artikel uppehållit sig vid och han ansåg sig inte ha avvikit från ”partiets värdegrund”.[3195] Vidare vände han sig emot att partiet i ett pressmeddelande den 28 oktober utpekat honom som rasist på grund av hans artikel.[3196]

När det gällde frågan om ”armviftning”, handlade detta om en anklagelse som Tommy Funebo hade riktat mot Windeskog två år tidigare. Funebo hade hävdat att Windeskog hade heilat

---

[3190] Kopia på Jimmy Windeskogs blogginlägg ”Tony Wiklander och mångkulturen” publicerat på bloggen BSS Borlänge den 29 september 2005; Pärm 10.
[3191] Kopia på Jimmy Windeskogs blogginlägg ”Reaktioner kring Wiklanderdebatten” publicerat på bloggen BSS Bolänge den 2 oktober 2005; Pärm 10.
[3192] Protokoll från partistyrelsens möte den 22 oktober 2005, punkt 15; Pärm 10.
[3193] Brev från partisekreterare Björn Söder till Jimmy Windeskog, daterat den 24 oktober 2005; Pärm 10.
[3194] Jimmy Windeskogs brev till partisekreterare Björn Söder, odaterat, men ankommet till partikansliet den 10 november 2005; Pärm 10. Egen kurs.
[3195] Ibid.
[3196] Ibid.

vid ett tillfälle då delar av partiledningen hade varit ute och firat Torbjörn Kastells födelsedag på restaurang Bavaria i Stockholm någon gång hösten 2003.[3197] Windeskog hävdade att det hela hade handlat om ett skämt, där han skulle imitera John Cleese heilande i ett avsnitt av tv-serien *Fawlty Towers* (sv. *Pang i bygget*).[3198] Windeskog ansåg att det hela var en ”struntsak rent politiskt”.[3199] I syfte att visa på det godtyckliga i denna anklagelse räknade Windeskog upp ett antal incidenter som involverade partistyrelseledamöter och som enligt honom ”måste ses som en mer politisk handling än mitt försök till skämt”. Exempelvis hävdade han att Jimmie Åkesson hade spelat låten ”Hellre död än röd” av vit makt-musikbandet Storm under sin tid som vice ordförande i SDU, att Richard Jomshof i egenskap av redaktör för *SD-Kuriren* hade tagit in en halvsidesannons från *Svenska motståndsrörelsens* företag Kungslänken och att Oscar Sjöstedt hade besökt en stödfest för fängslade nazister som hade arrangerats av *Info-14*.[3200] Windeskog avslutade med att framhålla att ”[i]ngen av dessa händelser, hur olämpliga de än är, har resulterat i kritik, debatt och verkligen inte i något uteslutningsärende”.[3201] I yttrandet från SD Svea, det distrikt som Windeskog tillhörde, motsatte sig distriktsledningen uteslutning av Windeskog; de ansåg att det räckte med att ge honom en reprimand.[3202]

På det efterföljande partistyrelsemötet uteslöts Windeskog, samtidigt som partistyrelsen beslutade att göra ett officiellt uttalande i frågan.[3203] I uttalandet motiverade styrelsen uteslutningen genom att bland annat hänvisa till vad Windeskog sagt i en artikel i *Svenska Dagbladet.* Denna artikel publicerades fyra dagar efter att Windeskog hade fått besked om att ett uteslutningsärende öppnats mot honom, och tillhörde sålunda inte i de ursprungliga anklagelserna. I artikeln stod:

> Jimmy Windeskog säger att han reagerade negativt när en mörkhyad, adopterad svensk fanns med på ett av Sverigedemokraternas flygblad inför kyrkovalet. ”Hade jag fått det flygbladet i min hand och inte vetat vad

---

[3197] Windeskog, *Non, je ne regrette rien*, s. 281.

[3198] Jimmy Windskogs brev till partisekreterare Björn Söder, odaterat, men ankommet till partikansliet den 10 november 2005; Pärm 10.

[3199] Ibid.

[3200] Ibid. Åtminstone två av dessa anklagelser hade saklig grund. Jomshof hade i egenskap av SD-Kurirens redaktör tagit in en annons för SMR:s företag Kungslänken*;* se annons i *SD-Kuriren*, nr 50 (2003), s. 19. Vad gäller Oscar Sjöstedt har det senare framkommit att han 2005 besökte en fest anordnad av Gula Korset som var ”en stödorganisation för fängslade nazister och drevs av det nazistiska nätverket Info 14”; Mikael Färnbo, ”Oscar Sjöstedt gick på nazistspelning – försvarades av Åkesson”, *Expo*, publicerad den 11 oktober 2016: https://expo.se/2016/10/oscar-sj%C3%B6stedt-gick-p%C3%A5-nazistspelning-%E2%80%93-f%C3%B6rsvarades-av-%C3%A5kesson (Hämtad: 2023-11-11). I en intervju med författaren tillbakavisar Jimmie Åkesson Windeskogs påståenden att han skulle ha spelat vit makt-musik. Han tillägger att det knappast var hans roll att ”agera DJ” på ungdomsförbundets fester; Intervju med Jimmie Åkesson den 24 maj 2024.

[3201] Jimmy Windeskogs brev till partisekreterare Björn Söder, odaterat, men ankommet till partikansliet den 10 november 2005; Pärm 10.

[3202] Dokument märkt ”Angående uteslutningsärende mot Jimmy Windeskog”, från SD-distikt Svea, daterat den 6 november 2005; Pärm 10.

[3203] Protokoll från partistyrelsens möte den 13 november 2005, punkt 11; Pärm 10.

> Sverigedemokraterna var för någonting hade jag undrat: Hur mycket är de här människorna emot mångkulturen?"[3204]

I sitt uttalande kontrasterade partistyrelsen också Windeskogs inställning mot de skrivningar i Sverigedemokraternas principprogram som motiverade partiets restriktiva inställning till utlandsadoptioner, det vill säga att "rotlöshet" och "identifikationsproblem" kunde drabba de adopterade.[3205] Vidare skrev partistyrelsen:

> Som framgår ovan finns dock en avgörande skillnad mellan partiets och Jimmy Windeskogs syn på internationella adoptioner. Medan partiet tar sin utgångspunkt i barnens välbefinnande menar Windeskog att adoption är fel eftersom en utlandsadopterad bidrar till det mångkulturella samhället. Det innebär alltså att Windeskog ser en adopterad som utländsk oavsett om personen ifråga växt upp under svenska förhållanden eller inte. Ett sådant synsätt, baserat på rasmässig grund, står i strid med Sverigedemokraternas principprogram.[3206]

AVSLUTANDE DISKUSSION

Möjligheten att utesluta medlemmar har funnits sedan Sverigedemokraternas bildande. Av de stadgar som antogs på partiets konstituerade möte 1988 framgick att medlemmar som "arbetar för annan politisk organisation, vars verksamhet är oförenlig med Sverigedemokraternas syften, eller på annat sätt genom sitt uppträdande skadar partiets anseende" kunde bli föremål för uteslutning.[3207]

Åtminstone att döma av det bevarade källmaterialet användes denna möjlighet inte särskilt flitigt under partiets första år. Under tidsperioden från partiets bildande och fram till sommaren 1995 finns endast fem uteslutningsärenden belagda. Inte mycket är känt om dessa, men det finns indikationer på att de två första ärendena hade sin grund i en intern konflikt inom partiledningen 1992, medan de tre övriga definitivt riktade sig mot partiskadlig verksamhet bedriven av medlemmar som 1995 stod i begrepp att lämna partiet. I ytterligare fyra fall finns indikationer på att uteslutning åtminstone diskuterades.

Det är först åren efter 1995 som det är möjligt att belägga förekomsten av uteslutningar som tydligt hade en ideologisk dimension. Dessa uteslutningsärenden riktade sig mot partimedlemmar som hade deltagit vid nationalsocialistiska sammankomster, annonserat i rasideologiska tidskrifter,

---

3204 Dokument märkt "Uttalande från partistyrelsen, 13 november 2005"; Pärm 10.
3205 Ibid.
3206 Ibid.
3207 Partistadgar, antagna 1988, kap. "Kommunföreningar", 2 §, 2 mom.

publicerat sig i nationalsocialistiska tidskrifter eller lämnat in motioner med kontroversiella och enligt partiledningen vid denna tid oacceptabla åsikter om Förintelsen. Dessa uteslutningsärenden bör förstås i relation till de andra åtgärder som partiledningen, under Mikael Janssons första år som som partiordförande, vidtog i syfte att dra en gräns mot den nationella rörelsen i övrigt och då särskilt mot den nationalsocialistiska delen.

Det faktum att antalet uteslutningar under andra halvan av 1990-talet var förhållandevis få – trots att det senare skulle visa sig finnas betydligt fler medlemmar inom partiet som kunde uppvisa dessa kopplingar och åsikter – indikerar att uteslutningarna inte syftade till ett systematiskt ideologiskt renhållningsarbete inom partiet. Snarare bör uteslutningarna uppfattas som ett slags strategisk signalpolitik där gränsen mellan det ideologiskt acceptabla och oacceptabla inskärptes för partimedlemmarna genom några väl valda fall.

De uteslutningar som genomfördes under loppet av 2001 var av ett annat slag. De riktade sig inledningsvis mot en fraktionsbildning inom partiet och avslutades med uteslutningar av personer som hade blivit medlemmar i eller på annat sätt stödde *Nationaldemokraterna*. Dessa uteslutningar representerar en betydelsefull förändring i partiets uteslutningspraktik. Inte för att de handlade om ideologiska avvikelser – de hade istället sin grund i partiskadlig verksamhet och bristande lojalitet – utan genom själva omfattningen. Inom loppet av bara ett halvår öppnades 25 uteslutningsärenden, vilket var nästan dubbelt så många ärenden som finns belagda under de föregående tretton åren. Dessa uteslutningar avklingade mot slutet av 2001. Resultatet blev dock att uteslutningsinstrumentet generellt kom att användas flitigare av partiledningen än vad som tidigare varit fallet. Uteslutningar blev till ett mer ordinärt inslag inom partiet, särskilt från 2003 och framåt, och kom även att ta sikte på ideologiska avvikelser.

När det gällde den typ av uteslutningar som är av intresse i detta sammanhang – de som uppvisar en ideologisk dimension – är det en både komplex och delvis motstridig bild av uteslutningsverksamheten som framträder under perioden från 2003 och fram till 2010.

En aspekt av uteslutningspraktiken är att den ofta var reaktiv. Många uteslutningsärenden väcktes visserligen av partistyrelsen eller av partiaktiva medlemmar på eget initiativ, men det var också vanligt att detta skedde först efter att massmedierna hade uppmärksammat enskilda partiföreträdare. I detta sammanhang spelade tidskriften *Expo* en central roll. Det finns ett antal exempel på hur uteslutningsärenden väcktes som en direkt följd av tidskriftens avslöjanden, och det finns indikationer på att partiledningen noga läste tidskriften i syfte att hålla sig à jour med vad de egna partimedlemmarna sysslade med. Speciellt de granskningar av Sverigedemokraternas kandidater som *Expo* gjorde i anslutning till valen 2002, 2006 och 2010 genererade uteslutningsärenden för partistyrelsen att ta ställning till. Efter 2006 års val tog partiledningen till och med initiativ till en systematisk granskning av de kandidater om vilka det hade framkommit

komprometterande uppgifter i medierna.

Parallellt med detta finns flera exempel på hur partiledningen valde att öppna uteslutningsärenden i *preventivt syfte*; Hultén, Eiberling och Rydström tillhörde denna kategori. I dessa fall handlade det om uteslutningar av medlemmar som kunde uppvisa en gedigen bakgrund inom den nationella rörelsen och som partiledningen önskade att bli av med av det enkla skälet att det skulle skada partiet om deras medlemskap blev offentligt. I dessa fall tycks uteslutningarna mer ha motiverats av risken för negativ publicitet än av ett ideologiskt renhållningsarbete.

Samtidigt finns exempel på uteslutningsärenden som öppnades mot framträdande partimedlemmar där det finns skäl att ifrågasätta bevekelsegrunderna. Uteslutningarna mot Jimmy Windeskog, bröderna Emanuelsson och Tommy Funebo är exempel på uteslutningar, som uppenbart inte var helt grundlösa, men som riktade sig mot personer som antingen var misshagliga för partiledningen eller som ideologiskt kan räknas till skaran av ”traditionalister”, och därigenom framträdde som ideologiska motståndare inom partiet.

Att utifrån de redovisade uteslutningsärendena försöka fastslå någon exakt gräns när det gällde ideologiska avvikelser låter sig av flera skäl inte göras. Exempelvis användes uteslutningsgrunden ”ideologisk avvikelse” parallellt och – i vissa fall överlappande – med ”partiskadlig verksamhet”. Det är i vissa fall svårt att avgöra om det var den ideologiska avvikelsen i sig eller den skada som åsamkades partiet genom att avvikelsen hade blivit offentlig som utgjorde kärnan i vissa uteslutningsärenden.

Frågan om var gränsen för det oacceptabla gick komplicerades även av att partistyrelsen ibland valde att göra en ”helhetsbedömning” i uteslutningsärendena, där försyndelser som låg längre tillbaka i tiden vägdes samman med partimedlemmens nuvarande vandel och ideologiska ståndpunkt. Detta gällde exempelvis fall då partimedlemmen hade ett förflutet inom nationalsocialistiska grupper. 2009 beskrev Jimmie Åkesson partiledningens inställning på följande sätt: ”Har någon ett förflutet i en extrem organisation så är det någon form av varningsklocka, som gör att man måste bedöma den personens trovärdighet i dag. Men det är inte intressant vad personen gjorde för 25 år sedan, utan vad han gör och är i dag.”[3208]

Trots dessa reservationer är det möjligt att urskilja ett spektrum av vad partiledningen såg som oacceptabelt i ideologiskt hänseende och som ledde till att ett uteslutningsärende öppnades. Utgången av dessa ärenden varierade dock, men de renderade antingen uteslutning eller varningar, såvida inte partimedlemmen på eget initiativ – möjligtvis under hot om uteslutning – lämnade partiet.

Den kanske tydligaste gränsdragningen för det acceptabla gällde *dubbelanslutningar eller*

[3208] Jimmie Åkesson, citerat i osign., ”Sverigedemokraterna och nazismen”, *Expo*, publicerad den 14 januari 2011: https://expo.se/2011/01/sverigedemokraterna-och-nazismen (Hämtad: 2023-10-18).

aktivt engagemang i organisationer av odemokratisk och framförallt nationalsocialistisk natur. Detta representerade en markant förändring i jämförelse med Sverigedemokraternas första år, då det finns belägg för förekomsten av dubbelanslutningar och då gränsen mellan partiet och den nationalsocialistiska miljön i bästa fall var otydlig, i sämsta fall obefintlig. I nära anslutning till detta ledde också *donationer* till sådana organisationer till att ett uteslutningsärende öppnades. Det enda undantaget utgjordes av ett fall där en äldre partimedlem hade skickat pengar till Salemfonden, i tron att dessa skulle gå till Sverigedemokraterna. En annan gräns utgjordes av rent *konkreta sympatiyttringar för nationalsocialismen* i form av heilande. I dessa fall framstår partiledningen ha funnit sådant agerande så pass bestickande att det ensamt renderade uteslutning.

Flera typer av kopplingar till nationalsocialismen ledde till att uteslutningsärende öppnades, utan att det för den skull resulterade i uteslutning eller ens en varning. Som exempel kan nämnas: tidigare medlemskap i nationalsocialistisk organisation, enstaka deltagande i manifestation eller vit makt-musikkonsert anordnad av en sådan organisation, samt inköp av vit makt-musik eller litteratur från en högerextrem organisation.

Anklagelser om *antisemitism*, ofta i form av *förintelseförnekande*, samt uttryck för *rasföreställningar*, centrerade kring rasskillnader och rasblandning, eller *grova invektiv mot svarta* ledde återkommande till att uteslutningsärende öppnades. Ett samlat intryck av genomgångna uteslutningsärenden är att denna typ av anklagelser togs på allvar av partistyrelsen. När de kom till partistyrelsens kännedom betonades inte sällan att ärendena skulle behandlas skyndsamt, varvid uteslutningsärende öppnades utan någon större diskussion.

Däremot är det svårt att urskilja någon högre grad av konsekvens när det gällde utfallet av dessa ärenden. När det gällde exempelvis antisemitismen utgjorde recenserandet av förintelseförnekarlitteratur, interna rekommendationer av antisemitiska skrifter eller tips på antisemitiska webbsidor inte grund för uteslutning. I dessa fall valde partistyrelsen att utfärda en reprimand respektive en skriftlig varning. Samtidigt finns exempel på en partimedlem som lämnade partiet efter att han hade skickat brev till Kulturdepartementet med antisemitiskt innehåll. Troligtvis lämnade han partiet på uppmaning av partistyrelsen. Endast helt uppenbara fall – där explicita antisemitiska uttryck kunde beläggas, exempelvis då en medlem offentligt anklagade partiet för att vara ”Judarnas boskap” inför ett årsmöte – renderade omedelbar uteslutning.

Den uteslutningspraktik som upprätthölls åren efter 2003 kan bäst beskrivas som motsägelsefull. Å ena sidan framträder konturerna av en systematisk praktik där öppnandet av uteslutningsärenden hade gjorts till ett ordinärt och återkommande inslag i partiets interna verksamhet. Det är tydligt att man hade urskilt en rad områden vilka uppfattades utgöra ”ideologiska avvikelser”, exempelvis kopplingar till nationalsocialism samt uttryck för antisemitism/förintelseförnekande, rasföreställningar, rasism och grov främlingsfientlighet.

Betraktat på detta sätt kan det konstateras att ”ideologiska avvikelser” hade gjorts till ett problem för partiet och att partistyrelsen tog dessa på allvar såtillvida att uteslutningsärenden rutinmässigt öppnades.

Å andra sidan framträder en praktik präglad av inkonsekvens. Det är exempelvis svårt att ange någon exakt gräns mellan det acceptabla och oacceptabla. Man värderade uteslutningsärendena ”från fall till fall”, gjorde ”helhetsbedömningar” och laborerade med andra typer av sanktioner än uteslutning – reprimander, skriftliga varningar, ”time-out”, förlust av förtroendeuppdrag.

Trots detta resulterade praktiken i att denna typ av överträdelser oftast fick konsekvenser. Resultatet av de 33 ärenden som redogjorts för mellan åren 2003 och 2010 blev följande: 11 partimedlemmar uteslöts, 10 lämnade partiet, 6 blev tillrättavisade eller mottog en varning och i 6 fall lades ärendet ned.

Avslutningsvis kan framhållas att uteslutningsärendena också påvisar en idémässig kontinuitet inom den sverigedemokratiska medlemskadern. Det som utgjorde grunderna för uteslutningsärendena var exempelvis idéer om rasskillnader, hotet om rasblandning, främlingsfientliga uttryck, antisemitiska uttalanden, ifrågasättanden av Förintelsen, samt olika typer av kopplingar till den nationalsocialistiska miljön. Som har redogjorts för i tidigare kapitel hade dessa inslag funnits inom partiet ända sedan dess bildande.

Men det var också personer som tillhörde grundargenerationen eller befann sig i partiets absoluta topp som under tidigt 1990-tal hade gett uttryck för idéer om rasskillnader och rasblandningens faror (Davidson), talat om en sionistisk världskonspiration (Klarström) eller kolporterat förintelseförnekande i tidskriftsammanhang (Zeilon). Det var personer inom partiledningen som hade kontakter med nynazistiska grupper, såsom VAM, och som upplät spaltutrymme i partipressen åt såväl döda som levande nationalsocialister från 1930-talet.

Av uteslutningspraktiken att döma återkom alltså samma idéer som funnits med i partiet sedan dess grundande i de uteslutningsärenden som öppnades under 00-talet. En väsentlig skillnad var dock att dessa idéer numera framförallt förekom i medlemskadern och att partiledningen – till skillnad från under det tidiga 1990-talet – uppfattade dessa uttryck som ett problem och vidtog åtgärder för att beivra dem.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

1. SVERIGEDEMOKRATERNA

1.1 SVERIGEDEMOKRATERNAS PARTIARKIV

Pärm 1: Partistyrelsen 1988–1993.
Pärm 2: Partistyrelsen 1993–1995.
Pärm 3: Partistyrelsen 1995–1998.
Pärm 4: Partistyrelsen 1998–2000.
Pärm 5: Partistyrelsen 2000–2001.
Pärm 6: Partistyrelsen 2001–2002.
Pärm 7: Partistyrelsen 2002–2003.
Pärm 8: Partistyrelsen 2003–2004.
Pärm 9: Partistyrelsen 2004–2005.
Pärm 10: Partistyrelsen 2005–2006.
Pärm 11: Partistyrelsen 2006–2007.
Pärm 12: Partistyrelsen 2007–2008.
Pärm 13: Partistyrelsen 2008–2009.
Pärm 14: Riksorganisationen 2009–2011: Protokoll Partistyrelsen 1 av 3.
Pärm 15: Riksorganisationen 2009–2011: Protokoll Partistyrelsen 2 av 3.
Pärm 20: SDU 2001.
Pärm 21: SDU Protokoll.
Pärm 22: Val 1991 Kandidatförsäkran.
Pärm 23: Protokoll lokalavdelningar Protokoll distrikt – 2004.
Pärm 24: Protokoll lokalavdelningar Protokoll distrikt – 2005–2006.
Mapp: 1: Utredning om kandidaters vandel. Valet 2006.

1.2. PROGRAM OCH STADGAR

Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 10 juni 1989.
Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 26–27 februari 1994.
Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23–24 mars 1996.
Sverigedemokraternas partiprogram antaget den 23 januari 1999.
Sverigedemokraternas principprogram antaget den 4 maj 2003.
Sverigedemokraternas principprogram, antaget 2011.
Principprogram för Sverigedemokratisk Ungdom, antaget 1999.
Stadgar för Sverigedemokraterna: Kommunförening, Länsförbund, Riksorganisation 1988.

1.3. PERIODISKA SKRIFTER

Demokraten (1998–2000).
Gjallarhornet (1992).
Göta Lejon (1993, 1995).
SD-Bulletinen (1990–2002).
SD-Kuriren (1991–2007).
SDU-Bulletin (1993–1994, 1997–1998).
SD-Väst: Bulletin för SD i Västsverige (1992–1994).
Sveamål (1991).
Sverigedemokraternas medlemsbulletin (1988–1990).
Sverige-Kuriren (1988–1991).
Ung Front (1993–1995).

1.4 TRYCKTA SKRIFTER

Benson, Ivor, *The Zionist Factor: A Study of the Jewish Presence in 20th Century History* (Bullsbrook, 1986).

Carlberg, Carl Enfried ,*Lys Fylgia: Tids- och programdikter i svensk-gymnisk anda* (Stockholm, 1946).

–, ”Vakna Svensk! Till ett ofritt, söndrat och sovande herrefolk” ingående i *Vakna svensk! Till den sovande svenska nationen*, i publikationsserien Manheims folkbibliotek (Stockholm, 1934).

Ericsson, Leif, Magnusson, Jerker & Kärnestam, Lars m.fl., ”Varning för Sverigedemokraterna!”, i Leif Ericsson, *BSS – ett försök att väcka debatt* (1996).

Jansson, Mikael, ”Nästa tjugo år nu, Sverigevänner!”, i Jens Leandersson (red.) *20 röster om 20 år: Sverigedemokraterna 1988–2008* (Helsingborg, 2008).

–, ”Vems EG-vision ska vi arbeta för?”, *Politisk tidskrift*, nr 6 1991.

Klarström, Anders, *Prima Victoria* (Göteborg, 2018).

Reed, Douglas, *The Controversy of Zion* (Durban, 1978).

Riksdagens protokoll: Första kammaren 1965, nr 13 (Stockholm, 1965).

Rinderheim, Johan, ”Vi finns därför att det finns ett behov av oss”, i Jens Leandersson (red.) *20 röster om 20 år: Sverigedemokraterna 1988–2008* (Helsingborg, 2008).

Sverigedemokraterna 10 år!!!: 1988–1998 (Stockholm, 1998).

Sverigedemokraterna 1988–1991: Ett partis framväxt (Stockholm, 1993).

Söderman, Magnus (red.), *Jag var där: Minnen från 20 år av gatukamp* (2016).

Windeskog, Jimmy, *Non, je ne regrette rien: Ett decennium i Sverigedemokraternas ledning* (Ostara, 2011).

Åkesson, Jimmie, ”Främst var det EU-frågan som drog mig till politiken”, i Jens Leandersson (red.),

20 röster om 20 år: Sverigedemokraterna 1988–2008 (Helsingborg, 2008).

–, *Satis Polito* (Sölvesborg, 2013).

1.5. PRESSMEDDELANDEN

Pressmeddelande ”Sverigedemokraterna tar avstånd från politikeruttalande”, publicerat den 7 november 2002, publicerad på Sverigedemokraternas webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20030815005019/http://sverigedemokraterna.se/sd/pressmed/021108.pdf

Pressmeddelande ”Revisionistiska uttalanden accepteras inte”, publicerat den 5 november 2003 på Sverigedemokraternas webbsida, arkiverad version: http://web.archive.org/web/20031224062852/http://www.sverigedemokraterna.se/

Pressmeddelande ”Tommy Funebo hotades av uteslutning”, publicerat den 30 december 2003 på Sverigedemokraternas webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20040201220059/http://sverigedemokraterna.se/

Pressmeddelande ”Pressträff hölls på Kockums fritid i Malmö”, publicerat den 4 april 2004 på Sverigedemokraternas webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20040428023527fw_/http://www.sverigedemokraterna.se/eu2004/x_040404_prm.shtml

Pressmeddelande ”Sverigedemokraterna arrangerar seminarium om islam”, publicerat den 27 januari 2010: https://www.mynewsdesk.com/se/sverigedemokraterna/pressreleases/sverigedemokraterna-arrangerar-seminarium-om-islam-366031

Pressmeddelande ”SD arrangerar seminarium med bästsäljande amerikansk författare”, publicerat den 5 juli 2010: https://www.mynewsdesk.com/se/sverigedemokraterna/pressreleases/sd-arrangerar-seminarium-med-baestsaeljande-amerikansk-foerfattare-435136

Pressmeddelande ”Avslutande islamseminarium i Göteborg den 30 augusti”, publicerat den 30 augusti 2010, återgivet på bloggen Svenssons förtvivlan: https://svenssonsfortvivlan.blogspot.com/2010/08/sd-avslutande-islamseminarium-i.html

Pressmeddelande ”Information om Sverigedemokraternas vitbok”, publicerat den 28 januari 2021 på TT: https://via.tt.se/pressmeddelande/3315528/information-om-sverigedemokraternas-vitbok?publisherId=3236128

1.6. WEBBASERADE KÄLLOR

Ekeroth, Ted, ”Bloggare i anti-jihad möte”, publicerat den 16 april 2007 på SD-blogg, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20070418025015/http://sdblogg.se/

Jan Millds websida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20051105212444/www.algonet.se/~milld/sd/sorti.html

Jansson, Mikael, Söder, Björn & Rinderheim, Johan, ”Partiet växer, men vi måste också sålla agnarna från vetet”, publicerad i SD-Kurirens nätupplaga den 12 januari 2004, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20040210110713/http://www.sd-

kuriren.info/artiklar/artiklar04/01/12sd.shtml

Karlsson, Mattias, ”Skräphögen har talat”, publicerad den 21 februari 2005 i SD-Kurirens nätupplaga, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050428010603/http://sd-kuriren.info/

Osign., ”Kongress 2001: Ny text om adoptioner” på SDU:s webbsida under rubriken ”Senaste nytt”, publicerad den 12 augusti 2001, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20011213224146/http://hem1.ungsvenskarna.com/

Osign., ”Vår avsky för nazismen”, publicerad den 13 mars 2000 på Sverigedemokraternas webbsida, arkiverad version: https://web.archive.org/web/19991013170835/http://www.sverigedemokraterna.se/sd/

Rinderheim, Johan, ”Osakliga angrepp på SD”, publicerad på Sverigedemokraternas webbsida den 26 maj 1999, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20001117065000fw_/http://www.sverigedemokraterna.se/artiklar/artiklar99/osakliga.html

Söder, Björn, ”Demokratin i Belgien inskränks ytterligare – Vlaams Belang nekas partistöd”, SD-Kurirens nätupplaga, publicerad den 20 januari 2005, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050220095832/http://www.sdkuriren.se/nyheter.php?action=fullnews&id=93

Sverigedemokraternas webbsida, rubriken ”Shoppen”, arkiverad version från den 17 september 2000: https://web.archive.org/web/19991013170835/http://www.sverigedemokraterna.se/sd/

1.7. BLOGGAR

Tobias Hübinettes blogg:
https://tobiashubinette.wordpress.com/

Tommy Funebos blogg: Objektiv SD-blogg
http://sverigedemokraterna.blogspot.com/

Tommy Funebos blogg: Objektiv SD-mirror:
https://toto222.wordpress.com/

Torbjörn Jerlerups blogg: Ligator:
https://ligator.wordpress.com/

Anna-Lena Lodenius blogg:
https://al-lodenius.com/

1.8. FILMUPPTAGNINGAR

”AfS-funktionären och kämpen Ola Sundberg”, publicerat den 16 juli 2022 på Alternativ för Sveriges Facebook-sida: https://fb.watch/oH8ZE6UxFp/

”Anders Klarström (SD) välkomnar Vitt Ariskt Motstånd (VAM) i SDs demonstration”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=-S23_lPRuOc

”Anders Klarström talar vid SD:s manifestation på Götaplatsen 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=uLWGNLDPXYo

”Anders Klarström vs Stieg Larsson & Anna Lena Lodenius i 20:00 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=hebwNqpAick

”Argumentationsträning under SDU:s sommarläger 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=7xoLkxYnBt4

”Bokbål med Sverigedemokraterna bränner judisk litteratur”, Aftonbladet TV: https://tv.aftonbladet.se/video/137315/bokbaal-med-sverigedemokraterna-branner-judisk-litteratur

”Debatten mot Sverigedemokraterna som aldrig blev av (1994)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=6GDcSbmQemw

”Demonstrationer & upplopp nov 1993 (nyhetsinslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qE1hdzaj6OY

”Duellen mellan Jimmie Åkesson och Mona Sahlin år 2007 som mörkades & där invandringen stod i fokus”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=91yTnWmd_A8

”Engelbrektsmarschen 1991, med tal av SD-grundaren Sven Davidson”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=SPOs042_fUc

”Engelbrektsmarschen 1992, med tal av SD-ledaren Anders Klarström”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=S0W9ZTuheGQ

”Engelbrektsmarschen 1993, med tal av SD:s partiledare Anders Klarström”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=4Lf5qFRStVc

”Engelbrektsmarschen 1997, med tal av bl.a. SD:s partiledare Mikael Jansson 1997.04.26”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=-nTpTEGerqc

”En rundtur på SD-kansliet ’Bunkern’ 1997”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=kahB1z57WLY

”Franz Schönhuber talar på SD:s valupptaktsmöte 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=In4dwauqSrI

Hitlers tal i Berlin den 10 februari 1933, klippet ”Hitler Speech ’Proclamation to the German Nation’”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=0KU7UM3i4qw

Hitlers tal i Essen den 27 mars 1936, klippet ”Krupp Factory ”The world cannot judge us!”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=wgs5XJny4PI

Hitlers tal i Siemensstadt den 10 november 1933, klippet ”Siemens Factory ”'I was one of you'”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=C87cQvdjuFc

”Kent Ekeroth speech part 1 of 2”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=QGW8IkKKltU

”Magasinet om BSS 1980 (Bevara Sverige svenskt)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=PSpivQLoct4

”Magasinet om SD:s framgångar i skolvalen 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=OFzACeNYABw

”Nu gör SD vitbok om partiets historia”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=GxtKul_-PY0

”Några ord av SD-grundaren Sven Davidson 1992 (Del 1 av 2)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=9xoeosgijCw

”Presskonferens med SD 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=FrKHLA2SK-M

”Professor Faurisson in Sweden 1992”, publicerad på Internet Archive: https://archive.org/details/1992RobertFaurissonInSweden

”SD inleder valåret 1994 med demonstration i Borlänge”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=HGpXRcgrXv8

”SD Kongress 1993 (Del 4 av 6) – riktlinjer för medlemmar”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=xvUYIASPeRI

”SD-grundaren Sven Davidson talar i Medborgarhuset 1990 (Del 1 av 2)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=0tY5BTcLjic

”SD Kongress 1993 (Del 2 av 6) – årsmöte”. Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=Zjn0ZzJJiWY

”SD Kongress 1993 (Del 6 av 6) – organisation inför valet”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=fgGgH_Wf-pE

”SD:s Anders Klarström i TV3:s Diskutabelt om invandring 1989”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=rHvvL0DG6Tg

”SD:s demonstration i Växjö 1994”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=ipkglqAok3I

”SD:s talesmän Anders Klarström & Ola Sundberg i Nattkafé 1989 (Del 1 av 2)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=fo54C3infyw

”SD:s talesmän Anders Klarström & Ola Sundberg i Nattkafé 1989 (Del 2 av 2)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=WKArfw4iFLg

”SDU:s manifestation till Gustav II Adolf i Stockholm 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=3jG7sS0NIIE

”SDU:s sommarläger 1993 – En morgon på lägret”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=IPdgomNuR6o

”SDU:s sommarläger 1993 – Flygbladsutdelning i Vetlanda”, Youtube:

https://www.youtube.com/watch?v=lEflJwHFKH4

”SDU:s sommarläger 1993 – Äventyrsbadet i Jönköping”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=FzPvH4kMBsU

”Skinnskallar 30 nov. 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=XLO9Gaa0TKs

”Sven Davidson talar på SD:s Nationaldagsfirande i Rålambshovsparken 1993”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=AMOKfTW_li0

”Sverigedemokraterna 1992”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=wj3YAM6mO0I

”Sverigedemokraterna 1993 (Del 1 av 9)”, Youtube: https://youtu.be/hRn_NMTlhNo

”Sverigedemokraterna 1993 Del 2 av 9”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=lbnzzG0tNW4

”Sverigedemokraterna 1993 (Del 9 av 9)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=P07S96V3X0U

”Sverigedemokraterna i Skåne 1992”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=fgUd26xGpNQ

”Sverigedemokraternas första revisor Gustaf Ekström förnekar Förintelsen”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=ITLnGnZ-nSM

”Sverigedemokraternas möte på Götaplatsen 1993 (TV-inslag)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=UIbhXf-j0gY

”Sverigedemokraternas partiledare Anders Klarström håller ett antisemitiskt tal 30 november 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=LAh68y9LVi8

”Sverigedemokraternas sommarläger 1994”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=LPDzfs9xhBQ

”Sverigedemokraternas torgmöte i Trollhättan 10 september 1993 (TV-inslag)” https://www.youtube.com/watch?v=HUci1EGzTzU

”Tre timmar SD 1990 (Del 3 av 3)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=7LhKZPma_U4

”TV-inslag från SD:s demonstration i Växjö 1994”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=nNs_EOUJcK0

”TV-klipp från 30 november 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=UBDAP_hQ4XQ

”TV4-inslag från Sverigedemokraternas Engelbrektsmarsch 1991”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=e9rb1SjcaPo

1.9. LJUDUPPTAGNINGAR

Björn Lennartssons ljudmeddelande, lämnat till SR P4 Örebro, klippet ”Sverigedemokrat ringer SR Örebro”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=upXZ1im1leU

Ljudklipp av ”Bo Nilsson om tiden i Sverigedemokraterna”, publicerad i anslutning till ”Intervju: Veteranen Bo Nilsson om sina 40 år i den nationella kampen”, publicerad den 14 april 2020 på Nordisk Radio: https://nordiskradio.se/?artikel=intervju-veteranen-bo-nilsson-om-sina-40-ar-i-den-nationella-kampen.

Tal av Tina Hallgren-Bengtsson vid Engelbrektsmarschen den 23 april 1994, återgivet på webbsidan SD-Arkivet:
http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen.mp3

Tal av Anders Klarström vid Engelbrektsmarschen den 23 april 1994, återgivet på webbsidan SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/ljud/tal/utomhusmoten/1994_04_23_Engelbrektsmarschen-Anders_Klarstrom.mp3

Låten ”Vit makt – Svartskalle Slakt”: Internet Archive: https://archive.org/details/uffe_was_a_nazi/

1.10. INTERVJUMATERIAL

Intervju med Joakim Larsson den 10 maj 2024.

Intervju med Bo Nilsson den 22 december 2023.

Intervju med Mattias Wåg den 18 november 2023.

Intervju med Jimmie Åkesson den 24 maj 2024.

1.11. PUBLICERADE INTERVJUER

Intervju med Leif Ericsson publicerad den 20 augusti 2019 på bloggen Kulturbilder:
https://kulturbilder.wordpress.com/2019/08/20/intervju-med-leif-ericsson/

Intervju med Jerker Magnusson; Mattias From, ”Berättelsen om ett partis uppkomst och dess undergång”, del 3. Ursprungligen publicerad i *Nationell Idag*, nr 31 2013, återgiven på SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=201

Intervju med Jerker Magnusson, ”Nationalistisk historia: Intervju med Jerker Magnusson”, publicerad den 19 augusti 2018 på Radio Svegot: https://www.svegot.se/2018/08/19/nationalistisk-historia-intervju-med-jerker-magnusson/

Intervju med Robert Vesterlund, publicerad den 3 januari 2005 på webbsidan Nationell, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20050214133237/http://nationell.nu/index.php?a=3

1.12. DOKUMENTÄRER

”Blågul Nazism - E03 Sex Miljoner Hit Eller Dit... (SVT 95-06-05)”, Youtube:
https://www.youtube.com/watch?v=B9jcdJIb9ow

”Rasist Javisst (SVT 1993-04-26)”, Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=SmveaUBaJVA
Radiodokumentär om Ultima Thule, del 1: ”Ultima Thule – så skapas Sveriges mest kontroversiella band”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär:
https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-sa-skapas-sveriges-mest-kontroversiella-band-del-1-3

Radiodokumentären om Ultima Thule, del 2: ”Ultima Thule – skinnskallarnas nya favoritband”, Sveriges Radio: P1 Dokumentär:
https://sverigesradio.se/avsnitt/ultima-thule-skinnskallarnas-nya-favoritband-del-2-3

1.12. MUSIKRELATERAT MATERIAL

Discogs: https://www.discogs.com/
Flashlyrics: https://www.flashlyrics.com
Flashback Records: https://www.flashback.se/projekt/records/
Justsomelyrics: https://www.justsomelyrics.com
Letssingit: https://www.letssingit.com
LyricsAZ: https://lyrics.az
Songlyrics: https://www.songlyrics.com
Sonichits: https://sonichits.com/
Ultima Thules officiella webbsida, arkiverad version:
https://web.archive.org/web/20160917181042/http://www.ultimathule.nu/

1.13. BILDMATERIAL

Foto från Engelbrektsmarschen 1994, publicerat på webbsidan SD Arkivet:
http://www.sdarkivet.com/bildarkiv_1994.php

1.14. FLYGBLAD

Flygblad med rubriken ”Inga fler våldtäkter. Ingen mer mångkultur!” (2000); SDarkivet:
http://www.sdarkivet.com/flygblad.php

Flygblad med rubriken ”Sverigedemokraterna i Haninge kämpar för följande frågor” (inget årtal);
SDarkivet: http://www.sdarkivet.com/lokala_flygblad.php

2. BEVARA SVERIGE SVENSKT

BSS program, antaget vid årsmötet den 20 mars 1983.
BSS medlemsbulletin (1984–1985).
BSS-Nytt (1982–1983).
Ericsson, Leif, *BSS – ett försök att väcka debatt* (1996).
Patrioten (1984–1986).

3. SVERIGEPARTIET

Gjallarhornet (1987).
”Information från partistyrelsen till Sverigepartiets medlemmar och sympatisörer”, daterad den 23 november 1987.

Svensk tidning (1987).
Sverigepartiets medlemsbulletin (1987).
”Sverigepartiet: Extra årsmöte”, november 1987.
”Till medlemmar och sympatisörer: Information från Sverigepartiet”, november 1987.

4. NORDISKA RIKSPARTIET

Oredsson, Göran Assar, *Prisat vare allt som gjort mig hårdare,* vol. 2 (Strängnäs, 1980).
Nordisk kamp (1982–1983).
Nordiska rikspartiets Bulletin (1987, 1991).
Nordiska rikspartiets partiprogram antaget 1972.
Solhjulet (1978–1979).

5. NATIONELLA PUBLIKATIONER

Aktinform (1986, 1988).
Fria Ord (1981).
Info-14 (1997, 2005–2006).
Motpol (2016).
Nordfront (2018).
Nordland (1997).
Realisten (2006).
Rikslarm (1994)
Storm (1991).
Sveriges framtid (1991).
Vägen Framåt (1970, 1981).
Wärendsbladet (1990, 1993–1994).

6. TRYCKT MATERIAL

6.1. MONOGRAFIER OCH ANTOLOGIER

Andersson Christoph & Förster, *Andreas, Nazisten som teg: Drömmen om att skapa nazistiska terrorceller i Tyskland och Sverige* (Stockholm, 2017).

Andersson, Hans, *Stövlarna står putsade i garderoben* (Stockholm, 1989).

Andersson, Lars M., *En jude är en jude är en jude: Representationer av ”juden” i svensk skämtpress omkring 1900–1930* (Lund, 2000).

Bachner, Henrik, *Återkomsten: Antisemitism i Sverige efter 1945* (Stockholm, 1999).

Backes, Uwe, *Politischer Extremismus in demokratischen Verfassungsstaaten: Elemente einer normativen Rahmentheorie* (Opladen, 1989).

Bangsund, Per, *Arvtakerne: Nazisme i Norge etter krigen* (Oslo, 1984).

Berlet, Chip & Nemiroff Lyons, Matthew, *Right-wing populism in America: Too close for comfort* (New York & London, 2000).

Bjørgo, Tore & Gjelsvik, Magnæs, ”Utvikling og utbredelse av høyreekstremisme i Norge”, Tore Bjørgo (red.), *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspiralsjonsteorier og forebyggningsstrategier* (Oslo, 2018).

Briem, Efraim, *Antisemitismen genom tiderna* (Stockholm, 1940).

Brink Pinto, Andrés & Pries, Johan, *Trettionde november: Kampen om Lund 1985–2008* (Lund, 2013).

Centrumpartijs partiprogram: *Middenveg 81:3* (Amsterdam, 1981).

Clinell, Bim, *De hunsades revansch: En resa i fascismens Frankrike* (Stockholm, 1999).

Copsey, Nigel, *Contemporary British Fascism: The British National Party and the Quest for Legitimacy*, 2 utg. (London & New York, 2008).

Demker, Marie, *Sverige åt svenskarna: Motstånd och mobilisering mot invandring och invandrare* (Stockholm, 2014).

Eatwell, Roger, ”The rebirth of right-wing charisma? The cases of Jean-Marie Le Pen and Vladimir Zhirinovsky”, Cas Mudde (red.), *The Populist Radical Right: A reader* (New York & London, 2017).

Ekman, Mikael & Poohl, Daniel, *Ut ur skuggan: En kritisk granskning av Sverigedemokraterna* (Stockholm, 2010).

Ekström von Essen, Ulla & Fleischer, Rasmus, *Sverigedemokraterna i de svenska kommunerna 2002–2006: En studie av politisk aktivitet, strategi och mobilisering* (Norrköping, 2006).

Goodrick-Clarke, Nicholas, *Black Sun: Aryan Cults, Esoteric Nazism and the Politics of Identity* (New York & London, 2003).

Goodwin, Matthew J., *New British Fascism: Rise of the British National Party* (London & New York, 2011).

Hill, Ray & Bell, Andrew, *The Other Face of Terror: Inside Europe's neo-Nazi network* (London, 1988).

Husbands, Christopher T., ”Country report: Great Britain”, Bertelsmann Stiftung, (red.), *Strategies for combating right-wing extremism in Europe* (Gütersloh, 2009).

Hübinette, Tobias, *Adopterad: En bok om Sveriges sista rasdebatt* (Stockholm, 2020).

–, *Den svenska nationalsocialismen: Medlemmar och sympatisörer* (Stockholm, 2002).

Ignazi, Piero, ”Italy: The Faded Beacon and the Populist Surge”, Piero Ignazi, *Extreme Right Parties in Western Europe* (Oxford, 2003).

Jämte, Jan, *Antirasismens många ansikten* (Umeå, 2013).

Kalliala, Mari, ”Traditions of the radical right in Finnish political culture”, i Kyösti Pekonen, (red.) *The New Radical Right in Finland in the Nineties* (Helsingfors, 1999).

Klandermans, Bert, ”Extreme right activists: recruitment and experiences”, Cas Mudde (red.), *The Populist Radical Right: A reader* (New York & London, 2017).

Lanzmann, Claude, *Shoa: De överlevande berättar* (Eslöv, 1988).

Larsson Stieg & Ekman Mikael, *Sverigedemokraterna: Den nationella rörelsen* (Stockholm, 2001).

Larsson, Stieg m.fl., *Euro-Nat: Sverigedemokraternas internationella nätverk* (Stockholm, 1999).

Levy, Carl, ”From Fascism to ’Post-Fascists’: Italian Roads to Modernity”, Richard Bessel (red.), *Fascist Italy and Nazi Germany: Comparisons and contrasts* (Cambridge, 1996).

Lipstadt, Deborah E., *Denying the Holocaust: The Growing Assault on Truth and Memory* (New York, 1993).

Lodenius Anna-Lena & Larsson Stieg, *Extremhögern* 2 uppl. (Stockholm, 1994).

Lööw, Heléne, *Nazismen i Sverige 1924–1979: Pionjärerna, partierna, propagandan* (Stockholm, 2004).

–, *Nazismen i Sverige 1980–1997: Den rasistiska undergroundrörelsen: Musiken, myterna, riterna* (Stockholm, 1998).

–, *Nazismen i Sverige 1980–1999: Den rasistiska undergroundrörelsen: Musiken, myterna, riterna,* (Stockholm, 2000).

–, *Nazismen i Sverige 2000–2014* (Stockholm, 2015).

Macklin, Graham, *Very Deeply Dyed in Black* (2007),

Maoláin, Ciarán Ó (red.), *The Radical Right: A World Directory* (1987).

Mattsson, Pontus, *Sverigedemokraterna in på bara skinnet* (Stockholm, 2009).

Mayer, Nonna, ”The radical right in France”, Jens Rydgren (red.), *The Oxford handbook of the radical right* (Oxford, 2018).

Mudde, Cas, *The ideology of the extreme right* (Manchester, 2002).

Nerman, Ture, *Trots allt! Minne och redovisning* (Stockholm, 1954).

Norborg, Lars-Arne, Liedman Sven-Erik & Nymark Ulf, ”Lik i garderoben? En rapport om SKP/VPK:s internationella förbindelser” (Stockholm, 1992).

Pekonen, Kyösti, Hynynen, Pertti & Kalliala, Mari, ”The New Radical Right Taking Shape in Finland”, i Kyösti Pekonen, (red.) *The New Radical Right in Finland in the Nineties* (Helsingfors, 1999).

Rees, Philip, *Biographical Dictionary of the Extreme Right Since 1890* (New York, 1990).

Richard Slätt (red.), *Sverigedemokraterna från insidan: Berättelsen om Sveriges största parti*

utanför riksdagen (Stockholm, 2004).

Rydgren, Jens, ”Nationella fronten: Etnisk nationalism och politiskt missnöje i Frankrike”, i Jens Rydgren & Anders Widfeldt (red.), *Från Le Pen till Pim Fortuyn: Populism och parlamentarisk högerextremism i dagens Europa* (Malmö, 2004).

–, *Political protest and etno-nationalist mobilization: The case of the french Front National* (Stockholm, 2002).

Sastamoinen, Armas, *Hitlers svenska förtrupper* (Stockholm, 1947).

Schön, Bosse, *Där järnkorsen växer: Ett historiskt reportage* (Stockholm, 2001).

Shields, James, *The Extreme Right in France: From Pétain to Le Pen* (London, 2007).

Sjögren, David, ”Att göra upp med det förflutna: Sanningskommissioner, officiella ursäkter och vitböcker i ett svenskt och internationellt perspektiv”, i Daniel Lindmark & Olle Sundström (red.), *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna: En vetenskaplig antologi*, band 1 (Skellefteå, 2016).

Slätt, Richard (red.), S*verigedemokraterna från insidan: Berättelsen om Sveriges största parti utanför riksdagen* (Stockholm, 2004).

Thurlow, Richard, *Fascism in Britain: A history 1918–1985* (Oxford, 1987).

Ulvenlöv, Johan, Palm, Matti & Larsson, Anders, *Utan ånger: Gustaf Ekström: SS-veteranen som grundade Sverigedemokraterna* (Eskilstuna, 2017).

Walker, Martin, *The National Front* (London, 1977).

Wåg, Mathias, ”Nationell kulturkamp — från vit maktmusik till metapolitik”, i Mats Deland, Fredrik Hertzberg & Thomas Hvitfeldt (red.), *Det vita fältet: Samtida forskning om högerextremism*, ingår i serien Opuscula historica Upsaliensis 41 (Uppsala, 2010).

Vondung, Klaus, ”Apocalyptic Violence”, *The Apocalyptic Complex: Perspectives, Histories, Persistence* (red. Nadia Al-Bagdadi, David Marno & Matthias Riedl), (Budapest & New York, 2018).

6.2. TIDSKRIFTSARTIKLAR

Berbrier, Mitch, ”The victim ideology of white supremacists and white separatists in the United states”, *Sociological focus*, vol. 33, nr 2 (2000).

Copsey, Nigel, ”’Au Revoir to Sacred Cows’? Assessing the Impact of the Nouvelle Droite in Britain”, *Democracy and Security*, 9:3 (2013).

Fella, Stefano, ”From Fiuggi to the Farnesina: Gianfranco Fini’s Remarkable Journey”, *Journal of Contemporary European Studies* 14:1 (2006).

Gössner, Rolf, ”Die Republikaner – ein Fall für den Verfassungsschutz? Zu den verwaltungsgerichtlichen Entscheidungen in Bayern, Baden-Württemberg, Nordrhein-Westfalen und Niedersachsen”, *Kritische Justiz*, vol. 27, nr 1 (1994).

Nobel, Peter, ”Det utvidgade flyktingbegreppet – Utlänningslagens 6 § och begreppet ’flyktingliknande skäl’ i internationellt perspektiv”, *Svensk Juristtidning* 1986.

Jacobs, Robert L., ”Wagners influence on Hitler”, *Music & Letters,* vol. 22, No. 1 (Januari 1941).

Jonsson, Bibi, ”Nationalism och nazism i parnassens marginal: Om svensk politisk poesi och kampsång”, *Nordisk poesi: Tidsskrift for lyrikkforskning,* vol. 4, nr 1 (2019).

Mutiti, A.B., ”Rhodesia and Her Four Discriminatory Constitutions”, *Présence Africaine,* 2:a kvartalet (1974).

Osign., ”Um den Begriff Neonazismus”, *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte,* årg. 3 (1955), häfte 2.
Shaffer, Ryan, ”Foreign friends and British fascism: Understanding the American Friends of the British National Party”, *Contemporary British History*, vol. 34, nr 1 (2020).

Shimoni, Gideon, ”South African Jews and the Apartheid Crisis”, *The American Jewish Year Book* 1988, vol. 88 (1988).

Shroufi, Omtran, ”The Gates of Jerusalem: European Revisionism and the Populist Radical Right”, *Race and Class,* vol. 57, nr 2 (2015).

Wilhelmsen, Fredrik, ”From New Order to the Millennium of White Power: Norwegian Fascism Between Party Politics and Lone-Actor Terrorism”, *Politics, Religion & Ideology,* 22:1 (2021).

Winston, Andrew S., ”’Jews will not replace us!’: Antisemitism, Interbreeding and Immigration in Historical Context”, *American Jewish History,* vol. 105, nr 1–2 (2021).

6.3. RAPPORTER OCH UTREDNINGAR

Lööw, Heléne, ”Extremistiska organisationer” , i Mångfald mot enfald: Slutrapport från kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet (SOU 1989:13), del 1.

Mångfald mot enfald: Slutrapport mot kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet (SOU 1989:13), del 1 (Stockholm, 1989).

Lampers, Lars Olof, ”Säkerhetspolisens övervakning av svensk högerextremism efter 1980”, i Övervakningen av nazister och högerextremister (SOU 2002:94) (Stockholm, 2002).

Blombäck, Sofie, ”Intoleranta platser? Rasideologisk aktivitet i svenska kommuner 2008–2015”, Rapport från Segerstedtsinstitutet 3

Ericsson, Martin, ”Historisk forskning om rasism och främlingsfientlighet: En analyserande kunskapsöversikt” (Stockholm, 2016).

Verfassungsschutzbericht: 1987 (Berlin, 1988),

Verfassungsschutzbericht: 1998 (Berlin, 1999)

Verfassungsschutzbericht: 2004 (Berlin, 2005),

Petersson, Olof, ”De politiska partiernas medlemsutveckling”, utgiven i SNS [Studieförbundet

Näringsliv och samhälle] rapportserie ”Rapport till SNS demokratiråd” (Stockholm, 2005).

Lipponen, Sami, ”Några främlingsfientliga organisationers verksamhet under 2004”, Rasism och främlingsfientlighet i Sverige: Rapporter och delstudier om rasism och främlingsfientlighet i Sverige 2004, ingår i Integrationsverkets rapportserie (2005:02).

7. OPUBLICERAT MATERIAL

Frölander, John, ”Att konstruera en kontinent: Om den Europeiska Sociala Rörelsen och en mycket annorlunda Europatanke”, Magisteruppsats, Historiska institutionen, Uppsala universitet HT 2013.

Mareš, Miroslav, ”Transnational Networks of Extreme Right Parties in East Central Europe: Stimuli and Limits of Cross-Border Cooperation”, föredrag hållet inför International political Science Association världskongress 2006.

Pertwee, Ed, ”Green Crescent, Crimson Cross: The Transatlantic ”Counterjihad” and the New Political Theology”, doktorsavhandling framlagd vid Institutionen för sociologi, London School of Economics, oktober 2017.

Storli, Yngvild, ”’On With the National Revolution!’: An analysis of the ideological reorientation of the ’political soldiers’ in the British National Front, 1980–1990”, Masteruppsats i historia, Oslo universitet VT 2019.

Wilkins, Adrien A., ”Motvold: Ideologisk bakgrunn for ”konfrontasjonslinja” blant militante antifascister 1990–2001”, Masteruppsats i historia, framlagd vid Institutt for arkeologi, konservering og historie, Oslo universitet, våren 2018.

8. UPPSLAGSVERK

8.1. TRYCKTA UPPSLAGSVERK

Biographical Dictionary of the Extreme Right Since 1890 (New York, 1990).
Brockhaus Enzyklopädie, 19:e uppl., bd 18 (Mannheim, 1992).
Encyclopædia Universalis, bd 15 (Paris, 1985).
Nationalencyklopedin, bd 15 (Höganäs, 1994).
Svenskt biografiskt lexikon, bd 26 (Stockholm, 1989).
The New Encyclopædia Britannica, 15:e utgåvan, vol. 9 (Chicago, 1993).
The Radical Right: A World Directory (Harlow, 1987).

8.2. DIGITALA UPPSLAGSVERK

Dictionary of German-Jewish Surnames: https://www.avotaynu.com/books/MenkNames.htm
La Bibliographie de Belgique: https://opac.kbr.be/Library/digitalCollection/
Leksikon for det 21. århundrede: https://leksikon.org/
Lexicon der Politischen Strafprozesse: https://www.lexikon-der-politischen-strafprozesse.de/
Norsk partipolitisk leksikon: http://partileksikon.blogspot.com
Politisches Lexikon (Göttingen/Hannover, 1966–1967), återgiven på Internet Archive: https://archive.org/details/PolitischesLexikon-4/001PolLex_F_L/mode/1up

Staatslexikon: https://www.staatslexikon-online.de/Lexikon/
Store Norske Leksikon: https://snl.no/
Uppslagsverket Finland: https://www.uppslagsverket.fi/sv/sok/view-170045-IKL
Wikipedia (Engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/
Wikipedia (Svenska): https://sv.wikipedia.org/wiki/
Wikipedia (Tyska): https://de.wikipedia.org/wiki/

9. PERIODISKA SKRIFTER

9.1. DAGS- OCH VECKOTIDNINGAR

Aftonbladet
Arbetet
Borås Tidning
Dagens industri
Dagens Nyheter
Dala-Demokraten
Expressen
Expressen/GT
Flamman
Göteborgsposten
Göteborgstidningen
Karlskoga tidning: Kuriren
Kronobergarn
Norrköpings tidningar
Nya Dagbladet
Nyheter24
Svenska Dagbladet
Sydsvenskan
The Guardian
The Irish Times
Värmlands folkblad
Ystad Allehanda
Östgöta Correspondenten

9.2. TV-ANKNUTNA NYHETSPUBLIKATIONER

BBC News
NRK Nyheter
SVT Nyheter
Sveriges Radio: P4 Värmland
Sveriges Radio: P4 Örebro
Sveriges Radio: P 4 Blekinge
TV8

9.3. TIDSKRIFTER

Brand
Expo
Ordfront magasin
Journalisten

Searchlight
Demos Nyhedsbrev

10. DIGITALT MATERIAL

Abramowicz, Manuel, ”Rapport 2000–2001 sur l'antisémitisme en Belgique”, publicerad 2002 på webbsidan Resistances, arkiverad version från 2002: https://web.archive.org/web/20020806165521/http://www.resistances.be/antisem01.html

Bach, Tor & Johansen, Sven, ”Sammenbrudd for ekstremismpartier”, publicerad den 29 april 2003 på Monitor: http://www.vepsen.no/monitorarkiv/artikler/valg290403.htm

Beirich, Heidi, ”White Supremacist Arthur Kemp steps up as Leader of the neo-nazi Group National Alliance”, *Southern Poverty Law Center: Intelligence Report,* Winter Issue 2007: https://www.splcenter.org/fighting-hate/intelligence-report/2007/white-supremacist-arthur-kemp-steps-leader-neo-nazi-group-national-alliance

Berggren, Lena, ”Mellan konservatism och nationalsocialism – Sveriges nationella förbund 1930–1990”, projektbeskrivning, återgiven på Docplayer: https://docplayer.se/amp/5173939-Mellan-konservatism-och-nationalsocialism-sveriges-nationella-forbund-1930-1990.html

Berman, Paul, ”The Grand Theorist of Holocaust Denial, Robert Faurisson”, *Tablet Magazine* den 26 april 2018: https://www.tabletmag.com/sections/news/articles/robert-faurisson-holocaust-denial

Bruchfeld, Stéphane, ”'Jews will not replace us!' En antisemitisk konspirationsteori med rötter i den tyska nationalsocialismen”, publicerad den 10 juni 2019 på webbsidan för Svenska kommittén mot antisemitism: https://skma.se/2019/06/stephane-bruchfeld-jews-will-not-replace-us-en-antisemitisk-konspirationsteori-med-rotter-i-den-tyska-nationalsocialismen/

Danmarks Nationalsocialistiske Bevægelse, principprogram, arkiverad version från 2011: https://web.archive.org/web/20110303184707/http://www.dnsb.info/

Den Danske Forening, programmet ”Målsætningen for en ny politik”, antaget på DDF:s landsmöte 1993, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20071020062907/http://dendanskeforening.dk/side5.html

Faurisson, Robert, ”The 'Gas Chamber' of Auschwitz I”, ursprungligen publicerad i *The Journal of Historical Review*, vol. 18, nr 5–6 1999, återgiven på Institute for Historical Reviews webbsida: http://www.ihr.org/jhr/v18/v18n5p12_Faurisson.html

Freedman, Benjamin H., ”En judisk avhoppare varnar Amerika”, publicerad på webbsidan www.100777.com, den 8 augusti 2006, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20081228094033/http://100777.com/jewry/freedman_se#4

From, Mattias, ”Berättelsen om ett partis uppkomst och dess undergång”, del 2; ursprungligen publicerad i *Nationell Idag,* nr 30 2013, återgiven på SD-Arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=196

–, ”BSS – en tillbakablick”, del 4, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag,* nr 45 2012; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=128

–, ”BSS – en tillbakablick”, del 5, ursprungligen publicerad i *Nationell Idag,* nr 47 2012; återgiven på SD-arkivet: http://www.sdarkivet.com/index.php?id=129

Johansen, Thorbjörn, ”Sionister, Hitler och new Age”, European-American Evangelical Crusades (EAEC) webbsida, publicerad 2007: https://www.eaec-se.org/articles/Johansen/sionister_hitler_och_new_age.htm

Kovács, András, ”Antisemitic Prejudices and Dynamics of Antisemitism in Post-Communist”, föredrag hållet vid den internationella konferensen ”Antisemitism in Europe Today: The Phenomena, the Conflicts”, anordnad i Berlin den 8–9 november 2013, återgiven på Jewish Museums webbsida: https://www.jmberlin.de/sites/default/files/antisemitism-in-europe-today_4-kovacs.pdf

Lumsden, Robin, Himmler's SS: Loyal to the death's head (Sutton, 2009), I digital version, återgiven på webbsidan Erenow: https://erenow.net/ww/himmlers-ss-loyal-deaths-head/12.php

Lunde, Henrik, *Aller Ytterst – de rasistiske grupperinger i dagens Norge* (Oslo, 1993), i digital version: http://www.vepsen.no/historisk/aller-ytterst/

Liabot, Thomas, ”Extrême droite, complotisme, Dieudonné… Lé'tonnant profil des avocats de Mehdi Nemmouche”, *Le Journal du Dimanche*, publicerad den 15 januari 2019: https://www.lejdd.fr/Societe/extreme-droite-complotisme-dieudonne-letonnant-profil-des-avocats-de-mehdi-nemmouche-3839258

Mannes, Stefan, ”Die NPD in den 1960ern – Geschichte und Ideologie”, publicerad den 27 mars 2006: https://www.zukunft-braucht-erinnerung.de/die-npd-in-den-1960ern-geschichte-und-ideologie/

Osign., ”Anti-semitism in Hungary”, rapport nr 104 i Jerusalem Center for Public Affairs rapportserie, publicerad på JCPA:s webbsida den 1 november 2010: https://jcpa.org/article/anti-semitism-in-hungary/

Osign., ”Anti-Semitism Worldwide 2000/1”, kapitlet ”Belgium”, publicerad av The Stephen Roth Institute for the Study of Contemporary Antisemitism and Racism vid Tel Avivs universitet, arkiverad version: http://web.archive.org/web/20030804224918/https://www.tau.ac.il/Anti-Semitism/asw2000-1/belgium.htm

Osign., ”Anti-Semitism Worldwide 2000/1”, kapitlet ”Hungary”, publicerad av The Stephen Roth Institute for the Study of Contemporary Antisemitism and Racism vid Tel Avivs universitet, arkiverad version från 2003: http://web.archive.org/web/20030804224918/https://www.tau.ac.il/Anti-Semitism/asw2000-1/hungary.htm

Osign., ”American white supremacist groups have a history of international conflict”, från rapporten ”Hands across the water”, Intelligence Report 2001, Southern Poverty Law Center: https://www.splcenter.org/fighting-hate/intelligence-report/2001/american-white-supremacist-groups-have-history-international-conflict

Osign., ”Asylsökande till Sverige 1984–2021” på Migrationsverkets webbsida, under rubriken ”Översikter över längre tidsperioder”: https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Vart-uppdrag/Oppna-data.html

Osign., ”Beviljade uppehållstillstånd 1980–2020” på Migrationsverkets webbsida, under rubriken ”Översikter över längre tidsperioder”: https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Vart-uppdrag/Oppna-data.html

Osign., ”Carl Lang: La Machine”, publicerad den 15 januari 2003 i *Reflexes*: https://reflexes.samizdat.net/carl-lang-la-machine/

Osign., ”David Duke”, Anti-Defamation League, publicerad den 21 juni 2013: https://www.adl.org/sites/default/files/David-Duke.pdf

Osign., David Duke”, Southern Poverty Law Center; https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/individual/david-duke

Osign., ”Denmark: Hess Memorial in Roskilde Flops”, publicerad den 1 september 1995 på Statewatch: https://www.statewatch.org/statewatch-database/denmark-hess-memorial-in-roskilde-flops-1/

Osign., ”IJzerwake: Right-wing sympathisers’ controversial annual gathering”, publicerad den 7 augusti 2023 på Belgian News Agency: https://www.belganewsagency.eu/flanders-ijzerwake-right-wing-sympathisers-annual-controversial-gathering

Osign., ”Institute for Historical Review”, Southern Poverty Law Center: https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/group/institute-historical-review

Osign., ”International counter-jihad organizations”, publicerad den 11 januari 2018 på Hope Not Hate: https://hopenothate.org.uk/2018/01/11/what-is-counter-jihadism/

Osign., ”Paul Belien Appointed Director of Islamist Watch”, publicerad den 11 december 2006 på Middle East Forum: https://www.meforum.org/1070/paul-belien-appointed-director-of-islamist-watch

Osign., ”William Pierce”, Southern Poverty Law Center: https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/individual/william-pierce

Osign., ”Willis Carto”, Anti-Defamation League, arkiverad version: https://web.archive.org/web/20100410064945/http://www.adl.org/learn/ext_us/carto.asp?xpicked=2&item=carto

Reed, Douglas, Somewhere South of Suez (London, 1950), digital utgåva publicerad på Scribd: https://www.scribd.com/document/336472758/Somewhere-South-Of-Suez-pdf

Reed, Julia, ”His brilliant Career”, *The New York Review* den 9 april 1992: https://www.nybooks.com/articles/1992/04/09/his-brilliant-career/

Rizzi, Andrea, Le relazioni Italo – Finlandesi nella documentazione del Ministero degli Affari Esteri italiano e nel ”Memoriale” di Attilio Tamaro (1929–1935); avhandling framlagd vid Åbo universitet 2016, i digital form: http://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/122992/diss2016Rizzi.pdf;jsessionid=D9F2335CD0C07A4DDBCF0498626930DD?sequence=2

Schou, Anders, ”Nazisterne i Danmark”, *International Socialisme*, nr 3 (december) 1992:

http://arkiv.socialister.dk/arkivet/print.asp?arkivnr=910302

Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report, arkiverad version från 2014: https://web.archive.org/web/20141008101121/http://www.anc.org.za/

Westerlund, Per-Åke, *Vänd dom aldrig ryggen: Lärdomar av den antirasistiska kampen* (Farsta, 1996), i digital version: https://marxistarkiv.se/skribenter/westerlund/westerlund-vand_dem_aldrig_ryggen.pdf

11. INTERNETSIDOR

American Friends of British National Party (AFBNP), arkiverad version från 2000: https://web.archive.org/web/20001018173338/http://www.americabnp.net/

Arbeitsgemeinschaft Tiroler Komponisten: NS-Zeit: https://arge-ns-zeit.musikland-tirol.at/

Auschwitz-Birkenau Memorial and Museum: https://www.auschwitz.org/

Biografisk webbsida över Anthony M. Ludovici: https://www.anthonymludovici.com/

B’nai B’rith: https://www.bnaibrith.org/

Brottsbalk (1962:700): https://lagen.nu/1962:700

Bundesverfassungsgericht: https://www.bundesverfassungsgericht.de

CounterJihad Europa: https://counterjihadeuropa.wordpress.com

Folkebevegelsen mot Invanndring (FMI), arkiverad version från 2011: https://web.archive.org/web/20110517002940/http://www.fmi.as/

Forum mot islamisering (FOMI), arkiverad version från 2007: https://web.archive.org/web/20070712094941/http://www.fomi.nu/

Gates of Vienna: https://gatesofvienna.blogspot.com

Holocaust Denial on Trial: https://www.hdot.org

Nationaldemokraterna, arkiverad version från 2003: https://web.archive.org/web/20030207190027/http://www.nationaldemokraterna.se

Nytt Juridiskt Arkiv [NJA] 1996: https://lagen.nu/dom/nja/1996s577

Radio Svegot: https://www.svegot.se/

Rare Historical Photos: https://rarehistoricalphotos.com/

Rättegångsbalk (1942:740): https://lagen.nu/1942:740

Rhodesia1890: https://rhodesia1890.wordpress.com

The Imperial Patriot: http://www.springbk.org.uk/patriot.html

UN Office of the High Commissioner: https://www.ohchr.org